UNIVERSAL
LIBRARY
OU_206266
UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

పురాణపండ మురళి.
శ్రీవిష్ణు పురాణము.
1953

OUP—24—4-4-69—5,000

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No T294.592 P22S Accession No. P. S. T1367

Author పరాశరమునీ

Title శ్రీవిష్ణుపురాణము 1953

This book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీ

శ్రీమత్పరాశరమునివర ప్రణీతం

పురాణరత్నంనామ

శ్రీ విష్ణు పురాణమ్

ప్రకాశకః - శ్రీ ఇబ్బి ప్ర. అణ్ణంగరాచార్యుః

గుణసామ్యాత్తతః 4
గురవఃకింకరి 243
గుహానామగ్రతః 243
గృహీత్వాభ్రామ 226
గోకరీష 219
గోగోపీజన 232
గోపాలోయాదవం 249
గోబ్రాహ్మణహి 63
చతుర్విభాగస్యం 69
చలస్వరూప 71
చిక్షేప 220 226
చిన్తయన్తీ 235
చేతసోయే 154
ఛన్దతస్సంప్రవ 253
జగచ్చసుః 2
జగత్తాముప 307
జగదుపకృతి 268
జగదేతన్మహా 245
జగత్కలపదం 235
జనాదనుసః 5
జలస్యనాగ్ని 305
జాతోసిదేవ 216
జాతోహాయత్త 216
జానాతుమూవ 216
జ్ఞానంవిశుద్ధం 100
జ్ఞానశక్తిబలై 300
జ్ఞానస్వరూప 3, 9
జ్ఞానస్వరూపో 100
జ్యోతిరుత్పద్యతే 4
జ్యోతీంషివిష్ణుః 10
తందృష్ట్వాతే 21
తం(విభుగ్న)ప్రభిన్నశిరో 224
తంబాలంయాతనా 253
తచ్చజ్ఞానమయం 70
తచ్చవిష్ణోఃపరం 306
తచ్చిత్తవిమలా 235
తతోఽఖిలజగత్పద్మ 216
తతోదిగమ్బరో 150
తతోభగవతా 61
తతోమథితు 22
తతోహాహాకృతం 250
తతోహిశైలాబ్ధి 100
తతఃకటకటాశబ్ద 220
తతఃకుహుజగత్సన్ధ్య 224
తతశ్చాజ్యాహు 94
తతస్తత్రాతి 221
తతస్తద్గోకులం 232
తతస్సదామోదర 221
తతస్సముత్థిష్య 8
తతఃస్ఫురత్కాన్తి 23
తత్కర్మయన్నబ 62
తత్క్షమేణవిమృ 4
తద్జ్ఞానమజ్ఞాన 301
తద్జ్ఞానంబ్రహ్మ 306
తత్తునాశినసం 301
తత్పుణ్డరీకనయ 240
తత్ప్రాప్తిహేతు 299
తత్రపూజ్యపదా 300
తత్సర్వంవై 69
తత్సృష్ట్యాద్యాస్తోద 54
తథాత్మాప్రకృతే 305
తథాన్యేచమహా 211
తదేనన్తమసం 88
తదస్యత్రివిధ 299
తదేతదఖిలం 71
తదేతదఖిలం 232
తదేభిరలమత్య 62
తదేవకోపాయ 86
తదేవప్రీతయే 86
తదేవసర్వమే 3
తద్బ్రహ్మపరమం 3, 89, 296
తద్భావభావ 308
తద్రూపంవిశ్వ 307
తద్రూపప్రత్యయే 307
తన్మాత్రాణ్య 4
తమూచుస్సకలా 149
తయాతిరోహిత 306
తయా(తో) వలోకితా 23
తయోస్సైన్యవ 88
తవైషమహిమా 9
తస్మాత్తత్ప్రాప్తయే 299
తస్మాద్దుఃఖాత్మకం 86
తస్మాద్బాల్యే 56
తస్మాన్నవిజ్ఞాన 100
తస్మిం స్తస్మిం స్తు 4
తస్మిన్ప్రసన్నే 57
తస్యపుచ్ఛే 95
తస్యవీర్యం 84
తస్యస్యాగచ్ఛోగుణో 4
తస్యాత్మపర 107
తస్యాన్తరాయో 86
తస్యాబ్రహ్మణి 305
తస్యాశ్చాతిమహా 222
తస్యైవకల్పనాహీన 307
తస్యైవయే (తే) 3
తాతైషమహ్నిః 55
తానిసర్వాణి 72
తాపత్రయేణా 56
తారకాశ్శింశు 100

ఆపోనైనరసూనవః	7	ఏవం(చ)తుబ్రహ్మాణః	6	కిమిద్దోణాల్ప	280
ఆభూతసంప్లవం	93	ఏవంప్రకారమ	70	కురుధ్వంమమ	151
ఆయాసఃస్మరణే	56	ఏవ మేమమహాశబ్దః	300	కృతేపాపేను	86
ఆయాసాయాపరం	62	ఏమకృష్ణరథస్యో	243	కృత్వాభారావ	280
ఆరాధనేమోభగ	41	ఏమ(సైమ)భ్రమణ్రభామ	95	కృపామాత్రమనో	225
ఆవయోగాత్ర	246	ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య	300	కృష్ణకృష్ణ	278
ఆవిర్భూతమమహా	216	కఃకేనమాన్యతే(రక్ష్యతే)	59	కృష్ణద్వైపాయనం	118
ఆశ్రయశ్చేతసఃు	306	కచ్చిత్సకుశలీ(కచ్చిదాస్తే)	256	కృష్ణనామ	216
ఆస్తేపాతాళ	84	కటకమకుటకణి	124	కృష్ణపక్షేమరైఃు	98
ఇచ్ఛాగృహీతాభి	300	కణ్డూయనేపిచా	298	కృష్ణశ్శరచ్చన్ద్రి	236
ఇయాజసోఽపి	301	కథయామి	3	కృష్ణస్తుతత్స్తవనం	219
ఇతీరితస్తేన	111	కదాచిచ్ఛట	220	కృష్ణానుస్మరణం	86
ఇదంచశృణు	18	కపిలముపగమ్య	168	కృష్ణేనిబద్ధహృ	235
ఈదృశానాంతథా	88	కపులనయన	125	కృష్ణోహమేమ	235
ఉజ్జహారాత్మనఃు	213	కమఁభిభాఁవి	11	కేశేష్వాకృష్య	250
ఉత్తిష్ఠతస్తవన్య	8	కమఁవశ్యాగుణా	104	కోయంవిష్ణుఃు	52
ఉత్పత్తింప్రలయం	300	కలాముహూర్తాఁ	157	కౌపీనాచ్ఛాదన	265
ఉత్పన్న (ప్రరూఢ) నవ	231	కలౌజగత్పతిం	290	క్రీడతోబాలక	3
ఉదారపీవర	195	కలౌసంకీర్త్య	292	క్షేశాదుత్రాక్షి	299
ఉపమానమశేషా	50	కల్పాన్తేయస్య	84	క్షేశానాంచతుయ	305
ఉపర్యాక్రాన్తవాఁ	22	కాచాన్యా(త్వన్యా)	24	క్షేశాన్నిష్క్రాన్తి	298
ఉపసంహర	216	కాచిచ్చావసథ	235	క్వచిదేవహలాయనమ్	253
ఏకకాలేనసృజ్యన్తే	6	కారిన్యవాఁ	41	క్వనాకపృష్ఠగమ	86
ఏకదాతువినా	222	కాచిత్కృష్ణేతి	235	క్వయాపావన	249
ఏకదేశస్థితస్యాగ్నే	70	కామక్రోధభయ	297	క్షణంభూత్వా	234
ఏకసంఘాత	4	కాలనేమిర్హతోఁ	211	క్షీణంపీతం	49
ఏకస్మిన్నేవ	209	కాలస్వరూపం	6	క్షీరోదమధ్యే	22
ఏక(త్వం)స్వరూప	107	కాలేనగచ్ఛతా	221	క్షుత్తృష్ణోపశమం	55
ఏకాంశేనస్థిత	69	కాష్ఠాపఞ్చదశ	6	క్షేత్రజ్ఞఃకరణీ	208
ఏకాదశంమనఃు	4	కిఙ్కరాదణ్డపాశా	126	గత్వాగత్వా	14
ఏకాన్తినస్సదా	14	కింత్వమేత(త్వంకిమేత)	105	గన్ధర్వాప్సరసఃు	84
ఏకేనాంశేన	69	కింవాసర్వజగ	34	గరుడంచ	232
ఏతదణ్డకటాహేన	88	కిమన్యచ్ఛ్రోతు	11	గాయన్తిదేవాఃు	79

గుణసామ్యాత్తతః 4
గురవఃకింకరి 243
గురూణామగ్రతః 243
గృహీత్వాభామ 226
గోకరీష 219
గోగోపీజన 232
గోపాలోయాదవం 249
గోబ్రాహ్మణహి 63
చతుర్భాగస్యం 69
చలస్వరూప 71
చిక్షేప 220 226
చిన్తయన్తీ 235
చేతసోయే 154
ఛన్దస్తస్యంప్రవ 253
జగచ్చసుః 2
జగతాముప 307
జగదుపకృతీ 268
జగదేతన్మహా 245
జగాకలపదం 235
జనార్దనః 5
జలస్యనాగ్ని 305
జాతోసిదేవ 216
జాతోహంయత్త 216
జానాతుమావ 216
జ్ఞానంవిశుద్ధం 100
జ్ఞానశక్తిబలై 300
జ్ఞానస్వరూప 3, 9
జ్ఞానస్వరూపో 100
జ్యోతిరుత్పద్యతే 4
జ్యోతీంషివిష్ణుః 10
తంపృష్ట్వాతే 21
తం(విభుగ్న)ప్రభిన్నశిరో 224
తంబాలంయాతనా 253
తచ్చజ్ఞానమయం 70
తచ్చవిష్ణోఃపరం 306
తచ్చిత్తవిమలా 235
తతోఽఖిలజగత్పద్మ 216
తతోదిగమ్బరో 150
తతోభగవతా 61
తతోమథితు 22
తతోహాహాకృతం 250
తతోహిశైలాద్ధి 100
తతఃకుటకటాశబ్ద 220
తతఃకుహుజగత్సా 224
తతశ్చాజ్యాహు 94
తతస్తత్రాతి 221
తతస్తద్గోకులం 232
తతస్తదాజా దర 221
తతస్తముష్టిప్య 8
తతఃస్ఫురత్కా స్తి 23
తత్కర్మయన్న బ 62
తత్కామేనవిమృ 4
తద్జ్ఞానమజ్ఞాన 301
తద్జ్ఞానంబ్రహ్మ 306
తత్తునాశినసం 301
తత్పుణ్డరీకనయ 240
తత్రాప్తిహేతు 299
తత్రపూజ్యపదా 300
తత్సర్వంవై 69
తత్సృత్యాహ్లోద 54
తథాత్మాప్రకృ తేః 305
తథాన్యేచమహా 211
తదనన్తమసం 88
తదస్యత్రివిధ 299
తదేతదఖిరం 71
తదేతదఖిలం 232
తదేభిరలమత్య 62
తదేవకోపాయ 86
తదేవప్రీతయే 86
తదేవసర్వమే 3
తద్బ్రహ్మపరమం 3, 89, 296
తద్భావభావ 308
తద్రూపంవిశ్వ 307
తద్రూపప్రత్యయే 307
తన్మాత్రాణ్య 4
తమూచుస్సకలా 149
తయాతిరోహిత 306
తయా (తో) వలోకితా 23
తయోస్సైన్యవ 88
తవైషమహిమా 9
తస్మాత్తత్ప్రాప్తయే 299
తస్మాద్దుఃఖాత్మకం 86
తస్మాద్బాల్యే 56
తస్మాన్నవిజ్ఞాన 100
తస్మిన్స్తస్మిన్స్తు 4
తస్మిన్ప్రసన్నే 57
తస్యపుచ్ఛే 95
తస్యవీర్యం 84
త(స్య)స్యాగన్ధోగుణో 4
తస్యాత్మపర 107
తస్యాస్తరాయో 86
తస్యాబ్రహ్మణి 305
తస్యాశ్చాతిమహా 222
తస్యైవకల్పనాహీన 307
తస్యైవయే (తే) 3
తాతైమహిమ్నః 55
తానిసర్వాణి 72
తాపత్రయేణా 56
తారకాశ్శింశు 100

తారామయం 95
తావదాతీ॰ 23
తావన్నిచక్రే 269
తుజ్జమజ్ఝా 248
తుష్టువుర్మదితా 224
తేజసాంరాశి 21
తేజసానాగ 22
తేజోబలైశ్వర్య 300
తేనమాయాస 61
తేనాశ్చర్యవరే 255
తేనేయంనాగ 86
తేషు తేష్వచ్యు 65
తేషాంతత్పరమం 14
త్రైజసాన్దిద్రియా 4
త్రైశ్చోక్తంపురు 3
త్రయీధర్మస 150
త్రిగుణంతజ్జగ 3
త్రినాభిమతి 89
త్రిభావభావనా 307
త్రివిక్రమఃక్రమ 219
త్వంమాతాసర్వ 24
త్వక్చతుర్నాసికా 4
త్వచాబీజమి 4
త్వయాదేవి 24
త్వయావలోకి 62
త్వయ్యస్తిభగవా॰ 62
దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్త 9
దదర్శ (దదృశే) చ 217
దయాసను స్మభూతేషు 127
దశోత్తరేణపయ 88
దామ్నా (మధ్యే) నైవో 220
దారుణ్యగ్ని 88
దివ్యమాల్యామ్బర 28
దుఃఖాజ్ఞానమలా 305
దుష్టకాలియ 285
దృష్ట్వాచనఃజగత్ 64
దృష్ట్వాస్థితా 235
దేవకీపూర్వ 216
దేవతాపార 2
దేవతిర్యఙ్మను 18
దేవత్వేదేవదేహే 25
దేవదానవయత్నే 25
దేవప్రపన్నాతి॰ 65
దేవాస్వగ॰ 52
దేవోవాదానవోవా 234
దేహేచేత్ప్రీతి 56
ద్వితీయంవిష్ణు 307
ద్వేబ్రహ్మణీవేది 300
ద్వేరూపేబ్రహ్మ 70
ద్వేవిద్యేవేదితవ్యే 300
ధన్యోహమచ॰ 246
ధర్మాత్మాసత్య 50
ధర్మాయేతవ 150
ధర్మార్థకామ 65
ధర్మేమనశ్చే 246
ధిగస్తుతజ్జన్మ 241
ధ్యాయ॰కృతే 242
ధ్రువోయత్రప్రతి 100
ధ్వజచక్రాబ్జ
నకేవలంద్విజ 299
నచలతివిజ 124
నచసామర్థ్య 225
నజాతుకామాః 181
నతద్యోగయు 306
నతాస్మ్యహసర్వ 41
నతేవర్ణయితుం 24
నమాంసచక్షుషా 301
నమాఖిలసర్వ 23
నరకస్వర్గ 86
నవేదాత్మనో 54
నశాన్తానాపి 4
నహిపాలనసామర్థ్యం 69
నహ్యర్థినఃకా 161
నాకారణాత్కా॰ 213
నాగ్నిర్దహతి 63
నాధయోనిసు 65
నానయోర్విద్యతే 18
నాన్తంగుణానాం 86
నానావీర్యాః 4
నామ(రూప)కర్మస్వరూ 216
నామరూపంచ 12
నామ(యన్నామ)సంకీర్తన 309
నారాయణమణీ 20
నాహందేవోనగ 234
నాహ్నోనరాత్రిః 3
నిజేనతస్యమానేన 6
నిత్యైవైషా 17
నిపపాతహ్రదే 222
నిమిత్తమాత్ర 9
నిరవద్యఃపరః 213
నిరస్తాతిశయా 299
నిర్గుణః ప్రకృతేః 107
నిర్గుణస్యాప్రమే 5
నిర్ధూతదోష 93
నిర్వాణమయ 305
నివేష్టుకామోస్మి 161
నిశాముఖజగ 269
నైవాస్తమయ 90
పఞ్చభూతాత్మ 340

పఞ్చాశత్కోటి 88
పతితసోప్య 60
పపౌజనాదర్దనః 61
పరఃపరాణాం 3, 300
పరమనుహ్యాది 125
పరమాత్మాచ 296
పరమాత్మాత్మనో 107
పరమార్థస్త్వ 9
పరమేశ్వరసం 53
పరస్యబ్రహ్మణః 3, 70
పరావరేశం 20
పరాశరంమని 1
పరిహారమధు 123
పశు(మృగ)పక్షి 297
పశ్యతాంస 23, 24
పశ్యామిపద్మా 55
పాపంహరతి 240
పాయూపస్థా 4
పాష్ణినః 154
పిణ్డఃపృథగ్యతః 105
పీతేమృతేచ 23
పుంనామార్థగ 18
పుంసాంజటార్థ 154
పునఃపునః 236 240
పుచ్ఛేవ్యవస్థితః 95
పునశ్చరక్తామ్బర 151
పురాన్నదేవః 105
పురాణసంహితా 2
పురుషశ్చాప్యుభా 296
పురుషాధిష్ఠిత 4
పులస్త్యేన 2
పృథివ్యాపః 5
ప్రకృతిం పురుషం (ప్రధానపురుషౌ) 4
ప్రకృతిర్యా 296
ప్రణామప్రవణా 21
ప్రణిపత్యాభి 1
ప్రత్యస్తమితభే 306
ప్రదిశతుభగ 312
ప్రధానంచ 88
ప్రధానకాణీ 9
ప్రధానతత్త్వ 4
ప్రధానపుంసో 20
ప్రధానపురుష 3
ప్రధానపురుషౌ 4
ప్రభవతిసాయ 124
ప్రభావివస్వతః 90
ప్రభురహమన్య 123
ప్రలమ్బబాహు 241
ప్రసన్నవదనం 307
ప్రసాదంనిష్కృతా 216
ప్రసాదపరమా 246
ప్రాజాపత్యం 14
ప్రాణసహితం 219
ప్రాపణీయః 308
ప్రాయశ్చిత్తాన్య 86
ప్రీత్యాత్వం(తం)థా 216
ప్లావయామాస 284
ఫుల్లేన్దీవర 216
బద్ధనైరాణి 56
బన్ధాయవిషయా 305
బర్హిపత్ర(పిఞ్ఛ)ధరః 150
బలవాన్ 4
బాలత్వంచాతి 234
బాల్యేక్రీడనకా 56
బిభర్తికౌస్తుభ 74
బిభర్తిమాలాం 81
బిభర్తియచ్చాసి 71
బుద్ధిరధ్యాత్మే 71
బృన్దావనంభగ 221
బృహత్త్వాత్ 117
బ్రహ్మగూఢధరో 9
బ్రహ్మవిద్యానుధి 301
బ్రహ్మవిష్ణుశివా 5
బ్రహ్మోదహోదయః 69
బ్రహ్మోద్యాస్సకలా 265
బ్రాహ్మం (న్యాసినాంబ్రహ్మ) 14
బ్రాహ్మేముహూర్తే 131
భగవచ్ఛబ్దేన 195
భయంభయానా 54
భర్తృభిక్షాప్రదీ 224
భవత్యభేదీ 308
భవన్తితపతాం 5
భవశరణమితీ 125
భారాయమను 271
భుక్త్వాచవిపులా 246
భువనానివిష్ణుః 100
భూతతన్మాత్ర 4
భూతాదిమిన్ది 71
భూతేభ్యోణ్డం 4
భూతైరహమ్య 104
భూరాద్యాంశ్చతు 9
భూమాస్త్ర 71
భేషజంభగవత్ 299
భ్రామం మనోరథం 126
భ్రూనిక్షిప్త 55
భ్రుకుటీకుటిలా 15

మత్తస్సర్వమహం 64
మత్పితుస్తత్కృతం 65
మధురాంప్రాప్య 242
మనఏవమను 305
మనసాధ్యాన 317
మనసైవజగత్ 253
మనురప్యాహ 299
మనుష్యదేహినాం 253
మనుష్యత్వేచ 25
మనుష్యధర్మ 253
మన్థానంమన్దరం 22
మన్దరాద్రేరధి 22
మమాప్యఖిల 211
మమాయం (పి) 219
మమాస్తిచక్ర 125
మయిద్వేషాను 65
మయిభక్తిస్తవా 65
మయిభృత్యేస్థితే 253
మరీచిమిశ్రై 58
మల్లప్రాశ్నిక 248
మహాబలాక్ 209
మహావరాహ: 8
మహీఘటత్వం 100
మహోత్సవమి 249
మాంసాసృక్పూయ 56
మామక్రూరేతి 241
మాయయామోహ (లోభ)23
మాయామోహేన 151
మాలాకారేణ 246
మిశ్రైతదన్యత్ 107
ముదాయుక్తోమా 245
మూర్తంబ్రహ్మ 71
మృగమధ్యేయథా 248
మేధాశ్రద్ధాసర 24
మైత్రేయకథయా 10
మైత్రేయధర్మజ్ఞ 1
యచ్చాన్యథాత్వం 100
యచ్చైతద్భువన 110
యజ్ఞ:పశు: 101
యజ్ఞవిద్యామహా 24
యజ్ఞేశాచ్యుత 101
యజ్ఞైస్త్వమిజ్యసే 250
యత:ప్రధాన 53
యత్కించిత్పృజ్యతే 69
యత్తుకాలాన్తరేణా 105
యత్రసర్వంయత 20
యత్రాముష్యస్య 241
యథర్తుష్వృతు 12
యథాగ్నిహుద్ధత 207
యథాప్రధానేన 4
యథాసక్తం 88
యథాసర్వగతో 17
యథాసజ్ఞ 10
యథాసూయస్త 299
యథాహికదలీ 33
యదమ్బుజాక్షవ: 100
యదస్తిమన్నాస్తి 100
యదాతుశుద్ధు 100
యాదాహ్యేతి 292
యదివాస్తిమయి 234
యదిశక్నోషి 220
యదేతద్దృశ్యతే 9
యద్యన్యోస్తిపర: 105
యద్వైవిషయస్థ 14
యన్నదృష్టంసురా 22
యన్నదేవాన 21
యన్నాయంభగ 21
యన్మయంచ 1
యమనియమ 124
యమశార్జు 220
యమునాంచాతి 217
యయాక్షేత్రజ్ఞ 306
యయాతిశాపాత్ 252
యయాచకాచిత్ 235
యస్మాజ్జ్యేతీంషి 100
యస్మిన్నస్తమతి: 311
యస్యనాదేన 252
యస్యప్రసాదా 157
యస్యైషా 84
యస్యాయుతా 21
యస్యావతార 64
యానిమూర్తాని 72
యాప్రీతిరవివేకా 65
యావతఃకుహతే 56
యావత్సూర్య 160
యావన్మాత్రే (త్ర) 93
యువేనవసుదేవ: 249
యేతుజ్ఞానవిద: 9
యైస్స్వధర్మపరై: 265
యోక్రంకృత్వా 22
యోగనిద్రామహా 214
యోగస్వరూపం 305
యోగాత్సాఖ్యాయ 301
యోగిధ్యేయం 53
యోగినామమృతం 14
యోనన్తఃపృథివీం 241
రక్షతుత్వామశేషా 219
రసమాత్రాణి 4

రసాతలగత	165	విభూతయోమా శేః	69	శరీరారోగ్యమై	24
రాజ్యేగృహ్ణ న్తి	304	విశేదజనకే	206	శాస్తావిష్ణుర శేష	52
రామేణాశ్వాసితా	257	విముక్తిఫల	24	శంశుమూరాకృతి	95
రుక్మిణీకృష్ణ	25	విషయేభ్యస్సమా	225	శిరోరోగ	297
రుద్రఃకాలా న్తకా	69	విష్ణవేనర్వ	2	శీతోష్ణ	297
రూపమన్యద్ధరేః	307	విష్ణుంగ్రసిష్ణుం	?	శుక్లకృష్ణాదుణాః	83
రూపవణా ్ది	3	విష్ణునామాస	296	శుక్ల (దివ్య) మాల్యామ్బర	23
వత్సముధ్యగతం	2 1	విష్ణుర్మన్వాదయః	69	శుద్ధేమహావిభూ	300
వరంవరయ	33	విష్ణువామపాదా	168	శుభేనమనసా	221
వరంవృణీష్వ	24	విష్ణుశ క్తిఃపరా	306	శూద్రస్సాధుః	291
వర్ణాశ్రమాచార	126	విష్ణుశేతావిభూ	69	శైథిల్యముప	213
వసతిమనసి	125	విష్ణోరేషానపాయి	25	శ్రీఃపూర్వముద	25
వసతిహృది	124	విష్ణోర్దేహానుగా	25	శ్రీర్దేవీపయసుతః	23
వస న్తితత్ర	300	విష్ణోశ్శిరన	17	శ్రీవత్ససంస్థాన	71
వక్త్రేప్రగృహ్య	247	విష్ణోస్సకాశా	2	శ్రుత్వానపుత్ర	209
వక్ష్యస్తికిం	100	విష్ణోస్స్వరూపాత్	3	శ్రోయతాం	
వక్ష్యేకమేవ	86	విష్ణ్వాధారమ్	101	(తచ్ఛ్రూయతాం)	304
వాతాహతామ్బు	222	విసస్మారతదా	64	శ్రూయతాంపర	55
వామనోరక్షతు	219	విస్తారస్సర్వ	56	షష్టివర్షసహ	179
వాయ్వవస్థేచ	296	వేణురన్ధ్రేవి	107	షోడశస్త్రీసహ	269
వారివహ్న్యనిలా	5	వేదశబ్దేభ్య	12	స ఈశ్వరోవ్యష్టి	300
వాసనాదేణుకుణ్డి	304	వేదేషువేదా స్తేషు	296	స ఏవక్షోభకః	4
వాసుదేవేమనో	86	వైకారికస్తైజస	4	స సర్వభూత	5
విశాసికమలే	23	వ్యక్తంవిష్ణు స్తథా	3	స ఏవసృజ్య	5
విశాసిముఖ	246	వ్యగ్రాయామథ	220	స ఏవాహమవ	64
విజితాస్త్రివశా	20	వ్యాదితాస్యేమహా	239	సంజ్ఞాయతేయేన	201
విజ్ఞానంప్రా పకం	308	వ్రజపరిహృత్య	124	సంత్యక్తాయే	24
విజ్ఞానమేకం	100	శక్తయస్సర్వ	5	సందేశైః	257
విజ్ఞానవిజృమ్భి	100	శతక్రతోర్వృషభ	159	సంభక్తేతి	300
విద్యాన్యాశిల్ప	62	శబ్దబ్రహ్మణి	300	సంభవన్తితతో	4
విభూన్వతోవేద	8	శబ్దమాత్రంతథా	4	సంమాననాపరాం	103
వినాహేయై	300	శబ్దాదిభిర్ది	4	సంవ్యవహార	101
వినిష్పన్న	305	శరణంత్వామ	21	సంస్పృశ్యాకృష్య	242

సంహర్తాచ	5	సర్వజ్ఞస్సర్వ	213	సోహంతేదేవ	225
సఖ్యఃపశ్యత	249	సర్వత్రాసౌ	8	సోయంత్వాంశర	256
సచాపిభగవాన్	45	సర్వందుఃఖమయం	56	సోహంసచత్వం	111
సతథాసమాగో	236	సర్వభూతస్థితా	24	సోహమిచ్ఛామి	1
సత్త్వాదయోన	20	సర్వభూతాత్మకే	62	సౌమ్యరూపః	124
సత్త్వాసక్తమతిః	54	సర్వభూతేషు	69	సౌమ్యాసౌమ్యైః	24
సదదశ్యతదా	241	సర్వయజ్ఞమయం	24	స్తన్యార్థిప్రరురోద	220
సదైకరూప	2	సర్వశక్తియో	71	స్తుతోహంయత్త్వ	216
సద్భావవీవం	101	సర్వస్యజగతః	221	స్పర్శమాత్రస్తు	4
సనన్దనాద్యైః	244	సర్వాణితత్ర	300	స్ఫటిక(గిరి)మణిశిలా	124
సన్ధ్యాకాలేతు	91	సర్వైవైతేవశం	123	స్మృతంసంకల్పనా	240
సపరస్సర్వ	71	సర్వేశ్వరస్సర్వ	300	స్మృతోయచ్ఛతి	56
సప్తసప్తమరో	113	సశ్లాఘ్యుః	24	స్రష్టా(సృష్టా)సృజతి	5
సప్తస్తుసహ	83	ససంజ్ఞాంయాతి	5	స్వ(సు)ధాత్వం	24
సఫలందేవి	216	ససర్వభూత	300	స్వపురుషమభి	123
సమమతిరాత్మ	124	సాత్త్వికోరాజస	4	స్వరూపంబ్రహ్మ	
సమస్తకల్యాణ	300	సాధవఃక్షీణ	131	స్వర్గేపితభీత	299
సమస్తజగతాం	65	సాధుమైత్రేయ	1	స్వశక్త్యావస్తు	9
సమస్తశక్తిరూ	307	సాధ్యాభావే	62	స్వాధ్యాయశౌచ	305
సమస్తహేయ(భేద)	70	సావిద్యాయావి	62	స్వాధ్యాయాద్యోగ	301
సమస్తావయవేభ్యః	105	సుకపోలంసువి	307	హతాశ్చతే	151
సమస్తాశ్శక్తయుః	307	సుఖభావైకల	299	హయాశ్చస	89
సమాధిభద్రః	102	సుగన్ధమేతత్	246	హరిగురుహరశగో	124
సమాశ్రితాద్బ్రహ్మ	57	సుగాఢంపరి	242	హరిమవర	124
సముత్థితోసిల	8	సుప్రభాతాచ	240	హవిషాకృష్ణ	81
సమేత్యాన్యోన్య	4	సుప్రభాతాద్య	243	హవ్యకవ్యభుగేక	163
సర్గస్థితివినాశానా	3	సూర్యాంశుజనితం	229	హిరణ్యగర్భో	306
సర్గ(సృష్టి)స్థిత్యస్త	70	సృష్టిస్థిత్యస్త	5	హృదయుస్థస్తతః	61
సర్పజాతిరయం	225	సేవేతయోగీ	305	హృదయేనోద్వహన్	60
సర్వగత్వాదన	64	సోన్యేనంధ్వజ	242	హృదియదిభగవాన్	124

శ్రీ ర స్తు

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ పరాశరమహర్షి ప్రణీతం

శ్రీ విష్ణు పు రా ణ ము

తత్త్వేన యశ్చిదచిదీశ్వరతత్స్వభావభోగాపవర్గ తదుపాయగతీ బుదారః ।
సందర్శయన్నిరమిమీత పురాణరత్నం తస్మైనమో మునివరాయ పరాశరాయ ॥

ప్రథమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

శ్రీసూత ఉవాచ —

పరాశరంమునివరం కృతపౌర్వాహ్ణికక్రియమ్ । మైత్రేయఃపరిపప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్యచ ॥ 1

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

త్వత్తోహివేదాధ్యయనమధీతమఖిలంగురో । ధర్మశాస్త్రాణిసర్వాణి తథాజ్ఞానియథాక్రమమ్ ॥ 2
త్వత్ప్రసాదాన్మునిశ్రేష్ఠమామన్యేనాకృతశ్రమమ్। వక్ష్యన్తిసర్వశాస్త్రేషు ప్రాయశోయేపితద్విదః॥ 3
సోహమిచ్ఛామిసర్వజ్ఞశ్రోతుంత్వత్తో యదాజగత్ । బభూవభూయశ్చయథామహాభాగభవిష్యతి॥4
యస్మాయంచజగద్బ్రహ్మాక్యతశ్చైతచ్చరాచరమ్ । లీనమాసీద్యథాయత్రలయమేష్యతియత్రచ
యత్ర్పమాణానిభూతానిదేవాదీనాంచసంభవమ్ । సముద్రపర్వతానాంచసంస్థానంచతథాభువః॥ 6

సూర్యాదీనాంచ సంస్థానం ప్రమాణం మునిసత్తమ ।
దేవాదీనాం తథావంశాన్మన్వాక్మస్వన్తరాణిచ ॥ 7
కల్పాక్కల్పవిభాగాంశ్చాతుర్యుగవికల్పితాన్ ।
కల్పాన్తస్యస్వరూపంచయుగధర్మాంశ్చకృత్స్నశః ॥ 8

దేవర్షిపార్థివానాంచచరితంయన్మహామునే! వేదశాఖాప్రణయనంయథావద్వ్యాసకర్తృకమ్।
ధర్మాంశ్చబ్రాహ్మణాదీనాం తథాచాశ్రమవాసినామ్।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంసర్వం త్వత్తోవాసిష్ఠనందన । 10

బ్రహ్మన్ప్రసాదప్రవణంకురుష్వమయిమానసమ్। యేనాహమేతజ్జ్ఞాయాంత్వత్ప్రసాదాన్మహామునే

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

సాధుమైత్రేయధర్మజ్ఞస్మారితోస్మిపురాతనమ్ । పితుఃసకాశాదస్మాభిర్భగవాన్వసిష్ఠోయదువాచహ ॥12
విశ్వామిత్రప్రయుక్తేనరక్షసాభక్షితఃపురా। శ్రుతస్తాత తతఃక్రోధో మైత్రేయాస్మ్మాయిలః ॥ 13
తతోహంరక్షసాంసత్త్రంవినాశాయసమారభమ్। భస్మీకృతాశ్చశతశస్తస్మిన్సత్త్రే నిశాచరాః ॥ 14

తతస్సంక్షీయమాణేషు తేషురక్షస్సు శేషతః। మామువాచమహాభాగోవసిష్ఠోఽస్మత్పితామహః ॥15
అలమత్యన్తకోపేన తాతమన్యుమిమంజహి। రాక్షసా నాపరాధ్యన్తి పితుస్తేవిహితం హితత్ ॥16
మూఢానామేవభవతిక్రోధోజ్ఞానవతాంకుతః। హన్యతేతాతకఃకేన యతస్స్వకృతభుక్పుమాన్ ॥ 17
సంచితస్యాపి మహతా వత్స క్లేశేన మానవైః। యశస స్తపసశ్చైవ క్రోధో నాశకరః పరః ॥ 18
స్వర్గాపవర్గవ్యాసేధకారణంపరమర్షయః। వర్జయన్తిసదాక్రోధం తాత మాతద్వశోభవ ॥ 19
అలంనిశాచరైర్దగ్ధైర్దీనైర్నిరపరాధిభిః। సత్రంతేవిరమత్వేతత్తమాసారాహి సాధవః ॥ 20
ఏవం తాతేనతేనాహమనునీతోమహాత్మనా। ఉపసంహృతవాన్ సత్రంసద్య స్తద్వాక్యగౌరవాత్ ॥21
తతఃప్రీతస్సభగవాన్ వసిష్ఠోమునిసత్తమః। సంప్రాప్తశ్చతదాతత్రపులస్త్యోబ్రహ్మణస్సుతః ॥ 22
పితామహేనదత్తార్ఘ్యఃకృతాసనపరిగ్రహః। మామువాచమహాభాగో మైత్రేయపులహాగ్రజః ॥23

పులస్త్య ఉవాచ :—

వైరేమహత్యద్యాక్యాద్గురోరద్యాశ్రితాక్షమా। త్వయాతస్మాత్సమస్తానిభవాన్ శాస్త్రాణివేత్స్యతి॥
సంతతేనమమచ్ఛేదఃక్రుద్ధేనాపియతఃకృతః। త్వయాతస్మాన్మహాభాగదదామ్యన్యంమహావరమ్ ॥25
పురాణసంహితాకర్తా భవాన్ వత్స భవిష్యతి।
దేవతాపారమార్థ్యంచ యథావద్వేత్స్యతే భవాన్ ॥ 26
ప్రవృత్తేచనివృత్తేచకర్మణ్యస్తమలామతిః। మత్ప్రసాదాదసందిగ్ధా తవ వత్స భవిష్యతి ॥ 27
తతశ్చపాహి భగవాన్ వసిష్ఠో మేపితామహః। పులస్త్యేన యదుక్తంతే సర్వమేతద్భవిష్యతి ॥ 28
ఇతిపూర్వంవసిష్ఠేనపులస్త్యేనచధీమతా। యదుక్తంతత్స్మృతింయాతితత్ప్రశ్నాదఖిలంమమ ॥29
సోహంవదామ్యశేషంతే మైత్రేయపరిపృచ్ఛతే। పురాణసంహితాంసమ్యక్తాంనిబోధయథాతథమ్॥
విష్ణోస్సకాశాదుద్భూతంజగత్తత్రైవచస్థితమ్। స్థితిసంయమకర్తాఽసౌ జగతోఽస్య జగచ్చ సః ॥ 31
మిత్రావసుత్రవచోనిశమ్య సకలంస్మృత్వాత్మసస్తద్వరం
సత్రంచైవనివారితం స సుమహాభాగోభవత్తారణమ్।
కృత్వాచైష్ణవముత్తమం మునివరం మైత్రేయముధ్యాపయ
త్తత్తద్వర్ధప్రతిపాదనం ప్రవదతాంసర్వార్ధదంశృణ్వతామ్ ॥ 32

ఇతి సర్వపురాణానామాదిభూతే బ్రహ్మాణ్డాఖ్యే మహాపురాణే
ఉద్ధృతాయాం పారాశర్యసంహితాయాం
శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః. ౧.

ప్రథమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

అవికారాయశుద్ధాయనిత్యాయపరమాత్మనే। నమైకరూపరూపాయవిష్ణవేసర్వజిష్ణవే ॥

నమోహిరణ్యగర్భాయహరయేశంకరాయచ । వాసుదేవాయతారాయసర్గస్థిత్యన్తకారిణే॥ 2
ఏకానేకస్వరూపాయస్థూలసూక్ష్మాత్మనేనమః । అవ్యక్తవ్యక్తరూపాయ విష్ణవేముక్తిహేతవే॥ 3
సర్గస్థితివినాశానాంజగతోయోజగన్మయః । మూలభూతోనమస్తస్మైవిష్ణవేపరమాత్మనే ॥ 4
ఆధారభూతంవిశ్వస్యాప్యణీయాంసమణీయసామ్। ప్రణమ్యసర్వభూతస్థమచ్యుతంపురుషోత్తమమ్॥ 5
జ్ఞానస్వరూపమత్యన్తనిర్మలంపరమార్థతః । తమేవార్థస్వరూపేణ భ్రాన్తిదర్శనతఃస్థితమ్॥ 6
విష్ణుంప్రసిష్ణుంవిశ్వస్య స్థితౌసర్గేతథాప్రభుమ్ । ప్రణమ్య జగతామీశమజన్మక్షయమవ్యయమ్ ॥
కథయామియథాపూర్వందక్షాద్యైర్మునిసత్తమైః। పృష్టఃప్రోవాచభగవానబ్జయోనిఃపితామహః॥
తైశ్చోక్తంపురుకుత్సాయ భూభుజేనర్మదాతటే । సారస్వతాయతేనాపి మహ్యంసారస్వతేనచ॥ 9
పరఃపరాణాంపరమఃపరమాత్మాత్మసంస్థితః । రూపవర్ణాదినిర్దేశవిశేషణవివర్జితః ॥ 10
అపక్షయవినాశాభ్యాంపరిణామర్ద్ధిజన్మభిః । వర్జితశ్శక్యతే వక్తుంయస్సదాస్తీతికేవలమ్ ॥ 11
సర్వత్రాసౌ సమస్తంచ వసత్యత్రేతియైయతః । తతస్సవాసుదేవేతి విద్వద్భిఃపరిపఠ్యతే ॥ 12
తద్బ్రహ్మపరమంనిత్య మజమక్షయమవ్యయమ్ । ఏకస్వరూపంతుసదా హేయాభావాచ్చనిర్మలమ్ ॥
తదేవసర్వమేతచ్చ వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపవత్ । తథాపురుషరూపేణ కాలరూపేణచస్థితమ్ ॥ 14
పరస్యబ్రహ్మణోరూపంపురుషఃప్రథమంద్విజ । వ్యక్తమ్యక్తేతథైవాన్యేరూపేకాలస్తథాపరమ్॥ 15
ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలానాంపరమంహియత్ । పశ్యన్తిసూరయశ్శుద్ధంతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్॥ 16
ప్రధానపురుషవ్యక్తకాలాస్సప్రవిభాగశః । రూపాణిస్థితిసర్గాన్తవ్యక్తిసద్భావహేతవః ॥ 17
వ్యక్తంవిష్ణుస్తథాఽవ్యక్తంపురుషఃకాలఏవచ । క్రీడతోబాలకస్యేవ చేష్టాంతస్యనిశామయ ॥ 18
అవ్యక్తంకారణంయత్తత్ప్రధానమృషిసత్తమైః ।ప్రోచ్యతేప్రకృతిస్సూక్ష్మానిత్యంసదసదాత్మకమ్॥
అక్షరంనాన్యదాధారమమేయమజరంధ్రువమ్।శబ్దస్పర్శవిహీనంతద్రూపాదిభిరసంయుతమ్ ॥
త్రిగుణంతజ్జగద్యోనిరనాదిప్రభవాప్యయమ్ । తేనాగ్రేసర్వమేవాసీద్వ్యాప్తంవైప్రలయాదను ॥
వేదవాదవిదోబ్రహ్మనియతా బ్రహ్మవాదినః । పరన్తివైతమేవార్థం ప్రధానప్రతిపాదకమ్ ॥ 22

నాహో నరాత్రిర్ననభో నభూమిర్నాసీత్తమో జ్యోతిరభూన్నచాన్యత్ ।
శ్రోత్రాదిబుద్ధ్యానుపలభ్యమేకం ప్రాధానికం బ్రహ్మపుమాంస్తదాసీత్ ॥ 23
విష్ణోస్స్వరూపాత్పరతోద్విజేరూపేప్రధానం పురుషశ్చవిప్ర ।
తస్యైవతేఽన్యేనధృతేవియుక్తేరూపాన్తరంతద్ద్విజకాలసంజ్ఞమ్ ॥ 24
ప్రకృతౌసంస్థితంవ్యక్తమతీతప్రలయేతుయత్ । తస్మాత్ప్రాకృతసంజ్ఞోయముచ్యతేప్రతిసంచరః॥ 25
అనాదిర్భగవాన్కాలోనాన్తోస్యద్విజవిద్యతే ।
అవ్యుచ్ఛిన్నాస్తతస్తేవైసర్గస్థిత్యన్తసంయమాః ॥ 26
గుణసామ్యే తతస్తస్మిన్ పృథక్పుంసివ్యవస్థితే । కాలస్వరూపంతద్విష్ణోర్మైత్రేయ పరివర్తతే॥ 27
తతస్తుతత్పరంబ్రహ్మ పరమాత్మాజగన్మయః । సర్వగస్సర్వభూతేశస్సర్వాత్మా పరమేశ్వరః ॥ 28

ప్రధానపురుషౌచాపిప్రవిశ్యాత్మేచ్ఛయాహరిః। క్షోభయామాససంప్రాప్తేసర్గ కాలేవ్యయావ్యయౌ
యథాసన్నిధిమాత్రేణగన్ధఃక్షోభాయజాయతే । మనసోనోపకర్తృత్వా త్తథాసౌపరమేశ్వరః॥ 30
సవై క్షోభకోబ్రహ్మన్ క్షోభ్యశ్చపురుషోత్తమః। ససంకోచవికాసాభ్యాంప్రధానత్వేపిచస్థితః॥ 31
వికాసాణుస్వరూపైశ్చ బ్రహ్మరూపాదిభి స్తథా । వ్యక్తస్వరూపశ్చతథావిష్ణుస్సర్వేశ్వరేశ్వరః ॥ 32
గుణసామ్యా త్తత స్తస్మాత్ప్రేక్షధిష్ఠి తాన్మునే । గుణవ్యక్తినసంభూతిస్సర్గ కాలే ద్విజో త్తమ ॥ 33
ప్రధానత త్త్వముద్భూతమహా న్తం తత్సమావృణోత్ ।
సా త్త్వికో రాజసశ్చైవ తామసశ్చత్రిధా మహా ॥ 34
ప్రధానత త్త్వేన సమం త్వచాబీజమివావృతమ్ । వైకారిక స్తైజసశ్చ భూతాదిశ్చైవ తామసః॥ 35
త్రివిధోఽయమహంకారో మహా త్తత్త్వాదజాయత ।
భూతేన్ద్రియాణాం హేతుస్త్రిగుణత్వాన్మహామునే॥ యథాప్రధానేనమహా మహాతాసతథావృతః
భూతాదిస్తువికుర్వాణఃశబ్దతన్మాత్రకంతతః । ససర్జ శబ్దతన్మాత్రాదాకాశం శబ్దలక్షణమ్ ॥ 37
శబ్దమాత్రంతథాకాశంభూతాదిస్సమావృణోత్ । ఆకాశస్తువికుర్వాణఃస్పర్శమాత్రంససర్జ హ॥
బలవానభవద్వాయుస్తస్యస్పర్శోగుణోమతః। ఆకాశంశబ్దమాత్రంతుస్పర్శమాత్రంసమావృణోత్ ॥
తతోవాయుర్వికుర్వాణోరూపమాత్రంససర్జహ। జ్యోతిరుత్పద్యతేవాయోస్తద్రూపగుణముచ్యతే॥
స్పర్శమాత్రస్తువై వాయూరూపమాత్రం సమావృణోత్ ।
జ్యోతిశ్చాపి వికుర్వాణం రసమాత్రం ససర్జహ ॥ 41
సంభవన్తితతోమ్భాంసిరసాధారాణితానితు।రసమాత్రాణిచామ్భాంసిరూపమాత్రంసమావృణోత్
వికుర్వాణానిచామ్భాంసిగన్ధమాత్రంససర్జరే। సంఘా జాయతేతస్మా త్తస్యగన్ధోగుణోమతః ॥43
తస్మిం స్తస్మింశ్చతన్మాత్రం తేనతన్మాత్రతా స్మృతా ॥ 14
తన్మాత్రాణ్యవిశేషాణి అవిశేషా స్తతోహితే ॥ 45
నశాన్తానాపిఘోరాస్తేనమూఢాశ్చావిశేషిణఃl భూతతన్మాత్రసర్గోయమహంకారాత్తుతామసాత్ ॥
తైజసానీన్ద్రియాణ్యాహుర్దేవావైకారికాదశ। ఏకాదశంమనశ్చాత్ర దేవావైకారికాస్స్మృతాః ॥
త్వక్చక్షుర్నాసికాజిహ్వాశ్రోత్రమత్రచపఞ్చమమ్ । శబ్దాదీనాంవాప్త్యర్థంబుద్ధియుక్తానివైద్విజ ॥
పాయూపస్థౌకరౌపాదౌవాక్చవైతేయు పఞ్చమీ। విసర్గశిల్పగత్యుక్తికర్మతేషాంచ కథ్యతే॥ 49
ఆకాశవాయుతేజాంసిసలిలం పృథివీతథా। శబ్దాదిభిగుణైర్బ్రహ్మన్ సంయుక్తాన్యుత్తరోత్తరైఃll
శాన్తా ఘోరాశ్చ మూఢాశ్చ విశేషా స్తేనతేస్మృతాః ॥ 51
నానావీర్యాఃపృథగ్భూతా స్తత స్తేసంహతింవినా।నాశక్నువన్ప్రజాస్రష్టుమసమాగమ్యకృత్స్నశఃll
సమేత్యాన్యోన్యసంయోగంపరస్పరసమాశ్రయాఃl ఏకసంఘాతలక్ష్యాశ్చసంప్రాప్యైక్యమశేషతఃll
పురుషాధిష్ఠితత్వాచ్చాప్యవ్యక్తానుగ్రహేణచ। మహదాద్యావిశేషాన్తాహ్యణ్డమున్పాదయన్తితే ॥
తత్రమేరువివృద్ధంసజ్జలబుద్బుదవత్సమమ్ । భూతేభ్యోఽణ్డంమహాబుద్ధే బృహత్తదుదకేశయమ్॥

ప్రాకృతంబ్రహ్మరూపస్య విష్ణోఃస్థానమనుత్తమమ్ ॥ 55
తత్రావ్యక్తస్వరూపోసౌవ్యక్తరూపోజగత్పతిః । విష్ణుర్బ్రహ్మస్వరూపేణస్వయమేవవ్యవస్థితః॥ 56
మేరుర్ఉల్బమభూత్తస్యజరాయుశ్చసుహీధరాః । గర్భోదకంసముద్రాశ్చతస్యాసన్సుమహాత్మనః ॥
సాద్రిద్వీపసముద్రాశ్చసజ్యోతిర్లోకసంగ్రహః । తస్మిన్నుద్భవద్విప్రసదేవాసురమానుషః ॥ 58
వారివహ్న్యనిలాకాశైస్తతోభూతాదినాబహిః। వృతందశగుణైరణ్డంభూతాదిర్మహతాతథా॥ 59
అవ్యక్తేనావృతోబ్రహ్మన్ తైస్సర్వైర్వ్యసహితోమహాన్ ।
ఏభిరావరణైరణ్డం సప్తభిఃప్రాకృతైర్వృతమ్ ॥
నారికేలఫలస్యాన్తర్బీజం బాహ్యదలైరివ ॥ 60
జుషన్రజోగుణంతత్రస్వయంవిశ్వేశ్వరోహరిః। బ్రహ్మాభూత్వాస్యజగతోవిసృష్టౌసంప్రవర్తతే॥61
సృష్టంచపాత్యనుయుగంయావత్కల్పవికల్పనా । సత్త్వభృద్భగవాన్విష్ణుఃప్రమేయపరాక్రమః॥
తమోద్రేకీచకల్పాన్తేరుద్రరూపీ జనార్దనః । మైత్రేయాఖిలభూతాని భక్షయత్యతిభీషణః ॥ 63
సంభక్ష్యసర్వభూతానిజగత్యేకార్ణవీకృతే । నాగపర్యఙ్కశయనే శేతేఽసౌ పరమేశ్వరః ॥ 64
ప్రబుద్ధశ్చపునఃసృష్టిం కరోతిబ్రహ్మరూపధృత్ ॥ 65
సృష్టిస్థిత్యన్తకరణీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్ । ససంజ్ఞాంయాతి భగవానేకఏవజనార్దనః ॥ 66
సృష్టాసృజతిచాత్మానంవిష్ణుఃపాల్యంచపాతిచ। ఉపసంహ్రియతేచాన్తేసంహర్తాచస్వయంప్రభుః ॥
పృథివ్యాపస్తథా తేజోవాయురాకాశఏవచ । సర్వేన్ద్రియాన్తఃకరణం పుంసాఖ్యంహి యజ్జగత్ ॥
సఏవసర్వభూతాత్మావిశ్వరూపోయమవ్యయః । సగార్హదికంతతోసైవ భూత్వాముపకారకమ్ ॥
సఏవ సృజ్యస్సచసర్గకర్తా సఏవపాత్యత్తిచ పాల్యతేచ ।
బ్రహ్మాద్యవస్థాభిరశేషమూర్తిర్విష్ణువరిష్ఠోవరదోవరేణ్యః ॥ 70

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః. ౨.

ప్రథమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

నిర్గుణస్యాప్రమేయస్యశుద్ధస్యాప్యమలాత్మనః । కథంసర్గాదికర్తృత్వంబ్రహ్మణోభ్యుపపద్యతే॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

శక్తయస్సర్వభావానామచిన్త్యజ్ఞానగోచరాః। యతోతోబ్రహ్మణస్తాస్తుసర్గాద్యాభావశక్తయః
భవన్తితపతాంశ్రేష్ఠ పావకస్యయథోష్ణతా ॥ 2
తన్నిబోధయథాసర్గేభగవాన్సంప్రవర్తతే। నారాయణాఖ్యోభగవాన్బ్రహ్మలోకసితామయః॥
ఉత్పన్నఃప్రోచ్యతేవిద్వన్నిత్యఏవోపచారతః ॥ 4

నిజేనతస్యమానేనఆయుర్వర్షశతంస్మృతమ్ । తత్పరాఖ్యంతదర్ధంచపరార్ధమభిధీయతే ॥ 5
కాలస్వరూపంవిష్ణోశ్చయన్మయోక్తంతవానఘ । తేనతస్యనిబోధత్వం పరిమాణోపపాదనమ్॥ 6
అన్యేషాంచైవజన్తూనాంచరాణామచరాశ్చయే। భూభూభృత్సాగరాదీనామశేషాణాంచసత్తమ॥
కాష్ఠాపఞ్చదశాఖ్యాతానిమేషామునిసత్తమ। కాష్ఠాత్రింశత్కలాత్రింశత్కలామౌహూర్తికోవిధిః॥
తావత్సంఖ్యైరహోరాత్రంముహూర్తైర్మానుషస్మృతమ్ ।
అహోరాత్రాణితావన్తి మాసఃపక్షద్వయాత్మకః ॥ 9
తైష్షడ్భిరయనంవర్షంద్వేయనేదక్షిణోత్తరే । అయనందక్షిణంరాత్రిర్దేవానాముత్తరందినమ్ ॥
దివ్యైర్వర్షసహస్రైస్తుకృతత్రేతాదిసంజ్ఞకమ్ । చతుర్యుగంద్వాదశభిస్తద్విభాగంనిబోధమే॥ 11
చత్వారిత్రీణిద్వేచైకంకృతాదిషుయథాక్రమమ్ ।
దివ్యాబ్దానాంసహస్రాణియుగేష్వాహుఃపురావిదః ॥ 12
తత్ప్రమాణైశ్చతైస్సంధ్యా పూర్వా తత్రాభిధీయతే ।
సంధ్యాంశశ్చాపి తత్తుల్యో యుగస్యానన్తరోహి సః॥ 13
సంధ్యాసంధ్యాంశయోరన్తర్యఃకాలోమునిసత్తమ। యుగాఖ్యఃసతువిజ్ఞేయఃకృతత్రేతాదిసంజ్ఞితః॥
కృతంత్రేతాద్వాపరశ్చకలిశ్చేతిచతుర్యుగమ్ । ప్రోచ్యతేతత్సహస్రంచబ్రహ్మణోదివసంమునే ॥
బ్రహ్మణోదివసేబ్రహ్మన్మనవస్తుచతుర్దశ । భవన్తిపరిమాణంచతేషాంకాలకృతంశృణు ॥ 16
సప్తర్షయస్సురాశ్చైవో మనుస్తత్సూనవోనృపాః ।
ఏకకాలేహిసృజ్యన్తే సంహ్రియన్తేచ పూర్వవత్ ॥ 17
చతుర్యుగాణాంసంఖ్యాతాసాధికాహ్యేకసప్తతిః। మన్వన్తరంమనోఃకాలఃసురాదీనాంచసత్తమ॥ 18
అష్టౌశతసహస్రాణిదివ్యయాసంఖ్యయాస్మృతమ్ । ద్విపఞ్చాశత్తథాన్యానిసహస్రాణ్యధికానితు ॥19
త్రింశత్కోట్యస్తుసంపూర్ణాస్సంఖ్యాతాస్సంఖ్యయాద్విజ ।
సప్తషష్టిస్తథాన్యాని నియుతానిమహామునే ॥ 20
వింశతిశ్చసహస్రాణికాలోయమధికంవినా। మన్వన్తరస్యసంఖ్యేయంమానుషైర్వత్సరైర్ద్విజ ॥ 21
చతుర్దశగుణోహ్యేషకాలోబ్రాహ్మమహఃస్మృతమ్।
బ్రాహ్మోనైమిత్తికోనామ తస్యాన్తే ప్రతిసంచరః ॥ 22
తదాహిదహ్యతేసర్వంత్రైలోక్యంభూర్భువాదికమ్ ।
జనంప్రయాన్తితాపార్తామహాలోకనివాసినః ॥ 23
ఏకార్ణవేతుత్రైలోక్యేబ్రహ్మనారాయణాత్మకః । భోగిశయ్యాంగతశ్శేతేత్రైలోక్యగ్రాసబృంహితః ॥
జనస్థైర్యోగిభిర్దేవశ్చిన్త్యమానోబ్జసంభవః। తత్ప్రమాణాంహితాంరాత్రింతదన్తేసృజతేపునః॥
ఏవంచబ్రహ్మణోవర్షమేవంవర్షశతంతుతత్ । శతంహితస్యవర్షాణాంపరమాయుర్మహాత్మనః॥
ఏకమస్యాప్యతీతంతుపరార్ధంబ్రహ్మణోనఘ। తస్యాన్తేభూన్మహాకల్పఃపాద్మఇత్యభివిశ్రుతః ॥ 27

ద్వితీయస్యపరార్ధస్యవర్తమానస్యవైద్విజ। వారాహఇతికల్పోఽయంప్రథమఃపరికీర్తితః ॥ 28

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః. 3.

ప్రథమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

బ్రహ్మనారాయణాఖ్యోసౌకల్పాదాభగవాన్యథా। ససర్జసర్వభూతానితన్మేవదమహామునే॥ 1

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రజాస్ససర్జభగవాన్బ్రహ్మనారాయణాత్మకః। ప్రజాపతిపతిర్దేవోయథాతన్మేనిశామయ ॥ 2

అతీతకల్పావసానేనిశాసుప్తోవ్యవస్థితఃప్రభుః। సత్తోద్రిక్తస్తదాబ్రహ్మా శూన్యంలోకమనైక్షత ॥ 3

నారాయణఃపరోఽచింత్యఃపరేపామపిసప్రభుః। బ్రహ్మస్వరూపీభగవాననాదిఃసర్వసంభవః ॥ 4

ఇమంచోదాహరన్త్యత్రశ్లోకంనారాయణంప్రతి। బ్రహ్మస్వరూపిణందేవంజగతఃప్రభవాప్యయమ్॥ 5

ఆపోనారాఇతిప్రోక్తాఆపోవైనరసూనవః। అయనంతస్యతాఃపూర్వంతేననారాయణఃస్మృతః ॥ 6

తోయాన్తస్థాన్సమీక్ష్యాజ్ఞాత్వా జగత్యేకార్ణవే ప్రభుః।
అనుమానాత్తదుద్ధారంకర్తుంకామఃప్రజాపతిః ॥ 7

అకరోత్సవ్యతనూమన్యాంకల్పాదిషుయథాపురా। మత్స్యకూర్మాదికాంతద్వద్వారాహంవపురాస్థితః

వేదయజ్ఞమయంరూపమ్ అశేషజగతఃస్థితౌ। స్థితఃస్థిరాత్మా సర్వాత్మాపరమాత్మాప్రజాపతిః ॥ 9

జనలోకగతైస్సిద్ధైస్సనకాద్యైరభిష్టుతః। ప్రవివేశ తదాతోయమాత్మాధారోధరాధరః ॥ 10

నిరీక్ష్యతంతదాదేవీ పాతాలతలమాగతమ్। తుష్టావప్రణతాభూత్వాభక్తినమ్రావసుంధరా ॥ 11

పృథివ్యువాచ :—

నమస్తేపురుషాకారపురుషాశేషపూరుష। మాముద్ధరాస్మాదద్యత్వం త్వత్తోహంపూర్వముత్థితా॥ 12

త్వయాహముద్ధృతాపూర్వంత్వన్నాయాహంజనార్దన। తథాన్యానిచభూతానిజగన్నాదీశ్వశేషతః॥

నమస్తేపరమాత్మాత్మన్పురుషాత్మన్నమోస్తుతే। ప్రధానవ్యక్తభూతాయకాలభూతాయతేనమః॥

త్వంకర్తాసర్వభూతానాంత్వంపాతాత్వంవినాశకృత్ ।
సర్గాదిషుప్రభోబ్రహ్మవిష్ణుశుద్రాత్మరూపధృత్ ॥ 15

సంహరిష్యితథాసకలం జగత్యేకార్ణవీకృతే। శేషేత్వమేవగోవిన్ద చింత్యమానోమనీషిభిః ॥ 16

భవతోయత్పరంరూపంతన్నజానాతికశ్చన। అవతారేషుయద్రూపంతదచన్తి దివౌకసః ॥ 17

త్వామారాధ్యపరంబ్రహ్మయాతాముక్తింముముక్షవః।
వాసుదేవమనారాధ్య కో మోక్షం సమవాప్స్యతి ॥ 18

యతిభిశ్చిన్మనసాగ్రాహ్యం యద్ధ్యాగ్రాహ్యం చక్షురాదిభిః ।
బుద్ధ్యాచయత్పరిచ్ఛేద్యం తద్రూపమఖిలంతవ ॥ 19
త్వన్మయాహంత్వదాధారాత్వత్సృష్టాత్వత్సమాశ్రయా ।
భూధీమితి లోకోయమభిధత్తే తతోహిమాం ॥ 20
జయాఖిలజ్ఞానమయజయస్థూలమయావ్యయ । జయానన్తజయావ్యక్తజయవ్యక్తమయప్రభో ॥ 21
పరాపరాత్మన్సర్వాత్మన్జయయజ్ఞపతేనఘ ।
త్వంయజ్ఞస్త్వంవషట్కార స్త్వమోంకార స్త్వమగ్నయః ॥ 22
త్వంవేదాస్త్వంతదఙ్గానిత్వంయజ్ఞపురుషోహరే । సూర్యాదయోగ్రహాస్తారానక్షత్రాణ్యఖిలానిచ ॥
మూర్తామూర్తమదృశ్యంచ దృశ్యంచపురుషోత్తమ ।
యచ్చోక్తంయచ్చనైవోక్తం మయాత్ర పరమేశ్వర ॥
తత్సర్వంత్వంనమస్తుభ్యం భూయోభూయోనమోనమః ॥ 24

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుపృథివ్యా పృథివీధరః । సామస్వరధ్వనిశ్శ్రీమాన్ జగర్జ పరిఘుఘ్నరమ్ ॥
తతస్సముత్థిప్య ధరాంస్వదంష్ట్రయా మహావరాహస్ఫుటపద్మలోచనః ।
రసాతలాదుత్పలపత్రసన్నిభః సముత్థితో నీలఇవాచలో మహాన్ ॥ 26
ఉత్థితస్తేన ముఖానిలాహతం తత్సంభవాంభోజనలోకసంశ్రయాన్ ।
సనన్దనాదీనపకల్మషాన్మునీంశ్చకార భూయోపి పవిత్రతాపదమ్ ॥ 27
ప్రయాన్తితోయాని ఖురాగ్రవిక్షతే రసాతలే ధ్వనృతశబ్దసంతతి ।
శ్వాసానిలాస్తాః పరతఃప్రయాన్తి సిద్ధా జనే యే నియతం వసన్తి ॥ 28
ఉత్థితస్తస్యజలార్ద్రకుక్షేర్మహావరాహస్యమహీంవిగృహ్య ।
విధూన్వతోవేదమయంశరీరం రోమాన్తరస్థామునయస్తువన్తి ॥ 29
తంతుష్టువుస్తోషపరీతచేతసో లోకేజనే యే నివసన్తి యోగినః ।
సనన్దనాద్యాహ్యతినమ్రకన్ధరా ధరాధరం తారతరోగ్రవేక్షణమ్ ॥ 30
జయేశ్వరాణాంపరమేశ్వరేశ్వరప్రభో గదాశంఖధరాసిచక్రభృత్ ।
ప్రసూతినాశస్థితిహేతురీశ్వర స్త్వమేవ నాన్యత్పరమంచ యత్పదమ్ ॥ 31
పాదేషువేదాస్తవయూపదంష్ట్ర దన్తేషుయజ్ఞాశ్చితయశ్చవక్త్రే ।
హుతాశజిహ్వోసి తనూరుహాణి దర్భాః ప్రభోయజ్ఞపుమాంస్త్వమేవ ॥ 32
విలోచనేరాత్ర్యహనీమహాత్మన్ సరాత్మకంబ్రహ్మపరంశరస్తే ।
నూక్తాన్యశేషాణిసటాకలాపో ఘ్రాణంసమస్తాని హవీంషిదేవ ॥ 33
స్రుక్తుండనామస్వరధీరనాదప్రాగ్వంశకాయాఖిలసత్త్రసంధే ।
ధూతేష్టధామశ్రవణోసిదేవ సనాతనాత్మన్భగవన్ప్రసీద ॥ 34

పదక్రమాక్రాన్తభువం భవన్తమాదిస్థితించాఽక్షరవిశ్వమూర్తేఽ
విశ్వస్యవిద్మఃపరమేశ్వరోఽసి ప్రసీద నాథోఽసి చరాచరస్య ॥ 35
దంష్ట్రాగ్రవిన్యస్తమశేషమేతద్భూమణ్డలం నాథ విభావ్యతే తే ।
విగాహతఃపద్మవనం విలగ్నం సనోజినీపత్రమివోధపఙ్కమ్ ॥ 36
ద్యావాపృథివ్యోరతులప్రభావ యదన్తరం తద్వపుషాతవైవ ।
వ్యాప్తంజగద్వ్యాప్తిసమర్థదీప్తే హితాయవిశ్వస్యవిభో భవత్వమ్॥ 37
పరమార్థఽస్త్వమేకోనాన్యోస్తిజగతఃపతే । తనైవమహిమాయేనవ్యాప్తమేతచ్చరాచరమ్॥ 38
యదేతద్దృశ్యతేమూర్తఽమేతజ్జ్ఞానాత్మనస్తవ। భ్రాన్తిజ్ఞానేనపశ్యన్తిజగద్రూపమయోగినః ॥ 39
జ్ఞానస్వరూపమఖిలంజగదేతదబుద్ధయః । అతఽస్వరూపంపశ్యన్తోభ్రామ్యన్తేమోహసంప్లవే ॥ 40
యేతుజ్ఞానవిదఃశుద్ధచేతసస్తేఽఖిలంజగత్ । జ్ఞానాత్మకంప్రపశ్యన్తిత్వద్రూపం పరమేశ్వర ॥ 41
ప్రసీదసర్వసర్వాత్మక్లేశాయజగతామిమామ్ । ఉద్ధర్తోర్వీమమేయాత్మక్షణంనోదేహ్యబ్జలోచన ॥
సత్పోద్రిక్తోఽసిభగవన్ గోవిన్దపృథివీమిమామ్ । సముద్ధరభవాయేశ క్షణంనోదేహ్యబ్జలోచన ॥ 43
సగఽప్రవృత్తిర్భవతోజగతాముపకారిణీ । భవత్వేషానమస్తేస్తు క్షణంనోదేహ్యబ్జలోచన ॥ 44

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

ఏవంసంస్తూయమానస్తు పరమాత్మామహీధరః । ఉజ్జహారక్షితింక్షిప్రంన్యస్తవాంశ్చమహామ్భసి ॥
తస్యోపరిజలౌఘస్యమహతీనౌరివస్థితా । వితతత్వాత్తు దేహస్య నమహియాతి సంప్లవమ్ ॥ 46
తతఃక్షితింసమాంకృత్వా పృథివ్యాంసోఽచినోద్విభుఃఽ । యథావిభాగంభగవాననాదిఃపరమేశ్వరః ॥
ప్రాక్సగఽదగ్ధానఖలాఽపర్వతాఽపృథివీతలే । అమోఘేనప్రభావేణససర్జాఽమోఘవాఞ్ఛితః ॥48
భూవిభాగంతతఃకృత్వా సప్తద్వీపాఽ యథాతథమ్ ।
భూరాద్యాంశ్చతురోలోకాఽ పూర్వవత్సముకల్పయత్ ॥ 49
బ్రహ్మస్వరూపధరోదేవస్తతోఽసౌరజసావృతః । చకారసృష్టింభగవాంశ్చతుర్వక్త్రధరోహరిః ॥ 50
నిమిత్తమాత్రమేవాసౌసృజ్యానాంసగఽకర్మణి । ప్రధానకారణీభూతాయతోనైసృజ్యశక్తయః ।
నిమిత్తమాత్రంముక్త్వైవంనాన్యత్కించిదపేక్షతే। సీయతేతపరాంశ్రేష్ఠస్వశక్త్యావస్తువస్తుతామ్ ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః. ౪.

ప్రథమాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

యథాససర్జదేవోసౌదేవర్షిపితృదానవాన్। మనుష్యతిర్యగ్వృక్షాదీంభూయోయఃసలిలాకరః ॥1
యద్గుణం యత్స్వభావం చ యత్స్వరూపం జగద్ధ్రువ ।
సగాదౌ సృష్టవాఽ బ్రహ్మా తన్మమాచక్ష్వ విస్తరాత్ ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయకథయామ్యేతత్ శృణుష్వ సుసమాహితః । యథాససర్జ దేవోసౌ దేవాదీనఖిలాన్ విభుః ॥
సృష్టించి స్తయత స్తస్యసర్గాదిషుయథాపురా।అబుద్ధిపూర్వకస్సర్గఃప్రాదుర్భూత స్తమోమయః॥
తమోమోహో మహామోహస్తామిస్రో హ్యష్టసంజ్ఞితః ।
అవిద్యాపఞ్చపర్వైషా ప్రాదుర్భూతా మహాత్మనః ॥ 5
పఞ్చధావస్థితస్యాథ తస్యాయతో ప్రతిబోధవాన్ । బహిర స్తశ్చప్రకాశస్సంవృతా త్మానగాత్మకః ॥
ముఖ్యానగాయతశ్చోక్తాముఖ్యసర్గ స్తతస్స్మృతః ॥ 7
తందృష్ట్వాఽసాధకం సర్గమమన్యత పరంపునః ॥ 8
తస్యాభిధ్యాయతస్సర్గ స్తిర్యక్స్రోతాభ్యవర్తత ।
యస్మాత్తిర్యక్ప్రవృత్తిస్సతిర్యక్స్రోతా స్తతస్స్మృతః ॥ 9
పశ్వాదయ స్తేవిఖ్యాతా స్తమఃప్రాయాహ్యవేదినః । ఉత్పథగ్రాహిణశ్చైవతేజ్ఞానేజ్ఞానమానినః॥ 10
అహంకృతాఅహంమానా స్సప్తవింశద్వధాత్మకాః। అన్తఃప్రకాశా స్తేసర్వేహ్యవృతాశ్చపరస్పరమ్ ॥
తమప్యసాధకం మత్వాధ్యాయతోఽన్య స్తతోభవత్ ।
ఊర్ధ్వస్రోతా స్తృతీయస్తు సాత్త్వికోర్ధ్వమవర్తత ॥ 12
తేనుఖప్రీతిబహులాబహిర స్తశ్చనావృతాః। ప్రకాశాబహిర స్తశ్చఊర్ధ్వస్రోతోద్భవాస్స్మృతాః॥
తుష్టాత్మన స్తృతీయస్తుదేవసర్గశ్చసస్మృతః । తస్మిన్సర్గేభవత్ప్రీతిరిష్మన్నేబ్రహ్మణ స్తదా ॥
తతోఽన్యం సతదాదధ్యౌ సాధకంసర్గముత్తమమ్ ।
అసాధకాంస్తుతాఞ్జ్ఞాత్వా ముఖ్యసర్గాదిసంభవాత్ ॥ 15
తథాభిధ్యాయత స్తస్యసతాభ్యిధ్యాయిన స్తతః।ప్రాదుర్భూత స్తదావ్యక్తాదవాక్స్రోతా స్తుసాధకః॥
యస్మాదవాగ్వ్యవర్తత స్త తోఽర్వాక్స్రోతసఃస్మృతాః ।
తేచ ప్రకాశబహులా స్తమోద్రిక్తా రజోధికాః ॥ 17
తస్మాత్తేదుఃఖబహులాభూయోభూయశ్చకారిణః । ప్రకాశాబహిర స్తశ్చమనుష్యాస్సాధకాస్తుతే ॥
ఇత్యేతేకథితాస్సర్గాష్టడేతేమునిస త్తమ । ప్రధమోమహతస్సర్గోవిజ్ఞేయోబ్రహ్మణస్తు సః ॥ 19
తన్మాత్రాణాంద్వితీయశ్చభూతసర్గస్తుసంస్మృతః।వైకారిక స్తృతీయస్తుసర్గఐన్ద్రియకస్స్మృతః ॥
ఇత్యేషప్రాకృతస్సర్గస్సంభూతో బుద్ధిపూర్వకః ।
ముఖ్యసర్గశ్చతుర్థస్తు ముఖ్యాస్థావరసంజ్ఞితాః ॥ 21
పఞ్చమశ్చతిర్యగ్యోనిర్యస్మాత్తిర్యక్స్రవత్యధః ।
తతోర్ధ్వస్రోతసాంషష్ఠో దేవసర్గస్తు సంస్మృతః ॥ 22
తతోఽర్వాక్స్రోతసాంసర్గస్సప్తమస్తుతు మానుషః ॥ 23
అష్టమోనుగ్రహస్సర్గస్సాత్త్వికస్తామసశ్చసః ।
పఞ్చైతే నైకృతాస్సర్గాః ప్రాకృతాస్తు త్రయస్స్మృతాః ॥ 24

ప్రాకృతో వైకృతశ్చైవ కౌమారో నవమస్స్మృతః । ఇత్యేతే నైసర్గమాఖ్యాతా నవసర్గాఃప్రజాపతేః॥
ప్రాకృతా వైకృతాశ్చైవ జగతో మూలహేతవః । సృజతో జగదీశస్య కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ 26

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ —

సంక్షేపాత్కథితస్సర్గో దేవాదీనాం త్వయామునే । విస్తరాచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతో మునివర్యోత్తమ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

కర్మభిర్భావితాఃపూర్వైర్వికల్పాంకుశలైస్తుతాః ।
ఖ్యాత్యాతయామ్యనిర్దుక్తాసంహారేఽప్యుపసంహృతాః ॥ 28
స్థావరాన్తాస్సురాద్యాశ్చ ప్రజా బ్రహ్మాంశ్చతుర్విధాః ।
బ్రహ్మాణఃకుర్వతిస్సృష్టింజఞ్జిరేమానసాస్తుతాః ॥ 29
తతోదేనాసురపితౄన్ మనుష్యాంశ్చచతుష్టయమ్ ।
సిసృక్షురమ్భాంస్యేతానిస్వమాత్మానమయూయుజత్ ॥ 30
యుక్తాత్మన స్తమోమాత్రాహ్యుద్రిక్తాభూత్ప్రజాపతేః ।
సిసృక్షోర్జఘనాత్పూర్వమసురా జజ్ఞిరే తతః ॥ 31

ఉత్ససర్జతతస్తాంతుతమోమాత్రాత్మికాం తనుమ్ । సాఽపత్యక్తాతనుస్తేనమైత్రేయాభూద్విభావరీ ॥
సిసృక్షురన్యదేహస్థఃప్రీతిమాపతతస్సురాః । సతోద్రిక్తాస్సముద్భూతాముఖతోబ్రహ్మణోద్విజ ॥33
త్యక్తాసాపితనుస్తేనసత్త్వప్రాయమభూద్దినమ్ । తతోహిబలినోరాత్రావసురా దేవతా దివా ॥ 34
సత్త్వమాత్రాత్మికామేవతతోన్యాంజగృహేతనుమ్ । పితృవన్మన్యమానస్యపితరస్తస్యజజ్ఞిరే ॥35
ఉత్ససర్జపితృ స్సృష్టా వ్యతిస్తామపినప్రభుః । సాచోత్సృష్టాభవత్సంధ్యాదివనక్తా న్తరస్థితిః ॥ 36
రజోమాత్రాత్మికామున్యాంజగృహేసతిసంతతిః । రజోమాత్రోత్కటాజాతామనుష్యాద్విజసత్తమ ॥
తామప్యాశుసతత్యాజ తనుంసద్యఃప్రజాపతిః ।
జ్యోత్స్నాసమభవచ్చాపి ప్రాక్సంధ్యా యాఽభిధీయతే ॥ 38
జ్యోత్స్నాగమేతుబలినోమనుష్యాఃపితరస్తథా । మైత్రేయసంధ్యాసమయేతస్మాదేతేభవన్తివై ॥ 39
జ్యోత్స్నారాత్ర్యహసీసంధ్యాచత్వార్యేతానివైవిభోః ।
బ్రహ్మాణస్తుశరీరాణి త్రిగుణోపాశ్రయాణితు ॥ 40
రజోమాత్రాత్మికామేవతతోన్యాంజగృహేతనుమ్। తతఃక్షుద్బ్రహ్మణోజాతాజఞ్జిరేపస్తయాతతః
క్షుత్తృష్ణామానఘాసూరే ఽథ సోఽసృజద్భగవాఁ ప్రభుః ।
విరూపాశ్శ్మశ్రులాజాతాస్తేఽభ్యధావంస్తతఃప్రభుమ్ ॥ 42
మైవంభోరక్ష్యతామేషయైరుక్తంరాక్షసాస్తుతే। ఊచుర్జక్షామఇత్యన్యేయేతేయక్షాస్తుజక్షణాత్ ।
అప్రియేతుతదాదృష్ట్వాకేశాశ్శీర్యన్తవేధసః। హీనాశ్చశిరసోభూయఃసమారోహన్తతశ్చిరః ॥44

సపర్ణా స్తే ఽభవ న్సర్వే హీనత్వాదవయస్కన్యకాః ।
తతఃక్రుద్ధోఽగ్రజస్తస్తా క్రోధాత్మానోవినిర్మమే ॥
వర్షే నకపిశేనోగ్రా భూతా స్తేపిశితాశనాః ॥ 45

ధ్యాయతోఽజాత్సముత్పన్నా గన్ధర్వా స్తస్యతత్క్షణాత్ । పిబన్తోజఙ్ఘ రేగాంవై గన్ధర్వా స్తేన తేద్విజ ॥
ఏతానిసృష్ట్వాభగవా న్బ్రహ్మతచ్ఛక్తి చోదితః। తతిస్సృచ్ఛన్తతోన్యానివ యాంసివయసోసృజత్ ॥
అవయోవఙ్సకేముఖతోజాస్ససృష్టవాన్। సృష్టవానుదరాద్ధాశ్చపార్శ్వాభ్యాంచప్రజాపతిః ॥
పద్భ్యాంచాశ్వాన్సమాతఙ్గాన్రాసభాన్గవయాన్మృగాన్ ।
ఉష్ట్రాన్వినశ్వతరాంశ్చైవ న్యఙ్కూనన్యాంశ్చజాతయః ॥ 49

ఓషధ్యఃఫలమూలాన్యోలోమభ్య స్తస్యజజ్ఞిరే । ప్రాణాయముఖేబ్రహ్మ కల్పస్యాదావ్యజో త్తమ ॥
సృష్ట్వా పశ్వోషధీస్సమ్యక్ యుయోజ సతితాధ్వరే ॥ 50

గాంరజఃపురుషోమేషశ్చాశ్వాశ్వతరగర్దభాః। ఏతాన్గ్రామ్యపశూనాహు రారణ్యాంశ్చనిబోధమే
శ్వాపదాద్విఖురాహ స్తివానరాఃపక్షిణశ్చమాః । ఔదకాఃపశవస్సప్తాఃస ప్తమా స్తుసరీసృపాః ॥ 52
గాయత్రంచ ఋచశ్చైవ త్రివృత్ స్తోమం రథన్తరమ్ ।
అగ్నిష్టోమంచయజ్ఞానాం నిర్మమేప్రథమాన్ముఖాత్ ॥ 53

యజూంషి త్రైష్టుభంఛన్దస్తోమంపఞ్చదశంతథా। బృహాత్సామతథోక్థంచదక్షిణాదసృజన్ముఖాత్ ॥
సామానిజగతీఛన్దస్తోమంస ప్తదశంతథా । వైరూపమతిరాత్రంచపశ్చాదసృజన్ముఖాత్ ॥ 55
ఏకవింశమథర్వాణమాప్తోర్యామాణమేవచ ।
అనుష్టుభంచవైరాజము త్తరాదసృజన్ముఖాత్ ॥ 56

ఉచ్చావచానిభూతానిగాత్రేభ్య స్తస్యజజ్ఞిరే । దేవాసురపితృన్సృష్ట్వా మనుష్యాంశ్చప్రజాపతిః॥57
తతఃపునస్ససర్జాదౌసంకల్పస్యసపితామహఃయక్షోపిశాచాన్గన్ధర్వాంస్తథైవాప్సరసాంగణాన్ ॥
నరకిన్నరరక్షాంసివయఃపశుమృగోరగాన్ । అవ్యయంచవ్యయంచైవయదిదంస్థాణుజఙ్గమమ్ ॥ 59
తత్ససర్జతదాబ్రహ్మభగవానాదికృద్విభుః । తేషాంయేయానికర్మాణిప్రాక్సృష్ట్యాంప్రతిపేదిరే ॥
తాన్యేవతేప్రపద్యన్తే సృజ్యమానాఃపునఃపునః ॥ 60
హింస్రాహింస్రేమృదుక్రూరే ధర్మాధర్మానృతానృతే ।
తద్భావితాఃప్రపద్యన్తే తస్మాత్తత్తస్యరోచతే ॥ 61

ఇన్ద్రియార్థేషుభూతేషుశరీరేషుచసప్రభుః । నానాత్వంవినియోగంచతథైవవ్యసృజత్స్వయమ్ ॥ 62
నామరూపంచభూతానాంకృత్యానాంచప్రపఞ్చనమ్ । వేదశబ్దేభ్యఏవాదౌదేవాదీనాంచకారసః ॥
ఋషీణాంనామధేయానియథావేదశ్రుతానిచ । తథానియోగయోగ్యానిహ్యస్యేమామపిసోకరోత్ ॥
యథర్తుష్వృతులింగానినానారూపాణిపర్యయే । దృశ్యన్తేతానితాన్యేవతథాభావాయుగాదిషు ॥
కరోత్యేవంవిధాంసృష్టింసగాఁసపునఃపునః । సిసృక్షోశక్తియుక్తోసౌసృజ్యశక్తిప్రచోదితః ॥ 66

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః. ౫.

ప్రథమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

శ్రీమైత్రేయ ఉవాచ —

అర్వాగ్భ్రోనితాస్తుకథితోభవతాయస్తుమానుషః। బ్రహ్మక్షత్రస్తరతోబ్రూహిబ్రహ్మతేమసృజద్యథా॥
యథాచ వర్ణాన్ససృజద్యద్గుణాంశ్చ మహామునే ।
యచ్చతేషాంస్మృతంకర్మ విప్రాదీనాంతదుచ్యతామ్॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

సత్యాభిధ్యాయినఃపూర్వం సిసృక్షోర్బ్రహ్మణోజగత్ ।
అజాయన్త ద్విజశ్రేష్ఠ సత్త్వోద్రిక్తా ముఖాత్ప్రజాః ॥ 3
వక్షఃసోరజసోద్రిక్తా స్తథాఽన్యాబ్రహ్మణోఽభవన్ । రజసాతమసాచైవసముద్రిక్తా స్తథోరుతః ॥ 4
పద్భ్యశూన్యాఃప్రజాబ్రహ్మససర్జద్విజసత్తమ।తమఃప్రధానాస్తాస్సర్వాశ్చాతుర్వర్ణ్యమిదంతతః॥
బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియాస్తైశ్యాస్తేభ్యశ్చద్విజసత్తమ । పాదోరువక్షస్స్థలతోముఖతశ్చసముద్గతాః॥
యజ్ఞనిష్పత్తయేసర్వమేతద్బ్రహ్మచకారవై । చాతుర్వర్ణ్యంమహాభాగయజ్ఞసాధనముత్తమమ్ ॥
యజ్ఞైరాప్యాయితాదేవా వృష్ట్యుత్సర్గేణతాఃప్రజాః ।
ఆప్యాయయన్తేధర్మజ్ఞయజ్ఞాఃకల్యాణహేతవః ॥ 8
నిష్పాద్యన్తేనరైస్తైస్తుస్వధర్మాభిరతైస్సదా । విశుద్ధాచరణోపేతైస్సద్భిస్సన్మార్గగామిభిః ॥ 9
స్వర్గాపవర్గామానుష్యాత్ప్రాప్నువన్తిమహామునే। యథాభిరుచితంస్థానంతద్యాన్తిమనుజాద్విజ॥
ప్రజాస్తాబ్రహ్మణాసృష్టాశ్చాతుర్వర్ణ్యేవ్యవస్థితాః । సమ్యక్ప్రవృత్తాసమాచారప్రవణామునిసత్తమ॥
యథేచ్ఛావాసనిరతాస్సర్వభావావివర్జితాః । శుద్ధాన్తఃకరణాశ్శుద్ధాఃసర్వానుష్ఠాననిర్మలాః ॥ 12
శుద్ధేచతాసాంమనసిశుద్ధేన్తస్సంస్థితేహరౌ। శుద్ధజ్ఞానంప్రపశ్యన్తివిష్ణ్వాఖ్యం యేసతత్పదమ్ ॥ 13
తతఃకాలాత్మకోయోఽసౌతస్యాంశఃకథితోహరేఃసపాతయత్యఘంఘోరమల్పమల్పాల్పసారవత్ ॥
అధర్మబీజభూతంతుతమోలోభసముద్భవమ్ । ప్రజాసుతాసుమైత్రేయ రాగాదికమసాధకమ్ ॥ 15
తతస్సహజాసిద్ధిస్తాసాంనాతీవజాయతే । రసోల్లాసాదయశ్చాన్యాస్సిద్ధయోఽష్టౌభవన్తియాః ॥ 16
తాసుక్షీణాస్వశేషాసువర్ధమానేచపాతకే । ద్వన్ద్వాభిభవదుఃఖార్తాస్తాభవన్తి తతఃప్రజాః ॥ 17
తతోదుగ్ధానితాశ్చక్రుర్గాస్తాఃస్వం పార్వతమూదకమ్ ।
కృత్తిమంచతథాదుగ్ధం పురఖర్వటకాదియత్ ॥ 18
గృహాణిచయథాన్యాయంతేషుచక్రుఃపురాదిషు । శీతాతపాదిబాధానాం ప్రశమాయమహామునే ॥
ప్రతికారమిమంకృత్వా శీతాదేస్తాఃప్రజాఃపునః ।
వాతోత్పాయంతతశ్చక్రుర్వాస్తుసిద్ధించకర్మజామ్ ॥ 20
వ్రీహయశ్చయవాశ్చైవగోధూమా అణవస్తిలాఃప్రియఙ్గవోహ్యుదారాశ్చకోరదూషాస్సతీనకాః॥
మాషాముద్గామసూరాశ్చనిష్పావాస్సకులుత్థకాః। ఆఢక్యశ్చణకాశ్చైవశణాస్సప్తదశస్మృతాః॥ 22

ఇత్యే తా ఓషధీనాంతు గ్రామ్యాణాంజాతయో మునే ।
ఓషధ్యోయాజ్ఞి కాశ్చైవ గ్రామ్యారణ్యాశ్చతుర్దశ ॥ 23

వ్రీహయస్సయవామాషాగోధూమాఅణవస్తిలాఃప్రియఙ్గుస్తమా హ్యే తేఅష్టమాస్తుకులుత్థకాః ॥
శ్యామా కా స్త్వథనీవా రా జతిలాస్సగవేధుకాః। తథా వేణుయవాఃప్రోక్తా స్తద్వన్మర్కటకామునే॥
గ్రామ్యారణ్యాస్సస్మృతా హ్యే తా ఓషధ్య స్తుచతుర్దశ ।
యజ్ఞనిష్పత్త యేయజ్ఞ స్తథాఽఽసాం హేతురుత్తమః ॥ 26

ఏతాశ్చసహయజ్ఞేన ప్రజానాంకారణంపరమ్ । పరాపరవిదఃప్రాజ్ఞాస్తతోయజ్ఞాన్వితన్వతే ॥ 27
ఆహన్యహన్యనుష్ఠానంయజ్ఞానాంమునిసత్తమ । ఉపకారకరంపుంసాంక్రియమాణాఘశాన్తిదమ్ ॥
యేషాంతుకాలసృష్టోఽసాపాపబిన్దుర్మహామతే । చేతస్సునవృథేచక్రు స్తేనయజ్ఞేషుమానసమ్ ॥ 29
వేదాన్వేద్యంతథాదేవా న్యజ్ఞకర్మాదికంచయత్ । తత్సర్వంనిన్దమానా స్తేయజ్ఞ వ్యాసేధకారిణః॥ 30
ప్రవృత్తిమార్గవ్యుచ్ఛిత్తికారిణోవేదనిన్దకాః । దురాత్మానోదురాచారాబభూవుఃకుటిలాశయాః ॥
సఁసిద్ధాయాంతువా తాయాం ప్రజాఃసృష్ట్వాప్రజాపతిః ।
మర్యాదాంస్థాపయామాస యథాస్థానంయథాగుణమ్ ॥ 32
వర్ణానామాశ్రమాణాంచ ధర్మాన్ ధర్మభృతాంవర ।
లోకాంశ్చసర్వవర్ణానాంసమ్యగ్ధర్మానువాలినామ్ ॥ 33
ప్రాజాపత్యంబ్రాహ్మణానాం స్మృతంస్థానంక్రియావతామ్ ।
స్థానమైన్ద్రంక్షత్రియాణాం సంగ్రామేష్వనివర్తినామ్ ॥ 34
వైశ్యానామాహుతింస్థానం స్వధర్మనిరతాత్మనామ్ ।
గాన్ధర్వంశూద్రజాతీనాం పరిచర్యారుచిత్వినామ్ ॥ 35
అష్టాశీతిసహస్రాణియతీనామూర్ధ్వరేతసామ్।స్మృతంతేషాంతుయత్స్థానంతద్దేవగురువాసినామ్॥
సప్తమీణాంచయత్స్థానం స్మృతంతద్వైవనౌకసామ్ ।
ప్రాజాపత్యంగృహస్థానాం న్యాసినాంబ్రహ్మసఞ్జితమ్ ॥ 37
యోగినామమృతంస్థానం స్వాత్మసంతోషకారిణామ్ ॥ 38
ఏకాన్తినస్సదాబ్రహ్మధ్యాయినో యోగినోహియే ।
తేషాంతత్పరమంస్థానం యద్వైష్ణవన్తిసూరయః ॥ 39
గత్వాగత్వానివర్తన్తేచన్ద్రసూర్యాదయోగ్రహాః। అద్యాపిననివర్తన్తేద్వాదశాఙ్గిరచిన్తకాః ॥
తామిస్రమన్ధతామిస్రంమహారౌరవరౌరవౌ । అసిపత్రవనంఘోరం కాలసూత్రమవీచికమ్ ॥ 41
వినిన్దకానాంవేదస్యయజ్ఞవ్యాఘాతకారిణామ్ । స్థానమేతత్సమాఖ్యాతంస్వధర్మత్యాగినశ్చయే ॥42

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః. ౬.

ప్రథమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతోఽభిధ్యాయత స్తస్యజజ్ఞిరేమానసాఃప్రజాః । తచ్ఛరీరసముత్పన్నై ర్ణకాశ్యై స్తత్కరణై స్సహా
హ్నేత్రజ్ఞస్సమవర్తత్త గాత్రేభ్య స్తస్యధీమతః ॥ 1

తేసర్వేసమవర్తంతయేమయాఽగుదీరితాః। దేవాద్యాస్థావరాన్తాశ్చత్రైగు ణ్యవిషయేస్థితాః॥ 2

ఏవంభూతానిసృష్టాని చరాణిస్థావరాణిచ ॥ 3

యదాస్యతాఃప్రజాస్సర్వా నవ్యవర్తన్తధీమతః ।
తదాఽన్యామానసాన్పుత్రాన్సదృశానాత్మనోఽసృజత్ ॥ 4

భృగుంపుల స్త్యంపులహంక్రతుమఙ్గిరసంతథా । మరీచిందక్షమత్రించవసిష్ఠంచైవమానసాన్ ॥ 5

నవబ్రహ్మాణఇత్యేతే పురాణేనిశ్చయం గతాః ॥ 6

ఖ్యాతింభూతించసంభూతింక్షమాంప్రీతింతథైవచ। సన్నతించతథైవోర్జామనసూయాంతథైవచ ॥

ప్రసూతించతతస్సృష్ట్వా దదాతేషాంమహాత్మనామ్ ।
పతోన్యభవధ్వమితుక్త్వా తేషామేవతుదత్తవాన్ ॥ 8

సనన్దనాదయోయేచపూర్వసృష్టాస్తువేధసా । నతేలోకేష్వసజ్జన్త నిరపేక్షాఃప్రజాఃప్రతి ॥ 9

సర్వేతేఽధ్యాగతజ్ఞానావీతరాగావిమత్సరాః । తేష్వేవంనిరపేక్షేషు లోకసృష్టౌ మహాత్మసు ॥ 10

బ్రహ్మణోఽభూన్మహాక్రోధస్తైర్లోక్యదహనక్షమః ।
తస్యక్రోధసముద్భూతజ్వాలామాలాభిదీపితమ్ ॥
బ్రహ్మణోఽభూత్తదాసర్వం త్రైలోక్యమఖిలంమునే ॥ 11

భ్రుకుటీకుటిలాత్తస్యలలాటాత్క్రోధదీపితాత్ । సముత్పన్నస్తదారుద్రోమధ్యాహ్నార్కసమప్రభః ॥

అర్ధనారీనరవపుఃప్రచణ్డోఽతిశరీరవాన్ । విభజాత్మానమిత్యుక్త్వాతంబ్రహ్మాస్తదధేతతః ॥

తథోక్తోఽసౌద్విధాస్త్రీత్వంపురుషత్వంతథాఽకరోత్ । బిభేదపురుషత్వంచదశధాచైకధాచ సః ॥14

సౌమ్యాసౌమ్యై స్తథాశాన్తాశాన్తై స్త్రీత్వంచసప్రభుః ।
బిభేదబహుధాదేవస్స్వరూపైరసితేసితైః ॥ 15

తతోబ్రహ్మాత్మసంభూతం పూర్వంస్వాయంభువంప్రభుమ్ ।
ఆత్మానమేవకృతవాన్ప్రాజాపత్యేమనుంద్విజ ॥ 16

శతరూపాంచతాంనారీం తపోరూపతకల్మషామ్ ।
స్వాయంభువోమనుర్దేవః పత్నీత్వేజగృహేవిభుః ॥ 17

తస్మాచ్చపురుషాద్దేవీశతరూపావ్యజాయత । ప్రియవ్రతోత్తానపాదాప్రసూత్యాకూతిసంజ్ఞితమ్॥18

కన్యాద్వయంచధర్మజ్ఞరూపౌదార్యగుణాన్వితమ్ । దదాప్రసూతిందక్షాయయాకూతింరుచయేపురా॥

ప్రజాపతిస్సజగ్రాహతయోర్జ్ఞేసదక్షిణాః । పుత్రోయజ్ఞోమహాభాగదమ్పత్యోర్మిథునంతతః ॥ 20

యజ్ఞస్యదక్షిణాయాంతు పుత్రాద్వాదశ జజ్ఞిరే ।
యామాఇతిసమాఖ్యాతా దేవాస్స్వాయంభువేమనౌ ॥ 21

ప్రసూత్యాంచతథాదక్షశ్చతస్రోవింశతింతథా । సనజఙ్ఞకన్యాస్తాసాంతుసమ్యఙ్నామానిమేశృణు॥22
శ్రద్ధాలక్ష్మీధృతిస్తుష్టిఃపుష్టిర్మేధాక్రియాతథా। బుద్ధిర్లజ్జావపుశ్శాన్తిఃసిద్ధిఃకీర్తిస్త్రయోదశీ॥23
పత్న్యర్థంప్రతిజగ్రాహ ధర్మోదాక్షాయణీఃప్రభుః ।
తాభ్యశ్చాప్యాయవీయస్యఃఏకాదశసులోచనాః ॥ 24

ఖ్యాతిస్సత్యసంభూతిఃస్మృతిఃప్రీతిఃక్షమాతథా। సన్నతిశ్చానసూయాచఊర్జాస్వాహాస్వధాతథా॥
భృగుశ్చవోమరీచిశ్చతథావైవాగ్గిరామునిః । పుల స్త్యఃపులహశ్చైవక్రతుశ్చాష్టమీవర స్థా ॥ 26
అత్రివసిష్ఠోవహ్నిశ్చపితరశ్చయథాక్రమమ్।ఖ్యాత్యాద్యాజగృహుఃకన్యాముదోమునిస త్తమ॥
శ్రద్ధాకామంచలాదవంనియమంధృతిరాత్మజమ్। సంతోషంచతథాతుష్టిలోభంపుష్టిరనూయత॥
మేధాశ్రుతంక్రియాదణ్డంనయంవినయమేవచ ॥ 29

బోధంబుద్ధి స్తథాలజ్జావినయంవపురాత్మజమ్ । వ్యవసాయంప్రజజ్ఞేనైశ్రేయంశా న్తిరసూయత ॥ 30
సుఖంసిద్ధిర్యశఃకీర్త్యే తేధర్మసూనవఃl కామాదతిస్సుతంహర్షంధర్మపౌత్రమసూయత ॥31
హింసాభార్యాత్వధర్మస్యతోజజ్ఞేతథానృతమ్।కన్యాచనికృతిస్తాభ్యాంమాయాజజ్ఞేచవేదనా॥
మాయాచవేదనాపైవ మిథునంత్విదమేతయోః ।
తయోర్జజ్ఞేథవైమాయా మృత్యుంభూతాపహారిణమ్ ॥ 33
వేదనాస్వసుతంచాపిదుఃఖంజజ్ఞేథకారవాత్ । మృత్యోర్వ్యాధిజరాశోకతృష్ణాక్రోధాశ్చజజ్ఞిరే॥ 34
దుఃఖోత్తరాస్మృతాహ్యేతే నవైకాధర్మలక్షణాః ।
నైపాంభార్యాస్తిపుత్రోవా తేసర్వేహ్యూర్ధ్వరేతసః ॥ 35
రౌద్రాన్యేతానిరూపాణివిష్ణోర్మనివరాత్మజ । నిత్యప్రలయహేతుశ్చజగతోస్యప్రయాన్తినై ॥36
దక్షోమరీచిరత్రిశ్చభృగుశ్చాద్యాఃప్రజేశ్వరాఃl జగత్యత్రమహాభాగనిత్యసర్గస్యహేతవఃl 37
మనవోమనుపుత్రాశ్చభూపావీర్యధనాశ్చయే । సన్మార్గాభిరతాశ్శూరాస్తేనిత్యస్థితికారిణఃl 38

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

యేయంనిత్యస్థితిర్బ్రహ్మన్నిత్యసర్గస్తథేరితఃl సిద్ధ్యాభావశ్చతేషాంవైస్వరూపమమకథ్యతామ్॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

సర్గస్థితివినాశాంశ్చభగవాన్మధుసూదనఃl తైస్తైరూపైరచిన్త్యాత్మాకరోత్యవ్యాహతోవిభుఃl
నైమిత్తికఃప్రాకృతికఃతథైవాత్యన్తికోద్విజ । నిత్యశ్చసర్వభూతానాంప్రలయోయంచతుర్విధఃll41
బ్రాహ్మోనైమిత్తిక స్తత్రయచ్ఛేతేజగతీపతిఃl ప్రయాతిప్రాకృతైశ్చైవబ్రహ్మణ్డంప్రకృతౌలయమ్ ॥
జ్ఞానాదాత్యన్తికఃప్రోక్తోయోగినఃపరమాత్మనిl నిత్యస్సైవజగతానాంయోవినాశోదివానిశమ్ ॥
ప్రసూతిఃప్రకృతేర్యాతుసాసృష్టిఃప్రాకృతాస్మృతా। వైనందినీతథాప్రోక్తాయా స్తరప్రలయాదను॥
భూతాన్యనుదినంయత్రజాయన్తేమునిసత్తమ । నిత్యసర్గోహిసప్రోక్తఃపురాణార్థవిచక్షణైఃl ॥
ఏవంసర్వశరీరేషుభగవాన్భూతభావనఃl సంస్థితఃకురుతేవిష్ణుర్జగత్పాలనసంయమాన్ ॥ 46

సృష్టిస్థితివినాశానాంశక్తయస్సర్వదేహిషు । వైష్ణవ్యఃపరివర్తన్తేమైత్రేయాహనిశంసమాః॥ 47
గుణత్రయమయంహ్యేతద్బ్రహ్మాఖ్యం క్షేత్రత్రయం మహత్ ।
యోఽతియాతి సయాత్యేవ పరంనావర్తతేపునః ॥ 48

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః. 7

ప్రథమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కథితస్తామసస్సర్గోబ్రహ్మణస్తేమహామునే । రుద్రసర్గంప్రవక్ష్యామి తన్మేనిగదతశ్శృణు ॥ 1
కల్పాదావాత్మనస్తుల్యంసుతంప్రధ్యాయతస్తతః । ప్రాదురాసీత్ప్రభోరఙ్కేకుమారోనీలలోహితః ॥ 2
రురోదసుస్వరం సోథప్రాద్రవద్ధ్వజసత్తమ । కింరోదిషీతితంబ్రహ్మారుదన్తం ప్రత్యువాచవై ॥ 3
నామధేహీతితంసోథప్రత్యువాచప్రజాపతిః । రుద్రస్త్వందేవనామాస్మిమారోదీర్ధైర్యమావహ ॥
ఏవముక్తఃపునస్సోఽథ సప్తకృత్వోరురోదహ ॥ 4
తతోన్యానిదదౌతస్మైసప్తనామానివైప్రభుః ।స్థానానివైషామష్టానాంపత్నీఃపుత్రాంశ్చవైప్రభుః॥ 5
భవంశర్వమథేశానంతథాపశుపతింద్విజ । భీమముగ్రంమహాదేవమువాచ సపితామహః ॥ 6
చక్రేనామాన్యథైతానిస్థానాన్యేషాంచకారసః । సూర్యోజలంమహీవాయుర్వహ్నిరాకాశమేవచ॥
దీక్షితోబ్రాహ్మణస్సోమఇత్యేతాస్తనవఃక్రమాత్ ॥ 7
సువర్చలాతథైనోషాసుకేశీచాపరాశివా । స్వాహాదిశస్తథాదీక్షా రోహిణీచయథాక్రమమ్ । 8
సూర్యాదీనాంద్విజశ్రేష్ఠరుద్రాణామభిసూచకాన్ । పత్నీస్సుతాంశ్చతాన్మేశృణు॥
ఏషాంసూతిప్రసూతిభ్యామిదమాపూరితంజగత్ । 10
శనైశ్చరస్తథా శుక్రోలోహితాఙ్గోమనోజవః ।
స్కన్దస్సర్గోఽథసంతానోబుధశ్చానుక్రమాత్సుతాః ॥ 11
ఏవంప్రకారోరుద్రోసౌసతీంభార్యామవిన్దత । ఉపయేమేదుహితరం దక్షస్యైవప్రజాపతేః । 12
దక్షఃకోపాచ్చతత్యాజసాసతీ స్వకలేబరమ్ । హిమవద్దుహితానాభూన్మేనాయాం ద్విజసత్తమ ॥ 13
ఉపయేమే పునశ్చేమామనన్యాం భగవాన్హరః ॥ 14
దేవౌధాతృవిధాతారౌభృగోఃఖ్యాతిరసూయత । శ్రియంచదేవదేవస్యపత్నీంనారాయణస్యయా॥ 15

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

క్షీరోదామ్భస్సముత్పన్నా శ్రూయతేఽమృతమన్థనే ।
భృగోఃఖ్యాత్యాం సముత్పన్నేత్యేతదాహ కథంభవాన్ ॥ 16

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

నైతన్మైవైషాజగన్మాతావిష్ణోశ్శ్రీరనపాయినీ । యథాసర్వగతోవిష్ణుస్తథైవేయం ద్విజోత్తమ ॥ 17

అథోఽవిష్ణురియం వాణీ నీతిశేషానమోహరిః ।
బోధోవిష్ణురియం బుద్ధిర్ధర్మోఽసౌ సత్క్రియాత్వియమ్ ॥ 18
స్రష్టావిష్ణురియంసృష్టిఃశ్రీర్భూమిర్భూధరోహరిః ।
సంతోషోభగవాల్లక్ష్మీస్తుష్టి మైత్రేయశాశ్వతీ॥ 19
ఇచ్ఛాశ్రీర్భగవాత్కామోయజ్ఞోసౌదక్షిణాతుసా । ఆజ్యాహుతిరసౌదేవీపురోడాశోజనార్దనః ॥
పత్నీశాలామునే లక్ష్మీఃప్రాగ్వంశో మధుసూదనః ।
చితిలక్ష్మీర్హరియూపఇత్యాశ్రీర్భగవాత్కుశః ॥ 21
సామస్వరూపీభగవానుద్గీతిఃకమలాలయా । స్వాహాలక్ష్మీర్జగన్నాథో వాసుదేవోహుతాశనః॥ 22
శంకరోభగవాన్విష్ణుఃగౌరీలక్ష్మీర్ద్విజోత్తమ । మైత్రేయ కేశవస్సూర్య స్తత్ప్రభాకమలాలయా॥23
విష్ణుఃపితృగణఃపద్మాస్వధాశాశ్వతపుష్టిదా । ద్యౌశ్రీస్సర్వాత్మకోవిష్ణురవకాశోఽతివిస్తరః ॥ 24
శశాఙ్కశ్రీధరఃకాన్తిశ్శ్రీస్తస్యైవానపాయినీ। ధృతిలక్ష్మీర్జగచ్ఛేష్టావాయుస్సర్వత్రగోహరిః॥
జలధిర్విజగోవిన్ద స్తద్వేలాశ్రీమహామతే । లక్ష్మీస్వరూపమిన్ద్రాణీ దేవేన్ద్రో మధుసూదనః ॥ 26
యమశ్చక్రధరస్సాక్షాద్ధూమోర్ణాకమలాలయా । బుద్ధిశ్శ్రీశ్శ్రీధరోదేవస్వయమేవధనేశ్వరః ॥
గౌరీలక్ష్మీర్మహాభాగకేశవో వరుణస్స్వయమ్ । శ్రీర్దేవసేనాతద్భర్తా దేవసేనాపతిర్హరిః ॥28
అవష్టమ్భోజదాపాణిఃశక్తిర్లక్ష్మీర్ద్విజోత్తమ ।
కాష్ఠాలక్ష్మీర్నిమేషోఽసౌముహూర్తోఽసౌకలాతుసా ॥ 29
జ్యోత్స్నాలక్ష్మీఃప్రదీపోసౌసర్వస్సర్వేశ్వరోహరిఃలతాభూతాజగన్మాతాశ్రీర్విష్ణుద్రుమసంస్థితిః॥
విభావరీశ్రీర్దివసో దేవశ్చక్రగదాధరః । వరప్రదోవసో విష్ణువర్ధూఃపద్మవనాలయా ॥ 31
నదస్వరూపీ భగవాఞ్శ్రీర్నదీరూపసంస్థితా । ధ్వజశ్చపుణ్డరీకాక్షఃపతాకా కమలాలయా ॥ 32
తృష్ణాలక్ష్మీర్జగత్స్వామిలోభోనారాయణఃపరః । రతీరాగశ్చధర్మజ్ఞ లక్ష్మీర్గోవిన్దవీవచ ॥33
కింవాత్రబహునోక్తేన సంక్షేపేణేదముచ్యతే ॥ 34
దేవతిర్యఙ్మనుష్యేషు పున్నామా భగవాన్హరిః ।
స్త్రీనామ్నాశ్రీశ్చవిజ్ఞేయా నానయోర్విద్యతేపరమ్ ॥ 35

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః. ౮.

ప్రథమాంశే నవమోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇదంచశృణుమైత్రేయ యత్పృష్టోహమిహత్వయా। శ్రీసంబన్ధంమయాప్యేతచ్ఛ్రుతమాసీన్మరీచితః॥
దుర్వాసాశ్శంకరస్యాంశశ్చచారపృథివీమిమామ్ । సదశశ్రజందివ్యామృషివిద్యాధరీకరే ॥ 2
సంతానకానామఖిలం యస్యాగచ్ఛేనవాసితమ్ । అతిసేవ్యమభూద్భృశ్యం స్తద్వనంవనచారిణామ్॥ 3

ఊన్మత్తప్రతిమద్వీప్రస్తాందృష్ట్వాశోభనప్రజమ్। తాంయయాచేవరారోహాంవిద్యాధరవధూంతతః॥
యాచితాతేనతన్వఙ్గీమాలాంవిద్యాధరాఙ్గనా । దదౌతస్మైవిశాలాక్షీసాదరంప్రణిపత్యతమ్ ॥ 5
తామాదాయాత్మనోమూర్ధ్నిప్రజమున్మత్తరూపధృత్ ।
కృత్వాసవిప్రోమైత్రేయ పరిబభ్రామమేదినీమ్ ॥ 6
సదదర్శసమాయాన్తమున్మత్తైరావతేస్థితమ్ । త్రైలోక్యాధిపతిందేవం సహదేవైశ్శచీపతిమ్ ॥ 7
తామాత్మనస్సశిరస్రజమున్మత్తవట్సదామ్ । ఆదాయామరరాజాయచిక్షేపోన్మత్తవన్మునిః ॥ 8
గృహీత్వాసురరాజేన ప్రగైరావతమూర్ధని । స్వస్తారరాజకైలాసశిఖరే జాహ్నవీయథా ॥ 9
మదాన్ధకారితాక్షోఽసౌగన్ధోత్కృష్టేనవారణః । కరేణాఘ్రాయ చిక్షేపతాం స్రజంధరణీతలే ॥ 10
తతశ్చక్రోధభగవాన్దుర్వాసామునిసత్తమః । మైత్రేయదేవరాజానంక్రుద్ధశ్చైతదువాచహ॥11

దుర్వాసా ఉవాచ :—

ఐశ్వర్యమదదుష్టాత్మన్నతిస్తబ్ధోఽసివాసవ । శ్రీమోహితమప్రజంయస్త్వంమదర్తాంనాభినన్దసి ॥ 12
ప్రసాదఇతినోక్తంతేప్రణిపాతపురస్సరమ్। హఠాత్తోల్లకపోలేన నచాపిశిరసాధృతా ॥ 13
మయాదత్తామిమాంమాలాం యస్మాన్నబహుమన్యసే ।
త్రైలోక్యశ్రీరతోమూఢ వినాశముపయాస్యతి ॥ 14
మాంమన్యతేఽన్యస్సదృశం నూనం శక్ర భవాద్విజైః ।
అతోఽవమానమస్మాసుమానినా భవతాకృతమ్ ॥ 15
మద్దత్తాభవతాయస్మాత్ప్రీప్తామాలామహీతలే । తస్మాత్త్రినష్టలక్ష్మీకంత్రైలోక్యంతేభవిష్యతి ॥
యస్యసంజాతకోపస్యభయమేతిచరాచరమ్ । తంత్వంమామతిగర్వేణ దేవరాజావమన్యసే ॥ 17

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

మహేన్ద్రోవారణస్కన్ధాదవతీర్య త్వరాన్వితః । ప్రసాదయామాసతదా దుర్వాససమకల్మషమ్॥18
ప్రసాద్యమానస్సతదా ప్రణిపాతపురస్సరమ్ । ప్రత్యువాచసహస్రాక్షందుర్వాసామునిసత్తమః॥19

దుర్వాసా ఉవాచ :—

నాహంకృపాలుర్హృదయో నచమాంభజతేహరిః ।
అన్యేతేమునయశ్శక్ర దుర్వాససమవేహి మామ్ ॥ 20
గౌతమాదిభిరన్యైస్త్వంగర్వమారోపితోముధా।అహోస్తిసారసర్వస్వందుర్వాససమవేహిమామ్॥
వసిష్ఠాద్యైర్దయాసారైఃస్తోత్రంకుర్వద్భిరుచ్చకైః ।
గర్వంగతోసియెనైవం మామవ్యవమన్యసే ॥ 22
జ్వలజ్జటాకలాపస్యభ్రుకుటీకుటిలంముఖమ్ । నిరీక్ష్యక స్త్రిభువనే మమయోనగతోభయమ్ ॥ 23
నాహంశక్తోస్మిబహునాకిముక్తేనశతక్రతో।విడమ్బనామిమాంభూయఃకరోష్యనునయాత్మికామ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యుక్త్వాప్రయయౌవిప్రో దేవరాజోపితంపునః । ఆరుహ్యైరావతంనాగంప్రయయావమరావతీమ్॥

తతఃప్రభృతినిశ్శ్రీకంసశక్రంభువనత్రయమ్ । మైత్రేయాసీదపధ్వస్తంసంక్షీణామధిపీహధమ్ ॥ 26
నయజ్ఞాస్సంప్రవర్తన్తేనతపస్యన్తితాపసాః । నచ దానాదిధర్మేషు మనశ్చక్రేతదాజనః ॥ 27
నిస్సుత్వాస్సకలాలోకాలోభాద్యుపహతేన్ద్రియాః । స్వల్పేపిహిబభూవుస్తేసాభిలాషాద్విజోత్తమ॥28
యతస్సత్వంతతోలక్ష్మీస్సత్వంభూత్యనుసారిచ। నిశ్శ్రీకాణాంకుతస్సత్వంవినాతేనగుణాఃకృతః॥
బలశౌర్యాద్యభావాశ్చ పురుషాణాంగుణైర్వినా । లఘ్వనీయస్సమస్తస్యబలశౌర్యవివర్జితః ॥ 30
భవత్యపధ్వస్తమతిరక్షితః ప్రథితఃపుమాన్ । ఏవమత్యన్తనిశ్శ్రీకేత్రిలోక్యేసత్త్వవర్జితే ॥ 31
దేవాఃప్రతిబలోద్యోగంచక్రుర్దైతేయదానవాః ॥ 32
లోభాభిభూతానిశ్శ్రీకాదైత్యాస్సత్త్వవివర్జితాః ।
శ్రియావిహీనైర్నిస్సత్త్వైర్దేవైశ్చక్రుస్తతోరణమ్ ॥ 33
విజితాస్త్రిదశాదైత్యైరిన్ద్రాద్యాశ్శరణంయయుఃపితామహంముహాభాగంపుతాశసపురోగమాః॥
యథావత్కథితోదేవైర్బ్రహ్మాప్రాహతతస్సురాన్ । పరాపరేశంశరణంవ్రజధ్వమసురార్దనమ్॥
ఉత్పత్తిస్థితినాశానాంహేతుంహేతువినీశ్వరమ్ । ప్రజాపతిపతింవిష్ణుంసనాతనమపరాజితమ్ ॥ 36
ప్రధానపుంసోరజసోరూపాణికారణంకార్యభూతయోః। ప్రణతార్తిహరంవిష్ణుం సవక్ష్యేయోవిధాస్యతి ॥
ఏవముక్త్వాసురాన్సర్వాన్బ్రహ్మాలోకపితామహః।క్షీరోదస్యోత్తరంతీరంజగామసహితోయయా॥
సగత్వాత్రిదశైస్సార్ధంసమవేతఃపితామహః । తుష్టావవాగ్భిరిష్టాభిఃపరావరపతింహరిమ్ ॥ 39

బ్రహ్మోవాచ :—

నమామిసర్వంసర్వేశమనన్తమజమవ్యయమ్ । లోకధామధరాధారమప్రకాశమభేదినమ్ ॥ 40
నారాయణమణీయాంసమశేషాణామణీయసామ్ । సమస్తానాంగరిష్ఠంచభూరాదీనాంగరీయసామ్ ॥
యత్రసర్వంయతస్సర్వమున్నంయత్పరస్సరమ్ । సర్వభూతశ్చయఃప్రోక్తఃపరాణామపియఃపరః ॥
పరఃపరస్మాత్పురుషాత్పరమాత్మస్వరూపధృత్ ।
యోగిభిశ్చిన్త్యతేయోఽసౌముక్తిహేతోర్ముముక్షుభిః ॥ 43
సత్త్వాదయోనసన్తిశేయత్రచప్రాకృతాగుణాః । సశుద్ధస్సర్వశుద్ధేభ్యఃపుమానాద్యఃప్రసీదతు ॥44
కలాకాష్ఠానిమేషాదికాలసూత్రస్యగోచరే । యస్యశక్తిర్నశుద్ధస్య ప్రసీదతు సనోహరిః ॥ 45
ప్రోచ్యతేపరమేశోయంశుద్ధోప్యుపచారతః । ప్రసీదతుసనోవిష్ణురాత్మాయస్సర్వదేహినామ్ ॥46
యఃకారణంచకార్యంచకారణస్యాపికారణమ్ । కార్యస్యాపిచయఃకార్యం ప్రసీదతుసనోహరిః ॥ 47
కార్యకార్యస్యయత్కార్యం తత్కార్యస్యాపియస్సయమ్ ।
తత్కార్యకార్యభూతోయస్తతశ్చప్రణతాస్స్మతమ్ ॥ 48
కారణంకారణస్యాపితస్యకారణకారణమ్ । తత్కారణానాంహేతుంతంప్రణతాస్స్మసురేశ్వరమ్ ॥
భోక్తారంభోజ్యభూతంచస్రష్టారంసృజ్యమేవచ । కార్యకృత్స్వరూపంతంప్రణతాస్స్మపరంపదమ్॥
విశుద్ధబోధవన్నిత్యమజమక్షయమవ్యయమ్ । అవ్యక్తమవికారంయత్తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 51

నస్థూలంనచసూక్ష్మంయన్నవిశేషణగోచరమ్ । తత్పదంపరమంవిష్ణోఃప్రణమామసదాఽఽకులమ్ ॥52
యస్యాయుతాయుతాంశాంశే విశ్వేశక్తిరియంస్థితా ।
పరబ్రహ్మస్వరూపస్య ప్రణమామస్తమవ్యయమ్ ॥ 53
యగ్యోగినస్సదోద్యుక్తాఃపుణ్యపాపక్షయేక్షయమ్।పశ్యన్తిప్రణవేచిన్త్యంతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్॥54
యన్నదేవానమనఽఽనచాహానచశంకరః । జానన్తిపరమేశస్య తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 55
శక్తయోయస్యదేవస్యబ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికాః । భవన్త్యభూతపూర్వస్యతద్విష్ణోఃపరమంపదమ్॥ 56
సర్వేశసర్వభూతాత్మకసర్వసర్వాశ్రయాచ్యుత । ప్రసీదవిష్ణోశక్తానాంప్రజనోదృష్టిగోచరమ్ ॥ 57

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుదీరితమాకర్ణ్యబ్రహ్మాణప్రీదశాస్తతః । ప్రణమ్యోచుఃప్రసీదేతిప్రజనోదృష్టిగోచరమ్ ॥ 58
యన్నాయంభగవాఁబ్రహ్మాజానాతిపరమంపదమ్ । తన్నతాస్సృజగద్ధామతవసర్వగతాచ్యుత॥59
ఇత్యస్తేవచనస్తేషాందేవానాంబ్రహ్మణస్తథా। ఊచుర్దేవర్షయస్సర్వేబృహస్పతిపురోగమాః ॥

దేవర్షయ ఊచుః :—

ఆదౌయజ్ఞఃపుమానిజ్యోయఃపూర్వేషాంచపూర్వజః ।
తంనతాస్సృజగత్స్రష్టుఃస్రష్టారమవిశేషణమ్ ॥ 61
భగవఁభూతభవ్యేశయజ్ఞమూర్తిధరావ్యయ।ప్రసీదప్రణతానాంత్వంసర్వేషాందేహిదర్శనమ్॥62
ఏషబ్రహ్మసహస్రాభిస్సహస్రద్వైస్త్రిలోచనః । సర్వాదిత్యైస్సమంపూషాపావకోయంసహాగ్నిభిఃll63
అశ్వినావసవశ్చైవసర్వేవైతేమరుద్గణాః । సాధ్యావిశ్వేతథాదేవాదేవేన్ద్రశ్చాయమీశ్వరః ॥ 64
ప్రణమ్యప్రణతానాథదైత్యసైన్యపరాజితాః । శరణంత్వామనుప్రాప్తాస్సమస్తాదేవతాగణాః ॥ 65

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుభగవాఁశ్చక్రధృత్ । జగామదర్శనంతేషాంమైత్రేయపరమేశ్వరఃll 66
తందృష్ట్వా తేతదాదేవాఃశఙ్ఖచక్రగదాధరమ్। అపూర్వరూపసంస్థానం తేజసాంరాశిమూర్జితమ్॥67
ప్రణమ్యప్రణతాఃపూర్వంసంతోషస్తిమితేక్షణాః । తుష్టువుఃపుణ్డరీకాక్షంపితామహపురోగమాఃll

దేవా ఊచుః :—

నమోనమోవిశేషస్త్వం త్వంబ్రహ్మ త్వంపినాకధృత్ ।
ఇన్ద్రస్త్వమగ్నిఃపవనోవరుణస్త్వంయమఃll 69
వసవోమరుతస్సాధ్యావిశ్వేదేవగణాభవాఁ। యోఽయంతవాగ్రతోదేవసమస్తోదేవతాగణఃll
సర్వమేవజగత్సృష్టాయతస్సర్వగతోభవాఁ ॥ 70
త్వంయజ్ఞస్త్వంవషట్కారస్త్వమోఙ్కారఃప్రజాపతిఃl
వేత్తావేద్యంచసర్వాత్మంస్త్వన్నయంచాఖిలంజగత్ ॥ 71
ఆ్వామాతాఽశరణంవిష్ణో ప్రయాతాదైత్యనిర్జితాఃl
వయంప్రసీదసర్వాత్మంస్తేజసాఽఽప్యాయయస్వనఃll 72

తావదాతిష్ఠ స్థావాఙ్ఛా తావన్మోహ స్థాసుఖమ్ ।
యావన్నయాతిశరణం త్వామశేషాఘనాశనమ్ ॥ 73
త్వంప్రసాదం ప్రసన్నాత్మన్ ప్రపన్నానాం కురుష్వనః ।
తేజసాంనాథసర్వేషాం స్వశక్త్యాఽఽప్యాయనంకురు ॥ 74

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుప్రణతైరమరైర్హరిః । ప్రసన్నదృష్టిర్భగవానిదమూచేసవిశ్వకృత్ ॥ 75

శ్రీ భగవానువాచ :—

తేజసోభవతాందేవాః కరిష్యామ్యుపబృంహణమ్ ।
పదామ్యహంయుష్మాకంయూయంభవద్భిస్తదిదం సురాః ॥ 76

ఆనీయసహితాదైత్యైఃక్షీరాబ్ధౌసకలౌషధీఃమన్థానంమన్దరంకృత్వాయోక్త్రంకృత్వాచవాసుకిమ్॥
మథ్యతామమృతందేవాఃసహాయేమయ్యవస్థితే ॥ 78
సామపూర్వంచదైత్యేషూ స్తూయతాసామాన్యకర్మణి ।
సామాన్యఫలభోక్తారో యూయంవాచ్యాభవిష్యథ ॥ 79

మథ్యమానేచతత్రాబ్ధౌయత్సముత్పద్యతేమృతమ్। తత్పానాద్బలినోయూయమజరాశ్చభవిష్యథ॥
తథాచాయంకరిష్యామియథాత్రిదశద్విషః । నప్రాప్స్యన్త్యమృతందేవాఃకేవలంక్లేశభాగినః॥81

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాదేవదేవేశసర్వఏవతతస్సురాః। సంధానమనురైఃకృత్వాయత్నవన్తోఽమృతేఽభవన్॥82
నానౌషధీస్సమానీయదేవైస్తేయదానవాః ॥ క్షిప్త్వాక్షీరాబ్ధిపయసి శరదభ్రాయతత్విషి ॥ 83
మన్థానంమన్దరంకృత్వాయోక్త్రంకృత్వాచవాసుకిమ్।తతోమథితుమారబ్ధామైత్రేయతరసామృతమ్॥
విబుధాస్సహితాస్సర్వే యతఃపుచ్ఛంతతఃకృతాః ।
కృష్ణేనవాసుకేర్దైత్యాఃపూర్వకాయేనివేశితాః ॥ 85
తేతస్యముఖనిశ్వాసవహ్నినోపహతత్విషః । నిస్తేజసోఽసురాస్సర్వే బభూవురమితౌజసః ॥ 86
తేనైవముఖనిశ్వాసవాయునాస్తాబలాహకైః । పుచ్ఛప్రదేశేవర్షద్భిస్తథాచాప్యాయితాస్సురాః॥
క్షీరోదమధ్యేభగవాఁల్లక్ష్మీరూపీస్వయంహరిః। మన్దరాద్రేరధిష్ఠానంభ్రమతోభూన్మహాత్మనే ॥
రూపేణాన్యేన దేవానాంమధ్యేచక్రగదాధరః । చకర్షనాగరాజానం దైత్యమధ్యేపరేణచ ॥ 89
ఉపర్యాక్రాన్తవాఁల్లంబగ్రీవరూపేణకేశవః । తథాపరేణమైత్రేయయన్నదృష్టంసురాసురైః ॥
తేజసానాగరాజానంతథాప్యాయితవాన్హరిః । అన్యేనతేజసాదేవానుపబృంహితవాఁల్ప్రభుః ॥ 91
మథ్యమానేతతస్తస్మిన్క్షీరాబ్ధౌదేవదానవైః । హావిర్భూతాభవత్పూర్వంసురభిస్సురపూజితా ॥
జగ్ముర్ముదంతదా దేవాదానవాశ్చమహామునే । వ్యాక్షిప్తచేతసశ్చైవబభూవుస్తస్యమీతేఽణాః ॥
తతీతదితిసిద్ధానాందివిచిన్తయతాంతతః । బభూవవారుణీ దేవీ మదాఘూర్ణితలోచనా ॥ 94

కృతావతార॑ త్తతస్తస్మాత్ క్షీరోదాద్వినయ॑ జగత్ । నిర్ధనపరిజాతోభూద్దేవశ్రీర్నష్టనస్తనుః ॥
రూపౌదార్యగుణోపేత స్తతశ్చాప్సరసాం గ ణ ఃక్షీరోదధేస్సముత్పన్నో మైత్రేయపరమాద్భుతః॥96
తతశ్శీతాంశురభవజ్జగ్ర హేతమహేశ్వరః । జగృహుశ్చవిమనాగాఃక్షీరోదాద్ధిసముద్భవమ్ ॥ 97
తతోధన్వ న్తరిర్దేవశ్శ్వే తామ్బరధరస్స్వయమ్। బిభ్రత్కమణ్డలుంపూర్ణమమృతస్యసముత్థితః॥
తతస్స్వస్థమనస్కా స్తేసర్వేదైతేయదానవాః । బభూవుర్మదితాస్సర్వే మైత్రేయమునిభిస్సహ ॥99
తతస్సుధాకా న్తిమతీవిశాసికమలేస్థితా । శ్రీర్దేవీపయసస్తస్మాదుత్థితా ధృతపఙ్కజా । 100
తాంతుష్టువుర్మదాయుక్తాశ్శ్రీసూ క్తేన మహర్షయః ॥ 101
విశ్వావసుముఖా స్తస్యాగన్ధర్వాఃపురతోజగుః। ఘృతాచీప్రముఖాబ్రహ్మన్ననృతుశ్చాప్సరోగణాః
గఙ్గాద్యాస్సరితస్తోయైస్సన్నాథ॑ముపతస్థిరే । దిగ్గజా హేమపాత్రస్థమాదాయ విమలంజలమ్ ॥
స్నాపయాంచక్రిరేదేవీం సర్వలోకమహేశ్వరీమ్ ॥ 103
క్షీరోదోరూపధృత్తస్యై యమాలామమ్లానపఙ్కజామ్ । దదౌవిభూషణార్థంచవిశ్వకర్మాచకారహ ॥
దివ్యమాల్యామ్బరధరా స్నాతాభూషణభూషితా ।
పశ్యతాంసర్వదేవానాం యయౌవక్షస్థలంహరేః ॥ 105
తతోవలోకితాదేవాహరివక్షస్థలస్థయా । లక్ష్మ్యామైత్రేయసహసాపరానివృత్తిమాగతాః ॥
ఉద్వేగంపరమంజగ్ముర్దైత్యావిష్ణుపరాఙ్ముఖాః । త్యక్తాలక్ష్మ్యామహాభాగవిప్రచిత్తిపురోగమాః॥
తత స్తేజగృహుర్దైత్యాధన్వన్తరికరస్థితమ్ । కమణ్డలుంమహావీర్యాయత్రా స్తేహ్యద్విజామృతమ్ ॥
మాయయామోహయిత్వా తాన్ విష్ణుశ్శ్రీరూపసంస్థితః ।
దానవేభ్య స్తదాదాయ దేవేభ్యఃప్రదదౌహరిః ॥ 109
తతఃపపుస్సురగణాశ్శక్రాద్యా స్తత్తదాఽమృతమ్ ।
ఉద్యతాయుధనిస్త్రింశా దైత్యాంస్తాంశ్చ సమభ్యయుః ॥ 110
పీతేమృతేచబలిభిర్దేవైర్దైత్యచమూ స్తథా । వధ్యమానాదిశోభేజేపతాలంచవివేశహ ॥ 111
తతోదేవాముదాయుక్తాశ్శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ । ప్రణిపత్యయథాపూర్వమశాసం స్తత్రవిష్టపమ్॥112
తతఃప్రసన్నభాస్సూర్యః ప్రయయౌస్వేనవర్త్మనా ।
జ్యోతీంషిచయథామార్గం ప్రయుర్ముదితస్తదా ॥ 113
జజ్వాలభగవాంశ్చాపి చైత్రే చాథరుద్రస్తిర్విభావసుః । ధర్మేచసర్వభూతానాంతదామతిరజాయత ॥114
శ్రియాజుష్టంచత్రైలోక్యంబభూవద్విజసత్తమ । శక్రశ్చత్రిదశశ్రేష్ఠః పునశ్శ్రీమానజాయత ॥ 115
సింహాసనగతశ్శక్రస్సంప్రాప్యత్రిదివంపునః । దేవరాజ్యేస్థితోదేవీం తుష్టావాబ్జకరాం తతః ॥ 116

ఇన్ద్ర ఉవాచ :—

నమామిసర్వలోకానాంజననీమబ్ధిసంభవామ్ । శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీంవిష్ణువక్షస్థలస్థితామ్ ॥
పద్మాలయాంపద్మకరాంపద్మపత్రనిభేక్షణామ్ । వన్దేపద్మముఖీందేవీంపద్మనాభప్రియామహమ్ ॥

త్వంసిద్ధిస్త్వంస్వధాస్వాహాసుధాత్వంలోకపావని ।సంధ్యారాత్రిఃప్రభాభూతిర్మేధాశ్రద్ధాసరస్వతీ ॥
యజ్ఞవిద్యామహావిద్యాగుహ్యవిద్యాచశోభనే । ఆత్మవిద్యాచదేవిత్వంవిముక్తిఫలదాయినీ ॥ 120
ఆన్వీక్షికీత్రయీవార్తా దణ్డనీతిస్త్వమేవచ ।
సౌమ్యాసౌమ్యైర్జగద్రూపైస్త్వయైతద్దేవిపూరితమ్ ॥ 121
కాత్వన్యాత్వామృతేదేవిసర్వయజ్ఞమయంవపుః । అధ్యాస్తేదేవదేవస్యయోగిచిన్త్యంగదాభృతః॥
త్వయాదేవిపరిత్యక్తంసకలంభువనత్రయమ్ । వినష్టప్రాయమభవత్త్వయేదానీంసమేధితమ్ ॥ 123
దారాఃపుత్రాస్తథాఽగారసుహృద్ధాన్యధనాదికమ్ ।
భవత్యేతన్మహాభాగే నిత్యంత్వద్దీక్షితాన్నృణామ్ ॥ 124
శరీరారోగ్యమైశ్వర్యమరిపక్షక్షయస్సుఖమ్ । దేవిత్వద్దృష్టిదృష్టానాంపురుషాణాంనదుర్లభమ్॥125
త్వంమాతాసర్వలోకానాందేవదేవోహరిఃపితా।త్వయైతద్విష్ణునాచామ్బజగద్వ్యాప్తంచరాచరమ్॥
మానఃకోశంతథాగోష్ఠంమాగృహంమాపరిచ్ఛదమ్ । మాశరీరంకలత్రంచత్యజేథాస్సర్వపావని ॥
మాపుత్రాన్మాసుహృద్వర్గాన్ మాపశూన్మావిభూషణమ్ ।
త్యజేథామమదేవస్య విష్ణోర్వక్షస్థలాలయే ॥ 128
సత్త్వేనశౌచసత్యాభ్యాంతథాశీలాదిభిర్గుణైః। త్యజ్యన్తేతేనరాస్సద్యస్సంత్యక్తాయేత్వయామలే॥
త్వయావలోకితాస్సద్యశ్శీలాద్యైస్సకలైర్గుణైః । ధనైశ్వర్యైర్యశ్చయుజ్యన్తేపురుషానిర్గుణాఅపి॥
సల్లాఘ్యస్సగుణీధన్యస్సకులీనస్సబుద్ధిమాన్ । సశూరస్సచవిక్రాన్తో యంత్వందేవినిరీక్షసే ॥ 131
సదోషైర్గుణ్యమాయాన్తిశీలాద్యాస్సకలాగుణాః । పరాఙ్ముఖిజగద్ధాత్రీ యస్యత్వంవిష్ణువల్లభే॥
నతేవర్ణయితుంశక్తాగుణాఞ్జిహ్వాపివేధసః । ప్రసీదదేవిపద్మాక్షీమాస్మాంస్త్యక్షీఃకదాచన॥133

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంశ్రీస్సంస్తుతాసమ్యక్ప్రాహదృశ్యాశతక్రతుమ్। పశ్యతాంసర్వదేవానాంసర్వభూతస్థితాద్విజ ॥

శ్రీరువాచ :—

పరితుష్టాస్మిదేవేశ స్తోత్రేణానేనతేహరే । వరంవృణీష్వ యస్త్విష్టోవరదాహంతవాగతా ॥ 135

ఇన్ద్ర ఉవాచ —

వరదాయదిమేదేవివరార్హోయదిచాప్యహమ్ । త్రైలోక్యంనత్వయాత్యాజ్యమేషమే స్తువరఃపరః॥
స్తోత్రేణయస్త్వథైతేనత్వాంస్తోష్యత్యబ్జసంభవే। సత్వయానపరిత్యాజ్యోద్వితీయోస్తువరోమమ ॥

శ్రీరువాచ :—

త్రైలోక్యంత్రిదశశ్రేష్ఠనసంత్యక్ష్యామివాసవ । దత్తోవరోమయాయంతేస్తోత్రారాధనతుష్టయా ॥
యశ్చసాయంతథాప్రాతస్స్తోత్రేణానేనమానవః। మాంస్తోష్యతినతస్యాహంభవిష్యామ్యపరాఙ్ముఖీ ॥

ఎవందదావరాదేవీదేవరాజాయువైపురా । మైత్రేయశ్రీర్మహాభాగాస్తోత్రారాధనతోషితా ॥ 140
భృగోఃఖ్యాత్యాంసముత్పన్నా శ్రీఃపూర్వముదధేఃపురః ।
దేవదానవయత్నేనప్రసూతాఽమృతమన్థనే ॥ 141
ఏవంయదాజగత్స్వామీదేవదేవోజనార్దనః । అవతారంకరోత్యేషాతదాశ్రీస్తత్సహాయినీ॥
పునశ్చపద్మాసంభూతాహ్యదితిర్భూద్యదాహరిః ।
యదాచభార్గవోరామస్తదాఽభూద్ధరణీస్వయమ్ ॥ 143
రాఘవత్వేఽభవత్సీతా రుక్మిణీకృష్ణజన్మని । అన్యేషుచావతారేషు విష్ణోరేషానపాయినీ ॥ 144
దేవత్వేదేవదేహేయం మనుష్యత్వేచ మానుషీ ।
విష్ణోర్దేహానురూపాంవై కరోత్యేషాఽఽత్మనస్తనుమ్ ॥ 145
యస్త్వేతచ్ఛృణుయాజ్జన్మ లక్ష్మ్యాయశ్చపఠేన్నరః ।
శ్రియోనవిచ్యుతిస్తస్యగృహేయావత్కులత్రయమ్ ॥ 146
పర్వతేయేషుపుణ్యేషుగృహేషు శ్రీకథాసునే । అలక్ష్మీఃకలహోధారానతేషాస్త్వేకదాచన ॥ 147
ఏతత్తేకథితంసర్వంయన్మాంత్వంపరిపృచ్ఛసి । క్షీరాబ్ధౌశ్రీర్యథాజాతాపూర్వంభృగుసుతాసతీ ॥
ఇతిసకలవిభూత్యవాప్తిహేతుస్తుతిరియమిద్ధీముఖోద్గతాహి లక్ష్మ్యాః ।
అనుదినమిహపర్వతేనృభిర్యైర్వసతి నతేషుకదాచిదప్యలక్ష్మీః ॥ 149

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే నవమోఽధ్యాయః. ౯.

ప్రథమాంశే దశమోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితంమేత్వయాసర్వంయత్పృష్టోఽసిమహామునే ।
భృగుసర్గాత్ప్రభృత్యేవమసర్గోమే కథ్యతాంపునః ॥ 1

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

భృగోఃఖ్యాత్యాంసముత్పన్నా లక్ష్మీర్విష్ణుపరిగ్రహః ।
తథాధాతృవిధాతారౌ ఖ్యాత్యాంజాతౌసుతౌభృగోః ॥ 2
ఆయతిర్నియతిశ్చైవ మేరోఃకన్యేమహాత్మనః ।
భార్యేధాతృవిధాతుస్తే తయోర్జాతౌసుతావుభౌ ॥ 3
ప్రాణశ్చైవమృకణ్డుశ్చమార్కణ్డేయోమృకణ్డుతః । తతోవేదశిరాజజ్ఞేప్రాణస్యాపిసుతంశృణు ॥
ప్రాణస్యద్యుతిమాన్పుత్రఅజావాంశ్చతతోభవత్ । తతోవంశోమహాభాగవిస్తరంభార్గవోగతః॥

పత్నీమరీచేస్సంభూతిః పౌణ్డమాసమసూయత । విరజాఃపర్వతశ్చైవ తస్యపుత్రౌ మహాత్మనః ।
వంశసంకీర్తనేపుత్రా వదిష్యేఽహంతతోద్విజ ॥ 6

స్మృతిశ్చాఙ్గిరసఃపత్నీ ప్రసూతాకన్యకాస్తథా । సినీవాలీకుహూశ్చైవ రాకాచానుమతిస్తథా ॥
అననూయాతథైవాత్రేర్బ్రహ్మేశవిష్ణూనకల్పాన్ ।
సోమం దువాసనంచైవ దత్తాత్రేయంచ యోగినమ్ ॥ 8
ప్రీత్యాంపుల స్త్యభార్యాయాం దత్తోఽత్రి స్తత్సుతోభవత్ ।
పూర్వజన్మని సోఽగస్త్యస్స్మృతస్స్వాయంభువేఽన్తరే ॥
కర్దమశ్చావరీవాంశ్చసహిష్ణుశ్చసుతత్రయమ్ । క్రతుమాతుసుషువేభార్యాపులహస్యప్రజాపతేః॥
క్రతోశ్చసంనతిర్భార్యావాలఖల్యాననూయత। షష్టిఃపుత్రసహస్రాణిఋషీణామూర్ధ్వరేతసామ్॥
అంగుష్ఠపర్వమాత్రాణాం జ్వలద్భాస్కరతేజసామ్ ॥ 11
ఊర్జాయాంచ వసిష్ఠస్య సప్తజాయన్తవైసుతాః । 12
రజోగోత్రోర్ధ్వబాహూచ సవనశ్చానఘస్తథా ।
సుతపాశ్శుక్ర ఇత్యేతే సర్వే సప్తర్షయోఽమలాః ॥ 13
యోసావగ్న్యభిమానీస్యాత్ బ్రహ్మణస్తనయోఽగ్రజః ।
తస్మాత్సావహసుతాల్లేభే త్రీనుదారాజసోద్విజ ॥ 14
పావకంపవమానంచ శుచించాపిజలాశినమ్ ॥ 15
తేషాంతుసంతతావన్యేచత్వారింశచ్చపఞ్చచ। కథ్యన్తేవహ్నయశ్చైతేపితాపుత్రత్రయంచయత్ ॥
ఏవమేతేనపంచాశద్వహ్నయః పరికీర్తితాః ॥ 17
పితరోబ్రహ్మణాసృష్టా వ్యాఖ్యాతా యేమయాతవ ।
అగ్నిష్వాత్తాబర్హిషదోఽనగ్నయస్సాగ్నయశ్చయే ॥
తేభ్యస్స్వధాసుతేజజ్ఞేమేనాం నైతరణీంతథా ॥ 18
తేఽభవేబ్రహ్మవాదిన్యోయోగిన్యోచావ్యయేద్విజ । ఉత్తమజ్ఞానసంపన్నేసనైశ్చముదితైర్గుణైః॥
ఇత్యేషాదక్షకన్యానాం కథితాఽపత్యసంతతిః । శ్రద్ధావాఽసంస్మరన్నేతాం నాపదాంభాజనంభవేత్॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే దశమోఽధ్యాయః. ౧౦.

ప్రథమాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌమనోస్స్వాయంభువస్సుతౌ । ద్వావృషీసుమహావీర్యౌధర్మజ్ఞౌకథితౌతవ॥
తయోరుత్తానపాదస్య సురుచ్యాముత్తమస్సుతః । అభీష్టాయామభూద్ధ్రువ్యాపితురత్యన్తవల్లభః ॥

సునీతీనామమయారాజ్ఞస్తస్యాసీన్మహిషీద్విజ । సనాతిప్రీతిమాంస్తస్యాంతస్యాశ్చాసీద్ధ్రువస్సుతః॥3
రాజాసనస్థితస్యాంకే పితుర్భ్రాతరమాశ్రితమ్ ।
దృష్ట్వోత్తమంధ్రువశ్చక్రే తమారోఢుంమనోరథమ్ ॥ 4
ప్రత్యుత్థంభూపతిస్తస్యా స్సురుచ్యానాభ్యనన్దత ।
ప్రణయేనాగతంపుత్రముత్సఙ్గారోహణోత్సుకమ్ ॥ 5
సపత్నీతనయందృష్ట్వాతమఙ్గారోహణోత్సుకమ్ ।
స్వపుత్రంచతథాఽఽరూఢం సురుచివాక్యమబ్రవీత్ ॥ 6
క్రియతేకింవృథావత్సమహానేమమనోరథః । అన్యస్త్రీగర్భజాతేనహ్యసంభూయమమోదరే ॥ 7
ఉత్తమోత్తమసుప్రాప్యమవివేకోఽభివాఞ్ఛసి । సత్యంసుతస్వమప్యస్యకింతునతత్సమయాధృతః॥
ఏతద్రాజాసనంసర్వభూభృత్సంశ్రయకేతనమ్ ।
యోగ్యంమమైవపుత్రస్య కిమాత్మాక్లిశ్యతేత్వయా ॥ 9
ఉచ్చైర్మనోరథస్తేఽయం మత్పుత్రస్యైవకింవృథా ।
సునీత్యామాత్మనోజన్మకింత్వయా నావగమ్యతే ॥ 10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఉత్సృజ్యపితరంబాలస్తచ్ఛ్రుత్వా మాతృభాషితమ్ ।
జగామకుపితోమాతుర్నిజాయా ద్విజ మన్దిరమ్ ॥ 11
తందృష్ట్వాకుపితం పుత్రమిమత్రస్ఫురితాధరమ్ । సునీతిరఙ్కమారోప్య మైత్రేయేదమువాచ హ ।
వత్సకఃకోపహేతుస్తే కశ్చత్వాంనాభినన్దతి । కోఽవజానాతిపితరం తవయస్తేఽపరాధ్యతి ॥ 13

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సకలం మాత్రేకథయామాసతద్యథా । సురుచిఃప్రాహభూపాలప్రత్యక్షమతిగర్వితా ॥
నిశ్వస్యసేతికథితేతస్మిన్ పుత్రేణదుర్మనాగ్ । శ్వాసహామేఽణా దీనాసునీతిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 15

సునీతిరువాచ :—

సురుచిస్సత్యమాహేదం స్వల్పభాగ్యోసిపుత్రక । నహిపుణ్యవతాంవత్సస్సపత్నైక్షేవముచ్యతే ॥
నోద్యోగస్తాతకర్తవ్యఃకృతం యద్భవతాపురా ।
తత్కోఽపహర్తుంశక్నోతిదాతుంకశ్చాకృతంత్వయా ॥ 17
తత్త్వయానాత్రకర్తవ్యం దుఃఖంతద్వాక్యసంభవమ్ ॥ 18
రాజాసనంతథాఛత్రవారాశ్వా వరవారణాః। యస్యపుణ్యానితస్యైతేమత్పుత్రచాఽఽహ్యపుత్రక ॥
అన్యజన్మకృతైఃపుణ్యైస్సురుచ్యాంసుహుచిర్నృపః ।
భార్యేతిప్రోచ్యతేచాన్యామద్విధాపుణ్యవర్జితా ॥ 20

పుణ్యోపచయసంపన్న స్తస్యాః పుత్ర స్తథో త్తమః ।
మమపుత్ర స్తథాజాతస్సు స్వల్పపుణ్యో ధ్రువంభవా ॥ 21

తథాపిదుఃఖనభవా కర్తుమహ౯తిపుత్రక । యస్యయావత్సతే నైవస్వేనతిష్యతిబుద్ధిమా ।
యదిచేద్దుఃఖమత్యర్థం సురుచ్యావచనా త్తవ । తత్పుణ్యప్రచయే యత్నంకురు సర్వఫలప్రదే ॥
సుశీలోభవ ధర్మా త్మామైత్రః ప్రాణిహి తేరతః ।
నిమ్నంయథా ఽపః ప్రవణా పాత్రమాయా న్తి సంపదః ॥ 24

ధ్రువ ఉవాచ :—

అమ్బయ త్వ్వమిదంప్రాప్తప్రశమాయవచోమమ । నైతద్దుర్వచసాభిన్నేహృదయేమమతిష్ఠతి । 25
సో ఽహంతథాయతిష్యామియథాసర్వో త్తమో త్తమమ్ ।
స్థానంప్రాప్స్యామ్యశేషాణాంజగతామభిపూజితమ్ ॥ 26

సురుచిర్దయితా రాజ్ఞ స్తస్యా జాతోస్మినోదరాత్ । ప్రభావంపశ్య మేమ్బత్వంవృద్ధస్యాపితవోదరే ।
ఉ త్తమస్సమభ్రాతా యోగర్భే ణధృత స్తయా ।
సరాజాసనమాహ్నోతు పిత్రాద త్తంతథా ఽస్తుతత్ ॥ 28

నాన్యద త్తమభీప్సామి స్థానమమ్బస్వకర్మణా । ఇచ్ఛామితదహంస్థానంయన్న ప్రాపపితామమ ॥ 29

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నిర్గ గామగృహాన్మాతురిత్యుక్త్వామాతరంధ్రువ ।
పురాచ్చనిర్గమ్యతత స్తద్బాహ్యోపవనంయయౌ ॥ 30

సదదర్శ ముసీం స్తత్రస ప్త పూర్వా గతా ధ్రువ । కృష్ణాజినో త్తరీయేషువిష్టరేషుసుసంస్థితా ॥
సరాజపుత్రస్తా స్సర్వా ప్రణిపత్యాభ్యభాషత । ప్రశ్రయావనతస్సమ్యగభివాదనపూర్వకమ్ ॥

ధ్రువ ఉవాచ :—

ఉత్తానపాదతనయం మాంనిబోధత స త్తమాః ।
జాతంసునీత్యాంనివేదాద్యుష్మాకం ప్రా ప్తమ న్తికమ్ ॥ 33

ఋషయ ఊచుః :—

చతుఃపఞ్చాబ్దసంభూతో బాల స్త్వంనృపనన్దన । నివేదకారణంకించి త్తవనాద్యాపివిద్యతే ॥ 34
నచి న్త్యంభవతః కించిద్ధ్యాయతేభూపతిఃపితా । నచైవేష్టవియోగాది తవపశ్యామబాలక ॥ 35
శరీరేనచతే వ్యాధిరస్మాభిరుపలక్ష్యతే । నివేదకారణంనిమి త్తస్తే కథ్యతాంయదివిద్యతే ॥ 36

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సకథయామాస సురుచ్యాయదుదాహృతమ్ । తన్నిశమ్యతతఃప్రోచుర్మునయ స్తేపరస్పరమ్ ॥
అహోక్షత్రపరంతేజో బాలస్యాపియదధ్రువ ।
సపత్న్యామాతురుక్తం యద్ధృదయాన్నాపసర్పతి ॥ 38

భోభోఽత్రియదాయాదనిర్వేదాద్యత్త్వయాఽధునా ।
కర్తుంవ్యవసితంతన్నఃకథ్యతాంయదిరోచతే ॥ 39

యచ్చకార్యంత్వయాస్మాభిస్సాహాయ్యమమితద్యుతే। తత్కథ్యతాంవివక్షుస్త్వమస్మాభిరుపలక్ష్యసే॥

ధ్రువ ఉవాచ :—

నాహమర్థమభీప్సామిన రాజ్యంద్విజసత్తమాః। తత్ప్రాప్తినమేకమిచ్ఛామిభక్తం నాన్యేనయత్పురా॥
ఏతన్మేక్రియతాంసమ్యక్కథ్యతాంప్రాప్యతేయథా ।
స్థానమగ్ర్యంసమస్తేభ్యస్థానేభ్యోమునిసత్తమాః ॥ 42

మరీచిరువాచ :—

అనారాధితగోవిన్దైర్నరైస్థానంనృపాత్మజ ।
నహి సంప్రాప్యతేశ్రేష్ఠంతస్మాదారాధయాచ్యుతమ్ ॥ 43

అత్రిరువాచ :—

పరఃపరాణాంపురుషోయస్యతుష్టోజనార్దనః । సప్రాప్నోత్యక్షయంస్థానమేతత్సత్యంమయోదితమ్॥

అఙ్గిరా ఉవాచ —

యస్యాన్తస్సర్వమేవేదమచ్యుతస్యమహాత్మనః । తమారాధయగోవిన్దంస్థానమగ్ర్యంయదీచ్ఛసి ॥

పులహ ఉవాచ :—

పరంబ్రహ్మ పరంధామపవిత్రోఽసిపరంబ్రహ్మతథాపరమ్ ।
తమారాధ్యహరింయాతి ముక్తిమప్యతిదుర్లభామ్ ॥ 46

క్రతురువాచ :—

యోయజ్ఞపురుషోయజ్ఞోయజ్ఞేశః పరమఃపుమాన్ । తస్మిన్సన్తుష్టేమయదప్రాప్యంకిన్తదస్తిజనార్దనే॥

పులస్త్య ఉవాచ :—

ఇన్ద్రాదీన్ద్రఃపరంస్థానం యమారాధ్య జగత్పతిమ్ । ప్రాపయజ్ఞపతింవిష్ణుంతమారాధయసువ్రత॥48

వసిష్ఠ ఉవాచ :—

ప్రాప్నోత్యారాధితేవిష్ణౌ మనసాయద్యదిచ్ఛసి ।
త్రైలోక్యాన్తర్గతంస్థానంకిము యత్పోత్తమోత్తమమ్ ॥ 49

ధ్రువ ఉవాచ :—

ఆరాధ్యఃకథితోదేవోభవద్భిఃప్రణతస్యమే। మయాతత్పరితోషాయయజ్ఞవ్యంతదుచ్యతామ్॥50
యథాచారాధనంతస్యమయాకార్యంమహాత్మనః । ప్రసాదసుముఖాస్తన్మేకథయన్తుమహర్షయః

ఋషయ ఊచుః :—

రాజపుత్రయథావిష్ణోరారాధనపరైర్నరైః । కార్యమారాధనంతన్మేయథావక్ష్యామహేసి ॥

బాహ్యార్థాదఖిలాచ్చిత్తం త్యాజయేత్ప్రథమంనరః । తస్మిన్నేవజగద్ధామ్ని తతఃకుర్వీతనిశ్చలమ్ ॥
ఏవమేకాగ్రచిత్తేనతన్మయేనధృతాత్మనా । జప్తవ్యంయన్నిబోధైతత్ తన్నఃపాథివనన్దన ॥ 54
హిరణ్యగర్భ పురుషప్రధానా వ్యక్తరూపిణే। ఓంనమోవాసుదేవాయశుద్ధజ్ఞానస్వభావినే । 55
ఏతజ్జజాపభగవాఞ్జప్యంస్వాయంభువోమనుః । పితామహ స్తవపురాతస్యతుష్టోజనార్దనః ॥ 56
దదౌయథాభిలషితామృద్ధిం త్రైలోక్యదుర్లభామ్। తథాత్వమపిగోవిన్దంతోషయైతత్సదాజపన్ ॥57

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః. ౧౧.

ప్రథమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నిశమ్యతదశేషేణమైత్రేయనృపతేస్సుతః । నిజగాయువనా త్తస్మాత్ప్రణిపత్య సతానృషీన్ ॥ 1
కృతకృత్యమివాత్మానంమన్యమాన స్తతోద్విజ । మధుసంజ్ఞంమహాపుణ్యంజగామాయయుమునాతటమ్॥
పునశ్చమధుసంజ్ఞేనదైత్యే నాధిష్ఠితంయతః । తతోమధువనంనామ్నాఖ్యాతమత్రమహీతలే ॥ 3
హత్వాచలవణంరక్షోమధుపుత్రం మహాబలమ్ । శత్రుఘ్నోమధురాం నామపురీంయత్రచకారవై॥
యత్రవై దేవదేవస్యసాన్నిధ్యం హరిమేధసః । సర్వపాపహరేతస్మిం స్తపస్తీర్థే చచార సః ॥ 5
మరీచిమిశ్రైర్మునిభిర్యథోద్దిష్టమభూత్తథా । ఆత్మన్యశేషదేవేశంస్థితం విష్ణుమమన్యత ॥ 6
అనన్యచేతస స్తస్యధ్యాయతో భగవాన్హరిః। సర్వభూతగతోవిష్ణుస్సర్వభావగతోఽభవత్ ॥ 7
మనస్యవస్థితేతస్యవిష్ణౌమైత్రేయ యోగినః । నశశాకధరా భారమున్వోఢుంభూతధారిణీ ॥ 8
వామపాదస్థితేతస్మిన్న నామాధేనమేదినీ । ద్వితీయంచననామాధఃశీతేదక్షిణతస్థితే ॥ 9
పాదాఙ్గుష్ఠేన సంపీడ్యయదా స వసుధాంస్థితః । తదా సనుస్తావసుధా చచాలసహపర్వతైః ॥ 10

నదీన్యోనదాస్సముద్రాశ్చసంక్షోభం పరమంయయుః ।
తత్క్షోభాదమరాఃక్షోభం పరంజగ్ముర్మహామునే ॥ 11

యామానామతదాదేవా మైత్రేయపరమాకులాః । ఇన్ద్రేణసహసంమన్త్ర్య ధ్యానభఙ్గంప్రచక్రముః॥

కూశ్మాణ్డావివిధైరూపైస్సహేన్ద్రేణమహామునే ।
సమాధిభఙ్గమత్యర్థమారభ్యాకర్తుమాతురాః ॥ 13

మునినాతమతన్మాత్రాసాప్రాతత్పురతస్థితా । పుత్రేతికరుణంవాచమూహ మాయామయీతదా॥
పుత్రకాస్మాన్నివర్తస్వశరీరాత్క్రియదాహణాత్ ।నిబన్ధతోమయాలబ్ధోబహుభిస్త్వంమనోరథైః॥
దీనామేకాంపరిత్యక్తుమనాథాం నార్హసిహ్యసి । సపత్నీవచనాద్వత్సహ్యగతేస్త్వంగతిర్మమ॥16

క్వచత్వం పఞ్చవర్షీయః క్వచైతద్దారుణంతపః ।
నివర్తయైతాంమనఃకష్టాన్నిబన్ధాత్పలవర్జితాత్ ॥ 17

కాలఃక్రీడనకానాంతేతదస్తేఽధ్యయనస్యతే । తతస్సమస్తభోగానాం తదస్తే చేష్యతేపతిః ॥ 18
కాలఃక్రీడనకానాంయస్తవబాలస్యపుత్రక । తస్మింస్త్వమిచ్ఛంస్తపసేవినాశాయాత్మనోరతః ॥ 19
మత్ప్రీతిఃపరమోధర్మోఽవయోవస్థాక్రియాక్రమమ్ ।
అనువర్తస్వమాంమోహాన్నివర్త్యాస్మాదధర్మతః ॥ 20
పరిత్యజతివత్సాద్యయద్యేతన్నభవాంస్తపః । త్యక్ష్యామ్యహమపిప్రాణాంస్తతో వైపశ్యతస్తవ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తాంప్రలాపవతీమేవంబాష్పావిలవిలోచనామ్ । సమాహితమనావిష్ణుపశ్యన్నపినదృష్టవాన్ ॥ 22
వత్సవత్ససుధోరాణిరక్షాంస్యేతానిభీమణే । వనేభ్యుద్యతశస్త్రాణిసమాయాస్యపగమ్యతామ్॥ 23
ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌసాథ రక్షాంస్యావిర్బభూవుస్తతః ।
అభ్యుద్యతోగ్రశస్త్రాణి జ్వాలామాలాకులైర్ముఖైః ॥ 24
తతోనాదానతీవోగ్రాన్రాజపుత్రస్యతేపురః । ముముచుర్దీప్తశస్త్రాణిభ్రామయన్తోనిశాచరాః ॥
శివాశ్చశతశోనేదుస్సజ్వాలాకబలైర్ముఖైః । త్రాసాయతస్యబాలస్య యోగయుక్తస్యసర్వతః ॥
హన్యతాంహన్యతామేషభిద్యతాంభిద్యతామయమ్ ।
భక్ష్యతాంభక్ష్యతాంచాయమిత్యూచుస్తేనిశాచరాః ॥
తతోనానావిధానాదాన్సింహోష్ట్రర్క్షమృకాననాన్ ।
త్రాసాయరాజపుత్రస్య నేదుస్తేరజనీచరాః ॥ 28
రక్షాంసితానితేనాదాశ్శివాస్తాన్యాయుధానిచ।గోవిన్దానక్తచిత్తస్యయయుర్నేన్ద్రియగోచరమ్ ॥
ఏకాగ్రచేతాస్తతంవిష్ణుమేవాత్మసంశ్రయమ్ । దృష్టవాన్పృథివీనాథపుత్రోనాన్యంకథఞ్చన ॥
తతస్సవానుమాయాయానువినష్టాను పునస్సురాః । సంక్షోభం పరమంజగ్ముస్తత్ప్రభావవశఙ్కితాః ॥
తేసమేత్యజగద్యోనిమనాదినిధనంహరిమ్ । శరణ్యంశరణంయాతాస్తపసా తస్యతాపితాః ॥ 32

దేవా ఊచుః :—

దేవదేవజగన్నాథ పరేశ పురుషోత్తమ । ధ్రువస్యతపసాతప్తాస్త్వాంవయం శరణంగతాః ॥ 33
దినేదినేకలాలేశైశ్శశాఙ్కపూర్యతేయథా । తథాయంతపసాదేవప్రయాత్యృద్ధిమహర్నిశమ్ ॥
ఔత్తానపాదితపసావయమిత్థంబనాదృతాన । భీతాస్త్వాంశరణం యాతాస్తపస స్తంనివర్తయ ॥ 35
నవిద్మఃకింసశక్రత్వం కిం సూర్యత్వమభీప్సతి । విత్తపాన్ముపసోమానాం సాభిలాషఃపదేషుకిమ్॥36
తదస్మాకం ప్రసీదేశ హృదయాచ్ఛల్యముద్ధర । ఔత్తానపాదితనయం తపసస్తన్నివర్తయ ॥ 37

శ్రీభగవానువాచ :—

నేన్ద్రత్వంనచసూర్యత్వం నైవాన్యుపధనేశతామ్ ।
ప్రార్థయత్యేష యంకామం తంకరోమ్యఖిలంసురాః ॥ 38
యూయంతదేవాయథాకామంస్వస్థానంవిగతజ్వరాః। నివర్తధ్వమ్యహంబాలంతపస్యాసక్తమానసమ్

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేన దేవేన ప్రణమ్యత్రిదశా స్తతః । ప్రయయుస్స్వానధిష్ఠ్యాని శతక్రతుపురోగమాః॥ 40
భగవానపిసంవాత్మా తన్మయత్వేనతోషితః । గత్వాధ్రువమువాచేదంచతుర్భుజపురఃస్థితః ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

ఔత్తానపాదేభద్రంతే తపసాపరితోషితః । వరంతోఽహమనుప్రాప్తో వరంవరయసువ్రత ॥ 42
బాహ్యార్థనిరపేక్షంతేమయిచిత్తంయదాహితమ్ । తుష్టోహంభవతస్తేన తద్వృణీష్వవరంపరమ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శ్రుత్వేత్థంగదితంతస్య దేవదేవస్యబాలకః । ఉన్మీలితాక్షోదదృశేధ్యానదృష్టిహరింపురః ॥ 44
శఙ్ఖచక్రగదాశార్ఙ్గవరాసిధరమచ్యుతమ్ । కిరీటినంసమాలోక్యజగామ శిరసామహీమ్ ॥ 45
రోమాఞ్చితాఙ్గస్సహసా సాధ్వసం పరమంగతః । స్తవాయదేవదేవస్యసచక్రేమానసంధ్రువః॥ 46
కింవదామిస్తుతావస్య కేనోక్తేనాన్యసంస్తుతిః । ఇత్యాకులమతిర్దేవం తమేవశరణంయయౌ॥ 47

ధ్రువ ఉవాచ :—

భగవన్యదిమేతోషం తపసాపరమంగతః । స్తోతుంత్వామహమిచ్ఛామితత్రప్రజ్ఞాంప్రయచ్ఛమే॥

అధికపాఠశ్లోకాద్యా :—

(బ్రహ్మాద్యైర్వేదతత్త్వజ్ఞైర్జ్ఞాయతేయస్యనోగతిః ।
తంత్వాంకథమహందేవస్తోతుంశక్ష్యామిబాలకః ॥
త్వద్భక్తిప్రవణంహ్యేతత్పరమేశ్వర మన్మనః । స్తోతుంకామయతేవిష్ణోతత్రప్రజ్ఞాం ప్రయచ్ఛమే ॥)

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శఙ్ఖచక్రాస్తేనగోవిన్దస్తంపస్పర్శకృతాఞ్జలిమ్ । ఉత్తానపాదతనయం ద్విజనర్యజగత్పతిః ॥ 49
తతఃప్రసన్నవదన స్తత్క్షణాన్నృపనన్దనః । తుష్టావప్రణతోభూత్వా భూతధాతారమచ్యుతమ్ ॥ 50

ధ్రువ ఉవాచ :—

భూమిరాపోనలోవాయుఃఖంమనోబుద్ధిరేవచ । భూతాదిరాదిప్రకృతిర్యస్య రూపంనతోస్మితమ్ ॥
శుద్ధస్యాస్యాఖిలవ్యాపిప్రధానాత్పరతఃపుమాన్ । యస్యరూపంనమస్తస్మైపురుషాయగుణాత్మనే ॥
భూతాదీనాంసమస్తానాంగన్ధాదీనాంచశాశ్వతః । బుద్ధ్యాదీనాంప్రధానస్యపురుషస్యచయఃపరః ॥
తంబ్రహ్మభూతమాత్మానమశేషజగతఃపతిమ్ । ప్రపద్యేశరణంశుద్ధంత్వద్రూపం పరమేశ్వర ॥ 54
బృహత్త్వాద్బృంహణత్వాచ్చయద్రూపం బ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ।
తస్మైనమస్తేసర్వాత్మన్ యోగిచిన్త్యావికారవత్ ॥ 55
సహస్రశీర్షాపురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ । సర్వవ్యాపీభువస్స్పర్శాదత్యతిష్ఠద్దశాఙ్గులమ్ ॥

యద్భూతం యచ్చవైభవ్యం పురుషోత్తమ తద్భవాన్ ।
త్వత్తోవిరాట్స్వరాట్సమ్రాట్ త్వత్తశ్చాప్యధిపూరుషః ॥ 57
అత్యరిచ్యత సోధశ్చతిర్యఙ్చోర్ధ్వంచవైభువః । త్వత్తోవిశ్వమిదంజాతంత్వస్తో భూతంభవిష్యతి ॥
త్వద్రూపధారిణశ్చాస్తస్సర్వభూతమిదంజగత్ ।
త్వత్తోయజ్ఞస్సర్వహుతః పృషదాజ్యం పశుర్ద్విధా ॥ 59
త్వత్తోఋుచోథసామాని త్వత్తశ్ఛన్దాంసిజజ్ఞిరే ।
త్వత్తోయజూంష్యజాయన్త త్వత్తోశ్వాశ్చైకతోదతః । 60
గావస్త్వత్తస్సముద్భూతాస్త్వత్తోజా అవయోమృగాః ।
త్వన్ముఖాద్బ్రాహ్మణా బాహోర్వస్తవక్షత్రమజాయత ॥ 61
వైశ్యాస్తథోరుజాశ్శూద్రాస్తవపద్భ్యాం సముద్గతాః ।
అక్ష్ణోస్సూర్యోఽనిలఃప్రాణాచ్చన్ద్రోమాయనస్తవ ॥ 62
ప్రాణోఽన్తస్సుషిరాజ్జాతో ముఖాదగ్నిరజాయత । నాభితోగగనంద్యౌశ్చశిరసస్సమవర్తత ॥63
దిశశ్శ్రోత్రాత్క్షితిఃపద్భ్యాంత్వత్తస్సర్వమభూదిదమ్ ॥ 64
న్యగ్రోధస్యమహానల్పే యథాబీజేవ్యవస్థితః । సంయమేవిశ్వమఖిలం బీజభూతేతథాత్వయి ॥ 65
బీజాదఙ్కురసంభూతో న్యగ్రోధస్సమవిచ్ఛితః ।విస్తారంచయథాయాతిత్వయాసృష్టంతథాజగత్ ॥
యథాహికదలీనాన్యత్వక్పత్రాదథదృశ్యతే । ఏవంవిశ్వస్యనాన్యత్వంత్వత్తోయాశ్యరదృశ్యతే ॥67
స్నాదిసంధినీ సంవిత్త్వయ్యేకాసర్వసంస్థితౌ । స్నాదతాపకరీమిశ్రాత్వయి నోగుణవర్జితే ॥ 68
పృథగ్భావైకభూతాయభూతభూతాయతేనమః ।ప్రభూతభూతరూపాయతుభ్యంభూతాత్మనేనమః ॥
వ్యక్తంప్రధానపురుషౌవిరాట్సమ్రాట్స్వరాట్తథా । విభావ్యతేన్తఃకరణేపురుషేమ్వక్షయోభవాన్ ॥
సర్వస్మిన్సర్వభూతస్థ త్వంసర్వస్సర్వస్వరూపధృత్ । సర్వంత్వత్తస్తథశ్చత్వంనమస్సర్వాత్మనేస్తుతే ॥
సర్వాత్మన్యసివేత్తృ సర్వభూతస్థితోయతః । కథయామి తతఃకింతేసర్వంవేత్సిహృదిస్థితమ్ ॥72
సర్వాత్మన్సర్వభూతేశసర్వసత్త్వసముద్భవ ।సర్వభూతోభవాన్వేత్తిసర్వస్తత్త్వమనోరథమ్
యోమేమనోరథోనాథ సఫలస్తత్త్వయాకృతః । తపశ్చతప్తంసఫలంయద్ధ్రువోఽసిజగత్పతే ॥ 74

శ్రీభగవానువాచ :—

తపస్తుఫలంప్రాప్తం యద్ధ్రువోహంత్వయాధ్రువ । మద్దర్శనంహివిఫలం రాజపుత్రనజాయతే ॥75
వరంవరయతస్మాత్త్వం యథాభిమతమాత్మనః ।సర్వంసంపద్యతేపుంసాంమయిదృష్టిపథంగతే ॥76

ధ్రువ ఉవాచ :—

భగవన్సర్వభూతేశసర్వస్యాస్తేభవాన్హృది । కిమజ్ఞాతంతవస్వామిన్మనసాయన్నయేప్సితమ్ ॥77
తథాపితుభ్యందేవేశకథయిష్యామియన్మయా । ప్రార్థ్యతేదువిధస్తేనహృదయేనాతిదుర్లభమ్ ॥

కింవాసవ జగత్సృష్టిః ప్రసన్నే త్వయిదుర్లభమ్ । త్వత్ప్రసాదఫలంభుఙ్క్తే త్రైలోక్యంమఘువానపి॥
నైతద్రాజాసనంయోగ్యమజాతస్యమమోదరాత్ । ఇతిగర్వాదహోచన్మాంసపత్నీమాతురచ్యుత ॥
ఆధారభూతంజగతస్సర్వేషాముత్తమోత్తమమ్ ।
ప్రాథయామిప్రభోస్థానంత్వత్ప్రసాదాదతోవ్యయమ్ ॥ 81

శ్రీ భగవానువాచ :—

యత్త్వయాప్రార్థితంస్థానమేతత్ప్రాప్స్యతినైధువ ।
త్వయాహంతోషితఃపూర్వమన్యజన్మనిబాలక ॥ 82
త్వమాసీద్బ్రాహ్మణఃపూర్వంమద్యోగాగ్రమతిస్సదా ।
మాతాపిత్రోశ్చశుశ్రూషానిరతధర్మానుపాలకః ॥ 83
కాలేనగచ్ఛతామిత్రం రాజపుత్ర స్తవాభవత్ । యూవనేఖలభోగాఢ్యోదశవర్షసహస్రజీవీలోకకృతిః ॥
తత్సంగాత్తస్యతామృద్ధిమవలోక్యాతిదుర్లభామ్ ।
భవేయంరాజపుత్రోహమితివాఞ్ఛాత్వయాకృతా ॥ 85
తతోయథాభిలషితాప్రాప్తోరాజపుత్రతా । ఉత్తానపాదస్యగృహేజాతోసిధ్రువ ! దుర్లభే ॥ 86
అన్యేషాంతత్పరంస్థానంకుతో స్వాయంభువస్యయత్ ॥ 87
తస్మైతదపరంబాలయేనాహంపరితోషితః। మామారాధ్యనరోముక్తిమవాప్నోత్యవిలమ్బితమ్॥
మయ్యర్పితమనాబాలకిముస్వర్గాదికంపదమ్ ॥ 89
త్రైలోక్యాదధికస్థానేసర్వతారాగ్రహాశ్రయః । భవిష్యతినసందేహోమత్ప్రసాదాద్ధ్రువ ॥
సూర్యాత్సోమాత్తథాభౌమాత్సోమపుత్రాద్బృహస్పతేః ।
సితార్కతనయాదీనాంసర్వతోఽపిధ్రువ ॥ 91
సప్తర్షీణామశేషాణాంయేచవైమానికాస్సురాః । సర్వేషాముపరిస్థానంభవతోధ్రువ॥
కేచిచ్ఛతుర్యుగంయావత్కేచిన్మన్వన్తరంసురాః । తిష్ఠంతిధ్రువతేపత్తామయావైకల్పసంస్థితిః॥ 93
నుసీతరపితేమాతాత్వదాసన్నాతినిమఙ్గలా । విమానేతారకాభూత్వాతావత్కాలంనివత్స్యతి ॥ 94
యేచత్వాంమానవాఃప్రాతఃసాయంచసుసమాహితాః ।
కీర్తయిష్యన్తితేపాంచమహత్పుణ్యంభవిష్యతి ॥ 95

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంపూర్వంజగన్నాథాద్దేవదేవాజ్జనార్దనాత్ । వరంప్రాప్యధ్రువస్థానమధ్యాస్తేసుమహామతే॥
స్వయంశుశ్రూషణాద్ధర్మ్యాత్ మాతాపిత్రోశ్చనైతథా ।
ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యాత్తపసశ్చప్రభావతః ॥ 97
తస్యాభిమానహృద్ధించమహిమానంనిరీక్ష్యచ । దేవాసురాణామాచార్యశ్శుక్రమాశోనాజగా ॥98

అహోస్వతపసోవీర్యమహోస్వతపసఃఫలమ్ । యదేనంపుత్రతఃకృత్వాధ్రువంస్తుతయఽస్థిరాః॥
ధ్రువస్యజననీచేయంసునీతినామసూనృతా । అస్యాశ్చమహిమానంకశ్శక్తోవర్ణయితుంభువి॥100

త్రైలోక్యాశ్రయతాంప్రాప్తంపరంయత్తత్ స్థిరాయతి ।
స్థానం ప్రాప్తపరంధృత్వా యా కుక్షివివరేధ్రువమ్ ॥ 101

యశ్చైతత్కీర్తయేన్నిత్యంధ్రువస్యారోహణందివి।సర్వపాపవినిర్ముక్తఃస్వర్గలోకేమహీయతే॥
స్థానభ్రంశనచాప్నోతిదివివాయదివాభువి । సర్వకల్యాణసంయుక్తోదీర్ఘకాలంసజీవతి ॥ 103

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ధ్రువాచ్ఛిష్టించభవ్యంచ భవ్యాచ్ఛంభుర్వ్యజాయత ।
శిష్టేరాధత్తసుచ్ఛాయాపఞ్చపుత్రాననల్పకాన్ ॥ 1

రిపుంరిపుంజయంవిప్రంవృకలంవృకతేజసమ్ । రిపోరాధత్తబృహతీచాక్షుషం సర్వతేజసమ్॥ 2
అజీజనత్పుష్కరిణ్యాంవాహణ్యాంచాక్షుషోమనుమ్ ।ప్రజాపతేరాత్మజాయాంవీరణస్యమహాత్మనః॥
మనోరజాయన్తదశనడ్వలాయాంమహాబలసః । కన్యాయాంతపతాంశ్రేష్ఠవైరాజస్యప్రజాపతేః ॥ 4

కురుఃపురుశ్శతద్యుమ్న స్తపస్వీసత్యవాక్శుచిః ।
అగ్నిష్టోమోఽతిరాత్రశ్చ సుద్యుమ్న శ్చేతితేనవ ।
అభిమన్యుశ్చదశమోనడ్వలాయాంమహాబలసః ॥ 5

కురోరజనయత్పుత్రాన్షడాగ్నేయీమహాప్రభాన్ । అఙ్గంసుమనసంస్వాతింక్రతుమఙ్గిరసంశిబిమ్ ॥
అఙ్గాత్సునీథాపత్యంవై వేనమేకమజాయత । ప్రజాధర్మమృషయస్తస్యమమన్థుర్దక్షిణంకరమ్ ॥ 7
వేనస్యపాణౌమథితేసంబభూవమహాద్యుతే । వైన్యోనామమహీపాలోయఃపృథుఃపరికీర్త్యతే ॥ 8

యేనదుగ్ధామహీపూర్వం ప్రజానాం హితకారణాత్ ॥ 9

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

కిమర్థంమథితఃపాణిః వేనస్యపరమర్షిభిః । యత్రజజ్ఞేమహావీర్యస్సపృథుర్మునిసత్తమ ॥ 10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

సునీథానామయాకన్యామృత్యోఃప్రథమజాభవత్ । అఙ్గస్యభార్యాసాదత్తాతస్యాంవేనోవ్యజాయత।
సమాతామహదోషేణతేనమృత్యుసుతాత్మజః । నిసర్గాదేవమైత్రేయదుష్టఏవవ్యజాయత ॥ 12
అభిషిక్తోయదారాజ్యేనపరమర్షిభిః । ఘోషయామాసతదాపృథివ్యాంపృథివీపతిః ॥ 13

నయుష్మద్వ్యంనదాతవ్యంనహోతవ్యంకథంచన । భోక్తాయజ్ఞస్యకస్త్వన్యోహ్యాహూయజ్ఞపతిఃప్రభుః॥
తత స్తమృషయఃపూర్వంసంపూజ్యపృథివీపతిమ్ । ఊచుస్సామకళంవాక్యంమైత్రేయసముపస్థితాః॥

ఋషయ ఊచుః —

భోభోరాజన్‌కృణుష్వత్వంయద్వదామ స్తవాన్తికే ।
రాజ్యందేహోపభోగాయప్రజానాంచహితంపరమ్ ॥ 16

దీక్షాసత్రేణ దేవేశంసర్వయజ్ఞేశ్వరంహరిమ్ । పూజయిష్యామభద్రంతేతత్రాంశ స్తేభవిష్యతి॥ 17
యజ్ఞేనయజ్ఞపురుషోవిష్ణుస్సంప్రీణితోనృప । అస్మాభిర్భవతేకామా న్సర్వానేవప్రదాస్యతి ॥ 18
యజ్ఞైర్యజ్ఞేశ్వరోయేషాంరాజ్ఞే సంపూజ్యతేహరిః ।
తేషాంసర్వేప్సితావాప్తిందదాతినృపభూభృతామ్ ॥ 19

వేన ఉవాచ :—

మత్తఃకోభ్యధికోన్యోస్తికశ్చారాధ్యోమమాపరః ।
కోయంహరిరితిఖ్యాతోయోవోయజ్ఞేశ్వరోమతః ॥ 20
బ్రహ్మాజనార్దనశ్శమ్భుర్దిగ్దేవాయుర్యమోరవిః ।
భూతభుగ్వహణోధాతాపూషాభూమినిశాకరః ॥ 21
ఏతేచాన్యేచయేదేవాశ్శాపానుగ్రహకారిణః । నృపస్యతేశరీరస్థాస్సర్వదేవమయోనృపః ॥ 22
ఏతద్జ్ఞాత్వాయథాజ్ఞప్తంయద్యథాక్రియతాంతథా ।
నదాతవ్యంనహోతవ్యంనయష్టవ్యంచభోద్విజాః ॥ 23
భర్తృశుశ్రూషణంధర్మోయథా స్త్రీణాంపరోమతః ।
మమాజ్ఞాపాలనంధర్మోభవతాంచతథాద్విజాః ॥ 24

ఋషయ ఊచుః :—

దేహ్యనుజ్ఞాంమహాభాగమాధర్మోయాతుసంక్షయమ్ ।
హవిషాంపరిణామోఽయంయదేతదఖిలంజగత్ ॥ 25

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతివిజ్ఞాప్యమానోపివేనఃపరమధీభిః । యదాదదాతినానుజ్ఞాంప్రోక్తఃప్రోక్తఃపునఃపునః ॥ 26
తతస్తుఋషయస్సర్వేసామర్షసమన్వితాః । హన్యతాంహన్యతామేషఇత్యూచుస్తేపరస్పరమ్॥
యోయజ్ఞపురుషంవిష్ణుమనాదినిధనంప్రభుమ్ । వినిన్దత్యసమాచారోనసయోగ్యోభువఃపతిః ॥ 28
ఇత్యుక్త్వామన్త్రపూతైస్తైఃకుశైర్ముసలనిర్గతాభృశమ్ । నిజఘ్నుర్నిహతంపూర్వంభగవన్నిన్దనాదినా॥
తతశ్చమునయోరోషాదుద్ధృతస్సర్వతోద్విజ । కిమేతదితిచాసన్నాంపప్రచ్ఛుస్తేజనాన్తదా ॥ 30

ఆఖ్యాతంచజనైస్తేషాం దోరీభూతైరరాజకే ।
రాప్లేతులోకైరారబ్ధంపరస్వాదానమాతురైః ॥ 31
తేషాముదీర్ణవేగానాంచోరాణాంమునిసత్తమాః । సునుహుర్దృశ్యతేరేణుఃపరవిత్తాపహారిణామ్॥
తతస్సమన్వ్యతేసర్వేమునయస్తస్యమన్త్రతః । మమన్థురూహంపుత్రార్థమనపత్యస్యయత్నతః ॥33
మథ్యమానాత్సుతస్తస్యోరోఃపురుషఃకిల । దగ్ధస్తూణాప్రతీకాశఃఖవటాస్యోతిహ్రస్వకః॥ 34
కింకరోమీతితాన్సర్వాన్విప్రానాహత్వరాన్వితః । నిషీదేతితమూచుస్తేనిషాదస్తేనసోభవత్ ॥ 35
తతస్తత్సంభవాజ్జాతావింధ్యశైలనివాసినః । నిషాదామునిశాపూతాలపాపకర్మోపలక్షణాః ॥ 36
తేనద్వారేణతత్పాపంనిష్క్రాన్తంతస్యభూపతేః । నిషాదాస్తేతతోజాతావేనకల్మషనాశనాః ॥ 37
తతోస్యదక్షిణంహస్తమమన్థుస్తేతదాద్విజాః ॥ 38
మథ్యమానేచతత్రాభూత్పృథురైన్యఃప్రతాపవాన్ ।
దీప్యమానస్స్వవపుషాసాక్షాదగ్నిరివోజ్జ్వలన్ ॥ 39
ఆద్యమాజగవంనామఖాత్పపాతతతోధనుః । శరాశ్చదివ్యాసన్నభసఃకవచంచపపాతహ ॥ 40
తస్మిన్జాతేతుభూతాని సంప్రహృష్టానిసర్వశః ॥ 41
సత్పుత్రేణచజాతేనవేనోపిత్రిదివంయయౌ । పున్నామ్నోనరకాత్త్రాతస్తేననుమహాత్మనా । 42
తంసముద్రాశ్చ సద్యశ్చ రత్నాన్యాదాయసర్వశః ।
తోయానిచాభిషేకార్థంసర్వాణ్యేవోపతస్థిరే ॥ 43
పితామహశ్చ భగవాన్దేవైర్రాజ్ఞిరసైస్సహ । స్థావరాణిచభూతానిజఙ్గమానిచసర్వశః ॥
సమాగమ్యతదావైన్యమభ్యషిఞ్చన్నరాధిపమ్ ॥ 44
హస్తేతుదక్షిణేచక్రందృష్ట్వాతస్యపితామహాः । విష్ణోరంశంపృథుంజ్ఞాత్వా పరితోమంపరంయయౌ॥
విష్ణుచిహ్నంహరేచక్రంసర్వేషాంచక్రవర్తినామ్ । భవత్యవ్యాహతోయస్యప్రభావస్త్రిదశైరపి॥46
మహారాజరాజ్యేనపృథురైన్యఃప్రతాపవాన్ ॥ సోభిషిక్తోమహాతేజావిధివద్ధర్మకోవిదైः॥ 47
ప్రతాపరాజితాస్తస్య ప్రజాస్తానానురఞ్జితాः । అనురాగాత్తతస్తస్యనామరాజేత్యజాయత ॥ 48
ఆపస్తస్తంభిరేచాస్యసముద్రమభియాస్యతః । పర్వతాశ్చదదుర్మార్గంధ్వజభఙ్గశ్చనాభవత్ ॥49
అకృష్టపచ్యాపృథివీసిద్ధ్యన్త్యన్నానిచిన్తయా! సర్వకామదుఘాగావఃపుటకేపుటకేమధు ॥ 50
తస్యవైజాతమాత్రస్యయజ్ఞేవైతామహేశుభే ।
సూతస్సూక్తాంసముత్పన్నఃసౌత్యేహ్యనిమహామతిః ॥ 51
తస్మిన్నేవమహాయజ్ఞేజజ్ఞేప్రాజ్ఞోథమాగధః । ప్రోక్తాతదామునివరైస్తావుభౌసూతమాగధౌ ॥ 52
స్తూయతామేషనృపతిఃపృథురైన్యఃప్రతాపవాన్ ।
కస్యేతదనురూపంచపాత్రంస్తోత్రస్యవాంపరమ్ ॥ 53

తతస్తావూచతుర్విప్రాస్సర్వానేవకృతాంజలీ। అద్యజాతస్యనోకర్మజ్ఞాయతేస్యమహీపతేః॥ 54
గుణానచాస్యజ్ఞాస్తేనచాస్యప్రథితంయశః।స్తోత్రంకిమాశ్రయంత్వస్యధార్యమస్మాభిరుచ్యతామ్॥

ఋషయ ఊచుః :—

కరిష్యత్యేషయత్కర్మచక్రవర్తీమహాబలః। గుణాశ్చవిప్ర్యాయేచాస్యతైరయంస్తూయతాంనృపః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సనృపతిస్తోమంతచ్ఛ్రుత్వాపరమయాయుతా।సద్గుణైశ్లాఘ్యతామేతిత్యాత్ శ్లాఘ్యగుణామమ।
తస్మాద్యదత్రస్తోత్రేమేగుణనిర్వర్ణనంత్వితూ । కరిష్యేతేకరిష్యామితదేవాహంసమాహితః । 58
యదిమావజ్రనీయంచకిఞ్చిదత్రవదిష్యతః । తదహంవజ్రయిష్యామిత్యేవంచక్రేమతింనృపః ॥59
అథతౌచక్రతుస్స్తోత్రంపృథోవైన్యస్యధీమతః।భవిష్యైర్యఃకర్మభిస్సన్యక్ స్తువన్సౌసూతమాగధా॥
సత్యవాగ్దానశీలోయంపత్యస్సర్వోనరేశ్వరః । హ్రీమాన్మైత్రఃక్షమాశీలోవిక్రాంతోదుష్టశాసనః॥
ధర్మజ్ఞశ్చకృతజ్ఞశ్చ దయావాన్ ప్రియభాషితా ।
మాన్యాన్మానయితాయజ్వాబ్రహ్మణ్యస్సాధువత్సలః ॥ 62
సమశ్శత్రౌచమిత్రేచ వ్యవహారస్థితోనృపః ॥ 63
సూతేనోక్తాగుణానిత్థంసతథామాగధేనచ । చకారహృదితాదృక్చ కర్మణాకృతవానసౌ ॥ 64
తతస్సపృథివీపాలఃపాలయన్ పృథివీమిమామ్ । ఇయాజవివిధైర్యజ్ఞైర్మహద్భిర్భూరిదక్షిణైః ॥ 65

తంప్రజాఃపృథివీనాథమువతస్థుఃక్షుధార్దితాః ।
ఓషధీషుప్రణష్టాసుతస్మిన్కాలేహ్యరాజకే ॥
తమూచుస్తేనరాఃపృష్టాస్తత్రాగమనకారణమ్ ॥ 66

ప్రజా ఊచుః —

అరాజకేనృపశ్రేష్ఠధరిత్र్యాసకలౌషధీః । గ్రస్తాస్తతఃక్షయంయాన్తిప్రజాస్సర్వాఃప్రజేశ్వర ॥ 67
త్వంనోవృత్తిప్రదోధాతాప్రజాపాలోనిరూపితః । దేహినఃక్షుత్పరీతానాంప్రజానాంజీవనౌషధీః॥68

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోథనృపతిర్దివ్యమాదాయాజగవంధనుః । శరాంశ్చదివ్యాన్కుపితస్సన్ధావద్వసుంధరామ్ ॥
తతోనానాశతఘ్నీనాంభూత్వాతువసుంధరా ।
సాలోకాబ్రహ్మలోకాదీన్సంక్రాసాదగమన్మహీం । 70
యత్రయత్రయయౌదేవీసాతదాభూతధారిణీ ! తత్రతత్రచసాపైన్యందదర్శాభ్యుద్యతాయుధమ్ ॥
తతస్తంప్రాహవసుధాపృథుంపృథుపరాక్రమమ్ । ప్రణిపత్యాతదార్తాణపరిత్రాణపరాయణా ॥ 72

పృథివీ ఉవాచ :—

శ్రీవధేర్వంమహాభాపఙ్కినరేన్ద్రినపశ్యసి । యేనమాంహన్తుమత్యర్థంప్రరోషినృపోద్యమమ్॥

పృథురువాచ :—

ఏకస్మిన్హియత్రనిధనంప్రాపితేదుష్టకారిణి । బహూనాంభవతి క్షేమంతస్యపుణ్యప్రదోవధః ॥ 74

పృథివీ ఉవాచ :—

ప్రజానాముపకారాయయదిమాంత్వంహనిష్యసి । ఆధారఃకఃప్రజానాంతేనృపక్షేమ్యభవిష్యతి ॥ 75

పృథురువాచ :—

త్వాంహత్వావసుధేబాణైమచ్ఛాసనపరాఙ్ముఖమ్ ।
ఆత్మయోగబలేనైవధారయిష్యామ్యహంప్రజాః ॥ 76

తతఃప్రణమ్యవసుధాతంభూయఃప్రాహపార్థివమ్ । ప్రక్షేపితాజ్ఞోపరమంసాధ్వసంసముపాగతా ॥ 77

ఉపాయస్తస్యమారబ్ధస్సర్వేసిద్ధ్యన్తుతేనృప । క్రమాః।
తస్మాద్వదామ్యుపాయంతే తంకురుష్వయదీచ్ఛసి ॥ 78

సమస్తాయామయాజీర్ణా నరనాథ! మహామధీః । యదీచ్ఛసిప్రదాస్యామితాఃక్షీరపరిణామినీః ॥79

తస్మాత్ప్రజాహితార్థాయమమధర్మభృతాంవర ।
తంతువత్సంప్రయచ్ఛత్వంతేయంయత్రవత్సలా ॥ 80

సమాంచకురుసర్వత్రయేనక్షీరంసమన్తతః । వరౌషధీబీజభూతంవీరసర్వత్రభావయే ॥ 81

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తత్సారయామాసశైలాఞ్ఛతసహస్రశః । ధనుష్కోట్యాతథాసైన్యస్తేనశైలావిదీర్ణతాః ॥82

సహిపూర్వవిసర్గేసైవిషమేపృథివీతలే । ప్రవిభాగఃపురాణాంవాగ్రామాణాంవాపురాభవత్ ॥83

నసస్యినగోరక్ష్యంనకృషిర్నవణిక్పథః । సైన్యాత్ప్రభృతిపైత్రేయసర్వసైన్యోస్యసంభవః ॥ 84

యత్రయత్రసమంత్వస్యాభూమేరాసీన్నరాధిపః । తత్రతత్రప్రజానాంహినివాసంసమరోచయత్ ॥85

ఆహారఃఫలమూలానిప్రజానామభవత్తదా । కృచ్ఛ్రేణమహతాసోఽపిప్రణష్టాస్వోషధీషుసై ॥ 86

సకల్పయిత్వావత్సంతుమనుంస్వాయంభువంప్రభుమ్।
స్వపాణౌపృథివీనాథోదుదోహపృథివీంపృథుః ॥
సస్యబీజానిసర్వాణిప్రజానాం హితకామ్యయా ॥ 87
తేనాన్నేనప్రజాస్తత్రవర్తన్తేఽద్యాపినిత్యశః ॥ 88

ప్రాణప్రదాతాసపృథుర్యస్మాద్భూమేఃపితాభూత్సిసృక్షతా । తతస్తుపృథివీసంజ్ఞామవాపాఖిలధారిణీ ॥ 89

తతశ్చదేవైర్మునిభిర్దైత్యైర్యక్షోరగద్విజైః । గన్ధర్వైరసురైర్యక్షైఃపితృభిస్తరుభిస్తథా ॥ 90

త త్తత్కా ర్యము పా దా యత త్తద్దుగ్ధ ము నే పయః । వత్సనో ద్ధృ వి శే షాశ్చ తే పాం తద్యో నయో భవ త్
సై షా ధా త్రీ విధా త్రీ చ ధా రణీ పో షణీ తథా । సర్వస్య జ గతః పృథ్వీ విష్ణు పా దతలో ద్భ వా ॥ 92
ఏ వం ప్ర భా వస్సృ పృథుః పు త్రో వే నస్య వీ ర్య వా న్ । జ జ్ఞే మ హీ ప తిః పూ ర్వో రా జా భూ జ్జ న ర ఞ్జ నా త్ ॥
య ఇ దం జ న్మ వై న్య స్య పృ థో ర్కీ ర్త యే న రః । న త స్య దు ష్కృ తం కిం చి త్ఫ లదా యి ప్ర జా య తే ॥ 94
దు స్స్వ ప్నో ప శ మం వ్యా ణాం శృ ణ్వ తా ం చై త దు త్త మమ్ ।
పృ థో ర్జ న్మ ప్ర భా వ శ్చ కీ ర్తి తస్తం శు భమ్ ॥ 95

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

పృ థో ర్వు త్రా స్త్రయ శ్చా ర్చి ర్ధ ర్మ జ్ఞా జ జ్ఞి రే ఽ న్ధ కా వ దా ని నా । శిఖండి నీ మ వి ధా న మ న్ధ కా నా ద్వ్య జా య త ।
వి ధా న నా త్ష డా గ్నే యీ ధి ష ణా ఽ జ న య త్సు తా న్ ।
ప్రా చీ న బ ర్హి ర్ధ ర్మ జ్ఞం సు శ్రు వం కృ ష్ణం వ్య జా జి నా ॥ 2
ప్రా చీ న బ ర్హి ర్భ గ వా న్మ హా నా సీ ర్ల్ల జా ప తిః ।
వి ధా న మ న్ధ కా రా జ్ఞో యే న సం వ ర్ధి తా ః ప్ర జాః ॥ 3
ప్రా చీ నా గ్రా కు శా స్తస్య పృ థి వ్యాం వి స్తృ తా ము నే ।
ప్రా చీ న బ ర్హి రి తి ఖ్యా తో భు వి మ హా బ లః ॥ 4
స ము ద్ర తన యా యాం తు కృ త దా రో మ హీ ప తిః । మ హ త స్త ప ఆ తే ఽ వ ణా యాం మ హా మ తే ॥ 5
స వ ణా ధ త్త సా ము ద్రీ ద శ ప్రా చీ న బ ర్హి షః । స ర్వే ప్ర చే త సో నా మ ధ ను ర్వే ద స్య పా ర గాః ॥ 6
అ పృ థ గ్ధ ర్మ మ ను చ రం తా స్తే ఽ త ప్య న్త మ హ త్త పః । ద శ వ ర్ష స హ స్రా ణి స ము ద్ర స లి లే శ యాః ॥ 7

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

య ద ర్థ ం తే మ హా భా గా న స్త ప స్తే ప్య మ హా ము నే । ప్ర చే త స స్న మ ద్రా ం శ్చ స్యే త దా ఖ్యా తు మ ర్హ సి ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

పి తా ప్ర చే త సః ప్రో క్తా ః ప్ర జా ర్థ మ మి తా త్మ నా । ప్ర జా ప తి ని యు క్తే న భ వు మా న పు ర స్స రమ్ ॥ 9

ప్రాచీనబర్హిరువాచ :—

బ్ర హ్మ ణా దే వ దే వే న స మా ది ష్టా స్స్మ వ్య హం పు తాః । ప్ర జా స్సం వ ర్ధ నీ యా స్తే మ యా చో క్తం థ మీ తి త త్
త న్న మ ఇ తి యే పు త్రా ప్ర జా వృ ద్ధి మ న ర్ది తాః । కు రు ధ్వం మా న నీ యా వ స్స మ్య గా జ్ఞా ప్ర జా ప తేః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తత స్తేతత్పితుఃశ్రుత్వావచనంనృపనన్దనాః । తథేత్యుక్త్వాచతంభూయఃపప్రచ్ఛుఃపితరంమునే ॥ 12

ప్రచేతస ఊచుః :—

యేనతాతప్రజాసృష్ట్యాసమర్థాఃకర్మణావయమ్ ।
భవేమతత్సమస్తంనఃకర్మవ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 13

ప్రాచీనబర్హిరువాచ :—

ఆరాధ్యవరదంవిష్ణుమిష్టప్రాప్తిసంశయమ్ । సమేతినాన్యథామత్యఃకిమన్యత్కథయామివః॥ 14
తస్మాత్ప్రజావివృద్ధ్యర్థంసర్వభూతేశ్వరంహరిమ్ । ఆరాధయతగోవిన్దంయదిసిద్ధిమభీప్సథ॥ 15
ధర్మమర్థంచకామంచ మోక్షంచాన్విచ్ఛతాంతథా ।
ఆరాధనీయోభగవానన్యఆదిఃపురుషోత్తమః ॥ 16
యస్మిన్నారాధితేసర్వంచకారాదౌప్రజాపతిః । తమారాధ్యాచ్యుతంవృద్ధిఃప్రజానాంవోభవిష్యతి॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేవముక్తాస్తేపుత్రాఃపిత్రాప్రాచేతసాదశ । మగ్నాఃపయోధిసలిలేతపశ్చేరుస్సమాహితాః ॥ 18
దశవర్షసహస్రాణిన్యస్తచిత్తాజగత్పతౌ । నారాయణేమునిశ్రేష్ఠసర్వలోకపరాయణే ॥ 19
తత్రైవతేస్థితాదేవమేకాగ్రమనసోఽరిమ్ । తుష్టువుర్యస్తుస్తుతఃకామాంస్తోష్టురిష్టాన్ప్రయచ్ఛతి ॥20

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

స్తవంప్రచేతసోవిష్ణోస్సముద్రామ్యసియంస్థితాః । చక్రుస్తంమేమునిశ్రేష్ఠసుపుణ్యంవక్తుమర్హసి॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శృణుమైత్రేయగోవిన్దంయథాపూర్వంప్రచేతసః ।తుష్టువుస్తన్మయీభూతాస్సముద్రసలిలేశయాః ॥

ప్రచేతస ఊచుః :—

నతాస్మ్నసర్వవచసాంప్రతిష్ఠాయత్రశాశ్వతీ । తమాద్య స్తమశేషస్య జగతఃపరమంప్రభుమ్ ॥ 23
జ్యోతిరాద్యమనౌపమ్యమణ్వనన్తమపారవత్ । యోనిభూతమశేషస్య స్థావరస్యచరస్యచ ॥ 24
యస్యాహఃప్రథమంరూపమహరస్తతోనిశా । సంధ్యాచపరమేశస్యతస్మైకాలాత్మనేనమః ॥ 25
భుజ్యతేఽనుదినందేవైఃపితృభిశ్చసుధాత్మకైః । జీవభూతస్సమస్తస్యతస్మైసోమాత్మనేనమః ॥ 26
యస్తమోహన్తిధీర్వాత్మాప్రభాభిర్భాసయన్నభః ।
ఘర్మశీతామ్బుసంయోనిస్తస్మైసూర్యాత్మనేనమః ॥ 27
కాఠిన్యవాయోబిభర్తిజగదేకదశేశతః ।శబ్దాదిసంశ్రయోవ్యాపీతస్మైభూమ్యాత్మనేనమః॥28
యదోన్యరూపంజగతాం బీజరూపంచదేహినామ్ । తత్త్రయరూపమీశస్యనమామోహారిమేధసః॥

యోముఖంసర్వదేవానాం హవ్యభుక్కవ్యభుక్తథా ॥ పితౄణాంచనమస్తస్మైవిష్ణవేపావకాత్మనే॥
పఞ్చధావస్థితోదేహేయశ్చేష్టాంకురుతేనిశమ్। ఆకాశయోనిర్భగవాంస్తస్మైవాయ్వాత్మనేనమః॥
అవకాశమశేషాణాంభూతానాంయఃప్రయచ్ఛతి।
అనన్తమూర్తిమాత్ శుద్ధస్తస్మైవ్యోమాత్మనేనమః ॥ 32
సమస్తేన్ద్రియవర్గస్యయస్తథాస్థానముత్తమమ్ । తస్మైశబ్దాదిరూపాయనమఃకృష్ణాయవేధసే॥33
గృహ్ణాతివిషయాన్నిత్యమిన్ద్రియాత్మాహరోహరిః ।
యస్తస్మైజ్ఞానమూలాయనతాస్మైహరిమేధసే ॥ 34
గృహీతానీన్ద్రియైరర్థానాత్మనేయఃప్రయచ్ఛతి । అన్తఃకరణభూతాయతస్మైవిశ్వాత్మనేనమః ॥
యస్మిన్నస్తేసకలంహ్యంయస్మాత్తథోద్గతమ్ । లయస్థానంచయస్తస్మైనమఃప్రకృతిధర్మిణే॥36
శుద్ధస్సంలక్ష్యతేభ్రాన్త్యాగుణవానివయోగుణః। తమాత్మరూపిణందేవంనతాస్మైపురుషోత్తమమ్॥
అవికారమజంశుద్ధంనిర్గుణంయన్నిరఞ్జనమ్ । నతాస్మైతత్పరంబ్రహ్మవిష్ణోర్యత్పరమంపదమ్॥ 38
అదీర్ఘహ్రస్వమస్థూలమనణ్వశ్యామలోహితమ్। అస్నేహమచ్ఛాయమతమసంస్పర్శమరీరిణమ్॥ 39
అనాకాశమసంస్పర్శమగన్ధమరసంచయత్ । అచక్షుష్కశ్రోత్రమచలమవాక్పాణిమమానసమ్ ॥ 40
అనామగోత్రమసుఖమతేజస్కమహేతుకమ్ । అభయంభ్రాన్తిరహితమనిద్రమజరామరమ్ ॥ 41
అరజోశబ్దమమృతమప్లవంయదసంవృతమ్ । పూర్వాపరేనయేయస్మిన్తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 42
పరమీశిత్వగుణవత్సర్వభూతమసంక్షయమ్ । నతాస్మైతత్పరంవిష్ణోర్జిహ్వాదృగ్గోచరంనయత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంప్రచేతసోవిష్ణుంస్తువన్తస్తత్సమాధయః । దశవర్షసహస్రాణితపశ్చేరుమహార్ణవే ॥ 44
తపఃప్రసన్నోభగవాంస్తేషామస్తదృజలేహరిః । దదౌదర్శనమున్నిద్రపీలోత్పలదలచ్ఛవిః ॥ 45
పతత్రిరాజమారూఢమవలోక్యప్రచేతసః । ప్రణిపేతుశ్శిరోభిస్తంభక్తిభారావనామితైః ॥ 46
తతస్తానాహభగవాన్ప్రియతామిప్సితోవరః । ప్రసాదసుముఖోహంవోవరదస్సముపస్థితః ॥ 47
తతస్తమూచుర్వరదంప్రణిపత్యప్రచేతసః । యథాజ్ఞాసమాదిష్టంప్రజానాంవృద్ధికారణమ్ ॥ 48
సచాపిదేవస్తందత్వాయథాభిలషితంవరమ్ । అన్తర్ధానంజగామాశుతేచనిశ్చక్రముర్జలాత్ ॥49

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తపశ్చరత్సుపృథివీంప్రచేతస్సుమహీరుహాః । అరక్ష్యమాణావవృధుర్బభూవాథప్రజాక్షయః ॥ 1
నాశకన్మారుతోవాతుంవృతంఖమధవద్రుమైః । దశవర్షసహస్రాణిశేరుశ్చేష్టితుంప్రజాః ॥ 2

తాన్దృష్ట్వాజలనిష్క్రాన్తాన్సర్వేక్రుద్ధాఃప్రచేతసః ।
ముఖేభ్యోవాయుమగ్నించతేఽసృజన్జాతమన్యవః ॥ 3
ఉన్మూలానథతాన్వృక్షాన్కృత్వావాయురశోషయత్ ।
తానగ్నిరదహద్ఘోర స్తదాభూద్ద్రుమసంక్షయః ॥ 4

ద్రుమక్షయమథోదృష్ట్వాకించిచ్ఛిష్టేషుశాఖిషు । ఉపగమ్యాబ్రవీదేనాన్రాజాసోమఃప్రజాపతీన్ ॥5
కోపయచ్ఛతరాజానళ్మృణుధ్వంచవచోమమ । సంధానంవఃకరిష్యామిసహకీర్తిరుహైరహమ్ ॥ 6
రత్నభూతాచకన్యేయంవాక్షేయీపరవర్ణినీ।భవిష్యజ్ఞానతాపూర్వంమయాగోభివిధీతా॥
మారిషానామనామైషావృక్షాణామితినిర్మితా । భార్యావోస్తుమహాభాగాధ్రువంవంశవివర్ధినీ।
యుష్మాకంతేజసోర్ధేనమమచార్ధేనతేజసః । అస్యాముత్పత్స్యతేవిద్వాన్దక్షోనామప్రజాపతిః॥
మమాంశేనచసంయుక్తోయుష్మత్తేజోమయేనవై ।
తేజసాఽగ్నిసమోభూయాః ప్రజాస్సంవర్ధయిష్యతి ॥ 10

కణ్డునామమునిఃపూర్వమాసీద్వేదవిదాంవరః । సురమ్యేగోమతీతీరేసతేపేపరమంతపః ॥ 11
తస్మింభాయసుకేన్దీవరప్లవాఖ్యవరాప్సరాఃప్రయుక్తాక్షోభయామాసతమృషింనాశుచిస్మితా
క్షోభితస్సతయాసార్ధంవర్షాణామధికంశతమ్ । అతిష్ఠన్మన్దరద్రోణ్యాంవిషయాసక్తమానసః ॥13
సాతంప్రాహమహాభాగన్తమిచ్ఛామ్యహందివమ్ ।
ప్రసాదసుముఖోబ్రహ్మన్ననుజ్ఞాందాతుమర్హసి ॥ 14

తయైవముక్తస్సమునిస్తస్యామాసక్తమానసః । దినానికతిచిద్భద్రేస్థీయతామిత్యభాషత ॥ 15
ఏవముక్తాతతస్తేనసాగ్రంవర్షశతంపునః । బుభుజేవిషయాంస్తస్యాస్తేనసార్ధంమహాత్మనా ॥ 16
అనుజ్ఞాందేహిభగవన్వ్రజామిత్రిదశాలయమ్ । ఉక్తస్తయేతిసపునస్తామిత్యభాషత ॥ 17
పునర్గతేవర్షశతేసాధికేసాశుభాననా ।
యామిత్యాహదివంబ్రహ్మన్ప్రణయాత్స్మితశోభనమ్ ॥ 18

ఉక్తస్తయైవసమునిరుపగృహ్యతేపాణిమ్ । ప్రాహాస్యకాంక్షణంసుభ్రువిరకాలంగమిష్యసి। 19
తచ్ఛ్రుత్వాభీతాసుశ్రోణీసహదేవర్షిణాపునః । శతద్వయంకించిదూనంవర్షాణామన్వతిష్ఠత ॥ 20
గమనాయసుభాగోదేవరాజనికేతనమ్ । ప్రోక్తఃప్రోక్తస్తయాన్వస్థీయతామిత్యభాషత॥21
తస్యశాపభయాద్భీతాదాక్షిణ్యేనచదక్షిణా । ప్రోక్తాప్రణయభక్తితివేదిసినజగామునిమ్॥ 22
తయాచరమతస్తస్యమహర్షేస్తదహర్నిశమ్ । నవంనవమభూత్ప్రేమమన్మథావిష్టచేతసః ॥ 23
ఏకదాత్వరియాయుక్తోనిశ్చక్రామాటజాన్మునిః ।
నిష్క్రామన్తంచకుత్రేతిగమ్యతేప్రాహసాశుభా ॥ 24
ఇత్యుక్తస్తయాప్రాహపరివృత్తమహశ్శుభే ।
సంధ్యోపాస్తింకరిష్యామి క్రియాలోపోఽన్యథాభవేత్ ॥ 25

తతఃప్రహస్యసుదతీసాతంప్రాహ మహామునిమ్ । కిమద్యసర్వధర్మజ్ఞ పరివృత్తమహాస్తవ ॥ 26
బహూనాంవిప్రవాసాణాంపరిణామమహాస్తవ । గతమేతన్నకురుతేవిస్మయంకస్యకథ్యతామ్ ॥ 27

కణ్డురువాచ :—

ప్రాతస్త్వమాగతాభద్రేనదీతీరమిదంశుభమ్ । మయాదృష్టాశతన్వఙ్గీప్రవిష్టాచమమాశ్రమమ్॥ 28
ఇయంహివతఃతేసంధ్యాపరిణామమహోగతమ్ । అపహాసఃకిమర్థోఽయంగచ్ఛావఃకథ్యతాంమమ॥

ప్రమ్లోచా ఉవాచ :—

ప్రత్యుషస్యాగతాబ్రహ్మన్సత్యమేతన్నతన్మృషా । తద్వర్షతస్య కాలస్యగతాన్యబ్దశతానితే॥ 30

సోమ ఉవాచ :—

తతస్ససాధ్వసోవిప్రస్తాంపప్రచ్ఛాయతేక్షణామ్ ।కథ్యతాంభీరుకఃకాలస్త్వయామేరమతస్సహ ॥ 31

ప్లక్షోచా ఉవాచ :—

సప్తోత్తరాణ్యతీతానినవవర్షశతానిచ । మాసాశ్చషట్తథైవాన్యత్సమతీతందినత్రయమ్ ॥ 32

కణ్డుః ఉవాచ :—

సత్యంభీరువదస్యైవతత్పరిహాసోఽథవాశుభే । దినమేకమహంమన్యేత్వయాసార్ధమిహాస్థితమ్ ॥ 33

ప్రమ్లోచా ఉవాచ :—

వదిష్యామ్యసృతంబ్రహ్మన్కథమత్రతవాన్తికే । విశేషేణాద్యభవతాపృష్టామాగాంనువర్తినా॥

సోమ ఉవాచ :—

నిశమ్యతద్వచస్తథ్యంసమునిర్నపనన్దనాః । ధిగ్ధిగ్మామిత్యతీవేత్థంనినిన్దాత్మానమాత్మనా ॥ 35

మునిః ఉవాచ :—

తపాంసినష్టాసహతం బ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంధనమ్ ।
హృతోవివేకఃకేనాపిమోహినోన్మోహయనిర్మితా ॥ 36
ఊర్మిషట్కాతిగంబ్రహ్మజ్ఞేయమాత్మజయేనమే ।
మతిరేషాహృతాయేనధిక్తంకామంమహాగ్రహమ్ ॥ 37
వ్రతానివేదవేద్యాస్తికారణాన్యఖిలానిచ । నరకగ్రామమార్గేణసంగేనాపహృతానిమే ॥ 38
వినిన్ద్యేత్థంసధర్మజ్ఞస్స్వయమాత్మానమాత్మనా । తామప్సరసమాసీనామిదంవచనమబ్రవీత్ ॥
గచ్ఛాపేయథాకామంయతాకార్యంతత్కృతంత్వయా ।
దేవరాజస్యమత్క్షోభంకుర్వన్త్యాభావచేష్టితైః ॥ 40

నత్వాంకరోమ్యహంభస్మక్రోధతీవ్రేణవహ్నినా ।
సతాంసప్తపదంమైత్రముషితోహంత్వయాసహ ॥ 41
అథవాతవదోషఃకఃకింవాకుప్యామ్యహంతవ। మమైవదోషోఽతితరాంయేనాహమజితేన్ద్రియః ॥42
యయాశక్రప్రియార్థిన్యాకృతోమత్తపస్వ్యయః ।
త్వయాధిక్త్వాంమహామోహమబ్జాపాంసుజగుప్సితామ్ ॥ 43

సోమ ఉవాచ :—

యావదిత్థంసవిప్రర్షిస్తాంబభీషుసమధ్యగామ్ । తావద్గళత్స్వేదజలాసాఽభూవాతివేపథుః ॥ 44
ప్రవేపమానాంసతదాస్విన్నగాత్రలతాంసతీమ్ । గచ్ఛగచ్ఛేతిసక్రోధమువాచమునిసత్తమః॥ 45
సాతనిర్భర్త్సితాతేనవినిష్క్రమ్యతదాశ్రమాత్ ।ఆకాశగామిసీస్వైరంమమార్జతరుపల్లవైః॥46
వృక్షాద్వృక్షంయయాబాలాతపగ్రాహణపల్లవైః ।
నిమార్జమానాగాత్రాణిగళత్స్వేదజలానివై ॥ 47
ఋషిణాయస్తదాగర్భస్తస్యాదేహేసమూహితః । నిజగామసరోమార్జాత్స్వేదరూపీతదఙ్గతః॥
తంవృక్షాజగృహుర్గర్భమేకంచక్రేచమాతృతః ।
మయాచాప్యయితోగోభిస్తథావవృధేశనైః ॥ 49
వృక్షాగ్రగర్భసంభూతామారిషాఖ్యావరాననా ।
తాంప్రదాస్యన్తివోవృక్షాఃకోపఏషప్రశామ్యతామ్ ॥ 50
కణ్డోరపత్యమేవంసావృక్షేభ్యశ్చసముద్గతా । మమాపత్యంతథావాయోఃప్రమ్లోచాతనయాచసా॥
సచాపిభగవాఁకణ్డుఃక్షీణేతపసిసత్తమః । పురుహూతమాఖ్యమద్రీశం విష్ణోరాయతనంయయౌ ॥
తత్రైకాగ్రమతిర్భూత్వాచకారారాధనంహరేః । బ్రహ్మపారమయంకుర్వఞ్జపమేకాగ్రమానసః ॥
ఊర్ధ్వబాహుర్మహాయోగీస్థిత్వాఽసౌభూపనన్దనాః ॥ 53

ప్రచేతస ఊచుః :—

బ్రహ్మపారంమునేశ్రోతుమిచ్ఛామఃపరమంస్తవమ్ । జపతాకణ్డునాదేవోయేనారాధ్యతకేశవః॥54

సోమ ఉవాచ :—

పారంపరంవిష్ణురపారపారఃపరఃపరేభ్యః పరమార్థరూపీ ।
సబ్రహ్మపారఃపరపారభూతఃపరఃపరాణామపిపారపారః ॥ 55
సకారణంకారణతస్తతోపితస్యాపిహేతుఃపరహేతుహేతుః ।
కార్యైస్తువైవంసమకర్మకర్తృరూపైరశేషైరవతీహసర్వమ్ ॥ 56
బ్రహ్మప్రభుర్బ్రహ్మగసర్వభూతో బ్రహ్మప్రజానాంపతిరచ్యుతోఽసౌ ।
బ్రహ్మోడురంనిత్యమజంసవిష్ణురపఠ్యతాదైర్వరకైరసంగి ॥ 57

బ్రహ్మేశ్వరమజంనిత్యం యదాసౌఽపురుషోత్తమః ।
తదారాగాదయోదోషాఃప్రయాన్తుప్రశమంమమ ॥ 58

సోమ ఉవాచ :—

ఏతద్బ్రహ్మపరాఖ్యంవైసంస్తవంపరమంజపన్ । అవాపపరమాంసిద్ధింససమారాధ్యకేశవమ్ ॥ 59
(ఇమంస్తవంయఃపరతిశ్రుణుయాద్వాపినిత్యశః ।
సశామదోషైరఖిలైర్ముక్తఃప్రాప్నోతివాఞ్ఛితమ్ ॥)
ఇయంచమారిషాపూర్వమాద్యాతాంబ్రవీమివః । కార్యగౌరవమేతస్యాఃకథనేఫలదాయివః ॥ 60
అపుత్రాప్రాగియంవిష్ణుంమృతేభర్తరిసత్తమాః । భూపతీమహాభాగాతోషయామాసభక్తితః ॥
తయాచారాధితోవిష్ణుఃప్రాహప్రత్యక్షతాంగతః ।
వరంవృణీష్వేతిశుభాంసాచప్రాహాత్మవాఞ్ఛితమ్ ॥ 62
భగవన్బాలవైధవ్యాద్వృథాజన్మాహమీశ్వరీ । మన్దభాగ్యాసముత్పన్నాతవిఫలాచజగత్పతే॥ 63
భవన్తుపతయఃశ్లాఘ్యామమజన్మనిజన్మని । త్వత్ప్రసాదాత్తథాపుత్రఃప్రజాపతిసమోస్తుమే ॥ 64
రూపసంపత్సమాయుక్తాసర్వస్యప్రియదర్శనా । అయోనిజాదయాయేయంత్వత్ప్రసాదాదధోక్షజ॥65

సోమ ఉవాచ :—

తయైవముక్తోదేవేశోహృషీకేశఉవాచతామ్ । ప్రశామనఃరూపుత్థాప్యవరవస్సముపస్థితః ॥ 66

దేవ ఉవాచ :—

భవిష్యన్తిమహావీర్యా అన్యస్మిన్నేవజన్మని । ప్రఖ్యాతోదారకర్మాణోభవత్యాఃపతయోనశ॥67
పుత్రంచసుమహాత్మానమతివీర్యపరాక్రమమ్ । ప్రజాపతిగుణైర్యుక్తంత్వమేవాప్స్యసిశోభనే ॥ 68
వంశానాంతస్యకర్తృత్వంజగత్యస్మిన్భవిష్యతి । త్రైలోక్యమఖిలాసూతిస్తస్యచాపూరయిష్యతి ॥
త్వంచాప్యయోనిజాసాధ్వీరూపౌదార్యగుణాన్వితా। మనఃప్రీతికరీనృణాంపుత్రప్రసాదాద్భవిష్యసి॥70
ఇత్యుక్త్వాఽన్తర్దధేదేవస్తాంవిలోలవిలోచనామ్ ।
సాచేయంమారిషాజాతాయుష్మత్పత్నీనృపాత్మజాః ॥ 71

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సోమస్యవచనాజ్జగృహుస్తేప్రచేతసఃసంహృత్యకోపంవృక్షేభ్యఃపత్నీంధర్మేణమారిషామ్॥72
దశభ్యస్తుప్రచేతోభ్యోమారిషాయాంప్రజాపతిః ।
దక్షోబభూవమహాభాగోయఃపూర్వంబ్రహ్మణోఽభవత్ ॥ 73
సతుదక్షోమహాభాగస్సృష్ట్యర్థంసుమహామతే ।
పుత్రానుత్పాదయామాసప్రజాసృష్ట్యర్థమాత్మనః ॥ 74

అవరాంశ్చవరాంశ్చైవద్విపదోథచతుష్పదః । ఆదేశంబ్రహ్మణఃకుర్వన్ప్రష్టృత్వేసమవస్థితః ॥ 75
ససృష్ట్వాపనదాదఃపఞ్చాశదసృజత్ స్త్రియః ॥ 76
దదౌసదశధర్మాయకాశ్యపాయత్రయోదశ । కాలస్యనయనేయుక్తాస్సప్తవింశతిమిన్దవే ॥ 77
తాసుదేవాస్తథాదైత్యానాగాగావస్తథాఖగాః । గన్ధర్వాప్సరసశ్చైవదానవాద్యాశ్చజజ్ఞిరే ॥ 78

తతఃప్రభృతిమైత్రేయప్రజాసైథునసంభవాః ।
సంకల్పాద్దర్శనాత్ స్పర్శాత్పూర్వేషామభవన్ప్రజాః ॥
తపోవిశేషైస్సిద్ధానాంతదాత్యన్తతపస్వినామ్ ॥ 79

మైత్రేయ ఉవాచ :—

అఙ్గుష్ఠాద్దక్షిణాద్దక్షఃపూర్వంజాతశ్శ్రుతోమయా ।
కథంప్రాచేతసోభూయస్సంభూతోమహామునే ॥ 80
ఏతమేసంశయోబ్రహ్మన్సుమహాన్హృదివర్తతే ।
యద్దాహిత్రశ్చసోమస్యపునశ్శ్వశురతాంగతః ॥ 81

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఉత్పత్తిశ్చనిరోధశ్చనిత్యోభూతేషుసత్తమ। ఋషయోత్రనముహ్యన్తియేచాన్యేదివ్యచక్షుషః॥82
యుగేయుగేభవన్త్యేతేదక్షాద్యామునిసత్తమ । పునశ్చైవనిరుధ్యన్తేనిద్రాంస్తత్రముహ్యతి ॥83

కానిష్ఠ్యంజ్యేష్ఠ్యమప్యేషాంపూర్వంనాభూద్ద్విజోత్తమ ।
తపఏవగరీయోభూత్ప్రభావశ్చైవకారణమ్ ॥ 84

మైత్రేయ ఉవాచ :—

దేవానాందానవానాంచగన్ధర్వోరగరక్షసామ్ । ఉత్పత్తింవిస్తరేణేహమమబ్రహ్మన్ప్రకీర్తయ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రజాస్సృజేత్యాదిష్టఃపూర్వందక్షస్స్వయంభువా । యథాససర్జభూతానితథాశృణుమహామతే॥
మానసాన్వేవభూతానిపూర్వందక్షోఽసృజత్తదా। దేవానృషీన్సగన్ధర్వానసురాన్పన్నగాంస్తథా॥
యదాస్యసృజ్యమానస్యవవృధన్తాప్రజాః । తతస్సంచిన్త్యసమునిఃసృష్టిహేతోఃప్రజాపతిః॥
మైథునేనైవధర్మేణసిసృక్షుర్వివిధాఃప్రజాః । అసిక్న్యాముపయేమేఽథవీరణస్యప్రజాపతేః ॥
సుతాంసుతపసాయుక్తాంమహతీంలోకధారిణీమ్ ॥ 89

అథపుత్రసహస్రాణిసైరణ్యాంపఞ్చవీర్యవాన్ । అసిక్న్యాంజనయామాసదక్షోహేతోఃప్రజాపతిః ॥
తాన్దృష్ట్వానారదోవిప్రసంనివర్ధయిషూన్ప్రజాః ।
సంగమ్యప్రియసంవాదోదేవర్షిరిదమబ్రవీత్ ॥ 91

హేహర్యశ్వామహావీర్యాఃప్రజాయూయంకరిష్యథ ।
ఈదృశోలఘ్వ్యతేయత్నో భవతాశ్రూయతామిదమ్ ॥ 92
బాలిశాబతయూయంయేనాస్యాజానీథనైభువః । అస్తరూర్ధ్వమధశ్చైవకథంస్రక్ష్యథవైప్రజాః॥
ఊర్ధ్వంతిర్యగధశ్చైవయథాప్రతిహతాగతిః।తథాకస్మాద్భవోనాన్తంసర్వేద్రక్ష్యథబాలిశాః॥ 94
తేతుతద్వచనంశ్రుత్వాప్రయాతాస్సర్వతోదిశమ్। అద్యాపినని వర్తన్తేసముద్రేభ్యఇవాపగాః॥95
హర్యశ్వేష్వథనష్టేషుదక్షఃపాచేతసఃపునః । నారిణ్యామథపుత్రాణాంనవసహస్రమసృజత్ప్రభుః ॥ 96
వివిధాయమవస్తేతుశబలాశ్వాఃప్రజాఃపునః। పూర్వోక్తంవచనంబ్రహ్మన్నారదేనప్రచోదితాః॥97
అన్యోన్యమూచుస్తేసర్వేసత్యమాహమహామునిః ।
భ్రాతృణాంపదవీంనైవగన్తవ్యానాత్రసంశయః ॥ 98
జ్ఞాత్వాప్రమాణంపృథ్వ్యాశ్చప్రజాస్రక్ష్యామహేతతః ।
తేఽపితేనైవమార్గేణప్రయాతాస్సర్వతోదిశమ్ ॥
అద్యాపిననివర్తన్తేసముద్రేభ్యఇవాపగాః ॥ 99
తతఃప్రభృతినైభ్రాతాభ్రాతురన్వేషణేద్విజ । ప్రయాతోనశ్యతితథాతన్నాశ్యంవిజానతా ॥ 100
తాంశ్చాపినష్టాన్విజ్ఞాయపుత్రాన్దక్షఃప్రజాపతిః । క్రోధంచక్రేమహాభాగోనారదంతంశశాపచ ॥
సర్వకామస్తతోవిద్వాన్సమైత్రేయప్రజాపతిః ।
షష్టిందక్షోఽసృజత్కన్యానైరిణ్యాంతినశ్రుతమ్ ॥ 102
దదౌసదశధర్మాయకాశ్యపాయత్రయోదశ । సప్తవింశతిసోమాయచతస్రోఽరిష్టనేమినే ॥103
ద్వేనైవబహుపుత్రాయద్వేనైవాఙ్గిరసేతథా ।
ద్వేభృశాశ్వాయవిదుషేతాసాంనామానిమేశృణు ॥ 104
అరున్ధతీవసుజామిర్లఙ్ఘ్వాభానుమరుద్వతీ । సంకల్పాచముహూర్తాచసాధ్యావిశ్వాచభామినీ ॥
ధరపత్నీత్వనిశ్లేతాస్తాస్వపత్యానిమేశృణు ॥
విశ్వేదేవాస్తువిశ్వాయాస్సాధ్యాసాధ్యాస్వజాయత ।
మరుద్వత్యాంమరుత్వన్తోవసోస్తువసవస్స్మృతాః ॥ 105
ముహూర్తాస్తు ముహూర్తాయాంజాతాభానోస్తుభానవః ॥ 106
లఙ్ఘ్యాస్తుసుతోఘోషోనాగవీథిస్తుజామిజ ॥ 107
పృథివీవిషయంసర్వమరున్ధత్యామజాయత । సంకల్పాయాంతుసఙ్కల్పోవసవశ్చ ॥ 108
యేత్వనేకవసుప్రాణాదేవాజ్యోతిఃపురోగమాః ।
వసవోఽష్టౌసమాఖ్యాతాస్తేషాంవక్ష్యామివిస్తరమ్ ॥ 109
ఆపోధ్రువశ్చసోమశ్చధరశ్చైవానిలోనలః । ప్రత్యూషశ్చప్రభాసశ్చవసవోనామభిస్స్మృతాః॥
ఆపస్యపుత్రోవైతస్యశ్రమశ్శాన్తోధనిస్తథా । ధ్రువస్యపుత్రోభగవాంస్తస్యలోకప్రకాశనాః ॥
సోమస్యభగవాన్వర్చావర్చస్వ్యేనజాయతే । 112

ధమ్యస్యపత్రోద్రవిణోహుతహవ్యవహస్తథామనోహారాయాశిశిరఃప్రాణోథరమణస్తథా॥ 113
అనిలస్యశివాభార్యాతస్యాఃపుత్రఃపురోజవః। అవిజ్ఞాతగతిశ్చైవద్వౌపుత్రావనిలస్యతు ॥ 114
అగ్నిపుత్రఃకుమారస్తశరస్తమ్బేవ్యజాయత। తస్యశాఖోవిశాఖశ్చనైగమేషశ్చపృష్ఠజాః॥ 115
అపత్యంకృత్తికానాంతు కార్తిక్కేయఇతిస్మృతః॥ 116
ప్రత్యూషస్యవిదుఃపుత్రమృషింనామ్నాతుదేవలమ్।
ద్వౌపుత్రౌదేవలస్యాపిక్షమావత్యామనీషిణౌ ॥ 117
బృహస్పతేస్తుభగినీవరస్త్రీబ్రహ్మచారిణీ। యోగసిద్ధాజగత్కృత్స్నమసక్తావిచరత్యుత॥
ప్రభాసస్యతుభార్యానావసూనామష్టమస్యహ ॥ 118
విశ్వకర్మాతుమహాభాగస్తస్యాంజజ్ఞేప్రజాపతిః। కర్తాశిల్పసహస్రాణాంత్రిదశానాంచషడ్గుణః॥119
భూషణానాంచసర్వేషాంకర్తాశిల్పవతాంవరః। యస్యకర్మేదమన్యేచమనుష్యాఃపశవస్తథా॥
మనుష్యాశ్చోపజీవన్తియస్యశిల్పంమహత్మనః ॥ 120
అజైకపాదహిర్బుధ్న్యస్త్వష్టాహరశ్చబుద్ధిమాన్।
త్వష్టుశ్చాప్యాత్మజఃపుత్రోవిశ్వరూపోమహాతపాః ॥ 121
హరిశ్శంబహరశ్చత్ర్యమ్బకశ్చాపరాజితః। వృషాకపిశ్చశంభుశ్చకపర్దీరైవతస్తథా ॥ 122
మృగవ్యాధశ్చశర్వశ్చకపాలీచమహాయశాః। ఏకాదశైతేకథితారుద్రాస్త్రిభువనేశ్వరాః ॥ 123
శతంత్వేకంసమామ్నాతంరుద్రాణామమితౌజసామ్।
కాశ్యపస్యతుభార్యాయాస్తాసాంనామానిమేశృణు ॥ 124
అదితిర్దితిరనుశ్చైవహ్యరిషాసురసాకపా। సురభిర్వినతాచైవతామ్రాక్రోధవశాఇలా ॥
కద్రూర్మునిశ్చధర్మస్యదక్షస్యతదపత్యానిమేశృణు ॥ 125
పూర్వమన్వన్తరేశ్రేష్ఠాద్వాదశాసన్సురోత్తమాః।
తుషితానామతేఽన్యోన్యమూచుర్వైవస్వతేఽన్తరే ॥ 126
ఉపస్థితేఽతియశసశ్చాక్షుషస్యాన్తరేమనోఃసమవాయోభవితాస్వేసమాఽన్యపరస్పరమ్ ॥127
అగచ్ఛతద్రుతందేవాఅదితింసంప్రవిశ్యవై। మన్వన్తరేప్రసూయామఽస్తన్నశ్శ్రేయోభవేదితి ॥
ఏవముక్త్వాతుతేసర్వేచాక్షుషస్యాన్తరేమనోః।
మారీచాత్కాశ్యపాజ్జాతాస్తేదిత్యాదశకన్యయా ॥ 129
తత్రవిష్ణుశ్చశక్రశ్చజజ్ఞాతేపునరేవహి! అర్యమాచైవధాతాచత్వష్టాపూషాతథైవచ ॥ 130
వివస్వాన్సవితాచైవమిత్రోవరుణఏవచ। అంశుర్భగశ్చాపితేజాఅదిత్యాద్వాదశస్మృతాః ॥ 131
చాక్షుషస్యాన్తరేపూర్వమాసన్యేతుషితాస్సురాః।
వైవస్వతేఽన్తరేతేవై ఆదిత్యాద్వాదశస్మృతాః ॥ 132
యాస్సప్తవింశతిఃప్రోక్తాస్సోమపత్న్యోఽథసువ్రతాః।

తాసామపత్యాన్యభవన్దీప్తిమన్త్యతితేజసామ్ ॥ 133
అరిష్టనేమిపత్నీనామపత్యానీహషోడశ ॥ 134
బహుపుత్రస్యవిదుషశ్చతస్రోవిద్యుతస్సృతాః ॥ 135
ప్రత్యగ్గిరసజాశ్రేష్ఠాబుచోబ్రహ్మర్షిసత్కృతాః ॥ 136
భృశాశ్వస్యతుదేవేర్దేవప్రహరణాస్సుతాః ॥ 137
ఏతేయుగసహస్రాన్తేజాయన్తేపునరేవహి । సర్వేదేవగణాస్తత్రతత్రయజ్ఞేంశకత్స్వభన్దజాః ॥
తేషామపీహసతతంనిరోధోత్పత్తిరుచ్యతే ॥ 138
యథాసూర్యస్యమైత్రేయఉదయాస్తమయావిహ । ఏవందేవనికాయాస్తేసంభవన్తియుగేయుగే ॥
దిత్యాఃపుత్రద్వయంజజ్ఞేకాశ్యపాదితినన్దనమ్ । హిరణ్యకశిపుశ్చైవహిరణ్యాక్షశ్చదుర్జయః ॥
సింహికాచాభవత్కన్యావిప్రచిత్తేఃపరిగ్రహః ॥ 141
హిరణ్యకశిపోఃపుత్రాశ్చత్వారఃప్రథితౌజసః ॥
అనుహ్లాదశ్చహ్లాదశ్చప్రహ్లాదశ్చైవధర్మవాన్ । సంహ్లాదశ్చమహావీర్యాదైత్యవంశవివర్ధనాః ॥
తేషామధ్యేమహాభాగస్సర్వ్వత్రసమదృగ్ఘరిః । ప్రహ్లాదఃపరమాంభక్తిర్గయఉవాహజనార్దనే ॥143
దైత్యేన్ద్రదీపితోవహ్నిస్సర్వ్వాఙ్గోపచితోద్విజ । నదదాహచయంపూర్వంవాసుదేవేహృదిస్థితే ॥
మహాణవాన్తస్సలిలస్థితస్యచలతోమహీ । చచాలసకలాయస్యపాశబద్ధస్యధీమతః ॥ 145
నళిన్నంవివిధైశ్శస్త్రైర్యస్యదైతేన్ద్రపాతితైఃశరీరమద్రికల్పైస్సర్వ్వతాచ్యుతచేతసః ॥ 146
విషాసలోజ్జ్వలముఖాయస్యదైత్యప్రచోదితాః । నాన్తాయసర్షపతయోబభూవురుతతేజసః ॥
శైలైరాక్రాన్తదేహోపియస్మరన్పురుషోత్తమమ్ ।
తత్యాజనాత్మనఃప్రాణాన్విష్ణుస్మరణదంశితః ॥ 148
పతన్తముచ్చాదవనిర్యముపేత్యమహామునిమ్ । దధారదైత్యపతినాశ్లిష్టంస్వగనివాసినా ॥ 149
యస్యసంశోషణోవాయుర్దేహేదైత్యేన్ద్రనోజితః । అవాపసంక్షయంసద్యశ్చిత్తస్థేమధుసూదనే ॥
విషాణభఙ్గమున్ముక్తామదహానించదిగ్గజాః । యస్యవక్షస్థలేప్రాప్తాదైత్యేన్ద్రపరిణామితాః ॥ 151
యస్యచోత్పాదితాకృత్యాదైత్యరాజపురోహితైః ।
బభూవనాన్తాయపురాగోవిన్దాసక్తచేతసః ॥ 152
శమ్బరస్యచమాయానాంసహస్రమతియాయినః । యస్మిన్ప్రయుక్తంచక్రేణకృష్ణస్యవితథీకృతమ్ ॥
దైత్యేన్ద్రనూనోపహృతంయశ్చహాలాహలంవిషమ్ । జరయామాసమతిమానవికారమమత్సరీ ॥
సమచేతాజగత్యస్మిన్యస్సర్వేష్వేవజన్తుషు । యథాత్మనియథాపత్యేపరంమైత్రగుణాన్వితః ॥ 155
ధర్మాత్మాసత్యశౌచాదిగుణానామాకరఃపరః ।
ఉపమానమశేషాణాంసాధూనాంయస్సదాఽభవత్ ॥ 156

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితోభవతావంశోమానవానాంమహామునే । కారణంచాస్యజగతోవిష్ణోరేవ సనాతనః ॥ 1

యత్తేవ్యతద్భగవానాహప్రహ్లాదందైత్యసత్తమమ్ ।
దదాహానాగ్నినాశైర్వృశ్చికోత్పన్నస్తత్యాజజీవితమ్ ॥ 2

జగామవసుధాక్షోభంయత్రాబ్ధిగలిలస్థితే । బభ్రంబభ్రేవిచలతివిష్ణ్వాక్రాంతైస్సమాహతా ॥ 3

శైలైరాక్రాన్తదేహోపినమమారచయఃపురా । త్వయ్యేవాతీవమాహాత్మ్యంకథితంయస్యధీమతః
తస్యప్రభావమతులంవిష్ణోర్భక్తిమతోమునే । శ్రోతుమిచ్ఛామితన్మే కృతచ్ఛరితంత్వమితో జనః ॥ 5

కింనిమిత్తమసౌశస్త్రైర్విష్ణుప్రోక్తైర్దితేర్జనే । కిమర్థంచాబ్ధిసలిలేవిష్ణుప్రోక్తేధమ్మతత్పరః ॥ 6

ఆక్రాన్తఃపర్వతైఃకస్మాత్కస్మాద్దష్టోమహోరగైః । క్షిప్తఃకిమద్రిశిఖరాత్కింవాపావకసంచయే॥ 7

దిగ్దన్తినాందన్తభాగైస్సచకస్మాన్నిపీడితః । సంక్షోభకోఽనిలశ్చాస్యప్రయుక్తఃకింమహాసురైః ॥ 8

కృత్యాంచదైత్యగురవోయయుజుస్తేతుకిమునే ।
శమ్బరశ్చాపిమాయానాంసహస్రంకింప్రయుక్తవాన్ ॥ 9

హాలాహలంవిషంఘోరందైత్యసూదైర్మహాత్మనః ।
కస్మాద్దత్తంవినాశాయయజ్జీర్ణంతేనధీమతా ॥ 10

ఏతత్సర్వంమహాభాగప్రహ్లాదస్యమహాత్మనః । చరితంశ్రోతుమిచ్ఛామిమహార్థస్యచసూచకమ్ ॥
నహికౌతూహలంతత్రయద్దైత్యైర్నహతోహిసః । అనన్యమనసోఽప్యేకస్యమోక్షనిపాతనే ॥ 12

తస్మిన్ధర్మపరేనిత్యంకేశవారాధనోద్యతే । స్వవంశప్రభవైర్దైత్యైఃకథంద్వేషోతిదుష్కరః ॥
ధర్మాత్మనిమహాభాగేవిష్ణుభక్తేవిమత్సరే । దైత్యేయైఃప్రహృతంకస్మాత్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥14
ప్రహరన్తిమహాత్మానోవిపక్షేచాపినేదృశే । గుణైస్సమస్వతేసాధోకింపునర్యస్స్వపక్షజః ॥ 15
తదేతత్సర్వమాఖ్యాంసర్వంవిస్తరాన్మునిసత్తమ । దైత్యేశ్వరస్యచరితంశ్రోతుమిచ్ఛామ్యశేషతః॥16

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయశ్రూయతాంసమ్యక్చరితంతస్యధీమతః । ప్రహ్లాదస్యమహోదారచరితస్యమహాత్మనః ॥ 1
దితేఃపుత్రోమహావీర్యోహిరణ్యకశిపుఃపురా । త్రైలోక్యంవశమానిన్యేబ్రహ్మణోవరదర్పితః ॥ 2
ఇన్ద్రత్వమకరోద్దైత్యఃసచాసీత్సవితాస్వయమ్ । వాయురగ్నిరపాంనాథఃసోమశ్చాసీన్మహాసురః ॥ 3

ధనానామధిపస్సోభూత్సవాసీత్స్వయంయముః । యజ్ఞభాగానశేషాంస్తుసస్వయంబుభుజేఽసురః ॥
దేవాస్స్వర్గంపరిత్యజ్యతస్థుస్సాన్మనిసత్తమ । విచేరురవనౌసర్వేబిభ్రాణామానుమీంతనుమ్ ॥ 5
బిత్వాత్రిభువనంసర్వంత్రైలోక్యైశ్వర్యదర్పితః ।
ఉద్దీయమానోగర్వేణబుభుజేవిషయాన్ప్రియాన్ ॥ 6
పానాసక్తమహాత్మానంహిరణ్యకశిపుంతదా । ఉపాసాంచక్రిరేపర్వేసిద్ధగన్ధర్వపన్నగాః ॥ 7
అవాదయన్జగుశ్చాస్యజయశబ్దాంస్తథాఽపరే । దైత్యేశ్వరస్యపురతశ్చక్రుస్సిద్ధాముదాన్వితాః ॥
తత్రప్రణృత్తాప్సరసిస్ఫటికాభ్రమయేఽసురః । పపౌపానంముదాయుక్తఃప్రాసాదేసుమనోహరే ॥9
తస్యపుత్రోమహాభాగఃప్రహ్లాదోనామనామతః । పపారబాలపార్యాదిగురుగేహగతోఽర్భకః ॥10
ఏకదాతుసధర్మాత్మాజగామగురుణాసహ । పానాసక్తస్యపురతఃపితుర్దైత్యపతేస్తదా ॥ 11
పాదప్రణామావనతంతమున్థాప్యపితాసుతమ్ । హిరణ్యకశిపుఃప్రాహప్రహ్లాదమమితౌజనమ్ ॥ 12
పర్యాప్తాంభవతావత్ససారభూతంసుభాషితమ్ । కాలేనైతావతాయత్తేసదోద్యుక్తేనశిక్షితమ్ ॥ 13

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

శ్రూయతాంతాతవక్ష్యామిసారభూతంతవాజ్ఞయా ।
సమాహితమనాభూత్వాయన్మేచేతస్యవస్థితమ్ ॥ 14
అనాదిమధ్యన్తమజమవృద్ధిక్షయమచ్యుతమ్ ।
ప్రణతోఽస్మ్యహంతన్తానం(స్మిసదానన్దం) సర్వకారణకారణమ్ ॥

(శ్రీ) పరాశర ఉవాచ :—

ఏతన్నిశమ్యదైత్యేన్ద్రఃకోపసంరక్తలోచనః । విలోక్యతద్గురుంప్రాహస్ఫురితాధరపల్లవః ॥ 16

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

బ్రహ్మబన్ధోకిమేతత్తేవిపక్షస్తుతిసంహితమ్ । అసారంగ్రాహితోబాలోమామవజ్ఞాయదుర్మతే ॥

గురుః ఉవాచ :—

దైత్యేశ్వరనకోపస్యవశమాగన్తుమర్హసి । మమోపదేశజనితంనాయంవదతితేసుతః ॥ 18

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

అనుశిష్టోఽసికేనేదృగ్వత్సప్రహ్లాదకథ్యతామ్ । మయోపదిష్టంనేత్యేషప్రబ్రవీతిగురుస్తవ । 19

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

శాస్తావిష్ణురశేషస్యజగతోయోఽవ్యదిస్థితః । తమృతేపరమాత్మానంతాతకఃకేనశాస్యతే ॥ 20

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

కోయంవిష్ణుస్సదుర్బుద్ధేయంబ్రవీషిపునఃపునః । జగతామీశ్వరస్యేహపురతఃప్రసభంయతు ॥ 21

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నశబ్దగోచరంయస్యయోగిధ్యేయంపరంపదమ్। యతోవిశ్వంస్వయంవిశ్వంసవిష్ణుఃపరమేశ్వరః ॥ 22

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

పరమేశ్వరసంజ్ఞోఽజ్ఞకిమన్యోమయ్యవస్థితే। తథాఽద్యమత్తఁకామస్త్వంప్రబ్రవీషిపునఃపునః ॥

ప్రహ్లాద ఉదాచ :—

నకేవలంతాతమమప్రజానాంసబ్రహ్మభూతోభవతశ్చవిష్ణుః।
ధాతావిధాతాపరమేశ్వరశ్చప్రసీదకోపంకురుమేకిమర్థమ్ ॥ 24

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

ప్రవిష్టఃకోస్యహృదయేదుర్బుద్ధేరతిపాపకృత్। యేనేదృశాస్యసాభూనివదత్యావిష్టమానసః॥ 25

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నకేవలంమద్ధృదయంసవిష్ణురాక్రమ్యలోకానఖిలానవస్థితః।
సమాంత్వదాదీంశ్చపితస్సమస్తాఁసమస్తచేష్టాసుయునక్తిసర్వగః ॥ 26

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

నిష్ప్రామ్యతామయందుష్టఃశాస్యతాంచగురోర్గృహే।
యోజితోదుర్మతిఃకేనవిపక్షపతినస్తుతౌ ॥ 27

శ్రీపరాశర ఉవాద —

ఇత్యుక్తస్తదాదైత్యైర్నీతోగురుగృహంపునః। జగ్రాహవిద్యామనిశంగురుణాశ్రూయతేరతః ॥
కాలేఽతీతేఽతిమహతిప్రహ్లాదమసురేశ్వరః। సమాహూయాబ్రవీద్ధాకాచిత్పుత్రకగీయతామ్ ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

యతఃప్రధానపురుషౌయతశ్చైతచ్చరాచరమ్। కారణంసకలస్యాస్యసనోవిష్ణుఃప్రసీదతు ॥ 30

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

దురాత్మావధ్యతామేషనానేనాథోఽస్తిజీవతా। స్వపక్షహానికర్తృత్వాద్యఃకులాఙ్గారతాంగతః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాజ్ఞప్తాస్తతస్తేనప్రగృహీతమహాయుధాః।ఉద్యతాస్తస్యనాశాయదైత్యాశ్శతసహస్రశః॥ 32

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

విష్ణుశ్చక్రేషుయుష్మానుమయిచాసౌయుధాస్థితః।దైతేయాస్తేనసత్యేనమాక్రామన్త్వాయుధానివః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తైశ్శస్త్రశోధైస్తైర్దైత్యేశస్త్రైర్మహాహితోపిసన్ । నావాపవేదనామల్పామభూచ్చైవపుననర్వ్రణవః ॥34

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

దుర్బుద్ధేవినివర్తస్వనైరపక్షస్తవాదతః । అభయంతేప్రయచ్ఛామిమాతిమూఢమతిర్భవ ॥ 35

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

భయంభయానామపహారిణిస్థితేమనస్యనస్తేమకుతశ్చితిష్ఠతి ।
యస్మిన్స్మృతేజన్మజరాన్తకాదిభయానిసర్వాణ్యపయాన్తితాత ॥ 36

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

భోభోసర్వాదురాచారమేనమత్యన్తదుర్మతిమ్ ।
విషజ్వాలాకులైర్వక్త్రైస్సన్యోనయతిసంక్షయమ్ ॥ 37

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేనతేసర్వాఃకుహకాస్తక్షకాదయః । అదశన్తసమస్తేషుగాత్రేష్వతివిషోల్బణాః ॥ 38
సత్వాసక్తమతిఃకృష్ణేదశ్యమానోమహోరగైః । నవివేదాత్మనోగాత్రంతన్మయత్వాత్ప్రహ్లాదసంస్థితః ॥

సర్వా ఊచుః: —

దంష్ట్రావిశీర్ణామణయస్ఫుటన్తిక్షణేషుతాపోహృదయేషుకస్యచిత్ ।
నాస్యత్వచి స్వల్పమపీహభిన్నంప్రాధిద్వేష్యేశ్వరకార్యమన్యత్ ॥ 40

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

హేదిగ్గజాస్సంకటదన్తమిశ్రాఘ్నైనమున్మర్దిపుపక్షభిన్నమ్ ।
తజ్జావినాశాయభవన్తితస్యయథాఽరణేఃప్రజ్వలితోహుతాశః ॥ 41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తుదిగ్గజైర్భూలోభూభృచ్ఛిఖరసన్నిభైః । పాతితోధరణీపృష్ఠేవిషాణైరప్యపీడ్యత ॥ 42
స్మరత్తస్యగోవిన్దమిథదన్తాస్సహస్రశః ॥ శీర్ణావశేష్టస్సలంప్రాప్యసప్రాహపితరంతతః ॥ 43

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

దన్తాగజానాంకులిశాగ్రనిష్ఠురాశీర్ణాయదేతేనబలంమమైతత్ ।
మహానిపత్వాపవినాశనోఽయంజనార్దనానుస్మరణానుభావః ॥ 44

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

జ్వాల్యతామనురావహ్నిరపసర్పతదిగ్గజాః । వాయోసమీధయాగ్నింత్వందహ్యతామేమపాపకృత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మహాకాష్ఠచయచ్ఛన్నమనుర్దైత్యసుతంతతః ।
ప్రజ్వాల్యదానవావహ్నిందదహుఃస్వామిచోదితాః ॥ 46

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

తాతైషవహ్నిఃపవనేరితోపినమాంప్రహర్త్యత్రసమస్తతోహమ్ ।
పశ్యామిపద్మాస్తరణాస్తృతానిశీతానిసర్వాణిదిశాంముఖాని ॥ 47

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అథదైత్యేశ్వరంప్రోచుర్భార్గవస్యాత్మజాద్విజాః ।
పురోహితామహాత్మానస్తమ్నసంస్తూయవాగ్మినః ॥ 48

పురోహితా ఊచుః :—

రాజన్నియమ్యతాంకోపోబాలేఽత్రతనయేనిజే । కోపోదేవనికాయేషుతత్రతేసఫలోయతః ॥ 49
తథాతథైనంబాలంతేశాసితారోవయంనృప । యథావిపక్షనాశాయవినీతస్తేభవిష్యతి ॥ 50

బాలత్వంసర్వగోపానాందైత్యరాజాస్పదంయతః ।
తతోఽత్రకోపమత్యర్థంయోక్ష్యుర్మహాసినార్థకే ॥ 51

నత్యక్ష్యతిహ్యేషపక్షమస్మాకంవచనాద్యది । తతఃకృత్యంవధాయాస్యకరిష్యామోనివర్తనమ్॥ 52

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

ఏవమభ్యర్థితస్తైస్తుదైత్యరాజఃపురోహితైః ।
దైతేయనిఃక్ష్మామయామాసపుత్రంపావకసంచయాత్ ॥ 53

తతోగురుగృహేబాలస్సవసన్బాలదానవాన్ । అధ్యాపయామాసముహుర్నీతిశాస్త్రోపదేశాన్తదేగురోః ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ —

శ్రూయతాంపరమార్థోమేదైతేయాదితిజాత్మజాః ।
నచాన్యథైతన్మన్తవ్యంనాత్రలోభాదికారణమ్ ॥ 55

జన్మబాల్యంతతస్సర్వోజన్తుఃప్రాప్నోతియౌవనమ్ । అవ్యాహతైవభవతితతోఽనుదివసంజరా॥ 56
తతశ్చమృత్యుమభ్యేతిజన్తుర్దైత్యేశ్వరాత్మజాః । ప్రత్యక్షందృశ్యతేచైతదస్మాకంభవతాంతథా ॥
మృతస్యచపునర్జన్మభవతేతచ్చనాన్యథా । ఆగమోయంతథాతచ్చనోపాదానంవినోద్భవః ॥ 58
గర్భవాసాదియావత్తుపునర్జన్మోపపాదనమ్ । సమస్తావస్థకంతావద్దుఃఖమేవాగమిష్యతామ్॥ 59
తృష్ణోపశమంతద్వచ్ఛీతాద్యుపశమంసుఖమ్ । మన్యతేబాలబుద్ధిత్వాద్దుఃఖమేవహితత్పునః ॥

అత్యన్తస్తిమితాజ్ఞానాంవ్యాయామేనసుఖైషిణామ్ ।
భ్రాన్తిర్జ్ఞానావృతాజ్ఞానాంప్రహారోపిసుఖాయతే ॥ 61

క్వశరీరమశేషాణాంక్లేష్మాదీనాంమహోచయః । క్వకాన్తిశోభాసారభ్యకమనీయాదయోగుణాః॥62
మాంసాస్రక్పూయవిణ్మూత్రస్నాయుమజ్జాస్థిసంహతౌ ।
దేహేచేత్ప్రీతిమాన్మూఢోభవితానరకేఽపిసః ॥ 63
అన్నేశ్మీతేనతోయస్యతృషాశుష్కస్యచక్షుధా । క్రియతేసుఖకర్తృత్వంతద్విలోమస్యచేతరైః॥ 64
కరోతిహేదైత్యపుత్రాయావన్మాత్రంపరిగ్రహః । తావన్మాత్రంసదేవాస్యదుఃఖంచేతసియచ్ఛతి॥ 65
యావతఃకురుతేజన్తుస్సంబన్ధాన్మనసఃప్రియాన్ । తావన్తోఽస్యనిఖన్యన్తేహృదయేశోకశఙ్కవః॥66
యద్యద్ధి హేతన్మనసియత్రకుత్రావతిష్ఠతః । నాశదాహోపహరణంకుతస్తత్రైవతిష్ఠతి ॥ 67
జన్మన్యస్యమహద్దుఃఖంమ్రియమాణస్యచాపితత్ । యాతనాసుయమస్యోగ్రంగర్భసంక్రమణేషుచ॥
గర్భేచసుఖలేశోపిభవద్భిరనుమీయతే । యదితత్కథ్యతామేవంసదుఃఖంయంజగత్ ॥ 69
తదేవమతిదుఃఖానామాస్పదేతుభవాన్వే । భవతాంకథ్యతేసత్యంవిష్ణుశేషఃపరాయణమ్ ॥ 70
మాజానీతవయంబాలాదేహీదేహేషుశాశ్వతః ।జరాయౌవనజన్మాద్యాధర్మాదేహస్యనాత్మనః॥
బాలోఽహంతావదిచ్ఛామోయతిష్యేఽశేషసేయువా ।
యువాహంవార్ధకేప్రాప్తేకరిష్యామ్యాత్మనోహితమ్ ॥ 72
మృద్ధోహంమమకార్యాణిసమస్తానినగోచరే । కింకరిష్యామిమన్దాత్మాసమథేఽనన్తకృతమ్ ।
ఏవందురాశయాక్షీప్తమానసఃపురుషస్సదా । శ్రేయసోఽభిముఖంయాతినకదాచిత్ప్రపాసితః ॥ 74
బాల్యేక్రీడనకాసక్తాయావన్నోవిషయోన్ముఖాః । అజ్ఞానయన్తృశక్త్యాచవార్ధకంసముపస్థితమ్॥
తస్మాద్బాల్యేవివేకాత్మాయతేశ్రేయసేసదా ।
బాలయౌవనవృద్ధాద్యైర్దేహభావైరసంయుతః ॥ 76
తదేతద్వోమయాఖ్యాతంయదిజానీతనానృతమ్ । తదస్మత్ప్రీతయేవిష్ణుస్మర్యతాంబన్ధముక్తిదః ॥
ఆయాసస్మర్యతేనిత్యంసర్వక్లేశాపహారిణి । పాపక్షయశ్చభవతిస్మరతాంతమహర్నిశమ్ ॥
సర్వభూతస్థితేతస్మిన్మతిమైత్రీదివాసిశమ్ । భవతాంజాయతామేవంసర్వక్లేశాపహాస్యథ ॥
తాపత్రయేణాభిహతంయదైతదఖిలంజగత్ । తదాశోచ్యేషుభూతేషుద్వేషంప్రాజ్ఞఃకరోతికః ॥ 80
అథభద్రాణిభూతానిహింసాశక్తిరనుత్తరమ్ । ముదంతథాఽపికుర్వీతహాస్యద్వేషఫలాయతః ॥ 81
బద్ధవైరాణిభూతానిద్వేషంకుర్వన్తిచేత్తదా । శోచ్యాన్యహోఽతిమోహేనవ్యాప్తానీతిమనీషిణా ॥
ఏతేభిన్నదృశాందైత్యావికల్పాఃకథితామయా ।
కృత్వాభ్యుపగమంతత్రసంక్షేపఃశ్రూయతాంమమ ॥ 83
విస్తారస్సర్వభూతస్యవిష్ణోస్సర్వమిదంజగత్ । ద్రష్టవ్యమాత్మవత్తస్మాదభేదేనవిచక్షణైః ॥ 84
సముత్పన్నాజ్యసురభావంతస్మాన్మ్రియంయథావయమ్ ।
తథాయత్నంకరిష్యామోయథాప్రాప్స్యామనిర్వృతిమ్ ॥ 85
నైవాగ్నినానచార్కేణనేన్దునానచవాయునా । పఙ్క న్యవహణాభ్యాంవాసిద్ధైర్నైవరాక్షసైః॥ 86

నయత్నైశ్చ దైత్యైర్నిర్దగ్ధైశ్చ కిన్నరైః ।
నమనుష్యైశ్చ పశుభిర్నోత్పన్నైశ్చ వాత్మసంభవైః ॥ 87
జ్వరాక్షిరోగాతిసారప్లీహగుల్మాదికైస్తథా ।
ద్వేషేష్యాసత్సరాదైర్వా రాగలోభాదిభిస్తథా ॥ 88
నచాన్యైర్నీయతే కైశ్చిన్న త్యాయోఽత్యన్తనిర్మలా ।
తామాహ్నోత్యమలేన్యస్య కేశవేహృదయంనరః ॥ 89
అసారసంసారవివర్తనేషుమాయాతతోఽంప్రసభంబవీమి ।
సర్వత్రదైత్యాస్సమతాముపేత సమత్వమారాధనమచ్యుతస్య ॥ 90
తస్మిన్ప్రసన్నేకిమిహాస్తిలభ్యం ధర్మార్థకామైరలమల్పకాస్తే ।
సమాశ్రితాద్బ్రహ్మతరోరనన్తాన్నిస్సంశయోముక్తిఫలప్రపాతః ॥ 91

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యైతాందానవాశ్చేష్టాం దృష్ట్వాదైత్యపతేర్భయాత్ ।
ఆచచక్షుస్సచోవాచ నూదానాహూయసత్వరః ॥ 1

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

హేనమూదామముష్యాపత్యేషామపిదుర్మతిః।కుమార్గదేశికోదుష్టోహన్యతామవిలమ్బితమ్ ॥ 2
హాలాహలంవిషంచాస్య సర్వభక్ష్యేషుదీయతామ్ ।
అవిజ్ఞాతమసౌపాపో వధ్యతాంమావిచార్యతామ్ ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తేతథేవదనుస్తస్యైప్రహ్లాదాయమహాత్మనే । విషదానంయథాజ్ఞప్తంపిత్రాతస్యమహాత్మనః ॥ 4
హాలాహలవిషంఘోరమనన్తోచ్చారణేనసః । అభిమన్త్ర్యసహస్నేన మైత్రేయబుభుజేతదా ॥ 5
అవికారంసతద్భుక్తవాప్రహ్లాదస్సుస్థమానసః । అనన్తధ్యాతినిర్ధ్వస్తసమస్తవిషవిభ్రమమ్ ॥ 6
తతస్సూదాభయత్రస్తాజ్జీర్ణందృష్ట్వామహావిషమ్। దైత్యేశ్వరముపాగమ్యప్రణిపత్యేదమబ్రువన్ ॥
దైత్యరాజవిషందత్తమస్మాభిరతిభీషణమ్ । జీర్ణంతచ్చసహస్నేన ప్రహ్లాదేనసుతేనతే ॥ 8

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

త్వర్యతాంత్వర్యతాంసద్యో హేహేదైత్యపురోహితాః ।
కృత్యాంతస్యవినాశాయహ్యుత్పాదయతమాచిరమ్ ॥ 9

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సతాశమాగమ్య తతఃప్రహ్లాదస్యపురోహితాః । సామపూర్వమథోచుస్తేప్రహ్లాదంవినయాన్వితమ్ ॥

పురోహితా ఊచుః :—

జాతస్త్రైలోక్యవిఖ్యాతఆయుష్మన్బ్రహ్మణఃకులే । దైత్యరాజస్యతనయోహిరణ్యకశిపోర్భవాన్ ॥
కిందేవైరీమనస్తేనకిమస్మేనతవాశ్రయః । పితాసమస్తలోకానాంత్వంతత్రైవభవిష్యసి ॥ 12
తస్మాత్పరిత్యజైతాంత్వంవిపక్షస్తవసంహితామ్।శ్లాఘ్యఃపితాసమస్తానాంగురూణాంపరమోగురుః

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

ఎవమేతన్మహాభాగాస్త్యాజ్యమేతన్మహాకులమ్ । మరీచేస్సకలేప్యస్మింస్త్రైలోక్యేనాన్యథావదేత్ ॥
పితాచవమసతస్మిన్జగత్యత్కృష్టచేష్టితః । ఎతదప్యవగచ్ఛామిసత్యమత్రాపినానృతమ్ ॥ 15
గురూణామపిసర్వేషాంపితాపరమకోగురుః । యదుక్తంభ్రాన్తిరత్రాపి స్వల్పాపిహినవిద్యతే ॥ 16
పితాగురుర్నసందేహఃపూజనీయఃప్రయత్నతః । తత్రాపినాపరాధ్యామీత్యేవమేమనసిస్థితమ్॥17
యత్త్వేవతథ్యమస్తేనేత్యుక్తోయుష్మాభిరీదృశః । కోబ్రవీత్యథాయుక్తంకిన్తుతద్వదనోర్థవత్ ॥
ఇత్యుక్త్వాసోఽభవత్తూష్ణీంతేషాంగౌరవయన్నితః । ప్రహస్యచపునఃప్రాహకిమనస్తేనసాధ్వితి ॥ 19
సాధుభోకిమనస్తేనసాధుభోగురవోమమ । శ్రూయతాంయదనస్తేన యదిఖేదంనయాస్యథ ॥ 20
ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్యఃపురుషార్థఉదాహృతః ।
చతుష్టయమిదంయస్మాత్తస్మాచ్చకిమిదంవృథా ॥ 21
మరీచిమిశ్రేదక్షాద్యైర్యస్తథైవాన్యైరనన్తతః ।
ధర్మఃప్రాప్తస్తథాచాన్యైరర్థఃకామస్తథాపరైః ॥ 22
తత్తత్త్వవేదినోభూత్వాజ్ఞానధ్యానసమాధిభిః । అవాపుర్ముక్తిమపరేపురుషాస్తబన్ధనాః ॥ 23
సంపదైశ్వర్యమాహాత్మ్యజ్ఞానసంతతికర్మణామ్ ।
విముక్తి(క్తే)శ్చైకతోలభ్యం(భ్యా)మూలమారాధనంహరేః ॥ 24
యతోధర్మార్థకామాఖ్యంవిముక్తిశ్చఫలంద్విజాః । తేనాపికింకిమిత్యేవమనస్తేనకిముచ్యతే ॥
కించాత్రబహునోక్తేనభవన్తోగురవోమమ । వదన్తుసాధువాసాధు వివేకోఽస్మాకమల్పకః ॥ 26
బహునాత్రకిముక్తేనసవైజగతఃపతిః । సకర్తాచవికర్తాచ సంహర్తాచహృదిస్థితః ॥ 27
సర్వోక్తాభోజ్యమప్యేవంసఎవజగదీశ్వరః । భవద్భిర్నేతథాస్తవ్యంబాల్యాదుక్తంయన్మయా ॥28

పురోహితా ఊచుః :—

దహ్యమాన స్త్వమస్మాభిరగ్నినా బాలరక్షితః । భూయోనవధ్యసీత్యేవంనైవజ్ఞాతోస్యబుద్ధిమాన్ ॥
యద్యస్మద్వచనాన్మోహాగ్ర(గ్రా)హంనత్యక్ష్యతేభవాన్ ।
తతఃకృత్యాంవినాశాయ తవగ్రహ్యామదుర్మతే ॥ 30

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

కఃకేనరక్ష్యతేజన్తుఃకఃకేనహన్యతే । హన్తిరక్షతిసైవాత్మాహ్యసత్సాధుసమాచరన్ ॥ 31
కర్మణాజాయతేసర్వంకర్మైవగతిసాధనమ్। తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనసాధుకర్మసమాచరేత్ ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేనతేక్రుద్ధాదైత్యరాజపురోహితాః ।
కృత్యాముత్పాదయామాసుర్జ్వలామాలోజ్జ్వలాననామ్ ॥ 33
అతిభీమసమాసాద్యపాదన్యాసక్షితక్షితిః । శూలేనసాధుసంక్రుద్ధా తంజఘానాథవక్షసి ॥ 34
తత్తస్యహృదయంప్రాప్యశూలంబాలస్యదీప్తిమత్ । జగామక్షణితంభూమౌతత్రాపిశతధాభవత్ ॥
యత్రానపాయీభగవాన్హృద్యాస్తేహరిరీశ్వరః । భగ్నోభవతివజ్రస్యతత్రశూలస్యకాకథా ॥ 36
అపాపేతత్రపాపైశ్చపతితాదైత్యయాజకైః । తానేవసాజఘానాశుకృత్యానాశంజగామచ ॥ 37
కృత్యయాదహ్యమానాంస్తాన్విలోక్యసమహామతిః । త్రాహికృష్ణేత్యనన్తేతివదన్నభ్యవపద్యత ॥38
సర్వవ్యాపిజగద్రూపజగత్స్రష్టర్జనార్దన। పాహివిప్రానిమానస్మాద్దుస్సహాన్నస్తథావరాత్ ॥
యథాసర్వేషుభూతేషుసర్వవ్యాపీజగద్గురుః । విష్ణురేవతథాసర్వేజీవన్త్వేతేపురోహితాః ॥ 40
యథాసర్వగతంవిష్ణుంమన్యమానోనపాయినమ్। చిన్తయాన్యురిపక్షేఽపిజీవన్త్వేతేతథాద్విజాః
యేహస్తుమాగతాదత్తంయైర్విషంయైర్హుతాశనః ।
యైర్దిగ్గజైరహంక్షుణ్ణోదష్టస్సర్పైశ్చయైరహమ్ ॥ 42
తేష్వహంమిత్రపక్షేచసమఃపాపోఽస్మిసర్వదా । తథాతేనాద్యసత్యేనజీవన్త్వసురయాజకాః ॥43

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాస్తేనతేసర్వేసంహృష్టాశ్చనిరామయాః ।
సముత్థస్తుర్ద్విజాభూయస్తంచోచుఃప్రశ్రయాన్వితమ్ ॥ 44

పురోహితా ఊచుః :—

దీర్ఘాయురప్రతిహతోబలవీర్యసమన్వితః । పుత్రపౌత్రధనైశ్వర్యైర్యుక్తోవత్సభవోత్తమః ॥ 45
ఇత్యుక్త్వా తం తతోగత్వా యథావృత్తంపురోహితాః ।
దైత్యరాజాయ సకలమాచచక్షుర్మహామునే ॥ 46

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ ప్రథమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

హిరణ్యకశిపుర్భ్రష్ట్వా తాంకృత్యాంవితథీకృతామ్ ।
ఆహూయపుత్రంపప్రచ్ఛ ప్రభావస్యాస్యకారణమ్ ॥ 1

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

ప్రహ్లాద! సుప్రభావోఽసికిమేతత్తేవిచేష్టితమ్ । ఎతన్మన్త్రాదిజనిత ముతాహోసహజంతవ ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంపృష్టస్తదాపిత్రాప్రహ్లాదోఽసురబాలకః । ప్రణిపత్యపితుఃపాదావిదంవచనమబ్రవీత్ ॥ 3

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నమన్త్రాదికృతస్తాత ! నచవైసగిఁకోమమ । ప్రభావఏషసామాన్యోయస్యయస్యాచ్యుతోహృది ॥
అన్యేషాంయోనపాపానిచిన్తయత్యాత్మనోయథా । తస్యపాపానిమస్తాత హేతుత్వభావాన్నవిద్యతే ॥
కర్మణామనసావాచాపరపీడాంకరోతియః । తద్బీజంజన్మఫలతిప్రభూతంతస్యచాశుభమ్ ॥ 6
సోహంనవాపమిచ్ఛామినకరోమివదామిచ । చిన్తయఁ సర్వభూతస్థమాత్మన్యపిచ కేశవమ్ ॥ 7
శారీరంమానసంచాన్యద్భవంభూతభవంతథా । సర్వత్రశుభచిత్తస్యతస్యమేజాయతేకుతః ॥ 8
ఏవంసర్వేషుభూతేషుభక్తిరవ్యభిచారిణీ । కర్తవ్యాపణ్డితైర్జ్ఞాత్వా సర్వభూతమయంహరిమ్॥ 9

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతిశ్రుత్వాసదైత్యేన్ద్రోప్రాసాదశిఖరేస్థితః ।
క్రోధాన్ధకారితముఖః ప్రాహదైతేయకింకరాఁ ॥ 10

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

దురాత్మాఽప్యతామస్మాత్ప్రాసాదాచ్ఛతయోజనాత్ ॥
గిరిపృష్ఠేపతత్వస్మిఁశిలాభిన్నాజ్గసంహతిః ॥ 11

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతస్తంచిఖీపుస్సర్వేఁబాలందైతేయకింకరాః । పతితంసోప్యశఙ్కితోహృదయేనోద్వహఁహరిమ్॥
పతమానంజగద్ధాత్రీ జగద్ధాతరికేశవే । భక్తియుక్తందధారైనముపసంగమ్యమేదినీ ॥ 13
తతోవిలోక్యతంస్వస్థమవికీర్ణాస్థిబన్ధనమ్ । హిరణ్యకశిపుఃప్రాహశమ్బరంమాయిఁనాంవరమ్ ॥ 14

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ :—

నాస్మాభిర్భక్యతేహన్తుమయందుర్వృత్తబాలకః ।
మాయాంవేత్తిభవాంస్తస్మాన్మాయయైనంనిషూదయ ॥ 15

శమ్బర ఉవాచ :—

నూదయామ్యేష దైత్యేన్ద్ర! పశ్యమాయాబలం మమ ।
సహస్రమత్రమాయానాం పశ్యనోదశకంతథా ॥ 16

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సమసృజన్మాయాఃప్రహ్లాదేశమ్బరోఽసురః । వినాశమిచ్ఛన్దుర్బుద్ధిస్సర్వత్రసమదర్శని ॥ 17
సమాహితమనాభూత్వాశమ్బరేఽపివిమత్సరః । మైత్రేయసోఽపిప్రహ్లాదస్సస్మారమధుసూదనమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోభగవతాతస్యరక్షార్థంచక్రముత్తమమ్ । ఆజగామసమాజ్ఞప్తంజ్వాలామాలిసుదర్శనమ్ ॥
తేనమాయాసహస్రంతచ్ఛమ్బరస్యాశుగామినా । బాలస్యరక్షతాదేహమేకైకంచనిషూదితమ్ ॥
సంశోషకంతిదావాయుం దైత్యేన్ద్రఇదమబ్రవీత్ ।
శీఘ్రమేషమమాదేశాద్దురాత్మానీయతాంక్షయమ్ ॥ 21
తథేత్యుక్త్వాథసోవ్యోమం వివేశపవనోలఘు । శీతోతిరూక్షశోషాయతద్దేహస్యాతిదుస్సహః ॥ 22
తేనావిష్టంతథాత్మానంసబుధ్వాదైత్యబాలకః । హృదయేసమహాత్మానందధారధరణీధరమ్ ॥ 23
హృదయస్థన్తతస్తస్యతంవాయుమతిశోషణమ్ । పపౌజనార్దనఃక్రుద్ధస్సయజ్ఞోపవనఃక్షయమ్ ॥24
క్షీణాసుసర్వమాయాసుపవనేసంక్షయంగతే । జగామసోఽపిభవనం గురోరేవమహామతిః ॥ 25
అహన్యహన్యథాచార్యో నీతింరాజ్యఫలప్రదామ్ ।
గ్రాహయామాసతంబాలం రాజ్ఞాముశనసాకృతామ్ ॥ 26
గృహీతనీతిశాస్త్రంతంవినీతంసయదాగురుః । మేనేతదైనంతత్పిత్రేకథయామాసశిక్షితమ్ ॥ 27

ఆచార్య ఉవాచ :—

గృహీతనీతిశాస్త్రస్తేపుత్రోదైత్యపతేకృతః । ప్రహ్లాదస్తత్త్వతోవేత్తిభాగవేయసమీరితమ్ ॥ 28

హిరణ్యకశిపుః ఉవాచ .—

మిత్రేషువర్తేత కథమరివర్గేచభూపతిః । ప్రహ్లాద! త్రిషుకాలేషుమధ్యస్థేషుకథంచరేత్ ॥ 29
కథంమన్త్రిష్వమాత్యేషుబాహ్యాభ్యన్తరేషుచ ।చారేషుపౌరవర్గేషుశత్రుమిత్రేషుచ ॥
కృత్యాకృత్యవిధానంచదుర్గాటవికసాధనమ్ । ప్రహ్లాదకథ్యతాంసమ్యక్తథాకణ్టకశోధనమ్ ॥ 31
ఏతచ్చాన్యచ్చసకలమధీతంభవతాయథా । తథామేకథ్యతాంజ్ఞాతుంతవేచ్ఛామినుయోగతమ్ ॥ 32

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రణిపత్యతతఃపాదౌపితుఃప్రశ్రయభూషణః । ప్రహ్లాదఃప్రాహదైత్యేన్ద్రంకృతాఞ్జలిపుటస్థితః ।

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

మమోపదిష్టంసకలంగురుణానాత్రసంశయః । గృహీతంచమయాకింతు నసదేతన్మతంమమ ॥ 34
సామచోపప్రదానంచభేదదండౌతథైవచ । ఉపాయాఃకథితాహ్యేతేమిత్రాదీనాంచసాధనే ॥ 35
తానేవాహంనపశ్యామిమిత్రాదీంస్తాతమాక్రుధః।
సాధ్యాభావేమహాబాహోసాధకైఃకింప్రయోజనమ్ ॥ 36
సర్వభూతాత్మకేతాతజగన్నాథేజగన్మయే । పరమాత్మనిగోవిన్దేమిత్రామిత్రకథాకుతః ॥ 37
త్వయ్యస్తిభగవాన్విష్ణుర్మయిచాన్యత్రచాస్తిసః ।
యతస్తతోఽయంమిత్రంమే శత్రుశ్చేతిపృథక్కుతః ॥ 38
తదేభిరలమత్యర్థంసంసారమోక్షకృద్భిర్నరైః । అవిద్యాస్తగతైర్వ్యర్థంకర్తవ్యస్తాతశోభనే॥39
విద్యాబుద్ధిరవిద్యాయామజ్ఞానాత్తాత ! జాయతే । బాలోఽస్మింకిన్నుఖద్యోతమసురేశ్వర ! మన్యతే ॥
తత్కర్మయన్నబన్ధాయ సావిద్యాయావిముక్తయే ।
ఆయాసాయాపరంకర్మ విద్యాఽన్యాశిల్పనైపుణమ్ ॥ 41
తదేతదవగమ్యాహమసారంసాధ్యముత్తమమ్ । నిశామయమహాభాగప్రణమ్యప్రబవీమియత్ ॥42
నచిన్తయతికోరాజ్యంకోధనంనాభివాఞ్ఛతి । తథాపిభావ్యమేవైతదుథయంప్రాప్యతేనరైః ॥ 43
సర్వమేవమహాభాగమత్వంప్రతిసోద్యమః । తథాపిపుంసాంభాగ్యానినోద్యమాభూతిహేతవః॥44
జడానామవివేకానామశూరాణామపిప్రభో । భాగ్యభోజ్యానిరాజ్యాని సన్త్యనీతిమతామపి ॥ 45
తస్మాద్యతేత పుణ్యేషుయఇచ్ఛేన్మహతీంశ్రియమ్ । యతితవ్యంసమత్వేచనిర్వాణమపిచేచ్ఛతా ॥
దేవామనుష్యాఃపశవఃపక్షీవృక్షసరీసృపాః । రూపమేతదనన్తస్య విష్ణోర్భిన్నమివస్థితమ్ ॥ 47
ఏతద్విజానతాసర్వంజగత్థానవరజఙ్గమమ్ । ద్రష్టవ్యమాత్మవద్విష్ణుర్యతోయంవిశ్వరూపధృత్ ॥ 48
ఏవంజ్ఞాతేసభగవానాదిఃపరమేశ్వరః । ప్రసీదత్యచ్యుతస్తస్మిన్ప్రసన్నేక్లేశసంక్షయః ॥ 49

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతచ్ఛ్రుత్వాఽతికోపేనసముత్థాయతదాసనాత్ । హిరణ్యకశిపుఃపుత్రంపదావక్షస్యతాడయత్ ॥
ఉవాచచసకోపేనసామమర్షప్రజ్వలన్నివ । నిష్పిష్యపాణినాపాణింహస్తాన్మోజగదర్థథా ॥ 51
హేవిప్రచిత్తేహేరాహోహేబలైపమహార్ణవే! నాగపాశైర్దృఢంబధ్వాక్షీప్యతామావిలమ్బిథ
అన్యథాసకలాలోకాస్తథాదైతేయదానవాః । అనుయాస్యన్తిమూఢస్యమతమస్యదురాత్మనః॥53
బహుశోవారితోఽస్మాభిరయంపాపస్తథాప్యరేః । స్తుతింకరోతిదుష్టాత్మాపక్షపాతోపకారకః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తైస్తత్వరాదైత్యాబధ్వాతంనాగబన్ధనైః । భర్తుర్రాజ్ఞాంపురస్కృత్యచిక్షిపుస్సలిలార్ణవే ॥
తతశ్చాచలచలాప్రహ్లాదేనమహార్ణవః । ఉద్వేలోఽభూత్పరంక్షోభముపేత్యచసమన్తతః ॥56
భూలోకమఖిలందృష్ట్వాప్లావ్యమానంమహామ్భసా । హిరణ్యకశిపుర్దైత్యానిదమాహమహామునే॥

దైతేయాస్సకలైశ్శస్త్రైరస్త్రైరవహణాలయే । నిశ్చిద్రైస్సర్వతస్సమ్యక్ఛీయతామేమదుర్మతిః ॥
నాగ్నిర్దహతినైవాయంశస్త్రైశ్ఛిన్నోనచోరగైః । మ్రియంనీతోనవాతేనవిషేణనకృత్యయా ॥ 59
నమాయాభిర్నవైవోచ్చాటితోనచదిగ్గజైః । బాలోతిదుష్టచిత్తోయంనానేనాథోఽస్తిజీవితా ॥
తదేమతోయరాణ్మధ్యేసమాక్రాన్తోమహీధరైః ।
తిష్ఠత్వబ్దసహస్రాన్తం ప్రాణాన్హాస్యతిదుర్మతిః ॥ 61
తతోదైత్యాదానవాశ్చప్రహ్వైస్తంముహోదధౌ । ఆక్రమ్యచయనంచక్రుర్యోజనానిసహస్రశః ॥
సచితఃపర్వతైరన్తస్సముద్రస్యమహామతిః । తుష్టావాహ్నికవేలాయామేకాగ్రమతిరచ్యుతమ్ ॥ 63

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నమస్తేపుణ్డరీకాక్ష ! నమస్తేపురుషోత్తమ ! । నమస్తేసర్వలోకాత్మన్నమస్తే తిగ్మచక్రిణే ॥ 64
(నమస్తేవాసుదేవాయనమస్తేకరుణాకర । నమస్తేవిశ్వరూపాయనమస్తేసర్వమూర్తయే) ॥
నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయచ ।
జగద్ధితాయకృష్ణాయ గోవిన్దాయనమోనమః ॥ 65
బ్రహ్మత్వేసృజతేసర్వంస్థితౌ పాలయతేపునః । రుద్రరూపాయకల్పాన్తేనమస్తుభ్యంత్రిమూర్తయే ॥
దేవాయక్రూసురాసిద్ధానాగగన్ధర్వకిన్నరాః । పిశాచారాక్షసాశ్చైవమనుష్యాఃపశవస్తథా ॥ 67
పక్షీణస్థావరాశ్చైవపిపీలికసరీసృపాః । భూమ్యమ్బ్వగ్నినభోవాయుశ్శబ్దస్పర్శస్తథారసః ॥
రూపంగన్ధోమనోబుద్ధిరాత్మాకాలస్తథాగుణాః । ఏతేషాంపరమార్థశ్చసర్వమేతత్త్వమచ్యుత ॥
విద్యావిద్యేభవాంస్త్యమసత్యంత్వంవిషామృతే ।
ప్రవృత్తంచనివృత్తంచ కర్మవేదోదితంభవాన్ ॥ 70
సమస్తకర్మభోక్తాచకర్మోపకరణానిచ । త్వమేవవిష్ణోసర్వాణిసర్వకర్మఫలంచయత్ ॥ 71
మయ్యన్యత్రతథాశేషభూతేషుభువనేషుచ । తవైవవ్యాప్తిరైశ్వర్యగుణసంసూచకీప్రభో ॥ 72
త్వాంయోగినశ్చిన్తయన్తి త్వాంయజన్తిచయాజకాః ।
హవ్యకవ్యభుగేకస్త్వం పితృదేవస్వరూపధృత్ ॥ 73
రూపంయత్తేఽచ్యుత ! యత్రవిశ్వం తతశ్చసూక్ష్మంజగదేతదీశ ।
రూపాణినూక్ష్మాణిచభూతభేదాస్తేష్వన్తరాత్మాఖ్యమతీవనూక్ష్మమ్ ॥ 74
తస్మాచ్చసూక్ష్మాదివిశేషణానామగోచరేయత్పరమాత్మరూపమ్ ।
కిమప్యచిన్త్యంతవరూపమస్తి తస్మైనమస్తేపురుషోత్తమాయ ॥ 75
సర్వభూతేషుసర్వాత్మన్ యాశక్తిరపరాతవ । గుణాశ్రయానమస్తస్యై వ్యాశ్వతాయైపరేశ్వర ॥76
యాతీతగోచరావాచాంమనసాంచావిశేషణా । జ్ఞానజ్ఞానపరిచ్ఛేద్యాతాంవన్దేచేశ్వరీంపరామ్ ॥ 77
ఓంనమోవానుదేవాయతస్మైభగవతేసదా । వ్యతిరిక్తంనయస్యాస్తి వ్యతిరిక్తోఽఖిలస్యయః ॥ 78

నమస్తస్మైనమస్తస్మైనమస్తస్మైమహాత్మనే । నామరూపంనయస్యాస్తియోస్తిత్వేనోపలభ్యతే॥
యస్యావతారరూపాణిసమర్చన్తిదివౌకసః । అపశ్యన్తపరంరూపంనమస్తస్మైపరాత్మనే ॥ 80
యోన్తస్తిష్ఠన్నశేషస్య పశ్యతీశశ్శుభాశుభమ్ । తంసర్వసాక్షిణంవిష్ణుంనమస్యేపరమేశ్వరమ్॥ 81
నమోస్తువిష్ణవేతస్మైయస్యాభిన్నమిదంజగత్ । ధ్యేయస్సజగతామాద్యస్సప్రసీదతుమేవ్యయః॥
యత్రోతమేతత్ప్రోతంచవిశ్వమక్షరసంజ్ఞకే । ఆధారభూతస్సర్వస్య సప్రసీదతుమేహరిః ॥ 83
ఓంనమోవిష్ణవేతస్మైనమస్తస్మైపునఃపునః। యత్రసర్వంయతస్సర్వంయస్సర్వంసంశ్రయశ్చయః॥
సర్వగత్వాదనన్తస్య సవేవాహమవస్థితః । మత్తస్సర్వమహంసర్వం మయిసర్వంసనాతనే ॥ 85
అహమేవావ్యయోనిత్యః పరమాత్మాత్మసంశ్రయః ।
బ్రహ్మసంజ్ఞోహమేవాగ్రే తథాన్తేచపరఃపుమాన్ ॥ 86
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకోనవింశోధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే వింశోధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంచిన్తయన్విష్ణుమభేదేనాత్మనోద్విజ । తన్మయత్వమవాప్యాగ్రేమేనేచాత్మానమచ్యుతమ్ ॥
విసస్మారతదాత్మానం నాన్యత్కించిదజానత। అహమేవావ్యయోనిత్యఃపరమాత్మేత్యచిన్తయత్ ॥
తస్యతద్భావనాయోగాత్క్షీణపాపస్యనైక్రమాత్ ।శుద్ధేస్తఃకరణేవిష్ణుస్తస్థౌజ్ఞానమయోచ్యుతః॥
యోగప్రభావాత్పరిష్వఙ్గదోషతేవిష్ణుమయేసురే।చలన్తుర్వరగబన్ధైస్తైర్మైత్రేయత్రుటితాఃక్షణాత్ ॥
భ్రాన్తగ్రహగణస్సోమిర్యయూక్షోభంమహార్ణవః । చచాలచమహీసర్వాసశైలవనకాననా॥
సచతంశైలసంఘాతంవైతైర్వన్యస్తమర్థపరి । ఉత్క్షిప్యతస్మాత్సలిలాన్నిశ్చక్రామమహామతిః।
దృష్ట్వావసజగద్భాయోగనాద్యుపలక్షితమ్ । ప్రహ్లాదోస్మీతిసస్మారపునరాత్మానమాత్మనా ॥ 7
తుష్టావచపునర్ధీమానాదింపురుషోత్తమమ్ । ఏకాగ్రమతిరవ్యగ్రోయతవాక్కాయమానసః ॥ 8

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

ఓంనమఃపరమార్థాయపూర్వస్థూలసూక్ష్మరూపిణే । వ్యక్తావ్యక్తకలాతీతసకలేశనిరఞ్జన ॥ 9
గుణాజ్ఞానగుణాధారనిర్గుణాత్మన్గుణస్థిత ।
మూర్తామూర్తమహామూర్తేసూక్ష్మమూర్తే స్ఫుటాస్ఫుట ॥ 10
కరాళరూపసామ్యార్థ్యవిద్యావిద్యామయాచ్యుత । సదసద్రూపసద్భావసదసద్భావభావన ॥ 11
నిత్యానిత్యప్రపఞ్చాత్మన్నిష్ప్రపఞ్చాశ్రయాశ్రిత । ఏకానేకనమస్తుభ్యంనానాదేవాదికారణ ॥ 12
యస్థూలసూక్ష్మప్రకటప్రకాశో యస్సర్వభూతోనచసర్వభూతః ।
విశ్వంయతశ్చైతదవిశ్వహేతో నమోస్తుతస్మైపురుషోత్తమాయ ॥ 13

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యతచ్ఛేతసోదేవఃస్తుతివిత్థంప్రకుర్వతః । ఆవిబభూవభగవాఞ్ఛీతాంబరధరోహరిః ॥ 14
ససంభ్రమ స్తమాలోక్యసముత్థాయాకులాశ్రమమ్ । నమోస్తువిష్ణవేత్యేతద్వ్యాజహారసకృద్ద్విజ !

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

దేవప్రపన్నాతిహరప్రసాదంకురుకేశవ ! । అవలోకనదానేనభూయోమాంపాలయావ్యయ ! ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

కుర్వత స్తేప్రసన్నోహంభక్తిమవ్యభిచారిణీమ్ । యథాభిలషితోమత్తఃప్రహ్లాదవియతాంవరః ॥ 17

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

నాథ ! యోనిసహస్రేషు యేషుయేషువ్రజామ్యహమ్ ।
తేషుతేష్వచ్యుతాభక్తిరచ్యుతాస్తుసదాత్వయి ॥ 18
యాప్రీతిరవివేకానాంవిషయేష్వనపాయినీ । త్వామనుస్మరతస్సామేహృదయాన్మాపసర్పతు ॥ 19

శ్రీభగవానువాచ :—

మయిభక్తిస్తవాస్త్యేవభూయోప్యేవంభవిష్యతి । వరశ్చమత్తఃప్రహ్లాదవియతాంయస్తవేప్సితః ॥

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

మయిద్వేషానుబన్ధోభూత్సంస్తుతావుద్యతేతవ । మత్పితుస్తత్కృతంపాపం దేవతస్యప్రణశ్యతు ॥ 21
శస్త్రాణిపాతితాన్యస్త్రైర్హుతాయచ్చాగ్నిసంఖ్యతౌ । దంశితశ్చోరగైర్దత్తంయద్విషంమమభోజనే॥22
బద్ధ్వాసముద్రేయత్క్షిప్తో యచ్చితోఽస్మిశిలోచ్చయైః ॥ 23
అన్యానిచాప్యసాధూని యానిపిత్రాకృతానిమే ॥
త్వయిభక్తిమతోద్వేషాదఘంతత్సంభవంచయత్ ।
త్వత్ప్రసాదాత్ప్రభోసద్యస్తేనముచ్యేతమేపితా ॥ 24

శ్రీభగవానువాచ :—

ప్రహ్లాదసర్వమేతత్తే మత్ప్రసాదాద్భవిష్యతి । అన్యంచతేవరంభద్ర్మి వియతామసురాత్మజ ! ॥ 25

ప్రహ్లాద ఉవాచ :—

కృతకృత్యోఽస్మిభగవన్వరేణానేనయత్త్వయి । భవిత్రీత్వత్ప్రసాదేనభక్తిరవ్యభిచారిణీ ॥ 26
ధర్మార్థకామైఃకింతస్యముక్తిస్తస్యకరేస్థితా। సమస్తజగతాంమూలేయస్యభక్తిఃస్థిరాత్వయి॥

శ్రీభగవానువాచ :—

యథాతేనిశ్చలంచేతోమయిభక్తిసమన్వితమ్ । తథాత్వంమత్ప్రసాదేననిర్వాణంపరమాప్స్యసి॥28

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వా౽ న్తర్ద ధేవిష్ణు స్తస్యై మైత్రేయపశ్యతః । సచాపిపునరాగమ్య వవన్దేచరణౌపితుః ॥ 29
తంపితామూర్ధ్న్యు పాఘ్రాయ పరిష్వజ్యచపీడితమ్ ।
జీవసీత్యాహవత్సేతి బాష్పార్ద్ర నయనోద్విజ ॥ 30
ప్రీతిమాంశ్చాభవ త్తస్మి న్ననుతాపీమహాసురః ।
గురుపిత్రోశ్చ కారై వం శుక్రోపాంసో౽పిధర్మ వి త్ ॥ 31
పితర్యుపరతేనీతేనరసింహస్వరూపిణా । విష్ణునాసో౽పిదై త్యానాంమైత్రేయాభూత్పతి స్తతః ॥ 32
తద్రాజ్యభూతిసంప్రాప్యకర్మ శుద్ధికరీంద్విజ । పుత్రపౌత్రాంశ్చసుబహూనవాపై శ్వర్యమేవచ॥
ఋణాధికారస్సయదాపుణ్యపాపవివర్జితః । తదా౽ సౌభగవద్ధ్యానాత్పరంనిర్వాణమా ప్తవా ॥
ఏవంప్రభావో దైత్యో౽సౌ మైత్రేయాభూన్మహామతిః ।
ప్రహ్లాదోభగవద్భక్తో యంత్వంమామనుపృచ్ఛసి ॥ 35
యస్తేవృత్తచ్చరితంతస్యప్రహ్లాదస్యమహాత్మనః । శృణోతితస్యపాపానిసద్యోగచ్ఛన్తినంక్షయమ్॥36
అహోరాత్రకృతంపాపంప్రహ్లాదచరితంనరః । శృణ్వ న్పరంశ్చమైత్రేయవ్యపోహతినసంశయః॥ 37
పౌర్ణ మాస్యామమావాస్యామష్టమ్యామథవాపర్వ ।
ద్వాదశ్యాంవాతదాప్నోతి గోప్ర దానఫలంనరః ॥ 38
ప్రహ్లాదంసకలాపత్సు యథారక్షతివా హరిః । తథారక్షతియ స్తస్య శృణోతిచరితంసదా ॥ 39

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే వింశో౽ధ్యాయః

అథ ప్రథమాంశే ఏకవింశో౽ధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రహ్లాదపుత్రఆయుష్మా న్శిబిర్బా ష్కలఏవచ । విరోచనస్తుప్రహ్లాదిర్బ లిర్జ జ్ఞేవిరోచనాత్ ॥ 1
బలేఃపుత్రశతం త్వాసీద్బాణజ్యేష్ఠం మహామునే । హిరణ్యాక్షసుతాబ్రహ్మ న్సర్వ ఏవమహాబలాః॥ 2
ఋషుఋ రశ్మకుని శ్చైవభూతసంతాపన స్తథా । మహానాభోమహాబాహుఃకాలనాభ స్తథాపరః॥ 3
అభవ న్దనుపుత్రాశ్చద్విమూర్ధాశంబర స్తథా । అయోముఖశ్శఙ్కుశిరాః కపిలశ్శంకర స్తథా ॥ 4
ఏకచక్రోమహాబాహుస్తారకశ్చమహాబలః । స్వర్భా నుర్వృషపర్వాచపులోమాచమహాస్వనః ॥ 5
ఏతేదనుసుతాఃఖ్యాతా విప్రచి త్తిశ్చపీర్యవా ॥ 6
స్వర్భా నోస్తుప్రభాకన్యాశర్మి ష్ఠావార్ష పర్వణీ । ఉపదానవీహయశిరాఃప్రఖ్యాతావరకన్యకాః॥
కా శ్యాసనుతేచోభే పులోమాకాలకాతథా । ఉభేతత్రమహాభాగే మరీచేస్తుపరిగ్రహః॥ 8

తాభ్యంపుత్రసహస్రాణి షష్టిర్దానవసత్తమాః ॥
పౌలోమాఃకాలకేయాశ్చ మరీచితనయాస్మృతాః ॥ 9
తతోఽపరేమహావీర్యా దానుస్త్వష్టినిషూదనాః ।
సింహికాయామథోత్పన్నా విప్రచిత్తేస్మృతా స్తథా ॥ 10
త్ర్యంశశ్శల్యశ్చబలవాన్నభశ్చైవమహాబలః । వాతాపినమ్లుచిశ్చైవఇల్వలఃఖస్మమస్తథా॥ 11
అన్ధకోనరకశ్చైవకాలనాభస్తథైవచ । స్వర్భానుశ్చమహావీర్యో వక్త్రయోధీమహాసురః ॥ 12
ఏతేవై దానవశ్రేష్ఠాదనువంశవివర్ధనాః । ఏతేషాంపుత్రపౌత్రాశ్చ శతశోఽథసహస్రశః ॥ 13
ప్రహ్లాదస్యతువై త్యస్యనివాతకవచాఃకులే । సముత్పన్నాస్సుమహతా తపసాభావితాత్మనః ॥ 14
షట్సుతాస్సుమహాసత్త్వాస్తామ్రాయాఃపరికీర్తితాః । శుకీశ్యేనీచభాసీచసుగ్రీవీశుచిగృధ్రికాః॥ 15
శుకీతుజనయామాస ఉలూకప్రత్యులూకకాన్ ।
శ్యేనీశ్యేనాం స్తథాభాసాన్ భాసీగృధ్రాంశ్చగృధ్రకీ ॥ 16
శుచ్యాదకాన్పక్షిగణాన్ సుగ్రీవీతువ్యజాయత ।
అశ్వానుష్ట్రాంశ్చగదభాంశ్చ తామ్రావంశఃప్రకీర్తితః ॥ 17
వినతాయాశ్చపుత్రౌద్వావిఖ్యాతౌగరుడారుణౌ । సుపర్ణఃపతతాంశ్రేష్ఠోదానుఃపన్నగాశనః॥18
సురసాయాంసహస్రంతు సర్పాణామమితౌజసామ్ ।
అనేకశిరసాంబ్రహ్మన్ ఖేచరాణాంమహాత్మనామ్ ॥ 19
కాద్రవేయాస్తుబలినఃసహస్రమమితౌజసః । సుపర్ణవశగాబ్రహ్మన్ జ్ఞేయారేనైకమస్తకాః ॥ 20
తేషాంప్రధానాభిద్రంతే శేషవాసుకితక్షకాః । శంఖశ్వేతోమహాపద్మఃకమ్బలాశ్వతరావుభౌ ॥ 21
ఏలాపుత్రస్తథాకర్కోటకధనంజయౌ । ఏతాచాన్యేచబహవోదన్దశూకావిషోల్బణాః॥ 22
గణంక్రోధవశంవిద్ధితేచసర్వేచదంష్ట్రిణః । స్థలజాఃపక్షిణోఽబ్జాశ్చదానుజాఃపిశితాశనాః ॥ 23
గాస్తువై జనయామాససురభిర్మహిషీస్తథా । ఇరావృక్షలతావల్లీతృణజాతీశ్చసర్వశః ॥ 24
ఖపాతయత్సురాన్సిమునిరప్సరసస్తథా । అరిష్టాతుమహాసత్త్వాన్ గన్ధర్వాన్వైవ్యజీజనత్ ॥ 25
ఏతేకాశ్యపదాయాదాఃకీర్తితాస్తానుజజ్ఞమాః । తేషాంపుత్రాశ్చపౌత్రాశ్చశతశోఽథసహస్రశః ॥
ఏషమన్వన్తరేసర్గో బ్రహ్మస్వాయోచిపేస్మృతః ॥ 27
వైవస్వతేచమహతివారుణేవితతేక్రతౌ । జుహ్వానస్యబ్రహ్మణోవై ప్రజాసర్గఇహోచ్యతే ॥ 28
పూర్వంసుతుతుషస్తస్మిన్మనుత్వన్నేవమానవా ।
పుత్ర(పితృ)త్వేకల్పయామాస స్వయమేవపితామహాః ॥
గంధర్వాప్సరసాంచైవ జీవానాం దానవాన్తథా ॥ 29
దితిర్వినష్టపుత్రావైతోషయామాసకాశ్యపమ్ । తయాచారాధితస్సోమ్య కాశ్యపస్తపతాంవరః॥
వరేణచ్ఛన్దయామాససాచవవ్రేతతోవరమ్ । పుత్రమిన్ద్రవధార్థాయ సమర్థమమితౌజసమ్ ॥ 31

సచతస్మై వరంప్రాదాద్భార్యాయైమునిసత్తమః । దత్త్వాచవరమవ్యగ్రఃకాశ్యపస్తామువాచహ ॥
శక్రంపుత్రోనిహన్తాతేయదిగర్భంశరచ్ఛతమ్ । సమాహితాతిప్రయతా శౌచనీధారయిష్యసి ॥
ఇత్యేవముక్త్వాతాందేవీం సంగతఃకాశ్యపోమునిః । దధారసాపితంగర్భంసమ్యక్కాలసమన్వితా ॥
గర్భమాత్మవధార్థాయజ్ఞాత్వాతంమఘవానపి। శుశ్రూషుస్తామథాగచ్ఛద్వినయాదమరాధిపః ॥
తస్యాస్తుష్టావతరప్రేప్సురతిష్ఠత్పార్శ్వతఃసదా । ఊనేవవర్షశతేచాస్యాదదర్శాన్తరమాత్మవాన్ ॥
అశౌచత్వాపదశౌచంతు దితిశ్శయనమావిశత్ । నిద్రామాహారయామాసతస్యాఃకుక్షింప్రవిశ్యసః॥
వజ్రపాణిమహాగర్భం తంచిచ్ఛేదాథసప్తధా ॥ 37
సపాట్యమానోవజ్రేణప్రరురోదాతిదారుణమ్ । మారోదీరితితంశక్రఃపునఃపునరభాషత ॥ 38
సోఽభవత్సప్తధాగర్భస్తస్మిన్రుదతిపిపీతఃపునః । ఏకైకంసప్తధాచక్రే వజ్రేణాద్రివిదారిణా ॥ 39
మరుతోనామదేవాస్తేబభూవురతివేగినః । యదుక్తంవైమఘవతాతేనైవమరుతోభవన్ ॥
దేవాఏకోనపఞ్చాశత్సహాయావజ్రపాణినః ॥ 40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః.

అథ ప్రథమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

యదాఽభిషిక్తస్సపృథుఃపూర్వంరాజ్యేమహామతిభిః। తతఃక్రమేణరాజ్యానిదదౌలోకపితామహః॥
నక్షత్రగ్రహవిప్రాణాంవీరుధాంచాప్యశేషతః। సోమంరాజ్యేన్యధాద్బ్రహ్మాయజ్ఞానాంతపసామపి॥
రాజ్ఞాంవైశ్రవణంరాజ్యేజలానామథవరుణంతథా । ఆదిత్యానాంపతింవిష్ణుం వసూనామథపావకమ్ ॥ 3
ప్రజాపతీనాందక్షంతువాసవంమరుతామపి । దైత్యానాందానవానాంచ ప్రహ్లాదమధిపందదౌ ॥ 4
పితౄణాంధర్మరాజానంయమంరాజ్యేభ్యషేచయత్ ।ఐరావతంగజేన్ద్రాణామశేషాణాంపతిందదౌ ॥
పతత్రిణాంచగరుడంనాగానామపివాసుకిమ్ । ఉచ్చైశ్శ్రవసమశ్వానాం వృషభంతు గవామపి ॥ 6
మృగాణాంవైవసవేఽహంరాజ్యేసింహందదౌప్రభుః। శేషంతుదన్దశూకానామకరోత్పతిమవ్యయః॥
హిమవాలయంస్థావరాణాం మునీనాంకపిలంమునిమ్ ।
నఖినాందంష్ట్రిణాంచైవ మృగాణాంవ్యాఘ్రమీశ్వరమ్ ॥ 8
వనస్పతీనాంరాజానం ప్లక్షమీవాభ్యషేచయత్ ।
ఏవమేవాన్యజాతీనాం ప్రధాన్యేనాకరోత్ప్రభుః ॥ 9
ఏవంవిభజ్యరాజ్యానిదిశాపాలానన న్తరమ్ । ప్రజాపతిపతిర్బ్రహ్మా స్థాపయామాససర్వతః॥ 10
పూర్వస్యాందిశిరాజానంవైరాజస్యప్రజాపతేః। దిశాపాలంసుధన్వానమాత్మజంసోభ్యషేచయత్॥

దక్షిణస్యాందిశితథాశబ్దమస్యప్రజాపతేః । పుత్రంశఙ్కుపదంనామరాజానంసోభ్యషేచయత్ ॥ 12
పశ్చిమాయాందిశితథారిజసఃపుత్రమచ్యుతమ్ । కేతుమన్తంమహాత్మానంరాజానమభిషిక్తవాన్॥13
తథాహిరణ్యరోమాణంపజన్యస్యప్రజాపతేః । ఉదీచ్యాందిశిమధుదర్మంరాజానమభిషేచయత్ ॥
తైరియంపృథివీసర్వాసప్తద్వీపాసకాననా । యథాప్రదేశమద్యాపి ధర్మతఃపరిపాల్యతే ॥ 15
ఏతేసర్వేప్రవృత్తస్యసృష్టౌవిష్ణోర్మహాత్మనః । విభూతిభూతారాజానోయేచాన్యేమునిసత్తమ ॥ 16
యేభవిష్యన్తియేతీతాస్సర్వభూతేశ్వరాద్విజ । తేసర్వేసర్వభూతస్య విష్ణోరంశసముద్భవాః॥ 17
యేతుదేవాధిపత్యోయేచదైత్యాధిపాస్తథా । దానవానాంచయేనాథాయేనాథాఃపిశితాశినామ్॥
పశూనాంయేచపతయఃపతయోయేచపక్షిణామ్।మనుష్యాణాంచపతయోనాగానాంచాధిపాశ్చయే॥
వృక్షాణాంపర్వతానాంచగ్రహాణాంచాధిపాశ్చయే । అతీతానాగతాశ్చయేభవిష్యన్తిచాపరే॥
తేసర్వేసర్వభూతస్య విష్ణోరంశసముద్భవాః ॥ 20
నహిపాలనసామర్థ్యమృతేసర్వేశ్వరంహరిమ్ । స్థితౌస్థితంమహాప్రాజ్ఞభవత్యన్యస్యకస్యచిత్ ॥21
సృజత్యేషజగత్సృష్టౌస్థితౌపాతిసనాతనః । హన్తిచాన్తకరోత్యన్తేచతుర్భేదోజనార్దనః॥ 22
చతుర్విభాగస్సంసృష్టోచతుర్ధాసంస్థితస్థితౌ । ప్రళయంచకరోత్యన్తేచతుర్భేదోజనార్దనః॥ 23
ఏకేనాంశేనబ్రహ్మాసౌభవత్యవ్యక్తమూర్తిమాన్ । మరీచిమిశ్రాఃపతయఃప్రజానామన్యభాగతః ॥
కాలస్తృతీయస్తస్యాంశస్సర్వభూతానిచాపరః । ఇత్థంచతుర్ధాసంసృష్టోవతత్యేసోరజోగుణః॥25
ఏకాంశేనస్థితోవిష్ణుఃకరోతిపరిపాలనమ్ । మన్వాదిరూపీచాన్యేన కాలరూపోఽపరేణచ ॥ 26
సర్వభూతేషుచాన్యేన సంస్థితఃకురుతేస్థితిమ్ । సతత్త్వగుణమాశ్రిత్య జగతఃప్రభురుత్తమః ॥ 27
ఆశ్రిత్యతమసోవృత్తిమన్తకాలేతథాప్రభుః । రుద్రస్వరూపీభగవానేకాంశేనభవత్యజః ॥ 28
అగ్న్యన్తకాదిరూపేణభాగేనాన్యేనవర్తతే । కాలస్యరూపోభాగోఽన్యస్సర్వభూతానిచాపరః ॥
వినాశంకుర్వతస్తస్యచతుర్ధైవంమహాత్మనః । విభాగకల్పనాబ్రహ్మన్కథ్యతేసార్వకాలికీ॥ 30
బ్రహ్మాదయోదయఃకాలస్తథైవాఖిలజన్తవః । విభూతయోహరేరేతా జగతస్సృష్టిహేతవః ॥ 31
విష్ణుర్మన్వాదయఃకాలస్సర్వభూతానిచద్విజ । స్థితేర్నిమిత్తభూతస్యవిష్ణోరేతావిభూతయః ॥ 32
రుద్రఃకాలాన్తకాద్యాశ్చసమస్తాశ్చైవజన్తవః । చతుర్ధాప్రళయాయైతాజనార్దనవిభూతయః ॥
జగదాదౌతథామధ్యేసృష్టిరాప్రళయాద్విజ । ధాత్రాయమీచిమిశ్రైశ్చక్రియతేజన్తుభిస్తథా ॥ 34
బ్రహ్మాసృజత్యాదికాలేమరీచిప్రముఖాస్తథా । ఉత్పాదయన్త్యపత్యానిజన్తవశ్చప్రతిక్షణమ్ ॥ 35
కాలేననవినాబ్రహ్మాసృష్టినిష్పాదకోద్విజ । నప్రజాపతయస్సర్వే నచైవాఖిలజన్తవః ॥ 36
ఏవమేవవిభాగోఽయంస్థితావప్యుపదిశ్యతే । చతుర్ధాదేవదేవస్య మైత్రేయప్రళయేతథా ॥ 37
యత్కిఞ్చిత్సృజ్యతేయేనసత్త్వజాతేనచైవ ద్విజ । తస్యసృజ్యస్యసంభూతౌతత్సర్వంవైహరేస్తనుః ॥
హన్తియావత్క్వచిత్కిఞ్చిదమ్భాతంస్థావరజఙ్గమమ్ ।
జనార్దనస్యతద్రౌద్రం మైత్రేయాన్తకరంవపుః ॥ 39

ఏవమేషజగత్సృష్టాజగత్పాతాతథాజగత్ । జగద్భక్షయితాచైవస్వమస్వయజనాదనః ॥ 40
సృష్టిస్థిత్యన్తకాలేషుత్రిధైవంసంప్రవర్తతే । గుణప్రవృత్త్యాపరమంపదంతస్యాగుణంమహత్ ॥ 41
తచ్చజ్ఞానమయంవ్యాపిస్వసంవేద్యమనూపమమ్ । చతుష్పాత్కారంతదపిస్వరూపంపరమాత్మనః ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :—

చతుష్పాత్కారతాంతస్యజ్ఞానభూతస్యవైమునే।త్వమాచక్ష్వయథాన్యాయంయదుక్తంపరమంపదమ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయకారణంప్రోక్తంసాధనంసర్వవస్తుషు। సాధ్యంచవస్వభిమతంయత్సాధయితుమాత్మనః॥
యోగినోముక్తికామస్య ప్రాణాయామాదిసాధనమ్ ।
సాధ్యంచపరమంబ్రహ్మ పునర్నావర్తతేయతః ॥ 45
సాధనాలమ్బనంజ్ఞానంముక్తయేయోగినాంహియత్ । సభేదఃప్రథమస్తస్యజ్ఞానభూతస్యవైమునే॥
యజ్జీవఃక్లేశముక్తశ్చకాంక్షత్యంసాధ్యంయద్బ్రహ్మయోగినః ।
తదాలమ్బనవిజ్ఞానం ద్వితీయోంశోమహామునే ॥ 47
ఉభయోస్వవిభాగేన సాధ్యసాధనయోర్హియత్ ।
విజ్ఞానమద్వైతమయం తదాభాగోన్యమయోదితః ॥ 48
జ్ఞానత్రయస్యవైతస్యవిశేషోయోమహామునే। తన్నిరాకరణద్వారదర్శితాత్మస్వరూపవత్ ॥ 49
నిర్వాణపరమనామ్నోయం వ్యాప్తిమాత్రమనూపమమ్ ।
అత్మసంబోధవిషయం సత్తామాత్రమలక్షణమ్ ॥ 50
ప్రశాన్తమభయంశుద్ధం దుర్విభావ్యమసంశ్రయమ్ ।
విష్ణోర్జ్ఞానమయస్యోక్తం పరంజ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥ 51
తత్రాన్యజ్ఞానరోధేనయోగినోయాన్తియేలయమ్। సంసారకర్మణోప్రాప్తేర్యాన్తినిర్బీజతాంద్విజ॥
ఏవంప్రకారమమలంనిత్యంవ్యాపకమక్షయమ్ । సమస్తభేదరహితంవిష్ణ్వాఖ్యంపరమంపదమ్ ॥ 53
తద్బ్రహ్మపరమంయోగీపునర్నావర్తతేయతః । అపుణ్యపుణ్యోపరమఃక్షీణక్లేశోనినిర్మలః ॥
ద్వేరూపేబ్రహ్మణస్తస్యమూర్తంచామూర్తమేవచ । క్షరాక్షరస్వరూపేసర్వభూతేష్వవస్థితే ॥
అక్షరంతత్పరంబ్రహ్మక్షరంసర్వమిదంజగత్ । ఏకదేశస్థితస్యాగ్నేర్జ్యోత్స్నావిస్తారిణీయథా ॥
పరస్యబ్రహ్మణశ్శక్తిస్తథేదమఖిలంజగత్ ॥ 56
తత్రాప్యసన్నదూరత్వాద్బహుత్వగ్వల్పతామయః ।
జ్యోత్స్నాభేదోస్తితచ్ఛక్తేస్తద్వైమైత్రేయవిద్యతే ॥ 57
బ్రహ్మావిష్ణుశివాబ్రహ్మన్ ప్రధానాబ్రహ్మశక్తయః ।
తతశ్చదేవామైత్రేయ! న్యూనాధికతాదయస్తథా ॥ 58

తతోమనుష్యాఃపశవోమృగపక్షిసరీసృపాః । న్యూనాన్యూనతరాశ్చైవవృక్షగుల్మాదయస్తతః॥59
తదేతదక్షరంనిత్యంజగన్మూనివరాఖిలమ్ । ఆవిర్భావతిరోభావబన్మానాశవికల్పవత్ ॥ 60
సర్వశక్తిమయోవిష్ణుస్స్వరూపంబ్రహ్మణోఽపరమ్ ।
మూర్తయోయద్యోగిభిఃపూర్వం యోగారమ్భేశుచిస్త్యతే ॥ 61
సాలమ్బనోమహాయోగస్సబీజోయత్రసంస్థితః । మనస్యవ్యాహతేసమ్యగ్యజ్ఞాంజాయతేమునే॥62
సపరస్సర్వశక్తీనాంబ్రహ్మణస్సమనస్తరమ్। మూర్తంబ్రహ్మమహాభాగసర్వబ్రహ్మమయోహరిః॥
యత్రసర్వమిదంప్రోతమోతంచైవాఖిలంజగత్ । తతోజాతంజగత్తస్మిన్నజగచ్చాఖిలంమునే ॥
ఋరాఽఽరమయోవిష్ణుబీభత్యఖిలమీశ్వరః ।
పురుషావ్యాకృతమయం భూమణాస్త్రస్వరూపవత్ ॥ 65

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భూమణాస్త్రస్వరూపస్థంయదేతదఖిలంజగత్ । బిభర్తిభగవాన్విష్ణుస్తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నమస్కృత్వాప్రమేయాయవిష్ణవేప్రభవిష్ణవే । కథయామియథాఖ్యాతంవసిష్ఠేనమమాభవత్ ॥67
ఆత్మానమస్యజగతోనిర్లేపమగుణాలయమ్ । బిభర్తిహ్యస్తుభమణిస్వరూపంభగవాన్హరిః ॥ 68
శ్రీవత్ససంస్థానపరమనన్తేనసమాశ్రితమ్ । ప్రధానంబుద్ధిరధ్యాస్తే గదారూపేణమాధవే ॥
భూతాదిమిన్ద్రియాదిం చద్విధాహంకారమీశ్వరః । బిభర్తిశఙ్ఖరూపేణశార్ఙ్గరూపేణచస్థితమ్ ॥70
చలస్వరూపమత్యన్తంజవేనాన్తరితానిలమ్ । చక్రస్వరూపంచమనో ధత్తేవిష్ణుఃకరేస్థితమ్ ॥ 71
పఞ్చరూపాతుయామాలావైజయన్తీగదాధృతః। సాభూతహేతుసంఘాతోభూతమాలాచవైద్విజ॥
యానీన్ద్రియాణ్యశేషాణిబుద్ధికర్మాత్మకానివై । శరరూపాణ్యశేషాణితానిధత్తేజనార్దనః ॥ 73
బిభర్తియచ్చాసివరమచ్యుతోఽత్యన్తనిర్మలమ్ ।
విద్యామయంతుయద్జ్ఞానమవిద్యాచమసంస్థితమ్ ॥
ఇత్థంపుమాన్ప్రధానంచబుధ్యహంకారమేవచ । భూతానిచహృషీకేశమనస్సర్వేన్ద్రియాణిచ ।
విద్యావిద్యేచమైత్రేయ ! సర్వమేతత్సమాశ్రితమ్ ॥ 75
అస్త్రభూమణసంస్థానస్వరూపంహరిపూపవర్జితః ।
బిభర్తిమాయారూపోఽసౌ శ్రేయసేప్రాణినాంహరిః ॥ 76
సవికారంప్రధానంచపుమాంసంచాఖిలంజగత్ । బిభర్తిపుణ్డరీకాక్షస్తదేవంపరమేశ్వరః ॥ 77
యావిద్యాయాతథావిద్యా యత్సద్యచ్చాసదవ్యయే ।
తత్సర్వంసర్వభూతేశే మైత్రేయ! మధుసూదనే ॥ 78

కలా కాష్ఠాని మేషాదిదినత్ర్యయనహాయనైః । కాలస్వరూపో భగవానపరోహరిరవ్యయః ॥ 79
భూలోకోథభువలోకస్స్వర్లోకోమునిసత్తమ । మహర్జనస్తపస్సత్యంసప్తలోకాఇమేప్రభోః॥
లోకాత్మమూర్తేస్సర్వేషాం పూర్వేషామపిపూర్వజః ।
ఆధారస్సర్వభూతానాం స్వయమేవహరిస్థితః ॥ 81
దేవమానుషపశ్వాదిస్వరూపైబహుభిర్విభుః ।
స్థితస్సర్వేశ్వరోఽనన్తో భూతమూర్తిరమూర్తిమాన్ ॥ 82
ఋచోయజూంషిసామానితథైవాథర్వణానిచ ॥ ఇతిహాసోపవేదాశ్చ వేదాస్తేషుయథోక్తయః॥ 83
వేదాఙ్గానిచమస్తానిమన్వాదిగదితానిచ । శాస్త్రాణ్యశేషాణ్యాఖ్యానాన్యనువాకాశ్చయేక్వచిత్ ॥ 84
కావ్యాలాపాశ్చయేకేచిద్గీతకాన్యఖిలానిచ । శబ్దమూర్తిధరస్యైవ వ్యతద్వపుర్విష్ణోర్మహాత్మనః ॥ 85
యానిమూర్తాన్యమూర్తాని యాన్యత్రాన్యత్రవాక్వచిత్ ।
సన్తివై వస్తుజాతాని తానిసర్వాణితద్వపుః ॥ 86
అహంహరిస్సర్వమిదంజనార్దనో నాన్యత్తతఃకారణకార్యజాతమ్ ।
ఈదృజ్మనోయస్యనతస్యభూయో భవోద్భవాద్వస్తుగదాభవన్తి ॥ 87
ఇత్యేషతేంశఃప్రథమఃపురాణస్యాస్యస్యవైద్విజ । యథావత్కథితోయస్మిన్ధృతేపాపైఃప్రముచ్యతే॥
కార్తిక్యాంపుష్కరస్థానేద్వాదశాబ్దైర్తుయత్ఫలమ్। తదస్యశ్రవణేసర్వంమైత్రేయాభ్నోతిమానవః॥
దేవర్షిపితృగన్ధర్వయక్షాదీనాంచసంభవమ్ । భవస్థితిశ్చాప్యవ్యయంపుంసో దేవాద్యావరదామునే॥90

ఇతి శ్రీ విష్ణుపరత్వనిర్ణాయకే శ్రీమతివైష్ణవేపురాణే
ప్రథమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

ప్రథమాంశస్సమాప్తః

శ్రీ

హరిః ఓమ్.

శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవన్ సమ్యగాఖ్యాతం మమైతదఖిలం త్వయా । జగతస్సర్గసంబన్ధి యత్పృష్టోఽసి గురో మయా ॥
యోఽయమంశో జగత్సృష్టిసంబన్ధోగదితస్త్వయా ।
తచ్చాహం శ్రోతుమిచ్ఛామి భూయోఽపి మునిసత్తమ ॥ 2
ప్రియవ్రతోత్తానపాదా నుతౌ స్వాయంభువస్యయా ।
తయోరుత్తానపాదస్య ధ్రువవంశ స్త్వయోదితః ॥ 3
ప్రియవ్రతస్యనై వోక్తా భవతాద్విజ! సంతతిః । తామహం శ్రోతుమిచ్ఛామి ప్రసన్నోనవక్తుమర్హసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కర్దమస్యాత్మజాంకన్యాముపయేమే ప్రియవ్రతః । సమ్రాట్కుక్షీ చతస్రశ్చ కన్యోదశ పుత్రాస్తథాపరే॥
మహాప్రాజ్ఞామహావీర్యావినీతాదయితాఃపితుః। ప్రియవ్రతసుతాఃఖ్యాతా స్తేషాంనామానిమేశృణు॥
ఆగ్నీధ్రశ్చాగ్నిబాహుశ్చవపుష్మాన్ద్యుతిమాం స్తథా । మేధామేధాతిథిర్భవ్యస్సవనఃపుత్రఏవచ ॥
జ్యోతిష్మాన్దశమ స్తేషాంసత్యనామాసుతోభవత్ ।ప్రియవ్రతస్యపుత్రా స్తేప్రఖ్యాతాబలవీర్యతః॥
మేధాగ్నిబాహుపుత్రా స్తు త్రయోయోగపరాయణాః ।
జాతిస్మరామహాభాగా నరాజ్యాయమనోదధుః ॥ 9
నిర్మమాస్సర్వకాలంతు సమస్తార్థేషునైమునే ।
చక్రుఃక్రియాయథాన్యాయ్యమఫలాకాఙ్క్షిణోహితే ॥ 10
ప్రియవ్రతోదదౌతేషాంసప్తానాంమునిసత్తమ । విభజ్యస ప్తద్వీపానిమైత్రేయసుమహాత్మనామ్ ॥
జమ్బ్వాద్వీపంమహాభాగసోగ్నీధ్రాయదదాపితా। మేధాతిథే స్తథాప్రాదాత్ప్లక్షద్వీపమథాపరమ్ ॥
శాల్మలేచపవుష్మన్తంవపుష్మన్తద్వివభిషిక్తవాన్ । జ్యోతిష్మన్తంకుశద్వీపేరాజానంకృతవాన్ప్రభుః ॥
ద్యుతిమన్తంచరాజానంక్రౌఞ్చద్వీపేసమావిశత్ । శాకద్వీపేశ్వరంచాపిభవ్యంచక్రేప్రియవ్రతః ॥
పుష్కరాధిపతించక్రేసవనంచాపిసప్రభుః । జమ్బూద్వీపేశ్వరోయస్తు ఆగ్నీధ్రోమునిసత్తమ ॥ 15
తస్యపుత్రాబభూవుస్తు ప్రజాపతిసమానవ । నాభికింపురుషశ్చైవ హరివర్షఇళావృతః ॥ 16
రమ్యోహిరణ్వాన్భద్రాశ్వఏవచ।కేతుమాల స్తథైవాన్యస్సానుచేష్టోధృతోఽభవత్ ॥

జమ్బూద్వీపవిభాగాంస్తు తేషాంవిప్రనిబోధయ ।
పిత్రాదత్తంహిమాహ్వంతు వర్షంనాభేస్తుదక్షిణమ్ ॥ 18
హేమకూటంతథావర్షం దదౌకింపురుషాయసః ।
తృతీయంనైషధువర్షం హరివర్షాయదత్తవాన్ ॥ 19
ఇళావృతాయ ప్రదదౌ మేరుర్యత్రతుమధ్యమః । నీలాచలాశ్రితంవర్షంరమ్యాయప్రదదౌపితా॥20
శ్వేతంయదుత్తరంతస్మాత్పిత్రాదత్తంహిరణ్వతే ॥ 21
యదుత్తరంశృఙ్గవతోవర్షంతత్కురవేదదౌ ।
మేరోఃపూర్వేణయద్వర్షం భద్రాశ్వాయప్రదత్తవాన్ ॥
గన్ధమాదనవర్షంతు కేతుమాలాయచ త్తవాన్ ॥ 22
ఇత్యేతానిదదౌతేభ్యఃపుత్రేభ్యస్సనరేశ్వరః ॥ 23
వర్షేష్వేతేషుతాన్సర్వానభిషిచ్యసభూపతిః ।సాలగ్రామంమహాపుణ్యంమైత్రేయతపసేయయౌ॥
యానికింపురుషాద్యానివర్షాణ్యష్టౌమహామునే। తేషాంస్వాభావికీసిద్ధిస్సుఖప్రాయాహ్యయత్నతః॥
విపర్యయోనతేష్వస్తి జరామృత్యుభయంనచ ।
ధర్మాధర్మానతేష్వస్తాం నోత్తమాధమమధ్యమాః ॥ 26
నతేష్వస్తియుగావస్థాదేశావస్థాదిరాగలక్షణా(ః) ॥ 27
హిమాహ్వయంతువై వర్షం నాభేరాసీన్మహాత్మనః ।
తస్యమేరుదేవ్యాంమహాద్యుతిః ॥ 28
ఋషభాద్భరతోజజ్ఞేజ్యేష్ఠఃపుత్రశతస్యసః । కృత్వారాజ్యంస్వధర్మేణతపోవిష్ణ్వాదివిధాన్మఖాన్ ॥ 29
అభిషిచ్యసుతంవీరం భరతంపృథివీపతిః । తపసేసుమహాభాగః పులహాస్యాశ్రమంయయౌ ॥ 30
వానప్రస్థవిధానేన తత్రాపికృతనిశ్చయః । తపస్తేపేయథాన్యాయ్యమియాజచమహీపతిః ॥ 31
తపసాకర్శితోత్యర్థంకృశోధమనిసంతతః । నద్యాంవిటంముఖేకృత్వావీరాధ్వానమితోగతః ॥ 32
తతశ్చభారతంవర్షమేతల్లోకేషుగీయతే । భరతాయయతఃపిత్రాదత్తంప్రాతిష్ఠతావనమ్ ॥ 33
సుమతిర్భరతస్యాభూత్పుత్రఃపరమధార్మికః । కృత్వాసమ్యగ్దదౌతస్మై రాజ్యమిష్టమఖఃపితా॥
పుత్రసంక్రామితశ్రీస్తుభరతస్సమహీపతిః । యోగాభ్యాసరతఃప్రాణాన్సాలగ్రామేత్యజన్మనే॥ 35
అజాయతచవిప్రోఽసౌ యోగినాంప్రవరేకులే । మైత్రేయతస్యచరితం కథయిష్యామితేపునః॥ 36
సుమతేస్తేజసస్తస్మాదిన్ద్రద్యుమ్నోవ్యజాయత । పరమేష్ఠీతతస్తస్మాత్ప్రతిహారస్తదన్వయః ॥ 37
ప్రతిహర్తేతివిఖ్యాతఉత్పన్నస్తస్యచాత్మజః । భువఃసోతస్మాదథోగీతిఃప్రస్తావస్తత్సుతోవిభుః ॥
పృథుస్తతస్తతోనక్తోనక్తస్యాపిగయస్సుతః । నరోగయస్యతనయస్తస్యపుత్రోవిరోహణః ॥ 39
తస్యపుత్రోమహావీర్యో ధీమాంస్తస్మాదజాయత ।
మహాన్తోహితతశ్చాభూద్భావనస్తస్యచాత్మజః ॥ 40

త్వష్టాత్వష్టుశ్చవిరజా రజస్తస్యాప్యభూత్సుతః । శతజిద్రజసస్తస్య జజ్ఞేపుత్రశతంమునే ॥ 41
విష్వగ్జ్యోతిప్రధానాస్తేయైరిమావర్ధితాఃప్రజాః । తేరిదంభారతంవర్షంనవభేదమలంకృతమ్ ॥42
తేషాంవంశప్రసూతైశ్చభుక్తేయంభారతీపురా । కృతత్రేతాదిసర్గేణయుగాఖ్యాహ్యేకసప్తతిః ॥
ఏషస్వాయంభువస్సర్గోయేనేదంపూరితంజగత్ । వారాహేతుమునేకల్పేపూర్వమన్వన్తరాధిపః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

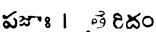

అథ ద్వితీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితోభవతాబ్రహ్మన్ సర్గస్స్వాయంభువస్తుమే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంత్వత్తస్సకలంమణ్డలంభువః ॥ 1
యావత్సప్తార్ణవాద్వీపాస్తథావర్షాణిపర్వతాః । వనానిసరితఃపుర్యో దేవాదీనాంమహామునే ॥ 2
యత్ప్రమాణమిదంసర్గం యదాధారంయదాత్మకమ్ ।
సంస్థానమస్యచమునే! యథావద్వక్తుమర్హసి ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయశ్రూయతామేతత్పంక్షేపాద్గదతోమమ । నాస్యవర్షశతేనాపి వక్తుంశక్నోమివిస్తరమ్॥ 4
జమ్బ్వాప్లక్షోహ్వయోద్వీపశ్శాల్మలశ్చాపరోద్విజ।కుశఃక్రౌఞ్చస్తథాశాకఃపుష్కరశ్చైవసప్తమః॥
ఏతేద్వీపాస్సముద్రైస్తు సప్తసప్తభిరావృతాః । లవణేక్షుసురాసర్పిర్దధిదుగ్ధజలైస్సమమ్ ॥ 6
జమ్బూద్వీపస్సమస్తానామేతేషాంమధ్యసంస్థితః । తస్యాపిమేరుర్మైత్రేయమధ్యేకనకపర్వతః ॥ 7
చతురాశీతిసాహస్రో యోజనైర్యస్యచోచ్ఛ్రయః ॥ 8
ప్రవిష్టఃషోడశాధస్తాద్ద్వాత్రింశన్మూర్ధ్నివిస్తృతః । మూలేషోడశసాహస్రోవిస్తారస్తస్యసర్వతః ॥
భూపద్మస్యాస్యశైలోఽసౌ కర్ణికాకారసంస్థితః ॥ 10
హిమవాన్ హేమకూటశ్చనిషధశ్చాస్యదక్షిణే । నీలశ్శ్వేతశ్చశృఙ్గీచ ఉత్తరేవర్షపర్వతాః ॥ 11
లక్షప్రమాణౌద్వావగ్ర్యౌదశహీనాస్తథాపరే । సహస్రద్వితయోత్సేధాస్తావద్విస్తారిణశ్చతే॥12
భారతంప్రథమంవర్షంతతఃకింపురుషంస్మృతమ్ । హరివర్షంతథైవాన్యన్మేరోర్దక్షిణతోద్విజ।
రమ్యకంచోత్తరంవర్షం తస్యైవానుహిరణ్మయమ్ ।
ఉత్తరాఃకురవశ్చైవ యథావైభారతంతథా ॥ 14
నవసాహస్రమేకైకమేతేషాంద్విజసత్తమ । ఇళావృతంచతన్మధ్యే తస్మధ్యేమేరురుచ్ఛ్రితః ॥ 15

మేరోశ్చతుర్దిశంతత్ర నవసాహస్రవిస్తృతమ్ ।
ఇళావృతంమహాభాగ చత్వారశ్చాత్రపర్వతాః ॥ 16

విష్కమ్భారచితామేరోర్యోజనాయుతముచ్ఛ్రితాః । నవైస్సరోభిశ్చసమందిక్ష్వేతే కేసరాచలాః ॥
పూర్వేణమన్దరోనామదక్షిణేగన్ధమాదనః । విపులఃపశ్చిమేపార్శ్వేసుపార్శ్వశ్చోత్తరేస్మృతః ॥
కదమ్బైస్సుజమ్బ్వాశ్చ పిప్పలోవటపవచ । ఏకాదశశతాయామాః పాదపాగిరికేతవః ॥ 19

జమ్బ్వాద్వీపస్యసాజమ్బ్వానామహేతుర్మహామునే ।
మహాగజప్రమాణాని జమ్బ్వాస్తస్యాఃఫలానివై ॥
పతన్తిభూభృతఃపృష్ఠే శీర్యమాణానిసర్వతః ॥ 20

రసేనతేషాంప్రఖ్యాతా తత్రజమ్బ్వానదీతివై । సరిత్ప్రవర్తతేసాచ పీయతేతన్నివాసిభిః ॥ 21
నస్వేదోనచదౌర్గన్ధ్యం నజరానేన్ద్రియక్షయః । తత్పానాత్సుస్థమనసాంజనానాంతత్రజాయతే ।
తీరమృత్తద్రసంప్రాప్యసుఖవాయువిశోషితా । జామ్బూనదాఖ్యంభవతిసువర్ణంసిద్ధభూషణమ్॥23

భద్రాశ్వంపూర్వతోమేరోః కేతుమాలంచపశ్చిమే ।
వర్షేద్వేతుమునిశ్రేష్ఠ ! తయోర్మధ్యమిళావృతమ్ ॥ 24

వనంచైత్రరథంపూర్వేదక్షిణేగన్ధమాదనమ్ । వైభ్రాజంపశ్చిమేతద్వదుత్తరేనన్దనంస్మృతమ్॥ 25
అరుణోదంమహాభద్రంసితోదమథమానసమ్ । సరాంస్యేతానిచత్వారి దేవభోగ్యానిసర్వదా ॥ 26

సితాంభశ్చకుముద్వాంశ్చ కురరీమాల్యవాంస్తథా ।
వైకఙ్కప్రముఖామేరోః పూర్వతఃకేసరాచలాః ॥ 27

త్రికూటశ్శిశిరశ్చైవపతఙ్గరుచకస్తథా । నిషధాద్యాదక్షిణతస్తస్యకేసరపర్వతాః ॥ 28
శిఖవాన్పుష్పవాన్పశ్చాదూర్యకపిలోగన్ధమాదనః । జారుధిప్రముఖాస్తద్వత్పశ్చిమేకేసరాచలాః ॥ 29
మేరోరనన్తరాజ్ఞేషు జఠరాదిష్వవస్థితాః । శఙ్ఖకూటోఽథఋషభో హంసోనాగస్తథాఽపరః ॥

కాళఞ్జనాద్యాశ్చతథా హ్యుత్తరేకేసరాచలాః ॥ 30

చతుర్దశసహస్రాణియోజనానామహాపురీ । మేరోరుపరిమైత్రేయ ! బ్రహ్మణఃప్రథితాదివి ॥ 31
తస్యాస్సమన్తతశ్చాష్టదిశాసువిదిశాసుచ । ఇన్ద్రాదిలోకపాలానాంప్రఖ్యాతాఃప్రవరాఃపురః ॥ 32
విష్ణుపాదవినిష్క్రాన్తాప్లావయిత్వేన్దుమణ్డలమ్ । సమన్తాద్బ్రహ్మణఃపుర్యాంగఙ్గాపతతివైదివః । 33
సాతత్రపతితాదిక్షుచతుర్ధాప్రతిపద్యతే । సీతాచాలకనన్దాచచతుర్థభద్రాచవైక్రమాత్ ॥ 34

పూర్వేణశైలాన్వైళంతు సీతాయాత్యన్తరిక్షగా ।
తతశ్చపూర్వవర్షేణ భద్రాశ్వేనైతిసాగరమ్ ॥ 35

తథైవాలకనన్దాపిదక్షిణేనైత్యభారతమ్ । ప్రయాతిసాగరంభూత్వా సప్తభేదామహామునే । 36
సాచక్షుఃపశ్చిమగిరీనతీత్యసకలాస్తతః । పశ్చిమంకేతుమూలాఖ్యంవర్షంగత్వైతిచార్ణవమ్ ॥ 37
భద్రాతథోత్తరంగిరీనుత్తరాంశ్చతథాకురూన్ । అతీత్యోత్తరమమ్భోధింసమృచ్ఛత్యమహామునే ॥38

ఆసీలనిషధాయామామాల్యవద్గన్ధమాదనౌ । తయోర్మధ్యగతో మేరుఃకర్ణికాకారసంస్థితః ॥ 39
భారతాఃకేతుమాలాశ్చభద్రాశ్వాఃకురవస్తథా। పత్రాణిలోకపద్మస్యమర్యాదాశైలబాహ్యతః ॥
జఠరోదేవకూటశ్చమర్యాదాపర్వతావుభౌ । తౌదక్షిణోత్తరాయామావానీలనిషధాయతౌ ॥ 41
గన్ధమాదనకైలాసౌపూర్వవచ్చాయతావుభౌ । అశీతియోజనాయామావర్ణవాన్తర్వ్యవస్థితౌ ।
నిషధఃపారియాత్రశ్చమర్యాదాపర్వతావుభౌ । మేరోఃపశ్చిమదిగ్భాగేయథాపూర్వేతథాస్థితౌ॥ 43
త్రిశృఙ్గోజారుధిశ్చైవఉత్తరేవర్షపర్వతౌ । పూర్వవచ్చాయతావేతావర్ణవాన్తర్వ్యవస్థితౌ ॥
ఇత్యేతేమునివర్యోక్తా మర్యాదాపర్వతాస్తవ ।
జఠరాద్యాస్థితా మేరోర్యేషాంద్వాదశద్వాదశతుర్దిశమ్ ॥ 45
మేరోశ్చతుర్దిశంయేతుప్రోక్తాఃకేసరపర్వతాః । సితాద్యాశ్చమునేతేషామతీవహిమనోరమాః ॥
శైలానామన్తరేద్రోణ్యస్సిద్ధచారణసేవితాః ॥ 46
సురమ్యాణితథాతాసుశాతనానిపురాణిచ । లక్ష్మీర్విష్ణ్వగ్నిసూర్యాదిదేవానాంమునిసత్తమ ॥ 47
తాస్వాయతనవర్యాణి జుష్టానిసురకిన్నరైః ॥ 48
గన్ధర్వయక్షరక్షాంసితథాదైతేయదానవాః । క్రీడన్తితాసురమ్యాసుశైలద్రోణీష్వహర్నిశమ్ ॥49
భౌమాహ్యేతేస్మృతాస్స్వర్గాద్ధర్మిణామాలయామునే ।
నైతేషుపాపకర్తారో యాన్తిజన్మశతైరపి ॥ 50
భద్రాశ్వేభగవాన్విష్ణుర్హయశీర్షాద్విజ । వరాహఃకేతుమాలేతుభారతేకూర్మరూపధృత్ ॥
మత్స్యరూపశ్చగోవిన్దఃకురుష్వాస్తేసనాతనః ॥ 51
విశ్వరూపేణసర్వత్రసర్వస్యేశ్వరోహరిః । సర్వస్యాధారభూతోసౌమైత్రేయాస్తేఽఖిలాత్మకః॥ 52
యానికింపురుషాదీనివర్షాణ్యష్టౌమహామునే । నతేషుశోకోనాయాసోనోద్వేగఃక్షుద్భయాదికమ్ ॥
స్వస్థాఃప్రజానిరాతఙ్కాఃసర్వదుఃఖవివర్జితాః। దశద్వాదశవర్షాణాంసహస్రాణిస్థితాయుషః॥54
నతేషువర్షతేదేవోభౌమాన్యమ్భాంసితేషువై । కృతత్రేతాదికానైవతతేషుస్థానేషుకల్పనా ॥ 55
సర్వేష్వేతేషువర్షేషుసప్తసప్తకులాచలాః । నద్యశ్చశతశస్తేభ్యఃప్రసూతాయాద్విజోత్తమ॥ 56

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఉత్తరంయత్సముద్రస్యహిమాద్రేశ్చైవదక్షిణమ్ । వర్షంతద్భారతంనామభారతీయత్రసంతతిః ॥
నవయోజనసాహస్రోవిస్తారోస్యమహామునే । కర్మభూమిరియంస్వర్గమపవర్గంచగచ్ఛతామ్॥

మహేన్ద్రో మలయస్సహ్యశ్శుక్తిమాన్ఋక్షపర్వతః । వింధ్యశ్చ పారియాత్రశ్చ సప్తాత్రకులపర్వతాః ॥ 3
అతస్సంప్రాప్యతేస్వర్గోహ్యతోముక్తింప్రయాన్తిచ ।
తిర్యక్త్వంనరకంచాపి యాన్త్యతఃపురుషామునే ॥ 4
ఇతస్ఊర్ధ్వంచమోక్షశ్చ మధ్యంచాన్తశ్చగమ్యతే ।
నఖల్వన్యత్రమర్త్యానాం కర్మభూమావిధీయతే ॥ 5
భారతస్యతువర్షస్యనవభేదంనిశామయ । ఇన్ద్రద్వీపఃకశేరుశ్చతామ్రపర్ణోగభస్తిమాన్ । 6
నాగద్వీపస్తథాసౌమ్యోగాన్ధర్వస్త్వథవారుణః । అయంతునవమస్తేషాంద్వీపస్సాగరసంవృతః 7
యోజనానాంసహస్రంతు ద్వీపోయందక్షిణోత్తరాత్ ।
పూర్వేకిరాతాయస్యాన్తే పశ్చిమేయవనాఃస్థితాః ॥ 8
బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యా మధ్యేశూద్రాశ్చభాగశః ।
ఇజ్యాయుద్ధవణిజ్యాద్యైర్వర్తయన్తోవ్యవస్థితాః ॥ 9
శతద్రూంచన్ద్రభాగాద్యాహిమవత్పాదనిస్సృతాః ।
వేదస్మృతిముఖాశ్చాన్యాఃపారియాత్రోద్భవానుమే ॥ 10
నర్మదాసురసాద్యాశ్చనద్యోవిన్ధ్యవినిర్గతాః । తాపీపయోష్ణీనిర్విన్ధ్యాప్రముఖాఋక్షసంభవాః॥
గోదావరీభీమరథీకృష్ణవేణ్యాదికాస్తథా । సహ్యపాదోద్భవానద్యస్సప్తతాఃపాపభయాపహాః ॥12
కృతమాలాతామ్రపర్ణీప్రముఖామలయోద్భవాః ।
త్రిసామాఋషికుల్యాద్యా మహేన్ద్రప్రభవాస్సప్తతాః ॥ 13
ఋషికుల్యాకుమారాద్యాశ్శుక్తిమత్పాదసంభవాః ।
ఆసాంనద్యుపనద్యశ్చ సహస్రాన్యాశ్చసప్తవై ॥ 14
తాస్వితేకురుపాఞ్చాలామధ్యదేశాదయోజనాః । పూర్వదేశాదికాశ్చైవకామరూపనివాసినః॥ 15
అన్ధ్రాఃకలిఙ్గామగధా దాక్షిణాత్యాశ్చకృత్స్నశః ।
తథాపరాన్తాఃసౌరాష్ట్రాశూద్రాభీరాశ్చబర్బరాః ॥ 16
మాహకామాళవాశ్చైవ పారియాత్రనివాసినః ।
సౌవీరాసైన్ధవాహూణాస్సాల్వాశ్శాకలవాసినః ॥ 17
మద్రారామాస్తథామ్బష్ఠాఃపారశీకాదయస్తథా । ఆసాంపిబన్తిసలిలంవసన్తిసరితాంసదా ।
సమానతోమహాభాగ । మ్లేచ్ఛప్రాయజనాకులాః ॥ 18
చత్వారఃభారతేవర్షేయుగాన్యత్రమహామునే । కృతంత్రేతాద్వాపరశ్చకలిశ్చాన్యత్రనక్వచిత్ ।
తపస్తప్యన్తియతయోజుహ్వతేచాత్రయజ్వనః । దానానిచాత్రదీయన్తేపరలోకార్థమాదరాత్ ॥
పురుషైర్యష్టపురుషో జమ్బూద్వీపేసదేజ్యతే । యజ్ఞైర్యజ్ఞమయోవిష్ణురన్యద్వీపేషుచాన్యథా ॥21

అత్రాపిభారతంశ్రేష్ఠం జమ్బూద్వీపేమహామునే ।
యతోహికర్మభూరేషాహ్యతోఽన్యాభోగభూమయః ॥ 22
అత్రజన్మసహస్రాణాంసహస్రైరపిసత్తమ । కదాచిల్లభతేజన్తుర్మానుష్యంపుణ్యసంచయాత్ ॥
గాయన్తిదేవాఃకిలగీతకాని ధన్యాస్తుయేభారతభూమిభాగే ।
స్వర్గాపవర్గాస్పదమార్గభూతే భవన్తిభూయఃపురుషాస్సురత్వాత్ ॥ 24
కర్మాణ్యసంకల్పితతత్ఫలాని సంన్యస్యవిష్ణోపరమాత్మరూపే ।
అవాప్యతాంకర్మమహీమనన్తే తస్మిల్లయంయేత్వమలాఃప్రయాన్తి ॥ 25
జానీమనైతత్క్వవయంవిలీనే స్వర్గప్రదేకర్మణిదేహబన్ధమ్ ।
ప్రాప్యానృమధన్యాఃఖలుతేమనుష్యా యేభారతేనేన్ద్రియవిప్రహీనాః ॥ 26
నవవర్షంతుమైత్రేయజమ్బూద్వీపమిదంమయా । లక్షయోజనవిస్తారంసంక్షేపాత్కథితంతవ॥ 27
జమ్బూద్వీపంసమావృత్యలక్షయోజనవిస్తరః । మైత్రేయవలయాకారస్థితఃక్షారోదధిర్బహిః॥28

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

క్షారోదేనయథాద్వీపోజమ్బ్వాసంజ్ఞోఽభివేష్టితః । సంవేష్ట్యక్షారముదధింప్లక్షద్వీపస్తథాస్థితః ॥ 1
జమ్బ్వాద్వీపస్యవిస్తారశ్శతసాహస్రసమ్మితః । సఏవద్విగుణోబ్రహ్మన్ప్లక్షద్వీపోహ్యుదాహృతః॥ 2
సప్తమేధాతిథేఃపుత్రాఃప్లక్షద్వీపేశ్వరస్యవై । జ్యేష్ఠస్యాన్తర్హయోనామ శిశిరస్తదనన్తరః ॥ 3
సుఖోదయస్తథానన్దశ్శివఃక్షేమకఏవచ । ధ్రువశ్చసప్తమస్తేషాంప్లక్షద్వీపేశ్వరాహితే ॥ 4
పూర్వంశాన్తహయంవర్షంశిశిరంసుఖదంతథా । ఆనన్దంచశివంచైవ క్షేమకంధ్రువమేవచ ॥ 5
మర్యాదాకారకాస్తేషాంతథాన్యేవర్షపర్వతాః । సప్తైవతేషాంనామానిశృణుష్వమునిసత్తమ॥ 6
గోమేధశ్చైవచన్ద్రశ్చనారదోదున్దుభిస్తథా । సోమకస్సుమనాశ్శైలోనైర్ఋజశ్చైవసప్తమః॥ 7
వర్షాచలేషుమర్యేషువర్షేష్వేతేషుసత్తమ । వసన్తిదేవగన్ధర్వసహితాస్తతంప్రజాః ॥ 8
తేషుపుణ్యాజనపదాశ్చిరాచ్చమ్రియతేజనః । నాధయోవ్యాధయోవాపిసర్వకాలసుఖంహితత్ ॥ 9
తేషాంనద్యశ్చసప్తైవ వర్షాణాంతుసముద్రగాః ।
నామతస్తాఃప్రవక్ష్యామి శ్రుతాఃపాపంహరన్తియాః ॥ 10
అనుతప్తాశిఖాచైవవిపాపాత్రిదివాక్లమా । అమృతాసుకృతాచైవ సప్తైతాస్తత్రనిమ్నగాః ॥ 11

ఏతేశైలా స్తథానద్యః ప్రధానాఃకథితా స్తవ । ఋద్రసద్య స్తథాశైలా స్తథస న్తిగమాగ్రశః ॥
తాఃపిబ న్తిసదాహృష్టా నదీజ నపదాస్తుతే ॥ 12
అపసవ్యేతుతేపాంశైనన్వో త్సవ్యేద్విజ! । సత్వేవా స్థియుగావస్థాతేషుస్థానేషునవ్రను ॥ 13
త్రేతాయుగసమఃకాలస్సర్వదైవమహామునే! ॥ 14
ప్లక్షద్వీపాదిషుబ్రహ్మ న్శాకద్వీపా న్తికేషువై । పఞ్చవర్ష సహస్రాణిజనా జీవ న్త్యనామయా ॥15
వర్ణా స్తత్రచచా ర్వస్తాన్నిబోధవదామితే ॥ 16
ఆర్యకాఃకురరాశై వవిదిశ్యాభావినశ్చతే । ద్విప్రక్షత్రియవైశ్యాస్తేశూద్రాశ్చమునిసత్తమ ॥ 17
జమ్బ్వాఖ్యప్రమాణస్తతన్మధ్యేసుమహాం స్తరుః। ప్లక్షస్తన్నామసంజ్ఞోయంప్లక్షద్వీపోద్విజో త్తమ॥
ఇజ్యతేభగవాం స్తత్రతైవ నైర్వర్ణకాదిభిః । సోమరూపీజగత్రస్రష్టాసర్వస్య స్యేశ్వరోహరిః॥ 19
ప్లక్షద్వీపప్రమాణేనప్లక్షద్వీపస్సమావృతః । తస్మై వేక్షురసోదేన పరివేషానుకారిణా ॥ 20
ఇత్యేత త్తవమైత్రేయ! ప్లక్షద్వీపఉదాహృతః। సంక్షేపేణమయాభూయఃశాల్మలంమేనిశామయ ॥
శాల్మలస్యేశ్వరోపీరోవపుష్మాం స్తత్సనామకః। తేషాంతునామసంజ్ఞానిస ప్తవర్షాణితానివై ॥
శ్వేతోహరితశైవజీమూతోరోహిత స్తథా । వైద్యుతోమానసశ్చైవసుప్రభశ్చమహామునే॥
శాల్మలేనసముద్రోఽసౌద్వీపేనేక్షురసోదకః। విస్తారద్విగుణేనాథ సర్వతస్సంవృతస్థితః ॥ 24
తత్రాపిపర్వతాస్సప్తవిజ్ఞేయారత్నయోనయః । వర్షాభివ్యఞ్జకా స్తేతుతథాసప్తైవనిమ్నగాః ॥ 25
కుముదశ్చోన్నరశ్చైవతృతీయశ్చబలాహకః । ద్రోణోయత్రమహౌషధ్యఃసచతుర్థోమహీధరః ॥
కఙ్క స్తపఞ్చమస్షష్ఠోమహిషస్స ప్తమ స్తథా । కకుద్మాఖ్యపర్వతవరస్సరిన్నామానిమేశృణు ॥ 27
యోనిస్తోయావితృష్ణాచ చంద్రాభుక్లావిమోచనీ ।
నివృత్తిస్స ప్తమీతాసాం స్మృతాస్తాఃపాపశాన్తిదాః ॥ 28
శ్వేతంచహరితంచైవ జీమూతంరోహితంతథా । వైద్యుతంమానసంచైవసుప్రభంచాతిశోభనమ్॥
సప్తైతానితువర్షాణి చాతుర్వర్ణ్యాయుతానివై ॥ 29
శాల్మలేయేతువర్ణాశ్చవస ప్తైతేమహామునే । కపిలాశ్చారుణాఃపీతాఃకృష్ణాశ్చైవపృథక్పృథక్ ॥
బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చైవయజన్తితమ్ ।
భగవ న్తంమ స్తస్య విష్ణుమాత్మానమవ్యయమ్ ।
వాయభూతంమఖశ్రేష్ఠైర్యజ్వానోయజ్ఞసంస్థితిమ్ ॥ 31

దేవానామత్రసాన్నిధ్యమతీవసుమనోహరే । శాల్మలిశ్చమహావృక్షోనామనివృత్తికారకః ॥ 32
ఏతద్వీపస్సముద్రేణసుసోదేనసమ న్తతః । విస్తారాచ్ఛాల్మలస్యైవ సమేనతుసమావృతః ॥ 33
సురోదకఃపరివృతః కుశద్వీపేనసర్వతః । శాల్మలస్యతువిస్తారాద్ద్విగుణేనమహామునే! 34
జ్యోతిష్మతఃకుశద్వీపే స ప్తపుత్రాఃశ్రుణుష్వతాన్ ॥ 35

తద్భిదోవేణుమాంశ్చైవ సైన్వరథో లమ్బనోధృతిః । ప్రభాకరోధకపిల స్తన్మానావర్షపర్వతాః॥ 36
తస్యాంవసన్తినుజాస్సహదైతేయదానవాః । తత్రైవదేవగన్ధర్వయక్షకింపురుషాదయః ॥ 37
వర్ణాశ్చత్వారోపిచత్వారోనిజానుష్ఠానతత్పరాః । దమినశ్శుష్మిణస్నేహామన్దేహాశ్చమహామునే ॥ 38

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చానుక్రమోదితాః ॥ 39
యథోక్తకర్మకర్తృత్వాత్స్వధికారక్షయాయతే ॥
తత్రతేతుకుశద్వీపే బ్రహ్మరూపంజనార్దనమ్ ।
యజన్తఃక్షపయన్త్యుగ్రమధికారంఫలప్రదమ్ ॥ 40
విద్రుమోహేమశైలశ్చ ద్యుతిమాన్పుష్పవాంస్తథా ।
కుశేశయోహరిశ్చైవ సప్తమోమన్థరాచలః ॥ 41

వర్షాచలాస్తుసప్తైతేతత్రద్వీపేమహామతే । నద్యశ్చసప్తతాసాంతుశృణునామాన్యనుక్రమాత్ ॥
ధూతపాపాశివాచైవపవిత్రాసుమతిస్తథా। విద్యుదమ్భామహీచాన్యాసర్వపాపహరాస్త్వమాః ॥
అన్యాస్సహస్రశస్తత్రక్షుద్రనద్యస్తథాచలాః । కుశద్వీపేకుశస్తున్బసంజ్ఞయాతస్యతత్స్మృతమ్ ॥
తత్రవన్యోజనేనద్వీపోఘృతోదేనసమావృతః । ఘృతోదశ్చసముద్రోవై క్రౌఞ్చద్వీపేనసంవృతః ॥
క్రౌఞ్చద్వీపోమహాభాగస్సాయతాంచాపరోమహాన్ ।కుశద్వీపస్యవిస్తారాద్ద్విగుణోయస్యవిస్తరః॥
క్రౌఞ్చద్వీపేద్యుతిమతఃపుత్రాస్సప్తమహాత్మనః । తన్మానిచవపాంసితేషాంచక్రేమహీపతిః॥47
కుశలోమనుగశ్రోష్ణసివరోధాన్ధకారకః । మునిశ్చదున్దుభిశ్చైవ సప్తైతేతత్సుతామునే । 48
తత్రాపిదేవగన్ధర్వసేవితాస్సుమనోరమాః । వర్షాచలామహాబుద్ధేతేషాంనామానిమేశృణు ॥ 49
క్రౌఞ్చశ్చవామనశ్చైవతృతీయశ్చాథవార్ధకః । చతుర్థోరత్నశైలశ్చస్వాహినిహయసన్నిభః॥
దివావృత్తశ్చమశ్చైవతథాఽన్యఃపుణ్డరీకవాన్ । దున్దుభిశ్చమహాశైలోద్విగుణాస్తేపరస్పరమ్ ॥

ద్వీపాద్ద్వీపేషుయేశైలా యథాద్వీపేషుతేతథా॥ 51
వర్షేష్వేతేషురమ్యేషు వర్షశైలవరేషుచ । నివసన్తినిరాతఙ్కాస్సహదేవగణైఃప్రజాః ॥ 52
పుష్కరాఃపుష్కలాధన్యాస్తిష్యాఖ్యాశ్చమహామునే ! ।
బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చానుక్రమోదితాః ॥ 53
తేతత్రవనదోష్వైతేయయాఃపిబన్తిశృణుష్వతాః । సప్తప్రధానాశ్శతశస్తథాన్యాఃక్షుద్రనిమ్నగాః॥
గౌరీకుముద్వతీచైవసంధ్యారాత్రిమనోజవా । ఖ్యాతిశ్చపుణ్డరీకాచసప్తైతావర్షనిమ్నగాః ॥ 55
తత్రాపివన్యైశ్చతురగవాక్ పుష్కరాద్యైర్జనాదనః ।
యాగైర్మహాద్రస్వరూపస్థ ఇజ్యతేయజ్ఞసన్నిధౌ ॥ 56
క్రౌఞ్చద్వీపస్సముద్రేణదధిమణ్డోదకేనతు । ఆవృతస్సర్వతఃక్రౌఞ్చద్వీపతుల్యేనమానతః ॥ 57
దధిమణ్డోదకశ్చాపి శాకద్వీపేనసంవృతః । క్రౌఞ్చద్వీపస్యవిస్తారాద్ద్విగుణేనమహామునే ॥ 58

శాకద్వీపేశ్వరస్యాపిభవ్యస్యసుమహాత్మనః । సప్తైవతనయాస్తేషాం దదౌవర్షాణిసప్తసు ॥ 59
జలదశ్చకుమారశ్చ సుకుమారోమరీచకః । కుసు(సి)మోదస్సుమోదశ్చ సప్తమశ్చమహాద్రుమః॥60
తత్సంజ్ఞాస్వేవతత్రాపిసప్తవర్షాణ్యనుక్రమాత్ । తత్రాపిపర్వతాస్సప్తవర్షవిచ్ఛేదకారిణః॥ 61
పూర్వస్తత్రోదయగిరిర్జలధారస్తథాఽపరః । తథారైవతకశ్శ్యామస్తథైవామోగిరిర్ద్విజ! ॥
అంబికేయస్తథారామ్యః కేసరీపర్వతోత్తమః ॥ 62

శాకస్తత్రమహావృక్షస్సిద్ధగన్ధర్వసేవితః । యత్పత్రవాతసంస్పర్శాదాహ్లాదోజాయతేపరమ్ ॥ 63
తత్రపుణ్యాజనపదాశ్చాతుర్వర్ణ్యసమన్వితాః । నద్యశ్చాత్రమహాపుణ్యాస్సర్వపాపభయాపహాః॥
సుకుమారీకుమారీచ నలినీవేణుకీతథా । ఇక్షుశ్చేధేనుకాసైవ గభస్తిస్సప్తమీతథా ॥ 65
అన్యాస్తస్వయితశ్చ స్తత్రక్షుద్రనద్యోమహామునే । మహీధరాస్తథాసన్తిశతశోఽథసహస్రశః॥ 66
తాఃపిబన్తీముదాయుక్తాజలదాదిషుయేస్థితాః । వర్షేషు తేజనపదాస్స్వర్గాదభ్యేత్యమేదినీమ్॥67
ధర్మహానిర్నతేష్వస్తిసంఘర్షఃపరస్పరమ్ । మర్యాదావ్యుత్క్రమోవాపితేషుదేశేషుసప్తసు॥68
వర్ణాశ్చమగధాశ్చైవ మానసామన్దగాస్తథా ।
వర్ణాబ్రాహ్మణభూయిష్ఠా మాగధాఃక్షత్రియాస్తతే ॥
వైశ్యాస్తుమానసాస్తేషాం శూద్రాస్తేషాంతుమన్దగాః ॥ 69

శాకద్వీపేతుతైర్విష్ణుస్సూర్యరూపధరోమునే । యతోక్తైర్దివ్యతేసమ్యక్కర్మభినిర్వర్తయాత్మభిః ॥
శాకద్వీపస్తు మైత్రేయక్షీరోదేనసమావృతః । శాకద్వీపప్రమాణేన వలయేనావవేష్టితః ॥ 71
క్షీరాబ్ధిస్సర్వతోబ్రహ్మన్పుష్కరాఖ్యేనవేష్టితః । ద్వీపేనశాకద్వీపాత్తుద్విగుణేనసమన్వితః ॥ 72
పుష్కరేసవనస్యాపిమహాపీతోభవత్సుతః । ధాతకిశ్చతథోస్తత్ర ద్వావేకానామచిహ్నితే ।
మహాపీతంతథైవాన్యద్ధాతకీఖణ్డసంజ్ఞితమ్ ॥ 73
ఏకశ్చాత్రమహాభాగప్రఖ్యాతోవర్షపర్వతః । మానసోత్తరసంజ్ఞోవైమధ్యతోవలయాకృతిః ॥74
యోజనానాంసహస్రాణిపుష్కరాద్వ్యంపఞ్చాశదుచ్ఛ్రితః । తావదేవచవిస్తీర్ణస్సర్వతఃపరిమణ్డలః ॥
పుష్కరద్వీపవలయంమధ్యేనవిభజన్నివ । స్థితోఽసౌతేనవిచ్ఛిన్నంజాతంతద్వర్షయోర్ద్వయమ్॥
వలయాకారమేకైకం తయోర్వర్షంతథాగిరిః ॥ 77

దశవర్షసహస్రాణి తత్రజీవన్తిమానవాః । నిరామయావిశోకాశ్చ రాగద్వేషవివర్జితాః ॥ 78
అధమోత్తమానతేష్వాస్తాం నవధ్యవధకౌద్విజ ।
నేష్యాఽసూయాభయంరోషో దోషోలోభాదికోనచ ॥ 79

మహాపీతంబహిర్వర్షంధాతకీసంజ్ఞక(మ)న్తతః । మానసోత్తరశైలస్యదేవద్వాద్యాదిసేవితమ్ ॥ 80
సత్యాన్నతేనతత్రాస్తాంద్వీపేపుష్కరసంజ్ఞితే । నతత్రనద్యఃశైలావాద్వీపేవర్షద్వయాన్వితే ॥ 81
తుల్యవేషాస్తుమనుజా దేవైస్తత్రైకరూపిణః ॥ 82

వర్ణాశ్రమాచారహీనం ధర్మాచరణవర్జితమ్ ।
త్రయీవార్తాదణ్డనీతిశుశ్రూషారహితం చతత్ ॥ 83
వర్షద్వయంతుమైత్రేయ! భారమస్వర్గోయముత్తమః ।
సర్వర్తుసుఖదఃకాలో జరారోగాదివర్జితః ॥
పుష్కరేధాతకీషణ్డే మహాపీతేచవైమునే ॥ 84
న్యగ్రోధఃపుష్కరద్వీపే బ్రహ్మణఃస్థానముత్తమమ్ । తస్మిన్నివసతిబ్రహ్మాపూజ్యమానస్సురాసురైః ॥
స్వాదూదకేనోదధినాపుష్కరఃపరివేష్టితః । సమేనపుష్కరైర్వవిస్తారాన్మణ్డలాకృతేః ॥ 86
ఏవంద్వీపాస్సముద్రైస్తుసప్తసప్తభిరావృతాః । ద్వీపశ్చైవసముద్రశ్చసమానౌద్విగుణౌపరౌ ॥ 87
పయాంసిసర్వదాసర్వసముద్రేషుసమానివై । న్యూనాతిరిక్తతాతేషాంకదాచిన్నైవజాయతే ॥ 88
స్థాలీస్థమగ్నిసంయోగాదుద్రేకిసలిలంయథా । తథేన్దువృద్ధ్యాసలిలముద్భేధ్యాముని సత్తమ! ॥ 89
అన్యూనానతిరిక్తాశ్చవర్ధన్త్యాపోహ్రసన్తిచ। ఉదయాస్తమయేష్విన్దోఃపక్షయోఃశుక్లకృష్ణయోః॥
దశోత్తరాణిపఞ్చైవహ్యఙ్గులానాంశతానివై । అపాంవృద్ధిక్షయాదృష్టాసాముద్రీణాంమహామునే ॥
భోజనంపుష్కరద్వీపేతత్రస్వయమువస్థితమ్। మఙ్గలంభుఞ్జతేవిప్ర! ప్రజాస్సర్వాస్సదైవహి ॥ 92
స్వాదూదకస్యపరతోదృశ్యతేలోకసంస్థితిః । ద్విగుణాకాఞ్చనీభూమిస్సర్వదాన్తువివర్జితా ॥ 93
లోకాలోకస్తతశ్శైలోయోజనాయుతవిస్తృతః । ఉచ్ఛ్రియేణాపితావన్తిసహస్రాణ్యచలోహిసః॥
తతస్తమస్సమావృత్యతంశైలంసర్వతస్థితమ్ । తముశ్చాణ్డకటాహేన సమన్తాత్పరివేష్టితమ్ ॥ 95
పఞ్చాశత్కోటివిస్తారాసేయముర్వీముహామునే ॥ సప్తైవాణ్డకటాహేనసద్వీపాధిముహీధరా ॥ 96
సేయంధాత్రీవిధాత్రీచసర్వభూతగుణాధికా । ఆధారభూతాసర్వేషాం మైత్రేయ! జగతామితి ॥ 97

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విస్తరఏషకథితః పృథివ్యాభవతోమయా । సప్తతిస్సుసహస్రాణి ద్విశోచ్ఛ్రాయోఽపికథ్యతే ॥ 1
దశసాహస్రమేకైకంపాతాలంమునిసత్తమ । అతలంవితలంచైవ నితలంచగభస్తిమత్ ।
మహాఖ్యంసుతలంచాగ్ర్యం పాతాలంచాపి సప్తమమ్ ॥ 2
శుక్లకృష్ణారుణాఃపీతాశ్శర్కరాశైలకాశ్చనాః ।
భూమయోయత్రమైత్రేయ! వరప్రాసాదశోభితాః ॥ 3

తేషుదానవదైతేయజాతయశ్శతసంఘశః। నివసన్తిమహానాగజాతయశ్చమహాబలాః 4
స్వర్లోకాదపిరమ్యాణిపాతాలానీతినారదః। ప్రాహాస్వర్గసదాంమధ్యేపాతాలాభ్యాగతోదివి॥
ఆస్ఫోటకారిణశ్శ్రీమాణయోయత్రసుప్రభాః। నాగాభరణభూషాసుపాతాలంకేనతత్సమమ్॥ 6
దైత్యదానవకన్యాభిరతశ్చేతశ్చశోభితే॥ పాతాలేకస్యనప్రీతిర్విముక్తస్యాపిజాయతే॥ 7
దివాకరశ్మయోయత్రప్రభాంతస్వన్తినాతపమ్। శశిరశ్మినశీతాయనిశిద్యోతాయకేవలమ్॥ 8
భక్ష్యభోజ్యమహాపానముదితైరతిభోగిభిః। యత్రనజ్ఞాయతేకాలోగతోఽపిదనుజాదిభిః॥ 9
వనానినద్యోరమ్యాణిసరాంసికమలాకరాః। పుంస్కోకిలాళిలాపాశ్చమనోజ్ఞాన్యమ్బరాణిచ॥ 10
భూషణాన్యతిశుభ్రాణిగన్ధాఢ్యంచానులేపనమ్। వీణావేణుమృదఙ్గానాంస్వనాస్తూర్యాణిచద్విజ॥
పేతాన్యన్యానిచోదారభాగ్యభోగ్యానిదానవైః। దైత్యోరగైశ్చభుజ్యన్తేపాతాలాన్తరగోచరైః॥
పాతాళానామధశ్చాస్తేవిష్ణోర్యాతామసీతనుః। శేషాఖ్యాతద్గుణాన్వక్తుంనశక్తాదైత్యదానవాః॥
యోనన్తఃపర్యతేసిద్ధైర్దేవదేవఋషిపూజితః। యస్యసహస్రశిరావ్యక్తస్వస్తికామలభూషణః॥ 14
ఫణామణిసహస్రేణయస్యవిద్యోతయత్దిశః। సర్వాకర్షతితిర్వీర్యాణిహితాయజగతోఽసురాన్॥
మదాఘూర్ణితనేత్రోఽసౌయస్యదైవైకకుణ్డలః। కిరీటస్రగ్ధరోభాతిసాగ్నిశ్వేతఇవాచలః॥ 16
నీలవాసాసమనోద్రిక్తశ్వేతహారోపశోభితః। సాభ్రగఙ్గాప్రపాతోసౌకైలాసాద్రిరివోన్నతః॥ 17

లాఙ్గలాసక్తహస్తాగ్రో బిభ్రన్ముసలముత్తమమ్।
ఉపాస్యతేస్వయంకాన్త్యా యోవారుణ్యాచమూతయా॥ 18
కల్పాన్తేయస్యవక్త్రేభ్యో విషానలశిఖోజ్జ్వలః।
సంకర్షణాత్మకోరుద్రో నిమ్నగామ్యాత్తిజగత్త్రయమ్॥

సభీభత్సోఽరిభూతమశేషంఖీతిమణ్డలమ్। ఆస్తేపాతాలమూలస్థశ్శేషోఽశేషసురార్చితః॥ 20
తస్యవీర్యంప్రభావశ్చస్వరూపంనరూపమేవచ। నహివర్ణయితుంశక్యం జ్ఞాతుంవాత్రిదశైరపి॥ 21
యస్యైకఫణాకలాపృథ్వీఫణామణిశిఖాహణా। ఆస్తేకుసుమమాలేవ కస్తద్వీర్యంవదిష్యతి॥ 22
యదావిజృమ్భతేనన్తోమదాఘూర్ణితలోచనః। తదాచలతిభూరేపాసాద్రితోయాసకాననా॥ 23
గన్ధర్వాప్సరసస్సిద్ధాఃకిన్నరోరగచారణాః। నాన్తంగుణానాంగచ్ఛన్తితేనానన్తోయమవ్యయః॥ 24

యస్యనాగవధూహస్తైర్లేపితంహరిచన్దనమ్।
ముహుశ్శ్వాసానిలాపాస్తంయాతిదిక్షోతూదవాసతామ్॥ 25

యమారాధ్యపురాణర్షిర్గర్గోజ్యోతిషితత్త్వతః। జ్ఞాతవాఞ్ఛకలంలోకేవనమిత్రఫలితంఫలమ్॥
తేనేయంనాగవర్యేణశిరసావిధృతామహీ। బిభర్తిమాలాంలోకానాంసదేవాసురమానుషామ్॥27

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతశ్చనరకాన్విప్ర భువోఽధస్సలిలస్యచ । పాపినోయేషుపచ్యన్తే తాన్శృణుష్వమహామునే ॥ 1
రౌరవస్సూకరోరోధస్తాలోవిశసనస్తథా । మహాజ్వాలస్తప్తకుమ్భో లవణోఽథవిలోహితః ॥ 2
రుధిరామ్బావైతరణీ కృమిశకృమిభోజనః । అసిపత్రవనంకృష్ణో లాలాభక్షశ్చదారుణః ॥ 3
తథాపూయవహఃపాపోవహ్నిజ్వాలోఽథశర్మిరాః । సందంశకృష్ణసూత్రశ్చతమశ్చాపీచిరేవచ ॥ 4
శ్వభోజనశ్చాప్రతిష్ఠోఽన్యోవీచిశ్చతథాపరః । ఇత్యేవమాదయశ్చాన్యే నరకాభక్షదారుణాః ॥ 5
యమస్యవివయేఘోరాశ్శస్త్రాగ్నిభయదాయినః । పతన్తియేషుపురుషాఃపాపకర్మరతాస్తుయే ॥6
కూటసాక్షీతథాసమ్యక్పరీక్షాతేనయోవదేత్ । యశ్చాన్యదనృతంవక్తిసనరోయాతిరౌరవమ్ ॥ 7
భ్రూణహాపురహన్తాచగోఘ్నశ్చమునిసత్తమ । యాన్తితేనరకంరోధంయశ్చోచ్ఛ్వసనిరోధకః ॥ 8
సురాపోబ్రహ్మహాతాచ సువర్ణస్యచమోషకమ్ ।
ప్రయాన్తినరకంయశ్చ తైస్సంసర్గముపైతివై ॥ 9
రాజన్యవైశ్యహన్తాయస్తథైవగురుతల్పగః । తప్తకుమ్భేస్వసాగామీహన్తిరాజభటాంశ్చయః ॥10
సాధ్వీవిక్రియకృద్బన్ధపాలఃకేసరివిక్రియీ । తప్తశూలేపతన్త్యేతే యశ్చభక్తంపరిత్యజేత్ ॥ 11
స్నుషాంసుతాంవాపిగత్వా మహాజ్వాలేనిపాత్యతే ।
అవమన్తాగురూణాంయో యశ్చాక్రోష్టానరాధమః ॥ 12
వేదదూషయితాయశ్చ వేదవిక్రయికశ్చయః । అగమ్యగామీయశ్చస్యాత్తేయాన్తిలవణంద్విజ ॥13
చోరోవిలోపేపతతి మర్యాదాదూషకస్తథా ॥ 14
దేవద్విజపితృద్వేష్టారత్నదూషయితాచయః । సయాతికృమిభక్షైస్తైః కృమిశైచదురిష్టకృత్ ॥ 15
పితృదేవాతిథీంస్త్యక్త్వాపర్యశ్నాతినరాధమః । లాలాభక్షైస్సయాత్యుగ్రైశ్చరకాన్తాచవేధకే ॥ 16
కరోతికణికానో యశ్చయశ్చఖడ్డాదికంనరః । ప్రయాతస్తైర్విశసనే నరకేభయదారుణే ॥ 17
అసత్ప్రతిగృహీతాతునరకేయాత్యధోముఖే । అయాజ్యయాజకశ్చైవ తథానక్షత్రసూచకః ॥ 18
వేగీపూయవహేవైకో యాతిస్నుష్టాన్నభుఙ్నరః ॥ 19
లాక్షామాంసరసానాంచ తిలానాంలవణస్యచ । విక్రేతాబ్రాహ్మణోయాతితమేవనరకంద్విజ ॥ 20
మార్జారకుక్కుటచ్ఛాగశ్వరాహవిహంగమాన్ । లాలయన్నరకంయాతితమేవద్విజసత్తమ ॥ 21
(అపూపవిక్రయీవైతథాపూస్తకవిక్రయీ ।) రజ్జూపజీవికైవర్తాః కుణ్డాశీగరదస్తథా ।
సూచీమాహిషికశ్చైవ పర్వకారీచతోద్విజ ॥ 22
అగారదాహీమిత్రఘ్నశ్శాన్తసిగ్రామయాజకః । రుధిరాపేపతిస్త్యేతేసోమవిక్రయిణశ్చయే ॥ 23
మధుమాంసగ్రామయాజీచ యాతివైతరణీంనరః ॥ 24

ధనయౌవనమత్తాశ్చమర్యాదాభేదినోహియే । తేకృష్ణయాన్త్యశౌచాశ్చకుమార్జీవినశ్చయే ॥
అసిపత్రవనంయాతి వనచ్ఛేదీవృథైవయః । బోరభ్రకోమృగవ్యాధా వహ్నిజ్వాలేపతన్తివై ॥ 26
యాన్త్యేతేద్విజ! తత్రైవ యశ్చాపాకేషువహ్నిదః ॥ 27
ప్రతేషులోపభోయశ్చస్వాశ్రమాత్ప్రచ్యుతశ్చయః । సందంశేయాతనామధ్యేపతతస్తావుభావపి॥ 28
దివాస్వప్నేషుసక్తన్తియేనరాబ్రహ్మచారిణః । పుత్రైరధ్యాపితాయేచ తేపతన్తిశ్వభోజనే ॥ 29
ఏతేచాన్యేచనరకాశ్శతశోఽథసహస్రశః । నోషుమృత్యుకర్మాణఃపచ్యన్తేయాతనాగతాః ॥30
తత్రైవపాపాన్యేతానితథాఽన్యానిసహస్రశః । భుజ్యన్తేయానిపురుషైర్నరకాన్తరగోచరైః ॥ 31
వర్ణాశ్రమవిహుద్ధంచ కర్మకుర్వన్తియేనరాః । కర్మణామనసావాచా నిరయేషుపతన్తితే ॥ 32
అధశ్శిరోభిర్యశ్యన్తేనారకైర్దివిదేవతాః । దేవాశ్చాధోముఖాస్సర్వానధఃపశ్యన్తినారకాన్॥

స్థావరాఃకృమయోమ్యాబ్జాః పక్షిణఃపశవోనరాః ।
ధామ్నాకాస్త్రిదశాస్తద్వన్నోక్షిణశ్చయథాక్రమమ్ ॥ 34
సహస్రభాగప్రథమాః ద్వితీయానుక్రమాస్తథా ।
సర్వేహ్యేతేమహాభాగ! యావన్ముక్తిసమాశ్రయాః ॥ 35
యావన్తోజన్తవస్స్వర్గేతావన్తోనరకౌకసః । పాపకృద్యాతినరకం ప్రాయశ్చిత్తపరాఙ్ముఖః ॥ 36
పాపానామనుపూపాణిప్రాయశ్చిత్తానియద్యథా । తథాతదేవసంస్మృత్యప్రోక్తానిపరమర్షిభిః॥ 37
పాపేగురూణిగురుణిస్వల్పాన్యల్పేచతద్విదః । ప్రాయశ్చిత్తానిమైత్రేయజగుస్స్వయంభువాదయః ॥
ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణితపఃకర్మాత్మకానివై । యానితేషామశేషాణాంకృష్ణానుస్మరణంపరమ్ ॥
కృతేపాపేఽనుతాపోవైయస్యపుంసఃప్రజాయతే। ప్రాయశ్చిత్తంతుతస్యైకంహరిసంస్మరణంపరమ్॥
ప్రాతనిశితథాసంధ్యామధ్యాహ్నాదిషుసంస్మరన్ । నారాయణమవాప్నోతి సద్యఃపాపక్షయంనరః ॥

విష్ణుసంస్మరణాత్క్షీణసమస్తక్లేశసంచయః ।
ముక్తింప్రయాతిస్వర్గాప్తిస్తస్యవిఘ్నోనుమీయతే ॥ 42
వాసుదేవేమనోయస్య జపహోమార్చనాదిషు ।
తస్యాస్తరాయోమైత్రేయ! దేవేన్ద్రత్వాదికంఫలమ్ ॥ 43
క్వనాకపృష్ఠగమనం పునరావృత్తిలక్షణమ్ । క్వచపావాసుదేవేతి ముక్తిబీజమనుత్తమమ్ ॥ 44
తస్మాదహనిశంవిష్ణుం సంస్మరన్పురుషోమునే । నయాతినరకంసద్యస్సంక్షీణాఖలపాతకః ॥ 45
మనఃప్రీతికరస్స్వర్గో నరకస్తద్విపర్యయః । నరకస్స్వర్గసంజ్ఞేవై పాపపుణ్యేద్విజోత్తమ ! ॥ 46

వస్త్వేకమేవదుఃఖాయ సుఖాయేహ్యేకదావయచ ।
కోపాయచయతస్తస్మాద్వస్తువస్త్వాత్మకంకుతః ॥ 47

తదేవప్రీతయేభూత్వాపునర్దుఃఖాయజాయతే । తదేవకోపాయయతిఃప్రసాదాయచజాయతే॥ 48
తస్మాద్దుఃఖాత్మకంనాస్తినచకించిత్సుఖాత్మకమ్ । మనసఃపరిణామోఽయంసుఖదుఃఖాదిలక్షణః ॥49

జ్ఞానమేవపరంబ్రహ్మజ్ఞానంబన్ధాయచేష్యతే । జ్ఞానాత్కర్మిదంసర్వం నజ్ఞానాద్విద్యతేపరమ్ ॥ 50
విద్యావిద్యేచమైత్రేయ ! జ్ఞానమేవోపధారయ ॥ 51
ఏవమేతన్మయాఖ్యాతం భవతోమణ్డలంభువః । పాతాలాదీనిసర్వాణి తథైవనరకాన్ద్విజ ! ॥ 52
సముద్రాఃపర్వతాశ్చైవ ద్వీపావర్షాణినిమ్నగాః ।
సంక్షేపాత్సర్వమాఖ్యాతం కింభూయశ్శ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ 53

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితంభగవన్బ్రహ్మన్ మమైతదఖిలంత్వయా ।
భువలోకాదికాన్లోకాన్ శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంమునే ! ॥ 1
తథైవగ్రహసంస్థానప్రమాణానియథాతథా । సమాచక్ష్వమహాభాగమహ్యంత్వాంపరిపృచ్ఛతే ॥ 2

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

రవిచన్ద్రయోస్సూర్యవన్మయూఖైరవభాస్యతే ॥ ససముద్రసరిచ్ఛైలా తావతీపృథివీస్మృతా ॥ 3
యావత్ప్రమాణాపృథివీవిస్తారపరిమణ్డలాత్ ॥ నభస్తావత్ప్రమాణంవై వ్యాసమణ్డలతోద్విజ ॥ 4
భూమేర్యోజనలక్షేతుమైత్రేయ రవిమణ్డలమ్ । లక్షేదివాకరస్యాపి మణ్డలంశశినఃస్థితమ్ ॥ 5
పూర్ణేశతసహస్రేతుయోజనానాంనిశాకరాత్ । నక్షత్రమణ్డలంకృత్స్నముపరిష్టాత్ప్రకాశతే ॥ 6
ద్విలక్షేచోత్తరేబ్రహ్మన్బుధోనక్షత్రమణ్డలాత్ । తావత్ప్రమాణభాగేతుబుధస్యాప్యుశనాస్థితః॥
అఙ్గారకోపిశుక్రస్యతత్ప్రమాణేవ్యవస్థితః । లక్షద్వయేనభోమస్య స్థితోదేవపురోహితః ॥ 8
సౌరిర్బృహస్పతేస్తోర్ధ్వంద్విలక్షేసమవస్థితః । సప్తర్షిమణ్డలంతస్మాల్లక్షమేకంద్విజోత్తమ॥ 9
ఋషిభ్యస్తుసహస్రాణాంశతాదూర్ధ్వంవ్యవస్థితః । మేధీభూతస్యమస్తస్యజ్యోతిశ్చక్రస్యవైధ్రువః॥
త్రైలోక్యమేతత్కథితముత్సేధేనమహామునే । ఇజ్యాఫలస్యభూరేషా ఇజ్యాచాత్రప్రతిష్ఠితా ॥ 11
ధ్రువాదూర్ధ్వంమహర్లోకోయత్రతేకల్పవాసినః । ఏకాయోజనకోటీతుయత్రతేకల్పవాసినః ॥
ద్వేకోట్యాతుజనోలోకోయత్రతేబ్రహ్మణస్సుతాః । సనన్దనాద్యాఃకథితాః మైత్రేయామలచేతసః॥
చతుర్గుణోత్తరేచోర్ధ్వం జనలోకాత్తపస్స్మృతః ।
వైరాజాయత్రతేదేవాఃస్థితాదాహవివర్జితాః ॥ 14
షడ్గుణేనతపోలోకాత్సత్యలోకోవిరాజతే । అపునర్మారకాయత్రబ్రహ్మలోకోహిసంస్మృతః॥ 15

పాదగమ్యంతుయత్కించిద్వస్త్వస్తిపృథివీమయమ్ ।
సభూలోకస్తుమాఖ్యాతో విస్తారోఽస్యమయోదితః ॥ 16

భూమిసూర్యాన్తరంయత్తుసిద్ధాదిమునిసేవితమ్ । భువలోకస్తుసోవ్యుక్తోద్వితీయోమునిసత్తమ ॥
ధ్రువసూర్యాన్తరంయత్తనియుతానిచతుర్దశ । స్వర్లోకస్సోపిగదితో లోకసంస్థానచిన్తకైః ॥ 18
త్రైలోక్యమేతత్కృతకంమైత్రేయపరిపర్యతే । జనస్తపస్తథాసత్యమితిచాకృతకత్రయమ్ ॥ 19
కృతాకృతకయోర్మధ్యేమహర్లోకఇతిస్మృతః । భూనోభవతికల్పాన్తేయోత్యన్తంనవినశ్యతి॥
ఏతేసప్తమహాలోకామైత్రేయకథితాస్తవ । పాతాళానిచసప్తైవ బ్రహ్మణ్డస్యైషవిస్తరః ॥ 21
ఏతదణ్డకటాహేనతిర్యగూర్ధ్వమధస్తథా । కపిత్థస్యయథాబీజంసర్వతోవైసమావృతమ్ ॥ 22
దశోత్తరేణపయసా మైత్రేయాణ్డంచతద్వృతమ్ ।
సర్వోఽమ్బుపరిధానోఽసౌ వహ్నినావేష్టితోబహిః ॥ 23
వహ్నిశ్చవాయునావాయుర్నభసావృతః । భూతాదినానభస్వోఽపిమహతాపరివేష్టితః ॥
దశోత్తరాణ్యశేషాణి మైత్రేయైతానిసప్తవై ॥ 24
మహాన్తంచసమావృత్యప్రధానంసముపస్థితమ్ । అనన్తస్యనతస్యాన్తస్సంఖ్యానంవాపివిద్యతే ॥ 25
తదనన్తమసంఖ్యాతప్రమాణంచాపినైయతః । హేతుభూతమశేషస్య ప్రకృతిస్సాపరామునే ॥ 26
అణ్డానాంచసహస్రాణాంసహస్రాణ్యయుతానిచ । ఈదృశానాంతథాతత్రకోటికోటిశతానిచ ॥ 27
దారుణ్యగ్నిర్యథాత్తైలంతిలేషద్వత్పుమానపి । ప్రధానేఽవస్థితోవ్యాపీచేతనాత్మాత్మవేదనః ॥ 28
ప్రధానంచపుమాంశ్చైవ సర్వభూతాత్మభూతయూ ।
విష్ణుశక్త్యావుహాబుద్ధే వృతౌసంశ్రయధర్మిణౌ ॥ 29
తయోస్సైనవపృథగ్భావకారణంసంశ్రయస్యచ । క్షోభకారణభూతాచసర్గకాలేమహామతే॥ 30
యథాసక్తంజలేవాతోబిభర్తికణికాశతమ్ । శక్తిస్సాఽపితథావిష్ణోః ప్రధానపురుషాత్మకమ్ ॥
యథాచపాదపోమూలస్కన్ధశాఖాదిసంయుతః । ఆదిబీజాత్ప్రభవతి బీజాన్యన్యానివైతతః ॥ 32
ప్రభవన్తితతస్తేభ్యస్సంభవన్త్యపరేద్రుమాః । తేఽపిత్వల్పతరద్రవ్యకారణానుగతామునే ॥ 33
ఏవమవ్యాకృతాత్పూర్వంజాయన్తేమహదాదయః । విశేషాన్తాస్తతస్తేభ్యస్సంభవన్తిసురాదయః।
తేభ్యశ్చపుత్రాస్తేషాంచ పుత్రాణామపరేసుతాః ॥ 34
బీజవృక్షప్రరోహేణయథానాపచయస్తరోః । భూతానాంభూతసర్గేణనైవాస్త్యపచయస్తథా ॥
సన్నిధానాద్యథాకాశకాలాద్యాఃకారణంతరోః । తథైవాపరిణామేన విశ్వస్యభగవాన్హరిః ॥ 36
వ్రీహిబీజేయథామూలనాలపత్రాఙ్కురాదయః॥ కాణ్డంతోశస్తథాపుష్పంక్షీరంతద్వచ్ఛతణ్డులమ్
తుషకణాశ్చసన్తోనై యాన్త్యవిభావమాత్మనః ।
ప్రరోహహేతుసామగ్ర్యమాసాద్యమునిసత్తమ! ॥ 38
తథాకర్మస్వనేకేషుదేవాద్యాస్సమవస్థితాః । విష్ణుశక్తింసమాసాద్యప్రరోహముపయాన్తివై ॥

సచవిష్ణుఃపరంబ్రహ్మాయతస్సర్వమిదంజగత్ । జగచ్చయోయత్రచేదం యస్మింశ్చలయమేష్యతి॥40
తద్బ్రహ్మపరమంధామ సదసత్తత్పరంపదమ్ । యస్యసర్వమభేదేన జగదేతచ్చరాచరమ్ ॥ 41
సఏవమూలప్రకృతివ్యక్తరూపీజగచ్చసః । తస్మిన్నేవలయం సర్వం యాతితత్రచతిష్ఠతి ॥ 42
కర్తాక్రియాణాంసఇజ్యతేక్రతుస్సఏవతత్కర్మఫలంచతస్య ।
స్రుగాదిరూపాత్మధనమప్యశేషం హరేనకించిద్వ్యతిరిక్తమస్తి ॥ 43

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ప్రథమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వ్యాఖ్యాతమేతద్బ్రహ్మర్షేసంస్థానంతవసువ్రత ।తతఃప్రమాణసంస్థానేసూర్యాదీనాంశృణుష్వమే॥
యోజనానాంసహస్రాణి భాస్కరస్యరథోనవ । ఈషాదండస్తథైవాస్య ద్విగుణోమునిసత్తమ ! ॥ 2
సార్ధకోటిస్తథాసప్తనియుతాన్యధికానివై । యోజనానాంతుతస్యాక్షస్తత్రచక్రంప్రతిష్ఠితమ్॥ 3
త్రినాభిమతిపఞ్చారేషణ్ణేమినన్యక్షయాత్మకే । సంవత్సరమయేకృత్స్నం కాలచక్రం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 4
హయాశ్చసప్తచ్ఛన్దాంసి తేషాంనామానిమేశృణు । గాయత్రీచబృహత్యుష్ణిగ్జగతీత్రిష్టుబేవచ ।
అనుష్టుప్పఙ్క్తిరిత్యుక్తాశ్ఛన్దాసిహరయోరవేః ॥ 5
చత్వారింశత్సహస్రాణి ద్వితీయోఽక్షోవివస్వతః । పఞ్చాన్యానితుసార్ధాని స్యన్దనస్యమహామతే॥ 6
అక్షప్రమాణముభయోః ప్రమాణంతద్యుగార్ధయోః ।
ఈషాస్వక్షస్తద్యుగార్ధేన ధ్రువాధారోరథస్యతు ॥
ద్వితీయేఽక్షేతతశ్చక్రం సంస్థితంమానసాచలే ॥ 7
మానసోత్తరశైలస్య పూర్వతోవాసవీపురీ । దక్షిణేతుయమస్యాన్యా ప్రతీచ్యాంవరుణస్యచ ।
ఉత్తరేణచసోమస్య తాసాంనామానిమేశృణు ॥ 8
వస్వోకసారాశక్రస్య యామ్యాసంయమనీతథా । పురీసుఖాజలేశస్య సోమస్యచవిభావరీ ॥ 9
కాష్ఠాంగతోదక్షిణతఃక్షిప్తేషురివసపతి । మైత్రేయభగవాఞ్ఛీఘ్రతిపాంచక్రసంయుతః ॥
అహోరాత్రవ్యవస్థానకారణంభగవాన్రవిః । దేవయానఃపరఃపన్థా యోఽసౌసంక్లేశసంక్షయే ॥ 11
దివసస్యరవిర్మధ్యేసర్వకాలంవ్యవస్థితః । సర్వద్వీపేషుమైత్రేయ ! నిశాధస్యచసన్ముఖః ॥ 12
ఉదయాస్తమయేచైవసర్వకాలంతుసన్ముఖే । దిశాస్వశేషాసుతథా మైత్రేయ ! విదిశాసుచ ॥ 13
యైర్యత్రదృశ్యతేభాస్వాన్ సతేషాముదయస్మృతః ।
తిరోభావంచయత్రైతి తత్రైవాస్తమయోరవేః ॥ 14

నైవా స్తమయమర్కస్యనోదయస్సర్వదాసతః । ఉదయా స్తమయాఖ్యంహిదశర్క్షనాదశర్క్షనంరవేః ।
శక్రాదీనాంపురేతిష్ఠన్స్పృశత్యేషపురత్రయమ్ । విరోణౌద్వావిరోణస్థస్త్రీకోణాద్వేపురేతథా॥
ఉదితోవర్ధమానాభిరామధ్యాహ్నోత్తపన్రవిః । తతఃపరంహ్రాస్తిభిర్గోభిరస్తనిగచ్ఛతి ॥ 17

ఉదయా స్తమయాభ్యాంచ స్పృతేపూర్వాపరేదిశౌ ।
యావత్పురస్తాత్తపతి తావత్పృష్ఠేఽథపార్శ్వయోః ॥ 18

ఋతేమరగిరేర్మేరోరుపరిబ్రహ్మణస్సభామ్। యేయేమరీచయోర్మధ్యస్యప్రయాన్తిబ్రహ్మణస్సభామ్।
తేతేనిరస్తాస్తద్భాసా ప్రతీపముపయాన్తివై ॥ 19

తస్మాద్దిశ్యుత్తరస్యాంవై దివారాత్రిస్సదైవహి । సర్వేషాంద్వీపవర్షాణాంమేరుర్ధ్రువతోయతః ॥
ప్రభావివస్వతోరాత్రావస్తంగచ్ఛతిభాస్కరే । విశత్యగ్నిమతోరాత్రావగ్నిర్దూరాత్ప్రకాశతే॥
వహ్నేఃప్రభాతథాభానుం దినేప్వావిశతిద్విజ । అతీవవహ్నిసంయోగాత్తతస్సూర్యఃప్రకాశతే ॥22
తేజసీభాస్కరాగ్నేయే ప్రకాశోష్ణస్వరూపిణీ । పరస్పరానుప్రవేశాదాప్యేతేదివానిశమ్ ॥ 23
దక్షిణోత్తరభూమ్యర్ధేసముత్థితిభాస్కరే । అహోరాత్రంవిశత్యమ్భస్తమఃప్రాకాశ్యశీలవత్ ॥
అతాత్రూహిభవన్త్యాపోదివానక్తప్రవేశనాత్ । దినంవిశతిసైవామ్భోభాస్కరేస్తమువేయుషి ।
తస్మాచ్చుక్లాభవన్త్యాపో నక్తమహ్నఃప్రవేశనాత్ ॥ 25

ఏవంపుష్కరమధ్యేనయదాయాతిదివాకరః । త్రింశద్భాగంతుమేదిన్యాస్తదాసూహూర్తికీగతిః ॥
కులాలచక్రపర్యన్తే భ్రమన్నేషదివాకరః । కరోత్యహస్తథారాత్రిం విముఞ్చన్నేదసీంద్విజ ! ॥ 27
అయనస్యోత్తరస్యాదౌమకరంయాతిభాస్కరః । తతఃకుమ్భంచమీనంచరాశేరాశ్యన్తరంద్విజ!।
త్రిపేతేప్వథభూక్షేషుతతోనైషువతీంగతిమ్ । ప్రయాతిసవితాకుర్వన్నహోరాత్రంతతస్సమమ్॥29

తతోరాత్రిఃక్షయంయాతి వర్ధతేఽనుదినందినమ్ ॥ 30

తతశ్చమిథునస్యాన్తేపరాంకాష్ఠాముపాగతః । రాశింకర్కటకంప్రాప్యకురుతేదక్షిణాయనమ్ ॥ 31
కులాలచక్రపర్యన్తే యథాశీఘ్రంప్రవర్తతే । దక్షిణప్రక్రమేసూర్యస్తథాశీఘ్రంప్రవర్తతే ॥ 32
అతివేగతయాకాలంవాయువేగగతిశ్చరన్ । తస్మాత్ప్రకృష్టాంభూమింతుకాలేనాల్పేనగచ్ఛతి ॥ 33

సూర్యోద్వాదశభిశ్శీఘ్ర్యాన్మహూర్తైర్దక్షిణాయనే ।
త్రయోదశార్ధమృక్షాణామహ్నోతుచరతేద్విజ ।
ముహూర్తైస్తావదృక్షాణి నక్తమష్టాదశైశ్చరన్ ॥ 34

కులాలచక్రమధ్యస్థోయథామన్దంప్రసర్పతి । తథోదగయనేసూర్యస్సర్పతేమన్దవిక్రమః ॥ 35
తస్మాద్దీర్ఘేణకాలేనభూమిమాప్నోతుగచ్ఛతి । అష్టాదశముహూర్తంతుఉత్తరాయణపశ్చిమమ్॥

అహోభవతితత్రాపి తపతేమన్దవిక్రమః ॥ 37

త్రయోదశార్ధమహ్నైవ ఋక్షాణాంచరతేరవిః ।
ముహూర్తైస్తావదృక్షాణి రాత్రౌద్వాదశభిశ్చరన్ ॥ 38

అతోమన్దతరంనాభ్యాంచక్రంభ్రమతివైయథా । మృత్పిణ్డఇవమధ్యస్థోధ్రువోభ్రమతివైతథా॥ 39
కులాలచక్రనాభిస్తు యథాతత్రైవవర్తతే । ధ్రువస్తథాహిమైత్రేయ తత్రైవపరివర్తతే ॥ 40
ఉభయోఃకాష్ఠయోర్మధ్యేభ్రమతోమణ్డలానివ । దివానక్తంచసూర్యస్యమన్దాశీఘ్రాచవైగతిః ॥
మన్దాహ్నియస్మిన్నయనేశీఘ్రానక్తంతదాగతిః । శీఘ్రానిశియదాచాస్యతదామన్దాగతిర్దివా ॥ 42
ఏకప్రమాణమేనైషూగ్దయాతిదివాకరః । అహోరాత్రేణయోభుఙ్క్తేసమస్తారాశయోద్విజ॥
షడేవరాశీన్యోభుఙ్క్తేరాత్రావన్యాంశ్చషడ్దివా ॥ 44
రాశిప్రమాణజనితా దీర్ఘహ్రస్వాత్మికాదివా ।
తథానిశాయాంరాశీనాం ప్రమాణైర్లఘుదీర్ఘతా ॥ 45
దినాదేదీర్ఘహ్రస్వత్వంతద్భోగేనైవజాయతే । ఉత్తరేప్రక్రమేశీఘ్రానిశిమన్దాగతిర్దివా॥ 46
దక్షిణేత్వయనేనైవ విపరీతావివస్వతః ॥ 47
ఉషారాత్రిస్సమాఖ్యాతా వ్యుష్టిశ్చాప్యుచ్యతేదినమ్ ।
ప్రోచ్యతేచతయోస్సంధ్యా ఉషావ్యుష్టోర్యదన్తరమ్ ॥ 48
సంధ్యాకాలేతుసంప్రాప్తే రౌద్రేపరమదారుణే ।
మన్దేహోరాత్రసాఘోరాస్సూర్యమిచ్ఛన్తిఖాదితుమ్ ॥ 49
ప్రజాపతికృతశ్శాపస్తేషాంవైరౌద్రయరక్షసామ్ । అక్షయత్వంశరీరాణాం మరణంచదినేదినే ॥ 50
తతస్సూర్యస్యతైర్హ్యుద్ధంభవత్యత్యన్తదారుణమ్ ।తతోద్విజోత్తమాస్తోయంసంక్షిపన్తిమహామునే॥
ఓఙ్కారబ్రహ్మసంయుక్తం గాయత్ర్యాచాభిసన్తితమ్ ।
తేనదహ్యన్తితేపాపా వజ్రభూతేనవారిణా ॥ 52
అగ్నిహోత్రేహుయతేయా సమన్తాత్ప్రథమాహుతిః ।
సూర్యోజ్యోతిస్సహస్రాంశుస్తయాదీప్యతిభాస్కరః ॥ 53
ఓఙ్కారోభగవాన్విష్ణుస్త్రిధామావచసాంపతిః । తదుచ్చారణతస్తేతువినాశంయాన్తిరాక్షసాః॥ 54
వైష్ణవోంశఃపరస్సూర్యఅస్తజ్యోతిరసంస్పవమ్ ।అభియాయతమోఙ్కారంతస్యతత్ప్రేరకంపరమ్॥
తేనతత్ప్రేరితంజ్యోతిరోఙ్కారేణాతిదీప్తిమత్ । దహత్యశేషరక్షాంసిమన్దేహాఖ్యాన్యఘానివై ॥ 56
తస్మాన్నోల్లఙ్ఘనంకార్యం సంధ్యోపాసనకర్మణః ।
సహస్రంసూర్యసంధ్యాయా నోపాస్తింకురుతేహియః ॥ 57
తతఃప్రయాతిభగవాన్బ్రాహ్మైరభిరతీతః । వాలఖిల్యాదిభిశ్చైవ జగతఃపాలనోద్యతః ॥ 58
కాష్ఠానిమేషాదశపఞ్చచైవ త్రింశచ్చకాష్ఠాగణయేత్కలాంతామ్ ।
త్రింశత్కలాశ్చైవభవేన్ముహూర్తస్తత్రింశతారాత్ర్యహనిసమేతే ॥ 59
హ్రాసవృద్ధీత్వహర్భాగైర్దివసానాంయథాక్రమమ్ ।
సంధ్యాముహూర్తమాత్రావై హ్రాసేవృద్ధాసమాస్మృతా ॥ 60

లేఖాప్రభృత్యథాదిత్యే త్రిముహూర్తగతేతువై ।
ప్రాతఃస్మృత స్తృతీకాలో భాగ స్త్వహ్నస్సపఞ్చమః ॥ 61
ప్రాతఃకాలాత్ స్మృత స్తస్మాత్త్రిముహూర్త స్తుసఙ్గవః ।
మధ్యాహ్నస్త్రిముహూర్త స్తు తస్మాత్కాలాత్తుసఙ్గవాత్ ॥ 62
తస్మాన్మాధ్యాహ్నికాత్కాలాదపరాహ్ణఇతిస్మృతః ।
త్రయఏవముహూర్తాస్తు కాలఏమస్మృతోబుధైః ॥ 63
అపరాహ్ణోవ్యతీతేతు కాలఃసాయాహ్న ఉచ్యతే ।
దశపఞ్చముహూర్తావై ముహూర్తాస్త్రయఏవచ ॥ 64
దశపఞ్చముహూర్తంవై అహోవైషుపతంస్మృతమ్ ॥ 65
వధగతేప్రాసతేచైవఅయనేదక్షిణోత్తరే । అహస్తుగ్రసతేరాత్రిం రాత్రిగ్రసతివాసరమ్ ॥ 66
శరద్వసన్తయోర్మధ్యేవిషువంతువిభావ్యతే । తులామేషగతేభానౌసమరాత్రిదినంతుతత్ ॥ 67
కర్కటేవస్థితేభానౌ దక్షిణాయనముచ్యతే । ఉత్తరాయణమప్యుక్తం మకరస్థేదివాకరే ॥ 68
త్రింశన్ముహూర్తంకథితమహోరాత్రంతుయన్మయా । తానిపఞ్చదశబ్రహ్మపక్షఇత్యభిధీయతే॥
మాసఃపక్షద్వయేనోక్తో ద్వౌమాసౌచార్కజావృతుః ।
ఋతుత్రయంచాప్యయనం ద్వేయనేవర్షసంజ్ఞితే ॥ 70
సంవత్సరాదయఃపఞ్చ చతుర్మాసవికల్పితాః । నిశ్చయస్సర్వకాలస్య యుగమిత్యభిధీయతే ॥ 71
సంవత్సరస్తుప్రథమోద్వితీయఃపరివత్సరః । ఇదవ్వత్సర స్తృతీయస్తు చతుర్థశ్చానువత్సరః ।
వత్సరఃపఞ్చమశ్చాత్ర కాలోఽయంయుగసంజ్ఞితః ॥ 72
యశ్చైవతస్యోత్తరేశైలశ్శృఙ్గవానితివిశ్రుతః । త్రీణితస్యతుశృఙ్గాణియైరసౌశృఙ్గవాన్స్మృతః ॥ 73
దక్షిణంచోత్తరంచైవ మధ్యమంవైషువంతథా । శరద్వసన్తయోర్మధ్యే తద్భానుఃప్రతిపద్యతే ।
మేషాదౌచతులాదౌచ మైత్రేయ విషువంస్మృతమ్ ॥ 74
తదాతుల్యమహోరాత్రంకరోతిదివిభాకరః । దశపఞ్చముహూర్తంవైతదేతదుభయంస్మృతమ్॥
ప్రథమేకృత్తికాభాగే యదాభాస్యాంస్తదాశశీ ।
విశాఖానాంచతుర్థేఽంశే మునే । తిష్ఠత్యసంశయమ్ ॥ 76
విశాఖానాంయదాసూర్యశ్చరత్యంశంతృతీయకమ్। తదాచన్ద్రంవిజానీయాత్కృత్తికాశిరసిస్థితమ్ ॥
తదైవవిషువాఖ్యోవై కాలఃపుణ్యోభిధీయతే । తదాదానాదికంయానిదేవేభ్యఃప్రయతాత్మభిః ॥ 78
బ్రాహ్మణేభ్యఃపితృభ్యశ్చముఖమేతత్తుదానజమ్ । దత్తదానస్తువిషువేకృతకృత్యోభిజాయతే ॥ 79
అహోరాత్రార్ధమాసౌతు కలాఃకాష్ఠాముణాస్తథా ।
పౌర్ణమాసీతువిజ్ఞేయా అమావాస్యాతథైవచ ॥
సినీవాలీకుహూశ్చైవ రాకాచానుమతిస్తథా ॥ 80

తప స్తప స్యామధుమాధవౌ చ శుక్రశ్శుచిశ్చాయనముత్తరంస్యాత్ ।
నభోనభస్యౌచఇషస్తథోర్జస్సహస్యవితిదక్షిణంస్యాత్ ॥ 81

లోకాలోకస్తయైశ్శిలఃప్రాగుత్థోభవత్పోమయా । లోకపాలాస్తుచత్వార స్తత్రతిష్ఠన్తినుప్రతాః ॥
సుధన్వాశఙ్ఖపాశైశ్చవకదమస్యాత్మజౌద్విజ ! । హిరణ్యరోమాచైవాన్యశ్చతుర్థఃకేతుమానపి ॥
నిర్వ్యన్వానిరభిమానాని స్తన్వానిష్పరిగ్రహాః। లోకపాలాస్థితాహ్యేతేలోకాలోకేచతుర్దిశమ్॥
ఉత్తరంయదగస్త్యస్యఅజవీథ్యాశ్చదక్షిణమ్ । పితృయానస్యవైపన్థా వైశ్వానరపథాద్బహిః ॥ 85
తత్రాసతేమహాత్మానో బుధమోయేఽగ్నిహోత్రిణః ।
భూతారమ్భకృతంబ్రహ్మ శంసన్తోబుత్విగుద్యతాః ।
ప్రారభన్తేలోకకామాస్తేషాంపన్థాస్సదక్షిణః ॥ 86
చలితంతేపునర్బ్రహ్మస్థాపకున్తియుగేయుగే । సంతత్యాతపసాచైవమర్యాదాభిశ్శుతేనచ॥ 87
జాయమానాస్తుపూర్వేతే పశ్చిమానాంగృహేషువై ।
పశ్చిమాశ్చైవపూర్వేషాం జాయన్తేనిధనేష్విహ ॥ 88
ఏవమావర్తమానాస్తే తిష్ఠన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ।
సవితుర్దక్షిణంమార్గం శ్రితాహ్యేచన్ద్రితారకమ్ ॥ 89
నాగవీథ్యుత్తరంయచ్చసప్తర్షిభ్యశ్చదక్షిణమ్ । ఉత్తరస్సవితుఃపన్థాదేవయానస్తుసస్మృతః॥ 90
తత్రతేవశినస్సిద్ధావిమలాబ్రహ్మచారిణః । సంతతింతేజుగుప్సన్తి తస్మాన్మృత్యుర్జితశ్చైతైః ॥ 91
అష్టాశీతిసహస్రాణిమునీనామూర్ధ్వరేతసామ్ । ఉదక్పన్థానమర్యమ్ణశ్శ్రితాన్యాభూతసంప్లవాత్ ॥
తేఽసంప్రయోగాల్లోభస్య మైథునస్యచవర్జనాత్ ।
ఇచ్ఛాద్వేషాప్రవృత్త్యాచ భూతారమ్భవివర్జనాత్ ॥ 93
పునశ్చాకామసంయోగాచ్ఛుద్ధాదేహోపదర్శనాత్ ।
ఇత్యేభిఃకారణైశ్శుద్ధా స్తేఽమృతత్వంహిభేజిరే ॥ 94
ఆభూతసంప్లవంస్థానమమృతత్వంవిధీయతే । త్రైలోక్యస్థితికాలోఽయమపునర్మారఉచ్యతే ॥ 95
బ్రహ్మహత్యాశ్వమేధాభ్యాం పాపపుణ్యకృతోవిధిః ।
ఆభూతసంప్లవా న్తంతత్ఫలముక్తంతయోర్ద్విజ ॥ 96
యావన్మాత్రప్రదేశేతు మైత్రేయావస్థితోధ్రువః ।
తావయాయాతితావత్తు భూమేరాభూతసంప్లవాత్ ॥ 97
ఊర్ధ్వోత్తమృషిభ్యస్తు ధ్రువోయత్రవ్యవస్థితః ।
ఏతద్విష్ణుపదందివ్యం తృతీయంవ్యోమ్నిభాస్వరమ్ ॥ 98
నిధూతదోషజాతానాంయతీనాంసంయతాత్మనామ్ । స్థానంతత్పరమంవిప్రపుణ్యపాపపరిక్షయే ॥
అపుణ్యపుణ్యోపరమే క్షీణాశేషాస్తిహేతవః ।యత్రగత్వానశోచన్తి తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥100

ధమ్రధ్రువాద్యా స్థిష్ఠన్తి యత్రవై లోకసాక్షిణః ।
తత్సాఙ్ఖ్యే త్పన్నయోగేద్ధా స్తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 101
యత్రోతమేతత్ప్రోతంచ యద్భూతంసచరాచరమ్ ।
భావ్యంచవిశ్వంమైత్రేయ! తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 102
దివీవచక్షురాతతం వితతంయన్మహాత్మనామ్ । వివేకజ్ఞానదృష్టంచ తద్విష్ణోఃపరమపదమ్ ॥ 103
యస్మిన్ప్రతిష్ఠితోభాస్వా న్మేధీభూతస్స్వయంధ్రువః ।
ధ్రువేచసర్వజ్యోతీంషి జ్యోతిష్ష్వమ్భోముచోద్విజ! ॥ 104
మేఘేషుసంతతావృష్టిర్వృష్టేస్సృష్టేశ్చపోషణమ్ ।
ఆప్యాయనంచసర్వేషాం దేవాదీనాంమహామునే ! ॥ 105
తతశ్చాజ్యాహుతిద్వారా పోషితా స్తేహవిర్భుజః ।
సృష్టేఃకారణతాంయాన్తి భూతానాంస్థితయేపునః ॥ 106
ఏవమేతత్పదంవిష్ణో స్తృతీయమమలాత్మకమ్ । ఆధారభూతంలోకానాంత్రయాణాంవృద్ధికారణమ్॥
తతఃప్రభవతిబ్రహ్మ సర్వపాపహరాసరిత్ । గఙ్గా దేవాఙ్గనాఙ్గానామనులేపనపిఙ్గరా ॥ 108
వామపాదామ్బుజాఙ్గుష్ఠనఖస్రోతోవినిర్గతామ్ ।
విష్ణోర్బిభర్తియాంభక్త్యా శిరసాఽహనిశంధ్రువః ॥ 109
తతస్సప్తర్షయోయస్యాఃప్రాణాయామపరాయణాఃతిష్ఠన్తివీచిమాలాభిరూహ్యమానజటాజలే॥
వారోష్ణైస్సంతతైర్యస్యాఃప్లావితంశశిమణ్డలమ్ । భూయోధికతరాంకాన్తింవహత్యేతదహఃక్షయే॥
మేరుపృష్ఠేపతితోవ్యేచినిష్క్రాన్తాశశిమణ్డలాత్ ।
జగతఃపావనార్థాయ యాప్రయాతి చతుర్దిశమ్ ॥ 112
సీతాచాలకనన్దాచచక్షుర్భద్రేతిసంస్థితా । ఏకైకయాచతుర్భేదా దిగ్భేదగతిలక్షణా ॥ 113
భేదంచాలకనన్దాఖ్యంయస్యాశ్శిరోఽపిదక్షిణమ్ । దధారశిరసాప్రీత్యా వర్షాణామధికంశతమ్॥114
శంభోర్జటాకలాపాచ్చ వినిష్క్రామ్యస్థితశ్శకరాః ।
ప్లావయిత్వాదివంన్యే యూపాపాకసగరాత్మజాన్ ॥ 115
స్నాతస్యసకలేయస్యాస్సద్యఃపాపంప్రణశ్యతి। అపూర్వపుణ్యప్రాప్తిశ్చసద్యోమైత్రేయ! జాయతే॥
దత్తాఃపితృభ్యోయత్రాప స్తనయైశ్శ్రద్ధయాఽన్వితైః ।
సమాశతంప్రయచ్ఛన్తి తృప్తింమైత్రేయ ! దులభామ్ ॥ 117
యస్యామిష్ట్వామహాయజ్ఞైర్యజ్ఞేశంపురుషోత్తమమ్ । ద్విజభూపాఃపరామృద్ధిమవాపుర్దివిచేహచ ॥
స్నానాద్విధూతపాపాశ్చయజ్జలేయతియస్థితా । కేశవాసక్తమనసఃప్రాప్తానిర్వాణముత్తమమ్ ॥
శ్రుతాభిలషితాదృష్టాస్పృష్టాపీతావగాహితా । యాపావయతిభూతానికీర్తితాచదినేదినే ॥ 120

గఙ్గాగఙ్గేతియున్నామయోజనానాంశతేష్వపి । స్థితైరుచ్చారితంహంతిపాపంజన్మత్రయార్జితమ్ ॥
యతస్సాపావనాయాలంత్రయాణాంజగతామపి । సముద్భూతాపరంతత్తుతృతీయంభగవత్పదమ్ ॥
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః. [122

అథ ద్వితీయాంశే నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తారామయంభగవతశ్శింశుమారాకృతిప్రభోః । దివియూపంహరేర్యత్తు తస్యపుచ్ఛేస్థితోధ్రువః॥ 1
సైషభ్రమద్భిరామయతి చన్ద్రాదిత్యాదితారగాః ।
భ్రమన్తమనుతంయాన్తి నక్షత్రాణిచచక్రవత్ ॥ 2
సూర్యాచన్ద్రమసౌతారానక్షత్రాణిగ్రహైస్సహ । వాతాసీకమయైర్బన్ధైర్ధ్రువేబద్ధానితానివై ॥
శింశుమారాకృతిర్హ్యేషా యద్రూపంజ్యోతిషాందివి ।
నారాయణోఽయనంధామ్నాం తస్యాధారస్స్వయంహ్యది ॥ 4
ఉత్తానపాదపుత్రస్తుతమారాధ్యజగత్పతిమ్ । సతారాశింశుమారస్య ధ్రువఃపుచ్ఛేవ్యవస్థితః ॥ 5
ఆధారశ్శింశుమారస్యసర్వాధ్యక్షోజనార్దనః । ధ్రువస్యశింశుమారశ్చధ్రువేభానుర్వ్యవస్థితః ॥ 6
తదాధారంజగచ్చేదం సదేవాసురమానుషమ్ ॥ 7
యేనవిప్రవిధానేనతన్మమైకమనాశృణు । వివస్వానష్టభిర్మాసైరాదాయాపోరసాన్వితాః ।
వర్షత్యేవతతశ్చాన్నమన్నాదప్యఖిలంజగత్ ॥ 8
వివస్వానంశుభిస్తీక్ష్ణైరాదాయజగతోజలమ్ । సోమేముఞ్చత్యథేన్దుశ్చవాయునాడీమయైర్ద్విజ ।
నాలైర్విధీపతేఽభేషు భూమాగ్న్యనిలమూర్తిషు ॥ 9
సభ్రశ్యన్తియతస్తేభ్యోజలాన్యభ్రాణితాన్యతః । అభ్రస్థాఃప్రపతన్త్యాపోవాయునాసముదీరితాః ।
సంస్కారంకాలజనితం మైత్రేయాసాద్యనిర్మలాః ॥ 10
సరిత్సముద్రభౌమాస్తుతథాఽఽపఃప్రాణిసంభవాః । చతుర్విధాకారాభగవానాదత్తేసవితామునే! ॥
ఆకాశగఙ్గాసలిలంతథాఽఽదాయగభస్తిమాన్ । అనభ్రగతమేవోర్వ్యాంసద్యఃపీయూషరశ్మిభిః ॥
తస్యసంస్పర్శనిర్ధూతపాపపఙ్కోద్విజోత్తమ ! ।
నయాతినరకంమర్త్యో దివ్యస్నానంహితత్స్మృతమ్ ॥ 13
దృష్టసూర్యంహియద్వారిపతత్యభ్రైర్వినాదివః। ఆకాశగఙ్గాసలిలం తద్ధోభిఃపీయూషతేరవేః ॥ 14
కృత్తికాదిషుఋక్షేషువిషమేష్వమ్బుయద్దివః । దృష్టార్కఃపతితంక్షీయంతద్ధాభ్దిగ్గజోజ్ఝితమ్॥ 15

యుగ్మహ్నే ఽశుచయస్తోయంపతత్యూ ర్ధ్వితందివఃతత్సూర్యరశ్మిభిస్సమ్యక్సమాదాయనిరస్యతే॥
ఉభయంపుణ్యమత్యర్థంనృణాంపాపాపహంద్విజ । ఆకాశగఙ్గాసలిలందివ్యంస్నానంమహామునేఃయత్తుమేహ్నైస్సముత్సృష్టం వారిత్రాణినాంద్విజ! ।
పుష్ణాత్యోషధయస్సర్వా జీవనాయామృతంహితత్ ॥ 18
తేనపృథ్వింపరాంనీతస్సలిలేనామధీగణఃసాధకఃఫలపాకాన్తఃప్రజానాంద్విజ! జాయతే ॥ 19
తేనయజ్ఞేయథాప్రోక్తా మానవాశ్శ్రుతిచక్షుషఃకుర్వన్త్యహరహస్తైశ్చ దేవానాప్యాయయన్తిచ ॥ 20
ఏవంయజ్ఞాశ్చవేదాశ్చవర్ణాశ్చద్విజపూర్వకాఃసర్వేదేవనికాయాశ్చపశుభూతగణాశ్చయే ॥
వృష్ట్యాధృతమిదంసర్వమన్నంనిష్పాద్యతేయయా। సాపినిష్పాద్యతేవృష్టిస్సవిత్రామునిసత్తమ ॥22
ఆధారభూతస్సవితుర్ధ్రువోమునివరోత్తమ! । ధ్రువస్యశింశుమారోసౌసోపినారాయణాశ్రయఃహృదినారాయణస్తస్యశింశుమారస్యసంస్థితఃతద్భూతసర్వభూతానామాదిభూతస్సనాతనఃII24

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే నవమోఽధ్యాయఃః

అథ ద్వితీయాంశే దశమోఽధ్యాయఃః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

త్ర్యశీతిమణ్డలశతంకాష్ఠయోరన్తరంద్వయోఃఆరోహణావరోహాభ్యాంభానోరభ్రేనయాగతిఃII 1
సరథోఽధిష్ఠితోదేవైరాదిత్యైఃఋషిభిస్తథా । గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చ గ్రామణీసర్పరాక్షసైఃII 2
ధాతాకృతస్థలాచైవపులస్త్యోవాసుకిస్తథా । రథభృద్ధామణీహేతిస్తుమ్బురుశ్చైవసప్తమఃII 3
ఏతేవసన్తివైచైత్రే మధుమాసేసదైవహి । మైత్రేయ! స్వన్దనేభానోస్సప్తమాసాధికారిణఃII 4
అర్యమాపులహశ్చైవరథౌజాఃపుఞ్జికస్థలాఃప్రహేతిఃకచ్ఛవీరశ్చ నారదశ్చరథేరవేఃII 5
మాధవేనివసన్త్యేతే శుచిసంజ్ఞేనిబోధమే ॥ 6
మిత్రోత్రిస్తక్షకోరక్షఃపౌరుషేయోఽథమేనకాఃహాహారథస్వనశ్చైవ మైత్రేయైతేవసన్తివైII7
వజ్రణోవసిష్ఠోరమ్భాచ సహజన్యాహుహూరథఃరథచిత్రస్తథాశుక్రే వసన్త్యేషాథసంజ్ఞితేII 8
ఇన్ద్రోవిశ్వావసుస్సోతాఏలాపుత్రస్తథాఽఙ్గిరాఃప్రమ్లోచాచానఘస్యేతేసర్పశ్చాకేవసన్తివైవివస్వానుగ్రసేనశ్చభృగురాపూరణస్తథాఅనుమ్లోచాశఙ్ఖపాత్రోవ్యాఘ్రోభాద్రపదేతథాII
పూషావసురుచివాతోగౌతమోథధనంజయఃసుషేణోన్యఘృతాచీచవసన్త్యశ్వయుజేరవౌII
విశ్వావసుర్భరద్వాజఃపర్జన్యైరావతౌతథావిశ్వాచీసేనజిచ్చాపఃకార్తికేచాధికారిణఃII 12
అంశకాశ్యపతార్క్ష్యాస్తుమహాపద్మస్తథోర్వశీచిత్రసేనస్తథావిద్యున్నామగశీర్షాధికారిణఃII13

క్రతుభఙ్గస్తథోర్ణాయు(న్సూర్యః)స్సూజఙ్కాకోటకస్థథా ।
అరిష్టనేమిశ్చైవాన్యా పూర్వచిత్తిర్వరాప్సరాః ॥ 14
పౌలమాసేవస న్త్యేతే సప్తబాస్కరమణ్డలే । లోకప్రకాశనాథాయ విప్రవర్యాధికారిణః ॥ 15
త్వష్టాథజమదగ్నిశ్చకమ్బలోఽథతిలోత్తమా । బ్రహ్మోపేతోఽథఋతజిద్ధృతరాష్ట్రశ్చసప్తమః ॥
మాఘమాసేవస న్త్యేతేసప్తమైత్రేయభాస్కరే ।శ్రూయతాంచాపరేసూర్యేఫల్గునేవస న్తియే ॥
విష్ణురథ్వతరోరమ్భాసూర్యవర్చాశ్చసత్యజిత్ । విశ్వామిత్రస్థారథ్యోయజ్ఞోపేతోమహామునే॥
మాసేఫాల్గునేమైత్రేయ ! వస న్త్యేతేఽత్రసప్తకాః ।
సవితుమణ్డలేబ్రహ్మన్ విష్ణుశక్త్యవబృంహితాః ॥ 19
స్తువన్తిమునయస్సూర్యం గన్ధర్వైర్గీయతేవరః ।
నృత్యన్త్యప్సరసోయాన్తి సూర్యస్యానునిశాచరాః ॥ 20
వహన్తిపన్నగాయత్నైః క్రియతేఽభీశుసంగ్రహః ॥ 21
వాలఖిల్యాస్తథైవైనం పరివార్యసమాసతే ॥ 22
సోయంసప్తగణస్సూర్యమణ్డలేమునిసత్తమ । హిమోష్మవారివృష్టీనాంహేతుస్సర్వమయంగతః॥23

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే దశమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

యదేతద్భగవానాహ గణస్సప్తవిధోరవేః । మణ్డలేహిమవాన్విష్ణుకారణంతన్మయాశ్రుతమ్ ॥ 1
వ్యాపారశ్చాధికథితోగన్ధర్వోరగరక్షసామ్ । ఋషీణాంవాలఖిల్యానాంతథైవాప్సరసాంగురో! ॥ 2
యత్ప్రాణాంచరథేభానోర్విష్ణుశక్తిధృతాత్మనామ్ ।
కించాదిత్యస్యయత్కర్మ తన్మేబ్రూహి క్తంత్వయామునే ॥ 3
యదిసప్తగణోవారి హిమమున్ముంచవర్షతి । తత్కిమత్రరవేర్యేన వృష్టిస్సూర్యాదితీర్యతే ॥ 4
వివస్వానుదితోమధ్యే యాత్యస్తమితికింజనః । బ్రవీత్యేతత్సమంకర్మ యదిసప్తగణస్యతత్ ॥ 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయశ్రూయతామేతద్యద్భవాన్పరిపృచ్ఛతి । యథాసప్తగణోవ్యేకఃప్రధాన్యేనాధికోరవిః॥6
సర్వశక్తిఃపరావిష్ణోఃఋగ్యజుస్సామసంజ్ఞితా । సైషాత్రయీతపత్యంహోజగతశ్చహినస్తియత్ ॥ 7
సైషావిష్ణుస్థితస్థిత్యాంజగతఃపాలనోద్యతః । ఋగ్యజుస్సామభూతోఽన్తస్సవితుర్ద్వాదశాత్మకః ॥

మాసిమాసిరవిర్యోయ స్తత్రతత్రహిసాపరా । త్రయీమయీవిష్ణుశ క్తిరవస్థానంకరోతిహి ॥ 9
ఋచస్తువన్తివూర్వాహ్ణేమధ్యా హ్నేచయజూంష్యథ ।
బృహద్రథన్తరాదీని సామాన్యహ్నఃక్రమేరవిమ్ ॥ 10
అబ్జమేపాత్రయీవిష్ణోఃఋగ్యజుస్సామసంజ్ఞితా । విష్ణుశ క్తిరవస్థానం సదాదిత్యేకరోతిసా ॥ 11
నకేవలంరవేశ్శ క్తిర్వ్యష్ణవీసాత్రయీమయీ । బ్రహ్మశక్తిపురుహూతద్రక్రమ్యమేతత్త్రయీమయమ్॥
సగాఢావృబ్భవోబ్రహ్మ స్థితౌవిష్ణుయజుర్మయః ।
రుద్రస్సామమయోఽన్తాయ తస్మాత్తస్యాశుచిర్ధ్వనిః ॥ 13
ఏవంసాసాత్వికీశ క్తిర్వ్యష్ణవీయాత్రయీమయీ । ఆత్మసప్తగణస్థంతం భాస్వన్తమధితిష్ఠతి ॥ 14
తయాచాధిష్ఠితస్సోఽపి జాజ్వలీతిస్వరశ్మిభిః । తమస్సమస్తజగతాం నాశనంయతిచాఖిలమ్ ॥ 15
స్తువన్తిచైనంమునయోగన్ధర్వైర్గీయతేపురః । నృత్యన్త్యప్సరసోఽన్తితస్యచానునిశాచరాః ॥
వహన్తిపన్నగాయత్నైఃక్రియతేఽభీశుసంగ్రహః । వాలఖిల్యాస్తథైవైనం పరివార్యసమాసతే ॥17
నోదేతానాస్తమేతాచకదాచిచ్ఛక్తిరూపధృత్ । విష్ణుర్విష్ణోఃపృథక్తస్యగణస్సప్తవిధోహ్యయమ్ ॥
స్తమ్భస్థపర్ణసైర్తితోయఆసన్నతాంనరః। ఛాయాదర్శనసంయోగంసప్రాప్నోత్యథాత్మనః
ఏవంసావైష్ణవీశ క్తిరేవాపైతితోద్విజ । మాసానుమాసంభాస్వన్తమధ్యాస్తేత్రసంస్థితమ్ ॥
పితృదేవమనుష్యాదీన్ససదాప్యాయయత్యేషప్రభుః । పరివర్తత్యహోరాత్రకారణంసవితాద్విజ ! ॥
సూర్యరశ్మినుషమ్నాయ స్తర్పితస్తేనచన్ద్రమాః । కృష్ణపక్షేమరైశ్శశ్వత్పీయతేసైసుధామయః ॥
పీతంతంద్విజలంసోమంకృష్ణపక్షేద్విజ! । పిబన్తిపితరస్తేషాంభాస్కరాస్తర్పణంతథా ॥ 23
ఆదత్తేరశ్మిభిర్యంతుక్షితిసంస్థంరసంరవిః । తముత్సృజతిభూతానాంపుష్ట్యర్థంసస్యవృద్ధయే ॥ 24
తేనప్రీణాత్యశేషాణిభూతానిభగవాన్రవిః । పితృదేవమనుష్యాదీనేనమాప్యాయయత్యసౌ ॥ 25
పక్షత్రిపంతుదేవానాం పిత్రూణాంచైకమాసికమ్ ।
శశ్వత్త్రిపంచమాత్యానాం మైత్రేయార్కఃప్రయచ్ఛతి ॥ 26

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

రథస్త్రిచక్రస్సోమస్య కున్దాభాస్తస్యవాజినః । వామదక్షిణతోయుక్తా దశతేనచరత్యసౌ ॥ 1
వీథ్యాశ్రయాణిఋక్షాణి ధ్రువాధారేణవేగినా । హ్రాసవృద్ధిక్రమస్తస్య రశ్మీనాంసవితుర్యథా ॥ 2
అర్కస్యైవహితస్యాశ్వాస్సకృద్యుక్తావహన్తితే । కల్పమేకంమునిశ్రేష్ఠవారిగర్భసముద్భవాః ॥ 3

ఋణంపీతంసురైస్సోమమాప్యాయయతిదీప్తిమాన్ । మైత్రేయైకకలంసన్తంరశ్మినైకేనభాస్కరః॥
క్రమేణయేనపీతోఽసౌదేవైస్తేనసితాకరమ్ । ఆప్యాయయత్యనుదినం భాస్కరోవారితస్కరః ॥5
సంభృతంచార్ధమాసేన తత్పీయూషమమృతమ్ ।
పిబన్తిదేవామైత్రేయ! సుధాహారాయతోఽమరాః ॥ 6
త్రయస్త్రింశత్సహస్రాణిత్రయస్త్రింశచ్ఛతానిచ । త్రయస్త్రింశత్తథాదేవాఃపిబన్తిఋణదాకరమ్ ॥7
కలాద్వయావశిష్టన్తుప్రవిష్టస్సూర్యమణ్డలమ్ । అమాఖ్యరశ్మ్యావసతిరమావాస్యాతతస్స్మృతా ॥ 8
అపున్తస్మిన్నహోరాత్రే పూర్వంవిశతిచన్ద్రమాః ।
తతోపీహతుసవసతి ప్రయాత్యేకకలంతతఃక్రమాత్ ॥ 9
క్షీణత్రింశత్తిథిర్భోగ్యస్తుపీహతస్తంస్థేనిశాకరే । పత్రంవాపాతయత్యేకం బ్రహ్మహత్యాంసవిన్దతి ॥ 10
సోమంపఞ్చదశేభాగే కించిచ్ఛిష్టేకలాత్మకే । అపరాహ్ణేపితృగణా జఘన్యంపర్యుపాసతే ॥ 11
పిబన్తిద్వికలాకారంశిష్టాతస్యకలాంతుయా । సుధామృతమయీపుణ్యా తామిన్దోఃపితరోమునే ॥ 12
నిస్సృతంతదమావాస్యాం గభస్తిభ్యస్సుధామృతమ్ ।
మాసతృప్తిమవాప్యాగ్ర్యాం పితరస్తన్తినిర్వృతాః ।
సౌమ్యా బర్హిషదశ్చైవ అగ్నిష్వాత్తాశ్చతేత్రిధా ॥ 13
ఏవందేవాఃసితేపక్షేకృష్ణపక్షేతథాపిత్రృన్ । పీహధశ్చామృతమయైశ్శీతైరప్యరమాణుభిః॥ 14
పీహదోమధినిష్పత్త్యా మనుష్యపశుకీటకాన్ । ఆప్యాయయతిశీతాంశుః ప్రకాశాహ్లాదనేనచ ॥ 15
వాయ్వగ్నిద్రవ్యసంభూతోరథశ్చన్ద్రసుతస్యచ । పిశఙ్గైస్తురగైర్యుక్తస్సోఽష్టాభిర్వాయువేగిభిః ॥ 16
సవరూథస్సానుకర్షోయుక్తోభూసంభవైర్హయైః । సోపాసంగపతాకస్తుశుక్రస్యాపిరథోమహాన్ ॥
అష్టాభిఃకాఞ్చనశ్రీమాన్ భౌమస్యాపిరథోమహాన్ ।
పద్మరాగాహయైర్యుక్తోవహ్నిసంభవైః ॥ 18
అష్టాభిఃపాణ్డురైర్హయ్యక్తైర్వాజిభిఃకాఞ్చనేరథే । తస్మింస్థితివర్షంవై రాశౌరాశౌబృహస్పతిః ॥
అశ్వాశసంభవైర్యుక్తైస్సశ్మబలైస్సన్దసంయుతమ్ । సమారుహ్యాశనైర్యాతిమన్దగామీశనైశ్చరః ॥
స్వర్భానోస్తురగాహ్యష్టౌభృఙ్గాభాధూసరంరథమ్ । సకృద్యుక్తాస్తుమైత్రేయవహన్త్యవిరతంసదా
ఆదిత్యాన్నిస్సృతోరాహుస్సోమంగచ్ఛతిపర్వసు । ఆదిత్యమేతిసోమాచ్చపునస్సోమోపపర్వసు ॥
తథాకేతూరథస్యాశ్వాఅష్టౌవైవాతరంహసః । పలాలధూమవర్ణాభాలాఙ్గూలసదృశప్రభాణాః ॥ 23
ఏతేమయాగ్రహాణాంవై తవాఖ్యాతారథానవ । సర్వేధ్రువేమహాభాగప్రబద్ధావాయురశ్మిభిః ॥ 24
గ్రహర్క్షతారాధిష్ణ్యానిధ్రువేబద్ధాన్యశేషతః । భ్రమన్త్యచిన్తచారేణమైత్రేయానిలరశ్మిభిః ॥25
యావన్త్యర్క్షైర్వతారాస్తాస్తావన్తోవాతరశ్మయః ।
సర్వేధ్రువేనిబద్ధాస్తే భ్రమన్తోభ్రామయన్తితమ్ ॥ 26

శైలపీడాయథాచక్రంభ్రమన్భ్రామయ తిప్రజాః । తథాభ్రమ న్తిజ్యోతింషివాతవిద్ధానిసర్వశః॥ 27
అలాతచక్రవద్యా న్తివాతచక్రేరితానితు । యస్మాజ్జ్యోతీంషివహతి ప్రవహా స్తేనసస్మృతః ॥ 28
శింశుమార స్తుయఃప్రో క్తస్సధ్రువోయత్రతిష్ఠతి । సన్నివేశంచతస్యాపి శృణుష్వముని సత్తమ ॥ 29
యదహ్నాకురుతేపాపందృష్ట్వాతంనిశిముచ్యతే ! యావత్యశ్చావతారాస్తాశ్శింశుమారాశ్రితాదివి ।
తావన్త్యేవతువర్షాణి జీవ న్త్యభ్యధికానితు ॥ 30
ఉత్తానపాద స్తస్యాధో విష్ణోర్యోహ్యుత్తరోహనుః ।
యజ్ఞోధరశ్చవిష్ణోర్యోధరోర్ముర్ధానమాశ్రితః ॥ 31
హృదినారాయణశ్చా స్తేఆశ్వినౌపూర్వపాదయోః । వహణశ్చార్యమాచైవపశ్చిమేతస్యసక్థినీ ॥ 32
శిశ్నస్థంవత్సర స్తస్య మిత్రోఽపానంసమాశ్రితః ॥ 33
పుచ్ఛేగ్నిశ్చమహేన్ద్రశ్చకాశ్యపోధృతతోధ్రువః । తారకాశింశుమారస్యనా స్తమీచతుష్టయమ్॥
ఇత్యేషసన్నివేశోయఃపృథివ్యాజ్యోతిషాంతథా । ద్వీపానాముదధీనాంచపర్వతానాంచకీర్తితః॥35
వర్షాణాంచనదీనాంచ యేచతేషువస న్తివై ।
తేషాంస్వరూపమాఖ్యాతం సంక్షేపశ్శ్రూయతాంపునః ॥
యదమ్బువైష్ణవఃకాయ స్తతోవిప్రవసుంధరా ।
పద్మాకారాసముద్భూతా పర్వతాబ్ధ్యాదిసంయుతా ॥ 37
జ్యోతీంషివిష్ణుర్భువనానివిష్ణుర్వనానివిష్ణుర్గిరయోదిశశ్చ ।
నద్యస్సముద్రాశ్చసపేవసర్వం యదస్తియన్నాస్తిచవిప్రవర్య ! ॥ 38
జ్ఞానస్వరూపోభగవా న్యతోఽసావశేషమూర్తిర్జగతువ స్తుభూతః ।
తతోహిశైలాబ్ధిధరాదిభేదా జానీహివిజ్ఞానవిజృమ్భితాని ॥ 39
యదాతుశుద్ధంనిజరూపిసర్వం కర్మక్షయేజ్ఞానమపా స్తదోషమ్ ।
తదాహిసంకల్పతరోఃఫలాని భవ న్తినోవస్తువస్తుభేదాః ॥ 40
వ స్త్వ స్తికింకుత్రచిదాదిమధ్యపర్య న్తహీనంచసదైకరూపమ్ ।
యచ్చాన్యథాత్వంద్విజ ! యాతిభూయో నతత్తథాతత్రకుతోహితత్త్వమ్ ॥ 41
మహీఘటత్వంఘటతఃకపాలికా కపాలికాచూర్ణరజ స్తతోఽణుః ।
జనైఃస్వకమ స్తిమితాత్మనిశ్చయైరాలక్ష్యతేబూహికిమత్రవస్తు ॥ 42
తస్మాన్నవిజ్ఞానమృతేఽస్తికించిత్క్వచిత్కదాచిద్ద్విజ ! వస్తుజాతమ్ ।
విజ్ఞానమేకంనిజకర్మభేదవిభిన్నచిత్తైర్బహుధాఽభ్యుపేతమ్ ॥ 43
జ్ఞానంవిశుద్ధంవిమలంచనిత్యమ్మహేశ్వరాధీనిరస్తసఙ్గమ్ ॥
ఏకస్యదైకంపరమఃపరేశస్సవాసుదేవోనయతోఽన్యదస్తి ॥ 44

సద్భావపభోభవతోమయోక్తో జ్ఞానంయథాసత్యమసత్యమన్యత్ ।
ఏతత్తుయత్సంవ్యవహారభూతం తత్రాపిచోక్తంభవనాశ్రితంతే ॥ 45
యజ్ఞైరపశుర్వహ్నిరశేషఋుత్విగ్భోసస్సురాస్స్వర్గమయశ్చకామః ।
ఇత్యాదికర్మాశ్రితమాగదృష్టం భూరాదిభోగాశ్చఫలానితేషామ్ ॥ 46
యచ్చైతద్భువనగతంమయాతవోక్తం సర్వత్రవ్రజతిహితత్రకర్మవశ్యః ।
జ్ఞాత్వైతద్ధ్రువమచలంసదైకరూపం తత్కర్మాద్విశతిహియేనవానుదేవమ్ ॥ 47

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

భువనకోశః సమాప్తః

అథ ద్వితీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవన్సమ్యగాఖ్యాతం యత్పృష్టోసిమయాఽఖిలమ్ ।
భూసముద్రాదిసరితాం సంస్థానంగ్రహసంస్థితిః ॥ 1
విష్ణ్వాధారంయథాచైతత్త్రైలోక్యంసమవస్థితమ్ । పరమార్థశ్చమేబ్రూహ్యోయథాజ్ఞానంప్రధానతః॥ 2
యత్తుతద్భగవానాహభరతస్యమహీపతేః । శ్రోతుమిచ్ఛామిచరితంతన్మమాఖ్యాతుమర్హసి॥ 3
భరతస్యమహీపాలస్సాలగ్రామేఽవసత్పురా । యోగయుక్తస్సమాధాయవానుదేవమనస్సదా ॥ 4
పుణ్యదేశప్రభావేన ధ్యాయతశ్చసదాహరిమ్ । కథంనుసాభవన్ముక్తియదభూత్సద్విజఃపునః ॥ 5
విప్రత్వేచకృతంతేన యదూచ్చుస్సమహాత్మనా । భరతేనమునిశ్రేష్ఠ ! తత్సర్వంవక్తుమర్హసి॥6

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సాలగ్రామేమహాభాగోభగవన్న్యస్తమానసః । సఉవాసచిరంకాలం మైత్రేయ ! పృథివీపతిః ॥ 7
అహింసాదివ్యశేషేషుగుణేషుగుణినాంవరః । అవాపపరమాంకాష్ఠాం మనసశ్చాపిసంయమే ॥ 8
యజ్ఞేశాచ్యుతగోవిన్దమాధవానన్తకేశవ । కృష్ణవిష్ణోహృషీకేశ ! వాసుదేవ ! నమోఽస్తుతే ॥ 9
ఇతిరాజామహభరతోహరేర్నామాని కేవలమ్ । నాన్యజ్జగాదమైత్రేయ ! కించిత్స్వప్నాన్తరేష్వపి ।
ఏతత్పరంస్తదర్థంచ వినానాన్యదచిన్తయత్ ॥ 10
సమిత్పుష్పకుశాదానంచక్రేదేవక్రియాకృతే । నాన్యానిచక్రేకర్మాణినిస్సఙ్గోయోగతాపసః॥ 11
జగామసోభిషేకార్థమేకదాతుమహానదీమ్ । సస్నౌతత్రతదాచక్రేస్నానస్యాన్తరక్రియామ్॥12
అథాజగామతత్తీరం జలంపాతుంపిపాసితా । ఆసన్నప్రసవాబ్రహ్మన్ ఏకైవహరిణీవనాత్ । 13

తతస్తుమభవ త్తత్ర పీతప్రాయేజలేతయా । సింహస్యనాదస్తుమహా సర్వప్రాణిభయంకరః ॥ 14
తతస్ససహసాత్రాసాదాప్లుతానిమ్నగాతటమ్ ।
అత్యుచ్చారోహణేనాస్యా నద్యాంగర్భఃపపాతసః ॥ 15
తమూహ్యమానంవేగేనపీచిమాలాపరిప్లుతమ్ । జగ్రాహసనృపోగర్భాత్పతితంమృగపోతకమ్॥ 16
గర్భప్రచ్యుతిదుఃఖేనప్రోత్తుజ్ఞాక్రమణేనచ । మైత్రేయ ! సాపిహరిణీ పపాతచమమారచ ॥ 17
హరిణీంతాంవిలోక్యాథవిపన్నాంనృపతాపసః । మృగపోతంసమాదాయపునరాశ్రమమాగతః॥ 18
చకారానుదినంచాసౌమృగపోతస్యవైనృపః । పోషణంపుష్యమాణశ్చసతే నవవృధేమునే ! ॥ 19
చచారాశ్రమపర్యన్తతృణానిగహనేషుసః । దూరంగత్వాచశాద్వలత్రాసాదభ్యాయయౌవనః॥
ప్రాతర్గత్వాఽతిదూరంచ సాయమాయాత్యథాశ్రమమ్ ।
పునశ్చభరతస్యాభూ దాశ్రమస్యోటజాజిరే ॥ 21
తస్యతస్మిన్మృగేదూరసమీపపరివర్తిని । ఆసీచ్చేతస్సమాసక్తం నయయావన్యతోద్విజ ॥ 22
విముక్తరాజ్యతనయఃప్రోష్ఠిశాశేమభాన్ధవః । మమత్వంసచకారోవైచ్ఛస్తస్మిన్హరిణబాలకే ॥
కింవక్ష్యేభర్తృతోవ్యాప్తైర్నకింసింహేసనిపాతితః।చిరాయమాణేనిష్క్రాన్తేతస్యాసీదితిమానసమ్॥
ఏషావసుమతీతస్య ఖురాగ్రక్షతకర్బురా ॥ 25
ప్రీతయేమమయాతోఽసౌక్వమైణకపోతకః । విషాణాగ్రేణమద్బాహుకణ్డూయనపరోహిసః ॥
క్షేమేణాభ్యాగతోఽరణ్యాదపిమాంసుఖయిష్యతి ॥ 26
ఏతేబూనశిఖాస్తస్యదర్భనైరచిరోద్గతైః । కుశకాశా విరాజన్తే వటవస్సామగాఇవ ॥ 27
ఇత్థంచిరగతేతస్మిన్ సచక్రేమానసంమునిః । ప్రీతిప్రసన్నవదనః పాశ్వస్థేచాభవన్మృగే ॥ 28
సమాధిభఙ్గస్తస్యాసీ త్తస్మమత్వాద్భృతాత్మనః । సంత్యక్తరాజ్యభోగర్ద్ధిస్స్వజనస్యాపిభూపతేః ॥ 29
చపలేచపలంతస్మిన్ దూరగందూరగామిని । మృగపోతేఽభవచ్చిత్తం స్థైర్యవత్తస్యభూపతేః ॥30
కాలేనగచ్ఛతాసోఽథకాలంచక్రేమహీపతిః । పితేవసారసంపుత్రేణ మృగపోతేనపీడితః ॥ 31
మృగమేవతదాద్రాక్షీత్త్యజన్ప్రాణానసావపి। తన్మయత్వేనమైత్రేయనాన్యత్కించిదచిన్తయత్ ॥
తతశ్చతత్కాలకృతాం భావనాంప్రాప్యతాదృశీమ్ ।
జమ్బూమార్గేమహారణ్యే జజ్ఞేజాతిస్మరోమృగః ॥ 33
జాతిస్మరత్వాదుద్విగ్నస్సంసారస్యద్విజోత్తమ। విహాయమాతరంభూయస్సాలగ్రామముపాయయౌ॥
శుష్కైస్తృణైస్తథాపర్ణైర్వస్కువన్నాత్మపోషణమ్ ।
మృగత్వహేతుభూతస్య కర్మణోనిష్కృతింయయౌ ॥ 35
సత్రచోత్సృష్టదేహోసౌజజ్ఞేజాతిస్మరోద్విజః । సదాచారవతాంశుద్ధేయోగినాంప్రవరేకులే ॥ 36
సర్వవిజ్ఞానసంపన్నస్సర్వశాస్త్రకృతశ్రమత్వవిత్ । అపశ్యత్సచమైత్రేయఆత్మానంప్రకృతేఃపరమ్ ॥ 37

ఆత్మనోఽధిగతజ్ఞానాద్దేవాదీనిమహామునే । సర్వభూతాన్యభేదేన దదర్శాత్మన్యధోక్షజే ॥ 38
నపపాతగుహుప్రోక్తాం కృతోపనయనశ్రుతిమ్ । నదదర్శ చకమాణి శాస్త్రాణిజగృహేనచ ॥ 39
ఊర్ధ్వోఽపిబహుశోకించిజ్జడవాక్యమభాషత । తదప్యసంస్కారగుణం గ్రామ్యవాక్యోక్తిసంశ్రితమ్ ॥
అపధ్వస్తవపుస్సోఽథమలినామ్బరధృద్ద్విజః । క్లిన్నదన్తాన్తరస్సైకైః పరిభూతస్సనాగరైః ॥ 41
సమ్మానవనాపరాంహానింమోగర్దేఃకురుతేయతః । జనేనావమతోయోగీయోగసిద్ధించవిన్దతి ॥ 42

తస్మాచ్చరేతవైయోగీ సతాంధర్మమదూషయన్ ।
జనాయథావమన్యేరన్ గచ్ఛేయుర్నచ సంగతిమ్ ॥ 43

హిరణ్యగర్భవచనంవిచిన్త్యేత్థంమహామతిః । ఆత్మానందర్శయామాసజడోన్మత్తాకృతింజనే॥ 44
భూత్వేకుల్మాషవాట్యాదిశాకంవన్యఫలంకణాన్ । యద్యదాహ్నోతిసుబహుతదశ్నేకాలసంయమమ్॥
పితర్యుపరతేఽసోథ భ్రాతృభ్రాతృవ్యభాన్ధవైః । కారితఃక్షేత్రకర్మాది కదన్నాహారతోషితః ॥
సమాహృపీనావయవో జడకారీచకర్మణి । సర్వలోకోపకరణం బభూవాహారవేతనః ॥ 47
తంతాదృశమసంస్కారవిప్రాకృతివిచేష్టితమ్ । హృత్తాసౌవీరరాజస్య కాల్యాపశుమయోజయత్ ॥
రాత్రౌతంసమలంకృత్యవైశసస్యవిధానతః । అధిష్ఠితంమహాకాలీ జ్ఞాత్వాయోగేశ్వరంతథా ॥ 49
తతఃఖడ్గంసమాదాయనిశితంనిశితాతదా । హృత్తారంక్రూరకర్మాణమచ్ఛినత్కణమూలతః ।

స్వపాదయుతాదేవీ పపౌరుధిరముల్బణమ్ ॥ 50

తతస్సౌవీరరాజస్యప్రయాతస్యమహాత్మనః । విష్వక్సేనాత్మయోగ్యోఽయమిత్యపి ॥51
తంతాదృశంమహాత్మానంభస్మచ్ఛన్నమివానలమ్ । హృత్తాసౌవీరరాజస్యవిష్వక్సేనోగ్యమమన్యత ॥
సరాజాశిబికాసూథోగన్తుంకృతమతిర్ద్విజ । బభూవేత్యుమతీతీరేకపిలస్యైవరాశ్రమమ్ ॥ 53

శ్రేయఃకిమత్రసంసారే దుఃఖప్రాయేనృణామితి ।
ప్రష్టుంతంమోహధమజ్ఞం కపిలాఖ్యంమహామునిమ్ ॥ 54

ఉవాహశిబికాంతస్యహృత్తవచనచోదితః । నృణాంవిష్వక్సృహీతానామన్యేషాంసోఽపిమధ్యగః ॥
గృహీతోవిష్వనావిష్వక్సర్వజ్ఞానైకభాజనమ్ । జాతిస్మరోసౌపాపస్యహృయకామఉవాహతామ్ ॥ 56

యయౌజడగతిస్సోఽథ యుగమాత్రావలోకనమ్ ।
కుర్వన్మతిమతాంశ్రేష్ఠస్తేత్వన్యేత్వరితంయయుః ॥ 57

విలోక్యనృపతిస్సోఽపివిషమమాంశిబికాగతిమ్ । కిమేతదిత్యాహసమం గమ్యతాంశిబికావహాః ॥ 58
పునస్తైర్వశిబికాంవిలోక్యవిషమాంహసా । నృపఃకిమేతదిత్యాహభవద్భిర్గమ్యతేన్యథా ॥
భూపతేవదతస్తస్యశ్రుత్వేత్థంబహుశోవచః । శిబికోద్వాహకాఃప్రోచురయంయాతీత్యసత్వరమ్ ॥

రాజోవాచ :—

కింత్వాన్యోస్వల్పమధ్వానంత్వద్వోఢాశిబికామమ । కిమాయాససహోనత్వం వీవానసినిరీక్ష్యసే ॥ 61

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

నాహంపీవానచైవోఢాశిబికాభవతోమయా । నక్షాన్తోస్మినవాయాసస్సోఢవ్యోస్తిమహీపతే॥ 62

రాజోవాచ :—

ప్రత్యక్షందృశ్యసేపీవానద్యాపిశిబికాత్వయి । శ్రమశ్చభారోద్వహనే భవత్యేవహిదేహినామ్ ॥ 63

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ప్రత్యక్షంభవతాభూప! యద్దృష్టంమమతద్వద । బలవానబలశ్చేతి వాచ్యంపశ్చాద్విశేషణమ్ ॥
త్వయోఢాశిబికాచేతిత్వయ్యద్యాపిచసంస్థితా । మిథ్యైతదత్రతుభవాన్శృణోతువచనంమమ॥ 65

భూమిపాదయుగంత్వాస్తే జఙ్ఘేపాదద్వయాశ్రితే ।
ఊరోర్వేజఙ్ఘాద్వయావస్థా తదాధారంతథోదరమ్ ॥ 66

వక్షస్థలంతథాబాహూస్కన్ధౌచోదరసంస్థితౌ । స్కన్ధాశ్రితేయంశిబికామమభారోత్రకింకృతః॥ 67
శిబికాయాంస్థితంచేదందేహంత్వదుపలక్షితమ్ । తత్రత్వమహ్యత్ర ప్రోచ్యతేచేదమన్యథా ॥ 68

అహంత్వంచతథాన్యేచ భూతైరూహ్యమపార్థివ ।
గుణప్రవాహపతితో భూతవర్గోపియాత్యయమ్ ॥ 69

కర్మవశ్యాగుణాహ్యేతేసత్త్వాద్యాఃపృథివీపతే । అవిద్యాసంచితంకర్మతచ్చాశేషేమజన్తుషు ॥
ఆత్మాశుద్ధోపరశ్చాన్తోనిగుణఃప్రకృతేఃపరః । ప్రవృద్ధ్యపచయానాస్యనైకస్యాఖిలజన్తుషు ॥ 71
యథానోపచయస్తస్యనైవాస్త్యపచయస్తథా । తదాపీవానసీతిత్వంకథయాయుక్తాత్వయేరితమ్ ॥
భూపాదజఙ్ఘకట్యోరుజఠరాదిషుసంస్థితే । శిబికేయంయదాస్కన్ధే తదాభారస్సమస్తవ్యాపీ ॥ 73
తథాపినైవదుఃఖాదిభూఃపశిబికోఢానకేవలమ్ । నైలద్రుమగృహోత్థోపిపృథివీసంభవోపివా॥ 74
యదాపుంసఃపృథగ్భావఃప్రాకృతైఃకారణైర్నృప । సోఢవ్యస్తుతదాయాసఃకథంవానృపతేమయా॥
యద్ధ్రీవ్యాశిబికాచేయంతద్ధ్రీవ్యోభూతసంగ్రహః। భవతోమేఖిలస్యాస్యమమత్వేనోపబృంహితః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవముక్త్వాభవన్నాసీన్మహాశిబికాంద్విజ । సోపిరాజావతీర్యాశ్వాంతత్పాదౌజగృహేత్వరన్ ॥

రాజోవాచ :—

భోభోవిసృజ్యశిబికాం ప్రసాదంకురుమేద్విజ! । కథ్యతాంకోభవానత్ర జాల్మరూపధరస్థితః ॥ 78
యోభవాన్యన్నిమిత్తంవా యదాగమనకారణమ్ ।
తత్సర్వంకథ్యతాంబ్రహ్మన్మహ్యంశుశ్రూషవేత్వయా ॥ 79

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంసోహమిత్యేతద్వక్తుంభూపనశక్యతే । ఉపభోగనిమిత్తంతుసర్వత్రాగమనక్రియా॥ 80

సుఖదుఃఖోపభోగాద్యా తౌ దేశాద్యుపపాదితౌ ।
ధర్మాధర్మౌ కథం బ్రహ్మన్ కస్యేదం కుత ఏవ వా ॥ 81

సర్వత్రైవహి భూపాల జన్తోస్సర్వస్య కారణమ్। ధర్మాధర్మాయతఃకస్మాత్కారణంపృచ్ఛ్యతేత్వయా

రాజోవాచ :—

ధర్మాధర్మౌ నసందేహాస్సర్వకార్యేషుకారణమ్ । ఉపభోగనిమిత్తంచ దేహోద్దేహాన్తరాగమః ॥
యత్తేవ్యతిభవత్యాప్తం కింసోహమిత్యేతదాత్మనః। వక్తుంనశక్యతేశ్రోతుంతన్మమేచ్ఛాప్రవర్తతే॥
యోఽస్తిసోహమితిబ్రహ్మన్కథంవక్తుంనశక్యతే । ఆత్మన్యేవనదోషాయశబ్దోహమితియోద్విజ॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

శబ్దోహమితిదోషాయ నాత్మన్యేవతథైవతత్ । అనాత్మనాత్మనిజ్ఞానం శబ్దోవాభ్రాన్తిలక్షణః ॥
జిహ్వాబ్రవీత్యహమితి దన్తోష్ఠౌతాలుకేనృప । ఏతేనాహంయతస్సర్వే వాఙ్నిష్పాదనహేతవః ॥ 87
కింహేతుర్భవ్యదత్యేషావాగేవాహమితిస్వయమ్ ! అతఃపీవానసీత్యేతద్వక్తుమిత్థంనయుజ్యతే ॥ 88
పిణ్డఃపృథగ్యతఃపుంసశ్శిరఃపాణ్యాదిలక్షణః । తతోహమితిశబ్దాంతాంసంజ్ఞాంరాజఞ్కరోమ్యహమ్ ॥
యద్యన్యోస్తిపరఃకోపిమత్తఃపార్థివసత్తమ । తదైషోహమయంచాన్యోవక్తుమేవమపీష్యతే ॥ 90
యదాసనుష్టదేహేషుపుమానేకోవ్యవస్థితః । తదాహంకోభవాఽసోహమిత్యేతద్విఫలంవచః ॥ 91
త్వంరాజాశిబికాచేయంవయంవాహాఃపురస్సరాః । అయంచభవతోలోకోనసదేతన్మృషోచ్యతే ॥
పృథోదాహృతశ్చేయంశిబికాత్వదధిష్ఠితా । క్వవృథాసంజ్ఞావాత్యాదారుసంజ్ఞాఽథవానృప! ॥93
వృథారూఢోమహారాజోనాయంవదతిజనః । నచదారుణిసర్వస్త్వాం బ్రవీతిశిబికాగతమ్ ॥ 94
శిబికాదారుసంఘాతో రచనాస్థితిసంస్థితః । అన్వీక్ష్యతానృపశ్రేష్ఠ ! తచ్ఛ్రేశిబికాత్వయా ॥ 95

ఏవంఛత్రశలాకానాం పృథగ్భావేవిమృశ్యతామ్ ।
క్వయాతంఛత్రమిత్యేవ న్యాయస్త్వయితథామయి ॥ 96

పుమాంస్త్రీగారజోవాజీకుఞ్జరోవిహగస్తరుః । దేహేషులోకసంజ్ఞేయంవిజ్ఞేయాకర్మహేతుషు ॥97
పుమాన్నదేవోననరో నపశునఁచపాదపః । శరీరాకృతిభేదాస్తు భూపతేకర్మయోనయః ॥ 98
వస్తురాజేతియల్లోకేయచ్చరాజభటాదికమ్ । తథాన్యచ్చనృపేత్థంతన్నసత్యంకల్పనామయమ్॥ 99
యత్తుకాలాన్తరేణాపినాన్యసంజ్ఞాముపైతివై । పరిణామాదిసంభూతాంతద్వస్తునృపతచ్ఛకిమ్ ॥ 100

త్వంరాజాసర్వలోకస్య పితుఃపుత్రోరిపోరిపుః ।
పత్న్యాఃపతిఃపితాసూనోః కంత్వాంభూప! వదామ్యహమ్ ॥ 101

త్వంకిమేతచ్ఛిరఃకింను గ్రీవాతవతథోదరమ్ । కిముపాదాదికంత్వంవైతవైతత్కిమంమహీపతే ॥ 102
సమస్తావయవేభ్యస్త్వంపృథగ్భావవ్యవస్థితః । కోహమిత్యతినిపుణోభూత్వాచిన్తయపార్థివ ! ॥
ఏవంవ్యవస్థితేతత్రేయమయాహమితిభామితిమ్ । పృథక్కరణనిష్పాద్యం శక్యతేనృపతేకథమ్ ॥ 104

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

శ్రీ

అథ ద్వితీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నిశమ్యతస్యేతివచఃపరమార్థసమన్వితమ్ । ప్రశ్రయావనతోభూత్వా తమాహనృపతిర్ద్విజమ్ ॥

రాజోవాచ :—

భగవన్యత్త్వయాప్రోక్తం పరమార్థమయంవచః ।
శ్రుతేతస్మిన్భ్రమస్తీవ మనసోమమవృత్తయః ॥ 2
ఏతద్వివేకవిజ్ఞానం యదశేషేషుజన్తుషు । భవతాదర్శితంవిప్ర! తత్పరంప్రకృతేర్మహత్ ॥ 3
నాహంవహామిశిబికాం శిబికానమయిస్థితా । శరీరమన్యదస్మత్తో యెనేయంశిబికాధృతా ॥ 4
గుణప్రవృత్త్యాస్యభూతానాం ప్రవృత్తిఃకర్మచోదితా ।
ప్రవర్తన్తేగుణాశ్చైతే కిమమీతిత్వయోదితమ్ ॥ 5
ఏతస్మిన్పరమార్థజ్ఞమమశ్రోత్రపథంగతే । మనోవిహ్వలతామేతిపరమార్థార్థకాంగతమ్ ॥
పూర్వమేవమహాభాగంకపిలర్షిమహంద్విజ । ప్రష్టుమభ్యుద్యతోగత్వాశ్రేయఃకిన్వత్రసంశ్రయః ॥
తదస్మదీచభవతాయదిదంవాక్యమీరితమ్ । తేనైవపరమార్థేన త్వయిచేతఃప్రధావతి ॥ 8
కపిలర్షిర్భగవతస్సర్వభూతస్యవైకిల । విష్ణోరంశోజగన్మోహనాశాయోర్వీముపాగతః ॥ 9
సఏవభగవాన్మానమస్మాకంహితకామ్యయా । ప్రత్యక్షతామత్రగతోయథైతద్భవతోచ్యతే ॥10
తస్మాన్మమాంప్రణతాయత్వంయచ్ఛ్రేయఃపరమంద్విజ । తద్వదాఖలవిజ్ఞానజలవీచ్యుదధిర్భవాన్ ॥ 11

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

భూప! పృచ్ఛసికింశ్రేయఃపరమార్థంనుపృచ్ఛసి ।
శ్రేయాంస్యపరమార్థాని యాన్యశేషాణిభూపతే ॥ 12
దేవతారాధనంకృత్వాధనసంపదమిచ్ఛతి । పుత్రానిచ్ఛతిరాజ్యంచశ్రేయస్తత్ప్రాప్తిలక్షణమ్ ॥ 13
కర్మయజ్ఞాత్మకంశ్రేయస్స్వర్లోకఫలదాయియత్ ।
శ్రేయఃప్రధానంచఫలే తదేవానభిసంహితే ॥ 14
ఆత్మాధ్యేయస్సదాభూప! యోగయుక్తైస్తథాపరమ్ ।
శ్రేయస్తస్యైవసంయోగశ్శ్రేయోయత్పరమాత్మనః ॥ 15
శ్రేయాంస్యేవమనేకానిశతశోథసహస్రశః । సన్త్యత్రపరమార్థాస్తునత్వేతేశ్రూయతాంచమే ॥
ధర్మాయత్యజతేకింనుపరమార్థోధనంయది। వ్యయశ్చక్రియతేయస్మాత్కామప్రాప్త్యపలక్షణః ॥
పుత్రశ్చేత్పరమార్థస్స్యాత్సోఽప్యన్యస్యనరేశ్వర ! ।
పరమార్థభూతస్సోఽన్యస్య పరమార్థోఽహితత్పితా ॥ 18

ఏవంనపరమార్థోఽస్తి జగత్యత్రనరాధిప । పరమార్థోఽహికార్యాణి కారణానామశేషతః ॥
రాజ్యాదిప్రాప్తిరత్రోక్తాపరమార్థతయాయది । పరమార్థాభవన్త్వత్రనభవన్తిచవైతతః॥20

ఋగ్యజుస్సామనిష్పాద్యం యజ్ఞకర్మమతంతవ ।
పరమార్థభూతంతత్రాపి శ్రూయతాంగదతోమమ ॥ 21

యత్తునిష్పాద్యతేకార్యం మృదాకారణభూతయా ।
తత్కారణానుగమనాజ్జాయతేనృపమృణ్మయమ్ ॥ 22

ఏవంవినాశిభిర్ద్రవ్యైర్యస్సమిదాజ్యకుశాదిభిః । నిష్పాద్యతేక్రియాయాతు సాభవిత్రీవినాశినీ ॥ 23
అనాశీపరమార్థశ్చప్రాజ్ఞైరభ్యుపగమ్యతే । తత్తునాశినసందేహూ నాశిద్రవ్యోపపాదితమ్ ॥ 24

తదేవాఫలదంకర్మపరమార్థోయతోమతః । ముక్తిసాధనభూతత్వాత్పరమార్థోనసాధనమ్ ॥
ధ్యానంనైవాత్మనోభూపపరమార్థార్థశబ్దితమ్ । భేదకారిపరేభ్యస్తత్పరమార్థోనభేదవాక్ ॥

పరమాత్మాత్మనోయోగః పరమార్థఇతీష్యతే ।
మిథ్యైతదన్యద్ద్రవ్యంహి నైతిద్ద్రవ్యతాంయతః ॥ 27

తస్మాత్క్షేయాంస్యశేషాణి నృపైతానినసంశయః ।
పరమార్థస్తుభూపాల! సంక్షేపాచ్ఛ్రూయతాంమమ ॥ 28

ఏకోవ్యాపీసమస్తుద్ధోనిర్గుణఃప్రకృతేఃపరః । జన్మవృద్ధ్యాదిరహితఃశాత్మాసర్వగతోవ్యయః ॥ 29

పరమజ్ఞానమయోఽసద్భిన్నాత్మజాత్యాదివిభుః ।
నయోగవాన్నయుక్తోఽభూనైవపార్థివయోజ్యతే ॥ 30

తస్యాత్మపరదేహేషుసతోప్యేకమయంహియత్ । విజ్ఞానంపరమార్థోసౌదైవ్యతినోతధ్యదర్శనః॥
వేణుర్వంశవిభేదేనభేదష్షడ్జాదిసంజ్ఞితః । అభేదవ్యాపినోవాయో స్తథాతస్యమహాత్మనః ॥ 32
ఏకత్వంయాపభేదస్తు బాహ్యకర్మప్రవృత్తిజః । దేవాదిభేదేఽపధ్వస్తే నాస్త్యేవావరణేహిసః ॥33

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేమునినంభూయశ్చిన్తయానంమహీపతిమ్ ।
ప్రత్యువాచాథవిప్రోసావైత్రాన్తరకథామ్ ॥ 1

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంనృపశాదూలయద్గీతమృభుణాపురా । అవబోధంజనయతానిదాఘస్యమహాత్మనః॥2

ఋభునామాభవత్పుత్రో బ్రహ్మణఃపరమేష్ఠినః । విజ్ఞాతతత్త్వసద్భావోనిసర్గాద్దేవభూపతే ॥ 3
తస్యశిష్యోనిదాఘోభూత్సులస్తృతనయఃపురా । ప్రాదాదశేషవిజ్ఞానంనతస్మైపరయాముదా ॥ 4
అవాప్తజ్ఞానతృప్తస్యనతస్యాద్వైతవాసనామ్ । సబుభుస్తకలత్రాయామాసనిదాఘుస్యనరేశ్వర! ॥ 5
దేవికాయాస్తటేవీర! నగరంనామవైపురమ్ । సమృద్ధమతిరమ్యంచ పులస్త్యేననివేశితమ్ ॥ 6
రమ్యోపవనపర్యన్తేసతస్మిన్పార్థివోత్తమ । నిదాఘోనామధోగచ్ఛఋభుశిష్యోవసత్పురా॥ 7
దివ్యవర్షసహస్రేతు సమతీతేఽస్యతత్పురమ్ । జగామసబుభుశిష్యం నిదాఘమవలోకకః ॥ 8
సతస్యవైశ్వదేవాన్తే ద్వారాలోకనగోచరే । స్థితస్తేనగృహీతాఘోర్ఘ నిజవేశ్మప్రవేశితః ॥ 9
ప్రహ్వాలితాఙ్ఘ్రిపాణింతుకృతాసనపరిగ్రహమ్ । ఉవాచసద్విజశ్రేష్ఠోభుజ్యతామితిసాదరమ్ ॥ 10

ఋభురువాచ :—

భోవిప్రవర్యభోక్తవ్యంయదత్రభవతోగృహే । తత్కథ్యతాంకదన్నేషునప్రీతిస్సతతంమమ ॥ 11

నిదాఘ ఉవాచ :—

సక్తుయావకవాట్యానామపూపానాంచమేగృహే ।
యద్రోచతేద్విజశ్రేష్ఠ! తత్తత్భుఙ్క్ష్వయథేచ్ఛయా ॥ 12

ఋభురువాచ :—

కదన్నానిద్విజైస్తాని మృష్టమన్నంప్రయచ్ఛమే । సంయావపాయసాదీని ద్రప్సఘాణితవన్తిచ ॥ 13

నిదాఘ ఉవాచ :—

హేహేశాలినిమద్గేహేయత్కించిదతిశోభనమ్। భక్ష్యోపసాధనంమృష్టంతేనాస్యాన్నంప్రసాదయ॥
ఇత్యుక్తాతేనసాపత్నీమృష్టమన్నంద్విజస్యయత్ । ప్రసాదితవతీతద్వైభక్తుర్వచనగౌరవాత్ ॥
తంభుక్తవన్తమిచ్ఛాతోమృష్టమన్నంమహామునిమ్ ।
నిదాఘఃప్రాహభూపాల! ప్రశ్రయావనతస్థితిః ॥ 16

నిదాఘ ఉవాచ :—

అపితేపరమాతృప్తిరుత్పన్నాతుష్టిరేవచ । అపితేమానసంస్వస్థమాహారేణకృతంద్విజ ॥ 17
క్వనివాసోభవాన్విప్ర క్వవాగన్తుంసముద్యతః । ఆగమ్యతేచభవతాకుతస్తచ్చద్విజోచ్యతామ్॥18

ఋభురువాచ :—

ఋద్యస్యతస్యభుక్తేన్నేతృప్తిర్బ్రాహ్మణజాయతే। నమేఋదభవత్తృప్తింకస్మాన్మాంద్విజపృచ్ఛసి॥
వహ్నినాపార్థివేధాతో ఋపితేఋత్సముద్భవః । భవత్యమ్భసిచక్షీణే నృణాంతృడపిజాయతే ॥ 20
ఋత్తృష్ణేదేహధర్మాఖ్యేనమమైతేయతోద్విజ।తతఃఋత్సంభవాత్తృప్తిరపినాస్తేవమేసదా॥
మనసస్సంస్థితాతుష్టిశ్చిత్తధర్మావిమాద్విజ । చేతసోయస్యశీతృచ్ఛవుమానేభినయుజ్యతే ॥

శ్వనివాస స్తవేత్యుక్తంశ్వగన్తాసిచయ త్వయా । కుతశ్చాగమ్యతేతత్ర త్రితయేపినిబోధమే ॥ 23
పుమాగ్ంసశ్వగతోవ్యాపీఆకాశవదయంయతః । । కుతఃకుత్రశ్వగన్తాసీత్యేతదస్యాథవత్కథమ్॥
సోహంనగన్తానాగన్తానైకదేశనికేతనః । త్వంచాన్యేచనచత్వంచత్వంనాన్యేనాహమప్యహమ్ ॥25
మృష్టంనమృష్టమిత్యేషాజిజ్ఞాసామేకృతాతవ । కింపఞ్యసీతిత్రాపిప్రాయతాంద్విజసత్తమ ॥ 26
కిమస్వాద్వథవామృష్టం భుఞ్జతోస్తిద్విజోత్తమ । మృష్టమేవయథామృష్టంతదేవోద్వేగకారకమ్ ॥
అమృష్టంజాయతేమృష్టంమృష్టాదుద్విజతేజనః । ఆదిమధ్యావసానేషుకిమన్నంరుచికారకమ్ ॥ 28
మృణ్మయంహిగృహాంయద్వన్మృదాలిప్తంస్థిరంభవేత్ ।
పార్థివోఽయంతథాదేహః పార్థివైఃపరమాణుభిః ॥ 29
యవగోధూమముద్గాదిభృతంతైలంపయోదధి । గుడంఫలాదీనితథాపార్థివాఃపరమాణవః ॥ 30
తదేతద్భవతాజ్ఞాత్వామృష్టామృష్టవిచారియత్ । తన్మనస్సమతాలమ్బికార్యంసామ్యంహిముక్తయే॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఇత్యాకర్ణ్యవచస్తస్యపరమార్థశ్రితంనృప । ప్రణిపత్యమహాభాగోనిదాఘోవాక్యమబ్రవీత్ ॥
ప్రసీదమద్ధితార్థాయ కథ్యతాంకస్త్వమాగతః ।
నష్టోమోహస్తవాకర్ణ్య వచాంస్యేతానిమేద్విజ! ॥ 33

ఋభురువాచ :—

ఋభురస్మితవాచార్యఃప్రజ్ఞాదానాయతేద్విజ । ఇహాగతోహంయాస్యామిపరమార్థస్తవోదితః ॥
ఏకమేవమిదంవిద్ధి నభేదిసకలంజగత్ । వాసుదేవాభిధేయస్య స్వరూపంపరమాత్మనః ॥ 35
తథేత్యుక్త్వానిదాఘేనప్రణిపాతపురస్సరమ్।పూజితఃపరయాభక్త్యాఋచ్ఛాతఃప్రయయావృభుః॥36

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయాంశే పోడశోఽధ్యాయః.

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఋభువక్తృసహప్రేతు సమతీతేనకేశ్వర! । నిదాఘుజ్ఞానదానాయ తదేవనగరంయయౌ ॥ 1
నగరస్యబహిస్సోఽథనిదాఘుందదృశేమునిః । మహాజనపరీవారే పురంవిశతిపార్థివే ॥ 2
దూరేస్థితంమహాభాగం జనసమ్మర్దవర్జితమ్ ।
ఋుత్క్షుమకణ్ఠమాయాన్తమరణ్యాత్సమిత్కుశమ్ ॥ 3
దృష్ట్వానిదాఘుంసఋుభుర్ముపగమ్యాభివాద్యచ । ఉవాచకస్మాదేకాన్తే స్థీయతేభవతాద్విజ! ॥ 4

నిదాఘు ఉవాచ :—

భోవిప్ర ! జనసంమదోఽమహానేమనశేశ్వరః । ప్రవివిక్షుఃపురంరమ్యంతేనాత్రస్థీయతేమయా ॥ 5

ఋభురువాచ :—

నరాధిపోఽత్రకతమః కతమశ్చేతరోజనః । కథ్యతాంమేమహాభాగ త్వమభిజ్ఞోమతోమమ ॥ 6

నిదాఘు ఉవాచ :—

యోయంగజేన్ద్రోమున్మత్తమద్రిశృఙ్గసముచ్ఛ్రితమ్ । అధిరూఢోనరేన్ద్రోయంపరిలోకస్తథేతరః॥ 7

ఋభురువాచ :—

ఏతౌహిగజరాజానౌ యుగపద్దర్శితౌమమ । భవతానవిశేషేణ పృథగ్భిన్నోపలక్షితౌ ॥ 8
తత్కథ్యతాంమహాభాగవిశేషోభవతానయోః । జ్ఞాతుమిచ్ఛామ్యహంతోత్రగజఃకోవానరాధిపః॥9

నిదాఘు ఉవాచ :—

గజోయోయమధోబ్రహ్మన్నుపర్యాస్తేవ్యవభూపతిః । వాహ్యవాహకసంబన్ధంతోనజానాతివైద్విజ॥10

ఋభురువాచ :—

జానామ్యహంయథాబ్రహ్మం స్తథామామవబోధయ। అధశ్శబ్దనిగద్యంకిం కించోధ్వమభిధీయతే॥

బ్రాహ్మణ ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సహసాఋభ్వా నిదాఘుఃప్రాహతంఋభుమ్ ।
శ్రూయతాంకథయామ్యేష యన్మాంత్వంపరిపృచ్ఛసి ॥ 12
ఉపర్యహంయథారాజా త్వమధఃకుఞ్జరోయథా ।
అవబోధాయతేబ్రహ్మ ! దృష్టాన్తోదర్శితోమయా ॥ 13

ఋభురువాచ :—

త్వంరాజేవద్విజశ్రేష్ఠసితోహంగజవద్యది । తదేవత్వంమమాచక్ష్వకథమస్వమహంతథా ॥ 14
ఇత్యుక్తస్సత్వరంతస్య ప్రగృహ్యాచరణావుభౌ ।
నిదాఘుఃప్రాహభగవానాచార్యస్త్వమృభుర్ధ్రువమ్ ॥ 15
నాన్యస్యాద్వైతసంస్కారసంస్కృతమానసంతథా ।
యథాచార్యస్యతేనాహం మన్యేప్రాప్తమహంగురుమ్ ॥ 16

ఋభురువాచ :—

తవోపదేశదానాయపూర్వశ్రూయణాదృతః । గురుస్నేహాదృభునాఽమనిదాఘు ! సముపాగతః ॥
తదేతదుపదిష్టంతే సంక్షేపేణమహామతే । పరాథ్యసారభూతంతు తద్వైతమశేషతః ॥ 18

ఏవముక్త్వాయయావిద్వాన్ నిదాఘుంసబుభుగుఁహుః ।
నిదాఘోఽప్యుపదేశేన తేనాద్వైతపరోభవత్ ॥ 19
సర్వభూతాన్యభేదేనదదర్శసతదాత్మనః । తథాబ్రహ్మపరోముక్తిమవాపపరమాంద్విజః ॥ 20
తథాత్వమపిధర్మజ్ఞ తుల్యాత్మరిపుబాంధవః । భవసర్వగతంజ్ఞానన్నాత్మానమవసీపతే ॥ 21
సితసీలాదిభేదేన యథైకంధృశ్యతేనభః । భ్రాన్తదృష్టిభిరాత్మాపితథైకస్సన్పృథక్కృతః ॥ 22
ఏకస్యమస్తంయదిహాస్తికించిత్తదచ్యుతోనాస్తిపరంతతోఽన్యత్ ।
సోఽహంసచత్వంసచసర్వమేతదాత్మస్వరూపంత్యజభేదమోహమ్ ॥ 23
ఇతీరితస్తేనమహీపవర్యస్తత్యాజభేదంపరమార్థదృష్టిః ।
సచాపిజాతిస్మరణాప్తబోధస్తత్రైవజన్మన్యపవర్గమాప ॥ 24
ఇతిభరతనరేన్ద్రసారవృత్తం కథయతియశ్చశృణోతిభక్తియుక్తః ।
సవిమలమతిరేతినాత్మమోహం భవతిచసంసరణేషుముక్తియోగ్యః ॥ 25

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే ద్వితీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః

ద్వితీయాంశస్సమాప్తః

శ్రీ

శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథితాగురుణాసమ్యగ్భూగోళముద్రాదిసంస్థితిః । సూర్యాదీనాంచసంస్థానంజ్యోతిషామపివిస్తరాత్ ॥
దేవాదీనాంతథాసృష్టిఃఋషీణాంచాపివిస్తరాత్ । చాతుర్వర్ణ్యస్యచోత్పత్తిస్తిర్యగ్యోనిగతస్యచ ॥
ధ్రువప్రహ్లాదచరితం విస్తరాచ్ఛ్రుతమీదితమ్ ।
మన్వన్తరాణ్యశేషాణి శ్రోతుమిచ్ఛామ్యనుక్రమాత్ ॥ 3
మన్వన్తరాధిపాంశ్చైవశక్రదేవపురోగమాన్ । భవతాకథితానేతాన్ శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంగురో ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అతీతానాగతానీహయానిమన్వన్తరాణిచ । తాన్యహంభవతస్సమ్యక్కథయామియథాక్రమమ్ ॥
స్వాయంభువోమనుఃపూర్వంపరస్వారోచిషస్తథా । ఉత్తమస్తామసశ్చైవరైవతశ్చాక్షుషస్తథా ।
షడేతేమనవోతీతాస్సంప్రతంతురవేస్సుతః । వైవస్వతోయుంయుష్యైతత్సప్తమంవర్తతేఽన్తరమ్ ॥

స్వాయంభువంతుకథితంకల్పాదావన్తరంమయా। దేవాస్తత్రర్షయశ్చైవయథావత్కథితామయా ॥
అతఊర్ధ్వంప్రవక్ష్యామి మనోస్స్వారోచిమస్యతు ।
మన్వన్తరాధిపాన్సమ్యగ్దేవర్షీంస్తత్సుతాంస్తథా ॥ 9
పారావారాస్తుతిస్తాదేవాస్స్వారోచిషేఽన్తరే । విపశ్చిత్తత్రదేవేన్ద్రోమైత్రేయాసీన్మహాబలః॥
ఊర్జస్తమ్బస్తథాప్రాణోదత్తోగ్నిబుధస్తథా। నిస్వరశ్చార్వరీవాంశ్చత్రస్తమ్భోధవ ॥
చైత్రకింపురుషాద్యాశ్చ సుతాస్స్వారోచిమస్యతు ।
ద్వితీయమేతద్వ్యాఖ్యాతమన్తరంశృణుచోత్తమమ్ ॥ 12
తృతీయేఽన్తరేబ్రహ్మన్నుత్తమోనామయోమనుః ।
సుశాన్తినామదేవేన్ద్రో మైత్రేయాసీత్సుకేశ్వరః ॥ 13
సుధామానస్తథాసత్యాశ్శివాశ్చాథప్రతర్దనాః। వశవర్తిశ్చపఞ్చైతేగణాద్వాదశకాస్మృతాః॥
వసిష్ఠతనయాస్తత్రస్తమ్భోధవ । అజఃపరశుదివ్యాద్యాస్తథోత్తమమనోస్సుతాః ॥ 15
తామసస్యాన్తరేదేవాస్సుపారాహరయస్తథా । సత్యాశ్చసుధియశ్చైవస్తవింశతికాగణాః ॥ 16
శిబిరిన్ద్రస్తథాచాసీచ్ఛతయజ్ఞోపలక్షణః । సప్తమ్బయశ్చయేతేషాం సప్తనామానిమేశృణు ॥ 17
జ్యోతిర్ధామాపృథుఃకావ్యశ్చైత్రోఽగ్నిర్ధనకస్తథా ।
పీవరశ్చమ్బయోహ్యేతే సప్తత్రాపిచాన్తరే ॥ 18
నరఖ్యాతిఃకేతుశృఙ్గోజానుజఙ్ఘోదయస్తథా । పుత్రాస్తుతామసస్యాసన్రాజానస్సుమహాబలాః ॥
పఞ్చమేచాపిమైత్రేయరైవతోనామనామతః । మనువిర్భూశ్చత్రేన్ద్రోదేవాంశ్చైవాన్తరేశృణు॥
అమితాభాభూతనయావైకుణ్ఠాస్సుమేధసః । ఏతేదేవగణాస్తత్ర చతుర్దశచతుర్దశ ॥ 21
హిరణ్యరోమావేదశ్రీరూర్ధ్వబాహుస్తథాపరః ।
వేదబాహుస్సుధామాచ పర్జన్యశ్చమహామునిః ॥
ఏతేసప్తర్షయోవిప్ర! తత్రాసన్రైవతేఽన్తరే ॥ 22
బలబన్ధుసుసంభావ్యసత్యకాద్యాశ్చతత్సుతాః ।
నరేన్ద్రాస్సుమహావీర్యా బభూవుర్మునిసత్తమ ॥ 23
స్వారోచిమశ్చోత్తమశ్చ తామసోరైవతస్తథా ! ।
ప్రియవ్రతాన్వయాహ్యేతే చత్వారోమనవస్స్మృతాః ॥ 24
విష్ణుమారాధ్యతపసాసరాజర్షిఃప్రియవ్రతః । మన్వన్తరాధిపానేతాన్లబ్ధవానాత్మవంశజాన్ ॥25
పఞ్చమేమన్వన్తరేచాసీచ్చాక్షుషాఖ్యస్తథామనుః । మనోజవస్తథైవేన్ద్రో దేవానపినిబోధమే ॥ 26
ఆప్యాఃప్రసూతాభవ్యాశ్చపృథుకాశ్చదివౌకసః । మహానుభావాలేఖాశ్చపఞ్చైతేహ్యష్టకాగణాః ॥
సుమేధావిరజాశ్చైవ హవిష్మాన్తుత్తమోమధుః ।అతినామాసహిష్ణుశ్చసప్తాసన్నిధిపర్షయః ॥ 28

ఊహుఃపూహుశ్చతద్యుమ్న ప్రముఖాస్సుమహాబలాఃచాక్షుషస్యమనోఃపుత్రాఃపృథివీపతయోభవన్।
వివస్వతస్సుతోవిప్రశ్రాద్ధదేవోమహాద్యుతిః। మనుస్సంవర్తతేధీమాన్సాంప్రతంస ప్తమేన్తరే॥30
ఆదిత్యవసురుద్రాద్యాదేవాశ్చాత్రమహామునే । పురందరస్తథైవాత్ర మైత్రేయత్రిదశేశ్వరః ॥ 31
వసిష్ఠఃకాశ్యపోథాత్రిర్జమదగ్నిస్సగౌతమః । విశ్వామిత్రభరద్వాజౌస ప్తస ప్తర్షయోత్రతు ॥ 32
ఇక్ష్వాకుశ్చనృగశ్చైవ ధృష్టశ్శర్యాతిరేవచ । నరిష్యన్తశ్చవిఖ్యాతోనాభాగోఽరిష్టఏవచ ॥ 33
కరూషశ్చపృషధ్రశ్చవసుమాన్లోకవిశ్రుతః । మనోర్వైవస్వతస్యైతేనవపుత్రాస్సుధార్మికాః ॥
విష్ణుశక్తిరనాపమ్యాసత్త్వోత్రకృతస్థితేస్థితా। మన్వన్తరేష్వశేషేషు దేవత్వేనాధితిష్ఠతి ॥ 35
అంశేనతస్యాజజ్ఞేసాయజ్ఞస్స్వయంభువేన్తరే । ఆకూత్యాంమానసోదేవఋత్వన్నఃప్రథమేన్తరే ॥
తతఃపునస్సవైదేవఃప్రాప్తేస్వారోచిషేన్తరే । తుషితాయాంసముత్పన్నోవ్యాజితస్తుషితైస్సహ ॥
ఔత్తమేచాన్తరేచాపితుషితస్తుపునస్సవై । సత్యాయామభవత్సత్యస్సత్యైర్యస్సహసురోత్తమైః ॥
తామసస్యాన్తరేచాపిసంప్రాప్తేపునరేవహి । హర్యాయాంహరిభిస్సార్ధంహరిరేవబభూవహ॥ 39
రైవతేఽప్యన్తరేదేవస్సంభూత్యాంమానసోఽభవత్ ।
సంభూతోమానసైస్సార్ధం దేవైర్దేవవరోహరిః ॥ 40
చాక్షుషస్యాన్తరేదేవోవైకుణ్ఠఃపురుషోత్తమః । వికుణ్ఠాయాముసాజజ్ఞేవైకుంఠైర్దేవతైస్సహ ॥
మన్వన్తరేప్రసంప్రాప్తేతథావైవస్వతేద్విజ । వామనఃకాశ్యపాద్విష్ణురదిత్యాంసంబభూవహ ॥ 42
త్రిభిఃక్రమైరిమాల్లోకాన్ జిత్వాయేనమహాత్మనా ।
పురందరాయత్రైలోక్యం దత్తంనిహతకణ్టకమ్ ॥ 43
ఇత్యేతాస్తనవస్తస్యసప్తమన్వన్తరేషువై । సప్తసైవాభవన్విప్రయాభిస్సంవర్ధితాఃప్రజాః ॥ 44
యస్మాద్విష్టమిదంసర్వం తస్యశక్త్యామహాత్మనః ।
తస్మాత్తత్ప్రోచ్యతేవిష్ణువిశేధాతోఃప్రవేశనాత్ ॥ 45
సర్వేచదేవామనవస్తమస్తస్సప్తర్షయోయేమనుసూనవశ్చ ।
ఇన్ద్రశ్చయోఽయంత్రిదశేశభూతో విష్ణోరశేషాస్తువిభూతయస్తాః ॥ 46

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

ప్రోక్తాన్యేతానిభవతాస ప్తమన్వన్తరాణివై । భవిష్యాన్యవిప్రర్షేమమాఖ్యాతుంత్వమర్హసి॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సూర్యస్యపత్నీ సంజ్ఞాభూత్తనయావిశ్వకర్మణః। మనుర్యమోయమీచైవతదపత్యానివైమునే॥
అసహాస్తీతుసాభర్తుస్తేజశ్ఛాయాంయుయోజవై ।
భర్తుఃశుశ్రూషణేఽరణ్యం స్వయంచతపసేయయౌ ॥ 3
సంజ్ఞేయమిత్యథార్కశ్చ ఛాయాయామాత్మజత్రయమ్ ।
శనైశ్చరంమనుంచాన్యం తపతించాప్యజీజనత్ ॥ 4
ఛాయాసంజ్ఞాదదౌశాపం యమాయకుపితాయదా ।
తదాన్యేయమసౌబుద్ధిరిత్యాసీద్యమసూర్యయోః ॥ 5
తత్రోవివస్వానాఖ్యాతేతయైవారణ్యసంస్థితామ్ । సమాధిదృప్తాదదృశేతామశ్వింతపసిస్థితామ్ ॥ 6
వాజిరూపధరస్సోఽథతస్యాందేవావథాశ్వినౌ । జనయామాసరేవన్తం రేతసోస్తేచభాస్కరః ॥ 7
ఆనిన్యేచపునస్సంజ్ఞాంస్వస్థానంభగవాంరవిః । తేజసశ్శమనంచాస్య విశ్వకర్మాచకారహ ॥ 8
భ్రమమారోప్యసూర్యంతు తస్యతేజోవశాతనమ్। కృతవానష్టమంభాగంసవ్యశాతయదవ్యయమ్ ॥
యత్సూర్యాద్వైస్వయం తేజశ్శాతితంవిశ్వకర్మణా। జాజ్వల్యమానమపతత్తద్భూమాసునిసత్తమ॥
త్వష్టైవతేజసాతేనవిష్ణోశ్చక్రమకల్పయత్ । త్రిశూలంచైవశర్వస్య శిబికాంధనదస్యచ ॥ 11
శక్తింగుహస్యదేవానామన్యేషాంచయదాయుధమ్। తత్సర్వంతేజసాతేనవిశ్వకర్మాన్వ్యవధత్ ॥
ఛాయాసంజ్ఞాసుతోయోసౌద్వితీయఃకథితోమనుః। పూర్వజస్యసవర్ణోసౌసావర్ణిస్తేనకథ్యతే॥
తస్యమన్వన్తరంహ్యేతత్సావర్ణికమథాష్టమమ్ । తచ్ఛృణుష్వమహాభాగభవిష్యంకథయామితే॥
సావర్ణిస్తుమనుర్యోఽసౌ మైత్రేయ! భవితాతతః ।
సుతపాశ్చామితాభాశ్చ ముఖ్యాశ్చాపితదాసురాః ॥ 15
తేషాంగణాస్తుదేవానామేకోవింశకస్సృతః । సప్తర్షీనథవక్ష్యామిభవిష్యాన్మునిసత్తమ॥16
దీప్తిమాంగాలవోరామఃకృపోద్రోణిస్తథాపరః । మత్పుత్రశ్చతథావ్యాసఋష్యశృంగశ్చసప్తమః॥
విష్ణుప్రసాదాదనఘుః పాతాళాన్తరగోచరః । విరోచనసుతస్తేషాం బలిరిన్ద్రోభవిష్యతి ॥ 18
విరజాశ్శర్వరీవాంశ్చ నిర్మోహాద్యాస్తథాపరే ।
సావర్ణేస్తుమనోఃపుత్రా భవిష్యన్తినరేశ్వరాః ॥ 19
సవనోద్యుతిమాన్హవ్యో వసుమేధాతిథిస్తథా ।
జ్యోతిష్మాన్సప్తమస్తత్ర స్తత్రైతేచమహామఖాః ॥ 20

ధృతకేతుర్దీప్తకేతుఃపఞ్చహస్తోనిరామయః । పృథుశ్రవాద్యాశ్చతథాదశసావర్ణికాత్మజాః।
దశమోబ్రహ్మసావర్ణిర్భవిష్యతిమునేసుతాః । సుధామానోవిధాశ్చశతసంఖ్యాస్తథామరాః ॥
తేషామిన్ద్రశ్చభవితాశాన్తిర్నామమహాబలః ।సప్తర్షయోభవిష్యన్తియేతదాతాఞ్శృణుష్వమే
హావిష్మాన్సుకృతస్సత్యస్తపోమూర్తిస్తథాపరః । నాభాగోప్రతిమూర్తిశ్చసత్యకేతుస్తథైవచ ॥

సుక్షేత్రోత్తమబాహ్యశ్చ భూరిషేణాదయోదశ ।
బ్రహ్మసావర్ణిపుత్రాస్తు రక్షిష్యన్తివసుంధరామ్ ॥ 28

ఏకాదశశ్చభవితా ధర్మసావర్ణికోమనుః ॥ 29

వివంగమాఃకామగమా నిర్వాణారుచయస్తథా ।
గణాస్త్వేతేతథాముఖ్యా దేవానాంహిభవిష్యతామ్ ॥
ఏకైకస్త్రింశకస్తేషాం గణశ్చేన్ద్రశ్చవైవృషా ॥ 30

నిశ్చరశ్చాగ్నితేజాశ్చవపుష్మాన్ఘృణిరారుణిః। హవిష్మాననఘుశ్చైతేభావ్యాస్సప్తర్షయస్తదా
సర్వత్రగస్య ధర్మస్య చ దేవానీకాదయస్తథా । భవిష్యన్తిమనోస్తస్య తనయాఃపృథివీశ్వరాః 32

రుద్రపుత్రస్తుసావర్ణిర్భవితాద్వాదశోమనుః ।
ఋతుధామాచతత్రేన్ద్రో భవితాశృణుమేసురాః ॥ 33

హరితారోహితాదేవాస్తథాసుమనసోద్విజ । సుకర్మాణస్సురాపాశ్చ దశకాఃపఞ్చవైగణాః ॥34

తపస్వీసుతపాశ్చైవతపోమూర్తిస్తపోరతిః । తపోధృతిర్ద్యుతిశ్చాన్యస్సప్తమస్తుతపోధనః ।
సప్తర్షయస్తిమేతస్య పుత్రానపినిబోధమే ॥ 35

దేవవానుపదేవశ్చ దేవశ్రేష్ఠాదయస్తథా । మనోస్తస్యమహావీర్యా భవిష్యన్తిసుతానృపాః ॥ 36

త్రయోదశోరౌచ్యనామా భవిష్యతిమునేమనుః ॥ 37

సుత్రామాణస్సుధర్మాణస్సుకర్మాణస్తథామరాః ।
త్రయస్త్రింశద్ద్విభేదాస్తే దేవానాంయత్రవైగణాః ॥ 38

దివస్పతిర్మహావీర్యస్తేషామిన్ద్రోభవిష్యతి ॥ 39

నిర్మోహస్తత్త్వదర్శీచ నిష్ప్రకమ్ప్యోనిరుత్సుకః ।
ధృతిమానవ్యయశ్చాన్యస్సప్తమస్సుతపామునిః ॥
సప్తర్షయస్తిమేతస్య పుత్రానపినిబోధమే ॥ 40

చిత్రసేనవిచిత్రాద్యా భవిష్యన్తిమహీక్షితః ॥ 41

భౌమశ్చతుర్దశశ్చాత్రమైత్రేయభవితామనుః । శుచిరిన్ద్రస్సురగణాస్తత్రపఞ్చశృణుష్వతాన్ ॥
చాక్షుషాశ్చపవిత్రాశ్చనిష్ఠాభ్రాజితాస్తథా ॥ వాచావృద్ధాశ్చవైదేవాస్సప్తసప్తగణాఃస్మృతాః ।
అగ్నిబాహుశ్శుచిశ్శుక్రోమాగధోగ్నీధ్రఏవచ । యుక్తస్తథాజితశ్చాన్యోమనుపుత్రానతశ్శృణు ॥

ఊరుగమ్భీరబుద్ధ్యాద్యా మనోస్తస్యసుతానృపాః ।
కథితామునిశాదూల ! పాలయిష్యన్తియేమహీమ్ ॥ 45

చతుర్యుగా న్తేవేదానాంజాయ లేకిలవిప్లవః । ప్రవర్తయ న్తితాన్యేభ్యభవంస ప్తమ న్వాదయః ॥ 46
కృ లేకృ లేస్మృ లేవిఁప్రప్రణేతాజాయ తేమనుః । దేవాయజ్ఞ భుజ స్తేతు యావన్మన్వ న్తరంతుతత్ ॥
భవ న్తియేమనోఃపుత్రా యావన్మన్వ న్తరంహి తైః ।
తదన్వయోద్భవైశ్చైవ తావద్భూఃపరిపాల్య తే ॥ 48
మనుస్స ప్తమ యో దేవాభూపాలాశ్చమనోస్సుతాః । మన్వ న్తరేభవ న్త్యే తేశక్రశ్చైవాధికారిణః॥
చతుర్దశభిరేతైస్తు గతైర్మన్వ న్తరైర్ద్విజ । సవాప్రయుగపర్య న్తః కల్పోనిశ్శేషఉచ్యతే ॥ 50
తావత్ప్రమాణాచనిశా తతోభవతిస త్తమ । బ్రహ్మరూపధరశ్శేతే శేషాహావమ్బుసంప్లవే ॥ 51
త్రైలోక్యమఖిలంగ్రస్త్వా భగవానాదికృద్విభుః । స్వమాయాసంస్థితోవిప్రసర్వభూతోజనార్దనః ॥
తతఃప్రబుద్ధోభగవాఁ యథాపూర్వంతథావునః । సృష్టింకరోత్యవ్యయాత్మాకల్పేకల్పేరజోగుణః ॥
మనవోభూభుజస్సప్తాధి దేవాస్స ప్తమ యస్తథా । సాత్వికాంశస్థితికరో జగతోద్విజస త్తమ ॥ 54
చతుర్యుగేప్యసౌవిష్ణుస్థిత్యాపారలక్షణః । యుగవ్యవస్థాంకురుతేయథామైత్రేయతచ్ఛృణు॥ 55
కృ తేయుగేపరంజ్ఞానం కపిలాదిస్వరూపధృత్ । దదాతిసర్వభూతాత్మా సర్వభూతహితేరతః ॥ 56
చక్రవర్తిస్వరూపేణత్రేతాయామపిసప్రభుః । దుష్టానాంనిగ్రహంకుర్వన్సరిపాతిజగత్త్రయమ్ ॥ 57
వేదమేకంచతుర్భాగం కృత్వాశాఖాశ్చవిభుః ।
కరోతిబహుశాఖంహియో వేదవ్యాసస్వరూపధృత్ ॥ 58
వేదాంస్తుద్వాపరేవ్యస్యకలేర న్తేపునర్హరిః । కల్కిస్వరూపీదుర్వృత్తాన్నాశేస్థాపయతిప్రభుః ॥
ఏవమేమజగత్సర్వం కరోతిపరిపాతిచ । హన్తిచాన్తేప్యనన్తాత్మా నాస్త్యన్యద్వ్యతిరేకియత్ ।
భూతంభవ్యంభవిష్యద్వా సర్వభూతాన్మహాత్మనః । తదత్రాన్యత్రవావిప్రసద్భావఃకథితస్తవ ॥ 61
మన్వ న్తరాణ్యశేషాణికథితానిమయాతవ । మన్వ న్తరాధిపాశ్చైవ కిమన్యత్కథయామితే ॥ 62

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

జ్ఞాతమేతన్మయాత్వత్తో యథాసర్వమిదంజగత్ । విష్ణుర్విష్ణోవిష్ణుతశ్చ నపరంవిద్యతేతతః ॥ 1
ఏతత్తుశ్రోతుమిచ్ఛామివ్యస్తావేదామహాత్మనా । వేదవ్యాసస్వరూపేణయథాతేనయుగేయుగే ॥ 2
యస్మిన్యస్మిన్యుగేవ్యాసోయఆసీన్మహామునే। తంతమాచక్ష్వభగవఁ శ్శాఖాభేదాంశ్చమేవదః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వేదద్రుమస్యమైత్రేయశాఖాభేదాస్సహస్రశః । నశక్యావిస్తరాద్వక్తుంసంక్షేపేణశృణుష్వతమ్॥ 4

ద్వాపరేద్వాపరేవిష్ణుర్వ్యాసరూపీమహామునే । వేదమేకంసుబహుధా కురుతేజగతోహితః ॥ 5
వీర్యం తేజోబలంచాల్పమనుష్యాణామవేక్ష్యచ । హితాయసర్వభూతానాం వేదభేదాన్కరోతిసః ॥
యయాసకురుతే తన్వా వేదమేకంపృథక్ప్రభుః । వేదవ్యాసాభిధానాతుసాసామూర్తిర్మధుద్విషః॥
యస్మిన్నస్వస్తరేవ్యాసా యేయేతాంస్తాన్నిబోధమే ।
యథాచభేదశాఖానాం వ్యాసేనక్రియతేమునే ॥ 8
అష్టావింశతికృత్వోవై వేదోవ్యస్తోమహర్షిభిః । వైవస్వతేఽన్తరేహ్యస్మిన్ద్వాపరేషుపునఃపునః॥ 9
వేదవ్యాసావ్యతీతాయే అష్టావింశతిసత్తమ । చతుర్ధాత్వైఃకృతోవేదోద్వాపరేషుపునఃపునః॥ 10
ద్వాపరేప్రథమేవ్యస్తస్వయంవేదస్వయంభువా । ద్వితీయేద్వాపరేవైవ వేదవ్యాసఃప్రజాపతిః ॥
తృతీయేచోశనావ్యాసశ్చతుర్థేచబృహస్పతిః। సవితాపఞ్చమేవ్యాసష్షష్ఠేమృత్యుస్సమన్తకః॥
సప్తమేచతథైవేన్ద్రో వసిష్ఠశ్చాష్టమేస్మృతః । సారస్వతశ్చనవమే త్రిధామాదశమేస్మృతః ॥ 13
ఏకాదశేతుత్రివృషాభరద్వాజస్తథాపరః । త్రయోదశేచాన్తరిక్షో ధర్మోఽచాపిచతుర్దశే ॥ 14
త్రయ్యారుణిఃపఞ్చదశే షోడశేతుధనంజయః। కృతంజయస్సప్తదశే సంజయోఽష్టాదశేస్మృతః॥15
తతోవ్యాసోభరద్వాజో భరద్వాజాత్తుగౌతమః ।
గౌతమాదుత్తమోవ్యాసో హర్యాత్మాయోఽభిధీయతే ॥ 16
అథహర్యాత్మనోవేనస్మృతోవాజిశ్రవాస్తయోః ।సోమశుష్మాయణస్తస్మాత్తృణబిన్దురితిస్మృతః॥
ఋక్షోఽభూద్భార్గవస్తస్మాద్వాల్మీకియోఽభిధీయతే ।
తస్మాదస్మత్పితాశక్త్యాఽస్తస్మాదహంమునే ॥ 18
జాతుకర్ణోఽభవన్మత్తఃకృష్ణద్వైపాయనస్తతః । అష్టావింశతిరిత్యేతేవేదవ్యాసాఃప్రకీర్తితాః ॥
ఏతోవేదశ్చతుర్ధాతు తైఃకృతోద్వాపరాదిషు ॥ 20
భవిష్యేద్వాపరేచాపిద్రౌణిర్వ్యాసోభవిష్యతి । వ్యతీతేమమపుత్రేస్మిన్కృష్ణద్వైపాయనేమునే ॥
ధ్రువమేకాక్షరంబ్రహ్మ ఓమిత్యేవవ్యవస్థితమ్ ।
బృహత్వాద్బృంహణత్వాచ్చ తద్బ్రహ్మేత్యభిధీయతే ॥ 22
ప్రణవావస్థితంనిత్యంభూర్భువస్సరితీర్యతే। ఋగ్యజుస్సామాథర్వాణంయత్తత్త్రైబ్రహ్మణేనమః॥
జగతఃప్రళయోత్పత్త్యోర్యత్తత్కారణసంజ్ఞితమ్ ।
మహతఃపరమంగుహ్యం తస్మైసుబ్రహ్మణేనమః ॥ 24
అగాధాపారమక్షయ్యం జగత్సంమోహనాలయమ్ ।
స్వప్రకాశప్రవృత్తిభ్యాం పుంసఃపాశప్రమోచనమ్ ॥ 25
సాంఖ్యజ్ఞానవతాంనిష్ఠాగతిర్మమదమాత్మనామ్।యత్తదవ్యక్తమమృతంప్రవృత్తిబ్రహ్మశాశ్వతమ్॥
ప్రధానమాత్మయోనిశ్చగుహావాసంచకథ్యతే । అవిభాగంతథాశుక్రమక్షయంబహుధాత్మకమ్॥27
పరమబ్రహ్మణేతస్మైనిత్యమేవనమోనమః । యద్రూపంవాసుదేవస్య పరమాత్మస్వరూపిణః ॥ 28

ఏతద్బ్రహ్మత్రిధాభేదమభేదమపిసప్రభుః । సర్వభూతేష్వభేదోఽసా భిద్యతేభిన్నబుద్ధిభిః ॥ 29
సబుబ్ధ్యయస్యామమయస్సవాఙ్మాసయజుర్మయః ।
ఋగ్యజుస్సామసారాత్మా సవేదాత్మాశరీరిణామ్ ॥ 30
సభిద్యతేవేదమయస్సవేదం కరోతివేదైర్బహుభిస్సశాఖమ్ ।
శాఖాప్రణేతాసమస్తశాఖాజ్ఞాననస్వయాపోభగవాననన్తః ॥ 31

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఆద్యోవేదశ్చతుష్పాదశ్శతసాహస్రసమ్మితః। తతోదశగుణఃకృతోన్నయజ్ఞోఽయంసర్వకామధుక్ ॥ 1
తతోఽత్రయస్త్రయోవ్యాసఅష్టావింశతిమేన్తరే । వేదమేకంచతుష్పాదంచతుర్ధావ్యభజత్ప్రభుః॥ 2
యథాచతేనతేవ్యస్తావేదవ్యాసేనధీమతా । వేదాస్తథాసమస్తైస్తైర్వ్యస్తావ్యాస్తైస్తథామయా॥ 3
తదనేనైవవేదానాంశాఖాభేదాద్విజోత్తమ । చతుర్ధ్యగేషురచితాఙ్మమస్తేష్వవధారయ ॥ 4
కృష్ణద్వైపాయనంవ్యాసం విద్ధినారాయణంప్రభుమ్ ।
కోఽన్యోహిభువిమైత్రేయ! మహాభారతకృద్భవేత్ ॥ 5
తేనవ్యస్తాయథావేదా మత్పుత్రేణమహాత్మనా ।
ద్వాపరేహ్యత్రమైత్రేయ! తన్మేశృణుయథార్థతః ॥ 6
బ్రహ్మణాచోదితోవ్యాసోవేదాన్వ్యస్తుంప్రచక్రమే। అథశిష్యాన్సజగ్రాహచతురోవేదపారగాన్ ॥
ఋగ్వేదగ్రాహకంపైలం జగ్రాహసుమహామతిః ।
వైశమ్పాయనమామానం యజుర్వేదస్యచాగ్రహీత్ ॥ 8
జైమినింసామవేదస్య తథైవాథర్వవేదవిత్ । సుమన్తుస్తస్యశిష్యోఽభూద్వేదవ్యాసస్యధీమతః ॥ 9
రోమహర్షణనామానంమహాబుద్ధింమహామునిమ్ । సూతంజగ్రాహశిష్యంసఇతిహాసపురాణయోః
ఏకఆసీద్యజుర్వేదస్తంచతుర్ధావ్యకల్పయత్ ।
చాతుహోత్రమభూద్యస్మిం స్తేనయజ్ఞమథాకరోత్ ॥ 11
ఆధ్వర్యవంయజుర్భిస్తు ఋగ్భిర్బహ్మత్వంచాప్యథర్వభిః ॥ 12
తతస్సఋచఉద్ధృత్యఋగ్వేదంకృతవాన్మునిః । యజూంషిచయజుర్వేదంసామవేదంచసామభిః ॥ 13
రాజ్ఞాంత్వథర్వవేదేనసర్వకర్మాణిసప్రభుః । కారయామాసమైత్రేయబ్రహ్మత్వంచయథాస్థితి॥14

సోఽయమేకోమహావేదస్తేనపృథక్కృతః । చతుర్ధాఽచతతోజాతం వేదపాదపకాననమ్ ॥15
బిభేదప్రథమంవిప్రపైలోఋగ్వేదపాదపమ్ । ఇన్ద్రప్రమితయేప్రాదాద్బాష్కలాయచసంహితే॥ 16
చతుర్ధాసబిభేదాథ బాష్కలోద్విజ! సంహితామ్ ।
బోధ్యాదిభ్యోదదౌతాస్తు శిష్యేభ్యస్సుమహామతిః ॥ 17
బోధ్యాగ్నిమాఢకాతద్వద్యాజ్ఞవల్క్యపరాశరా ।
ప్రతిశాఖాస్తుశాఖాయాస్తస్యాస్తేజగృహుర్మునే ॥ 18
ఇన్ద్రప్రమితిరేకాంతు సంహితాంస్వసుతస్తతః ।
మాణ్డూకేయంమహాభాగం మైత్రేయాధ్యాపయత్తదా ॥ 19
తస్యశిష్యప్రశిష్యేభ్యః పుత్రశిష్యక్రమాద్యయౌ ॥ 20
వేదమిత్రస్తుశాకల్యస్సంహితాంతామధీతవాన్ । చకారసంహితాఃపఞ్చశిష్యేభ్యఃప్రదదౌచతాః ॥
తస్యశిష్యాశ్చయేపఞ్చతేషాంనామానిమేశృణు । ముద్గలోగోముఖశ్చైవవాత్స్యశ్శాలీయఏవచ ॥
శైశిరఃపఞ్చమశ్చాసీన్మైత్రేయ! సుమహామతిః ॥ 22
సంహితాస్త్రితయంచక్రేశాకపూణస్తథేతరః । నిరుక్తకరోత్తద్వచ్చతుర్థంమునిసత్తమ ॥23
క్రౌఞ్చోవైతాళికస్తద్వద్బలాకశ్చమహామునిః । నిరుక్తశ్చచతుర్థోఽభూద్వేదవేదాఙ్గపారగః॥
ఇత్యేతాఃప్రతిశాఖాభ్యోహ్యనుశాఖాద్విజోత్తమ ।
బాష్కలిశ్చాపరాస్తిస్రస్సంహితాఃకృతవాన్ద్విజ ।
శిష్యఃకాలాయనిగార్గ్యస్తృతీయశ్చతథాజపః ॥ 25
ఇత్యేతేబహ్వృచాఃప్రోక్తాస్సంహితాయైఃప్రకీర్తితాః ॥ 26

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యజుర్వేదతరోశ్శాఖాస్సప్తవింశన్మహామునిః । వైశంపాయననామాసావ్యాసశిష్యశ్చకారవై ॥
శిష్యేభ్యఃప్రదదౌతాశ్చ జగృహుస్తేఽప్యనుక్రమాత్ ॥
యాజ్ఞవల్క్యశ్చతస్యాభూద్బ్రహ్మరాతసుతోద్విజ । శిష్యఃపరమధర్మజ్ఞో గురువృత్తిపరస్సదా ॥ 3
ఋషిరోధ్యమహామేరోస్సమాజేనాగమిష్యతి । తస్యవైస్పర్ధయాత్తాత్తు బ్రహ్మహత్యాభవిష్యతి ॥
పూర్వమేవంమునిగణైస్సమయోయఃకృతోద్విజ । వైశంపాయనఏకస్తుతంవ్యతిక్రామ్యస్తదా॥
స్వస్రీయంబాలకంసోఽథ పదాస్పృష్టమతాడయత్ ॥ 6
శిష్యానాహచభోశిష్యాబ్రహ్మహత్యాపహంవ్రతమ్।చరధ్వంమత్కృతేసర్వేనవిచార్యమిదంతథా॥

అథాహయాజ్ఞవల్క్య స్తంకిమేభిర్ద్విజైః । క్లేశితైరల్పతేజోభిశ్చరిష్యామిదంవ్రతమ్॥8
తతఃక్రుద్ధోగురుఃప్రాహ యాజ్ఞవల్క్యంమహామునిమ్ ।
ముచ్యతాంయత్త్వయాఽధీతం మత్తోవిప్రావమానక ॥ 9
నిస్తేజసోవదస్యేతాయ స్త్వంబ్రాహ్మణపుఙ్గవాత్। తేనశిష్యేణనాథోస్తిమమాజ్ఞాభఙ్గకారిణా॥
యాజ్ఞవల్క్య స్తతఃప్రాహ భక్త్యైతత్తేమయోదితమ్ ।
మమావ్యలంత్వయాధీతం యన్మయాతదిదంద్విజ ! ॥ 11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాహధిరాక్తాని సరూపాణియజూంషిసః।
ఛర్దయిత్వాదదౌతస్మై యయూచస్వేచ్ఛయామునిః ॥ 12
యజూంష్యథవిసృష్టాని యాజ్ఞవల్క్యేనవైద్విజ। జగ్మురాదిత్యరూపాణి తిత్తిరీయాస్తుతేతతః॥
బ్రహ్మహత్యావ్రతంచీర్ణంగురుణాచోదితైస్తుతైః । చక్రురాధ్వర్యవంతేతుచరణాన్మునిసత్తమ ॥
యాజ్ఞవల్క్యోఽపిమైత్రేయ ! ప్రాణాయామపరాయణః ।
తుష్టావప్రణతస్సూర్యం యజూంష్యభిలషంస్తతః ॥ 15

యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ :—

నమస్సవిత్రేవేద్వారాయసుక్తేరమితతేజసే । ఋగ్యజుస్సామభూతాయత్రయీధామ్నేచతేనమః॥16
నమోగ్నీషోమభూతాయజగతఃకారణాత్మనే । భాస్యక్తాయపరంతేజస్సామ్నాంహృచిబిభ్రతే ॥ 17
కలాకాష్ఠాదిమేపాదికాలజ్ఞానాత్మనేనమః । ధ్యేయాయవిశ్వగూపాయ పరమాత్మస్వరూపిణే ॥ 18
బిభర్తియస్సురగణానాప్యాయ్యేన్దుంస్వరశ్మిభిః ।
స్వధామృతేనచపితౄం స్తస్మైధృత్యాత్మనేనమః ॥ 19
హిమామ్బుఘర్మవృష్టీనాం కర్తాహర్తాచయఃప్రభుః ।
తస్మైత్రికాలభూతాయ నమస్సూర్యాయవేధసే ॥ 20
అపహన్తితమోయశ్చజగతోఽస్యజగత్పతిః । సత్త్వధామధరోదేవో నమస్తస్మైవివస్వతే ॥ 21
సత్కర్మయోగ్యేనజనోనైవాపశ్యేచ్చకారణమ్। యస్మిన్ననుతేతస్మైనమోదేవాయభాస్వతే॥
స్పృష్టోయదంశుభిర్లోకః క్రియాయోగ్యోఽభిజాయతే ।
పవిత్రకారణాత్మాయ స్తస్మైశుద్ధాత్మనేనమః ॥ 23
నమస్సవిత్రేసూర్యాయభాస్కరాయవివస్వతే । ఆదిత్యాయాదిభూతాయదేవాదీనాంనమోనమః॥
హిరణ్మయంరథంయస్యకేతవోమృతవాజినః । వహన్తిభువనాలోకచక్షుషంతంనమామ్యహమ్। 25

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేవమాదిభిస్తేన స్తూయమాన స్తనైరవిః । వాజిరూపధరఃప్రాహ ప్రియతామితివాఞ్ఛితమ్ ॥

యాజ్ఞవల్క్యస్తదాప్రాహ ప్రణిపత్యదివాకరమ్ । యజూంషీతానిమే దేహియానిసన్తివమీశ్వరా॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవముక్తోదదౌతస్మైయజూంషిభగవాన్రవిః । అయాతయామసంజ్ఞానియానివేత్తిసతద్గుహః ॥ 28
యజూంషియైరధీతానితానివిప్రైర్ద్విజోత్తమ । వాజినస్తేసమాఖ్యాతాస్సూర్యోశ్వస్సోభవద్యతః॥
శాఖాభేదాస్తుతేషాంవైదశపఞ్చచవాజినామ్। కణ్వాద్యాస్తుమహాభాగాయాజ్ఞవల్క్యప్రకీర్తితాః॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః. [30

అథ తృతీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సామవేదతరోశ్శాఖా వ్యాసశిష్యస్సజైమినిః । క్రమేణయేనమైత్రేయ! బిభేదశృణుతంమమ ॥ 1
సుమన్తుస్తస్యపుత్రోఽభూత్సుత్వాతస్యాప్యభూత్సుతః ।
అధీతవన్తౌచైకైకాం సంహితాంతేమహామతీ ॥ 2
సహస్రసంహితాభేదం సుకర్మాతత్సుతస్తతః । చకారతంచతచ్ఛిష్యో జగ్రాహాతేమహావ్రతౌ ॥ 3
హిరణ్యనాభఃకౌసల్యః పౌష్పిఞ్జిశ్చద్విజోత్తమ ।
ఉదీచ్యాస్సామగాశిష్యాస్తస్యపఞ్చశతంస్మృతాః ॥ 4
హిరణ్యనాభాత్తావత్యస్సంహితాయైర్ద్విజోత్తమైః ।
గృహీతాస్తేపిఽధీయన్తే పఞ్చిభైఃప్రాచ్యసామగాః ॥ 5
లోకాక్షీఃకౌముదిశ్చైవ కక్షీవాఁల్లాఙ్గలిస్తథా ।
పౌష్పిఞ్జిశిష్యాస్తద్భేదైస్సంహితాబహులీకృతాః ॥ 6
హిరణ్యనాభశిష్యస్తుచతుర్వింశతిసంహితాః । ప్రోవాచకృతనామాసౌశిష్యేభ్యస్సుమహామతిః॥ 7
తైశ్చాపిసామవేదోఽసౌ శాఖాభిర్బహులీకృతః ।
అథవాణమథోవక్ష్యే సంహితానాంసముచ్చయమ్ ॥ 8
అథర్వవేదంసమునిస్సుమన్తురమితద్యుతిః । శిష్యమధ్యాపయామాస కబన్ధంసోఽపితద్ద్విధా ।
కృత్వాతుదేవదర్శాయ తథాపథ్యాయదత్తవాన్ ॥ 9
దేవదర్శస్యశిష్యాస్తుమేధోబ్రహ్మబలిస్తథా । శౌల్కాయనిఃపిప్పలాదస్తథాన్యోద్విజసత్తమ॥10
పథ్యస్యాపిత్రయశ్శిష్యాఃకృతాయైర్ద్విజసంహితాః । జాబాలికుముదాదిశ్చతృతీయశ్శౌనకోద్విజః
శౌనకస్తుద్విధాకృత్వాదదావేకాంతుబభ్రవేద్వితీయాంసంహితాంప్రాదాత్తైన్ధవాయచసంజ్ఞినే॥

సైన్ధవాన్ముద్గలకేశశ్చాభినద్వేదంద్విధాపునః । నక్షత్రకల్పోవేదానాం సంహితానాంతథైవచ ॥ 13
చతుర్థస్యాథదాఙ్గిరసశ్శాన్తికల్పస్తుపఞ్చమః । శ్రేష్ఠాస్తథర్వణామేతేసంహితానాంవికల్పకాః ॥
ఆఖ్యానైశ్చోపఖ్యానైర్గాథాభిఃకల్పశుద్ధిభిః । పురాణసంహితాంచక్రేపురాణార్థవిశారదః॥
ప్రఖ్యాతోవ్యాసశిష్యోఽభూత్సూతోవైరోమహర్షణః ।
పురాణసంహితాంతస్మై దదావ్యాసోమహామతిః ॥ 16
సుమతిశ్చాగ్నివర్చాశ్చ మిత్రాయుశ్శాంసపాయనః ।
అకృతవ్రణోఽథసావర్ణిఃషట్శిష్యాస్తస్యచాభవన్ ॥ 17
కాశ్యపస్సంహితాకర్తా సావర్ణిశ్శాంసపాయనః ।
రోమహర్షణికాచాన్యా తిసృణాంమూలసంహితా ॥ 18
చతుష్టయేనాప్యేతేన సంహితానామిదంమునే ॥ 19
ఆద్యంసర్వపురాణానాంపురాణంబ్రాహ్మముచ్యతే । అష్టాదశపురాణానిపురాణజ్ఞాఃప్రచక్షతే॥ 20
బ్రాహ్మంపాద్మంవైష్ణవంచ శైవంభాగవతంతథా ।
తథాఽన్యంనారదీయంచ మార్కణ్డేయంచసప్తమమ్ ॥ 21
ఆగ్నేయమష్టమంచైవ భవిష్యన్నవమంస్మృతమ్ ।
దశమంబ్రహ్మవైవర్తం లైఙ్గమేకాదశంస్మృతమ్ ॥ 22
వారాహంద్వాదశంచైవ స్కాన్దంచాత్రత్రయోదశమ్ ।
చతుర్దశంవామనంచ కౌర్మంపఞ్చదశంతథా ।
మాత్స్యంచగారుడంచైవ బ్రహ్మాణ్డంచతతఃపరమ్ ॥ 23
సర్గశ్చప్రతిసర్గశ్చవంశమన్వన్తరాణిచ । సర్వేష్వేతేషుకథ్యన్తేవంశానుచరితంచయత్ ॥ 24
యదేతత్త్రయమైతేయపురాణంకథ్యతేమయా । ఏతద్వైష్ణవసంజ్ఞంవైపాద్మస్యసమనన్తరమ్॥ 25
సర్గశ్చప్రతిసర్గశ్చ వంశమన్వన్తరాదిషు । కథ్యతేభగవాన్విష్ణురాదిమధ్యేవసత్తమ ॥ 26
అఙ్గానివేదాశ్చత్వారో మీమాంసాన్యాయవిస్తరః ।
పురాణంధర్మశాస్త్రంచ విద్యాహ్యేతాశ్చతుర్దశ ॥ 27
ఆయుర్వేదోధనుర్వేదో గాన్ధర్వశ్చైవతేత్రయః ।
అర్థశాస్త్రంచతుర్థంచ విద్యాహ్యష్టాదశైవతాః ॥ 28
జ్ఞేయాబ్రహ్మర్షయఃపూర్వం తేభ్యోదేవర్షయఃపునః ।
రాజర్షయఃపునస్తేభ్యో బుధిప్రకృతయస్త్రయః ॥ 29

ఇతిశాఖాస్సమాఖ్యాతాశ్శాఖాభేదాస్తథైవచ । కర్తారశ్చైవశాఖానాంభేదహేతుస్త్వోదితః॥
సవర్ణమన్వన్తరేష్వేవం శాఖాభేదాస్సమాస్మృతాః ॥ 31
ప్రాజాపత్యాశ్రుతిర్నిత్యాతద్వికల్పాస్త్వమేద్విజ ॥ 32
ఏవంతవోదితంసవర్ణంయత్పృష్టోహమిహత్వయా । మైత్రేయవేదసంబద్ధంకిమన్యత్కథయామితే॥
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః. [33

అథ తృతీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

యథావత్కథితంసర్వం యత్పృష్టోఽసిమయాగురో ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంచైకం తద్భవాన్ప్రబవీతుమే ॥ 1
సప్తద్వీపనిపాతాళవిధిశ్చానుమహామునే । సప్తలోకాశ్చయేఽన్తర్వైబ్రహ్మణస్యాస్యసర్వతః ॥ 2
స్థూలైస్థూలైస్తథాసూక్ష్మసూక్ష్మైస్సూక్ష్మతరైస్తథా ।
స్థూలాస్థూలతరైశ్చైవ సర్వంప్రాణిభిరావృతమ్ ॥ 3
అబ్జశ్చస్యాప్రమోభాగో నసోఽస్తిమునిసత్తమ । నసన్తిప్రాణినోయత్ర కర్మబన్ధనిబన్ధనాః ॥ 4
సర్వేవైతేవశంయాన్తిమమస్యభగవన్కిల । ఆయుషోన్తేతథోయాన్తియాతనాస్తత్ర్పచోదితాః॥
యాతనాభ్యఃపరిభ్రష్టాదేవాద్యాస్థ్యథయోనిషు । జన్తవఃపరివర్తన్తేశాస్త్రాణామేమనిర్ణయః ॥ 6
సోహమిచ్ఛామితత్త్వేనశ్రోతుంయమస్యవశవర్తినః । నభవన్తినరాయేనతత్కర్మకథయామలమ్ ॥ 7

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అయమేవమునేప్రశ్నోనకులేనమహాత్మనా । పృష్టఃపితామహఃప్రాహభీష్మోయత్తచ్ఛృణుష్వమే ।

శ్రీ భీష్మ ఉవాచ .—

పురామమాగతోవత్స ! సఖాకాళిఙ్గకోద్విజః । సమాముపాచపృష్టోవై మయాజాతిస్మరోమునిః ॥9
తేనాఖ్యాతమిదంసర్వమిత్థంచైతద్భవిష్యతి । తథాచతదభూద్వత్స ! యథోక్తంతేనధీమతా ॥ 10
సచపృష్టోమయాభూయశ్శ్రద్ధానేనవైద్విజః । యద్యదాహానతద్దృష్టమన్యథాహిమయాక్వచిత్ ।
ఏకదాతుమయాపృష్టమేతద్యద్భవతోదితమ్ । ప్రాహకాళిఙ్గకోవిప్రస్మృత్వాతస్యమునేవచః॥ 12
జాతిస్మరేణకథితోరవస్యఃపరమోమమ । యమకింకరదూర్యోఽభూత్సంవాదస్తంబ్రవీమితే ॥13
స్వపురుషమభీక్ష్యపాశహస్తం వదతియమఃకిలతస్యకర్ణమూలే ।
పరిహరమధుసూదనప్రపన్నాన్ప్రభురహమస్యనృణాంనవైష్ణవానామ్ ॥ 14

అహమమరగణార్చితేనధాత్రా యమఇతిలోకహితాహితేనియుక్తిః ।
హరిగురుచరణాగ్రసేవనస్థైర్యప్రభవతిసంయమనేమమాపివిష్ణుః ॥ 15
కటకమకుటకర్ణికాదిభేదైః కనకమభేదమపీహ్యతేయథైకమ్ ।
సురపశుమనుజాదికల్పనాభిర్హరిరఖిలాభిరుదీర్యతేతథైకః ॥ 16
క్షితిసలిలపరమాణవోఽనిలాస్తే పునరపియాన్తియథైకతాంధరిత్ర్యాః ।
సురపశుమనుజాదయస్తథాఽస్తే గుణకలుషేణసనాతనేనతేన ॥ 17
హరిమమరగణార్చితాఙ్ఘ్రిపద్మం ప్రణమతియఃపరమార్థతోహిమర్త్యః ।
తమపగతసమస్తపాపబన్ధం వ్రజ పరిహృత్యయథాఽగ్నిమాజ్యసిక్తమ్ ॥ 18
ఇతియమవచనంనిశమ్యపాశీ యమపురుషస్తమువాచధర్మరాజమ్ ।
కథయమమవిభోస్సమస్తధాతుర్భవతిహరేఃకిలయాదృశోఽస్యభక్తః ॥ 19

యమ ఉవాచ :—

నచలతినిజధర్మవర్ణతోయస్సమమతిరాత్మసుహృద్విపక్షపక్షే ।
నహరతినచహన్తికించిదుచ్చైస్సితమనసంతమవేహివిష్ణుభక్తమ్ ॥ 20
కలికలుషమలేనయస్యనాత్మా విమలమతేర్మలినీకృతస్తమేనమ్ ।
మనసికృతజనార్దనంమనుష్యం సతతమవేహిహరేరతీవభక్తమ్ ॥ 21
స్ఫటికగిరిశిలామలఃక్వవిష్ణుర్మనసినృణాంక్వచమత్సరాదిదోషః ।
నహితుహినమయూఖరశ్మిపుఞ్జే భవతిహుతాశనదీప్తిజఃప్రతాపః ॥ 22
విమలమతిరమత్సరఃప్రశాన్తశ్చిచరితోఽఖిలసత్త్వమిత్రభూతః ।
ప్రియహితవచనోఽస్తమానమాయో వసతిసదాహృదితస్యవాసుదేవః ॥ 23
వసతిహృదిసనాతనేచతస్మిన్ భవతిపుమాఞ్జగతోఽస్యసౌమ్యరూపః ।
క్షితిరసమతిరమ్యమాత్మనోఽన్తః కథయతిచాహుతయైవసాలపోతః ॥ 24
హృదియదిభగవాననాదిరాస్తే హరిరసికశ్చగదాధరోఽవ్యయాత్మా ।
తదఘమఘవిధూతకర్మభిన్నం భవతికథంసతిచాన్ధకారమర్కే ॥ 25
యమనియమవిధూతకల్మషాణామనుదినమచ్యుతసక్తమానసానామ్ ।
అపగతమదమానమత్సరాణాం వ్రజభటదూరతరేణమానవానామ్ ॥ 26
కనకమపిరవాస్యవేహ్యబుద్ధ్యా తృణమివయస్సమవైతివైపరస్వమ్ ।
భవతిచభగవత్యనన్యచేతాఃపురుషవరంతమవేహివిష్ణుభక్తమ్ ॥ 27
హరతిపరధనంనిహన్తిజన్తూన్వదతితథాఽనృతనిష్ఠురాణియశ్చ।
అసుభజనితదుర్మదస్యపుంసఃకలుషమతేర్హృదితస్యనాస్త్యనన్తః ॥ 28

నసమాతిపరసంపదంవినిన్దాం కలుషమతిఃకురుతేసతామసాధుః ।
నయజతినదదాతియశ్చసన్తం మనసినతస్యజనార్దనోఽధమస్య ॥ 29
పరమనుహృదిభాన్ధవేకళత్రే సుతతనయాపితృమాతృభృత్యవర్గే ।
శఠమతిరుపయాతియోఽర్థతృష్ణాం తమధమచేష్టమవేహినాస్యభక్తమ్ ॥ 30
అశుభమతిరసత్ప్రవృత్తిసక్తస్సతతమనార్యకుశీలసంగమత్తః ।
అనుదినకృతపాపబన్ధసక్తః పురుషపశోర్నహివాసుదేవభక్తః ॥ 31
సకలమిదమహంచవాసుదేవః పరమపుమాన్పరమేశ్వరస్సఏకః ।
ఇతిమతిరచలాభవత్యనస్తే హృదయాత్తేవ్రజతాన్విహాయదూరాత్ ॥ 32
కమలనయనవాసుదేవవిష్ణో ధరణిధరాచ్యుతశఙ్ఖచక్రపాణే ।
భవశరణమితీరయన్తియేవై త్యజభటదూరతరేణతానపాహ్వాత్ ॥ 33
వసతిమనసియస్యసోఽవ్యయాత్మా పురుషవరస్యసతస్యదృష్టిపాతే ।
తవగతిరథవాసుమాస్తిచక్రప్రతిహతవీర్యబలస్యసోఽన్యలోక్యః ॥ 34

కాళిఙ్గ ఉవాచ :—

ఇతినిజభటశాసనాయదేవో రవితనయస్సకిలాహధర్మరాజః ।
మమకథితమిదంచతేనతుభ్యం కురువర ! సమ్యగిదంమయాపిచోక్తమ్ ॥ 35

భీష్మ ఉవాచ :—

నకురైతన్మమాఖ్యాతంపూర్వంతేనద్విజన్మనా । కళిఙ్గదేశాదభ్యేత్య ప్రీయతానుమహాత్మనా ॥ 36
మయాప్యేతద్యథాన్యాయ్యంసమ్యగ్వత్సతవోదితమ్।యథావిష్ణుమృతేనాన్యత్త్రాణంసంసారసాగరే
కింకరాదణ్డపాశౌవానయమోనచయాతనాः । సమర్థాస్తస్యయస్యాత్మాకేశవాలమ్బనస్సదా ॥38

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతన్మనేసమాఖ్యాతంగీతంవైవస్వతేనయత్ । త్వత్ప్రశ్నానుగతంసమ్యక్కిమన్యత్కథయామితే॥
ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే సప్తమోఽధ్యాయః [39

అథ తృతీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవద్భగవద్దేవస్సంసారవిజిగీషుభిः । సమాఖ్యాహిజగన్నాథో విష్ణురారాధ్యతేయథా ॥ 1
ఆరాధితాచ్చగోవిన్దాదారాధనపరైర్నరైः ।యత్ప్రాప్యతేఫలంశ్రోతుంతచ్చేచ్ఛామిమహామునే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యత్పృచ్ఛతిభవానేతత్సగరేణమహాత్మనా । ఔర్వఃప్రాహయథాపుత్ర స్తన్మేనిగదతశ్శృణు ॥ 3
సగరఃప్రణిపత్యేదమూర్వంపప్రచ్ఛభార్గవమ్ । విష్ణోరారాధనోపాయసంబన్ధంమునిసత్తమ ॥ 4
ఫలంచారాధితేవిష్ణో యత్పుంసామభిజాయతే । సచాహపృష్టోయత్తేనతన్మే త్రైకాగ్ర్యేయాఖిలంశృణు ॥ 5

ఔర్వ ఉవాచ :—

భౌమంమనోరథంస్వర్గం స్వర్గివన్ద్యంచయత్పదమ్ ।
ప్రాప్నోత్యారాధితేవిష్ణౌ నిర్వాణమపిచోత్తమమ్ ॥ 6
యద్యదిచ్ఛతియావచ్చ ఫలమారాధితేఽచ్యుతే । తత్తదాప్నోతిరాజేన్ద్ర భూరిస్వల్పమథాపివా ॥ 7
యత్తుపృచ్ఛసిభూపాల కథమారాధ్యతేహరిః । తదిదంసకలంతుభ్యం కథయామినిబోధమే ॥ 8
వర్ణాశ్రమాచారవతా పురుషేణపరఃపుమాన్ । విష్ణురారాధ్యతేపన్థానాన్య స్తత్తోషకారకః ॥ 9
యజ్ఞైర్యజ్ఞాయజత్యేనం జపత్యేనంజపన్నృప ।
హ్యనం స్తథాఽన్యాహిన స్త్యేనం సర్వభూతోయతోహరిః ॥ 10
తస్మాత్పదాచారవతా పురుషేణజనార్దనః । ఆరాధ్యతేస్వవర్ణోక్తధర్మానుష్ఠానకారిణా ॥ 11
బ్రాహ్మణఃక్షత్రియోవైశ్యస్తథాశూద్రశ్చపృథివీపతే । స్వధర్మతత్పరోవిష్ణుమారాధయతినాన్యథా ॥ 12
పరాపవాదంపైశున్యమనృతంచనభాషతే । అన్యోద్వేగకరంయశ్చ తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 13
పరదారపరద్రవ్యపరహింసాసుయోఽతిమ్ । నకరోతిపుమాన్భూప ! తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 14
నతాడయతినోహన్తిప్రాణినోనాసదీహతే । యోమామప్యేమనుష్యేన్ద్ర తోష్యతేతేనకేశవః ॥ 15
దేవద్విజగురూణాంయశ్శుశ్రూషానుసదోద్యతః । తోష్యతేతేనగోవిన్దః పురుషేణనరేశ్వర ॥ 16
యథాత్మనిచపుత్రేషుసర్వభూతేషుయస్తథా । హితకామోహరి స్తేనసర్వదాతోష్యతేనుఖమ్ ॥ 17
యస్యరాగాదిదోషేణ నదుష్టంనృపమానసమ్ । విశుద్ధచేతసావిష్ణుస్తోష్యతేతేనసర్వదా ॥ 18
వర్ణాశ్రమేషుయేధర్మాశ్శాస్త్రోక్తానృపసత్తమ । తేషుతిష్ఠన్నరోవిష్ణుమారాధయతినాన్యథా ॥ 19

సగర ఉవాచ :—

తదహంశ్రోతుమిచ్ఛామివర్ణధర్మానశేషతః । తథైవాశ్రమధర్మాంశ్చద్విజవర్యబ్రవీహితాన్ ॥

ఔర్వ ఉవాచ :—

బ్రాహ్మణఃక్షత్రియవిశాం శూద్రాణాంచయథాక్రమమ్ ।
త్వమేకాగ్రమతిర్భూత్వా శృణుధర్మాన్మయోదితాన్ ॥ 21
దానందద్యాద్యజేద్దేవాన్ యజ్ఞైస్సాధ్యాయతత్పరః
నిత్యోదకీభవేద్విప్రః కుర్యాచ్చాగ్నిపరిగ్రహమ్ ॥ 22

వృత్త్యర్థంయాజయేచ్చాన్యాననన్యాధ్యాపయేత్తథా ।
కుర్యాత్ప్రతిగ్రహాదానం శుక్లార్థాన్నా న్యతోద్విజః ॥ 23
సర్వభూతహితంకుర్యాన్నాహితంకస్యచిద్ద్విజః। మైత్రీసమస్తభూతేషుబ్రాహ్మణస్యోత్తమంధనమ్॥
గ్రాణ్ణిరత్నేచపారక్యేసమబుద్ధిర్భవేద్ద్విజః । ఋతావభిగమఃపత్నా న్యంశస్యతేచాస్యపార్థివ॥ 25
దానానిదద్యాదిచ్ఛాతోద్విజేభ్యఃక్షత్రియోపిహి । యజేతవివిధైర్యజ్ఞైరధీయేతచపార్థివ ॥ 26
శస్త్రాజీవోమహీరక్షా ప్రవరాతస్యజీవికా । తత్రాపిప్రథమేకల్పే పృథివీపరిపాలనమ్ ॥ 27
ధరిత్రీపాలనేనైవ కృతకృత్యానరాధిపాః । భవన్తినృపతేరంశా యతోయజ్ఞాదికర్మణామ్ ॥ 28
దుష్టానాంశాసనాద్రాజా శిష్టానాంపరిపాలనాత్ ।
ప్రాప్నోత్యభిమతాల్లోకాన్ వర్ణసంస్థాంకరోతియః ॥ 29
పశుపాల్యంచవాణిజ్యంకృషించమనుజేశ్వర । వైశ్యాయజీవికాబ్రహ్మన్దదాలోకపితామహః ॥
తస్యాప్యధ్యయనంయజ్ఞోదానంధర్మశ్చశస్యతే । నిత్యనైమిత్తికాదీనామనుష్ఠానంచకర్మణామ్॥ 31
ద్విజాతీసంశ్రయంకర్మతాదర్థ్యంతేనసోనణమ్ । క్రయవిక్రయజైర్వాపిధనైఃకార్యాద్ధవేనవా ॥
దానంచదద్యాచ్ఛూద్రోపికయజ్ఞైర్యజేతచ । పిత్ర్యాదికంచనైసర్వంశూద్రఃకుర్వీతతేనవై ॥ 33
భృత్యాదిభరణార్థాయసర్వేషాంచపరిగ్రహః । ఋతుకాలాభిగమనంస్వదారేషుమహీపతే॥ 34
దయాసమస్తభూతేషు తితిక్షానాతిమానితా । సత్యంశౌచమనాయాసో మఙ్గళంప్రియవాదితా ॥35
మైత్ర్యస్పృహాతథాతద్వదకాపణ్యంనరేశ్వర ।
అనసూయాచసామాన్యా వర్ణానాంకథితాగుణాః ॥ 36
ఆశ్రమాణాంచసర్వేషామేతేసామాన్యలక్షణాః ।
గుణాన్స్థాపిధమాంశ్చ విప్రాదీనామిమాఞ్శృణు ॥ 37
క్షాత్రంకర్మద్విజస్యోక్తం వైశ్యకర్మతథాఽఽపది ।
రాజన్యస్యచవైశ్యోక్తం శూద్రకర్మనవైతయోః ॥ 38
సామర్థ్యే సతితత్త్యాజ్యముభాభ్యామపిపార్థివ । తదేవాపదికర్తవ్యంనకుర్యాత్కర్మసంకరమ్॥
ఇత్యేతేకథితారాజన్ వర్ణధర్మాఃమయాతవ ।
ధర్మానాశ్రమిణాంసమ్యగ్భవతోమేనిశామయ ॥ 40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే అష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీ.

అథ తృతీయాంశే నవమోఽధ్యాయః.

ఔర్వ ఉవాచ :—

బాలఃకృతోపనయనో వేదాహరణతత్పరః । గురుగేహేవసేద్భూప ! బ్రహ్మచారీసమాహితః ॥ 1
శౌచాచారవతాతత్ర కార్యంశుశ్రూషణంగురోః । వ్రతానిచరతాగ్రాహ్యోవేదశ్చకృతబుద్ధినా ॥2
ఉభేసన్ధ్యేరవింభూప ! తథైవాగ్నింసమాహితః । ఉపతిష్ఠేత్తథాకుర్యాద్గురోరప్యభివాదనమ్ ॥ 3
స్థితేతిష్ఠేద్వ్రజేద్యాతే నీచైరాసీతచాసతి । శిష్యోగురోర్నృపశ్రేష్ఠ ప్రతికూలంనసంచరేత్ ॥ 4
తేనైవోక్తఃపరేద్యేదం నాన్యచి త్తఃపురస్థితః । అనుజ్ఞాతంచభిక్షాన్నమశ్నీయాద్గురుణాతతః ॥ 5
అవగాహేదపఃపూర్వమాచార్యేణావగాహితాః।సమిద్జలాదికంచాస్యకాల్యంకాల్యముపానయేత్ ॥
గృహీతగ్రాహ్యవేదశ్చతతోనుజ్ఞామవాప్యవై।గార్హస్థ్యమావిశేత్ప్రాజ్ఞోనిష్పన్నగురునిష్కృతిః॥
విధినాఽవాప్తదారస్తు ధనం ప్రాప్యస్వకర్మణా । గృహస్థకార్యమఖిలం కుర్యాద్భూపాలశక్తితః ॥

నివాపేనపితౄనర్చేద్యజ్ఞైర్దేవాంస్తథాఽతిథీన్ ।
అన్నైర్మనీంశ్చస్వాధ్యాయైరప్యేనప్రజాపతిమ్ ॥ 9
బలికర్మణాచభూతాని వాత్సల్యేనాఖిలంజగత్ ।
ప్రాహ్ణేతిలోకాన్పురుషో నిజకర్మసమార్జితాన్ ॥ 10

భిక్షాభుజస్తుయే కేచిత్పరివ్రాడ్బ్రహ్మచారిణః । తేప్యత్రైవప్రతిష్ఠన్తే గార్హస్థ్యంతేనవై పరమ్ ॥
వేదాహరణకార్యేణ తీర్థస్నానాయచప్రభో । అటన్తివసుధాంవిప్రాః పృథివీదర్శనాయచ ॥ 12
అనికేతాహ్యనాసోరాయత్రసాయంగృహాస్తుయే। తేషాంగృహస్థాస్యర్వేషాంప్రతిష్ఠాయోనిరేవచ॥
తేషాంస్వాగతదానాదివక్తవ్యంమధురంనృప । గృహాగతానాందద్యాచ్ఛయనాసనభోజనమ్ ॥ 14
అతిథిర్యస్యభగ్నాశో గృహాత్ప్రతినివర్తతే । సదత్త్వాదుష్కృతంతస్మైపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి॥
అవజ్ఞానమహంకారో దమ్భశ్చైవగృహేసతః । పరిత్యాపోపభూతాశ్చ పారుష్యంచనశస్యతే ॥ 16

యస్తుసమ్యక్కరోత్యేవం గృహస్థఃపరమంవిధిమ్ ।
సవబన్ధవిముక్తోఽసౌ లోకాన్ప్రాప్నోత్యనుత్తమాన్ ॥ 17

వయఃపరిణతౌరాజన్కృతకృత్యోగృహాశ్రమీ । పుత్రేషుభార్యాంనిక్షిప్యవనంగచ్ఛేత్సహైవవా ॥
పుణ్యమూలఫలాహారఃకేశశ్మశ్రుజటాధరః । భూమిశాయీభవేత్తత్రమునిస్సర్వాశనిస్పృహః ॥
చర్మకాశకుశైఃకుర్యాత్పరిధానోత్తరీయకే । తద్వత్త్రిషవణంస్నానం కస్తమస్యనరేశ్వర ॥ 20
దేవతాభ్యర్చనంహోమస్సర్వాభ్యాగతపూజనమ్ । భిక్షాబలిప్రదానంచకస్తమస్యనరేశ్వరః 21
వన్యస్నేహేనగాత్రాణామభ్యఙ్గశ్చాస్యశస్యతే । తపశ్చతస్యరాజేన్ద్ర! శీతోష్ణాదిసహిష్ణుతా ॥ 22

యస్తైర్వికాంనియతశ్చర్యాం చానప్రస్థశ్చ సేన్మునిః ।
సదహత్యగ్నివద్దోషాఁ జయేల్లోకాంశ్చాశ్వతాఁ ॥ 23
చతుర్థశ్చాశ్రమోభిక్షోఃప్రోచ్యతేమోమనీషిభిః ।
తస్యస్వరూపంగదతో మమశ్రోతుంనృపార్హసి ॥ 24

పుత్రద్రవ్యకళత్రేషుత్యక్తస్నేహూనరాధిప । చతుర్థమాశ్రమస్థానంగచ్ఛేన్నిర్ధూతమత్సరః॥25
త్రైవగికాంస్వ్యజేత్సర్వానారమ్భానవసీదతే । మిశ్రారిషుసమోమైత్రస్సమస్తేష్వేవజన్తుషు॥26
జరాయుజాణ్డజాదీనాం వాఙ్మనఃకర్మభిఃక్వచిత్ ।
యుక్తఃకుర్వీతనద్రోహం సర్వసంగాంశ్చవర్జయేత్ ॥ 27

ఏకరాత్రస్థితిర్గ్రామే పఞ్చరాత్రస్థితిఃపురే । తథాతిష్ఠేద్యథాప్రీతిర్ద్వేషోనాప్యభిజాయతే ॥ 28
ప్రాణయాత్రానిమిత్తంచవర్జాశేషు కృతవజ్ఞనే। కాలేప్రశస్తవర్ణానాంభిక్షార్థంపర్యటేద్గృహాన్॥
కామఃక్రోధస్తథాదర్పలోభమోహాదయశ్చయే ।
తాంస్తుదోషాన్పరిత్యజ్య పరివ్రాఙ్మహామోహవేత్ ॥ 30

అభయంసర్వభూతేభ్యోదత్త్వాయశ్చరతేమునిః । తస్యాపిసర్వభూతేభ్యోనభయంవిద్యతేక్వచిత్ ॥
కృత్వాఽగ్నిహోత్రంస్వశరీరనస్థం శారీరమగ్నింస్వముఖేజుహోతి ।
విప్రస్తుశైక్షోపగతైర్వవిధిశ్చాగ్నినాం (చిన్తాగ్నినా)సవ్రజతిస్మలోకాన్ ॥ 32
మోక్షాశ్రమంయశ్చరతేయథోక్తం శుచిస్సుసంకల్పితబుద్ధియుక్తః ।
అనిన్ధనంజ్యోతిరివప్రశాన్తం సబ్రహ్మలోకంభ్రయతేద్విజాతిః ॥ 33

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే నవమోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే దశమోఽధ్యాయః

సగర ఉవాచ :—

కథితంచాతురాశ్రమ్యం చాతుర్వర్ణ్యక్రియాస్తథా ।
పుంసఃక్రియామహంశ్రోతుమిచ్ఛామిద్విజసత్తమ ! ॥ 1
నిత్యాన్యైమిత్తికాంకామ్యాం క్రియాంపుంసామశేషతః ।
సమాఖ్యాహిభృగుశ్రేష్ఠ ! ధర్మజ్ఞోహ్యసిమేమతః ॥ 2

ఔర్వ ఉవాచ :—

సమస్తేతత్కథంభవతా నిత్యనైమిత్తికాశ్రితమ్ । తదహంకథయిష్యామి శృణుష్వైకమనామమ॥ 3
జాతస్యజాతకర్మాదిక్రియాశాన్తమశేషతః । పుత్రస్యకుర్వీతపితా శ్రాద్ధంచాభ్యుదయాత్మకమ్ ॥ 4

యుగ్మాం స్తుప్రాజ్ముఖాన్విప్రా న్ భోజయేన్మనుజేశ్వర ।
యథాతృప్తి స్తథాకుర్యాద్ దైవంపిత్ర్యంద్విజన్మనామ్ ॥ 5
దధ్నాయవై స్సబదరై ర్మిశ్రాన్ పిణ్డాన్ప్రదాయతః ।
నాన్దీముఖేభ్య స్తీర్థేన దద్యాద్ దైవేనపార్థివ ! ॥ 6
ప్రాజాపత్యేనవాసర్వముపచారంప్రదక్షిణమ్ । ప్రకుర్వీతతథాఽశేషవృద్ధికాలేషుభూపతే ॥ 7
తతశ్చనామకుర్వీత పితైవదశ మేఽహని । దేవపూర్వంనరాఖ్యంహి శర్మవర్మాదిసంయుతమ్ ॥ 8
శర్మేతిబ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్మేతిక్షత్రసంశ్రయమ్ ।
గుప్తదాసాత్మకంనామ ప్రేష్యం వైశ్యశూద్రయోః ॥ 9
నాథహీనంనచాశస్తం నాపశబ్దయుతంతథా ।
నామఙ్గల్యంజుగుప్సావన్నామకుర్యాత్సమాక్షరమ్ ॥ 10
నాతిదీర్ఘంనాతిహ్రస్వం నాతిగుర్వక్షరాన్వితమ్ ।
సుఖోచ్చార్యంతుతన్నామ కుర్యాద్యత్ర్పవణాక్షరమ్ ॥ 11
తతోఽన్నరసంస్కారసంస్కృతోగురువేశ్మని। యథోక్తవిధిమాశిష్యకుర్యాద్విద్యాపరిగ్రహమ్॥
గృహీతవిద్యోగురవేదత్వాచగురుదక్షిణామ్। గార్హస్థ్యమిచ్ఛన్భూపాలకుర్యాద్దారపరిగ్రహమ్॥
బ్రహ్మచర్యేణవాకాలం కుర్యాత్సంకల్పపూర్వకమ్ ।
గురోశ్శ్రాద్ధమణంకుర్యా త్తత్పుత్రాదేరథాపివా ॥ 14
వైఖానసోవాపిభవేత్పరివ్రాడథవేచ్ఛయా । పూర్వంసంకల్పితంయాదృక్తాదృక్కుర్యాన్మహీపతే ॥
వర్ణైకగుణాంభార్యాముద్వహే త్త్రిగుణస్స్వయమ్ ।
నాతికేశామకేశాంవా నాతికృష్ణాంనపిఙ్గళామ్ ॥ 16
నిసగోత్తోఽధికాఙ్గాంవా న్యూనాఙ్గాంవాపినోద్వహేత్ ।
నావిశుద్ధాంసరోమాంవా కులజాంవాఽతిరోగిణీమ్ ॥ 17
నదుష్టాందుష్టవాక్యాంవా వ్యక్తిసీనింపితృమాతృతః । నశ్మశ్రుశ్యాఙ్జనవతీం నచైవపురుషాకృతిమ్ ॥
నఘుఘుర్ఘరస్వరాంక్రూరాం తథాకాకస్వరాంనచ ।
నానిబద్ధేక్షణాంతద్వద్వృత్తాక్షీంనోద్వహేద్బుధః ॥ 19
యస్యాశ్చరోమశేజఙ్ఘే గుల్ఫౌచయస్యాస్థిరోన్నతౌ ।
గణ్డాయోశ్చుబకంయస్యా హసన్త్యాస్తాంచనోద్వహేత్ ॥ 20
నాతిరూక్షచ్ఛవింపాణ్డుకరజామరుణేక్షణామ్ । ఆపీనహస్తపాదాంచనకన్యాముద్వహేద్బుధః ॥ 21
నవామనాంనాతిదీర్ఘాంనోద్వహేత్సంహతభ్రువమ్ । నచాతిచ్ఛిద్రదశనాంనకరాళముఖీంనరః ॥
పఞ్చమీంమాతృపక్షాచ్చ పితృపక్షాచ్చసప్తమీమ్ ।
గృహస్థశ్చోద్వహేత్కన్యాం న్యాయేనవిధినానృప ॥ 23

బ్రాహ్మైర్దైవ స్తథైవార్షః ప్రాజాపత్య స్తథాసురః ।
గాన్ధర్వ రాక్షసౌచాన్యౌ పైశాచశ్చాష్టమోఽధమః ॥ 24
ఏతేషాంయస్యయోధర్మో వర్ణస్యోక్తోమహర్షిభిః ।
కుర్వీతదారగ్రహణం తేనాన్యంపరివర్జయేత్ ॥ 25
సధర్మచారిణీంప్రాప్య గార్హస్థ్యంసహిత స్తయా ।
సముద్వహేద్దా త్యేతత్సమ్యగూఢంమహత్ఫలమ్ ॥ 26

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే దశమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః.

సగర ఉవాచ :—

గృహస్థస్యసదాచారంశ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంమునే।లోకాదస్మాత్పరస్మాచ్చయమాతిష్ఠన్నహీయతే॥

ఔర్వ ఉవాచ :—

శ్రూయతాంపృథివీపాల ! సదాచారస్యలక్షణమ్ । సదాచారవతాపుంసా జితౌలోకావుభావపి ॥2
సాధవఃక్షీణదోషాస్తు సచ్ఛబ్దస్సాధువాచకః । తేషామాచరణంయత్తు సదాచారస్సఉచ్యతే ॥ 3
సప్తర్షయోఽధమునవఃప్రజానాంపతయ స్తథా । సదాచారస్యవక్తారఃకర్తారశ్చమహీపతే ॥ 4
బ్రాహ్మేముహూర్తఉత్థాయ మనసామతిమాన్నృప ! ।
విబుధశ్చిన్తయేద్ధర్మమర్థంచాప్యవిరోధినమ్ ॥ 5
అపీడయంతయోఽకామముభయోరపిచిన్తయేత్ । దృష్టాదృష్టావినాశాయత్రివర్గసముదర్శనః ॥
పరిత్యజేదర్థకామౌ తౌ ధర్మపీడాకరౌనృప । ధర్మమప్యనుపోదర్కం లోకవిద్విష్టమేవచ ॥ 7
తతఃశౌల్యంసముత్థాయ కుర్యాన్మూత్రంనరేశ్వర ! ॥ 8
నైర్ఋత్యామిషుపాతేషుమతిర్యాభ్యధికంభువఃదూరాదావసథాన్మూత్రంపురీషంచవిసర్జయేత్ ।
పాదావసేచనోచ్ఛిష్టే ప్రక్షిపేన్నగృహాఙ్గణే ॥ 10
ఆత్మచ్ఛాయాంతరుచ్ఛాయాం గోసూర్యాగ్న్యనిలాం స్తథా ।
గురుద్విజాతీంశ్చబుధో నమేహీంతకదాచన ॥ 11
నకృష్టేసస్యమధ్యేవా గోవ్రజేజనసంసది । నవర్త్మనినదీతీర్థేషుపురుషఃక్వచ ॥ 12
నాప్సునైవాంధసస్థితోనశ్మశానేసమాచరేత్ । ఉత్సర్గంవైపురీషస్యమూత్రస్యచవిసర్జనమ్ ॥
ఉదఙ్ముఖోదివామూత్రంపరీతముఖోనిశి । కుర్వీతానాపదిప్రాజ్ఞోమూత్రోత్సర్గంచపార్థివ ॥
తృణైరాస్తీర్యవసుధాం వస్త్రప్రావృతమస్తకః । తిష్ఠేన్నాతిచిరంతత్ర నైవకించిదుదీరయేత్ ॥ 15

వల్మీకమూషికోచ్ఛ్వాతాం మృదంనా న్తర్జలా త్తథా ।
శౌచావశిష్టాంగేహాచ్చ నాదద్యాల్లేపసంభవామ్ ॥ 16

అణుప్రాణ్యుపపన్నాంచహలోచ్ఛ్వాతాంచపార్థివ । పరిత్యజేన్మృదంశ్రేష్ఠాస్సకలాశ్శౌచసాధనే ॥
ఏకాలిఙ్గేగుదేతిస్రఃదశవామకరేనృప । హస్తద్వయేస ప్తచాన్యా మృదశ్శౌచోపపాదితాః ॥ 18
అచ్ఛేనాగన్ధఫేనేనజలేనాబుద్బుదేనచ । ఆచామేచ్ఛుద్ధిమభ్యేతి యస్తదాదద్యాత్సమాహితః ॥ 19
నిష్పాదితాఙ్ఘ్రిశౌచస్తుపాదావభ్యుక్ష్యవైపునః । త్రిఃపిబేత్సలిలంతేనతథాద్విఃపరిమార్జయేత్ ॥
శీర్షణ్యానితతఃఖాని మూర్ధానంచసమాలభేత్ ।
బాహూనాభించతోయేన హృదయంచాపిసంస్పృశేత్ ॥ 21
స్వాచాన్తశ్చతతఃకుర్యాత్సూర్యేక్షప్రసాధనమ్ ।
ఆదర్శాజ్జనమాజ్గల్యదూర్వాద్యాలమ్బనానిచ ॥ 22
తతస్సువర్ణధర్మణవృత్త్యర్థంచధనాజ్జనమ్ । కుర్వీతశ్రుతిసంపన్నోయజేచ్ఛపృథివీపతే ॥
సోమసంస్థాహవిస్సంస్థాపాకసంస్థాశ్చసంస్థితాః । ధనేయశోమనుష్యాణాంయతేతాతోధనార్జనే॥
నదీనదతటాకేషు దేవఖాతతటేషుచ । నిత్యక్రియార్థంస్నాయాత గిరిప్రస్రవణేషుచ ॥ 25
కూపేషూద్ధృతతోయేన స్నానంకుర్వీతవాభువి ।
స్నాయాతోద్ధృతతోయేన హ్యధవాభువ్యసంభవే ॥ 26
శుచివస్త్రధరస్స్నాతోదేవర్షిపితృతర్పణమ్ । తేషామేవహితీర్థేనకుర్వీతసుసమాహితః ॥ 27
త్రిరపఃప్రీణనార్థాయదేవానామపవర్జయేత్ ।
తథర్షీణాంయథాన్యాయం సకృచ్ఛాపిప్రజాపతేః ॥ 28
పితృణాంప్రీణనార్థాయత్రిరపఃపృథివీపతే । పితామహేభ్యశ్చతథాప్రీణయేత్ప్రపితామహాన్ ॥
మాతామహాయతత్పిత్రే తత్పిత్రేచసమాహితః ।
దద్యాత్పైత్రేణతీర్థేన కామ్యంచాన్యచ్ఛృణుష్వమే ॥ 30
మాత్రేప్రమాతృతన్మాత్రే గురుపత్న్యైతథానృప ।
గురవేమాతులాదీనాం స్నిగ్ధమిత్రాయభూభుజే ॥ 31
ఇదంచాపిజలేదద్యాదాత్మోచ్ఛ్రయానృప । ఉపకారాయభూతానాంకృతదేవాదితర్పణమ్ ॥
దేవాసురాస్తథాయజ్ఞానాగగన్ధర్వరాక్షసాః । సిద్ధాచాగుహ్యకాస్సిద్ధాఃకూష్మాణ్డాస్తరవఃఖగాః॥
జలేచరాభూనిలయావాయ్వాధారాశ్చజన్తవః । తృప్తిమే తేనయాన్త్వాశుముద్దిశ్యేనామ్బునాఖిలాః॥
సుకేషుసమస్తేషుయాతనాసుచయేస్థితాః । తేషామాప్యాయనాయైతద్దీయతేసలిలంమయా ॥ 35
యేబాన్ధవాబాన్ధవాయే హ్యన్యజన్మనిబాన్ధవాః ।
తేతృప్తిమఖిలాయాన్తుయేచాస్మత్తోఽమ్బుకాఙ్క్షిణః ॥ 36
యత్రక్వచనసంస్థానాం తృత్తృణ్ణోపహతాత్మనామ్ ।
ఇదమాప్యాయనంయాతు మయాదత్తంతిలోదకమ్ ॥ 37

కామోదకప్రదానంతేషుయైతత్కథితంనృప । యద్దత్వాప్రీణయత్యేతన్మనుష్యస్యకలంజగత్ ।
జగదాప్యాయనోద్భూతం పుణ్యమాప్నోతిచానఘ ॥ 38
దత్వాకామోదకంసమ్యగేతేభ్యశ్శ్రద్ధయాద్విజః ।
ఆచమ్యచతతోదద్యాత్సూర్యాయసలిలాఞ్జలిమ్ ॥ 39
నమోవివస్వతేబ్రహ్మభాస్వతేవిష్ణుతేజసే । జగత్సవిత్రేశుచయే సవిత్రేకర్మదాయినే ॥ 40
తతోగృహంచానంకుర్యాదభీష్టసురపూజనమ్ । జలాభిషేకైఃపుష్పైశ్చధూపాద్యైశ్చనివేదనైః ॥
అపూర్వమగ్నిహోత్రంచ కుర్యాత్సాపాగ్రహ్మణేనృప ॥ 42
ప్రజాపతింసముద్దిశ్య దద్యాదాహుతిమాదరాత్ ।
గృహేభ్యఃకాశ్యపాయాథ తతోఽనుమతయేక్రమాత్ ॥ 43
తచ్ఛేషమణికేపృథ్వీపఙ్క్త్యాభ్యాంక్షిపేత్తతః ।
ద్వారేధాతుర్విధాతుశ్చ మధ్యేచబ్రహ్మణఃక్షిపేత్ ॥ 44
గృహస్యపురుషవ్యాఘ్ర! దిగ్దేవానపిమేశృణు ॥ 45
ఇన్ద్రాయధర్మరాజాయవరుణాయతథేన్దవే । ప్రాచ్యాదిషుబుధోదద్యాద్ధుతశేషాత్మకంబలిమ్ ॥
ప్రాగుత్తరేచదిగ్భాగేధన్వన్తరిబలింబుధః । నివపేద్వైష్ణవంచకర్మకుర్యాదతఃపరమ్ ॥ 47
వాయవ్యాంవాయవేదిక్షు సమస్తాసుతథాఽనిశమ్ ।
బ్రహ్మణేచాన్తరిక్షాయ భానవేచక్షిపేద్బలిమ్ ॥ 48
విశ్వేదేవాఃవిశ్వభూతాంస్థావిశ్వపతింపితౄన్ । యక్షరక్షాంచసముద్దిశ్యబలిందద్యాన్నరేశ్వర॥
తతోఽన్యదన్నమాదాయ భూమిభాగేశుచౌబుధః ।
దద్యాదశేషభూతేభ్యస్సేచ్ఛయాతత్సమాహితః ॥ 50
దేవామనుష్యాఃపశవోవయాంసి సిద్ధాశ్చయక్షోరగదైత్యసంఘాః ।
ప్రేతాఃపిశాచాస్తరవస్సమస్తా యేచాన్నమిచ్ఛన్తిమయాఽత్రదత్తమ్ ॥ 51
పిపీలికాకీటపతఙ్గకాద్యా బుభుక్షితాఃకర్మనిబన్ధబద్ధాః ।
ప్రయాన్తుతేతృప్తిమిదంమయాఽన్నం తేభ్యోనిసృష్టంసుఖినోభవన్తు ॥ 52
యేషాంనమాతాపితానబన్ధుర్నైవాన్నసిద్ధిర్నతథాఽన్యదస్తి ।
తత్తృప్తయేఽన్నంభువిదత్తమేతత్తేయాన్తుతృప్తింముదితాభవన్తు ॥ 53
భూతానిసర్వాణితథాన్నమేతదహంచవిష్ణుర్నయతోఽన్యదస్తి ।
తస్మాదహంభూతనికాయభూతమన్నంప్రయచ్ఛామిభవాయతేషామ్ ॥ 54
చతుర్దశీభూతగణోయఏష స్థితస్థితాయేఽఖిలభూతసంఘాః ।
తృప్యన్తుతేఽన్నంహిమయానిసృష్టం తేషామిదంతేముదితాభవన్తు ॥ 55

ఇత్యుచ్చార్యనరోదద్యాదన్నంశ్రద్ధాసమన్వితః ।
భువిభూతోపకారాయ గృహీసన్వాశ్రియోయతః ॥ 56
శ్వచణ్డాలవిహంగానాం భువిదద్యాత్తతోనరః । యేచాన్యేపతితాఃకేచిదవుత్రాభువిమానవాః ॥57
తతోగోదోహమాత్రంవై కాలంతిష్ఠేద్గృహాన్తరే ।
అతిథిగ్రహణార్థాయ తదూర్ధ్వంవాయథేచ్ఛయా ॥ 58
అతిథింతత్రసంప్రాప్తం పూజయేత్స్వగతాదినా । తదాసనప్రదానేన పాదప్రక్షాలనేనచ ॥ 59
శ్రద్ధయాచాన్నదానేనప్రియప్రశ్నోత్తరేణచ । గచ్ఛతశ్చానుయానేనప్రీతిమున్పాదయేద్గృహీ॥ 60
అజ్ఞాతకులనామానమన్యతస్సముపాగతమ్ । పూజయేదతిథింసమ్యక్నైకగ్రామసివాసినమ్॥ 61
ఆకించనమసంబన్ధమన్యదేశాదుపాగతమ్ । అసంభోజ్యాతిథింభుఞ్జీభోక్తుకామంవ్రజత్యధఃll 62
స్వాధ్యాయగోత్రచరణమపృష్ట్వాచతథాకులమ్ ।
హిరణ్యగర్భబుధ్యాతం మన్యేతాభ్యాగతంగృహీ ॥ 63
పితృభక్తంచాపరంవిప్రమేకమప్యాశయేన్నృప । తద్దేశ్యంవిదితాచారసంభూతింపాఙ్క్తేయఞ్జికమ్ ॥
అన్నాగ్రంచసముద్ధృత్య హస్తకారోపకల్పితమ్ ।
నివాపభూతంభూపాల! శ్రోత్రియాయోపపాదయేత్ ॥ 65
దద్యాచ్చభిక్షాత్రితయం పరివ్రాడ్బ్రహ్మచారిణామ్ ।
ఇచ్ఛయాచబుధోదద్యాద్విభవేసత్యవారితమ్ ॥ 66
ఇత్యేతేతిథయఃప్రోక్తాఃప్రాగుక్తాభిక్షవశ్చయే।చతురఃపూజయన్నేతాన్సతుకృచ్ఛ్రాత్ప్రముచ్యతే
అతిథ్యభ్యాగతోగృహాత్ప్రతినివర్తతే । సతస్మైదుష్కృతందత్త్వాపుణ్యమాదాయగచ్ఛతి॥
ధాతాప్రజాపతిశ్శ్రోవహ్నివసుగణోఽర్యమా । ప్రవిశ్యాతిథిమేతేవై భుఞ్జతేన్నంనరేశ్వర ॥ 69
తస్మాదతిథిపూజాయాం యతేతసతతంనరః । సకేవలమఘంభుఙ్క్తేయోభుఙ్క్తేహ్యతిథింవినా ॥
తతస్స్వాసీనీందుఃఖం అభిక్షీణంవృద్ధబాలకాన్ ।
భోజయేత్సంస్కృతాన్నేన ప్రథమంచరమంగృహీ ॥ 71
అభుక్తవత్సునైతేషుభుఞ్జభుఙ్క్తే సదుష్కృతమ్। మృతశ్చశ్వాశ్వానరకంశ్లేష్మభుగ్జాయతేనృప॥
అస్నాతాశీమలంభుఙ్క్తే అజపఃపూయశోణితమ్ ।
అసంస్కృతాన్నభుఞ్జానం బాలాదేఃప్రథమంశకృత్ ॥ 73
అహోమిత్రచక్రిమిర్భుఙ్క్తే అదత్త్వావిషమశ్నుతే ॥ 74
తస్మాచ్ఛ్రుణుష్వకాకేన్ద్రియథాభుఙ్క్తవైగృహీ । భుఞ్జతశ్చయథాపుంసఃపాపబన్ధోనజాయతే ॥ 75
ఇహచారోగ్యమతులం బలవృద్ధిస్తథానృప । భవత్యనిష్టశాన్తిశ్చ వైదికాభిచారతఃll 76
స్నాతోయథావత్కృత్వాచ దేవర్షిపితృతర్పణమ్।ప్రశస్తరత్నపాణిస్తు భుఞ్జీతప్రయతోగృహీ॥
కృతేజపేహుతేవహ్నౌశుద్ధవస్త్రధరోనృప । దత్త్వాఽతిథిభ్యోవిప్రేభ్యోగుహభృత్యస్సంశ్రితాయచ ।

పుణ్యగన్ధగణశ్చ స్తమాల్యధారీనరేశ్వరః ॥ 78
నైకవస్త్రధరోనార్ద్ర పాణిపాదోనరేశ్వర । విశుద్ధవదనఃప్రీతో భుఞ్జీతనవిదిఙ్ముఖః ॥ 79
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోవాపిసచై వాన్యమనానరః । అన్నంప్రశ స్తంపశ్యంచప్రోక్షితంప్రోక్షణోదకై ఃః ॥
నకుత్సితాహృతంనై వఙ్గుష్ఠప్రావదసంస్కృతమ్। దత్త్వాతుభుఙ్ క్తేశిష్టేభ్యఃతుధితేభ్య స్తథాగృహీ॥
ప్రశ స్తశుద్ధపాత్రేషు భుఞ్జీతాసుపిణోనృప ॥ 82
నాసన్దిసంస్థితేపాత్రే నాదేశేచనరేశ్వర । నాకాలేనాతిసంకీర్ణే దత్త్వాగ్రంచనరోఽగ్నయే ॥ 83
మన్త్రాభిమన్త్రితంశ స్తం నచపర్యుషితంనృప । అన్యత్రఫలమూలేభ్యశ్శుష్మశాకాదికా త్తథా ॥ 84
తద్వద్ధరీతకేభ్యశ్చ గుడభక్షేభ్యఏవచ । భుఞ్జీతోద్ధృతసారాణి నకదాచిన్న రేశ్వర ! ॥ 85
నశేషంపురుషోఽశ్నీయాదన్యత్రజగతీపతే ! । మధ్వమ్బుదధసర్పిర్భ్యస్సక్తుభ్యశ్చవివేకవా ॥
అశ్నీయా త్తన్మదోభూతాత్పూర్వంతుమధుగంరసమ్।లవణామ్లాతథామధ్యేకటుతిక్తాదికాం స్తతః॥
ప్రాద్ధివంపురుషోఽశ్నీయాన్మధ్యేచకఠినాశనమ్ । అన్తేపునర్ద్రవాశీచ బలారోగ్యేనముచ్యతి ॥
అనిన్ద్యంభక్ష్యేన్నిత్యం వాగ్యతోఽన్నమకుత్సయన్ ।
పఞ్చగ్రాసంమహామానం ప్రాణాద్యాప్యాయనాయతత్ ॥ 89
భుక్త్వాసమ్యగథాచమ్యప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోపివా।యథావత్పునరాచామేత్పాణీప్రక్షాళ్యమూలతః॥
స్వస్థఃప్రశా న్తచిత్తస్తు కృతాసనపరిగ్రహః । అభీష్టదేవతానాంతు కుర్వీతస్మరణంనరః ॥ 91
అగ్నిరాప్యాయయేద్ధాతుంపార్థివంపవనేరితః । దత్తావకాశంనభసాజరయత్వస్తుమేసుఖమ్ ॥ 92
అన్నంబలాయమేభూమేరపామగ్న్యనిలస్యచ । భవత్వేతత్పరిణతంమమాస్త్వ్యాహతంసుఖమ్ ॥
ప్రాణాపానసమానానాముదానవ్యానయోస్తథా ।
అన్నంపుష్టికరంచాస్తు మమాప్యవ్యాహతంసుఖమ్ ॥ 94
అగస్తిరగ్నిబడబానలశ్చ భుక్తంమయాఽన్నంజరయత్వశేషమ్ ।
సుఖంచమేతత్పరిణామజాతం యచ్ఛత్వరోగంమమచాస్తుదేహే ॥ 95
విష్ణుస్సుస్థేన్ద్రియదేహదేహీ ప్రధానభూతోభగవాన్యథైకః ।
సత్యేనతేనాత్తమశేషమన్నమారోగ్యదంమేపరిణామమేతు ॥ 96
విష్ణురిత్యాదిచైవాన్నం పరిణామశ్చనైతథా । సత్యేనతేనమేభుక్తం జీర్యత్వన్నమిదంతథా ॥ 97
ఇత్యుచ్చార్యస్వహస్తేన పరిమార్జ్యతథోదరమ్ ।
అనాయాసప్రదాయీని కుర్యాత్కర్మాణ్యతన్ద్రితః ॥ 98
సచ్ఛాస్త్రదివినోదేన సన్మార్గాదవిరోధినా । దినంనయేత్తతస్సన్ధ్యాముపతిష్ఠేత్సమాహితః ॥ 99
దినాన్తసంధ్యాంసూర్యేణ పూర్వామృక్షైర్వ్యాప్తాంబుధేః ।
ఉపతిష్ఠేద్యథాన్యాయ్యం సమ్యగాచమ్యపార్థివ ! ॥ 100
సర్వకాలముపస్థానంసంధ్యయోఃపార్థివేష్యతే । అన్యత్రసూతకాశౌచవిభ్రమాతురభీతితః ॥ 101

సూర్యేణాభ్యుదితోయశ్చ త్యక్తసూర్యేణవాస్వపన్ ।
అన్యత్రాతురభావాత్తు ప్రాయశ్చిత్తీయతేనరః ॥ 102

తస్మాదనుదితేసూర్యేసముత్థాయమహీపతే । ఉపతిష్ఠేన్నరస్సంధ్యామస్వపంశ్చానాన్తజామ్॥ 103
ఉపతిష్ఠన్తివైసంధ్యాంయేనపూర్వాంనపశ్చిమామ్ । వ్రజన్తితేదురాత్మానస్తామిస్రంనరకంనృప ॥
పునఃపాకముపాదాయసాయమప్యవపీపతే । వైశ్వదేవనిమిత్తంవై పత్న్యాసాధఁబలింహరేత్ ॥
తత్రాపిశ్వపచాదిభ్యస్తథైవాన్నవిసర్జనమ్ ॥ 106

అతిథించాగతంతత్రస్వశక్త్యాపూజయేద్బుధః । పాదశౌచాసనప్రహ్వస్వాగతోక్త్యాచపూజితమ్।
తతశ్చాన్నప్రదానేన శయనేనచపార్థివ ॥ 107

దివాఽతిథౌతువిముఖే గతేయత్పాతకంనృప । తదేవాష్టగుణంపుంసాం సూర్యేఢేవిముఖేగతే ॥
తస్మాత్స్వశక్త్యా రాజేన్ద్రిసూర్యేధమతిథినరః । పూజయేత్పూజితేతస్మిన్పూజితాస్సర్వదేవతాః॥
అన్నశాకామ్బుదానేనస్వశక్త్యాప్రీణయేత్సుమాన్ । శయనప్రస్తరమహీప్రదానైరథవాపితమ్ ॥
కృతపాదాదిశౌచశ్చ భుక్త్వాసాయంతతోగృహీ ।
గచ్ఛేచ్ఛయ్యామనుద్ఘుటితామపిదాహమయీంనృప ॥ 111
నావిశాలాంనవైభగ్నాం నాసమాంమలినాంనచ ।
నచజన్తుమయీంశయ్యామధితిష్ఠేదనాస్తృతామ్ ॥ 112

ప్రాచ్యాందిశిశిరశ్శస్తంయామ్యాయామథవానృప । సదైవస్వపతఃపుంసోవిపరీతంతురోగదమ్॥113
ఋతావుపగమశ్శస్తస్స్వపత్న్యామవనీపతే । పున్నామ్నిభేశుభేకాలేజ్యేష్ఠాయుగ్మానురాత్రిషు ॥
నాద్యానాంతుస్త్రియంగచ్ఛేన్నాతురాంనరజస్వలామ్ ।
నానిష్టాంనప్రసూపితాం నాప్రశస్తాంనగుర్వినీమ్ ॥ 115
నాదక్షిణాంనాన్యకామాం నాకామాంనాన్యదోషితమ్ ।
తృప్తకామాంనాతిభుక్తాంవా స్వయంనైభగవాన్నైర్యుతః ॥ 116
స్నాతస్రగ్గన్ధధృత్ప్రీతో నాధ్మాతఃక్షుధితోఽపివా ।
సకామస్సానురాగశ్చ వ్యవాయంపురుషోవ్రజేత్ ॥ 117
చతుర్దశ్యష్టమీంచైవ అమావాస్యాఽథపూర్ణిమామ్ ।
పర్వాణ్యేతానిరాజేన్ద్రి! రవిసంక్రాన్తిరేవచ ॥ 118

తైలస్త్రీమాంసభోగీచసర్వేష్వేతేషువైపుమాన్ । విణ్మూత్రభోజనంనామప్రయాతినరకంమృతః॥
అశేషపర్వస్వేతేషుతస్మాత్సంయమిభిర్బుధైః । భావ్యంసచ్ఛాస్త్రవేదేజ్యాధ్యానజప్యపరైర్నరైః॥
నాన్యదోషానపిదోషానావా నోపయుక్తాషధస్తథా ।
దేవద్విజగురూణాంచ వ్యవాయీనాశ్రయేద్భవేత్ ॥ 121

చైత్యచత్వరతీర్థేషు నైవగోష్ఠేచతుష్పథే । నైవశ్మశానోపవనే సలిలేషుమహీపతే ! ॥ 122

ప్రోక్తపర్వస్వశేషేషు నైవభూపాల! సంధ్యయోః ।
గచ్ఛేద్వ్యవాయంమనసా నమూత్రోచ్చారపీడితామ్ ॥ 123
పర్వస్వభిగమోనిద్యో దివాపాపప్రదోనృప! । భువిరోగాదహోన్యాణామప్రశస్తోజలాశయే ॥ 124
పరదారాన్నగచ్ఛేత మనసాపికథఞ్చన । కిమువాచాస్థిబద్ధోఽపి తేషునాస్తివ్యవాయినామ్ ॥ 125
మృత్యోనరకమభ్యేతిహీయతేఽత్రాపిచాయుషః । పరదారరతిఃపుంసాముభయత్రాపిభీతిదా ॥126
ఇతిమత్వాస్వదారేషుఋతుమాత్రంబుధోవ్రజేత్ । తథోక్తదోషహీనేషుసకామేష్వన్యతావపి॥ 127

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

ఔర్వ ఉవాచ :—

దేవగోబ్రాహ్మణాగ్నిసిద్ధవృద్ధాచార్యాంస్తథాఽర్చయేత్ ।
ద్విఃకాలంచనమేత్సంధ్యామగ్నీనుపచరేత్తథా ॥ 1
సదాఽనుపహతేవస్త్రే ప్రశస్తాశ్చతథాపరాః । గాయత్రీంచదధత్కాలే బిభృయాత్త్రయతోనృప ! ॥ 2
ప్రస్నిగ్ధామలకేశశ్చనుగన్ధశ్చసువేషధృత్ । సితాస్రుమనసోహృద్యా బిభృయాచ్చనరస్సదా ॥ 3
కించిత్పిరస్వంనహరేన్నాల్పమప్యప్రియంవదేత్ ।
ప్రియంచనానృతంబ్రూయాన్నాన్యదోషానుదీరయేత్ ॥ 4
నాన్యస్త్రీయంతథానైరం రోచయేత్పురుషర్షభ ।
నదుష్టంయోనిమారోహేత్కుర్యాచ్ఛాయాంనసంశ్రయేత్ ॥ 5
విడ్విప్లవపతితోన్మత్తబహునైరాతికీటకైః । బద్ధకీవధకీధృక్షుద్రానృతకథైస్సహ ॥ 6
తథాఽతివ్యయశీలైశ్చ పరివాదరతైశ్శఠైః । బుధోమైత్రీంనకుర్వీత నైకఃపన్థానమావ్రజేత్ ॥ 7
నావగాహేజ్జలౌఘస్య వేగమగ్రేణ కేశవ । ప్రవిష్టంవేశ్మనివిశేన్నారోహేచ్ఛిఖరంతరోః ॥ 8
నకుర్యాద్దన్తసంఘర్షం నకృష్ణీయాచ్చనాసికామ్ ।
నాసంవృతముఖోజృమ్భేచ్ఛ్వాసకాసావివర్జయేత్ ॥ 9
నోచ్చైర్హసేత్సశబ్దంచనముఞ్చేత్పవనంబుధః।నఖాన్నఖాదయేచ్ఛిద్యాన్నతృణంనమహీంలిఖేత్ ॥
నశ్మశ్రుభక్షయేల్లోష్టంనమృద్నీయాద్విచక్షణః । జ్యోతీంష్యమేధ్యశస్తాని నాభీక్షేతచప్రభోః॥11
నగ్నాంపరస్త్రియంచైవసూర్యంచాస్తమయోదయే! నహసంకుర్యాచ్ఛవంచైవశవగన్ధోహిసోమజః॥
చతుష్పథంచైత్యతరుంశ్మశానోపవనానిచ । దుష్టస్త్రీసన్నికర్షంచ వర్జయేన్నిశివర్జితా ॥ 13
పూజ్యదేవద్విజజ్యోతిశ్ఛాయాంనాతిక్రమేద్బుధః ।
నైకశూన్యాటవీంగచ్ఛేన్నచశూన్యగృహేవసేత్ ॥ 14

కేశాస్థికణ్టకామేధ్యబలిభస్మతుషాం స్తథా । స్నానార్ద్రధరణీంచైవదూరతఃపరివర్జ యేత్ ॥ 15
నానార్యానార్తయేత్కాంశ్చిన్నజిహ్మంరోచయేద్బుధః ।
ఉపసర్పేచ్చనవ్యాళాంశ్చిరంతిష్ఠేన్నచోత్థితః ॥ 16
అతీవజాగరస్వప్నౌ తద్వత్స్థానాసనేబుధః । నసేవేతతథాశయ్యాం వ్యాయామంచనకేశ్వర ॥ 17
దంష్ట్రిణశ్శృఙ్గిణశ్చైవ ప్రాజ్ఞోదూరేణవర్జ యేత్ ।
అవశ్యాయంచరాజేన్ద్రి పురోవాతాతపౌతథా ॥ 18
నస్నాయాన్నస్వపేన్నగ్నో నచైవోపస్పృశేద్బుధః ।
ముక్తకచ్ఛశ్చనాచామేద్దేవాద్యర్చాశ్చవర్జ యేత్ ॥ 19
హోమదేవార్చనాద్యాసుక్రియాస్వాచమనేతథా । నైకవస్త్రఃప్రవర్తేతద్విజవాచనికేజపే ॥
నాసమక్షంగురోర్జాతు సహాసీతకదాచన । సవ్యేనపాణినాకణ్డూంహరేణార్ధమపిశస్యతే ॥ 21
విరోధంనోత్తమైర్గచ్ఛేన్నాధమైశ్చసదాబుధః । వివాహశ్చవివాదశ్చతుల్యశీలైర్నృపేష్యతే॥ 22
నారభేతకలింప్రాజ్ఞశ్శమకైరంచవర్జ యేత్ ।
అత్యల్పహానిసోఽర్థవ్యా యైరేణార్థాగమంత్యజేత్ ॥ 23
స్నాతోనాక్రమ్యనిర్మార్జేత్తాన్నఖాట్యనపాణినా ।
నచనిర్ధూనయేత్కేశానాచామేచ్చవనోచ్ఛ్రితః ॥ 24
పాదేననాక్రమేత్పాదంనపూజ్యాభిముఖంనయేత్ । శయ్యాసనేగురోరగ్రేభజేతవినయాన్వితః ॥25
అపసవ్యంనగచ్ఛేచ్చదేవాగారచతుష్పథాత్ । మజ్జశ్యపూజ్యాంశ్చతథావిపరీతాన్నదక్షిణమ్॥ 26
సోమార్కాగ్న్యమ్బువాయూనాం పూజ్యానాంచనసంముఖమ్ ।
కుర్యాత్ష్ఠీవనవిణ్మూత్రసముత్సర్గంచపణ్డితః ॥ 27
తిష్ఠన్నమూత్రయేత్తద్వత్పన్థానంనైవమూత్రయేత్ ।
శ్లేష్మవిణ్మూత్రరక్తాని సర్వదైవనలఙ్ఘయేత్ ॥ 28
శ్లేష్మశిఙ్ఘాణకోత్సర్గో నాన్నకాలేప్రశస్యతే । బలిమఙ్గలజప్యాదౌ నహోమేనమహాజనే ॥ 29
యోషితోనావమన్యేత నచాసాంవిశ్వసేద్బుధః। నచైవేష్యాభవేత్తాసునధిక్కుర్యాత్కదాచన ॥
మజ్జశ్యపుష్పరత్నాదిపూజ్యాననభివాదయేచ్చ । నచిప్రామేద్ధృహాత్ప్రాజ్ఞస్తదాచారపరోనరః ॥ 31
చతుష్పథంనమస్కుర్యాత్కాలేహూమపరోభవేత్ ।
దీనానభ్యుద్ధరేత్నానుపాసీతబహుశ్రుతాన్ ॥ 32
దేవర్షిపూజకస్సమ్యక్ప్రీతృపిణ్డోదకప్రదః ।
సత్కుర్యాచ్చాతిథీనాయుఃసలోకానుత్తమాన్వ్రజేత్ ॥ 33
హితంమితంప్రియంకాలే వక్ష్యత్నాయోఽభిభాషతే ।
నయాతిలోకానాహ్లాదహేతుభూతాన్నృపాయాన్ ॥ 34

ధీమాఁఽశ్రీమాఁఽక్షమాయుక్తో హ్యస్తిక్యోవినయాన్వితః ।
విద్యాభిజనవృద్ధానాం శ్రుతిశీలాగానను త్తమాఁ ॥ 35
అకాలగర్జితాదౌతు పర్వస్వాశౌచకాదిషు । అనధ్యాయంబుధఃకుర్యాదుపరాగాదికేతథా ॥ 36
శమనంయతియఃక్రుద్ధాఁసర్వబన్ధురమత్సరీ । భీతాశ్వాసనకృత్సాధుస్స్వర్గఁ స్తస్యాల్పకంఫలమ్॥
వషాఁతపాదికేఛత్రీదణ్డీరాత్ర్యటవీషుచ । శరీరత్రాణకామోవై సోపానత్కస్సదావ్రజేత్ ॥ 38
నోధ్వఁంనతిర్యగ్దూరంవానిరీక్షఁపర్యటేద్బుధఃయుగమాత్రమఁహీపృష్ఠంనరోగచ్ఛేద్విలోకయఁ॥
దోషహేతూనశేషాంశ్చ వశ్యాత్మాయోనిరస్యతి ।
తస్యధర్మాఁర్థకామానాం హానిర్వాఽల్పాపిజాయతే ॥ 40
సదాచారరతఃప్రాజ్ఞోవిద్యావినయశిక్షితః । పాపేఽప్యపాపఃపరుషే హ్యభిధత్తేప్రియాణియః ।
మైత్రీద్రవాన్తఃకరణస్తస్యముక్తిఃకరేస్థితా ॥ 41
యేకామక్రోధలోభానాంవీతరాగానగోచరే । సదాచారస్థితాస్తేషామనుభావైర్ధృతామహీ॥42
తస్మాత్సత్యంవదేత్ప్రాజ్ఞోయత్పరప్రీతికారణమ్ । సత్యంయత్పరదుఃఖాయతత్రమౌనపరోభవేత్ ॥
ప్రియముక్తంహితంనైతదితిమత్వానతద్వదేత్ ।
శ్రేయస్తత్రహితంవాక్యం యద్యప్యత్యన్తమప్రియమ్ ॥ 44
ప్రాణినాముపకారాయయదేవేహపరత్రచ । కర్మణామనసావాచాతదేవమతిమాఁవదేత్ ॥ 45

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

ఔర్వ ఉవాచ :—

సచేలస్యపితుఃస్నానంజాతేపుత్రేవిధీయతే । జాతకర్మతథాకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధమభ్యుదయంచయత్ ॥1
యుగ్మాఁదేవాంశ్చపిత్ర్యాంశ్చ సమ్యక్సవ్యక్రమాద్ద్విజఃఁ ।
పూజయేద్భోజయేచ్చైవ తన్మనానాన్యమానసః ॥ 2
దధ్యక్షతైస్సబదరైఃప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోఽపివా । దేవతీర్థేనవైపిణ్డాఁదద్యాత్కాయేనవానృప ॥3
నాన్దీముఖఃపితృగణస్తేనశ్రాద్ధేనపార్థివ । ప్రీయతేతత్తుకర్తవ్యం పుత్రైస్సర్వవృద్ధిషు ॥ 4
కన్యాపుత్రవివాహేషుప్రవేశేషుచవేశ్మనఃఁ । నామకర్మణిబాలానాంచూడాకర్మాదికేతథా॥ 5
సీమన్తోన్నయనేచైవపుత్రాదిముఖదర్శనే । నాన్దీముఖంపితృగణంపూజయేత్ప్రయతోగృహీ ॥
పితృపూజాక్రమఃప్రోక్తోవృద్ధావేషసమాసతః । శ్రూయతామవనీపాలప్రేతకర్మక్రియావిధిఃఁ ॥ 7

ప్రేత దేహంశుష్యే స్నా నై స్థానపితంప్రగ్వీభూషితమ్ ।
దగ్ధ్వాగ్రామాద్బహిస్నా న్వా సచేలాస్సలిలాశయే ॥ 8
యత్రతత్రస్థితాయైతదముకాయేతివాదినః । దక్షిణాభిముఖాదద్యుర్బా ణ్ధవాస్సలిలాఞ్జలిమ్ ॥ 9
ప్రవిష్టాశ్చసమంగోభిర్గా మంనక్తంత్రదశే నే । కిటకర్మ తతఃకుర్యుర్భూ మౌప్ర స్తరశాయినః ॥
దాతవ్యోనుదినంపిణ్డఃప్రేతాయభువిపార్థి వ । దివాచభ క్తంభో క్తవ్యమనూనంసంమనుజర్ష భ ॥
దినానితానిచేచ్ఛాతః కర్త వ్యంద్విజభోజనమ్ ।
ప్రేత స్తృ ప్తింతథాయాతి బన్ధువ ర్గేణభుజ్జతా ॥ 12
ప్రథమేహ్నితృతీయేహ్ని స ప్తమేనవమేతథా। వస్త్రత్యాగబహిస్నా నేకృ త్వాదద్యా త్తిలోదకమ్ ॥
చతుర్థే హ్నితతఃకుర్యాదస్థిసంచయసంనృప । తదూర్ధ్వ మఙ్గసంస్పర్శ స్సపిణ్డానామపీష్యతే ॥ 14
యోగ్యాస్సర్వక్రియాణాంతుసమానసలిలా స్తథా । అనులేపనపుష్పాదిభోగాదన్యత్రపార్థి వ ॥ 15
శయ్యాసనోపభోగశ్చ సపిణ్డానామపిష్యతే ।
భస్మాస్థిచయనాదూర్ధ్వ సంయోగోనతుయోషితామ్ ॥ 16
బాలేదేశా స్తరత్యేచ పతితేచమ నౌమృతే । సద్యశ్శౌచంతథేచ్ఛాతో జలాగ్ను ర్వ్యబ్ధనాదిషు ॥ 17
మృతబన్ధో ర్దశాహానికులస్యాన్నం నభుజ్యతే। దానంప్రతిగ్రహోయజ్ఞస్స్వాధ్యాయశ్చనివర్త తే॥18
విప్రస్పై ర్యతద్వాదశాహం రాజన్యస్యాప్యశౌచకమ్ ।
అర్ధ మాసంతువై శ్యస్య మాసంశూద్రస్యశుద్ధయే ॥ 19
అయుజోభోజయేత్కా మంద్విజాన స్తేతతోదినే । దద్యాద్దర్భే షుపిణ్డంచప్రేతాయోచ్ఛిష్టసన్నిధౌ ॥
వా ర్యాయుధప్రతోదాస్తు డణ్డశ్చద్విజభోజనాత్ ।
స్పృ ష్ట్వోన్ద రంవ్రజే చ్ఛుద్ధ్యేరం స్తేతతఃక్రమాత్ ॥ 21
తతస్స్వ ర్ణ ధమా ర్థే విప్రాదీనాముదాహృ తాః ।
తా కుపీ తఫుమా జీవేన్నిజఫుమా జ నై స్తథా ॥ 22
మృతాహనిచకర్త వ్యమేకోద్దిష్టమతఃపరమ్ । ఆహ్వానాదిక్రియాసై వనియోగరహితంహితత్ ॥23
ఏకోఘ్న స్తత్రచాతవ్య స్తథైవైకపవిత్రకమ్ । ప్రేతాయపిణ్డోదాతవ్యోభు క్తవత్సుద్విజాతిషు॥24
ప్రశ్నశ్చతత్రాభిరతిర్యజమానద్విజన్మనామ్। అక్షయ్యమున్నకస్యేతి వ క్తవ్యంవిరతౌతిథా ॥ 25
ఏకోద్దిష్టమయోధమ ఇత్థమావత్సరాత్స్మృ తః । సపిణ్డీకరణంతస్మి న్కాలేరాజేన్ద్రగీతచ్ఛృణు ॥
ఏకోద్దిష్టవిధానేన కార్యంతదపిపార్థి వ । సంవత్స రేఽథమాసే వా మాసివాద్వాదశేఽహ్నితత్ ॥27
తిలగన్ధోదకై ర్యు క్తం తత్రపాత్రచతుష్టయమ్ ॥ 28
పాత్రంప్రేతస్యతత్రైకం పై త్రంపాత్రత్రయంతథా ।
సేచయేత్పితృపాత్రేషు ప్రేతపాత్రంనృప! త్రిషు ॥ 29

తతఃపితృత్వమాపన్నే తస్మిన్ప్రేతేమహీపతే । శ్రాద్ధధర్తైరశేషైస్తుతత్పూర్వానచరేత్పిత్రూన్ ॥
పుత్రఃపౌత్రఃప్రపౌత్రోవా భ్రాతావాభ్రాతృసంతతిః ।
సపిండసంతతివాపి క్రియార్హోనృప జాయతే ॥ 31
తేషామభావేసర్వేషాం సమానోదకసంతతిః । మాతృపక్షసపిండేన సంబన్ధాయేజలేనవా ॥ 32
కులద్వయేపి చోచ్ఛిన్నే స్త్రీభిఃకార్యానృపక్రియాః । పిత్రమాతృసపిండైస్తుసమాననలిలైస్తథా ॥
సంఘాతాస్థిభైవాపికార్యాఃప్రేతస్యతాఃక్రియాః । ఉత్సన్నబన్ధోరిక్థాద్వాకారయేదవనీపతిః॥
పూర్వాఃక్రియామధ్యమాశ్చ తథాచైవోత్తరాఃక్రియాః ।
త్రిరష్టకారాఃక్రియాహ్యేతాస్తాసాంభేదంశృణుష్వమే ॥ 35
ఆదాహవార్యాయుధాదిస్సౌదన్యాస్తుయాఃక్రియాః ।
తాఃపూర్వామధ్యమామాసి మాస్యేకోద్దిష్టసంజ్ఞితాః ॥ 36
ప్రేతేపితృత్వమాపన్నే సపిండీకరణాదను ।
క్రియన్తేయాఃక్రియాఃపైత్ర్యాఃప్రోచ్యన్తేతానృపోత్తరాః ॥ 37
పితృమాతృసపిండైస్తు సమాననలిలైస్తథా । సంఘాతాస్థగతైవాపి రాజ్ఞావాథనహారిణా ॥38
పూర్వాఃక్రియాస్తుకర్తవ్యాఃపుత్రాద్యైరేవచోత్తరాః ।
దాహిత్రేవాన్నృపశ్రేష్ఠ కార్యాస్తత్తన్మైస్తథా ॥ 39
మృతాహనిచకర్తవ్యాస్త్రీణామప్యుత్తరాఃక్రియాః । ప్రతిసంవత్సరంరాజన్నేకోద్దిష్టవిధానతః ॥
తస్మాదుత్తరసంజ్ఞాయాఃక్రియాస్తాశ్శృణుపార్థివ । యదాయదాచకర్తవ్యావిధినాయేనవానఘ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః [41

అథ తృతీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

ఔర్వ ఉవాచ ·—

బ్రహ్మేన్ద్రరుద్రనాసత్యసూర్యాగ్నివసుమారుతాః ।
విశ్వేదేవాఃపితృగణాన్వయాంసిమనుజాఃపరాః ॥ 1
సరీసృపాన్మృషిగణాన్యచ్చాన్యద్భూతసంజ్ఞితమ్ । శ్రాద్ధంశ్రద్ధాన్వితఃకుర్వన్ప్రీణయత్యఖిలంజగత్ ॥
మాసిమాస్యసితేపక్షేపఞ్చదశ్యాంనరేశ్వర। తథాష్టకాసుకర్తవ్యాస్యాత్కాలాశ్రుణుష్వమే॥
శ్రాద్ధామాగతంద్రవ్యంవిశిష్టమథవాద్విజమ్ । శ్రాద్ధంపూర్వేద్యురవ్యంవిష్ణ్వాయవ్యతీపాతేయనేతథా ॥
విషువేచాపిసంప్రాప్తే గ్రహణేశశిసూర్యయోః । సమస్తేష్వపిభూపాల! రాశిష్వేకేచగచ్ఛతి ॥ 5
నక్షత్రగ్రహపీడాసు దుష్టస్వప్నావలోకనే । ఇచ్ఛాశ్రాద్ధాని కుర్వీత నవసస్యాగమేతథా ॥ 6

అమావాస్యాయదామైత్రవిశాఖాస్వాతియోగినీ ।
శ్రాద్ధైఃపితృగణస్తృప్తిం తదాఽఽప్నోత్యష్టవార్షికీమ్ ॥ 7
అమావాస్యాయదాపుష్యే రాద్రేఽథశ్రేఽపునర్వసౌ ।
ద్వాదశాబ్దంతదాతృప్తిం ప్రయాన్తిపితరోఽచ్యుతాః ॥ 8
వాసవాజైకపాదశ్రేఽ పితృణాంతృప్తిమిచ్ఛతామ్ ।
వారుణేచాప్యమావాస్యా దైవానామపిదుర్లభా ॥ 9
నవస్వృక్షేష్వమావాస్యాయదైతేష్వవసీపతే। తదాతుతృప్తిదంశ్రాద్ధంపితృణాంశృణుచాపరమ్॥
గీతంసనత్కుమారేణయద్వైశాయమహాత్మనే । పృచ్ఛతేపితృభక్తాయప్రశ్రయావనతాయచ ॥ 11

సనత్కుమార ఉవాచ :—

వైశాఖమాసస్యచయా తృతీయా నవమ్యసౌకార్తికశుక్లపక్షే ।
నభస్యమాసస్యతుకృష్ణపక్షే త్రయోదశీపఞ్చదశీచమాఘే ॥ 12
ఏతాయుగాద్యాఃకథితాఃపురాణైరన్తపుణ్యాస్థితయశ్చతస్రః ।
ఉపప్లవేచన్ద్రమసోరవేశ్చ త్రిష్వష్టకాస్వప్యయనద్వయేచ ॥ 13
పానీయమప్యత్రతిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యఃప్రయతోమనుష్యః ।
శ్రాద్ధంకృతంతేనసమాసహస్రం రవాస్యమేతత్పితరోవదన్తి ॥ 14
మాఘాసితేపఞ్చదశీకదాచిదుపైతియోగంయదివారుణేన ।
ఋక్షేణకాలస్సపరఃపితృణాం నవ్యల్పపుణ్యైర్నృప! లభ్యతేహ ॥ 15
కాలేధనిష్ఠాయదినామతస్మిన్ భవేత్తుభూపాల! తదాపితృభ్యః ।
దత్తంజలాన్నంప్రదదాతితృప్తిం వర్షాయుతంతుక్కలజైర్మనుష్యైః ॥ 16
తత్రైవచేద్భాద్రపదాస్తుపూర్వాః కాలేయదాతత్రక్రియతేపితృభ్యః ।
శ్రాద్ధంపరాంతృప్తిముపేత్యతేన యుగంసహస్రంపితరస్స్వపన్తి ॥ 17
గఙ్గాంశతద్రూంయమునాంవిపాశాం సరస్వతీంనైమిశగోమతీంవా ।
తథాఽవగాహ్యార్చనమాదరేణ కృత్వాపితౄణాందురితానిహన్తి ॥ 18
గాయన్తిదైతత్పితరఃకదానుపార్థమూతృప్తిమవాప్యభూప! ।
మాఘాసితాన్తేశుభతీర్థతోయైర్యాస్యామతృప్తింతనయాదిదత్తైః ॥ 19
చిత్తంచవిత్తంచనృణాంవిశుద్ధం శస్తశ్చకాలఃకథితోవిధిశ్చ ।
పాత్రంయథోక్తంపరమాచభక్తిర్నృణాంప్రయచ్ఛన్త్యభివాఞ్ఛితాని ॥ 20
పితృగీతాంస్తథైవాత్ర శ్లోకాంస్తాన్శృణుపార్థివ। కృత్వాతైర్వభవత్యాభావ్యంతత్రధృతాత్మనా
అపిధన్యఃకులేజాయేదస్మాకంమతిమాన్నరః । అకుర్వన్విత్తశార్యంయఃపిణ్డాన్నోనిర్వపిష్యతి ॥ 22

రత్నంవస్త్రుంమహాయానంసర్వభోగాదికంవసు । విభవేసతివిప్రేభ్యోయోఽస్మానుద్దిశ్యదాస్యతి ॥
అన్నేనవాయథాశక్త్యా కాలేస్మిఞ్ఛ క్తినమ్రధీః। భోజయిష్యతివిప్రాగ్ర్యాం స్తన్మాత్రవిభవోనరః ॥
అసమర్థోఽన్నదానస్య ధాన్యమామంస్వశ క్తితః ।
ప్రదాస్యతిద్విజాగ్రేభ్యస్స్వల్పాల్పంవాఽపిదక్షిణామ్ ॥ 25
తత్రాప్యసామర్థ్యయుతః కరాగ్రాగ్రస్థితాం స్తిలాన్ ।
ప్రణమ్యద్విజముఖ్యాయ కస్మైచిదూభప ! దాస్యతి ॥ 26
తిలైస్సప్తాష్టభిర్వాపి ససువేతంజలాఞ్జలిమ్ । ఛ క్తినమ్రస్సముద్దిశ్య భవ్యస్మాకంప్రదాస్యతి ॥ 27
యతఃకుతశ్చిత్సంప్రాప్య గోభ్యోవాఽపిగవాహ్నికమ్ ।
అభావేప్రీణయన్నస్మాఞ్ శ్రద్ధాయుక్తఃప్రదాస్యతి ॥ 28
సర్వాభావేవనంగత్వాకర్షమూలప్రదర్శకః । సూర్యాదిలోకపాలానామిదమున్చైఃపరిపఠ్యతి ॥29
నమోఽస్తివిత్తంనధనంనచాన్యద్భాద్ధోపయుక్తంస్వపితృన్నతోఽస్మి ।
తృప్యన్తుభక్త్యాపితరోమయైతే కృతేభుజేవత్సరనిమాహుతస్య ॥ 30

ఔర్వ ఉవాచ :—

ఇత్యేతత్పితృభిర్గీతంభావాభావప్రయోజనమ్ । యఃకరోతికృతంతేన శ్రాద్ధంభవతిపార్థివ! ॥ 31

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ తృతీయాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

ఔర్వ ఉవాచ :—

బ్రాహ్మణాఞ్ఛాభోజయేచ్ఛ్రాద్ధే యద్గుణాంస్తాన్నిబోధమే ॥ 1
త్రిణాచికేతస్త్రిమధుస్త్రిసుపర్ణస్షడఙ్గవిత్ । వేదవిచ్ఛ్రోత్రియోయోగీ తథాసై జ్యేష్ఠసామగః ॥ 2
ఋత్విక్సవ్రీయదౌహిత్రజామాతృశ్వశురా స్తథా ।
మాతులోఽథతథోనిష్ఠః పఞ్చాగ్న్యభిరత స్తథా ।
శిష్యస్సంబన్ధినశ్చైవ మాతాపితృపరశ్చయః ॥ 3
ఏతాన్నియోజయేచ్ఛ్రాద్ధే పూర్వోక్తఃప్రథమేనృప ! ।
బ్రాహ్మణాఞ్ఛితృతుష్ట్యర్థమనుల్బణ్యన స్తరాఞ్ ॥ 4
మిత్రధ్రుక్కనఖోక్లీబశ్యావదన్త స్తథాద్విజః ।కన్యాదూషయితావహ్నివేదోచ్ఛిష్టోమవిక్రయీ॥
అభిశస్త స్తథా స్తేనఃపిశునోగ్రామయాజకః । భృతకాధ్యాపక స్తద్వద్భృతకాధ్యాపితశ్చయః ॥ 6
పరపూర్వాపతిశ్చైవమాతాపిత్రోస్తథోష్ణకః । వృషలీపతిభోక్తాచ వృషలీపతిరేవచ ॥ 7

తథా దేవలకైశ్చైవ శ్రాద్ధేనాహూ న్తికేతనమ్ ॥ 8
ప్రథమేఽహ్ని బుధశ్శస్తాన్ శ్రోత్రియాదీన్నిమన్త్రయేత్ ।
కథయేచ్చతదైవైషాం నియోగాన్పితృదైవికాన్ । 9
తతఃక్రోధవ్యవాయాదినాయాసంచద్విజైస్సహ । యజమానోనకుర్వీతదోషస్తత్రమహానయమ్॥ 10
శ్రాద్ధేనియుక్తోభుక్త్వావా భోజయిత్వానియుజ్యచ ।
వ్యవాయీరేతసోగత్వా మజ్జయత్యాత్మనఃపితౄన్ ॥ 11
తస్మాత్ప్రథమమత్రోక్తం ద్విజాగ్ర్యాణాంనిమన్త్రణమ్ ।
అనిమన్త్ర్యద్విజాగేహమాగతాన్భోజయేద్యతీన్ ॥ 12
పాదశౌచాదినాగేహమాగతాన్భోజయేద్ద్విజాన్ ॥ 13
పవిత్రపాణిరాచాన్తానసనేషూపవేశయేత్ ।
పితౄణామయుజోయుగ్మాన్ దేవానామిచ్ఛయాద్విజాన్ ॥ 14
దేవానామేకమేకంవా పితౄణాంచనియోజయేత్ ॥ 15
తథామాతామహాఃశ్రాద్ధంవైశ్వదేవసమన్వితమ్ । కుర్వీతభక్తిసంపన్నస్తన్త్రంవావైశ్వదైవికమ్ ॥
ప్రాఙ్ముఖాన్భోజయేద్విప్రాన్ దేవానాముభయాత్మకాన్ ।
పితృమాతామహానాంచ భోజయేచ్చాప్యుదఙ్ముఖాన్ ॥ 17
పృథక్త్రయోఽకేచిదాహుఃశ్రాద్ధస్యకరణంనృప । ఏకత్రైకేనపాకేన వదన్త్యన్యేమహామఖాయఃశ॥ 18
విష్టరాథఞ్చకుశాన్దత్త్వా సంపూజ్యార్ఘ్యవిధానతః ।
కుర్యాదావాహనంప్రాజ్ఞో దేవానాంతదనుజ్ఞయా ॥ 19
యవామ్బునాచదేవానాం దద్యాదర్ఘ్యఞ్చవిధానవిత్ ।
సగన్ధధూపదీపాంశ్చ దత్త్వాతేభ్యోయథావిధి ॥ 20
పితౄణామపసవ్యంచసవ్యమేవోపకల్పయేత్ ।అనుజ్ఞాంచతతఃప్రాప్యదత్త్వాదర్భాన్ద్విధాకృతాన్
మన్త్రపూర్వఞ్చపితౄణాంతు కుర్యాదావాహనంబుధఃశ ।
తిలామ్బునాచాపసవ్యం దద్యాదర్ఘ్యఞ్చకంన్పప ॥ 22
కాలేతత్రాతిథింప్రాప్తమన్నకామంనృపార్ధ్వగమ్ ।
బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞాతఃకామంతమపిభోజయేత్ ॥ 23
యోగినోవివిధైరూపైర్నరాణాముపకారిణఃశ । భ్రమన్తిపృథివీమేతామవిజ్ఞాతస్వరూపిణఃశ ॥ 24
తస్మాదభ్యర్చయేత్ప్రాప్తం శ్రాద్ధకాలేఽతిథింబుధఃశ ।
శ్రాద్ధక్రియాఫలంహన్తి నరోన్దాపూజితోఽతిథిః ॥ 25
జుహుయాద్వ్యఞ్జనస్యాగ్రవజ్ఞమన్నంతతోఽనలే । అనుజ్ఞాతోద్విజైస్తైస్తుత్రికృత్వఃపుటమఖభ॥

అగ్నయేకవ్యవాహనాయ స్వాహేత్యాదౌనృపాహుతిః ।
సోమాయనైపితృమతే దాతవ్యాతదనన్తరమ్ ॥ 27

వైవస్వతాయచైవాన్యాతృతీయాదీయతేతతః । హుతావశిష్టమల్పాన్నంవిప్రపాత్రేషునివపేత్ ॥
తతోన్నంపృష్టమత్యర్థమభీష్టమతిసత్కృతమ్ । దత్త్వాజమధ్వమిచ్ఛాతోవాచ్య మేతదనిష్ఠురమ్ ॥
భోక్తవ్యంతైశ్చతచ్చైతైర్మాఽనిభిస్సుముఖైస్సుఖమ్ ।
అక్రుధ్యతాచాత్వరతా దేయంతేనాపిభక్తితః ॥ 30
రక్షోఘ్నమన్త్రపరనంభూమేరాస్తరణంతిలైః । కృత్వాధ్యేయాస్స్వపితర స్తదేవద్విజస త్తమాఃll31
పితాపితామహాశ్చైవతథైవప్రపితామహాః । మమతృప్తింప్రయాన్త్వద్యనిప్రదేహేషుసంస్థితాః ॥
పితాపితామహాశ్చైవ తథైవప్రపితామహాః ।
మమతృప్తింప్రయాన్త్వద్య హోమాప్యాయితమూర్తయః ॥ 33
పితాపితామహాశ్చైవ తథైవప్రపితామహాః । తృప్తింప్రయాన్తుపిణ్డేన మయాదత్తేనభూతలే॥ 34
పితాపితామహాశ్చైవతథైవప్రపితామహాః ।
తృప్తింప్రయాన్తుమేభక్త్యా యన్మయైతదుదాహృతమ్ ॥ 35
మాతామహ స్తృప్తిమువైతుతస్య తథాపితాతస్యపితాతుయోఽన్యః ।
విశ్వేచదేవాఃపరమాంప్రయాన్తు తృప్తింప్రణశ్యన్తుచయాతుధాన్యాఃll 36
యజ్ఞేశ్వరోహవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాఽవ్యయాత్మాహరిరీశ్వరోఽత్ర ।
తత్సన్నిధానాదపయాన్తుసద్యో రక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చసర్వే ॥ 37
తృప్తేషుతేషువికిరేదన్నంవిప్రేషుభూతలే । దద్యాదాచమనార్థాయతేభ్యోవారిసకృత్సకృత్ ॥38
సుతృప్తైస్తైరనుజ్ఞాతస్స్వధానేనభూతలే । సలిలేనతతఃపిణ్డాన్సమ్యగ్దద్యాత్సమాహితః ॥ 39
పితృతీర్థేనసలిలం తథైవసతిలాఞ్జలిమ్ । మాతామహేభ్యస్తైవపిణ్డాంస్తీర్థేననిర్వపేత్ ॥ 40
దక్షిణాగ్రేషుదర్భేషుపుష్పసూపాదిపూజితమ్ । స్వపితృప్రథమంపిణ్డం దద్యాదుచ్ఛిష్టసన్నిధౌ॥ 41
పితామహాయచైవాన్యంతత్పిణ్డంతథాపరమ్ । దర్భమూలేలేపభాజఃప్రీణయేల్లేపభుజస్త్రయః ॥
పిణ్డైర్మాతామహాంస్తద్వద్దత్తమాల్యాదిసంయుతైః ।
పూజయిత్వాద్విజాగ్ర్యాణాం దద్యాదాచమనంతతః ॥ 43
పితృభ్యఃప్రథమంభక్త్యాతన్మనాస్సంకిరేశ్వర। సుస్వధేత్యాశిషాయుక్తోదద్యాచ్చ తృప్త్యాచదక్షిణామ్॥
దత్త్వాచదక్షిణాంతేభ్యోవాచయేద్వైశ్వదేవికాఃll ప్రీయన్తామితియేవిశ్వేదేవాస్తేనఇతీరయేత్ ॥
తథేతిచోక్తైస్తైర్విప్రైః ప్రార్థనీయాస్తదాశిషః ।
పశ్చాద్విసర్జయేద్దేవాన్ పూర్వంవైశ్వామహీపతే! ॥ 46
మాతామహానామ్యేవంసహదేవైఃక్రమస్సృతః । భోజనేచస్వశక్త్యాచదానేతద్వద్విసర్జనే ॥
ఆపాదశౌచనాస్తూర్వంకుర్యాద్దేవద్విజన్మసు । విసర్జనంతుప్రథమంపితృమాతామహేషువై ॥ 48
విసర్జయేత్పృథివచస్సంమానాభ్యుత్థితాంస్తతః । నివర్తేతాశ్యమజ్ఞాతఆద్వారాత్తాననువ్రజేత్ ।

తత స్తువై శ్వదేవాఖ్యం కుర్యాన్నిత్యక్రియాంబుధః ।
భుఞ్జీయాచ్చ సమంపూజ్య భృత్యబన్ధుభిరాత్మనః ॥ 50
ఏవంశ్రాద్ధంబుధఃకుర్యాత్పైత్రమాతామహంతథా ।
శ్రాద్ధైరాప్యాయితాదమ్యస్సర్వకామాన్పితామహాః ॥ 51
త్రీణిశ్రాద్ధేపవిత్రాణిదౌహిత్రఃకుతప స్తిలాః । రజతస్యకథాదానం తథానందశకానాదికమ్ ॥ 52
వజ్యానికుర్వతాశ్రాద్ధంక్రోధోఽధ్వగమనంత్వరా ।భోక్తురప్యత్రరాజేన్ద్రత్రయమేతన్నశస్యతే॥
విశ్వేదేవాస్సపితర స్తథామాతామహానృప ॥
కులంచాప్యయతేపుంసాం సర్వంశ్రాద్ధంప్రకుర్వతామ్ ॥ 54
సోమాధారఃపితృగణోయోగాధారశ్చపద్మిమాన్।శ్రాద్ధేయోగినియోగ స్తుతస్మాద్యోగపాలశస్యతే॥
సహస్రస్యాపివిప్రాణాం యోగీచేత్పురతస్థినృప ।
సర్వాన్భోక్తృంస్తారయతి యజమానంతథానృప ! ॥ 56

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే తృతీయాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః

ఔర్వ ఉవాచ :—

హవిష్యమత్స్యమాంసైస్తు శశస్యనకులస్యచ । సౌకరచ్ఛాగలైణేయశారవైర్గవయేనచ ॥ 1
ఔరభ్రగవ్యైర్వ్యక్తథా మానవృద్ధ్యాపితామహాః ।
ప్రయాన్తితృప్తిమాంసైస్తు నిత్యంవార్ధ్రాణసామిషైః ॥ 2
ఖడ్గమాంసమతీవాత్ర కాలశాకంతథామధు । శస్తానికర్మణ్యత్యన్తతృప్తిదానిసదేశ్వర ! ॥ 3
గయాముపేత్యయశ్రాద్ధం కరోతిపృథివీపతే । సఫలంతస్యతజ్జన్మ జాయతేపితృతృప్తిదమ్ ॥ 4
ప్రశాన్తికాస్సనీవారాశ్యామాకాద్వివిధా స్తథా ।
వన్యౌషధిప్రధానాస్తు శ్రాద్ధాహాఃపురుషర్షభ ॥ 5
యవాఃప్రియఙ్గవోముద్గా గోధూమాఃప్రీహయస్తిలాః ।
నిష్పావాఃకోవిదారాశ్చ సర్షపాశ్చాత్రశోభనాః ॥ 6
అకృతాగ్రయణంయచ్చ ధాన్యజాతంనరేశ్వర ।
రాజమాషానణూంశ్చైవ మసూరాంశ్చవివర్జయేత్ । 7
అలాబుంగృఞ్జనంచైవ పలాణ్డుంపిణ్డమూలకమ్ । గాన్ధారకకరమ్భాణి లవణాన్యామరాణిచ ॥ 8
ఆరక్తాశ్చైవనిర్యాసాఃప్రత్యక్లవణానిచ । వర్జ్యాన్యేతానివైశ్రాద్ధే యచ్చవాచానశస్యతే । 9

నక్తాహృతమనుచ్ఛిష్టంతృప్యతేనచయత్రగౌః । దుగ్ధేన్ధిఫేనిలంచామ్బుశ్రాద్ధయోగ్యంనపాత్రివ॥
శీగమేకశఫానాంయదౌష్ట్రమావికమేవచ । మూగ్రంచమాహిషంచైవ వర్జయేచ్ఛ్రాద్ధకర్మణి॥
మణ్డాపవిద్ధచణ్డాలపాపిపాషణ్డరోగిభిః । కృకవాకుశ్వానగ్రామశూకరైః ॥ 12
ఉదక్యాసూతికాశౌచమృతహూర్తైశ్చవీక్షితే । శ్రాద్ధేఽనుధానపితరో భుఞ్జతేపురుషమ్బ ॥ 13

తస్మాత్పరిక్షితేకుర్యాచ్ఛ్రాద్ధంశ్రద్ధాసమన్వితః ।
ఉర్వ్యంచతిలవిక్షేపాద్యాతుధానాన్నివారయేత్ ॥ 14

నఖాదినాచోపపన్నంకేశకీటాదిభిర్యుప । నవైవాభిషవైర్మిశ్రమన్నంపర్యుషితంతథా ॥ 15
శ్రద్ధాసమన్వితైర్దత్తంపితృభ్యోనామగోత్రతః । యదాహారాస్తుతేజాతాస్తదాహారత్వమేతిహ॥
శ్రూయతేచాపితృభిర్గీతాగాథామహీపతే । ఇక్ష్వాకోర్మనుపుత్రస్య కలాపోపవనేతథా ॥ 17
అపినస్తేభవిష్యన్తికులేనస్మాకశీలినః । గయాముపేత్యయేపిణ్డాన్దాస్యన్త్యస్మాకమాదరాత్ ॥
అపినస్సకులేజాతోయోనోదద్యాత్త్రయోదశీమ్। పాయసంమధుసర్పిర్భ్యాంవర్షాసుచమఘాసుచ॥
గౌరీంవాపూర్వదేహత్కన్యాంనీలంవావృషముత్సృజేత్ । యజేతవాశ్వమేధేనవిధివద్దక్షిణావతా ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే షోడశోఽధ్యాయః. [20

అథ తృతీయాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యాహభగవానౌర్వస్సగరాయమహాత్మనే । సదాచారంపురాసమ్యఙ్మైత్రేయ ! పరిపృచ్ఛతే॥1
మయాఽప్యేతదశేషేణ కథితంభవతోద్విజ ! । సముల్లఙ్ఘ్యసదాచారం కశ్చిన్నాప్నోతిశోభనమ్ ॥

మైత్రేయ ఉవాచ :—

మణ్డాపవిద్ధప్రముఖాఃకథితాభగవంస్త్వయా । ఉదక్యాద్యాశ్చమేసర్వేనగ్నమిచ్ఛామివేదితుమ్॥ 3
కోనగ్నఃకింసమాచారోనగ్నసంజ్ఞాంనరోలభేత్ ।నగ్నస్వరూపమిచ్ఛామియథావత్కథితంత్వయా॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఋగ్యజుస్సామసంజ్ఞేయం త్రయీవర్ణావృతిద్విజ ।
ఏతాముజ్ఝతియోమోహాత్సనగ్నఃపాతకీస్మృతః ॥ 5
త్రయీసమస్తవర్ణానాంద్విజసంవరణంయతః।నగ్నోభవత్యుజ్ఝితాయామతస్తస్యాంనసంశయః॥
ఇదంచశ్రూయతామన్యద్యద్భీష్మాయమహాత్మనే । కథయామాసధర్మజ్ఞోవసిష్ఠోమత్పితామహః॥
మయాపితస్యగదతశ్శ్రుతమేతన్మహాత్మనః । నగ్నసంబన్ధి మైత్రేయ ! యత్పృష్టోహమిహత్వయా॥8

దేవాసురమభూద్యద్ధదివ్యమబ్దశతంపురా । తస్మిన్పరాజితా దేవా దైత్యైర్యజ్ఞాదపుర్గమైః 9
క్షీరోదస్యోత్తరంకూలంగత్వాతప్యన్తవైతపః । విష్ణోరారాధనార్థాయజగుశ్చేమంస్తవంతథా ॥

దేవా ఊచుః :—

ఆరాధనాయలోకానాంవిష్ణోరీశస్యయోంగిరమ్ । వఙ్మయామోభగవానద్యతయావిష్ణుఃప్రసీదతు ॥ 11
యతోభూతాన్యశేషాణిప్రసూతానిమహర్షిభిఃయస్మింశ్చలయమేష్యన్తి కస్తంసంస్తోతుమీశ్వరః॥

తథాఽప్యరాతివిధ్వంసధ్వస్తవీర్యాభయార్థినః ।
త్వాంస్తోష్యామస్తవోక్తీనాం యాథార్థ్యంనేశగోచరేత్ ॥ 13

త్వఃపృథ్వీసలిలంవహ్నిర్వాయురాకాశమేవచ । సమస్తమన్తఃకరణంప్రధానంతత్పరఃపుమాన్ ॥

ఏకంతవైతద్భూతాత్మక మూర్తామూర్తమయంవపుః ।
ఆబ్రహ్మస్తమ్బపర్యన్తం స్థానకాలవిభేదవత్ ॥ 15

తత్రైశంతవయత్పూర్వంత్వన్నాభికమలోద్భవమ్ । రూపంసర్గోపకారాయకల్పైర్బహ్మాత్మనేనమః ॥
శక్రార్కరుద్రవస్వశ్వివసుత్వోమాదిభేదవత్ । వయమేకంస్వరూపంతేతస్మైదేవాత్మనేనమః ॥ 17
దమ్భప్రాయమసంబోధితితిక్షాదమవర్జితమ్ । యద్రూపంతవగోవిన్దతస్మైదైత్యాత్మనేనమః ॥ 18
నాతిజ్ఞానవహాయస్మిన్నాడ్యస్మిన్మితతేజసి । శబ్దాదిలోభియత్తస్మైతుభ్యంయక్షాత్మనేనమః ॥ 19
క్రౌర్యంమాయామయంఘోరంయచ్చరూపంతవాసితమ్ । నిశాచరాత్మనేతస్మైనమస్తేపుహుషోత్తమ॥
స్వర్గస్థధర్మితద్ధర్మఫలోపకరణంతవ । ధర్మాఖ్యంచతథారూపంనమస్తస్మైజనార్దన ॥ 21
హవ్యప్రాయమసంస్కారగతిమద్దమనాదిషు । సిద్ధార్థంతవయద్రూపంతస్మైసిద్ధాత్మనేనమః॥22
అతితిక్షాయసంక్రూరమపభోగసహంమహే । ద్విజిహ్వంతవయద్రూపంతస్మైనాగాత్మనేనమః ॥23
అవబోధిచయిచ్ఛాన్తసురోషమపకల్మషమ్ । బుధిరూపాత్మనేతస్మైవిష్ణురూపాత్మనేనమః ॥ 24
భక్షియత్యశకల్పాన్తేభూతానియదవారితమ్ । త్వద్రూపంపుణ్డరీకాక్షతస్మైరుద్రాత్మనేనమః॥ 25
సంభక్ష్యసర్వభూతాని దేవాదీన్యవిశేషతః । సృత్యత్యన్తేచయద్రూపంతస్మైరుద్రాత్మనేనమః॥26
ప్రవృత్తాన్యరజసోయచ్చకర్మణాంకరణాత్మకమ్ । జనార్దననమస్తస్మైతత్వద్రూపాయనరాత్మనే॥27
అష్టావింశద్వధోపేతంయద్రూపంతామసంతవ । ఊన్మార్గగామిసర్వాత్మంస్తస్మైపశ్వాత్మనేనమః
యజ్ఞాఙ్గభూతంయద్రూపంజగతస్సిద్ధిసాధనమ్ । వృక్షాదిభేదైష్షడ్భేదితస్మైముఖ్యాత్మనేనమః ॥ 29
తిర్యఙ్మనుష్యదేవాదిర్యోమశబ్దాదికంచయత్ । రూపంతవాదేస్సర్వస్యతస్మైసర్వాత్మనేనమః ॥

ప్రధానబుధ్యాదిమయాదశేషాద్యదన్యదస్మాత్పరమన్తరాత్మన్ ।
రూపంతవాద్యంనయదన్యతుల్యం తస్మైనమఃకారణకారణాయ ॥ 31
శుక్లాదిదీర్ఘాదిగుణాదిహీనమగోచరంయచ్చవిశేషణానామ్ ।
శుద్ధాతిశుద్ధంపరమస్మదృశ్యం రూపాయతస్మైభగవన్నమస్తే ॥ 32

యన్నశ్వరీశేషయదన్యదేహేష్వశేషవస్తువ్యజమవ్యయంయత్ ।
యస్మాచ్చనాన్యద్వ్యతిరిక్తమస్తి బ్రహ్మస్వరూపాయనతాస్మైతస్మై ॥ 33
సకలమిదమజస్యయస్యరూపం పరమపదాత్మవతస్సనాతనస్య ।
తమనిధనమశేషబీజభూతం ప్రభుమమలంప్రణతాస్మివాసుదేవమ్ ॥ 34

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

స్తోత్రస్యాస్యావసానేతే దదృశుఃపరమేశ్వరమ్ । శఙ్ఖచక్రగదాపాణిం గరుడస్థంసురారిహమ్ ॥ 35
తమూచుస్సకలాదేవాః ప్రణిపాతపురస్సరమ్ । ప్రసీదనాథ! దైత్యేభ్యస్త్రాహినశ్శరణార్థినః ॥ 36
త్రైలోక్యయజ్ఞభాగాశ్చ దైతైర్వ్యర్థాదవురోగమైః ।
హృతాస్తోబ్రహ్మణోఽప్యజ్ఞాముల్లఙ్ఘ్యపరమేశ్వర! ॥ 37
యద్యప్యశేషభూతస్యవయంతేచతవాంశకాః । తథాప్యవిద్యాభేదేనభిన్నంపశ్యామహేజగత్ ॥38
స్వవర్ణధర్మాభిరతావేదమార్గానుసారిణః । నశక్యాస్తేఽరయోహన్తుమస్మాభిస్తపసాన్వితాః॥
తమపాయశేషాత్మన్నస్మాకందాతుమర్హసి। యేనతానసురాహన్తుంభవేముభగవన్బలీయసాః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యుక్తోభగవాంస్తేభ్యో మాయామోహంశరీరతః ।
సముత్పాద్యదదౌవిష్ణుఃప్రాహచేదంసురోత్తమాన్ ॥ 41

శ్రీభగవానువాచ :—

మాయామోహోఽయమఖిలాన్దైత్యాంస్తాన్మోహయిష్యతి ।
తతోవధ్యాభవిష్యన్తి వేదమార్గబహిష్కృతాః ॥ 42
స్థితౌస్థితస్యమేవధ్యాయావన్తఃపరిపన్థినః । బ్రహ్మణోయేఽధికారస్యదేవదైత్యాదికాస్సురాః ॥ 43
తద్గచ్ఛతనభీఃకార్యా మాయామోహోఽయమగ్రతః ।
గచ్ఛన్నద్యోపకారాయ భవతాంభవితాసురాః ॥ 44

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తాఃప్రణిపత్యైనం యయుర్దేవాయథాగతమ్ ।
మాయామోహోఽపితైస్సార్ధం యయౌయత్రమహాసురాః ॥ 45

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే తృతీయాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీః

అథ తృతీయాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తపస్యభిరతాఁ స్తోఽథ మాయామోహోమహాసురాఁ ।
మైత్రేయగత్వాదదృశే నర్మదాతీరసంశ్రయాఁ ॥ 1

తతోదిగమ్బరోముణ్డోబహిఁపిఞ్ఛధరోద్విజ।మాయామోహోఽసురాఁశ్లక్ష్ణమిదంవచనమబ్రవీత్

మాయామోహ ఉవాచ :—

భోదైత్యపతయోఽబూత యదథఁతప్యతేతపః । ఐహికాథఁనుపారత్ర్యం తపసఃఫలమిచ్ఛథ॥ 3

అసురాఃఊచుః :—

పారత్ర్యఫలలాభాయ తపశ్చర్యాసుహామతే । అస్మాభిరియమారబ్ధా కింవాతేఽత్రవివక్షితమ్॥ 4

మాయామోహ ఉవాచ :—

కురుధ్వంమమవాక్యానియదిముక్తిమభీప్సథ। అహఁధ్వమేతంధర్మఁంచముక్తిద్వారమసంయుతమ్॥
ధర్మోఽయిముక్తేరహోఽయం నైతస్మాదపరోవరః ।
అత్రైవావస్థితాస్స్వఁగం యిముక్తింవాగమిష్యథ ॥ 6
అహఁధ్వంధర్మఁమేతంచ సర్వేయూయంమహాబలాః ॥ 7

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఎవంప్రకారైర్బహుభిర్యుక్తిదర్శనచిత్రకైః ।
మాయామోహేనతేదైత్యా వేదమార్గాదపావృతాః ॥ 8

ధర్మాయైతదధర్మాఁయ సదేతన్నసదిత్యపి । యిముక్తయేత్విదంనైతద్యిముక్తింసంప్రయచ్ఛతి॥9
పరమార్థోఽయమత్యథఁం పరమార్థోనచాప్యయమ్ ।
కార్యమేతదకార్యంచ నైతదేవంస్ఫుటంత్విదమ్ ॥ 10
దిగ్వాససామయంధర్మోఽధర్మోఽయంబహువాససామ్ ॥ 11

ఇత్యనేకాస్తవాదంచమాయామోహేననైకధా।తేనదర్శయతాదైత్యాస్తేధర్మాంస్త్యజితాద్విజ
అహఁతైతమథోధర్మఁం మాయామోహేనతేయతః ।
ప్రోక్తాస్తమాశ్రితాధర్మఁమహఁన్తస్తేనతేఽభవఁ ॥ 13
త్రయీధర్మఁసముత్సర్గం మాయామోహేనతేఽసురాః ।
కారితాస్తన్మయాహ్యేసంస్థాఽన్యేతత్ప్రబోధితాః ॥ 14

వైరప్యన్యేపరేవైశ్చ వైరప్యన్యేపరేచవైః ।
అవైరహోభిస్సంత్యక్తా వైదేవైర్వ్యాప్తయశస్త్రయీ ॥ 15
పునశ్చరక్తామ్బరధృత్ మాయామోహోజితేన్ద్రియః ।
అన్యానాహాసురాన్ గత్వా మృద్వల్పంమధురాక్షిరమ్ ॥ 16
స్వర్గాథ్యంయదివోవాఞ్ఛా నివాణాథ్యమథోఽసురాః ।
తదలంపశుఘాతాదిదుష్టధర్మైర్నిబోధత ॥ 17
విజ్ఞానమయమీవైతదశేషమవగచ్ఛత । బుధ్యధ్వంమేవచస్సమ్యగ్బవైరేవముదీరితమ్ ॥ 18
జగదేతదనాధారంభ్రాన్తిజ్ఞానార్థతత్పరమ్ । అనాదిదుష్టమత్యర్థంభ్రామ్యతేభవసంకటే ॥ 19
ఏవంబుధ్యతబుధ్యధ్వం బుధ్యవైవమితీరయన్ ।
మాయామోహస్సదైతేయాన్ ధర్మమున్త్యాజయద్ద్విజ ॥ 20
నానాప్రకారవచనంసతేషాంయుక్తిమోజితమ్ । తథాతథావదద్ధర్మంతత్యజుస్తేయథాయథా॥21
తేఽప్యన్యేషాంతథైవోచురన్యేతథోదితాః ।
మైత్రేయ! తత్యజుర్ధర్మం వేదస్మృత్యుదితంపరమ్ ॥ 22
అన్యానప్యన్యపాషణ్డప్రకారైర్బహుభిర్ద్విజ ।
దైతేయాన్ మోహయామాస మాయామోహోఽతిమోహకృత్ ॥ 23
అల్పేనైవహికాలేన మాయామోహేనతేఽసురాః ।
మోహితాస్తత్యజుస్సర్వాం త్రయీమార్గాశ్రితాంకథామ్ ॥ 24
కేచిద్వినిన్దాంవేదానాం దేవానామపరేద్విజ । యజ్ఞకర్మకలాపస్యతథాన్యేచద్విజన్మనామ్ ॥ 25
నైతద్యుక్తిసహంవాక్యంహింసాధర్మాయచేష్యతే। హవీంష్యనలదగ్ధానిఫలాయేత్యర్థకోదితమ్
యజ్ఞైరనేకైర్దేవత్వమవాప్యేన్ద్రేణభుజ్యతే । శమ్యాదియదిచేత్కాష్ఠంతద్వరంపత్రభుక్పశుః॥ 27
నిహతస్యపశోర్యజ్ఞేస్వర్గప్రాప్తియదీష్యతే । స్వపితాయజమానేనకిన్నుతస్మాన్నహన్యతే ॥
తృప్తయేజాయతేపుంసో భుక్తమన్యేనచేత్తతః ।
దద్యాచ్ఛ్రాద్ధంశ్రమాయాన్నం నవహేయుఃప్రవాసినః । 29
జనశ్రద్ధేయమిత్యేతదవగమ్యతతోత్రవః । ఉపేక్షాశ్రేయసేవాక్యంరోచతాంయన్మయేరితమ్ ॥ 30
నహ్యేష్టవాదానభిసోనిపత న్తిమహాసురాః।యుక్తిమద్వచనంగ్రాహ్యంమయానైర్భవద్విధైః॥
మాయామోహేనతేదైత్యాః ప్రకారైర్బహుభిస్తథా ।
వృథాపితాయథానైషాం త్రయీంకశ్చిదరోచయత్ ॥ 32
ఇత్థమున్మార్గయాతేషుతేషుదైత్యేషుతేమరాః। ఉద్యోగంపరమంకృత్వాయుద్ధాయసముపస్థితాః॥
తతోదేవాసురంయుద్ధం పునరేవాభవద్ద్విజ । హతాశ్చతేఽసురాదేవైస్సన్మార్గపరిపన్థినః ॥ 34
సద్ధర్మకవచస్తేషామభూద్యఃప్రథమంద్విజ । తేనరక్షోఽభవత్పూర్వం నేశుర్యేచతత్రతే ॥ 35

తతోమైత్రేయ! తన్మాగధపతినోయేఽభవన్ద్విజనాః।
నగ్నాస్తేవైదిశంతస్తస్యక్షం త్రయీసంవరణంయథా।
కృతాశ్చతేఽనురాదేవైనానావేదవినిన్దకాః॥ 36
బ్రహ్మచారీగృహస్థశ్చవానప్రస్థస్తథాభిక్షుః। పరివ్రాడ్వాచతుర్థోఽత్రపఞ్చమోనోపపద్యతే॥ 37
యస్తుస న్త్యజ్యగార్హస్థ్యంవానప్రస్థోనజాయతే। పరివ్రాడ్వాపిమైత్రేయసనగ్నఃపాపకృన్నరః॥
నిత్యానాంకర్మణాంవిప్రయస్యహానిరహేతుకమ్। అకుర్వన్విహితంకర్మ శక్తఃపతతిదద్దినే॥ 39
ప్రాయశ్చిత్తేనమహతాశుద్ధిమాప్నోత్యనాపది। పఞ్చనిత్యక్రియాహానేఽకుర్వాణోమైత్రేయమానవః॥
సంవత్సరంక్రియాహానియఃస్వపుంసోభిజాయతే। తస్యావలోకనాత్సూర్యోనిరీక్ష్యస్నాధుభిస్సదా॥
స్నృష్టేస్నానంచేలంస్యాచ్ఛుద్ధేహేతుమహామతే। పుంసోభవతితస్యోక్తానశుద్ధిఃపాపకర్మణః॥
దేవర్షిపితృభూతానియస్యవిప్రస్యవేశ్మని। ప్రయాన్త్యనర్చితాన్యత్రలోకేతస్మాన్నపాపకృత్॥
దేవాదినిశ్వాసహతం శరీరంయస్యవేశ్మచ। నతేనసంగమంకుర్యాద్గృహాగతపరిచ్ఛదైః॥ 44
సంభాషణాన్ప్రశ్నాది సహాస్యాంశ్చవికుర్వతః। జాయతేతుల్యతాపుంసస్తేనైవద్విజవత్సరమ్॥45
అథభుఙ్క్తేగృహేతస్యకరోత్యాస్యాంతథాసనే। శేతేవాప్యేకశయనేసనద్యస్తత్సమోభవేత్॥46
దేవతాపితృభూతానితథానభ్యర్చ్యతేఽమోఽతిథిం। భుఙ్క్తేసపాతకంభుఙ్క్తేనిమన్త్రితస్తస్యకిల్బిషీ॥
బ్రాహ్మణాద్యాస్తుయేవర్ణాస్స్వధర్మాదన్యతోముఖమ్।
యాన్తితేనగ్నసంజ్ఞాంతు హీనకర్మస్వవస్థితాః॥ 48
చతుర్ణామాయత్రవర్ణానాం మైత్రేయాత్యన్తసంకరః।
తత్రాస్యాసాధువృత్తీనాముపఘాతాయజాయతే॥ 49
అనభ్యర్చ్యబుభుక్షీదేవాఽపితృభూతాతిథిం స్తథాయోభుఙ్క్తేతస్యసల్లాపాత్పతన్తినరకేనరాః॥
తస్మాదేతాన్నరోనగ్నాంస్త్రయీసంత్యాగదూషితాన్।
సర్వదావర్జయేత్ప్రాజ్ఞఆలాపస్పర్శనాదిషు॥ 51
శ్రద్ధావద్భిఃకృతంయత్నాద్దేవాఽపితృపితామహాఽఽఽ। నప్రీణయతితచ్ఛ్రాద్ధంయదేభిరవలోకితమ్॥
శ్రూయతేచపురారాజాఖ్యాతఃశతధనుర్భువి। పత్నీచతస్యశైశ్యాఽభూత్పతిధర్మపరాయణా॥
పతివ్రతామహాభాగా సత్యశౌచదయాన్వితా। సర్వలక్షణసంపన్నా సంపన్నావినయేనచ॥ 54
నతురాజాతయాసార్ధందేవదేవంజనార్దనమ్। ఆరాధయామాసవిభుంపరమేణసమాధినా॥ 55
హోమైర్జప్యైస్తథాదానైరుపవాసైశ్చభక్తితః। పూజాభిశ్చానుదివసం తస్మానాన్యమానసః॥
ఏకదాతుసమంస్నాతౌతౌతుభార్యాపతీజలే। భాస్కరస్యసముత్తీర్ణౌకాతిక్యాంసముపోషితౌ।
పాషణ్డినమథాయాన్తం సంముఖంతావపశ్యతామ్॥ 57
చాపాచార్యస్యతస్యాసౌసఖారాజ్ఞోమహాత్మనః। అతస్తద్గౌరవాత్తేనసహాలాపమథాకరోత్॥ 58
నతుసావాగ్యతాదేవీతస్యపత్నీపతివ్రతా। ఉపోషితాస్మీతిరవిం తస్మైదృష్ట్వేదమబ్రవీత్॥ 59
సమాగమ్యయథాన్యాయ్యం దంపతీతౌయథావిధి। విష్ణోర్భూజాదికంసర్వంకృతవన్తౌద్విజోత్తమ!॥

కాలేనగచ్ఛతా రాజామమారాసాసపత్నజిత్ । అన్వాహరోహసాదేవీచితాస్థంభోపతింపతిమ్ ॥ 61
సతుతేనాపచారేణ శ్వాజజ్ఞేవసుధాపతిః । ఉపోషితేనపాషండసల్లాపోయత్కృతోఽభవత్ ॥ 62
సాపిజాతిస్మరాజజ్ఞే కాశీరాజసుతాశుభా । సర్వవిజ్ఞానసంపూర్ణా సర్వలక్షణపూజితా ॥ 63
తాంపితాదాతుకామోభూద్వరాయవినివారితః । తయైవతన్వ్యావిరతోవివాహారమ్భతోనృపః॥64
తతస్సాదివ్యయాదృష్ట్యాదృష్ట్వాశ్వానిజంపతిమ్ । విదిశాఖ్యంపురంగత్వాశదవస్థందదర్శతమ్ ॥
తందృష్ట్వైవమహాభాగంశ్వానభూతంపతింతదా । దదౌతస్మైసదాహారంసత్కారప్రవణంశుభా ॥ 66
భుఞ్జతందత్తయాసోన్నమతిమృష్టమభీప్సితమ్ । స్వజాతిలలితంకుర్వ్వబహుచాటుచకారవై ॥ 67
అతీవప్రీతాబాలాకుర్వతాచాటుతేనసా । ప్రణామపూర్వమాహేదందయతంకుయోనిజమ్ ॥
స్మర్యతాంతస్మహారాజదాక్షిణ్యాల్లపితంత్వయా। యేనశ్వయోనిమాపన్నోమమచాటుకరోభవాన్ ॥
పాషండినంసమాభాష్యతీర్థస్నానాదనన్తరమ్ । ప్రాప్తోసికుక్షితాంయోనింకింనస్మరసితద్విభో॥ 70

శ్రీపరాశర ఉవాచ ·—

తయైవంస్మారితేతస్మిన్పూర్వజాతికృతేతదా । దధ్యౌచిరమథావాప నిర్వేదమతిదుర్లభమ్ ॥ 71
నిర్విణ్ణచిత్తస్సతతోనిర్గత్యనగరాద్బహిః । మహాప్రపతనంకృత్వాసాగాల్లీంయోనిమాగతః॥72
సాపిద్వితీయేసంప్రాప్తేవీథ్యాదివ్యేనచక్షుషా। జాత్యాసృగాలంతంద్రష్టుంయయౌకోలాహలంగిరిమ్॥
తత్రాపిదృష్ట్వాతంప్రాహసాగాల్లీంయోనిమాగతమ్।భర్తారమతిచార్వఙ్గీతనయాపృథివీపతేః ॥

పత్న్యువాచ —

అపిస్మరసిరాజేన్ద్రశ్వయోనిస్థస్యయన్మయా । ప్రోక్తంతేపూర్వచరితంపాషణ్డాలాపసంశ్రయమ్ ॥
పున స్తయోక్తస్సజ్ఞాత్వాసత్యంసత్యవతాంవరః । కాననేసనిరాహార స్తత్యాజస్వకళేబరమ్ ॥ 76
భూయ స్తతోవృకోజజ్ఞేగత్వాతంనిజగేహనే । స్మారయామాసభార్తారంపూర్వవృత్తమనిన్దితా॥
సత్వంవృకోమహాభాగ । రాజాశతధనుర్భవాన్ ।
శ్వాభూత్వాత్వంసృగాలోఽభూవ్వకత్వంసాంప్రతంగతః ॥ 78
స్మారితేనయదాత్యక్తస్తేనాత్మగృద్ధితాంగతః । అవాపసాపునశ్చైనంబోధయామాసమానినీ ॥
నరేన్ద్ర! స్మర్యతామాత్మా హ్యాలంతేగృద్ధిచేష్టయా ।
పాషణ్డాలాపజాతోఽయం దోషోయద్గృద్ధితాంగతః ॥ 80
తతఃకాకత్వమాపన్నం సమన న్తరజన్మని । ఉవాచతన్వీభర్తారముపలభ్యాత్మయోగతః ॥ 81
అశేషభూభృతఃపూర్వంవశ్యాయస్మై బలిందదుః । సత్వంకాకత్వమాపన్నోజాతోద్యబలిభుక్ర్ప్రభో॥
ఏవమేవబకత్వేఽపి స్మారితస్సపురాతనమ్ । తత్యాజభూపతిఃప్రాణాన్మయూరత్వమవాపచ ॥ 83
మయూరత్వేతతస్సావై చకారానుగతింశుభా । దన్తైఃప్రతిక్షణంభోజైర్యఃబాలాతజ్జాతిభోజనైః ॥84
తత స్తుజనకోరాజావాజిమేధంమహాక్రతుమ్ । చకారతస్యావభృథే స్నాపయామాసతంతదా॥ 85
స్నాత్వాస్వయంచతన్వఙ్గీ స్మారయామాసతంపతిమ్ ।
యథాఽసౌశ్వసృగాలాద్యా యోనీర్జగ్రాహపార్థివః ॥ 86
స్మృతజన్మక్రమస్సోఽథతత్యాజస్వకళేబరమ్ । జజ్ఞేసజనకస్యైవ పుత్రోఽసౌసుమహాత్మనః ॥ 87

తతస్సాపితరంతస్యావివాహార్థమచోదయత్ । గృహాసికారయామాసతస్యారాజాస్వయంవరమ్ 88
స్వయంవరేకృతేసాతంసంప్రాప్తంపతిమాత్మనః । వరయామాసభూయోపిభర్తృభావేనభామినీ ॥
బుభుజేచతయాసార్ధంసభోగాన్నృపనన్దనః । పితర్యుపరతేరాజ్యం విదేహేషుచకారసః ॥ 90

ఇయాజయజ్ఞైరనుబహూన్ దదౌదానానిచార్థినామ్ ।
పుత్రానుత్పాదయామాస యుయుధేచసహారిభిః ॥ 91
రాజ్యంభుక్త్వాయథాన్యాయ్యం పాలయిత్వావసుంధరామ్ ।
తత్యాజసప్రియాన్ప్రాణాన్ సంగ్రామేధర్మతోనృపః ॥ 92
తతశ్చితాస్థంతంభూయో భర్తారంసాశుభేక్షణా ।
అన్వారోహావిధివద్యథాపూర్వమువాన్వితా ॥ 93
తతోఽవాపతయాసార్ధం రాజపుత్ర్యాసపార్థివః ।
బన్ధూనతీత్యవైలోకాన్ లోకాన్కామదుహోఽక్షయాన్ ॥ 94
స్వర్గాక్షయత్వమతులం దాంపత్యమతిదుర్లభమ్ ।
ప్రాప్తంపుణ్యఫలంప్రాప్య సంశుద్ధింతాంద్విజోత్తమ ॥ 95

ఏషపాషణ్డసంభావదోషఃప్రోక్తోమయాద్విజ । తథాశ్వమేధావభృథస్నానమాహాత్మ్యమేవచ ॥
తస్మాత్పాషణ్డిభిఃపాపైరాలాపస్పర్శనంత్యజేత్ । విశేషతఃక్రియాకాలేయజ్ఞదానాపిదీక్షితః॥ 97
క్రియాహానికృత్వేయస్యమాసమేకంప్రజాయతే। తస్యావలోకనాత్సూర్యంప్రపశ్యేన్నతిమాన్నరః
కింపునర్యైస్తుసంత్యక్తాత్రయీసవాత్మనాద్విజ । పాషణ్డభోజిభిఃపాపైర్వేదవాదవిరోధిభిః॥
సహాలాపస్తుసంసర్గస్సహాస్యాచాతిపాపినీ । పాషణ్డిభిర్మనుష్యాణాం స్పర్శస్తస్మాత్తుపరివర్జయేత్ ॥

పాషణ్డినోవికర్మస్థాన్ బైడాలవ్రతికాన్శఠాన్ ।
హైతుకాన్బకవృత్తీంశ్చ వాఙ్మాత్రేణాపినార్చయేత్ ॥ 101
దూరతస్తైస్తుసంపర్కస్త్యజ్యశ్చాప్యతిపాపిభిః ।
పాషణ్డిభిర్మనుష్యాణాం స్పర్శస్తస్మాత్తుపరివర్జయేత్ ॥ 102

ఏతేనగ్నాస్తవాఖ్యాతాదృష్టాశ్చాశుద్ధోపఘాతకాః।ఏషాంసంభాషణాత్పుంసాందినపుణ్యంప్రణశ్యతి॥
ఏతేపాషణ్డినఃపాపానశ్యన్తానాలపేద్బుధః । పుణ్యంనశ్యతిసంభాషాదేతేషాంతద్దినోద్భవమ్ ॥
పుంసాంజటాధరణమార్ద్ర్యవాంవృథైవ మోహాశినామఖలశౌచినిరాకృతానామ్ ।
తోయప్రదానపితృపిణ్డబహిష్కృతానాం సంభాషణాదపినరానరకంప్రయాన్తి ॥ 105

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే తృతీయాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

తృతీయాంశమాప్తః

శ్రీ

నారాయణాయ నమః.

అథ శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవన్ యజ్ఞైరాచార్యైస్సాధుకర్మణ్యవస్థితైః।తన్మహ్యం గురుణాఖ్యాతం నిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్
వర్ణధర్మాస్తథాఽఽఖ్యాతా ధర్మాంశ్చాశ్రమేషువై ।
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంవంశాన్ రాజ్ఞాంత్వంబ్రూహిమేగురో! ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయ! శ్రూయతామయమనేకయజ్వాపేరధీరశూరభూపాలంకృతోబ్రహ్మాదిమానవో
వంశః॥ 3 ॥ తస్యవంశస్యానుపూర్వ్యమశేషపాపప్రణాశన యమైత్రేయ! తాంశృణు ॥ 4
సకలజగతామాదిరనాదిర్భూతస్సర్గస్థిత్యుపసంహారకారణమవ్యయోభగవాన్విష్ణుః। తస్యబ్రహ్మాణో
మూర్తకంస్వరూపంహిరణ్యగర్భాఖ్యోబ్రహ్మాణ్డభూతోభగవాన్బ్రహ్మావైప్రాగ్భవ ॥ 5
బ్రహ్మణశ్చదక్షిణాఙ్గుష్ఠజన్మాదక్షఃప్రజాపతిః। దక్షస్యాప్యదితిఃఅదితేర్వివస్వాన్ వివస్వతోమనుః॥
మనోరిక్ష్వాకునృగధృష్టశర్యాతినరిష్యన్తనాభాగదిష్టకరూశపృషధ్రాఖ్యా నవపుత్రాబభూవుః॥ 7
ఇష్టించమిత్రావరుణౌమానుషపుత్రకామశ్చకార ॥ 8
తత్రాపహ్నుతే హోతురపచారాదిళానామ కన్యా బభూవ ॥ 9
సైవ చమిత్రావరుణయోఃప్రసాదాత్సుద్యుమ్నోనామ మనోఃపుత్రోమైత్రేయాపీత్ ॥ 10
పునశ్చేశ్వరకోపాత్ స్త్రీసతీ సోమసూనోర్బుధస్యాశ్రమసమీపే బభ్రామ ॥ 11
సానురాగశ్చ తస్యాం బుధః పురూరవసమాత్మజముత్పాదయామాస ॥ 12
జాతేచతస్మిన్నమిత తేజోభిఃపరమబుషిభిఃఇష్టిమయఃబుజ్మాయాయజుర్మయస్సామమయోఽ
థర్వణమయఃసర్వమయోమనోమయోజ్ఞానమయోవిజ్ఞానమయోనకిఞ్చన్మయోఽమృతమయో
భగవాన్ యజ్ఞపురుషస్వరూపీ సుద్యుమ్నస్యపుంస్త్వమఖిలమద్భిర్వ్యధావిష్ణుస్తత్ప్రసాదా
దిళా పునరపిసుద్యుమ్నోఽభవత్ ॥ 13 ॥ తస్యాప్యుత్కలగయవినతాస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః॥14
సుద్యుమ్నస్తుస్త్రీపూర్వత్వాత్ రాజ్యభాగంనలేభే ॥ 15
తత్పిత్రాతు వసిష్ఠవచనాత్ప్రతిష్ఠానంనామనగరం సుద్యుమ్నాయదత్తం, తచ్చాస్యపురూరవసే
ప్రాదాత్ ॥ 16 ॥ పృషధ్రస్తుమనుపుత్రోగురుగోవధాత్ శూద్రత్వమగమత్ ॥ 17
కరూశాత్కారూశాః క్షత్రియామహాబలపరాక్రమా బభూవుః ॥ 18
దిష్టపుత్రస్తునాభాగోవైశ్యతామగమత్। తస్మాద్బలంధనఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 19

బలంధనాద్వత్సప్రీతిరుదారకీర్తిః ॥ 20 ॥ వత్సప్రీతేఃప్రాంశురభవత్ ॥ 21
ప్రజాపతిశ్చప్రాంశోరేకోఽభవత్ ॥ 22 ॥ తతశ్చఖనిమిత్రః ॥ 23 ॥ తస్మాచ్చక్షుషుమః ॥ 24
చక్షుషాచ్చాతిబలపరాక్రమోవింశోఽభవత్ ॥ 25 ॥ తతోవివింశకః ॥ 26
తస్మాచ్చఖనినేత్రః ॥ 27 ॥ తతశ్చాతివిభూతిః ॥ 28
అతివిభూతేరతిబలపరాక్రమః కరంధమః పుత్రోఽభవత్ ॥ 29 ॥ తస్మాదవ్యవిక్షిత్ ॥ 30
అవిక్షితోఽప్యతిబలపరాక్రమః పుత్రో మరుత్తోనామాభవత్ । యస్యేమావద్యాపిశ్లోకా గీయంతే ॥
మరుత్తస్యయథాయజ్ఞస్తథాకస్యాభవద్భువి । సర్వంహిరణ్మయంయస్యయజ్ఞవస్త్వతిశోభనమ్ ॥
అమాద్యదిన్ద్రస్సోమేన దక్షిణాభిర్విజాతయః । మరుతఃపరివేష్టారఃసదస్యాశ్చదివౌకసః ॥ 33
సమరుత్తశ్చక్రవర్తీ నరిష్యన్తనామానంపుత్రమవాప ॥ 34 ॥ తస్మాచ్చదమః ॥ 35
దమస్యపుత్రోరాజవర్ధనోజజ్ఞే ॥ 36 ॥ రాజవర్ధనాత్సువృద్ధిః ॥ 37 ॥ సువృద్ధేఃకేవలః ॥ 38
కేవలాత్సుధృతిరభూత్ ॥ 39 ॥ తతశ్చనరః ॥ 40 ॥ తస్మాచ్చన్ధ్రిః ॥ 41
తతఃకేవలోఽభూత్ ॥ 42 ॥ కేవలాద్బన్ధుమాన్ ॥ 43 ॥ బన్ధుమతోవేగవాన్ ॥ 44
వేగవతోబుధః ॥ 45 ॥ తతశ్చతృణబిన్దుః ॥ 46 ॥ తస్యాప్యేకాకన్యాఇలబిలానామ ॥ 47
తంచాలమ్బుసానామవరాప్సరాస్తృణబిన్దుంలేభే ॥ 48
తస్యామప్యస్యవిశాలోజజ్ఞే యఃపురీం వైశాలీంనామ నిర్మమే ॥ 49
హేమచన్ద్రశ్చవిశాలస్యపుత్రోఽభవత్ ॥ 50 ॥ తస్మాచ్చన్ధ్రిః ॥ 51
తతధూమ్రాక్షఃసుతోఽభూత్ ॥ 52 ॥ తస్యాపిసృఞ్జయోఽభూత్ ॥ 53 ॥ సృఞ్జయాత్సహదేవః ॥ 54
తతశ్చకృశాశ్వోనామపుత్రోఽభూత్ ॥ 55
సోమదత్తఃసృఞ్జయాశ్వమేధానాజహార ॥ 56 ॥ తత్పుత్రోజనమేజయః ॥ 57
జనమేజయాత్సుమతిః ॥ 58 ॥ ఏతేవైశాలికాభూభృతః ॥ 59 ॥ శ్లోకోఽప్యత్రగీయతే ॥ 60
తృణబిన్దోఃప్రసాదేనసర్వేవైశాలికానృపాః । దీర్ఘాయుషోమహాత్మానోపర్యవర్తోత్తమార్మికాః ॥
శర్యాతేఃకన్యానుకన్యానామాభవత్ । యామువయేమీచ్యవనః ॥ 62
ఆనర్తనామాపరమధార్మికశ్శర్యాతిపుత్రోఽభూత్ ॥ 63
ఆనర్తస్యాపిరేవతనామాపుత్రోజజ్ఞేయోసావానర్తవిషయంబుభుజే। పురీంచకుశస్థలీమధ్యువాస॥64॥ రేవతస్యాపిరైవతఃపుత్రఃకకుద్మినామధర్మాత్మాభ్రాతృశతస్య జ్యేష్ఠోఽభవత్ ॥65
తస్యచరేవతీనామకన్యాఽభవత్ ॥ 66
సతామాదాయకన్యేయమహంతీతిభగవన్తమబ్జయోనింప్రష్టుం బ్రహ్మలోకంజగామ ॥ 67
తావచ్చబ్రహ్మణోఽన్తరేహాహాహూహూసంజ్ఞాభ్యాంగన్ధర్వాభ్యామతిక్రాన్తానామదివ్యం గాన్ధర్వమగీయత ॥ 68
తచ్చత్రిమూర్గపరివృత్తైరనేకయుగపరివృత్తిస్థిన్నపిరైవతఃశృణ్వన్ముహూర్తమివమేనే ॥

గీతావసానేభగవన్తమబ్జయోనింప్రణమ్య వైవతఃకన్యాయోగ్యం వరమపుచ్ఛత్ ॥ 70
తంచాహభగవాఁకథయయోఽభిమతస్తేవరఇతి ॥ 71
పునశ్చప్రణమ్యభగవతేతస్మైయథాభిమతానాత్మన స్సవరాఁకథయామాస ।
కపాంభగవతోఽభిమత ఇతియస్మైకన్యాంప్రయచ్ఛామీతి ॥ 72
తతఃకించిదవనతశిరాఃసస్మితం భగవానబ్జయోనిఃప్రాహ ॥ 73
యదేతేభగవతోఽభిమతాస్తేషాంసాంప్రతమపత్యోత్పత్యసంతతిరప్యవనితలేఽస్తి ॥ 74
బహూనితవాత్రైతద్గాన్ధర్వింశృణ్వతశ్చతుర్ముఖాగాయతీతాని ॥ 75
సాంప్రతంమహీతలేఽష్టావింశతితమమన్వన్తరంచతుర్ముఖమతీతప్రాయంపర్తతే ॥ 76
అసన్నోహికలిః ॥ 77 ॥ అన్యస్మైకన్యారత్నమిదంభవతైకాకినాదేయమ్ ॥ 78
భవతోఽపిపుత్రమిత్రభృత్యకళత్రబన్ధుబలకోశాదయఃసమస్తాఃకాలేనైతేనాత్యన్తమతీతాఃస్యుః ॥ 79
తతఃపునరప్యుత్పన్న సాధ్వసఃసరాజాభగవన్తంప్రణమ్యపప్రచ్ఛ ॥ 80
భగవన్నేవమవస్థితేమయేయంకస్మైదేయేతి ॥ 81
తతస్సభగవాఁకించిదవనమ్రకంధరఃకృతాఞ్జలిర్భూత్వాసర్వలోకగురుర్మాబ్జయోనిరాహ ॥82

బ్రహ్మోవాచ :—

నహ్యాదిమధ్యాన్తమజస్యయస్య వినోవయంసర్వమయస్యధాతుః ।
నచస్మరూపంనపరంప్రభావం నచైవసారంపరమేశ్వరస్య ॥ 83
కలాముహూర్తాదిమయశ్చకాలో నయద్విభూతేఃపరిణామహేతుః ।
అజస్యనాశస్యసమస్తమూర్తేరనామరూపస్యసనాతనస్య ॥ 84
యస్యప్రసాదాదహమచ్యుతస్య భూత ప్రజాసృష్టికరోఽస్తకారీ ।
క్రోధాచ్చరుద్రఃస్థితిహేతుభూతో యస్మాచ్చమధ్యేపురుషఃపరస్మాత్ ॥ 85
మద్రూపమాస్థాయసృజత్యజోయఃస్థితౌచయోఽసౌపురుషస్వరూపీ ।
రుద్రస్వరూపీణచయోఽత్తివిశ్వం ధత్తేతథాఽన్తస్తవపుస్సమస్తమ్ ॥ 86
శక్రాదిరూపీపరిపాతివిశ్వమకేన్ద్రురూపశ్చతమోహినస్తి ॥
పాతాయయోఽగ్ని స్త్వముపైతిలోకాఁ బిభర్తిపృథ్వీవపురవ్యయాత్మా ॥ 87
చేష్టాంకరోతిశ్వసనస్వరూపీ లోకస్యతృప్తించజలాన్నరూపీ ।
దదాతివిశ్వస్థితిసంస్థితస్తు సవాఁవకాశంచనభస్స్వరూపీ ॥ 88
యస్సృజ్యతేసగఁకృదాత్మనైవ యఃపాల్యతేపాలయితాచదేవః ।
విశ్వాత్మనాసంహ్రియతేఽన్తకారీ పృథక్త్రయస్యాస్యచయోఽవ్యయాత్మా ॥ 89
యస్మిఁజగద్యోజగదేతదాద్యో యశ్చాశ్రితోఽస్మిఁజగతిస్వయంభూః ।
సవఁభూతప్రభవోధఁత్ర్యాం స్వాంశేనవిష్ణుస్నృపతేఽవతీర్ణః ॥ 90

కుశస్థలీయాదవభూపరమ్యా పురీపురాఽభూదమరావతీవ ।
సాద్వారకాసంప్రతితత్రచాస్తే సకేశవాంశోబలదేవనామా ॥ 91
తస్మైత్వమేనాంతనయాంనరేంద్రి ప్రయచ్ఛమాయామనుజాయజాయామ్ ।
శ్లాఘ్యోవరోఽసౌతనయాతవేయం స్త్రీరత్నభూతాసదృశోహియోగః ॥ 92

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతీరితోఽసౌకమలోద్భవేన భువంసమాసాద్యపతిఃప్రజానామ్ ।
దదర్శహ్రస్వాంపుహుషానశేషానల్పోజసఃస్వల్పవిపేకవీర్యాన్ ॥ 93
కుశస్థలీంతాంచపురీముపేత్య దృష్ట్వాన్యరూపాంప్రదదాసకన్యామ్ ।
సీరాయుధాముస్ఫుటికాచలాభవఽస్థలాయాతుధీనరేంద్రిః ॥ 94
ఉచ్చైఃప్రమాణామితితామవేక్ష్యస్వలాంగలాగ్రేణసతాలకేతుః ।
వినామయామాసతతశ్చసాపి బభూవసద్యోవనితాయుధాఽన్యా ॥ 95
తాంరేవతీంరైవతభూపకన్యాం సీరాయుధోఽసావిధినోపయేమే ।
దత్వాచకన్యాంసనృపోజగామ హిమాచలంవైతపసేధృతాత్మా ॥ 96

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యావచ్ఛబ్రహ్మలోకాత్తు కకుద్మీరైవతోనాభ్యేతి తావత్పుణ్యజనసంజ్ఞారాక్షసాస్తామస్య
పురీంకుశస్థలీంనిజఘ్నుః ॥ 1 ॥ తచ్చాస్యభ్రాతృశతంపుణ్యజనత్రాసాద్దిశోభేజే ॥ 2
తదన్వయాశ్చక్షత్రియాఃసర్వదిక్ష్వభవన్ ॥ 3 ॥ వృష్టస్యాపివాష్టకంక్షత్రమభవత్ ॥ 4
నాభాగస్యాత్మజోనాభాగసంజ్ఞోఽభవత్ ॥ 5 ॥ తస్యాప్యమ్బరీషః ॥ 6
అమ్బరీషస్యాపివిరూపోఽభవత్ ॥ 7 ॥ విరూపాత్పృషదశ్వోజజ్ఞే ॥ 8 ॥ తతశ్చరథీతరః ॥ 9

అత్రాయంశ్లోకః ·—

ఏతేక్షత్రప్రసూతావైపునశ్చాఙ్గిరసాస్మృతాః। రథీతరాణాంప్రవరాఃక్షత్రోపేతాద్విజాతయఇతి॥
క్షుతవతశ్చమనోరిక్ష్వాకుఘ్రాణతఃపుత్రోజజ్ఞే ॥ 11
తస్యపుత్రశతప్రధానావికుక్షినిమిదణ్డాఖ్యాస్త్రయఃపుత్రాః ॥ 12
శకునిప్రముఖాఃపఞ్చాశత్పుత్రాఉత్తరాపథరక్షితారోబభూవుః ॥ 13

చత్వారింశదష్టౌచదక్షిణాపథభూపాలాః ॥ 14
సచేక్ష్వాకురష్టకాయాముత్పాద్యశ్రాద్ధాహంమాంసమానయేతివికుక్షీమాజ్ఞాపయామాస ॥ 15
తథేతిగృహీత్వాశ్వనమభ్యేత్యానేకాన్వృగాన్హత్వాతిశ్రాన్తోఽతిక్షుత్పరీతోవికుక్షీకేకం
శశమభక్షయత్ । శేషంచమాంసమానీయపిత్రేనివేదయామాస ॥ 16
ఇక్ష్వాకుణాఇక్ష్వాకుకులాచార్యస్తత్రోపేక్షణాయువసిష్ఠశ్చోదితఃప్రాహతదలమనేనామేధ్యే
నామిపేణ దురాత్మనాఽనేనత్వత్పుత్రేణైతన్మాంసముపహతం యతోఽనేనశశోభక్షీతః ॥ 17
తతశ్చాసావికుక్షిర్గురుణైవముక్తఃశశాదసంజ్ఞామవాప పిత్రాచపరిత్యక్తః ॥ 18
పితర్యుపరతేచాసావఖిలామేతాంపృథ్వీంధర్మతశ్శశాస ॥ 19
శశాదస్యపురంజయోనామపుత్రోఽభవత్ ॥ 20 ॥ తస్యేదంచాన్యత్ ॥ 21
పురాహిత్రేతాయాందైవాసురమతిభీమణంయుద్ధమూసీత్ ॥ 22
తత్రచాతిబలిభిరసురైరమరాఃపరాజితాస్తేభగవన్తం విష్ణుమారాధయాంచక్రుః ॥ 23
ప్రసన్నశ్చదేవానామనాదినిధనఃసకలజగత్పరాయణోనారాయణఃప్రాహ ॥ 24
జ్ఞాతమేతన్మయాయుష్మాభిర్యదభిలషితంతదర్థమిదంశ్రూయతామ్ ॥ 25
పురంజయోనామశశాదస్యరాజర్షేరనయఃక్షత్రియప్రవరఃతచ్ఛరీరేహమంశేనస్వయమేవావతీ
ర్యతానశేషానసురాన్నిహనిష్యామితద్భవద్భిఃపురంజయోసురవధార్థముద్యోజ్యఃకార్యతామితి॥
ఏతచ్ఛ్రుత్వాప్రణమ్యభగవన్తంవిష్ణుమమరాఃపురంజయసకాశమాజగ్ముఃతూచుశ్చైనమ్ ॥ 27
భోభోఃక్షత్రియవర్యాస్మాభిరభ్యర్థితేన భవతాఽస్మాకమరాతివధోద్యతానాంకర్తవ్యంసాహా
య్యమిచ్ఛామఃతద్భవతాస్మాకముభ్యగతానాంప్రణయభఙ్గోనకార్యఇత్యుక్తఃపురంజయఃప్రాహ॥
త్రైలోక్యనాథోయంరాజాయుష్మాకమిన్ద్రోశశతక్రతుఃఅస్యయద్యహంస్కన్ధాధిరూఢో
యుష్మదరాతిభిస్సహయోత్స్యేతదహంభవతాంసహాయస్స్యామ్ ॥ 29
ఇత్యాకర్ణ్యసమస్తదేవైరిన్ద్రేణచ బాఢమిత్యేవ సమున్విచ్ఛితమ్ ॥ 30
తతశ్చశతక్రతోర్వృషభరూపధారిణఃకకుత్స్థోఽతితోమసమన్వితోభగవతశ్చరాచరగురో
రచ్యుతస్య తేజసాఽప్యాయితోదేవాసురసంగ్రామే సమస్తానేవాసురాన్నిజఘాన ॥ 31
యతశ్చవృషభకకుత్స్థేనతేనరాజ్ఞాదైతేయబలంనిషూదితంతతశ్చాసౌకకుత్స్థసంజ్ఞామవాప ॥ 32
కకుత్స్థస్యాప్యనేనాఃపుత్రోఽభవత్ ॥33॥ పృథురనేనసః ॥34॥ పృథోర్విష్టరాశ్వః ॥ 35
తస్యాపిచాన్ధ్ర్యో యువనాశ్వః ॥ 36
చాన్ధ్ర్యస్యతస్యయువనాశ్వస్యచ శాబస్తః యుః పురీంశాబస్తీంనివేశయామాస ॥ 37
శాబస్తస్యబృహదశ్వః ॥ 38 ॥ తస్యాపికువలయాశ్వః ॥ 39
యోసావుదఙ్ముఖస్యమహాఽరణ్యకారణాందున్దునామానమసురం నైష్ణవేనతేజసాప్యాయితఃపు
త్రసహస్రైరేకవింశతిభిఃపరివృతోజఘాన దున్దుమారసంజ్ఞాంచావాప ॥ 40

తస్యచసమస్తాపీవ పుత్రాః దుస్దుముఖనిశ్వాసాగ్నినా విప్లుష్టావినేశుః ॥ 41
దృఢాశ్వచన్దాశ్వకపిలాశ్వాస్త్రయం కేవలమవశేషితాః ॥ 42
దృఢాశ్వాద్ధర్యశ్వః ॥ 43 ॥ తస్మాచ్చప్రసేనజిత్ ॥ 44 ॥ నికుమ్భస్యామితాశ్వః ॥ 45
తతశ్చకృశాశ్వః ॥ 46 ॥ తస్మాచ్చప్రసేనజిత్ ॥ 47 ॥ ప్రసేనజితోయువనాశ్వోఽభవత్ ॥ 48
తస్యచాపుత్రస్యాతినిర్వేదాత్ మునీనామాశ్రమమణ్డలే నివసతఃకృపాళుభిస్తైర్ముఁనిభిరపత్యో
త్పాదనాయేష్టిఃకృతా ॥ 49॥ తస్యాంచ మధ్యరాత్రనిర్వృత్తాయాం మన్త్రపూతజలపూర్ణం
కలశంవేదిమధ్యేనివేశ్యతేమునయఃసుషుపుః ॥ 50
సుష్వేషుచతేష్వతీవతృట్పరీతస్సభూపాలస్తమాశ్రమంవివేశ ॥ 51
సుప్తాంశ్చతాన్మునీన్నృపోత్థాపయామాస ॥ 52
తతస్సకలశజలమపరిమేయమాహాత్మ్యమన్త్రపూతంపపౌ ॥ 53
ప్రబుద్ధాశ్చఋషయఃపప్రచ్ఛుఃకేనైతన్మన్త్రపూతంవారిపీతమ్ ॥ 54
అత్రహిపీతే రాజ్ఞోఽస్యయువనాశ్వస్యపత్న్యమహాబలపరాక్రమసంపన్నంపుత్రంజనయిష్యతీతి।
తద్వచనమాకర్ణ్యసరాజా అజానతామయాపీతమితిత్యాహ ॥ 55
గర్భోయువనాశ్వస్యోదరేఽభవత్ క్రమేణచవవృధే ॥ 56
ప్రాప్తసమయశ్చదక్షిణాజ్జఘనాత్కుక్షిమవనీపతేర్నిర్భిద్యసశ్చక్రామ ॥ 57
సచరాజామమార ॥ 58 ॥ జాతోనామైషకంధాస్యతీతితేమునయఃప్రోచుః ॥ 59
అథాగమ్యదేవరాజోఽబ్రవీత్, మాంమయంధాస్యతీతి ॥ 60
తతోమాంధాతృనామాసోఽభవత్ వక్త్రేచాస్యప్రదేశినీదేవేన్ద్రేణన్యస్తాతాంపపౌ ॥ 61
తాంచామృతస్రావిణీమాస్వాద్యైవ సవ్యవర్ధత ॥ 62
సతుమాంధాతాచక్రవర్తీసప్తద్వీపాంమహీంబుభుజే ॥ 63 ॥ భవతిచాత్రశ్లోకః ॥ 64
యావత్సూర్యఉదేతిస్మయావచ్చప్రతితిష్ఠతి। సర్వంతద్యావనాశ్వస్యమాంధాతుఃక్షేత్రముచ్యతే ।
మాన్ధాతాశశిబిన్దోర్దుహితరమిన్దుమతిముపయేమే ॥ 66
॥సుకుత్స్మమ్బరీషంముచుకుందంచ తస్యాంపుత్రత్రయముత్పాదయామాస ॥ 67
పఞ్చాశద్దుహితరస్తస్యామేవ తస్యనృపతేర్బభూవుః ॥ 68
ఏతస్మిన్నన్తరేబహ్వృచస్సౌభరినామఋషిరన్తర్జలేద్వాదశాబ్దంకాలమువాస ॥ 69
తత్రచాన్తర్జలేసంమదోనామాతిబహుప్రజోఽతిప్రమాణోమీనాధిపతిరాసీత్ ॥ 70
తస్యపుత్రపౌత్రదౌహిత్రాఃపృష్ఠతోగ్రతఃపార్శ్వతఃపక్షపుచ్ఛశిరసాంచోపరిభ్రమన్తస్తేనైవ
సహామానిశమతినిర్వృతాఆసిరే ॥ 71
సచాపత్యస్నేహోపచీయమానహృదయోబహుప్రకారం తస్యాఽపత్యతఃస్వైర్వ
పుత్రపౌత్రదౌహిత్రాదిభిస్సహానుదినంసుతరాంరేమే ॥ 72

అథాన్తర్జలావస్థితస్య సౌభరేరేకాగ్రతాసమాధానమపహాయానుదినమన్తస్యమత్స్యస్యాత్మజ
పౌత్రదౌహిత్రాదిభిస్సహోత్తిరమణీయంలలితమవేక్ష్యాచిన్తయత్ ॥ 73

అహోధన్యోఽయమీదృశమప్యభిమతమన్యోన్యన్తరమవాప్నై ర్యభిరాత్మజపౌత్రదౌహిత్రాది
భిస్సహరమమాణోతీవాస్మాకంస్పృహాముత్పాదయతి ॥ 74

వయమప్యేవంపుత్రాదిభిస్సహరమిష్యామఇత్యేవమభిసమీక్ష్యసతస్మాదన్తర్జలాన్నిష్క్రమ్య
సన్తానాయనివేష్టుకామఃకన్యార్థంమాన్ధాతారంరాజానమగచ్ఛత్ ॥ 75

ఆగమనశ్రవణసమనన్తరంచోత్థాయతేనరాజ్ఞాసమ్యగభ్యర్హితఃపూజితఃకృతాసనపరిగ్రహః
సౌభరిరువాచరాజానమ్ ॥ 76

సౌభరిరువాచ :—

నివేష్టుకామోస్మినరేన్ద్రికన్యాంప్రయచ్ఛమేమాప్రయంవిభాజ్ఞీఃఁ ।
నహ్యర్థినఃకార్యవశాదుపేతాఃకకుత్థ్సనవంశేవిముఖాఃప్రయాన్తి ॥ 77

అన్యేఽపిసన్త్యేవనృపాఃపృథివ్యాం మాన్ధాతరేపాంతనయాఃప్రసూతాఃఁ ।
కింత్వర్థినామర్థితదానదీక్షాకృతవ్రతంశ్లాఘ్యమిదంకులంతే ॥ 78

శతార్ధసంఖ్యాస్తవసన్తికన్యాస్తాసాంమమైకాంనృపతేప్రయచ్ఛ ।
యత్ప్రార్థనాభఙ్గభయాద్బిభేమి తస్మాదహంరాజవరాతిదుఃఖాత్ ॥ 79

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిఋషివచనమాకర్ణ్యఁ సరాజా జరాజర్షభితదేవంతమృషిమువలోక్యప్రత్యాఖ్యాన
కాతరస్తస్మాచ్ఛాపతోఽబిభ్యత్, కించిదధోముఖశ్చిరందధ్యౌ ॥ 80

నకేన్ద్రికస్మాత్సముపైషిచిన్తామసహ్యముక్తంనమయాఽత్రకించిత్ ॥
యాఽవశ్యదేయాతనయాతథైవ కృతార్థతానోయదికించలబ్ధా ॥ 81

అథతస్యభగవతఃశాపభీతఃసప్రశ్రయస్తమువాచాసౌరాజా ॥ 82

రాజా ఉవాచ :—

భగవన్నస్మత్కులస్థితిరియంయదేవకన్యాభిరుచితోఽభిజనవాన్వరస్తస్మైకన్యాప్రదీయతే,
భవద్యాస్తూచాస్మన్మనోరథానామప్యగోచరవతీకీదృశమస్యాపాసంజాతా, తదేవమవస్థి
తేనవిద్మఃకింకుర్మఇత్యేతన్మయాచిన్త్యతఇత్యభిహితేచతేనభూభుజామునిరచిన్తయత్ ॥ 83

అయమనోఽస్మత్ప్రత్యాఖ్యానోపాయఃవృద్ధోయమనభిమతఃస్త్రీణాంకిముతకన్యానామిత్య
మునాసంచిన్త్యతదభిహితమ్ ; ఏవమస్తుతథాకరిష్యామీతి సంచిన్త్యమాంధాతారమువాచ॥ 84

యద్యేవంతదాదిశ్యతామస్మాకంప్రవేశాయకన్యాన్తఃపురవర్గఃవరఃయదికశ్చిన్మ
మఖిలమతితదాహంచారసంగ్రహంకరిష్యామిఅన్యథాచేత్తదలమస్మాకమేతేనాతీతకాలారమ్భే
ణేత్యుక్త్వావిరరామ ॥ 85

తతశ్చమాన్ధాత్రాముని శాపశఙ్కి తేన కన్యా స్తఃపురవర్షవరః సమాజ్ఞ ప్తః ॥ 86
తేనసహకన్యా స్తఃపురంప్రవిశ్నే వభగవానఖలసిద్ధగన్ధర్వమనుష్యేభ్యోఽతిశయేనకమనీయం
రూపమకరోత్ ॥ 87 ॥ ప్రవేశ్యచతమృషివ స్తఃపురవర్షవరస్తాఃకన్యాఃప్రాహ ॥ 88
భవతీనాంజనయితామహారాజస్యమాజ్ఞాపయతి ॥ 89
అయమస్మాఁబ్రహ్మర్షిఃకన్యార్థీసమభ్యాగతః । 90
మయాచాస్యప్రతిజ్ఞాతంయద్యస్మత్తఃకన్యాయాఃకాచిద్భగవ స్తంవరయతితతఃకన్యాశ్చన్దే నాహం
పరిపంథానం కరిష్యామీత్యాకర్ణ్య సర్వాఅపితాఃకన్యాఃసానురాగాఃసమన్మథాఃకరేణవ
ఇవేభయూథపతింతమృషిమహమహమికయావరయాంబభూవుఃఊచుశ్చ । 91

అలంభగినోఽహమిమంవృణోమి వృణోమ్యహంనైషతవానుజాఃవ్ ।
మమైవభర్తాఽవిధినైవసృష్టఃసృష్టాఽహమస్యోపశమంప్రయాహి ॥ 92
వృతోమయాఽయంప్రథమంమయాఽయం గృహాంవిశ్నేవవిహాయసేకిమ్ ।
మయామయేతిక్షితిపాత్మజానాం తదభవన్మత్స్యకలిర్బభూవ ॥ 93
యదాతుసర్వాభిరతీవహార్దాద్వృతస్సకన్యాభిరనిన్ద్యకీర్తిఃవ్ ।
తదాసకన్యాధికృతోనృపాయ యథావదాచష్టవినమ్రమూర్తిఃవ్ ॥ 94

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తదవగమ్యకిమేతత్కథమేతత్కిఁకరోమికిమయాభిహితమిత్యాకులమతిరనిచ్ఛన్నపికథమపిరా
జానుమేనే॥95॥కృతానురూపవివాహశ్చమహర్షిస్సకలాఏవతాఃకన్యాస్స్వమాశ్రమమనయత్ ॥96
తత్రచాశేషశిల్పకల్పప్రణేతారంధాతారమివాన్యంవిశ్వకర్మాణమాహూయసకలకన్యకానా
మేకైకస్యాఃప్రోత్ఫుల్లపంకజాఃకూజత్కలహంసకారణ్డవాదివిహంగమాభిరామజలాశయాస్సో
పవనాస్సోపధానాస్సవ కాశాస్సాధుశయ్యాపరిచ్ఛదాఃప్రాసాదాఃక్రియన్తామిత్యాదిదేశ ॥ 97
తచ్చతథైవానుష్ఠితమశేషశిల్పవిశేషాచార్యఃత్వష్టాదర్శితవాన్ ॥ 98
తతశ్చపరమర్షిణాసౌభరిణాఽఽజ్ఞప్తస్తేషుగృహేష్వనపాయినన్దనమహానిధిరాసాంచక్రే ॥ 99
తతోఽనవరతభక్ష్యభోజ్యలేహ్యపేయపభోగైరాగతానుగతభృత్యాదీనహానిఃశమశేష
గృహేషుతాఃక్షితీశదుహితరోభోజయామాసుఃవ్ ॥ 100
ఏకదాదుహితృస్నేహాకృష్టహృదయస్సమహీపతిఃకిమితిదుఃఖితాస్తాఃతనుఖితావేతి విచిన్త్య
తస్యమహర్షేఃరాశ్రమసమీపముపేత్యస్ఫురదంశుమాలంస్ఫటికమణిమయప్రాసాదమాల
మతిరమ్యాపవనజలాశయందదర్శఃవ్ ॥ 101
ప్రవిశ్యచైకంప్రాసాదమాత్మజాంపరిష్వజ్యకృతాసనపరిగ్రహాఃప్రవృత్తస్నేహనయనాంబు
గద్గోఽబ్రవీత్ ॥ 102

అయివుత్రివత్సేభవత్యాన్సుఖముతకించిదసుఖమ్అపితేమహర్షయస్నేహవానుతనసంస్మర్యతే
అస్మద్గృహవాసఇత్యుక్తా తత్తనయాపితరమాహ ॥ 103
తాతాతిరమణీయోఽత్రప్రాసాదోఽతిమనోజ్ఞముపవనమతికలవాక్యవిహంగాభిరుతాః
ప్రోత్ఫుల్లపద్మాకరజలాశయామనోనుకూలభక్ష్యభోజ్యానులేపనవస్త్రభూషణాదిభోగో
మృదూనిశయనాసనానిసర్వసంపత్సమేతమేతద్గార్హస్థ్యమ్ ॥ 104
తథాపికేనవాజన్మభూమినఃస్మర్యతే ॥ 105 ॥ త్వత్ప్రసాదాదిదమశేషమతిశోభనమ్ ॥ 106
కింత్వేకం మమైతద్దుఃఖకారణం యదస్మద్గృహాన్మహర్షయస్మద్భక్త్యా నసిద్ధ్యామతి
మమైవకేవలమయమతిప్రీత్యాసమీపపరివర్తినాన్యాసామస్మద్భగినీనామ్ ॥ 107
ఏవంచమమసోదరాదుఃఖాత్ఇత్యేవమతిదుఃఖకారణమిత్యుక్తస్తయాద్వితీయంప్రాసాద
ముపేత్యతనయాంపరిష్వజ్యోపవిష్టస్తథైవపృష్టవాన్ ॥ 108
తయాపి సర్వమేవప్రాసాదాద్యుపభోగసుఖంభృశమాఖ్యాతంస్వపిత్రేమమైవకేవలమతిప్రీత్యా
భర్తాపశ్వఃపరివర్తినాన్యాసామస్మద్భగినీనామిత్యేవమాదిశ్రుత్వా సమస్తప్రాసాదేషురాజా
ప్రవిశ్యతనయాంస్తథైవాపృచ్ఛత్ ॥ 109
సర్వాభిశ్చతాభిస్తథైవాభిహితఃపరితోమవిస్మయనిర్భరవివశహృదయోభగవన్తంసాభరి
మేకాన్తావస్థితముపేత్యసకృతపూజోఽబ్రవీత్ ॥ 110
దృష్టస్తేభగవన్మహానేమసిద్ధిప్రభావఃనైవంవిధమన్యస్యకస్యచిదస్మాభిర్విభూతివిలసితమ పలక్షితంకియదేతద్భగవత స్తపసఃఫలమిత్యభిపూజ్యతమృషింతత్రైవతేనర్షిణవర్యేణసహకంచి
త్కాలమభిమతోపభోగాన్బుభుజే స్వపురంచాజగామ ॥ 111
కాలేనగచ్ఛతా తస్యతాసురాజతయాసు పుత్రశతంసాగ్రమభవత్ ॥ 112
అనుదినానురూఢస్నేహప్రసరశ్చ సతత్రాతీవ మమతాకృష్టహృదయోఽభవత్ ॥ 113
అప్యేతేఽస్మత్పుత్రాఃకలభాషిణఃపద్మాక్షంగచ్ఛేయుఃఅప్యేతేయూవనినోభవేయుఃఅపికృత
దారాసేతాన్పశ్యేయమ్అప్యేషాం పుత్రాభవేయుఃఅప్యేతత్పుత్రాణాం పుత్రసమన్వితాన్
పశ్యేయమిత్యాదిమనోరథాననుదినం కాలసంపత్తివృద్ధానవేక్ష్యతచ్చిన్తయామాస ॥ 114
అహోమేమోహస్యాతివిస్తారః ॥ 115

మనోరథానాంననమాస్థిరస్తి వపాయతేనావ్యథవాపిలక్ష్యైః ।
పూర్ణేషుపూర్ణేషుపునర్నవానాముత్పత్తయస్సన్తిమనోరథానామ్ ॥ 116
పద్మాక్షంగచ్ఛేయుర్యూవనినశ్చజాతా దారైశ్చసంయోగమితాఃప్రసూతాః ।
దృష్టాస్సుతాస్తత్తనయప్రసూతిం ద్రష్టుంపునర్వాఞ్ఛతినేఽన్తరాత్మా ॥ 117
ద్రక్ష్యామితేపామపిచేత్ప్రసూతిం మనోరథోమేభవితాతతోఽన్యః ।
పూర్ణేఽపితస్యాప్యపరస్యజన్మ నివార్యతేకేనమనోరథస్య ॥ 118

అమృత్యుతోనైవమనోరథానామన్తోస్తివిజ్ఞాతమిదంమయాఽద్య ।
మనోరథానక్తిపరస్యచిత్తం నజాయతేవైపరమార్థసంగి ॥ 119
సమేసమాధిజలవాసమిత్రమత్స్యస్యసంగాత్సుహాసైవనష్టః ।
పరిగ్రహస్సంగకృతోమయాఽయం పరిగ్రహోత్థాచమమాపిలిప్సా ॥ 120
దుఃఖంయదేవైకశరీరజన్మశతాధసంఖ్యాతమిదంప్రసూతమ్ ।
పరిగ్రహేణాతిపాత్మజానాం సుతైరనేకైబహులీకృతంతత్ ॥ 121
సుతాత్మజైస్తత్తనయైశ్చభూయో భూయశ్చతేషాంస్వపరిగ్రహేణ ।
విస్తారమేష్యత్యతిదుఃఖహేతుః పరిగ్రహోవైమమతాభిధానః ॥ 122
చీర్ణంతపోయత్తుజలాశ్రయేణ తస్యర్ధిరేషాతపసోఽన్తరాయః ।
మత్స్యస్యసంగాదభవచ్చయోమే సుతాదిరాగోముషితోఽస్మితేన ॥ 123
నిస్సంగతాముక్తిపదంయతీనాం సంగాదశేషాఃప్రభవన్తిదోషాః ।
ఆరూఢయోగోఽపిపతత్యతోఽధఃసంగేనయోగీకిముతాల్పసిద్ధిః 124
సోఽహంచరిష్యామితథాఽత్మనోఽర్థే పరిగ్రహగ్రాహగృహీతబుద్ధిః ।
యథాహిభూయఃపరిహీనదోషో జనస్యదుఃఖైర్భవితానదుఃఖీ ॥ 125
సర్వస్యధాతారమచిన్త్యరూపమణోరణీయాంసమతిప్రమాణమ్ ।
సితాసితంచేశ్వరమీశ్వరాణామారాధయిష్యేతపసైవవిష్ణుమ్ ॥ 126
తస్మిన్నశేషాజసిసర్వరూపిన్యవ్యక్తవిస్పష్టతనావనస్తే ।
మయూచలంచిత్తమపేతదోషం సదాఽస్తువిష్ణావభవాయభూయః ॥ 127
సమస్తభూతాదమలాదనన్తాత్సర్వేశ్వరాదన్యదనాదిమధ్యాత్ ।
యస్మాన్నకించిత్తమహంగురూణాంపరంగుహుంసంశ్రయుమీమివిష్ణుమ్ ॥ 128

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాత్మానమాత్మనైవాభిధాయాసౌసోదరిరపహాయస్వపుత్రగృహాసనపరిచ్ఛదాదిక
మశేషమర్థజాతం సకలభార్యాసమవేతో వనంప్రవివేశ ॥ 129
తత్రాప్యనుదినంనైఖానసనిష్పాద్యమశేషక్రియాకలాపనిష్పాద్యఖేపితసకలపాపః
పరిపక్వమనోవృత్తిరాత్మన్యగ్నీన్సమారోప్యభిక్షురభవత్ ॥ 130
భగవత్యాసజ్యాఖిలకర్మకలాపమజమవికారమమరాదిధర్మమవాప పరమనన్తంపర
మచ్యుతపదమ్ ॥ 131 ॥ ఇత్యేతన్మాంధాతృదుహితృసంబన్ధాద్యాఖ్యాతమ్॥ 132
యఏతత్సోమచరితమనుస్మరతి పఠతి పాఠయతి శృణోతి శ్రావయతి అవధారయతి
లిఖతిలేఖయతి శిక్షయతి అధ్యాపయతిఉపదిశతితస్యాప్యేజన్మాన్యసన్మతిరపధర్మః వాఙ్మనసో
రసన్మార్గానుసరణమశేషహేయేషువామమత్వం నభవతీతి ॥ 133

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ చతుర్థాఽంశే తృతీయోఽధ్యాయః

అతశ్చ మాంధాతుఃపుత్రసంతతిరభిధీయతే ॥ 1

అమ్బరీషస్యమాంధాతృతనయస్యయువనాశ్వఃపుత్రోఽభవత్ । 2

తస్మాద్ధరితః యతోఽఙ్గిరసోహారీతాః ॥ 3

రసాతలేచ మూనేయూనామగన్ధర్వా బభూవుః షట్కోటిసంఖ్యాస్తైరశేషాణి

నాగకులాన్యపహృతప్రధానరత్నాధిపత్యాన్యక్రియన్త ॥ 4

తైశ్చగన్ధర్వీర్యావధూతైరరగేశ్వరైర్భగవానశేషదేవేశస్తవశ్రవణోన్మీలితోన్నిద్రపుణ్డరీకనయనోజలశయనఃనిద్రాఽసాననిబుద్ధఃప్రణిపత్యాభిహితఃభగవన్నస్మాకమేతేభ్యోగన్ధర్వేభ్యోభయముత్పన్నంకథముపశమమేష్యతీతి ॥ 5

ఆహాఽభగవాననాదినిధనఃపురుషోత్తమోయోఽసౌయూవనాశ్వస్యమాంధాతుఃపురుకుత్సనామాపుత్రస్తమహమనుప్రవిశ్యతానశేషదుష్టగన్ధర్వానుపశమంనయిష్యామీతి ॥ 6

తదాకర్ణ్యభగవతేజలశాయినేకృతప్రణామఃపునర్నాగలోకమాగతఃపన్నగాధిపతయోనమఃదాంచపురుకుత్సానయనాయచోదయామాసుఃఽ 7 ॥ సాచైనంరసాతలంనీతవతీ ॥ 8

రసాతలగతశ్చాసౌభగవత్తేజసాప్యాయితాత్మవీర్యస్సకలగన్ధర్వాన్నిజఘాన ॥ 9

పునశ్చస్వపురమాజగామ ॥ 10

సకలపన్నగపతయశ్చనమదాయైవరందదుః । యస్తేఽనుస్మరణసమవేతంనామగ్రహణం కరిష్యతినతస్యసర్పవిషభయంభవిష్యతీతి ॥ 11 ॥ అత్రచశ్లోకః ॥ 12

నమదాయైనమఃప్రాతర్నమదాయైనమోనిశి ।
నమోఽస్తునమదేతుభ్యం త్రాహిమాంవిషసర్పతః ॥ 13

ఇత్యుచ్చార్యాహనిశమన్ధకారప్రవేశేవాసయేన్నదశ్యతే నచాపికృతానుస్మరణభుజోవిషమపిభుక్తముపఘాతాయభవతి ॥ 14

పురుకుత్సాయచసంతతివిచ్ఛేదోనభవిష్యతీత్యురగపతయోవరందదుః ॥ 15

పురుకుత్సోనమదాయాంత్రసదస్యుమజీజనత్ । 16

త్రసదస్యుతస్సంభూతోఽనరణ్యః, తంరావణోదిగ్విజయేనిజఘాన ॥ 17

అనరణ్యస్యపృషదశ్వఃపృషదశ్వస్యహర్యశ్వఃపుత్రోభవత్ ॥ 18 ॥ తస్యచహస్తఃపుత్రోభవత్ ॥ 19

తతశ్చవసుమనాస్తస్యాపిత్రిధన్వాత్రిధన్వనస్త్రయ్యారుణిః । 20

త్రయ్యారుణేస్సత్యవ్రతఃయోఽసౌత్రిశఙ్కుసంజ్ఞామవాప ॥ 21 ॥ సచణ్డాలతాముపగతశ్చ ॥ 22

ద్వాదశవార్షికాన్యనావృష్ట్యాంవిశ్వామిత్రకళత్రాపత్యపోషణార్థం చండాలప్రతిగ్రహ
పరిహరణాయజాఘన్యపీతీరన్యగ్రోధేమృగమాంసమనుదినంబబంధ ॥ 23
సతుపరితుష్టేనవిశ్వామిత్రేణ సశరీరస్స్వర్గమారోపితః ॥ 24
త్రిశంకోరవరిశ్చన్ద్రిః తస్మాద్రోహితాశ్వః తతశ్చహరితః హరితస్యాపిచఞ్చుః
చఞ్చోర్విజయవసుదేవౌహుహుర్విజయాత్ హుహుకస్యవృకః ॥ 25
వృకస్యబాహుర్యోఽసౌహైహయతాళజఙ్ఘాదిభిఃపరాజితోఽస్తర్వత్న్యామహిమ్యా
సహవనంవివేశ ॥ 26 ॥ తస్యాశ్చసపత్న్యగర్భస్తమ్భనాయగరోదత్తః ॥ 27
తేనాస్యగర్భస్సప్తవర్షాణిజఠరవీవర్తస్థౌ ॥ 28
సచబాహుర్వృద్ధభావాదౌర్వాఽశ్రమసమీపేమమార ॥ 29
సాత్వస్యభార్యాచితాంకృత్వాతమారోప్యానుమరణకృతనిశ్చయాఽభూత్ ॥ 30
అథైనామతీతానాగతవర్తమానాదివేదీభగవానౌర్వఃస్వాశ్రమాన్నిర్గత్యాబ్రవీత్ ॥ 31
అలమలమనేనాసద్ధ్యాహేణఅఖిలభూమణ్డలపతిరతివీర్యపరాక్రమోఽనేకయజ్ఞకృదరాతిపక్ష
క్షయకర్తాతవోదరేచక్రవర్తీతిష్ఠతి ॥ 32
మైవమతిసాహసాధ్యవసాయినీభవేత్యుక్తేచసాతస్మాదనుమరణనిబన్ధాద్విరరామ ॥ 33
తేనైవచభగవతాసాస్వాశ్రమమానీయత ॥ 34
కతిపయదినాభ్యన్తరేసహైవతేనగరేణాతితేజస్వీబాలోజజ్ఞే ॥ 35
తస్యచౌర్వోజాతకర్మాదికాఃక్రియాఃనిష్పాద్యసగరఇతినామచకార ॥ 36
కృతోపనయనంచైనమూర్వోవేదశాస్త్రాణ్యశేషాణ్యగ్న్యంచాగ్నేయంభార్గవాఖ్య
మధ్యాపయామాస ॥ 37 ॥ ఉత్పన్నబుద్ధిశ్చసమాతరమపృచ్ఛత్ ॥ 38
అంబ! కథయకథమత్రవయం క్వతాతోఽస్మాకమిత్యేవమాదిపృచ్ఛన్తంమాతాసవర్ణ
మేవావోచత్ ॥ 39
తతశ్చపితృరాజాపహరణామర్షితోహైహయతాలజఙ్ఘాదివధాయప్రతిజ్ఞామకరోత్ ॥ 40
హైహయశ్చహైహయతాళజఙ్ఘాఽజఘాన ॥ 41
శకయవనకాంభోజపారదపహ్లవాహన్యమానాస్తత్కులగురుంవసిష్ఠంశరణంయయుః ॥ 42
అథైతాఽవసిష్ఠోజీవన్మృతకాఽకృత్వాసగరమావా ॥ 43
వత్సాలమేభిర్జీవన్మృతకైరనుమృతైః ॥ 44
ఏతేహితేచమయైవత్వత్ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనాయనిజధర్మాద్విజసంగపరిత్యాగంకారితాః ॥ 45

తథేతితద్గురువచనమభిసన్ధ్యతేషాం వేషాన్యత్వమకారయత్ ॥ 46
యవనాన్ముణ్డితశిరసోఽర్ధముణ్డాన్శకాన్ప్రలమ్బకేశాన్పారదాన్పహ్లవాన్శ్మశ్రుధరాన్
నిస్స్వాధ్యాయవషట్కారానేతాననాన్యాంశ్చక్షత్రియాంశ్చకార ॥ 47
తేచాత్మధర్మపరిత్యాగాద్బ్రాహ్మణైఃపరిత్యక్తాఃమ్లేచ్ఛతాంయయుః ॥ 48
సగరోఽపిస్వమధిష్ఠానమాగత్యాక్షలితచక్రస్సప్తద్వీపవతీమిమాముర్వీంప్రశశాస ॥ 49

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కాశ్యపదుహితాసుమతివిదర్భరాజతనయాకేశినీచద్వేభార్యేసగరస్యాస్తామ్ ॥ 1
తాభ్యాంచాపత్యార్థమృచీకపరమేణసమాధినారాధితోవరమదాత్ ॥ 2
ఏకావంశకరమేకంపుత్రమపరాషష్టింపుత్రసహస్రాణిజనయిష్యతి, యస్యాయదభిమతంతదిచ్ఛయా
గృహ్యాతామిత్యాకణ్వకేశిన్యేకంవరయామాస ॥3॥ సుమతిఃపుత్రసహస్రాణిషష్టింవవ్రే ॥ 4
తథేత్యుక్తేఅలైరహోభిఃకేశినీపుత్రమేకమసమఞ్జసనామానంవంశకరమసూత ॥ 5
కాశ్యపతనయాయాస్తుసుమత్యాఃషష్టిఃపుత్రసహస్రాణ్యభవన్ ॥ 6
తస్మాదసమఞ్జసాదంశుమాన్నామకుమారోజజ్ఞే ॥ 7
సత్వసమఞ్జసోబాలోబాల్యాదేవాసద్వృత్తోఽభూత్ ॥ 8
పితాచాస్యాచిన్తయత్ అయమతీతబాల్యస్సుబుద్ధిర్నూనభవిష్యతీతి ॥ 9
అథతత్రాపివయస్యతీతేఅసచ్చరితమేవైనం పితాతత్యాజ ॥ 10
తాన్యపిషష్టిఃపుత్రసహస్రాణి అసమఞ్జసచరితమేవానుచక్రుః ॥ 11
తతశ్చాసమఞ్జసచరితానుసారిభిస్సగరైరపధ్వస్తయజ్ఞాదిసన్మార్గేఽజగతిదేవాస్సకలవిద్యామయ
మసంస్పృష్టమశేషదోషైర్భగవతఃపురుషోత్తమస్యాంశభూతంకపిలంప్రణమ్యతదర్థమూచుః ॥
భగవన్నేభిఃసగరతనయైరసమఞ్జసచరితమనుగమ్యతే ॥ 13
కథమేభిరసద్వృత్తమనుసరద్భిర్జగద్భవిష్యతీతి ॥ 14
అతఎజగత్పరిత్రాణాయచభగవతోఽత్రశరీరగ్రహణమిత్యాకణ్వభగవానబ్రవీత్ ॥ 15 ॥ అత్రాన్తరేచసగరోఽశ్వమేధమారభత ॥ 16
తత్రచపుత్రైరధిష్ఠితమస్యాశ్వం కోఽప్యపహర్తృభువోబిలంప్రవివేశ ॥ 17
తతశ్చతత్తనయాఃఅశ్వఖురగతినిబన్ధేనవసుధాతలమేకైకంయోజనమవనేశ్చనిచఖ్నుః ॥ 18

పా తా శే చా శ్వం పరిభ్ర మ న్త మవనిపతితయా స్తేదదృశుః ॥ 19
నాతిదూరావస్థితంచ భగవ న్త మపశ్యన్సగరశ్చా లేఽక్ష మివ తేజోభిరవవరతమూర్ధ్వమధ
శ్చా శేషదిశశ్చోద్భా సయమానంకపిలమీ మపశ్యత్ ॥ 20
తతశ్చోద్యతాయుధాపరాత్మానోహయహ రాఽయమస్మదపకారీయజ్ఞ విఘ్నకర్తా హన్యతా
మిత్యవోచన్నభ్యధావంశ్చ ॥ 21
తత స్తేనాపిభగవతాకించిదీషత్పరివర్తితతలోచనేనావలోకితాస్వశరీరసముత్థేనాగ్నినా
దహ్యమానానిసేశుః ॥ 22
సగరోఽప్యవగమ్యాశ్వానుసారితత్పుత్రబలమశేషంపరమర్షిణాకపిలేన తేజసాదగ్ధమ్,తతోఽం
శుమన్త మసమఞ్జసపుత్రమాహూయాశ్వస్యేమణాయయుయోజ ॥ 23
సతుసగరతనయఖాతమార్గేణకపిలముపగమ్యభక్తినమ స్కృత్వాతుష్టావ ॥ 24
అథైనంభగవానాహ ॥ 25
గచ్ఛేచ్ఛనంపితామహాయాశ్వంప్రాపయ వరంవృణీష్వచ పుత్రపౌత్ర స్తేస్వర్గార్థఞ్చాం
భువమానయిష్యతీతి ॥ 26
అథాంశుమాన్పితృబ్రహ్మదణ్డహతానామస్మత్పితృణాంస్వర్గాయోగ్యానాం
స్వర్గప్రా ప్తికరంవరమస్మాకంభగవాన్ప్రయచ్ఛత్వితిత్యాహ ॥ 27
తదాకర్ణ్యతంచాహభగవాన్కపిలమీశ్వరః ఉక్తమేవైతన్మయాపౌత్ర స్తేత్రిదివాద్గఙ్గాంభువమాన
యిష్యతీతి ॥ 28 ॥ తదమ్భసాచసంస్పృష్టేష్వస్థిభస్మస్వేతేస్వర్గమారోక్ష్యన్తి ॥ 29
భగవద్విష్ణుపాదాబ్జస్యనిర్గతస్యహి జలైర్వృతన్మాహాత్మ్యమ్ ॥ 30
యన్నకేవలమభిసన్ధిపూర్వకంస్నానాద్యుపభోగేషూపకారకం కింతుఅనభిసంధితమప్యస్యస్పర్శేత
ప్రాణస్యభస్మాస్థిచర్మస్నాయుకేశాద్యుత్సృష్టంశరీరజంయదపిపతితంసద్యఃశరీరిణంస్వర్గం
నయతీత్యుక్తః ప్రణమ్యభగవతేఽశ్వమాదాయపితామహాయజ్ఞ మాజగామ ॥ 31
సగరోఽప్యశ్వమాసాద్యతంయజ్ఞంసమాపయామాస ॥ 32
సాగరంచస్వాత్మజప్రీత్యాపుత్ర త్వేకల్పితవాన్ ॥33॥ తస్యాప్యంశుమతోదిలీపఃపుత్రోభవత్ ॥34
దిలీపస్యాపిభగీరథఃయోఽసౌగఙ్గాంస్వర్గాదిహానీయభాగీరథీసంజ్ఞాంచకార॥ 35
భగీరథాత్సుహోత్ర స్తస్యాపినాభాగ స్తతోఽబ్బరీష స్తత్పుత్రస్సిన్ధుద్వీపస్సిన్ధుద్వీపాదయుతాయుః॥ 36
తత్పుత్రశ్చ ఋతుపర్ణోనళసహాయోఽక్షహృదయజ్ఞోభూత్ ॥37॥ ఋతుపర్ణపుత్రస్సర్వకామః॥38
తత్తనయస్సుదాసః ॥ 39 ॥ సుదాసాత్సౌదాసో మిత్రసహోనామ ॥ 40
సచాటవ్యాంమృగయాథమటన్వ్యాఘ్రద్వయమపశ్యత్ ॥ 41
తాభ్యాంచతద్వనమపగతమృగంకృతంమత్వైకంతయోర్బాణేనజఘాన :
మ్రియమాణశ్చాసావతిభీషణాకృతిరతికరాళవదనోరాక్షసోఽభూత్ ॥ 42

ద్వితీయోఽపిప్రతిక్రియాంతేకరిష్యామీత్యుక్త్వాఽన్తర్ధానంజగామ ॥ 44
కాలేనగచ్ఛతాసోదాసోయజ్ఞమయజయత్ ॥ 45
పరినిష్ఠితయజ్ఞేచాచార్యేవసిష్ఠేప్రాప్తేద్రక్ష్యోవసిష్ఠరూపమాస్థాయయజ్ఞావసానేమమ
మనుష్యమాంసభోజనందేయంతత్సంస్కృతాంతుణాదాగమిష్యామీత్యుక్త్వానిష్క్రాన్తః ॥ 46
భూయస్సూదవేషంకృత్వారాజ్ఞోయామానుషమాంసం సంస్కృత్యరాజ్ఞేన్యవేదయత్ ॥ 47
అసావపిహిరణ్యపాత్రస్థితమాంసమాదాయవసిష్ఠాగమనప్రతీక్షోఽభవత్ ॥ 48
ఆగతాయవసిష్ఠాయచనివేదితవాన్ ॥ 49
సచాప్యచిన్తయత్ అహోఽస్యరాజ్ఞోదాక్ష్యంయేనైతన్మాంసమస్మాకంప్రయచ్ఛతి,
కినేతద్ధివ్యజాతమితిధ్యానపరోఽభవత్ ॥ 50 ॥ అపశ్యచ్చతన్మానుషమాంసమ్ ॥ 51
అతఃక్రోధకలుషీకృతచేతారాజానిశాపముత్ససర్జ ॥ 52
యస్మాదభోజ్యమేతదస్మద్విధానాంతపస్వినామ్ అవగచ్ఛన్నపిభవాన్మహ్యందదాతితస్మా
త్తవైవాత్రలోలుపతాభవిష్యతీతి ॥ 53
అన్తరంచతేనాపిభగవత్తేవాభిహితోఽస్మీత్యుక్తేకింకిమయేవాభిహితమితిపునరపిసమాధా
తస్థౌ ॥ 54 ॥ సమాధివిజ్ఞానావగతార్థశ్చానుగ్రహంతస్మైచకార నాత్యన్తికమేతద్ద్వాదశాబ్దం
తవభోజనంభవిష్యతీతి ॥ 55
అసావపిప్రగృహ్యోదకాఞ్జలిమునిశాపప్రదానాయోద్యతోభగవన్నయమస్మద్గురుర్నాహ్మ
స్మేనంకులదేవతాభూతమాచార్యం శప్తుమితిమదయన్నాన్యప్రసాదితఃసన్యమ్బుదరక్షణార్థం
తచ్ఛాపమ్బు నోర్వ్యాంనచాకాశేచిక్షేప కింతుతేనైవస్వపాదాసిక్తేచ ॥ 56
తేనచక్రోధాగ్న్యగ్నిశేనామ్బునాదగ్ధచ్ఛాయాతత్పాదౌకల్మషతామాపతుః, తతస్సకల్మష
పాదసంజ్ఞామవాప ॥ 57
వసిష్ఠశాపచ్ఛద్మనేమస్మైకాలేరాక్షసస్వభావమాపాద్యాటవ్యాంపర్యటన్ అనేకక్షోమాను
షానభక్షయత్ ॥ 58 ॥ ఏకదాతు కంచిన్మునిమృతుకాలేభార్యాసంగతందదర్శ ॥ 59
తయోశ్చతుతిభీషణంరాక్షసరూపమధేక్ష్యత్రాసాద్దంపత్యోఃప్రధావితయోఃబ్రాహ్మణం
జగ్రాహ ॥ 60 ॥ తతస్సబ్రాహ్మణీబహుశస్తమభియాచితవతీ ॥ 61
ప్రసీదేక్ష్వాకుకులతిలకభూతస్త్వంమహారాజోమిత్రసహోనామ, నరాక్షసః ॥ 62
నానాసిస్నీధమసుఖాభిజ్ఞోమయ్యకృతార్థయామిమమస్మద్భర్తారంహన్తుమిత్యేవం
బహుప్రకారంతస్యాంవిలపన్త్యాం వ్యాఘ్రఃపశుమివారణ్యేభిమతంతం బ్రాహ్మణమభక్షయత్ ॥ 63
తతశ్చాతికోపసమన్వితాబ్రాహ్మణీ తంరాజానంశశాప ॥ 64
యస్మాదేవమమయ్యతృప్తాయాంత్వయాఽయంమత్పతిర్భక్షితస్తస్మాత్త్వమపిశాపోపభోగ
ప్రవృత్తోఽన్తంప్రాప్స్యసీతి ॥ 65 ॥ శప్త్వైవంసాఽగ్నింవివేశ ॥ 66

తత స్తస్యద్వాదశాబ్దవిపర్యయేవిముక్త శాపస్యస్త్రీవిషయాభిలాషిణోమదయ స్తీతంస్మారయా
మాస ॥67॥ తతఃపరమసౌస్త్రీభోగంతత్యాజ ॥ 68
వసిష్ఠశ్చాపుత్రేణరాజ్ఞాపుత్రార్థమభ్యర్థితోమదయన్త్యాం గర్భాధానంచకార ॥ 69
యదాచస ప్తాష్టనపాణ్యసౌగర్భోనజజ్ఞే తత స్తంగర్భమశ్మనాసాదేవీజఘాన ॥ 70
పుత్రశ్చాజాయత ॥ 71 ॥ తస్యచాశ్మకఇత్యేవనామాభవత్ ॥ 72
అశ్మకస్యమూలకోనామపుత్రోఽభవత్ ॥ 73
యోఽసౌ నిఃక్షత్రేక్ష్మాతలేఽస్మిన్క్రియమాణేస్త్రీభిర్వివస్త్రాభిః పరివార్యపరిరక్ష్యమాణఃతత స్తం
నారీకవచంసముదావార్ద్ధ ॥74॥ మూలకాద్దశరథః తస్మాదిలిబిలః తతశ్చవిశ్వసహః ॥ 75
తస్మాచ్చఖట్వాఙ్గ యోఽసౌదేవాసురాణాంసంగ్రామేదేవైరభ్యర్థితోహ్యసురాన్జఘాన ॥ 76
స్వర్గేచకృతప్రియైర్దేవైర్వరగ్రహణాయచోదితఃప్రాహ ॥ 77
యద్యవశ్యంవరోగ్రాహ్య స్తన్మమాయుఃకథ్యతామితి ॥ 78
అనన్తరంచతైరుక్తమేకముహూర్తప్రమాణంతవాయురిత్యుక్తోఽథాస్ఖలితగతినావిమానేన
లఘిమ్నాయుక్తోమర్త్యలోకమాగమ్యేదమాహ ॥ 79
యథానబ్రాహ్మణేభ్యస్తథాదాత్మాపిమేప్రియతరః నచస్వధర్మాల్లఘునంమయాకదా
చిదప్యనుష్ఠితం నచసకలదేవమానుషపశుపక్షిమృగాదికేష్వప్యచ్యుతవ్యతిరేకతోనీదృష్టి
మాభూత్ తథాతమేవదేవంమునిజనానుస్మృతంభగవన్తమస్ఖలితగతిఃప్రాప్నోమిత్యశేష
దేవగురుర్భగవత్యనిర్దేశ్యవపుషిస్వాత్మాత్మన్యాత్మానంపరమాత్మనివాసుదేవాఖ్యే
యుయోజ తత్రైవచలయమవాప ॥ 80
అత్రాపిశ్లోకాయతేశ్లోకోగీతస్సప్తర్షిభిఃపురా । ఖట్వాఙ్గేనసమోనాన్యఃకశ్చిదుర్వ్యాంభవిష్యతి॥
యేనస్వర్గాదిహాగమ్య ముహూర్తంప్రాప్యజీవితమ్ ।
త్రయోఽనుసంధితాలోకా బుద్ధ్యాసత్యేనచైవహి ॥ 82
ఖట్వాఙ్గాద్దీర్ఘబాహుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 83 ॥ తతోరఘురభవత్ ॥ 84 ॥ తస్మాదప్యజఃపు ॥ 85
అజాద్దశరథః ॥ 86
తస్యాపిభగవానబ్జనాభో జగతఃస్థిత్యర్థమాత్మాంశేనరామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నరూపేణ
చతుర్ధాపుత్రత్వమయాసీత్ ॥ 87
రామోఽపిబాల్యఏవవిశ్వామిత్రయజ్ఞరక్షణాయగచ్ఛంస్తాటకాంజఘాన ॥ 88
యజ్ఞేచమారీచమిషుపాతాహతంసముద్రేచిక్షేప ॥89॥ సుబాహుప్రముఖాంశ్చాయు
మనయత్ ॥ 90 ॥ దశకన్యాశ్చతేనైవ అహల్యామపాపాంచకార ॥ 91
జనకగృహేచమాహేశ్వరంచాపమనాయాసేనబభఞ్జ ॥ 92
సీతాంచాయోనిజాంజనకరాజతనయాంవీర్యశుల్కాంభేజే ॥ 93

సకలత్రత్రయకారిణమశేషహైహయకులధూమకేతుంచపరశురామమపాస్తపీర్యబలావలేపంచకార॥94॥ పితృవచనాచ్చాగణితరాజ్యభిలాషోభ్రాతృభార్యాసమేతోవనంప్రవివేశ ॥ 95
విరాధఖరదూషణాదీనకబద్ధవాలినోజఘాన ॥ 96
బధ్వాచామ్భోనిధిమశేషరాక్షసకులక్షయంకృత్వాదశాననాపహృతాంతద్వధాపహృతకళత్రాక్రమప్యనలప్రవేశశుద్ధామశేషదేవేశసంస్తూయమానశీలాంజనకరాజతనయామయోధ్యామానిన్యే ॥
తతస్తయోరభిషేకమజ్ఞళంమైత్రేయవశిష్ఠతేనాపివక్తుంనశక్యతే, సంక్షేపేణశ్రూయతామ్ ॥ 98
లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నవిభీషణసుగ్రీవాఙ్గదజామ్బవద్ధనుమత్ప్రభృతిభిర్గుహుల్లఘదనైశ్చత్రచామరాదియుతైస్సేవ్యమానోబ్రహ్మేన్ద్రాగ్ని యమ నిరృతివరుణ వాయు కుబేరేశానప్రభృతిభిస్సవామరైర్వసిష్ఠవామదేవవాల్మీకిమార్కణ్డేయవిశ్వామిత్రభరద్వాజాగస్త్యప్రభృతిభిర్మునివరైఋగ్యజుస్సామాథర్వైస్సంస్తూయమానోనృత్తగీతవాద్యాద్యఖిలసుఙ్గళవాద్యవీణావేణుమృదఙ్గభేరీపటహశంఖకాహళగోముఖప్రభృతిభిస్సునాదైస్సమస్తభూభృతామధ్యేసకలలోకరక్షణార్థంయథోచితమభిషిక్తో దాశరథిఃకోసలేన్ద్రోరఘుకులతిలకోజానకీప్రియోభ్రాతృత్రయప్రియఃసింహాసనగతస్తేస్వకాదశాబ్దసహస్రాణిరాజ్యమకరోత్ ॥ 99
భరతోఽపిగన్ధర్వవిషయసాధనాయగచ్ఛన్సంగ్రామేగన్ధర్వకోటీస్తిస్రోజఘాన ॥ 100
శత్రుఘ్నోప్యతిబలపరాక్రమోమధువుత్రోలవణోనామరాక్షసేశ్వరోనిహతః,
మధురాచనివేశితా ॥ 101
ఇత్యేవమాద్యతిబలపరాక్రమవిక్రమణైరతిదుష్టనిబర్హణాదశేషస్యాస్యజగతోనిష్పాదితస్థితయోరామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నాఃపునరపిదివమారూఢాఃశ ॥ 102
యేపితేషుభగవదంశేష్వనురాగిణఃకోసలనగరజానపదాస్తేఽపితన్మనసస్తత్సాలోక్యమవాపుఃశ 103
అతిదుష్టసంహారిణఃరామస్యహికుశలవౌద్వావపుత్రౌ లక్ష్మణస్యాఙ్గదచన్ద్రకేతూ తక్షపుష్కలౌభరతస్య సుబాహుశూరసేనౌశత్రుఘ్నస్య ॥ 104
కుశస్యాతిథిః అతిథేరనిమధఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 105
నిమధస్యాప్యనలస్తస్యాపినభఃనభసఃపుణ్డరీకఃతత్తనయఃక్షేమధన్వాతస్యచదేవానీకస్తస్యాప్యహీనగుఃఅహీనగోరపిగుహుఃతస్యచపారియాత్రఃపారియాత్రాద్బలఃబలాచ్ఛలఃతస్యాప్యుత్కఃఉత్కాద్వజ్రనాభఃతస్మాచ్ఛంఖణఃతస్మాద్వ్యుషితాశ్వస్తతశ్చవిశ్వసహోజజ్ఞే ॥ 106
తస్మాద్ధిరణ్యనాభఃమహాయోగీశ్వరాజైమినేఃశిష్యాద్యాజ్ఞవల్క్యోద్యోగమవాప ॥ 107
హిరణ్యనాభస్యపుత్రఃపుష్యఃతస్మాద్ధ్రువసంధిఃతతస్సుదర్శనస్తస్మాదగ్నివర్ణఃతతశ్చశీఘ్రగస్తస్యాపిమరుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 108
యోఽసౌయోగమాస్థాయాద్యాపికలాపగ్రామమాశ్రిత్యతిష్ఠతి ॥ 109
ఆగామియుగేసూర్యవంశక్షత్రప్రవర్తయితాభవిష్యతి ॥ 110

తస్యాత్మజఃప్రశుశ్రుకః తస్మాత్ సుసంధి స్తతశ్చాప్యమర్షణఃతస్యచసహస్వాన్ తతశ్చామరః ॥ 111
తస్మాచ్చబృహద్బలః యోఽజ్ఞాతశత్రుయేనాభిమన్యునాభారతయుద్ధేహతయమనీయత ॥ 112

ఏతేహ్వాకుభూపాలాః ప్రాధాన్యేనమయేరితాః ।
ఏతేషాంచరితంశ్రుత్వా సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ 113
పరత్యేషాంతుచరితం యోవైశ్రద్ధాసమన్వితః ।
సర్వాకామానవాప్యేహ ప్రాప్తేస్వర్గేమహీయతే ॥ 114

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇక్ష్వాకుతనయోయోఽసౌనిమినామానృపసహస్రం సంవత్సరంసత్రమారేభే ॥ 1
వసిష్ఠంచహోతారంవరయామాస ॥ 2
తమాహావసిష్ఠఃఅహమింద్రేణపఞ్చవర్షశతంయాగార్థంప్రథమంవృతఃతదనన్తరంచప్రతిపాల్యతామాగతస్తవాపిఋత్విగ్భవిష్యామీత్యుక్తేసపృథివీపతినకించిదుక్త్వా ॥ 4 ॥ వసిష్ఠోఽప్యనేనసమన్విచ్ఛితమిత్యమరపతేర్యాగమకరోత్ ॥ 5
సోఽపితత్కాలమేవానైర్గౌతమాదిభిర్యాగమకారయత్ ॥ 6
సమాప్తేచామరపతేర్యాగేత్వరమాణో వసిష్ఠోనిమియజ్ఞంకరిష్యామీత్యాజగామ ॥ 7
తత్కర్మకర్తృత్వంచతత్రగౌతమస్యదృష్ట్వాఽథస్వపతేసత్రైరాజ్ఞేమామప్రత్యాఖ్యాయైతేనగౌతమాయకర్మాన్తరం సమర్పితంయన్మాత్తస్మాదయంవిదేహోభవిష్యతీతిశాపందదౌ ॥ 8
ప్రబుద్ధశ్చాసావవనిపతిరప్రాహ ॥ 9
యస్మాన్మానుసంభావ్యాజానత ఏవ శయానస్యశాపోత్సర్గమసాదుష్టగురుర్భవాన్ తస్మాత్ తస్యాపి దేహఃపతివ్యతీతిప్రతిశాపందత్వా దేహమత్యజత్ ॥ 10
తచ్ఛాపచ్ఛమిత్రావరుణయోస్తేజసివసిష్ఠచేతఃప్రవిష్టమ్ ॥ 11
ఊర్వశీదర్శనాదుద్భూతబీజప్రపాతయోస్తయోస్సకాశాద్వసిష్ఠోదేహమపరంలేభే ॥ 12
నిమేరపిచ్చకీరమతిమనోహరతైలగన్ధాదిభిరుపసంస్క్రియమాణం నైవక్లేదాదికం దోషమవాప సదాస్మృతమితిస్థా ॥13॥ యజ్ఞసమాప్తౌచభాగగ్రహణాయదేవానాగతాన్ఋత్విజఊచుః యజమానాయవరోదీయతామితి ॥ 14
దైవైశ్చన్దితోఽసౌనిమిరాహ ॥ 15 ॥ భగవన్తోఽఖిలసంసారదుఃఖహన్తారః ॥ 16

నహ్యేతాదృగన్యద్దుఃఖమస్తి యచ్ఛరీరాత్మనోర్విద్వాంసోఽపి భవతి ॥ 17
తదహమిచ్ఛామి సకలలోకలోచనేషువస్తునపునఃశరీరగ్రహణంకర్తుమిత్యేవముక్తే దేవైః
రసావశేషభూతానాంనిర్లేప్యవతారితః ॥ 18 ॥ తతోభూతాన్యన్యేమనిమేమంచక్రుః ॥ 19
అపుత్రస్యచతస్యభూభుజః శరీరమరాజకభీరవస్తేమునయోఽరణ్యాంమమథుః ॥ 20
తతశ్చకుమారోజజ్ఞే ॥ 21 ॥ జననాజ్జనకసంజ్ఞామవాప ॥ 22
అభూద్విదేహోఽస్యపితేతివై దేహాఃమథనాన్మిథిరితి ॥ 23 ॥ తస్యోదావసుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 24
ఉదావసోనన్దివర్ధనఃతత్పుత్రసుకేతుఃతసాచ్చదేవరాతఃతతశ్చబృహదుక్థఃతస్యచ ॥
మహావీర్యఃతస్యాపిసుధృతిః ॥25 ॥ తతశ్చదృష్టకేతురజాయత ॥ 26
దృష్టకేతోర్హర్యశ్వఃతస్యచమరుఃమరోఃప్రతికఃతస్మాత్కృతిరథఃతస్యదేవమీఢుషఃతస్యాపి
విబుధఃవిబుధస్యాపి మహాధృతిఃతతశ్చకృతరాతఃతతోమహారోమాతతస్వర్ణరోమా తస్య
పుత్రోహ్రస్వరోమా హ్రస్వరోమ్ణఃసీరధ్వజోఽభవత్ ॥ 27
తస్యపుత్రాథర్యజ్ఞభువంకృమతఃసీరేసీతాసహోత్పన్నాసుహితాచ ॥ 28
సీరధ్వజస్యకుశాతాసాంకాశ్యాధిపతిఃకుశధ్వజనామాసీత్ ॥ 29
సీరధ్వజస్యాపత్యంభానుమాన్భానుమతశ్శతద్యుమ్నఃతస్యచశుచిఃతస్మాచ్చోర్జనామాపుత్రో
జజ్ఞే॥30॥తస్యాపిశతధ్వజఃతతఃకృతిఃతతోరజ్జునఃతత్పుత్రఃపురుజిత్ తతోఽరిష్టనేమిఃతస్మా
చ్ఛ్రుతాయుఃశ్రుతాయుషస్సుపార్శ్వఃతస్మాత్సృజ్జయఃతతశ్చేమాపీ చేమావినఃఅనేనాఃతస్మాదాభరధఃతస్యచసత్యరథఃతస్మాదుపగుఃఉపగోరుపగుప్తఃతత్పుత్రఃస్వాగతఃతస్మాచ్చ
స్వాగ్జఃతస్యచస్వాపనఃతస్మాచ్చసువాచాఃతస్యాపిసుభాషఃతతస్సుశ్రుతఃతస్మాజ్జయఃజయపుత్రోవిజయఃవిజయస్యఋతఃఋతాత్సునయఃసునయాద్వీతహవ్యఃతస్మాద్ధృతిఃధృతేర్బహులాశ్వఃతస్యపుత్రఃకృతిఃకృతౌసంతిష్ఠత్యయం జనకవంశ

తస్యాత్మజఃప్రసుశ్రుతకః తస్మాత్ సుసంధి స్తతశ్చాప్యమర్షణఃతస్యచసహస్వా తతశ్చభవః ॥ 111
తస్మాచ్చబృహద్బలః యో ఽజ్ఞతనయేనాభిమన్యునాభారతయుద్ధేహతయమసీయత ॥ 112

ఏతేహ్యిక్ష్వాకుభూపాలాః ప్రాధాన్యేనమయేరితాః ।
ఏతేషాంచరితంశృణ్వన్ సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ 113

పరత్యేషాంతుచరితం యోవైశ్రద్ధాసమన్వితః ।
సర్వాన్కామానవాప్యేహ హ్యన్తేస్వర్గేమహీయతే ॥ 114

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇక్ష్వాకుతనయోయోఽసౌనిమినామాసతుసహస్రం సంవత్సరంసత్రమారేభే ॥ 1
వసిష్ఠంచహోతారంవరయామాస ॥ 2
తమాహావసిష్ఠఃఅహమిన్ద్రేణపఞ్చవర్షశతంయాగార్థంప్రథమంవృతఃతదనన్తరంచప్రతిపాల్యతామాగత స్తవాపిఋత్విగ్భవిష్యామీత్యుక్తేసపృథివీపతినకించిదుక్త్వా ॥ 4 ॥ వసిష్ఠోఽప్యనేనసమన్విచ్ఛితమిత్యమరపతేర్యాగమకరోత్ ॥ 5
సోఽపితత్కాలమేవానైర్గౌతమాదిభిర్యాగమకారయత్ ॥ 6
సమాప్తేచామరపతేర్యాగేత్వరమాణో వసిష్ఠో నిమియజ్ఞంకరిష్యామీత్యాజగామ ॥ 7
తత్కర్మకర్తృత్వంచతత్రగౌతమస్యదృష్ట్వాఽథస్వపతేసతస్మైరాజ్ఞేమామప్రతీక్ష్యాయైతేన గౌతమాయకిమాన్తరం సమర్పితంయన్మాత్తస్మాదయంవిదేహోభవిష్యతీతిశాపందదౌ ॥ 8
ప్రబుద్ధశ్చాసావవనిపతిరప్రిహ ॥ 9
యస్మాన్మానుసంభావ్యజానత ఏవ శయానస్యశాపోత్సర్గమసాదుష్టగురుశ్చకార తస్మాత్ తస్యాపిదేహఃపతిష్యతీతిప్రతిశాపందత్త్వాదేహమత్యజత్ ॥ 10
తచ్చాపచ్చమిత్రావరుణయో స్తేజసివసిష్ఠచేతఃప్రవిష్టమ్ ॥ 11
ఊర్వశీదర్శనాదుద్భూతబీజప్రపాతయో స్తయోస్సకాశాద్వసిష్ఠోదేహమపరంలేభే ॥ 12
నిమేరపిత్వచ్ఛరీరమతిమనోహరతైలగన్ధాదిభిరుపసంస్క్రియమాణం నైవ క్లేదాదికం దోషమవాప సర్వ్యమృతమివతిష్ఠ ॥13॥ యజ్ఞసమాప్తౌచభాగగ్రహణాయదేవానాగతా నృత్విజఊచుః యజమానాయవరోదీయతామితి ॥ 14
దైవైశ్చన్దితోఽసౌనిమిరాహ ॥ 15 ॥ భగవన్తోఽఖిలసంసారదుఃఖహన్తారః ॥ 16

నహ్యేతాదృగన్యద్దుఃఖమస్తి యచ్ఛరీరాత్మనోర్వియోగేభవతి ॥ 17
తదహమిచ్ఛామిసకలలోకలోచనేషువస్తుంనపునఃశరీరగ్రహణంకర్తుమిత్యేనముక్త్వైవ
రసావశేషభూతానాంనైర్ఋత్యేష్వవతారితః ॥ 18 ॥ తతోభూతాన్యుగ్రేమనిమేమంచక్రుః । 19
అపుత్రస్యచతస్యభూభుజః శరీరమరాజకభీరవస్తేమునయోఽరణ్యాంమమథుః ॥ 20
తతశ్చకుమారోజజ్ఞే ॥ 21 ॥ జననాజ్జనకసంజ్ఞామవాప ॥ 22
అభూద్విదేహోఽస్యపితేతివై దేహాః మథనాన్మిథిరితి ॥ 23 ॥ తస్యోదావసుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 24
ఉదావసోనన్దివర్ధనః తత్పుత్రసుకేతుః తసాచ్చ దేవరాతః తతశ్చబృహదుక్థః తస్యచ ॥
మహావీర్యః తస్యాపిసుధృతిః ॥25 ॥ తతశ్చదృష్టకేతురజాయత ॥ 26
దృష్టకేతోర్హర్యశ్వాః తస్యచమహతమరోఃప్రతికః తస్మాత్కృతిరథః తస్యదేవమూఢఃతస్యాపి
విబుధః విబుధస్యాపి మహాధృతిః తతశ్చకృతరాతః తతోమహారోమాతస్యాపిస్వర్ణరోమా తస్య
పుత్రోహ్రస్వరోమా హ్రస్వరోమ్ణఃసీరధ్వజోఽభవత్ ॥ 27
తస్యపుత్రాథకాంయజ్ఞభువంకృషతఃసీరేసీతాసముత్పన్నామహితాచ ॥ 28
సీరధ్వజస్యభ్రాతాసాంకాశ్యాధిపతిఃకుశధ్వజనామాసీత్ ॥ 29
సీరధ్వజస్యాపత్యంభానుమాన్భానుమతశ్శతద్యుమ్నఃతస్యచశుచిఃతస్మాచ్చోర్జనామాపుత్రో
జజ్ఞే॥30॥తస్యాపిశతధ్వజః తతఃకృతిః తతోరజ్జునః తత్పుత్రఃపురుజిత్ తతోఽరిష్టనేమిః తస్మా
చ్ఛ్రుతాయుః శ్రుతాయుషస్సుపార్శ్వః తస్మాత్సృఞ్జయః తతఃక్షేమావీ క్షేమావినఃఅనేనాః
తస్మాద్భౌమరథః తస్యచసత్యరథః తస్మాదుపగుః ఉపగోరుపగుప్తః తత్పుత్రస్వాగతః తస్మాచ్చ
స్వాగ్జిత్ తస్యచస్వాపనః తస్మాచ్చసువాచాః తస్యాపిసుభాషః తతస్సుశ్రుతిః తస్మాజ్జయః
జయపుత్రోవిజయః విజయస్యఋతః ఋతాత్సునయః సునయాద్వీతహవ్యః తస్మాద్ధృతిః
ధృతేర్బహులాశ్వాః తస్యపుత్రఃకృతిః ॥ 31 ॥ కృతౌసంతిష్ఠత్యయం జనకవంశః ॥ 32
ఇత్యేతేమైథిలాః ॥ 33 ॥ ప్రాయేణైతేషత్సవిద్యాశ్రయిణోభూపాలాభవన్తి ॥ 34

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

సూర్యస్యవంశ్యాభగవన్ కథితాభవతామమ ।
సోమస్యాప్యఖిలాన్వంశ్యాన్ శ్రోతుమిచ్ఛామిపార్థివాన్ ॥ 1
కీర్త్యన్తేస్థిరకీర్తీనాంయేపామద్యాపిసంతతిః । ప్రసాదనముఖస్తస్మైబ్రహ్మన్నాఖ్యాతుమర్హసి॥2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

శ్రూయతాంమునిశార్దూల ! వంశఃప్రథితతేజసః ।
సోమస్యానుక్రమాత్ఖ్యాతా యత్రోర్వీపతయోఽభవన్ ॥ 3

అయంహివంశోఽతిబలపరాక్రమద్యుతిశీలచేష్టావద్భిరతిగుణాన్వితైర్నహుషయయాతి
నాభాగవీర్యార్జునాదిభిర్భూపాలైరలంకృతః ; తమహంకథయామి శ్రూయతామ్ ॥ 4

అఖిలజగత్సృష్టిభగవతోనారాయణస్యనాభిసరోరుహముద్భవాబ్జయోనేఃబ్రహ్మణఃపుత్రోఽత్రిః॥ 5
అత్రేస్సోమః ॥ 6 ॥ తంచభగవానబ్జయోనిఃఅశేషమధీద్విజనక్షత్రాణామాధిపత్యేభ్యషేచయత్ ॥
సచరాజసూయమకరోత్ ॥8॥ తత్ప్రభావాదత్యుత్కృష్టాధిపత్యాధిష్ఠితృత్వాచ్చైనంమద
అభివేశ ॥ 9 ॥ మదావలేపాచ్చసకలదేవగురోర్బృహస్పతేస్తారాంనామపత్నీంజహార ॥ 10

బహుశశ్చబృహస్పతిచోదితేనభగవతా బ్రహ్మణాచోద్యమానస్సకలైశ్చదేవర్షిభిర్యాచ్య
మానోపినముమోచ ॥11॥ తస్యచన్ద్రస్యచబృహస్పతేఃద్వేషాదుశనాపాష్ణిగ్రాహోఽభూత్ ॥12
అఙ్గిరసశ్చసకాశాదుపలబ్ధవిద్యోబృహస్పతేస్సాహాయ్యమకరోత్ ॥ 13
యతశ్చోశనాతతోజన్మకుమార్యాఃసమస్తాఏవ దైత్యదానవనికాయా మహాన్తముద్యమం
చక్రుఃll14ll బృహస్పతేరపి సకలదేవసైన్యయుతస్సహాయఃశక్రోఽభవత్ ॥ 15
ఏవంచతయోరతివోగ్రసంగ్రామస్తారానిమిత్తస్తారకాముమోనామాభూత్ ॥ 16
తతశ్చసమస్తశస్త్రాణ్యనుదేవ రుద్రపురోగమాదేవాఃదేవేషుచాశేషదానవా ముముచుఃll 17
ఏవందేవాసురాహవసంక్షోభక్షుబ్ధహృదయమశేషమేవ జగద్బ్రహ్మణంశరణంజగామ ॥ 18
తతశ్చభగవానబ్జయోనిరప్యుశనసంశంకరమసురాన్దేవాంశ్చనివార్యబృహస్పతయేతారా
ముదాపయిత్ ॥ 19 ॥ తాంచాన్తఃప్రసవామవలోక్యబృహస్పతిరప్యాహ ॥ 20

నైషమయుక్తోదేవత్యాఽన్యస్యసుతోధార్యస్సముత్సృజైనమలమలమితిధాత్ర్యేనేతి ॥ 21
సాచతేనైవముక్తాతిపతివ్రతాభర్తృవచనానన్తరంతమిషాస్తమ్బేగర్భముత్ససర్జ ॥ 22
సచోత్సృష్టమాత్రఏవాతితేజసాదేవానాంతేజాంస్యాచక్షేప ॥ 23
బృహస్పతిమిన్దుంచతస్యకుమారస్యాతిచారుతయాసాభిలాషౌదృష్ట్వాదేవాస్సముత్సృ
జన్దేహాస్తారాంపప్రచ్ఛుః ॥ 24
సత్యంకథయాస్మాకమితి సుభగేసోమస్యాథవాబృహస్పతేరయంపుత్రఇతి ॥ 25
ఏవంతైరుక్తాసాతారాహ్రియాకించిన్నోవాచ ॥ 26

బహుశోఽభిహితాయథాసాదేవేభ్యోనాచచక్షేతతస్సకుమారస్తాంశప్తుముద్యతఃప్రాహ ॥ 27
దుష్టేఽమ్బ ! కస్మాన్మమతాతంనాఖ్యాసి॥28॥ అద్యైవతేవ్యళీకలజ్జావత్యాస్తథాశాస్తిమహం
కరోమి ॥29॥ యథాచనైవమద్యాప్యతిమన్థరవచనాభవిష్యసీతి ॥ 30

అథాహభగవాఁ పితామహఃతంకుమారంసన్నివార్యస్వయమప్యచ్ఛత్తాంతారామ్ ॥ 31
కథయవత్సేకస్యాయమాత్మజఃసోమస్యవాబృహస్పతేవాఽఇత్యుక్తాలజ్జమానాహ సోమస్యేతి॥ 32
తతఃప్రస్ఫురదుచ్ఛ్వసితామలకపోలకాన్తిభగవానుడుపతిఃకుమారమాలిఙ్గ్యసాధుసాధువత్స
ప్రాజ్ఞోఽసీతిబుధఇతితస్యచనామచక్రే ॥ 33
తథాఖ్యాతమేవైతత్సచయుక్తోఽయమాత్మజంపురూరవసముత్పాదయామాస ॥ 34
పురూరవాస్త్వతిదానశీలోఽతియజ్వాఽతితేజస్వీ యంసత్యవాదినమతిరూపస్వినం మనస్వినం
మిత్రావరుణశాపాన్మానుషేలోకే మయావస్తవ్యమితి కృతమతిరూర్వశీదదర్శ ॥ 35
దృష్టమాత్రేచతస్మిన్నపహాయమానమశేషమపాస్యస్వర్గసుఖాభిలాషంతస్మినస్కాభూత్వా
తమేవోపతస్థే ॥ 36
సోఽపిచతామతిశయితసకలలోకస్త్రీకాన్తిసౌకుమార్యలావణ్యగతివిలాసహాసాదిగుణామవ
లోక్యతదాయత్తచిత్తవృత్తిర్బభూవ ॥ 37
ఉభయమపితస్మినసక్తమనన్యదృష్టి పరిత్యక్తసమస్తాన్యప్రయోజనమభూత్ ॥ 38
రాజాతుప్రాగల్భ్యోత్తామాహ ॥ 39
సుభ్రూత్వామహామభికామోస్మిప్రసీదానురాగముద్వహేత్యుక్తాలజ్జావఖణ్డితమూర్వశీతంప్రాహ ॥
భవత్వేవంయదిమేసమయపరిపాలనంభవాఁకరోతీత్యాఖ్యాతేపునరపితామాహ ॥ 41
ఆఖ్యాహిమేసమయమితి ॥ 42 ॥ అథపృష్టాపునరప్యబ్రవీత్ ॥ 43
శయనసమీపేమమోరణకద్వయంపుత్రభూతంనాపనేయమ్ ॥ 44
భవాంశ్చమయానగ్నోద్రష్టవ్యః॥ 45 ॥ ఘృతమాత్రంచమమాహారఇతి ॥ 46
ఏవమేవేతిభూపతిరవ్యాహ ॥ 47
తయాసహసచావనిపతిరలకాయాంనైత్రరథాదివనేష్వమలపద్మపద్మినీషుమానసాదిసరస్సుతిరమ
ణీయేషు రమమాణ ఏకమప్టివర్షాణ్యనుదినప్రవర్ధమానప్రమోదోఽనయత్ ॥ 48
ఊర్వశీచతమభోగాత్ప్రతిదినప్రవర్ధమానానురాగా అమరలోకవాసేపినస్పృహాంచకార ॥ 49
వినాచోర్వశ్యాసురలోకోఽప్సరసాంసిద్ధగన్ధర్వాణాంచ నాతిరమణీయోఽభవత్ ॥ 50
తతశ్చోర్వశీపురూరవసోస్సమయవిద్విశ్వావసుగన్ధర్వసమవేతోనిశిశయనాభ్యాశాదేక
మురణకంజహార॥ 51 ॥ తస్యచాకాశేనీయమానస్యోర్వశీశబ్దమశృణోత్ ॥ 52
ఏవమాహచ మమానాథాయాఃపుత్రకేనాప్యపహ్రియతే, కంశరణముపయామీతి ॥ 53
తదాకణ్వరాజామాంనగ్నందేవీవీక్ష్యతీతినయతూ ॥ 54
అథాన్యమప్యురణకమాదాయ గన్ధర్వాఽయయుః ॥ 55
తస్యాప్యపహ్రియమాణస్యాకణ్వాశ్రమశబ్దమాకాశే పునరప్యనాథాఽస్మ్యహమభర్తృకా
కాపుమపాశ్రయేత్యార్తరావిణీబభూవ ॥ 56

రాజాఽప్యమర్షవశాదస్థాగారమేతదితి ఖడ్గమాదాయ దుష్టదుష్ట హతోఽసీత్యాహారన్నశ్వ
ధావత్ ॥57॥ తావచ్చగన్ధర్వైర్వరస్త్రీభోజ్వలావిద్యుజ్జిహ్వా ॥ 58
తత్రభయాచ్చోర్వశీరాజానమపగతామ్బరందృష్ట్వాఽపవృత్తసమయాతత్ప్రణాదేవాపక్రాన్తా ॥ 59
పరిత్యజ్య తావప్యురణకా గన్ధర్వాస్సురలోకముపగతాః ॥ 60
రాజాపిచతౌ మేషావాదాయాతిహృష్టమనాఃస్వశయనమాయాతో నోర్వశీందదర్శ ॥ 61
తాంచాపశ్యన్వ్యపగతామ్బరమేవోన్మత్తరూపోబభ్రామ ॥ 62
కురుక్షేత్రేచామ్భోజసరస్యన్యాభిశ్చతసృభిరప్సరోభిస్సమేతామూర్వశీందదర్శ ॥ 63
తతశ్చోన్మత్తరూపోజాయే హేతిష్ఠమనసిష్ఠోఽహేతిష్ఠవచసికపటికేహేతిష్ఠేత్యేవమనేకప్రకారం
నూక్తమవోచత్ ॥ 64 ॥ ఆహచోర్వశీ ॥ 65 ॥ మహారాజాలమనేనావివేకచేష్టితేన ॥ 66
అన్తర్వత్న్యహమద్యాస్తేభవతాఽత్రాగన్తవ్యం, కుమారస్తేభవిష్యతి తాంచనిశామహం
త్వయాసహవత్స్యామీత్యుక్తఃప్రహృష్టస్స్వపురంజగామ ॥ 67
తాసాంచాప్సరసామూర్వశీకథయామాస ॥ 68
అయంసపురుషోత్కృష్టోయేనాహమేతావన్తంకాలమనురాగాకృష్టమానసాసహోషితేతి ॥ 69
ఏవముక్తాస్తాశ్చాప్సరసఊచుః ॥ 70
సాధుసాధ్వస్యరూపమప్యనేనసహాస్మాకమపిసర్వకాలమాస్యాభవేదితి ॥ 71
అద్దేచపూర్ణేసరాజాతత్రాజగామ ॥ 72 ॥ కుమారంచాయుషమన్తైర్యోర్వశీదదౌ ॥ 73
దత్త్వాచైకాంనిశాంతేనరాజ్ఞాసహోషిత్వా పఞ్చపుత్రోత్పత్తయేగర్భమవాప ॥ 74
ఉవాచచైనంరాజానమస్మత్ప్రీత్యామహారాజాయసర్వానవగన్ధర్వావరదాస్సంవృత్తాఃవ్రియ
తాంచవరఇతి ॥ 75 ॥ ఆహచరాజా ॥ 76 ॥
విజితసకలారాతిరవిహతేన్ద్రియసామర్థ్యోఽబన్ధుమానమితబలకోశః నాన్యదస్మాకమూర్వశీ
సాలోక్యాత్ ప్రాప్తవ్యమస్తి, తదహమనయాసహోర్వశ్యాశాలంనేతుమఖిలామిత్యుక్తే
గన్ధరాస్త్వాహ్లేఽగ్నిస్థాలీందదుః ॥ 77
ఊచుశ్చైనమగ్నిమామ్నాయానుసారీభూత్వాత్రిధాకృత్వోర్వశీసలోకతామనోరథముద్దిశ్య
సమ్యగ్యజేథాః తతోఽవశ్యమభిలషితమవాప్స్యసీత్యుక్త్వాతమగ్నిస్థాలీమాదాయజగామ ॥ 78
అన్తరటవ్యామచిన్తయత్ అహోమేఽతీవమూఢతాకిమహమకరవమ్ ॥ 79
వహ్నిస్థాలీమయైమానీతానోర్వశీతి ॥ 80
అథైనామటవ్యామేవాగ్నిస్థాలీంతత్యాజస్వపురంచజగామ ॥ 81
వ్యతీతేఽర్ధరాత్రేవినిద్రశ్చాచిన్తయత్ ॥ 82
మమోర్వశీసాలోక్యప్రాప్త్యర్థమగ్నిస్థాలీగన్ధర్వైర్దత్తాసాచమయాటవ్యాంపరిత్యక్తా ॥ 83

తదహంతత్రతిదాహరణాయయాస్యామిత్యుత్థాయతత్రాప్యుపగతోనాగ్నిస్థాలీమపశ్యత్ ॥ 84
శమీగర్భంచాశ్వత్థమగ్నిస్థాలీస్థానేదృష్ట్వాఽచింతయత్ ॥ 85
మయాఽత్రాగ్నిస్థాలీనిక్షిప్తా, సాచాశ్వత్థశ్శమీగర్భోఽభూత్ ॥ 86
తదేనమేవాహమగ్నిరూపమాదాయస్వపురమభిగమ్యారణింకృత్వాతదుత్పన్నాగ్నేరుపాస్తిం
కరిష్యామీతి ॥ 87 ॥ ఏవమేవస్వపురముపగతోఽరణించకార ॥ 88
తత్ప్రమాణంచాఙ్గుళైఃకుర్వన్గాయత్రీమపఠత్ ॥ 89
పఠతశ్చాక్షరసంఖ్యాన్యేవాఙ్గుళాన్యరిణ్యభవత్ ॥ 90
తత్రాగ్నింనిర్మథ్యాగ్నిత్రయమామ్నాయానుసారీభూత్వాజుహోవ ॥ 91
ఊర్ధ్వశీసాలోక్యంఫలమభిసంధితవాన్ ॥ 92
తేనైవచాగ్నివిధినాబహువిధాన్యజ్ఞానిష్ట్వాగాన్ధర్వలోకానవాప్యోర్ధ్వశ్యాసహాయీయోగమవాప॥
ఏకోఽగ్నిరాదావభవత్ ; ఏతేనత్వత్రమన్వన్తరేత్రేతాప్రవర్తితా ॥ 94

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యాప్యాయుర్ధీమానమావసుర్విశ్వావసుశ్శ్రుతాయుశ్శతాయురయుతాయురితిసంజ్ఞాఃపట్పు
త్రాఅభవన్ ॥ 1 ॥ తథాఽమావసోర్ధీమనామాపుత్రోఽభవత్ ॥ 2
భీమస్యకాఞ్చనఃకాఞ్చనాత్సుహోత్రఃతస్యాపిజహ్నుః ॥ 3
యోఽసౌయజ్ఞవాటమఖిలంగఙ్గామ్భసాప్లావితమవలోక్యక్రోధసంరక్తలోచనోభగవన్తంయజ్ఞ
పురుషమాత్మనిపరమేణసమాధినాసమారోప్యాఖిలమేవగఙ్గామపిబత్ ॥ 4
అథైనందేవర్షయఃప్రసాదయామాసుః ॥ 5 ॥ దుహితృత్వేచాస్యగఙ్గామనయన్ ॥ 6
జహ్నోశ్చసుమన్తునామపుత్రోఽభవత్ ॥ 7
తస్యాప్యజకస్తతోబలాకాశ్వస్తస్మాత్కుశస్తస్యాపికుశామ్బకుశనాభాధూర్తరజసోవసుశ్చేతి
చత్వారఃపుత్రాబభూవుః ॥ 8 ॥ తేషాంకుశామ్బుఃశక్రతుల్యోమేపుత్రోభవేదితితపశ్చకార ॥ 9
తంఘోరతపసమవలోక్యమాభవత్వన్యోస్మత్తుల్యవీర్యఇత్యాత్మనైవాస్యన్ద్రిఃపుత్రత్వమగచ్ఛత్ ।
సగాధినామపుత్రఃకౌశికోఽభవత్ ॥ 11 ॥ గాధిశ్చసత్యవతీంకన్యామజనయత్ ॥ 12
తాంచభార్గవఃఋచీకోవవ్రే ॥ 13

గాధిరప్యతిరోషణాయాతివృద్ధాయబ్రాహ్మణాయదాతుమనిచ్ఛన్నేకతశ్యామకర్ణానామిన్దు
వర్ణానామనిలరంహసామశ్వానాంసహస్రంకన్యాశుల్కమయాచత ॥ 14
తేనాపిఋషిణావరుణసకాశాదుపలభ్యాశ్వతీర్థోత్పన్నంతాదృశమశ్వసహస్రందత్తమ్ ॥ 15
తతస్తామృచికఃకన్యాముపయేమే ॥ 16 ॥ ఋచికశ్చతస్యాశ్చరుమపత్యార్థంచకార ॥ 17
తత్పసాదిశ్చతన్మాత్రేఋత్వరపుత్రోత్పత్తయేచరుమపరంసాధయామాస ॥ 18
ఏషచరుర్భవత్యాఅయమపరశ్చరుస్తవన్మాత్రాసమ్యగుపయోజ్యఇత్యుక్త్వావనంజగామ ॥ 19
ఋతుకాలేచతాంమాతాసత్యవతీమాహ ॥ 20
పుత్రి! సర్వఏవాత్మపుత్రమతిగుణమభిలషతి నాత్మజాయాభ్రాతృగుణేష్వతీవాదృతోభవతీతి ॥21
అతోఽహమిమమాత్మీయంచరుందాతుం మదీయంచరుమాత్మనోపయోక్తుమ్ ॥ 22
మత్పుత్రేణహిసకలభూమణ్డలపరిపాలనంకార్యమ్ కియద్వాబ్రాహ్మణస్యబలవీర్యసంపదేత్యుక్తా
సాస్వచరుంమాత్రేదత్తవతీ ॥ 23 ॥ అథవనాదాగత్యసత్యవతీమృషిరపశ్యత్ ॥ 24
ఆహ నామతిపాపే! కిమిదమకార్యంభవత్యాకృతమ్ అతిరౌద్రంతేపుత్రఃక్రూరే ॥ 25
నూనంత్వయాత్వన్మాతృసాత్క్రియతశ్చరుర్హరుపయుక్తః, నయుక్తమేతత్ ॥ 26
మయాహితత్రచరౌసకలైశ్వర్యవీర్యశౌర్యబలసంపదారోపితా, త్వదీయచరావప్యఖిలాశానిష్ణాన
తితిక్షాదిబ్రాహ్మణగుణసంపత్ ॥ 27
తచ్చవిపరీతంకుర్వన్త్వాస్తవాతిరౌద్రాస్త్రధారణపాలనసక్షత్రియాచారః పుత్రోభవిష్యతి,
తస్యాశ్చోపశమరుచిర్బ్రాహ్మణాచారఇత్యాకర్ణ్యవసాతస్యపాదాబ్జగ్రాహ ॥ 28
ప్రణిపత్యచైనమూచే ॥ 29 ॥ భగవన్మయైతదజ్ఞానాదనుష్ఠితం, ప్రసాదంమేకురు, మైవంవిధఃపుత్రోభవతు, కామమేవంవిధఃపౌత్రోభవత్విత్యుక్తేమునిరప్యాహ ॥ 30 ॥ ఏవమస్త్వితి॥ 31
అనన్తరంచసాజమదగ్నిమజీజనత్ ॥ 32 ॥ తన్మాతాచవిశ్వామిత్రంజనయామాస ॥ 33
సత్యవత్యపికౌశికీనామనద్యభవత్ ॥ 34 ॥ జమదగ్నిరిక్ష్వాకువంశోద్భవస్యరేణోస్తనయాం
రేణుకాముపయేమే॥35॥ తస్యాంచాశేషక్షత్రహన్తారంపరశురామసంజ్ఞం భగవతస్సకలలోక
గురోర్నారాయణస్యాంశం జమదగ్నిరజీజనత్ ॥ 36
విశ్వామిత్రపుత్రస్తుభాగవవీవశునశ్శేఫోదేవైర్దత్తః, తతశ్చదేవరాతనామాఽభవత్ ॥ 37
తతశ్చాన్యేమధుశ్చంగోధనంజయకృతదేవాష్టకకచ్ఛపహరిరాఖ్యావిశ్వామిత్రపుత్రాబభూవుః॥ 38
తేషాంచబహూనికౌశికగోత్రాణిబుమ్మస్తరేషువివాహ్యన్యభవన్ ॥ 39

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ చతుర్థాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

పురూరవసోజ్యేష్ఠఃపుత్రోయస్త్ర్యయుర్నామా సరాహోర్దుహితరముపయేమే ॥ 1

తస్యాంచపఞ్చపుత్రానుత్పాదయామాస ॥ 2

నహుషక్షత్రవృద్ధరమ్భరజిసంజ్ఞాస్తథైవానేనాఃపఞ్చపుత్రోఽభూత్ ॥ 3

క్షత్రవృద్ధాత్సుహోత్రఃపుత్రోభవత్ ॥4॥ కాశ్యపకాశగృత్సమదాత్రయ స్తస్యపుత్రాబభూవుఃll5

గృత్సమదస్యశౌనకశ్చాతుర్వర్ణ్యప్రవర్తయితాఽభూత్ ॥ 6

కాశ్యపస్యకాశేయఃకాశీరాజఃతస్మాద్రాష్ట్రీ రాష్ట్రీస్యదీర్ఘతపాఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 7

ధన్వన్తరిస్తుదీర్ఘతపసఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 8

సహిసంసిద్ధకార్యకరణస్సకలసంభూతిష్వశేషజ్ఞానవిజ్ఞానసంపన్నఃసర్వతాపరాయణోనచాతీతసంభూతౌ తస్మైవరోదత్తఃll 9

కాశీరాజగోత్రేఽవతీర్యత్వమప్రధా సమ్యగాయుర్వేదంకరిష్యసి యజ్ఞభాగభుగ్భవిష్యసీతి ॥ 10

తస్యచధన్వన్తరేఃపుత్రఃకేతుమాన్ కేతుమతోభీమరథఃతస్యాపిదివోదాసఃతస్యాపిప్రతర్దనఃll11

సచభద్రశ్రేణ్యవంశవినాశనాదశేషశత్రవోఽనేనజితాఇతి శత్రుజిదభవత్ ॥ 12

తేనచప్రీతిమతాఽత్మవృత్రోవత్సనత్రేత్యభిహితోవత్సోఽభవత్ ॥ 13

సత్యపరతయాఋతధ్వజసంజ్ఞాముపాప ॥ 14

తతశ్చకువలయనామానమశ్వంలేభే, తతఃకువలయాశ్వఇత్యస్యాం పృథివ్యాం ప్రథితఃll 15

తస్యచవత్సస్యపుత్రోఽళర్కోనామాభవత్, యస్యాయమద్యాపిశ్లోకోగీయతే ॥ 16

షష్టివర్షసహస్రాణిషష్టివర్షశతానిచ । అళర్కాచపరోనాన్యోబుభుజేమేదినీంయువా ॥ 17

తస్యాప్యళర్కస్యసన్నతినామాఽభవదాత్మజఃll 18

సన్నతేస్సునీథఃతస్యాపిసుకేతుఃతస్మాచ్చధర్మకేతుర్జజ్ఞేll 19

తతశ్చసత్యకేతుఃతస్మాద్విభుఃతత్తనయఃసువిభుఃతతశ్చసుకుమార స్తస్యాపిదృష్టకేతుఃతతశ్చవీతిహోత్రఃతస్మాద్భార్గభూమిఃతతశ్చాతుర్వర్ణ్యప్రవృత్తిరిత్యేతేకాశ్యపభూభృతఃకథితాఃll 20 ॥ రజేస్తుసంతతిశ్రూయతామ్ ॥ 21

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

రజేస్తుపఞ్చపుత్రశతాన్యతులబలవీర్యపరాక్రమసారాణ్యాసన్ ॥ 1

దేవాసురసంగ్రామారమ్భేచపరస్పరవధేప్సవోదేవాశ్చాసురాశ్చబ్రహ్మాణముపేత్యప్రచ్ఛుఃll 2

భగవన్న స్మాకమత్రవిరోధోకృతుఃపక్షోజేతాభవిష్యతీతి ॥ 3
అథాహభగవాన్ ॥ 4 ॥ యేషామర్థేరజిరాత్తాయుధోయోత్స్యతితవపక్షోజేతేతి ॥ 5
అథదైత్యేహుపేత్యరజిరాత్మసాహాయ్యదానాయూథ్యథితఃప్రాహ ॥ 6 ॥ యోత్స్యేహంభవతామర్థేయద్యహమమరజయాచ్ఛవతామిన్ద్రోభవిష్యామీత్యాకైర్యత్తైరభిహితమ్ ॥ 7
నవయమన్యథావదిష్యామోఽన్యథాకరిష్యామోఽస్మాకమిన్ద్రిః ప్రహ్లాదస్తదర్థమేవాయముద్యమఇత్యుక్త్వాగతేష్వసురేషుదేవైరప్యసావవనిపతిరేవమేవోక్తస్తేనాపిచతథ్యోక్తేదేవైరిన్ద్రిస్వంభవిష్యతీతిసమన్విచ్ఛితమ్ ॥ 8
రజినాపిదేవసైన్యసహాయేనానేకైర్మహాత్మైస్తదశేషమసురబలంనిషూదితమ్ ॥ 9
అథజితారిషట్కశ్చదేవేన్ద్రోరజిచరణయుగలమాత్మనఃశిరసానిపీడ్యాహ ॥ 10
భయత్రాణాదన్నదానాద్భవాసస్మర్పితాశేషలోకానాముత్తమోత్తమోభవాఽయస్యాహంపుత్రస్త్రీలోకేన్ద్రిః ॥ 11 ॥ సచాపిరాజాప్రహస్యాహ ॥ 12
ఏవమస్త్వేవమస్త్వనతిక్రమణీయోహినైరిపక్షోదప్యనేకవిధచాటువాక్యగర్భాఽప్రణతిరిత్యుక్త్వాస్వపురంజగామ ॥ 13 ॥ శతక్రతురపీన్ద్రిత్వంచకార ॥ 14
స్వర్యాతేతు రజౌనారదర్షిశ్చోదతారజిపుత్రాశ్శతక్రతుసూత్మపితృపుత్రంసమాచారాద్రాజ్యంయాచితవన్తఃః ॥ 15 ॥ అప్రదానేనచవిజిత్యేన్ద్రిమతిబలినఃస్వయమిన్ద్రిత్వంచక్రుః ॥ 16
తతశ్చబహుతిథేకాలేహ్యతీతేబృహస్పతిమేకాన్తేదృష్ట్వాఅపహృతత్రైలోక్యయజ్ఞభాగఃశతక్రతుఃహువాచ ॥ 17
బదరీఫలమాత్రమప్యహఃసిమనూప్యయనాయపురోడాశఖణ్డందాతుమిత్యుక్తోబృహస్పతిరువాచ॥
యద్యేవంత్వయాహంపూర్వమేవచోదితస్నాత్వంన్యూత్వేదథఃకిమకర్తవ్యమిత్యలైరేవాహోభిస్తావనిజంపదంప్రాపయిష్యామీత్యభిధాయతేషామనుదినమాభిచారికంబుద్ధిమోహాయశక్రస్యతేకోభివృద్ధయేజుహావ ॥ 19
తేచాపితేనబుద్ధిమోహేనాభిభూయమానాబ్రహ్మద్విషోధర్మత్యాగినోవేదపరాఙ్ముఖాబభూవుఃతతస్తారపేతధర్మాచారాన్దృష్ట్వాజహాన ॥21॥ పురోహితాప్యయితతేజాశ్చశక్రఃదివమాక్రమత్ ॥
ఏతదిన్ద్రిస్యపదచ్యవనాదారోహణంశ్రుత్వాపురుహుఃస్వపదభ్రంశందైత్యంచనాప్నోతి ॥ 23
రన్ధ్రస్తవనపతోఽభవత్ ॥ 24 ॥ ఋక్షసృద్ధసుతఃప్రతిఋక్షోభవత్ ॥ 25
తత్పుత్రస్సంజయఃతస్యాపిజయఃతస్యాపివిజయఃతస్మాచ్చజజ్ఞేకృతఃతస్యచహార్యధనఃహార్యధనసుతస్సహదేవఃతస్మాదదీనస్తస్యచజయత్సేనఃతతశ్చసంకృతిఃతత్పుత్రఃక్షత్రధర్మాఇత్యేతేక్షత్రవృద్ధస్యవంశ్యాఃతతోనహుషవంశంప్రవక్ష్యామి॥ 28

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే నవమోఽధ్యాయఃసమాప్తఃసమాప్తోయంచతుర్థాంశఃసమాప్తోయంగ్రన్థఃసమాప్తోయంవిష్ణుపురాణమ్

శ్రీ

అథ చతుర్థాఁశే దశమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యతియయాతిసంయాత్యాయాతివియాతికృతిసంజ్ఞా నహుషస్య షట్పుత్రా మహాబలపరాక్రమాబభూవుః ॥ 1 ॥ యతిస్తు రాజ్యంనైచ్ఛత్ ॥ 2 ॥ యయాతిస్తు భూభృదభవత్ ॥ 3
ఉశనసశ్చదుహితరందేవయానీంవార్షపర్వణీంచశర్మిష్ఠాముపయేమే॥4॥అత్రానువంశశ్లోకోభవతి॥

యదుంచదుర్వసుంచైవ దేవయానీన్యజాయత ।
ద్రుహ్యంచానుంచపూరుంచ శర్మిష్ఠావార్షపర్వణీ ॥ 6

కావ్యశాపాచ్చకాలేనైవయయాతిర్జరామవాప ॥ 7
ప్రసన్నశ్చక్రవచనాచ్చస్వజరాంసంక్రామయితుంజ్యేష్ఠంపుత్రంయదుమువాచ ॥ 8
వత్స! త్వన్మాతామహశాపాదియమకాలేనైవజరామమోపస్థితా, తామహంతవైవ్యానుగ్రహాద్భవతస్సంచారయామి ॥ 9
ఏకంవర్షసహస్రమాత్మతృప్తోస్మివిషయేషు త్వద్వయసావిషయాసహంభోక్తుమిచ్ఛామి ॥ 10
నాత్రభవతాప్రత్యాఖ్యానంకర్తవ్యమిత్యుక్తస్సయదునైచ్ఛత్తాంజరామాదాతుమ్ ॥ 11
తంచపితాశశాప త్వత్ప్రసూతినరాజ్యాహోభవిష్యతీతి ॥ 12
అనన్తరంచదుర్వసుంద్రుహ్యమనుంచపృథివీపతిర్జరాగ్రహణార్థంస్వయౌవనప్రదానాయచార్థయామాస ॥ 13 ॥ తైరప్యేకైకేనప్రత్యాఖ్యాతస్తాశశాప ॥ 14
అథశర్మిష్ఠాతనయమశేషకనీయాంసంపూరుంతథైవాహ ॥ 15
సచాతిప్రణమతీఃసబహుమానంపితరంప్రణమ్యమహాప్రసాదోఽయమస్మాకమిత్యుదారమభిధాయజరాంజగ్రాహ ॥ 16 ॥ స్వకీయంచయౌవనంస్వపిత్రేదదౌ ॥ 17
సోపిపౌరవంయౌవనమాసాద్యయథాకామంయథాకాలోపపన్నంయథోత్సాహంవిషయాంశ్చచార ॥ 18 ॥ సమ్యక్ప్రజాపాలనమకరోత్ ॥ 19
విశ్వాచ్యాదేవయాన్యాచసహోపభోగంభుక్త్వాకామానామన్తం ప్రాప్యావిత్యనుదినంతృష్ణానసోఽబభూవ ॥ 20 ॥ అనుదినంచోపభోగతఃకామానతిరమ్యమేనే ॥ 21
తతశ్చైనమగాయత ॥ 22
నజాతుకామఃకామానాముపభోగేనశామ్యతి । హవిషాకృష్ణవర్త్మేవ భూయఏవాభివర్ధతే ॥ 23

యత్పృథివ్యాంవ్రీహియవం హిరణ్యంపశవస్త్రియః ।
ఏకస్యాపినపర్యాప్తం తస్మాత్తృష్ణాంపరిత్యజేత్ ॥ 24

యదానకురుతేభావంసర్వభూతేష్వపాపకమ్ । సమదృష్టేస్తదాపుంసఃసర్వాస్సుఖమయాదిశః॥ 25

యాదు స్తృ జాదుమ్ణు తిభియ్యా ఽనజీర్యతిజీర్యతః ।
తాంతృష్ణాంసంత్యజేత్ ప్రాజ్ఞస్సుఖైనై వాభిపూర్యతే ॥ 26
జీర్యన్తిజీర్యతఃకేశాదన్తాజీర్యన్తిజీర్యతః । ధనాశాజీవితాశాచ జీర్యతోఽపిజీర్యతః ॥ 27
పూణ్ణంవర్షసహస్రంమేవిషయాసక్తచేతసః । తథాప్యనుదినంతృష్ణామమతేషూపజాయతే॥ 28
తస్మాదేతాంమహాతృష్ణాం త్యక్త్వా బ్రహ్మణ్యధాయమానసమ్ ।
నిర్ద్వన్ద్వోనిర్మమో భూత్వా చరిష్యామిమృగైస్సహ ॥ 29

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

పూరోస్సకాశాదాదాయ జరాందత్త్వాచయూవనమ్ ।
రాజ్యేభిషిచ్యపూరుంచ ప్రయయాతపసేవనమ్ ॥ 30
దిశిదక్షిణపూర్వస్యాం దుర్వసుంచసమాదిశత్ ।
ప్రతీచ్యాంచతథాద్రుహ్యం దక్షిణాయాంతథానుమ్ ॥ 31
ఉదీచ్యాంచతథైవానుం కృత్వామణ్డలినోనృపాన్ ।
సర్వపృథ్వీపతింపూరుం సోఽభిషిచ్యవనంయయౌ ॥ 32

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే దశమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

అతఃపరంయయాతేఃప్రథమపుత్రస్యయదోర్వంశమహంకథయామి ॥ 1
యత్రావతీర్ణంకృష్ణాఖ్యం పరంబ్రహ్మనరాకృతి ॥ 2
యదోర్వంశంనరస్మృత్వా సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ।
సహస్రజిత్తోఽప్యనరహసంజ్ఞశ్చత్వారోయదుపుత్రాబభూవుః ॥ 3
సహస్రజిత్పుత్రశతజిత్ ॥6॥ తస్యహైహయహేహయవేణుహయాస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 4
హైహయపుత్రోధర్మస్తస్యాపిధర్మనేత్రఃతతఃకున్తిఃకున్తేస్సహజిత్ ॥ 5
తత్తనయోమహిష్మాన్మాహిష్మతింపురీంనిర్వాపయామాస ॥ 6

తస్మాద్భద్రశ్రేణ్య స్తతోదుర్దమస్తస్మాద్ధనకధనకస్యకృతాగ్నికృతధర్మకృతౌజస
శ్చత్వారఃపుత్రాబభూవుః ॥ 10 ॥ కృతవీర్యాదర్జునస్సప్తద్వీపాధిపతిర్బభూవహసహస్రోజజ్ఞే ॥ 11
యోసౌభగవదంశమత్రికులప్రసూతందత్తాత్రేయాఖ్యమారాధ్యశతంసహస్రమధర్మసేవా
నివారణంస్వధర్మ సేవిత్వంరణేపృథివీజయంధర్మతశ్చానుపాలనమరాతిభ్యోఽపరాజయమఖిల
జగత్ప్రఖ్యాతపురుషాచ్చమృత్యుమిత్యేతాఽవరానభిలషితవాన్ లేభేచ ॥ 12
తేనేయమశేషద్వీపవతీపృథివీసమ్యక్పరిపాలితా ॥ 13 ॥ దశయజ్ఞసహస్రాణ్యాసావయజత్ ॥ 14
తస్యచశ్లోకోఽద్యాపిగీయతే ॥ 15

నమూనంకార్తవీర్యస్య గతింయాస్యన్తిపార్థివాః ।
యజ్ఞైర్దానైస్తపోభిర్వా ప్రశ్రయేణశ్రుతేనచ ॥ 16

అనష్టద్రవ్యతాచతస్యరాజ్యేఽభవత్ ॥ 17
ఏవంచపఞ్చాశీతివర్షసహస్రాణ్యవ్యాహతారోగ్యశ్రీబలపరాక్రమోరాజ్యమకరోత్ ॥ 18
మాహిష్మత్యాందిగ్విజయాభ్యాగతోనర్మదాజలావగాహనక్రీడాదిపానమదాకులేనాయత్నే
నైవతేనాశేషదేవదైత్యగన్ధర్వేశజయోద్భూతమదావలేపోఽపిరావణః పశురివ బధ్వా
స్వనగరైకాన్తేస్థాపితః ॥ 19
యశ్చపఞ్చాశీతివర్షసహస్రోపలక్షిణ కాలావసానేభగవన్నారాయణాంశేనపరశురామోపసంభృతః ॥ 20
తస్యచపుత్రశతప్రధానాఃపఞ్చపుత్రాబభూవుః శూరశూరసేనవృషసేనమధుజయధ్వజసంజ్ఞాః ॥ 21
జయధ్వజాత్తాళజఙ్ఘఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 22 ॥ తాళజఙ్ఘస్యతాళజఙ్ఘాఖ్యంపుత్రశతమాసీత్ ॥ 23
ఏషాం జ్యేష్ఠోవితిహోత్రఃతథాఽన్యోభరతః ॥ 24 ॥ భరతాద్వృషః ॥ 25
వృషస్యపుత్రోమధురభవత్ ॥ 26 ॥ తస్యాపివృష్ణిప్రముఖంపుత్రశతమాసీత్ ॥ 27
యతోవృష్ణిసంజ్ఞామేతద్గోత్రమవాప ॥ 28 ॥ మధుసంజ్ఞాహేతుశ్చమధురభవత్ ॥ 29
యాదవాశ్చయదునామోపలక్షణాదితి ॥ 30

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

క్రోష్టోస్తుయదుపుత్రస్యాత్మజోధ్వజినీవాన్ ॥ 1
తతశ్చస్వాతిః తతోఽశంకుః అశంకోశ్చిత్రరథః ॥ 2

తత్తనయశ్శిబిస్తుచతుర్దశమహారత్నశ్చక్రవర్త్యభవత్ ॥ 3
తస్యచశతసహస్రంపత్నీనాభవత్ ॥ 4 ॥ దశలక్షసంఖ్యాశ్చపుత్రాః ॥ 5
తేషాంచపృథుశ్రవసక్చపుత్రః పృథుకీర్తిః పృథుయశాః పృథుజయాః పృథుదానాః షట్పుత్రాః
ప్రధానాః ॥ 6 ॥ పృథుశ్రవసశ్చపుత్రఃపృథుతమః ॥ 7
తస్మాదుశనాః యోవాజిమేధానాంశతమాజహార ॥ 8 ॥ తస్యచశితపుర్నామపుత్రోభవత్ ॥ 9
తస్యాపిరుక్మకవచః తతఃపరావృత్ ॥ 10
తస్యపరావృతోరుక్మేషుపృథురుక్మజ్యామఘపలితహరితసంజ్ఞాస్తస్యపశ్చాత్పుత్రాజాబభూవుః ॥ 11
తస్యాయమద్యాపిజ్యామఘస్యశ్లోకోగీయతే ॥ 12

భార్యావశ్యాస్తుయే కేచిద్భవిష్యన్త్యధవామృతాః ।
తేషాంతుజ్యామఘుశ్శ్రేష్ఠశ్శైబ్యాపతిరభూన్నృపః ॥ 13

అపుత్రాతస్యసాపత్నీశైబ్యానామతథాప్యసా । అపత్యకామోపిభయాన్నాన్యాంభార్యాముపేయివాన్ ॥
సత్వేకదాప్రభూతరథతురగగజసమ్మర్దాతిదారుణేమహాహవేయుధ్యమానఃసకలమేవారిచక్రమజయత్ ॥ 15
తచ్చారిచక్రమపాస్తపుత్రకళత్రబన్ధుబలకోశంస్వమధిష్ఠానంపరిత్యజ్యదిశఃప్రతివిద్రుతమ్ ॥ 16
తస్మింశ్చవిద్రుతేతిత్రాసలోలాయతలోచనయుగళంత్రాహిత్రాహిమాన్తాంతాతాంబభ్రాతరి
త్యాకులవిలాపవిధురంసరాజకన్యారత్నమద్రాక్షీత్ ॥ 17
తద్దర్శనాచ్చతస్యామనురాగానుగతాన్తరాత్మాసనృపోఽచిన్తయత్ ॥ 18
సాధ్విదంమమాపత్యరహితస్యవన్ధ్యాభర్తుస్సాంప్రతంవిధినాఽపత్యకారణంకన్యారత్నముప
పాదితమ్ ॥ 19 ॥ తదేతత్సముద్వహామీతి ॥ 20
అథవైనాంస్వర్గతమారోప్యస్వమధిష్ఠానంనయామి ॥ 21
తయైవదేవ్యాశైబ్యయాఽహమనుజ్ఞాతస్సముద్వహామీతి ॥ 22
అథైనాంరథమారోప్యస్వనగరమగచ్ఛత్ ॥ 23
విజయినంచరాజానమశేషపౌరభృత్యపరిజనామాత్యసమేతాశైబ్యాదృష్టమధిష్ఠానద్వార
మాగతా॥24॥ సాచావలోక్యరాజ్ఞస్సవ్యపార్శ్వగతేసింకన్యామిమాం దుర్భాతామవస్ఫురదధరపల్లవారాజానమవోచత్ ॥ 25 ॥ అతిచపలచిత్తాత్రస్వన్దనేకేయమారోపితేతి ॥ 26
అసావప్యనాలోచితోత్తరవచనోఽతిభయాత్తామాహ స్నుషామమేయమితి ॥ 27
అథైనంశైబ్యోవాచ ॥ 28
నాహంప్రసూతాపుత్రేణనాన్యాపత్న్యభవత్తవ । స్నుషాసంబన్ధతాహ్యేషాకథమేనసుతేనతే ॥29

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాత్మేష్యాగోపకలుషితవచనమపితవివేకోభయాద్దుహితృపరిహారార్థమిక్ష్వాకవనిపతిరాహ॥

యస్తేజనిష్యత్యాత్మజస్తస్యేయమనాగతస్యై వభార్యానిరూపితేత్యాకర్ణ్యోద్భూతమృదు
హాసాతథేత్యాహ ॥ 31 ॥ ప్రవిశేశ్వరాజ్ఞసహాధిష్ఠానమ్ ॥ 32
అనన్తరంచాతిశుద్ధలగ్నహోరాంశకావయవోక్తకృతపుత్రజన్మలాభగుణాన్వయసఃపరిణామ
ముపగతాపిసైన్యస్వైర్వేవాహోభిరభిమవాప ॥33॥ కాలేనచకుమారమజీజనత్ ॥ 34
తస్యచవిదర్భేతిపితానామచక్రే ॥ 35 ॥ సచతాంస్నుషాముపయేమే ॥ 36
తస్యాంచాసాక్రథసైకసంజ్ఞేపుత్రావజనయత్ ॥ 37
పునశ్చతృతీయంరోమపాదసంజ్ఞంపుత్రమజీజనత్ యోనారదాదవాప్తజ్ఞానవాభవిష్యతీతి ॥ 38
రోమపాదాద్బభ్రుబభ్రోర్ధృతిః ధృతేఃసైకస్యాపిచేదిఃపుత్రోఽభవత్ యస్యసంతతౌ
సైద్యాభూపాలాః ॥ 39 ॥ క్రథస్యస్నుషాపుత్రస్యకున్తిరభవత్ ॥ 40
కున్తేర్ధృష్టిః ధృష్టేర్నిర్ధృతిః నిర్ధృతేర్దశార్హస్తతశ్చవ్యోమః తస్యాపిజీమూతః తతశ్చ
వికృతిః తతశ్చభీమరథః తస్మాన్నవరథః తస్యాపిదశరథః తతశ్చశకుని స్తత్తనయాః కరంభిః
కరంభేర్దేవరాతోఽభవత్ ॥ 41
తస్మాద్దేవక్షత్రః తస్యాపి మధుః మధోఃకుమారవంశః కుమారవంశాదనుః అనోఃపురుమిత్రః
పృథివీపతిరభవత్ ॥ 42 ॥ తతశ్చాంశుస్తస్మాచ్చసత్వతః ॥ 43 ॥ సత్వతాదేతేసాత్వతాః ॥ 44
ఇత్యేతాంజ్యామఘస్యసంతతిం సమ్యక్ప్రబుద్ధాసమన్వితః శ్రుత్వావుర్వాక్ మైత్రేయ! స్వపాపైః
ప్రముచ్యతే ॥ 45

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

భజనభజమానదివ్యాన్ధకదేవాపృథమహాభోజవృష్ణిసంజ్ఞాస్సత్వతస్యపుత్రాబభూవుః ॥ 1
భజమానస్యనిమికృకణవృష్ణయస్త్రయాఽన్యేతద్వైవ్యమాత్రాః శతజిత్సహస్రజిదయుతజిత్సంజ్ఞా
స్త్రయఃు ॥ 2 ॥ దేవాపృథస్యాపిబభ్రుఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 3 ॥ తదోశ్చాయంశ్లోకోగీయతే ॥ 4

యస్యైవశృణుమోదామరాత్సంపశ్యామస్తథాఽన్తికాత్ ।
బభ్రుశ్శ్రేష్ఠోమనుష్యాణాం దేవైర్దేవాపృథస్సమః ॥ 5

పురుషాఃషట్సహస్రాణిశ్చసహస్రాణితథాఽష్టయే । తేమృతత్వమనుప్రాప్తాబభ్రోర్దేవాపృథాదపి ॥ 6
మహాభోజస్త్వతిధర్మాత్మాతస్యాన్వయేభోజాఃమృత్తికావరపురనివాసినోమాతికావరా
బభూవుః ॥ 7 ॥ వృష్ణేస్సుమిత్రోయుధాజిచ్చపుత్రావభూతామ్ ॥ 8

తతశ్చానమిత్రః తథాఽనమిత్రాన్నిఘ్నుః ॥ 9 ॥ నిఘ్నుస్యప్రసేనసత్రాజితౌ ॥ 10
తస్యతుసత్రాజితోభగవానాదిత్యః సఖాఽభవత్ ॥ 11
వీరదాత్వమ్భానిధితీరసంశ్రయసూర్యంసత్రాజిత్తుష్టావ; తన్మనస్కతయాచభాస్వానభిష్టూయ
మానోఽగ్రత స్తస్థౌ॥12॥ తత స్తస్యస్పష్టమూర్తిధరంవైనమాలోక్యసత్రాజిత్ సూర్యమాహ॥13
యత్తైవవోమ్నిపహ్నిపిణ్డోపమం త్వాసుహమపశ్యం తత్తైవాద్యాగ్రతోగతమప్యత్ర భగ
వతాకించిన్నప్రసాదకృతంవిశేషముపలక్ష్యామిత్యేవముక్తే భగవతాసూర్యేణనిజకణ్ఠాదు
న్మృచ్యస్యమన్తకంనామమహామణివరసువత్తాయైఽత్తస్మైస్వ స్తమ్ ॥ 14
తత స్తమాత్రామోజ్జ్వలంప్రాస్వవపుషమిమాదాపిజ్ఞళనయనమాదిత్యమద్రాక్షీత్ ॥ 15
కృతప్రణిపాత స్తవాదికంచసత్రాజితమాహ భగవానాదిత్యస్సహస్రదీధితిః వరమస్మత్తోఽభి
మతం వృణీష్వేతి ॥ 16॥ సచతదేవమణిరత్నమయాచత ॥ 17 ॥
సచాపితస్మైతద్దత్వా దీధితిపతివ్యయతిస్వధిష్ణ్యమాహరోహ ॥ 18
సత్రాజితోఽప్యమలమణిరత్నసనాథకణ్ఠతయాసూర్యఇవతేజోభిరశేషదిగన్తరాణ్యుద్భాసయన్
ద్వారకాంవివేశ ॥ 19
ద్వారకావాసీజనస్తుతమాయాన్తంవేక్ష్యభగవన్తమాదిపురుషం పురుషోత్తమంవనిభారావ
తరణాయాంశేన మానుషరూపధారిణంప్రణిపత్యాహ ॥ 20
భగవన్భవన్తంద్రష్టుంనూనమయమాదిత్య ఆయాతీత్యుక్తోభగవానువాచ ॥ 21
భగవాన్నాయమాదిత్యఃసత్రాజితోఽయమాదిత్యద త్తంస్యమన్తకాఖ్యంమహామణిరత్నంబిభ
ద్రత్తోపయాతి ॥ 22 ॥ తదేనంవిస్రబ్ధఃపశ్యతేత్యుక్తాస్తే తథేవదదృశుః ॥ 23
సచతంస్యమన్తకమణిమాత్మనివేశనేచక్రే॥24॥ ప్రతిదినంతన్మణిరత్నమష్టౌకనకభారాన్ప్రసవతి॥ 25
తత్ప్రభావాచ్చసకలస్యైవరాష్ట్రస్యోపసర్గానావృష్టివ్యాళాగ్నితోయదుభిక్షాదిభయం
నభవతి ॥ 26 ॥ అచ్యుతోఽపితద్దివ్యంరత్నముగ్రసేనస్యభూపతేరోగ్యమేతదితిలిప్సంచక్రే ॥ 27
గోత్రభేదభయాచ్చక్రోఽపినజహార ॥ 28
సత్రాజిదప్యచ్యుతోమామేతద్వాచయిష్యతీత్యవగమ్యరత్నంభ్రాత్రేప్రసేనాయ
తద్రత్నమదాత్ ॥ 29
తచ్చశుచినాధ్రియమాణమశేషమేవసువర్ణప్రసవాదికంగుణజాతముత్పాదయతి, అన్యథాధార
యన్తమేవహన్తీతి అజానన్నసావపిప్రసేనస్తేనకంఠసక్తేనస్యమన్తకేనాశ్వమారుహ్యాటవ్యాం
మృగయామగచ్ఛత్ ॥ 30 ॥ తత్రచసింహోద్వధమవాప ॥ 31
సాశ్వంచతంనిహత్యసింహోఽప్యమలమణిరత్నమాస్యాగ్రేణాదాయగన్తుమభ్యుద్యతః ఋక్షాధి
పతినాజామ్బవతాదృష్టోహతశ్చ॥32॥ జాంబవానప్యమలమణిరత్నమాదాయస్వబిలంప్రవివేశ ॥ 33
సుకుమారసంజ్ఞాయ బాలకాయచ క్రీడనకమకరోత్ ॥ 34

అనాగచ్ఛతితస్మిన్ప్రసేనేకృష్ణోమణిరత్నమఖిలమితవాన్సచప్రాప్తవాన్నూనమేతదస్యకర్మేతి
అఖిలపీవయదులోకఃపరస్పరంకర్ణకర్ణ్యాకథయత్ ॥ 35
విదితలోకాపవాదమృత్యుత్తశ్చభగవాన్సవయదుసైన్యపరివారపరివృతఃప్రసేనాశ్వపదవీమను
ససార ॥ 36 ॥దదర్శచాశ్వసమవేతంప్రసేనంసింహేనవినిహతమ్ ॥ 37
అఖిలజనమధ్యేసింహఃపదర్శనకృతపరిశుద్ధిఃసింహపదమనుససార ॥ 38
ఋక్షపతినిహతంచసింహమత్యల్పేభూమిభాగేదృష్ట్వాతత్కృతద్రత్నగౌరవాద్భక్ష్యాపి పదా
న్యనుయయౌ ॥ 39 ॥ గిరితటేచసనకలమేవతద్యదుసైన్యమవస్థాప్యతత్పదానుసారీ ఋక్షబిలం
ప్రవివేశ ॥40॥ అన్తఃప్రవిష్టశ్చధాత్ర్యాఃసుకుమారకముల్లాలయంత్యాఃవాణీంశుశ్రావ ॥ 41
సింహఃప్రసేనమవధీత్సింహోజామ్బవతాహతః । సుకుమారకమారోదీస్తవహ్యేషస్యమన్తకః ॥ 42
ఇత్యాకర్ణ్యోపలబ్ధస్యమన్తోన్తఃప్రవిష్టఃసుకుమారక్రీడనకీకృతంచధాత్ర్యాహస్తేతోభిజాజ్వల్య
మానంస్యమన్తకందదర్శ ॥ 43
తంచస్యమన్తకాభిలషితదక్షుషమపూర్వపురుషమాగతంసమవేక్ష్యధాత్రీత్రాహిత్రాహీతి
వ్యాజహార॥44॥ తదాతత్కరవశ్రవణానన్తరంచామమఃపూఃఽహృదయఃసజామ్బవానాజగామ॥45
తయోశ్చపరస్పరముద్ధతామమఃయోయుద్ధమేకవింశతిదినాన్యభవత్ ॥ 46
తేచయదుసైనికాస్తత్రసప్తాష్టదినానితన్నిష్క్రాన్తిముదీక్షమాణాస్తస్థుః ॥ 47
అనిష్క్రమన్నేచమధురిపురసావవశ్యమత్రబిలేఽన్యంనాశమవాప్తోభవిష్యత్యన్యథాతస్యజీవతః
కథమేతావన్తిదినానిశత్రుజయే వ్యాజేహోభవిష్యతీతికృతాధ్యవసాయాఃద్వారకామాగమ్య
హతఃకృష్ణఇతికథయామాసుః ॥ 48
తద్బాన్ధవాశ్చతత్రాలోచితమఖిలముత్తరక్రియాకలాపంచక్రుః ॥ 49
తతశ్చాస్యయుధ్యమానస్యాతిశ్రద్ధాత్తవిశిష్టోపపాత్రయుక్తాన్నతోయాదినాశ్రీకృష్ణస్యబల
ప్రాణపుష్టిరభూత్ ॥ 50 ॥ ఇతరస్యానుదినమతిగురుపురుషభేద్యమానస్య అతినిష్ఠురప్రహారపాత
పీడితాఖలావయవస్యనిరాహారతయాబలహానిరభూత్ ॥ 51
నిజఃతశ్చభగవతాజామ్బవాఃప్రణిపత్యవ్యాజహార ॥ 52
సురాసురగన్ధర్వయదురాక్షసాదిభిరప్యఖిలైర్భవాన్నజేతుంశక్యఃకిముతావనిగోచరైరల్పవీ
ర్యనరైనరావయవభూతైశ్చతుర్థ్యోన్యనుసృతిభిఃకింపునరస్మద్విధైఃఅవశ్యంభగవతాస్మ
త్స్వామినారామేణవనారాయణస్యసకలజగత్పరాయణస్యాంశేనభగవతాభవితవ్యమిత్యుక్త
స్తస్మైభగవానఖిలావనీభారావతరణార్థమవతరణమాచచక్షే ॥ 53
ప్రీత్యభివ్యఞ్జితకరతలస్పర్శనేనచైనమపగతయుద్ధఖేదంచకార ॥ 54
సచప్రణిపత్యపునరప్యేనంప్రసాద్యజామ్బవతీంనామకన్యాంగృహాగతామూఢ్వాభూతాం
గ్రాహయామాస ॥ 55 ॥ స్యమన్తకమణిరత్నమపిప్రణిపత్యతస్మైప్రదదౌ ॥ 56

అచ్యుతోఽప్యతిప్రణతా త్తస్మాదగ్రాహ్యమపితన్మణిరత్నమాత్మసంశోధనాయజగ్రాహ ॥ 57
సహజామ్బవత్యా సద్వారకామాజగామ ॥ 58
భగవదాగమనోద్భూతహర్షోత్కర్షస్వద్వారకావాసిజనస్య కృష్ణావలోకనా త్తత్క్షణమేవాతి
పరిణతవయసోఽపి నవయౌవనమివాభవత్ ॥ 59
దిష్ట్యా దిష్ట్యేతిసకలయాదవాఃస్త్రియశ్చసభాజయామాసుః ॥ 60
భగవానపియథానుభూతమశేషంయాదవసమాజేయథావదాచచక్షే ॥ 61
స్యమన్తకంచసత్రాజితాయదత్వామిథ్యాభిశస్తిపరిశుద్ధిమవాప ॥ 62
జామ్బవత్యాంచాన్తఃపురే నివేశయామాస ॥ 63
సత్రాజితోఽపిమయాఽస్యాభూతమలినమోపితమితిజాతసంత్రాసాత్స్వసుతాంసత్యభామాం
భగవతేభార్యార్థంచదదౌ ॥ 64
తాంచాక్రూరకృతవర్మశతధన్వప్రముఖాయాదవాఃప్రాగ్వరయాంబభూవుః ॥ 65
తతస్తత్రసదానాదవజ్ఞాతమేవాత్మానంమన్యమానాఃసత్రాజితేవైరానుబన్ధంచక్రుః ॥ 66
అక్రూరకృతవర్మప్రముఖాశ్చశతధన్వానమూచుః ॥ 67
అయమతీవదురాత్మాసత్రాజితఃయోస్మాభిర్భవద్భాతృప్రధిక్తోప్యత్మజామస్మాభవన్తం
చావిగణయ్యకృష్ణాయదత్తవాన్ ॥ 68
తదలమనేనజీవతాఘాతయిత్వైనంతన్మహారత్నంస్వయమన్తర్ధాఖ్యంత్వయాకింనగృహ్యతేవయమ
భ్యుపపత్స్యామోయద్యచ్ఛత్యస్మాకంపరివైరానుబంధంకరిష్యతీత్యేవముక్తస్తథేత్యసావభ్యాహ ॥
జతుగృహదగ్ధానాంపాణ్డుతనయానాంవిదితపరమార్థోఽపిభగవాన్దుర్యోధనప్రయత్నశైథిల్య
కరణార్థంపార్థానుకూల్యకరణాయవారణావతంగతః ॥ 70
గతేచతస్మిన్సుప్తమేవసత్రాజితంశతధన్వాజఘానమణిరత్నంచాదదాత్ ॥ 71
పితృవధామర్షపూర్ణాచసత్యభామాశీఘ్రంస్యన్దనమారుహ్యావారణావతంగత్వా భగవతేఽహం
ప్రతిపాదితేత్యక్రూన్తిమతాశతధన్వనాస్మత్పితావ్యాపాదితఃతచ్చస్యమన్తకమణిరత్నమపహృతం
యస్యావభాసనేనాపహృతతిమిరంత్రైలోక్యంభవిష్యతి ॥ 72
తదియంత్వదీయాపహాసనా, తదాలోచ్యయదత్రయుక్తంతత్క్రియతామితికృష్ణమాహ ॥ 73
తయాచైవముక్తఃపరితుష్టాన్తఃకరణోఽపికృష్ణఃసత్యభామామమర్షితాంప్రసన్నయనఃప్రాహ ॥ 74
సత్యేసత్యంయమైనైపాపహాసనా నాహమేతాంతస్యదురాత్మనస్సహిష్యే ॥ 75
నహ్యానుల్లఙ్ఘ్యవరపాదపంతత్కృతనీడాశ్రయిణోవిహఙ్గమావధ్యస్తైఃతదలమునాస్మత్పర
తఃశోకప్రేరితవాక్యపరికరేణేత్యుక్త్వాద్వారకామభ్యేత్యఏకాన్తేబలదేవంవాసుదేవఃప్రాహ ॥ 76
మృగయాగతంప్రసేనమటవ్యాంమృగపతిరజఘాన ॥ 77
సత్రాజితోఽప్యధునాశతధన్వానిధనంప్రాపితఃతః ॥ 78

తదుభయవినాశాత్తన్మణిరత్నమావాభ్యాం సామాన్యంభవిష్యతి ॥ 79
తదుత్తిష్ఠాహుత్యాంతరథః శతధన్వనిధనాయోద్యమంకురు ఇత్యభిహిత స్తథేతిసమన్వీచ్ఛతవాఁ ॥80
కృతోద్యమూచతావుభావుపలభ్యశతధన్వాకృతవర్మాణముపేత్యపాష్ణిపూరణశర్మనిమిత్త
మచోదయత్ ॥ 81 ॥ ఆహానైనంకృతవర్మా ॥ 82
నాహంబలదేవవాసుదేవాభ్యాంసహవిరోధాయాలమిత్యుక్తశ్చక్రూరమచోదయత్ ॥ 83
అసావప్యాహ ॥ 84
నహికశ్చిద్భగవతాపాదప్రహారపరికమ్పితజగత్త్రయేణసురరిపుణనితాన్వైధవ్యకారిణాప్రబలరిపు
చక్రాప్రతిహతచక్రేణచక్రిణా మదముదితనయనావలోకనారిబలనిశాతనేనాతిగుహనైరివార
ణాపకర్షణావిష్కృతమహిమోహసీరేణసీరిణాచసహ సకలజగద్వన్ద్యానామమరవరాణా
మపిమోహ్యంసమర్థః ॥ 85 ॥ కిముతాహంతదన్యశ్శర ఇమఖిలమ్యతామిత్యుక్తశ్శతధనురాహ॥ 86
యద్యస్యస్మత్పరిత్రాణాసమర్థంభవానాత్మానమవగచ్ఛతి తదయమస్మత్తస్తావన్మణిఃసంగృహ్యా
రభ్యతామితి ॥ 87 ॥ ఏవముక్తఃసోఽప్యాహ ॥ 88
యద్యన్యాన్యాయామప్యవస్థాయాంనకశ్చిన్మయాచితఃకథమప్యదితదహంనేతంగృహిష్యామీతి ॥ 89
తథేత్యుక్తేచాక్రూరస్తన్మణిరత్నంజగ్రాహ ॥ 90
శతధనురప్యతులవేగాంశతయోజనవాహినీంబడబామారుహ్యాపక్రాన్తః ॥ 91
సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పబలాహకాశ్చతుష్టయయుక్తరథస్థితౌబలదేవవాసుదేవౌతమనుప్రయాతౌ॥
సాచబడబాశతయోజనప్రమాణమాగత్యమితీతాపునరపివాహ్యమానామిథిలావనోద్దేశేప్రాణా
నుత్ససర్జ ॥ 93 ॥ శతధనురపి తాం పరిత్యజ్యపదాతిరేవాద్రవత్ ॥ 94
కృష్ణోఽపిబలభద్రమాహ ॥ 95
తావదత్రస్యన్దనేభవతాస్థేయమహమేనమధమాచారంపదాతిరేవపదాతిమనుగమ్యయావత్
ఘాతయామి , అత్రహిభూభాగేదృష్టదోషాస్సభయాఅతోనైతేశ్వాభవతేమంభూమిభాగముల్ల
ఙ్ఘనీయాః ॥ 96 ॥ తథేత్యుక్త్వాబలదేవోరథవతస్థౌ ॥ 97
కృష్ణోపిదివ్యక్రోశమాత్రభూమిభాగమనుసృత్యదూరస్థితస్యైవచక్రంక్షిప్త్వాశతధనుషశ్శిరశ్చిచ్ఛేద ॥
తచ్ఛిరోమ్బరాదిషుచబహుప్రకారమన్విచ్ఛన్నపిస్యమన్తకమణింనావాపయదాతదోపగమ్య
బలభద్రమాహ ॥ 99
వృష్ణ్యన్ధకాస్మాభిఃశతధనుషూద్ధతిఃనప్రాప్తమఖిలజగత్సారభూతంతన్మహారత్నంస్యమన్తకాఖ్య
మిత్యాకర్ణ్యోద్ధతకోపోబలదేవోవాసుదేవమాహ ॥ 100
ధిక్త్వాంయస్త్వమేవమధర్మిష్ఠమ్, ఏతచ్చతేభ్రాతృత్వాన్మయాక్షన్తం తదయంపంథాస్సేవ
చ్యతాంగమ్యతాం నమేద్వారకయానత్వయానచాశేషబన్ధుభిఃకార్యమలమలమేభిర్మమా
గ్రతోఽపీకశపథైరిత్యుక్తోవ్యతర్కయత్కథంచిత్ప్రసాద్యమానోఽపినతస్థౌ॥ 101

గవిదేహపురీంప్రవివేశ ॥ 102 ॥ జనకరాజశ్చాభ్యుద్యూర్వకమేనంగృహంప్రవేశయామాస॥ 103
సతత్రైవచతస్థౌ ॥ 104 ॥ వాసుదేవోఽపిద్వారకామాజగామ ॥ 105
యావచ్చజనకరాజగృహేబలభద్రోఽవతస్థేతావద్ధార్తరాష్ట్రోదుర్యోధన స్తత్సకాశాద్గదా
శిక్షామశిక్షయత్ ॥ 106
వమత్రయాస్తేచబభ్రూగ్రసేనప్రభృతిభిర్యాదవైర్న తద్రత్నంకృష్ణేనాపహృతమితికృతా
వగతిభిర్వ్యదేహనగరీంగత్వాబలదేవఃసంప్రత్యాయ్యద్వారకామాసీతః ॥ 107
అక్రూరోఽప్యుత్తమమణిసముద్భూతసువర్ణేనభగవద్ధ్యానపరోఽనవరతంయజ్ఞానియాజ ॥ 108
సవనగతౌహిశుత్రియవైశ్యౌనిష్క్రబ్రహ్మాహభవతీత్యేవంప్రకారందీక్షాకవచంప్రవిష్టఏవతస్థౌ ।
ద్విపట్టివర్షాస్వేవంతన్మణిప్రభావాత్తత్రోపసర్గదుర్భిక్షమారికామరణాదికంనాభూత్॥ 110
అథాక్రూరపక్షీయైర్భోజైర్శత్రుఘ్నేసత్వతస్యప్రపౌత్రేవ్యాపాదితేభోజైస్సహాక్రూరో
ద్వారకామపహాయాపక్రాన్తః ॥ 111
తదపక్రాన్తిదినాదారభ్యతత్రోపసర్గదుర్భిక్షవ్యాధ్యాదివృష్టిమారికాద్యుపద్రవాబభూవుః॥ 112
అథయాదవాబలభద్రోగ్రసేనసమవేతాస్తమస్త్రమస్త్రయన్ ॥ 113
భగవానురగారికేతనఃకిమిదమేకదైవ ప్రచురోపద్రవాగమనమేతదాలోచ్యతామిత్యుక్తే
అక్రూరనామాయదువృద్ధఃప్రాహ ॥ 114
అస్యాక్రూరస్యపితాశ్వఫల్కో యత్రయత్రాభూత్తత్రతత్రదుర్భిక్షమారికానావృష్ట్యాదికం
నాభూత్ ॥ 115
కాశీరాజస్యవిషయేత్వనావృష్ట్యాంచశ్వఫల్కోనీతఃతత్స్తన్యాదేవ దేవోవవర్ష ॥ 116
కాశీరాజపుత్ర్యాశ్చగర్భేకన్యారత్నంపూర్వమాసీత్ ॥ 117
సాచకన్యావూర్ణేఽపిప్రసూతికాలే నైవనిశ్చక్రామ ॥ 118
ఏవంచతస్యగర్భస్యద్వాదశవర్షాణ్యనిష్క్రామతోయయుః ॥ 119
కాశీరాజశ్చతామాత్మజాంగర్భస్థామాహ ॥ 120
పుత్రి! కస్మాన్నజాయసే? విక్రమ్యతామాస్యం తేద్రష్టుమిచ్ఛామి, ఏతాంచమాతరంకిమితి
చిరంక్లేశయిష్యసీత్యుక్తాగర్భస్థైవవ్యాజహార ॥ 121
తాత! యద్యేకైకాంగాందినేదినేబ్రాహ్మణాయప్రయచ్ఛసి తదహమనైర్వ్యక్తిభిర్వ్యక్తైరస్మద్గ
ర్భత్తోవశ్యంనిష్క్రమిష్యామీత్యేతద్వచనమాకర్ణ్యరాజాదినేదినేబ్రాహ్మణాయగాం
ప్రాదాత్ ॥ 122 ॥ సాపితావతాకాలేనజాతా ॥123॥ తత స్తస్యాపితాగాందినీతినామచకార॥ 124
తాంచగాందినీంకన్యాంశ్వఫల్కాయోపకారిణేగృహమాగతాయాభ్యుద్భూతాంప్రాదాత్ । 125
తస్యామయమక్రూరఃశ్వఫల్కాజ్జజ్ఞే ॥ 126 ॥ తస్యైవంగుణమిథునాదుత్పత్తిః ॥ 127

తత్కథమస్మిన్నపక్రాన్తేఽత్రదుర్భిక్షమారికాద్యుపద్రవానభవిష్యన్తి॥ 128
తదయమత్రానియతామ్ అలమతిగుణవత్యపరాధాన్వేషణే నేతియదువృద్ధస్యాన్ధకసైన్యస
ద్వచనమాకర్ణ్యకేశవోగ్రసేనబలభద్రపురోగమైర్యదుభిఃకృతాపరాధతిక్షుభిరభయన్ధక్వా
శ్వఫల్గపుత్రఃస్వపురమానీతః॥ 129
తత్రచాగతమాత్రఏవశమన్తకమణేఃప్రభావాదనావృష్టిమారికాదుర్భిక్షవ్యాధ్యాద్యుప
ద్రవోపశమాబభూవుః॥ 130॥ కృష్ణశ్చిన్తయామాస॥ 131
స్వల్పమేతత్కారణంయదయంగాన్దినాన్యంశ్వఫల్గేనాక్రూరోజనితః॥ 132
సుమహాంశ్చాయమనావృష్టిదుర్భిక్షమారికాద్యుపద్రవప్రతిమేఘకారీప్రభావః॥ 133
తన్నానమస్యసకాశేసమహామణిఃస్యమన్తకాఖ్యస్తిష్ఠతి॥ 134
తస్యహ్యేవంవిధాఃప్రభావాఃశ్రూయన్తే॥ 135
అయమపిచయజ్ఞదనన్తరమన్యత్రకర్తవ్యన్తరం తస్యానన్తరమున్యద్వక్ష్యన్తరం చాజస్రమవిచ్ఛి
న్నంయజతీతి॥ 136
అనల్పోపాదానంచాస్యాసంశయమత్రాసౌమణివరస్తిష్ఠతితికృతాధ్యవసాయోఽన్యత్ప్రయో
జనముద్దిశ్యసకలయాదవసమాజమాత్మగృహమేవాచీకరత్॥ 137
తత్రచోపవిష్టేష్వఖిలేషుయదుషుపూర్వంప్రయోజనముపన్యస్యపర్యవసితేచతస్మిన్ప్రసంగా
న్తరపరిహాసకథామక్రూరేణసహకృత్వాజనార్దనస్తమక్రూరమాహ॥ 138
దానపతేజానీమఏవవయంయథాశతధన్వనాతదిదమఖిలజగత్సారభూతంస్యమన్తకం రత్నంభవ
తఃసమర్పితం తదశేషరాష్ట్రోపకారకంభవత్సకాశేతిష్ఠతి లిష్ఠతు సర్వఏవవయంతత్ప్రభావ
ఫలభుజఃకింత్వేవమబలభద్రోస్మానాశఙ్కితవాన్ తదస్మత్ప్రీతయేదర్శయస్వేత్యభిధాయజోషం
స్థితేభగవతివాసుదేవేసరత్నస్సోఽచిన్తయత్॥ 139
కిమత్రానుష్ఠేయమన్యథాచేద్బ్రవీమ్యహంతత్కేవలామ్బరతిరోధానమన్విష్యన్తో రత్నమేతే
ద్రక్ష్యన్తి అతివిరోధోనఃకిమితిసంచిన్త్యతమఖిలజగత్కారణభూతంనారాయణమాహాక్రూరః॥
భగవన్మైవత్స్యమన్తకరత్నంశతధనుషాసముద్ధృతమ్ అపగతేచతస్మిన్నద్యశ్వఃపరశ్వోవా
భగవాన్యాచయిష్యతీతికృతమతిరతికృచ్ఛ్రేణతావన్తంకాలమధారయమ్॥ 141
తస్యచధారణక్లేశేనాహముశేపుభోగేష్వసంగిమానసోవేద్మిస్వసుఖలాభమపి॥ 142
ఏతావన్మాత్రమప్యశేషరాష్ట్రోపకారీధారయితుంనశక్నోతీతిధావన్మన్యతఇత్యాత్మనా
నచోదితవాన్॥ 143
తదిదంస్యమన్తరత్నంగృహ్యతామిచ్ఛయాయస్యాభిమతంతస్యసమర్ప్యతామ్॥ 144
తతఃస్వోదరవస్త్రనిగోపితమతిలఘుకనకసముద్గకగతంప్రకటీకృతవాన్॥ 145
తతశ్చనిష్క్రామ్యస్యమన్తకమణింతస్మైయదుకులసమాజేముమోచ॥ 146

ముక్తమాత్రేచతస్మిన్నతికాన్యాతదఖిలమాస్థానముద్యోతితమ్ ॥ 147
అథాహక్రూరఃసవిషమణిశతధన్వనాఽస్మాకంసమర్పితఃయస్యాయంసవీనంగృహ్ణాత్వితి ॥ 148
తమాలోక్యసవ్రయాదవానాంసాధుసాధ్వితివిస్మితమనసాంబాహోఽక్రూయస్త ॥ 149
తమాలోక్యాతీవబలభద్రోమమాయమచ్యుతేనైవసామాన్యస్సమన్విచ్ఛితఇతికృతస్పృహో
భూత్ ॥ 150 ॥ ముమైవాయంపితృధనమిత్యతీవచసశ్యభామాఽపిస్పృహయాంచకార ॥ 151
బలస్యావలోకనాత్కృష్ణోఽప్యాత్మానంగోచక్రాస్తరావస్థితమివమేనే ॥ 152
సకలయాదవసమక్షంచాక్రూరమాహ ॥ 153
ఏతద్ధిమణిరత్నమాత్మసంశోధనాయఏతేపాండవానామయాదశీతమ్ఏతచ్చమమబలభద్ర
స్యచసామాన్యంపితృధనంనైతత్సత్యభామాయానాన్యస్యైవ్యతత్ ॥ 154
ఏతచ్చసవ్రకాలంశుచినాబ్రహ్మచర్యాదిగుణవతాధ్రియమాణమశేషరాష్ట్రస్యోపకారకమ్
అశుచినాధ్రియమాణమాధారమేవహన్తి ॥ 155
అతోఽహమస్యఖడశస్త్రీసహస్రపరిగ్రహాదసమర్థోఽధారణేకథమేతత్సత్యభామాస్వీకరోతి ॥156
ఆర్యబలభద్రేణాపిమదిరాపానాద్యశేషోపభోగపరిత్యాగఃకార్యః ॥ 157
తదలంయదులోకోఽయంబలభద్రః అహంచసత్యాచత్వాందానపతేప్రార్థయామః ॥ 158
తద్భవానేవధారయితుంసమర్థః ॥ 159
త్వద్ధృతంచాస్యరాష్ట్రస్యోపకారకంతద్భవానశేషరాష్ట్రనిమిత్తమేతత్పూర్వవద్ధారయత్వన్య
న్నవక్తవ్యమిత్యుక్తోదానపతిస్తథేత్యాహ, జగ్రాహచతన్మహారత్నమ్ ॥ 160
తతఃప్రభృత్యక్రూరఃప్రకటేనైవతేనాతిజాజ్వల్యమానేనాత్మకణ్ఠావసక్తేనాదిత్య ఇవాంశు
మాలీచచార ॥ 161
ఇతేత్యద్భగవతోమిథ్యాభిశస్తిఖ్యాపనంయస్మిన్నరతినతస్యకదాచిదల్పాపిఽమిథ్యాభిశస్తిర్భవతి
అవ్యాహతాఖిలేన్ద్రియశ్చాఖిలపాపమోక్షమవాప్నోతి ॥ 162

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అనమిత్రస్యపుత్రశ్చినిఽమాభవత్ ॥1॥తస్యాపిసత్యకఃసత్యకాత్సాత్యకిర్యుయుధానాపరనామా॥2
తస్మాదపిసంజయఃతత్పుత్రశ్చకుణిఃకుణేర్యుగంధరః ॥ 3 ॥ ఇత్యేతేశైనేయాః ॥ 4
అనమిత్రస్యైవాన్వయేవృష్ణిఃతస్మాచ్చశ్వఫల్కఃతత్ప్రభావఃకథితఏవ ॥ 5

శ్వఫల్క-స్యాన్యఃకనీయాఁ-చిత్రకోనామభార్తా ॥16॥ శ్వఫల్కాదక్రూరోగాన్దిన్యామభవత్ ॥ 7
తథోపమద్గుః ॥ 8
ఉపమద్గోఽమృదామృదవిశ్వారిమేజయగిరిక్షత్రోపక్షత్రక్షత్రక్ష్మారిమర్దనధర్మదృగ్దృష్ట
ధర్మగంధమోజవాహప్రతివాహాఖ్యాఃపుత్రాస్తుతారాఖ్యాకన్యాచ ॥ 9
దేవవానుపదేవశ్చాక్రూరపుత్రౌ ॥ 10
పృథువిపృథుప్రముఖాశ్చిత్రకస్యపుత్రాబహవోబభూవుః ॥ 11
తుంకురభజమానశుచికంబళబర్హిఃపాఖ్యాస్తథాఽన్ధకస్యచత్వారఃపుత్రాః ॥ 12
తుంకురాద్ధృష్టః తస్మాచ్చకపోతరోమా తతశ్చవిలోమా తస్మాదపితుమ్ముదుసఖోభవదనుసంజ్ఞశ్చ॥13
అనోరానకదున్దుభిః తతశ్చాభిజిత్ అభిజితఃపునర్వసుః ॥ 14
తస్యాప్యాహుకఃపుత్రఆహుకీచకన్యా ॥ 15 ॥ ఆహుకస్యదేవగోగ్రసేనశ్చాద్వౌపుత్రౌ ॥ 16
దేవవానుపదేవస్సహదేవోదేవరక్షితాశ్చదేవకస్యచత్వారఃపుత్రాః ॥ 17
తేషాంవృకదేవోపదేవాదేవరక్షితాశ్రీదేవాశాన్తిదేవాసహదేవాదేవకీచసప్తభగిన్యః ॥ 18
తాశ్చనరావసుదేవఉపయేమే ॥ 19
ఉగ్రసేనస్యాపికంసన్యగ్రోధసునామానకాహ్వాశంకుసుభూమిరాష్ట్రపాలయుద్ధతుష్టిసుతుష్టిమ
త్స్యంజ్ఞఃపుత్రాబభూవుః ॥ 20
కంసాకంసవతీసుతనూరాష్ట్రపాలికాహ్వాశ్చోగ్రసేనస్యతనూజాఃకన్యాః ॥ 21
భజమానాచ్చవిదూరథఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 22
విదూరథాచ్చూరఃశూరాచ్చభోశమినఃప్రతిక్షత్రఃతస్మాత్స్వయంభోజఃతతశ్చహృదికః॥ 23
తస్యాపికృతవర్మశతధనుర్దేవార్హదేవగర్భాద్యాఃపుత్రాబభూవుః ॥ 24
దేవగర్భస్యాపిశూరః ॥ 25 ॥ శూరస్యాపిమారిషానామపత్న్యభవత్ ॥ 26
తస్యాంచాసౌదశపుత్రానజనయత్వసుదేవపూర్వాన్ ॥ 27
వసుదేవస్యజాతమాత్రస్యైవతద్దుందుభేర్భగవదంశావతారమవ్యాహతదృష్ట్యాపశ్యద్భిర్దేవైర్దివ్యానకదుందుభయోవాదితాః ॥ 28 ॥ తతశ్చాసావానకదుందుభిసంజ్ఞామవాప ॥ 29
తస్యచదేవభాగదేవశ్రవాష్టకకకుచ్చక్రవత్సధారకసృంజయశ్యామశమికగణ్డూషసంజ్ఞానవ
భ్రాతరోఽభవన్ ॥ 30
పృథాశ్రుతదేవాశ్రుతకీర్తిఃశ్రుతశ్రవారాజాధిదేవీచవసుదేవాదీనాంపఞ్చభగిన్యోఽభవన్ ॥ 31
శూరస్యకున్తినామసఖాఽభవత్ ॥ 32
తస్మైచాపుత్రాయపృథామాత్మజాంవిధినాశూరోదత్త్వా ॥33॥ తాంచపాణ్డురువాహ ॥ 34
తస్యాంచధర్మానిల్దైహ్యధిష్ఠిరభీమసేనార్జునాఖ్యత్రయఃపుత్రాఃసముత్పాదితాః ॥ 35

పూర్వమేవాముధాయూశ్చ భగవతాభాస్వతాకానీనకణోనామపుత్రోఽజన్యత ॥ 36
తస్యాశ్చసపత్నీమాద్రీనామాభూత్ ॥ 37
తస్యాంచనాసత్యదస్రాభ్యాంసకులసహదేవౌపాణ్డోఃపుత్రౌజనితౌ ॥ 38
శ్రుతదేవాంతువృద్ధధర్మానామశారూశ్రుపయేమే ॥ 39
తస్యాంచదన్తవక్రోనామసుమహాసురోజజ్ఞే ॥40॥ శ్రుతకీర్తిమపికేకయరాజఃపయేమే ॥ 41
తస్యాంసంతర్దనాదయఃకైకేయాఃపఞ్చపుత్రాబభూవుః ॥ 42
రాజాధిదేవ్యామావంత్యోవిందానువిందౌజజ్ఞాతే ॥ 43
శ్రుతశ్రవసమపిచేదిరాజోదమఘోషసామోపయేమే ॥ 44
తస్యాంచశిశుపాలముత్పాదయామాస ॥ 45
సవాపూర్వమప్యుదారవిక్రమోదైత్యానామాదిపురుషోహిరణ్యకశిపురభవత్ ॥ 46
యశ్చభగవతాసకలలోకగురుణానారసింహేనహతితః ॥ 47
పునరప్యతీవవీర్యశౌర్యసంపన్నఃక్రమగుణగ్రహమాత్రాన్తరకలత్రైలోక్యేశ్వరప్రభావోదశాననోనామాభూత్ ॥ 48 ॥ బహుకాలోపభుక్తభగవత్సకాశావాప్తశరీరపాతోద్భవపుణ్యఫలోభగవతారాఘవరూపిణాసోఽపినిధనముపపాదితః ॥ 49
పునశ్చేదిరాజస్యదమఘోషస్యాత్మజశ్శిశుపాలనామాఽభవత్ ॥ 50
శిశుపాలత్వేఽపిభగవతోభూభారావతరణాయావతీర్ణాంశస్యపుణ్డరీకవయనాఖ్యస్యాపిద్వేషానుబన్ధమతితరాంచకార ॥ 51
భగవతాచ సనిధనముపానీతఃతత్రైవపరమాత్మభూతేమనసపేక్షాగ్రతయాసాయుజ్యమవాప ॥ 52
భగవాన్యదిప్రసన్నోన్యథాఖిలపితందదాతి తథాఅప్రసన్నోఽపినిఘ్నన్దివ్యమనుపమంస్థానం ప్రయచ్ఛతి ॥ 53

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

హిరణ్యకశిపుత్వేచ రావణత్వేచవిష్ణునా । అవాపనిహతోభోగానప్రాప్యాశమురైరపి ॥ 1
వలయంత్రతతేనైవ నిహతస్సకథంపునః । సంప్రాప్తశ్శిశుపాలత్వే సాయుజ్యంశాశ్వతేహరా ॥ 2
ఏతదిచ్ఛామ్యహంశ్రోతుంసవర్ధమర్భృతాంవర। కౌతూహలపరైస్తత్వృష్టోమేవక్తుమర్హసి॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వైత్యేశ్వరస్యవధాయాఖిలలోకోత్పత్తిస్థితివినాశకారిణా పూర్వకంతనుగ్రహణంకుర్వతానన్త
సంహారూపమావిష్కృతమ్ ॥ 4 ॥ తత్రచహిరణ్యకశిపోర్విష్ణురయమిత్యేతన్మనసస్యభూత్ ॥ 5
నిరతిశయపుణ్యసముద్భూతమేతన్న త్వజాతమితి ॥ 6
రజోద్రేకప్రీతైకాగ్రమతిస్తద్భావనాయోగాత్తతోఽవాప్తవధహేతుకీంనిరతిశయామేవాఖిలత్రైలోక్యాధిక్యకారిణీం దశాననత్వేభోగసంపదమవాప ॥ 7
నతుసతస్మిన్ననాదినిధనేపరబ్రహ్మభూతేభగవత్యనాలమ్బినికృతేమనసస్థల్లయమవాప ॥ 8
ఏవందశాననత్వేఽప్యనజ్ఞపరాధీనతయాజానకీసమానక్తచేతసాభగవతాదాశరథిరూపధారిణా
హతస్యతద్రూపదర్శనమేవాసీత్ నాయమచ్యుతఖడ్గాస్యక్తివిపద్యతోఽన్తఃకరణేమానుషబుద్ధిరేవకేవలమస్యాభూత్ ॥ 9
పునరప్యచ్యుతవినిపాతమాత్రఫలమఖిలభూమణ్డలశ్లాఘ్యచేదిరాజకులేజన్మఅవ్యాహతైశ్వర్యం
శిశుపాలత్వేఽప్యవాప ॥ 10 ॥ తత్రతత్ఫలానామేవసభగవన్నామ్నాంత్వంకారకారణమభవత్ ॥
తతశ్చతతాఽలకృతానాంతేమామశేషాణామేవాచ్యుతనామ్నామనవరతమనేకజన్మానుబద్ధవిద్వేషానుబన్ధిచిత్తోవినిద్రవసంతజన్మాదిషూచ్చారణమకరోత్ ॥ 12
తచ్చరూపమత్ఫుల్లపద్మదళామలాఽమత్యుజ్జ్వలపీతవస్త్రధార్యమలకిరీటకేయూరహారకటకాదిశోభితముదార చతుర్బాహు శంఖచక్రగదాధరమతిప్రరూఢవైరానుభావాదటనభోజనస్నానాసనశయనాదివ్యశేషావస్థాస్తరేషునాన్యత్రోపయుయావస్యచేతసఃసతస్మిన్నేవలయముపయయౌ ॥15॥ ఏతత్తవాఖిలంమయాఽభిహితమ్ ॥ 16
అయంహిభగవాన్కీర్తితశ్చసంస్మృతశ్చద్వేషానుబన్ధేనాపిఅఖిలసురానుచాదిదులభంఫలం
ప్రయచ్ఛతికిముతసమ్యగ్భక్తిమతామితి॥ 17
వసుదేవస్యత్వానకదుందుభేఃభారపీరోహిణీమదిరాభద్రాదేవకీప్రముఖాభవ్యాఃపత్న్యభవన్ ॥
భద్రశఠసారణదుర్మదాదీన్పుత్రాన్రోహిణ్యామానకదుందుభిరుత్పాదయామాస ॥ 19
బలదేవోఽపిరేవత్యాంవిశోల్మ్కాపుత్రావజనయత్ ॥ 20
సాష్టిమాష్టిశిశునసత్యధృతిప్రముఖాస్సారణాత్మజాః ॥ 21
భద్రాశ్వభద్రబాహుదుర్దమభూతాద్యారోహిణ్యాఃకులజాః ॥ 22
నన్దోపనన్దకృతకాద్యామదిరాయాస్తనయాః ॥23॥ భద్రాయాశ్చోపనిధిగదాద్యాః ॥ 24

వై శాల్యాం దకాశికమేకమేవాజనయత్ ॥ 25
అనకదున్దుభేర్దేవ్యామపికీర్తిమత్సమేణోదాయుభద్రసేనఋజుదాసభద్రదేవాఖ్యాఃపుత్ర
రాజ్ఞశ్చ ॥26॥ తాంశ్చసర్వానేవకంసోఘాతితవాన్ ॥ 27
అనన్తరంచసప్తమంగర్భమధరాత్రేర్భగవత్పరిహితాయోగనిద్రారోహిణ్యాజఠరమా
కృష్యనీతవతీ ॥28॥ కర్షణాచ్చాసావపిసంకర్షణాఖ్యామగమత్ ॥ 29
తతశ్చసకలజగన్మహాతరుమూలభూతోభూతభవిష్యదాదిసకలసురాసురమునిజనమనసామప్య
గోచరోఽబ్జభవప్రముఖైరనలముఖైఃప్రణమ్యావనిభారహరణాయప్రసాదితో భగవాననాది
మధ్యనిధనోదేవకీగర్భమవతారవానుదేవః ॥ 30
తత్ప్రసాదవివర్ధమానోహిమహిమాచయోగనిద్రానన్దగోపపత్న్యాయశోదాయాగర్భ
మధిష్ఠితవతీ ॥ 31
నుప్రసన్నాదిత్యచన్ద్రాదిగ్రహమవ్యాధాదిభయంస్వస్థమానసమఖిలమేవైతజ్జగదపాస్తధర్మ
మభవత్ తస్మింశ్చపుణ్డరీకనయనేజాయమానే ॥ 32
జాతేనచతేనాఖిలమేవైతత్సన్మఙ్గలవతీజగదభిలషితా ॥ 33
భగవతోప్యత్రమర్త్యలోకేవతీర్ణస్యషోడశసహస్రాణ్యష్టోత్తరశతాధికానిభార్యాణామభవన్ ॥
తాసాంచరుక్మిణీసత్యభామాజాంబవతీచాహసనీప్రముఖాహ్యష్టౌపత్న్యఃప్రధానాబభూవుః ॥35
తాసుచాష్టావయుతానిలక్షంచపుత్రాణాంభగవానఖిలమూర్తిరనాదిమానజనయత్ ॥ 36
తేషాంచప్రద్యుమ్నశ్చారుదేష్ణసామ్బాదయస్రయోదశప్రధానాః ॥ 37
ప్రద్యుమ్నోఽపిరుక్మిణ్యాస్తనయాంరుక్మవతీంనామోపయేమే ॥38॥ తస్యామనిరుద్ధోజజ్ఞే ॥ 39
అనిరుద్ధోఽపిరుక్మిణీపౌత్రీంసుభద్రాంనామోపయేమే ॥40॥ తస్యామస్యవజ్రోజజ్ఞే ॥ 41
వజ్రస్యప్రతిబాహుఃతస్యాపిసుచారుః ॥ 42
ఏవమనేకశతసహస్రపురుషసంఖ్యయదుకులస్యవృత్తసంఖ్యావర్ణశతైరపివక్తుంనశక్యతే ॥ 43
యతోహిశ్లోకావిమావత్రచరితార్థౌ ॥ 44

శీర్ణకోట్యస్సహస్రాణామష్టాశీతిశతానిచ ।
కుమారాణాంగృహాచార్యాశ్చపఞ్చోపరిశతాఃస్మృతాః ॥ 45
సంఖ్యానంయాదవానాంకఃకరిష్యతిమహాత్మనామ్ ।
యత్రాయుతానామయుతలక్షేణాస్తేసదాహరిః ॥ 46

దేవాసురేహతాయేతుదైతేయాస్సుమహాబలాః । ఉత్పన్నాస్తేమనుష్యేషుజనోపద్రవకారిణః ॥ 47
తేషాముత్సాదనార్థాయభువిదేవాయదోఃకులే । అవతీర్ణాఃకులశతంయత్రైకాధ్యధికంద్విజ ॥
విష్ణుస్తేషాంప్రమాణేచప్రభుత్వేచవ్యవస్థితః । నిదేశస్థాయినస్తస్యవవృధుస్సవయాదవాః ॥ 49
ఇతిప్రసూతింవృష్ణీనాంయశ్శృణోతినరస్సదా । సనరైర్వ్యాపతత్కైర్ముక్తోవిష్ణులోకంప్రపద్యతే ॥ 50

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే పఞ్చదశోధ్యాఽయం.

శ్రీ:

అథ చతుర్థాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేషసమాసత స్తేయదోవంశఃకథితః ॥1॥ అథదువంసోవంశమవధారయ ॥ 2
దువంసోవంహ్నిరాత్మజఃవహ్నేర్భర్గోభార్గాద్భానుః తతశ్చత్రయీసానుః తస్మాచ్చకరందమః
తస్యాపిమధు త్తుః ॥3॥ సోఽనపత్యోఽభవత్ ॥4॥ తతశ్చపౌరవందుష్మ న్తంపుత్రమకల్పయత్ ॥ 5
ఏవంయయాతిశాపా త్తద్వంశఃపౌరవమేవవంశంసమాశ్రితవాన్ ॥ 6

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే షోడశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ద్రుహ్యోస్తుతనయోబభ్రుః ॥1॥ బభ్రోస్సేతుః ॥2॥ సేతుపుత్రఆరబ్ధనామా ॥ 3
ఆరబ్ధస్యాత్మజోగాన్ధారఃగాన్ధారస్యఘుమఃఘుమాన్ ఘృతఃఘృతాద్దుర్దమఃతతఃప్రచేతాః ॥
ప్రచేతసఃపుత్రశ్శతధర్మబహులానాంమ్లేచ్ఛానాముదీచ్యానామాధిపత్యమకరోత్ ॥ 5

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యయాతేశ్చతుర్థపుత్రస్యానోస్సభానలచక్షుఃపరమేషుసంజ్ఞాత్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 1
సభానలపుత్రఃకాలానలః ॥ 2 ॥ కాలానలాత్సృంజయః ॥ 3 ॥ సృంజయాత్పురంజయః ॥ 4
పురంజయాజ్జనమేజయః ॥ 5 ॥ తస్మాన్మహాశాలః ॥ 6 ॥ తస్మాచ్చమహామనాః ॥ 7
తస్మాదుశీనరతితిక్షూద్వాపుత్రావుత్పన్నౌ ॥ 8
ఉశీనరస్యాపిశిబినృ ॥ నవకృమివర్మాఖ్యాఃపఞ్చపుత్రాబభూవుః ॥ 9
వృషదర్భసువీరకేకయమద్రకాశ్చత్వారశ్శిబిపుత్రాః ॥10॥ తితిక్షోరపిరుశద్రథఃపుత్రోభూత్ ॥ 11
తస్యాపిహేమఃహేనుస్యాపిసుతపసశ్చబలిః ॥ 12
అస్యక్షేత్రేదీర్ఘతమసాఙ్గవఙ్గకళిఙ్గసుహ్మపౌణ్డ్రాఖ్యంబాలేయంక్షత్రమజన్యత ॥ 13

తస్మాన్మనసంతతిసంజ్ఞాశ్చపఞ్చవిషయాబభూవుః ।
అఙ్గాదనపాన స్తతో దివిరథ స్తస్మాద్ధర్మరథః ॥15॥ తతశ్చిత్రరథఃరోమపాదసంజ్ఞః ॥
యస్యదశరథోమిత్రంబఙ్జే ॥
యస్యాజపుత్రోదశరథశ్శాన్తాంనామకన్యామనపత్యస్యదుహితృత్వేయుయోజ ॥
రోమపాదాచ్చతురఙ్గః తస్మాత్పృథులాక్షః ॥19॥ తతశ్చమ్పుః యశ్చమ్పానివేశయామాస ॥
చమ్పస్యహర్యఙ్గోనామాత్మజోఽభూత్ ॥
హర్యఙ్గాద్భద్రరథః భద్రరథాద్బృహద్రథః బృహద్రథాద్బృహత్కర్మా బృహత్కర్మణశ్చ బృహద్భానుః తస్మాచ్చబృహన్మనాః బృహన్మనసోజయద్రథః ॥
జయద్రథోబ్రహ్మక్షత్రాన్తరాళసంభూత్యాం పత్న్యాంవిజయంనామపుత్రమజీజనత్ ॥
విజయశ్చధృతింపుత్రమవాప ॥24॥ తస్యాపిధృతవ్రతఃపుత్రోఽభూత్ ॥
ధృతవ్రతాత్సత్యకర్మా ॥ 26 ॥ సత్యకర్మణస్తవీరథః ॥
యోగఙ్గాంగతోమఘ్యూపాగతంపృథాపవిద్ధంకర్ణంపుత్రమవాప ॥
కర్ణాద్వృషసేనః ఇత్యేతదన్తాఅఙ్గవంశ్యాః ॥29॥ అతశ్చపూరువంశంశ్రోతుమర్హసి ॥

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

పూరోర్జనమేజయః తస్యాపిప్రచిన్వాన్ ప్రచిన్వతఃప్రవీరః ప్రవీరాన్మనస్యుః మనస్యోశ్చాభయదః తస్యాపిసుద్యున్సుద్యోర్బహులాగతః తస్యాపిసంయాతిస్సంయాతేర్రహంయాతిస్తతోరౌద్రాశ్వ్యః ॥
ఋతేయుకక్షేయుస్థణ్డిలేయుకృతేయుజలేయుధర్మేయుధృతేయుస్థలేయుసన్నతేయుపనేయునామానో రౌద్రాశ్వ్యస్యదశపుత్రాబభూవుః ॥ 2 ॥ ఋతేయోరన్తినారఃపుత్రోఽభూత్ ॥
సుమతిమప్రతిరథంధ్రువంచాప్యన్తినారఃపుత్రానవాప ॥4॥ అప్రతిరథస్యకణ్వఃపుత్రోఽభూత్ ॥
తస్యాపిమేధాతిథిః ॥ 6 ॥ యతఃకణ్వాయనాద్విజాబభూవుః ॥
అప్రతిరథస్యాపరఃపుత్రోఽభూదైలీనః ॥ 8 ॥ ఐలీనస్యదుష్మన్తాద్యాశ్చత్వారఃపుత్రాబభూవుః ॥
దుష్మన్తాచ్చక్రవర్తీభరతోఽభూత్ ॥ 10 ॥ తస్యాన్వయహేతుర్దేవైర్శ్లోకోగీయతే ॥
మాతాభరస్వేతిసుతంప్రాహయేనజాతస్యవపసా । భరస్వపుత్రందుష్మన్తమావమంస్థాశ్శకున్తలామ్ ॥

శీతోధాపుత్రోనయతినరదేవయమహ్వయాత్ ।త్వంచాస్యధాతాగర్భస్యసత్యమాహశకున్తలా ॥
భరతస్యపత్నీత్రయేనవపుత్రాబభూవుః ॥ 14
నైతేమమానురూపాఇత్యభిహితాస్తన్మాతరఃపరిత్యాగభయాత్తత్పుత్రాన్జఘ్నుః ॥ 15
తతోఽస్యవితథేపుత్రజన్మనిపుత్రార్థినోమరుత్తోమయాజినోదీర్ఘతమసఃపాణ్యుపస్తబృహస్పతిర్యాదుచథ్యపత్న్యంమమతాయాంసముప్పన్నోభరద్వాజాఖ్యఃపుత్రోమరుద్భిర్దత్తః ॥
తస్యాపినామనిర్వచనశ్లోకఃపఠ్యతే ॥ 17
మూఢోభరద్వాజమిమంభరద్వాజంబృహస్పతేర్యాతౌయదుక్త్వాపితరౌభరద్వాజస్తత్స్వయమితి॥
భరద్వాజస్యతస్యవితథేపుత్రజన్మనిమరుద్భిర్దత్తఃతతోవితథసంజ్ఞోమవాప ॥ 19
వితథస్యాపిమన్యుఃపుత్రోభవత్ ॥20॥ బృహత్క్షత్రమహావీర్యనరగర్గాఅభవన్నన్యపుత్రాః॥ 21
నరస్యసంకృతిస్సంకృతేర్గుహప్రీతిరన్తిదేవౌ ॥ 22
గర్గాచ్ఛినిః తతశ్చగార్గ్యాశ్శైన్యాఃక్షత్రోపేతాద్విజాతయోబభూవుః ॥ 23
మనోవీర్యాచ్చదురుక్షయోనామపుత్రోఽభవత్ ॥ 24
తస్యత్రయ్యారుణిఃపుష్కరిణఃకపిశ్చపుత్రత్రయమభూత్ ॥ 25
తచ్చపుత్రత్రితయమపిపశ్చాద్విప్రతామపజగామ ॥26॥ బృహత్క్షత్రస్యసుహోత్రః ॥ 27
సుహోత్రాద్ధస్తీ యఇదంహస్తినపురమావాసయామాస ॥ 28
అజమీఢద్విజమీఢపురుమీఢాఃక్షత్రయోనాహస్తినస్తనయాః ॥29॥ అజమీఢాత్కణ్వాః ॥ 30
కణ్వాన్మేధాతిథిః ॥31॥ యతఃకణ్వాయనాద్విజాః ॥32॥ అజమీఢస్యాన్యఃపుత్రోబృహదిషుః ॥ 33
బృహదిషోబృహద్ధనుర్బృహద్ధనుషశ్చబృహత్కర్మాతతశ్చజయద్రథస్తస్మాదవిక్షిత్ ॥ 34
తతశ్చసేనజిత్ ॥35॥ రుచిరాశ్వకాశ్యదృఢహనువత్సహనుసంజ్ఞాస్సేనజితఃపుత్రాః ॥ 36
రుచిరాశ్వపుత్రఃపృథుసేనఃపృథుసేనాత్పారః ॥37॥ పారాన్నీలః ॥ 38
తస్యైకశతంపుత్రాణామ్ ॥39॥ తేషాంప్రధానఃకాంపిల్యాధిపతిఃసమరః ॥ 40
సమరస్యాపిపారనుపారసదశాశ్రుయఃపుత్రాః ॥ 41
నుపారాత్పృథుః పృథోస్సుకృతిస్తతోవిభ్రాజః ॥42॥ తతశ్చాణువాః ॥ 43
అణుహోబ్రహ్మదత్తఃకీర్తిమానామోపయేమే ॥44॥ అణుహోబ్రహ్మదత్తః ॥ 45
తతశ్చవిష్వక్సేనస్తస్మాదుదక్సేనః ॥46॥ భల్లాభస్తస్యచాత్మజః ॥ 47
ద్విజమీఢస్యతుయవీనరసంజ్ఞఃపుత్రః ॥ 48
తస్యాపిధృతిమాంస్తస్మాచ్చసత్యధృతిస్తతశ్చదృఢనేమిఃతస్మాచ్చసుపార్శ్వస్తతస్సుమతిస్తతశ్చసన్నతిమాన్ ॥49॥ సన్నతిమతఃకృతఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 50
యంహిరణ్యనాభోయోగమధ్యాపయామాస ॥ 51
యశ్చతుర్వింశతింప్రాచ్యసామగానాంసంహితాశ్చకార ॥52॥ కృతాచ్ఛైగ్రాయుధః ॥ 53

యేనప్రాచు ర్యేణనీపమయఃకృతః ॥ 54
ఉగ్రాయుధా స్తేమ్యఃక్షేమ్యాత్సుధీర స్తస్మాద్రిపుఞ్జయ స్తస్మాచ్చబహురథస్తత్యే తేపౌరవాః ॥ 55
అజమీఢస్యనళినీనామపత్నీ, తస్యాంనీలసంజ్ఞఃపుత్రోఽభవత్ ॥ 56
తస్మాదపిశా న్తిశ్శా న్తేస్సుశా న్తిస్సుశా న్తేఃపురంజయః తస్మాచ్చబుుహుఃు ॥57॥ తతశ్చహార్యశ్వః ॥ 58
తస్మాన్ముద్గలసృఞ్జయబృహదిషుయవీనరశాంపిల్యసంజ్ఞాఃషఞ్చానామేవ తేపాంవిషయాణాంరక్షణాయాలమే తేమత్పుత్రాఇతిపిత్రాఽభిహితాఃపాఞ్చాలాః ॥ 59
ముద్గలాచ్చహూద్గల్యాఃుత్రోపేతాద్వింశతయోబభూవుఃు ॥60॥ ముద్గలాద్ధర్యశ్వః ॥ 61
హార్యశ్వాద్దివోదాసోఽహల్యాచమిథునమభూత్ ॥ 62
శరద్వతశ్చాహల్యాయాంశతానన్దోఽభవత్ ॥ 63
శతానన్దాత్సత్యధృతిర్ధనుర్వేదా స్తగోజజ్ఞే ॥ 64
సత్యధృతేర్వరాప్సరసమూర్వశీందృష్ట్వా రేతస్స్కన్నంశర స్తమ్బేపపాత ॥ 65
తచ్చద్విధాగతమపత్యద్వయంకుమారఃకన్యాచాభవత్ ॥ 66
తౌచమృగయాముపయాతశ్శంతనుర్దృష్ట్వాకృపయాజగ్రాహ ॥ 67
తతఃకుమారఃకన్యాచాశ్వత్థామ్నోజననీకృపీద్రోణాచార్యస్యపత్న్యభవత్ ॥ 68
దివోదాసస్యపుత్రోమిత్రాయుఃు ॥69॥ మిత్రాయోశ్చ్యవనోనామరాజా ॥ 70
చ్యవనాత్సుదాసస్సుదాసాత్సౌదాసఃసౌదాసాత్సహదేవ స్తస్యాపిసోమకః ॥ 71
సోమకాజ్జన్తుఃపుత్రశతజ్యేష్ఠోఽభవత్ ॥ 72
తేపాంయవీయాన్పృషతఃపృషతాద్ద్రుపద స్తస్మాచ్చధృష్టద్యుమ్న స్తతోధృష్టకేతుః ॥ 73
అజమీఢస్యానోయుఃునామాపుత్రోఽభవత్ ॥ 74 ॥ తస్యసంవరణః ॥ 75
సంవరణాత్కురుఃు ॥ 76 ॥ యఇదంధర్మక్షేత్రంకురుక్షేత్రంచకార ॥ 77
సుధనుజహ్నుపరీక్షిత్ప్రముఖాఃకురోఃపుత్రాబభూవుఃు ॥ 78
సుధనుషఃపుత్రస్సుహోత్ర స్తస్మాచ్చ్యవనశ్చ్యవనాత్కృతకఃు ॥79॥ తతశ్చోపరిచరోవసుఃు ॥ 80
బృహద్రథప్రత్యగ్రకుశామ్బకుచేలమాత్స్యప్రముఖాఃవసోఃపుత్రాస్సప్తాజాయన్త ॥ 81
బృహద్రథాత్కుశాగ్రఃకుశాగ్రాద్వృషభఃవృషభాత్పుష్పవాన్ తతశ్చత్యహిత స్తస్మాత్సత్యహితస్తస్మాత్సుధన్వాతస్యచజన్తుఃు ॥ 82
బృహద్రథాచ్చాన్యశ్శకలద్వయజన్మాజరయాసంధితోజరాసంధశ్చామా ॥ 83
తస్మాత్సహదేవస్సహదేవాత్సోమపి స్తతశ్శ్రుతశ్రవాఃు ॥ 84
ఇత్యేతేమయామాగధాభూపాలాఃకథితాఃు ॥ 85

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీ:

అథ చతుర్థాంశే వింశోఽధ్యాయః

పరీక్షీతశ్చజనమేజయశ్రుతసేనోగ్రసేనభీమసేనాశ్చత్వారఃపుత్రాః ॥ 1

జహ్నోస్తుసుథోనామాత్మజోబభూవ ॥ 2 ॥ తస్యాపివిదూరథః ॥ 3

తస్మాత్సార్వభౌమస్సార్వభౌమాజ్జయత్సేనస్తస్మాదారాధితస్తతశ్చాయుతాయురయుతాయోర

క్రోధనః॥4॥ తస్మాద్దేవాతిథిః॥5॥ తతశ్చఋక్షోఽన్యోఽభవత్ ॥6॥ ఋక్షాద్భీమసేనస్తతశ్చదిలీపః॥7

దిలీపాత్ప్రతీపః ॥ 8 ॥ తస్యాపిదేవాపిశంతనుర్బాహ్లికసంజ్ఞస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 9

దేవాపిర్బాలఏవారణ్యంవివేశ ॥10॥ శంతనుస్తుమహీపాలోఽభూత్ ॥ 11

అయంచతస్యశ్లోకఃపృథివ్యాంగీయతే ॥ 12

యంయంకరాభ్యాంస్పృశతి జీర్ణంయౌవనమేతిసః ।

శాన్తించాప్నోతియేనాగ్ర్యాం కర్మణాతేనశంతనుః ॥ 13

తస్యచశంతనోరాష్ట్రేద్వాదశవర్షాణిదేవోనవవర్ష ॥ 14

తతశ్చాశేషరాష్ట్రవినాశమవేక్ష్యాసౌరాజాబ్రాహ్మణానపృచ్ఛత్ కస్మాదస్మాకంరాష్ట్రే

దేవోనవర్షతి కోమమాపరాధఇతి ॥ 15 ॥ తతశ్చతమూచుర్బ్రాహ్మణాః ॥ 16

అగ్రజస్యతేహీయమవనిస్త్వయాసంభుజ్యతే,అతఃపరివేత్తాత్వమిత్యుక్తస్సరాజాపునస్తానపృచ్ఛత్ ॥

కిమయమూఢవిధేయమితి ॥ 18 ॥ తతస్తేపునరబ్రూచుః ॥ 19

యావద్దేవాపిరనపతనాదిభిర్దోషైరభిభూయతే తావదేతత్తస్యావాంరాజ్యమ్ ॥ 20

తదలమేతేనతస్మైదీయతామిత్యుక్తేసత్యమస్త్రివరేణాశ్మరావిణాతత్రారణ్యేతపస్వినో

వేదవాదవిరోధవక్తారఃప్రయుక్తాః ॥ 21

తైరస్యాప్యతిఋజుమతేర్మహీపతిపుత్రస్యబుద్ధిర్వేదవాదవిరోధమాగాదనుసారిణ్యక్రియత ॥ 22

రాజాచశంతనుర్ద్విజవచనోత్పన్నపరిదేవనశోకస్తాన్బ్రాహ్మణాగ్రతఃకృత్వాగ్రజస్యప్రదానా

యారణ్యంజగామ ॥23॥ తదాశ్రమముపగతాశ్చతమవనతమవనీపతిపుత్రందేవాపిముపతస్థుః॥ 24

తేబ్రాహ్మణావేదవాదానుబద్ధినివచాంసిరాజ్యమ్ప్రజానకర్తవ్యమిత్యథవన్తిశమూచుః ॥ 25

అసావపిదేవాపివేదవాదవిరోధయుక్తిదూషితమనేకప్రకారంతానాహ ॥ 26

తతస్తేబ్రాహ్మణాశ్చనానుమూచుః ॥ 27

అగచ్ఛహేరాజన్నలమత్రాతినిబన్ధేన, ప్రశాన్తవేవాసావనావృష్టిదోషః,పతితోఽయమనాది

కాలమభిహితవేదవచనదూషణోచ్చారణాత్ ॥ 28

పతితేచాగ్రజేనైవతేపరివేత్తృత్వంభవతీత్యుక్తశ్చనానుస్వపురమాగమ్యరాజ్యమకరోత్ ॥ 29

వేదవాదవిరోధవచనోచ్చారణదూషితేచతస్మిన్దేవాపౌపతిష్యత్యపిజ్యేష్ఠభ్రాతర్యఖిలసస్య

నిమ్న త్తయేవవవ్ర భగవా ర్జన్యః ॥ 30 ॥ బాహ్లీకాత్సోమద త్తపుత్రోఽభూత్ ॥ 31
సోమద త్తస్యాపిభూరిభూరిశ్రవశ్శల్యసంజ్ఞాస్త్రయఃపుత్రాబభూవుః ॥ 32
శంతనోరప్యమరనద్యాంజాహ్నవ్యాముదారకీర్తిరశేషశాస్త్రార్థవిద్భీష్మఃపుత్రోఽభూత్ ॥ 33
సత్యవత్యాంచచిత్రాఙ్గదవిచిత్రవీర్యౌద్వౌపుత్రావుత్పాదయామాసశంతనుః ॥ 34
చిత్రాఙ్గదస్తుబాలఏవచిత్రాఙ్గదేనైవగన్ధర్వేణాహవేనిహతః ॥ 35
విచిత్రవీర్యోఽపికాశీరాజతనయేఅమ్బాంబాలికేఉపయేమే ॥ 36
తదుపభోగాతిఖేదాచ్ఛయక్ష్మణాగృహీతఃసపఞ్చత్వమగమత్ ॥ 37
సత్యవతీనియోగాచ్చమత్పుత్రఃకృష్ణద్వైపాయనోమాతుర్వచనమనతిక్రమణీయమితికృత్వా
విచిత్రవీర్యక్షేత్రేధృతరాష్ట్రపాణ్డూ తత్ర్పహితభుజిష్యాయాంవిదురంచోత్పాదయామాస ॥ 38
ధృతరాష్ట్రోఽపిగాన్ధార్యాందుర్యోధనదుశ్శాసనప్రధానం పుత్రశతముత్పాదయామాస ॥ 39
పాణ్డురప్యరణ్యేమృగయాయామృషిశాపోపహతప్రజాజననసామర్థ్యఃస్వధర్మవాయుశక్రయుధిష్ఠిరభీమసేనార్జునాఃకున్త్యాం నకులసహదేవౌచ అశ్విభ్యాంమాద్ర్యాంపఞ్చపుత్రాస్తము
త్పాదితాః ॥ 40 ॥ తేషాంచద్రౌపద్యాంపఞ్చైవపుత్రాబభూవుః ॥ 41
యుధిష్ఠిరాత్ప్రతివిన్ధ్యః భీమసేనాచ్ఛ్రుతసేనః శ్రుతకీర్తిరర్జునాత్ శతానీకోనకులాత్ శ్రుత
కర్మాసహదేవాత్ ॥ 42 ॥ అన్యేచపాణ్డవానామాత్మజాస్తద్యథా ॥ 43
యాధేయాయుధిష్ఠిరాద్దేవకంపుత్రమవాప ॥ 44
హిడింబాఘటోత్కచంభీమసేనాత్పుత్రంలేభే ॥45॥ కాశీచభీమసేనాదేవసవర్గంసుతమవాప ॥ 46
సహదేవాచ్చవిజయాసుహోత్రంపుత్రమవాప ॥ 47
రేణుమత్యాంచనకులోఽపినిరమిత్రమజీజనత్ ॥ 48
అర్జునస్యాప్యులూప్యాంనాగకన్యాయామిరావాన్నామపుత్రోఽభవత్ ॥ 49
మణలూరుపతిపుత్ర్యాంపుత్రికాధర్మేణబభ్రువాహనంనామపుత్రమర్జునోఽజనయత్ ॥ 50
సుభద్రాయాంచాభిమన్యవేఽపియోఽసావతిబలపరాక్రమస్సమస్తారాతిరథజేతాసోఽభిమన్యు
రజాయత ॥ 51 ॥అభిమన్యోరుత్తరాయాంపరిక్షీణేషు కురుష్వశ్వత్థామప్రయుక్తబ్రహ్మశీర్ష
గర్భఏవభస్మీకృతోభగవతస్సకలసురాసురవన్దితచరణయుగళస్యాత్మేచ్ఛయాకారణమానుష
రూపధారిణోఽనుభావాత్పునర్జీవితమవాప్యపరీక్షిజ్జజ్ఞే ॥ 52
యోఽయంసాంప్రతమేతద్భూమణ్డలమఖణ్డితాయతిధర్మేణపాలయతీతి ॥ 53

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే వింశోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ చతుర్థాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అతఃపరంభవిష్యానహంభూపాలాఁకీర్తయిష్యామి ॥ 1

యోఽయంసాంప్రతమవనీపతిః పరీక్షీత్తస్యాపిజనమేజయశ్రుతసేనోగ్రసేనభీమసేనాశ్చత్వారఃపుత్రాభవిష్యన్తి ॥ 2 ॥ జనమేజయస్యాపిశతానీకోభవిష్యతి ॥ 3

యోఽసౌయాజ్ఞవల్క్యోద్వేదమధీత్యకృపాదస్త్రాణ్యవాప్యవిషమవిషయేవిరక్తచిత్తవృత్తిశ్చశౌనకోపదేశాదాత్మజ్ఞానప్రవీణఃపరంనిర్వాణమవాప్స్యతి ॥ 4

శతానీకాదశ్వమేధదత్తోభవితా ॥ 5 ॥ తస్మాదధిసీమకృష్ణఃపుత్రోభవితా ॥ 6 ॥ అధిసీమకృష్ణాన్నిచక్నుఃపుత్రోభవితా ॥ 7

యోగఙ్గయాఽపహృతేహస్తినపురేశాన్తామాబ్ధ్యంనివత్స్యతి ॥ 8 ॥ తస్యోష్ణఃపుత్రోభవితా ॥ 9

ఉష్ణాద్విచిత్రరథఃపుత్రోభవితా ॥ 10 ॥ తతశ్చిరథఃపుత్రోభవితా ॥ 11

తస్మాద్వృష్టిమాంస్తస్యసుషేణస్తస్యాపినీథస్యనృచక్షుస్తస్మాదపినృచక్షుఃసుఖీనలస్తస్యచ పారిప్లవస్తతశ్చసునయస్తస్యాపిమేధావీ ॥ 12

మేధావినోరిపుంజయస్తతోఽవక్షస్మాచ్చక్షుర్మస్తస్మాద్బృహద్రథఃబృహద్రథాద్వసుదానఃపుత్రోభవితా ॥ 13

తతోఽపరశ్శతానీకఃపుత్రోభవితా ॥14॥తస్మాచ్చోదయనఉదయనాద్విహీనరస్తతశ్చదణ్డపాణిస్తతోనిమిస్తుతఃపుత్రోభవితా ॥15

తస్మాచ్చక్షేమకఃపుత్రోభవితా ॥ 16 ॥ అత్రాయంశ్లోకఃపుత్రోభవితా ॥ 17

బ్రహ్మక్షత్రస్యయోయోనిర్వంశోదేవర్షిసత్కృతః ।
క్షేమకంప్రాప్యరాజానం సంస్థానంప్రాప్యతేకలౌ ॥ఇతి॥ 18

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అతశ్చైష్వాకవోభవిష్యాఃపార్థివాఃకథ్యన్తే ॥ 1 ॥ బృహద్బలస్యపుత్రోబృహత్క్షణఃపుత్రోభవితా ॥ 2

తస్మాదురుక్రియస్తస్మాచ్చవత్సవ్యూహస్తతశ్చప్రతీమస్తస్మాదపివాకరఃపుత్రోభవితా ॥ 3

తస్మాత్సహదేవసుహదేవాద్బృహదశ్వస్తతూనుభానురథస్తస్యచ ప్రతీతాశ్వస్తస్యాపిసుప్రతీకస్తతశ్చమరుదేవస్తతస్సునక్షత్రస్తస్మాత్కిన్నరఃపుత్రోభవితా ॥ 4

కిన్నరాదన్తరిక్షస్తస్మాత్సుపర్ణస్తతశ్చామిత్రజిత్ ॥ 5

తతశ్చబృహద్భాజస్తస్యాపిధర్మోధర్మిణఃకృతంజయః ॥ 6 ॥ కృతంజయాద్రణంజయః ॥ 7
రణంజయాత్సంజయస్తస్మాచ్ఛాక్యశ్శాక్యాచ్ఛుద్ధోదనస్తస్మాద్రాహులస్తతఃప్రసేనజిత్ ॥ 8
తతశ్చక్షుద్రకస్తతశ్చకుణ్డకస్తస్మాదపిసురథః ॥ 9 ॥ తత్పుత్రశ్చసుమిత్రః ॥ 10
ఇత్యేతేచేక్ష్వాకవోబృహద్బలాన్వయాః ॥ 11 ॥ అత్రానువంశశ్లోకః ॥ 12

ఇక్ష్వాకూణామయంవంశస్సుమిత్రాన్తోభవిష్యతి ।
యతస్తంప్రాప్యరాజానం సంస్థాప్రాప్స్యతివైకలా ॥ 13

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మాగధానాంబార్హద్రథానాంభావినోనృపాన్క్రమంకథయిష్యామి ॥ 1
అత్రహివంశేమహాబలపరాక్రమాజరాసంధప్రధానాబభూవుః ॥2॥ జరాసంధస్యపుత్రస్సహదేవః॥ 3
సహదేవాత్సోమాపిస్తస్యానుశ్రుతశ్రవాస్తస్యాప్యయుతాయుస్తతశ్చనిరమిత్రస్తత్తనయస్సునేత్రస్తస్మాదపిబృహత్కర్మా ॥ 4
తతశ్చక్ష్యేనజిత్తతశ్చశ్రుతంజయస్తతోవిప్రస్తస్యచపుత్రశ్శుచినామాభవిష్యతి ॥ 5
తస్యాపిక్షేమ్యస్తతశ్చసువ్రతస్సువ్రతాద్ధర్మసూత్రస్సునక్షత్రవాన్ ॥6॥ తతోదృఢసేనః ॥ 7
తతస్సుమతిబలః ॥8॥ సుబలాత్సునీతోభవితా ॥ 9 ॥ తతస్సత్యజిత్ ॥ 10 ॥ తస్మాద్విశ్వజిత్ ॥ 11
తస్యాపిరిపుంజయః ॥ 12 ॥ ఇత్యేతేబార్హద్రథాభూపతయోనవసహస్రమేకంభవిష్యన్తి ॥ 13

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యోఽయంరిపుంజయోనామబార్హద్రథోన్వయస్తస్యామాత్యోమునికోనామభవిష్యతి ॥ 1
సచైనంస్వామినంహత్వాస్వపుత్రంప్రద్యోతనామానమభిషేక్ష్యతి ॥ 2
తస్యాపిబలాకనామాపుత్రోభవితా ॥ 3 ॥ తతశ్చవిశాఖయూపః ॥ 4 ॥ తత్పుత్రోజనకః ॥ 5
తస్యచనన్దివర్ధనః ॥ 6 ॥ తతోనన్దీ ॥ 7

ఇత్యేతేఽష్టత్రింశదుత్తరమష్టశతంపఞ్చప్రద్యోతాఃపృథివీంభోక్ష్యన్తి ॥ 8 ॥ తతశ్చశిశునాభః ॥ 9
తత్పుత్రఃకాకవర్ణోభవితా ॥ 10 ॥ తస్యచపుత్రఃక్షేమధర్మా ॥ 11 ॥ తస్యాపిక్షత్రౌజాఃప్రసేనజిత్ ॥ 12
తత్పుత్రోవిధిసారఃప్రసేనజిత్ ॥ 13 ॥ తతశ్చాజాతశత్రుఃప్రసేనజిత్ ॥ 14 ॥ తస్మాదర్భకఃప్రసేనజిత్ ॥ 15 ॥ తస్మాచ్చోదయనఃప్రసేనజిత్ ॥
తస్మాదపినన్దివర్ధనఃప్రసేనజిత్ ॥ 17 ॥ తతోమహానన్దీప్రసేనజిత్ ॥ 18
ఇత్యేతేశైశునాభాభూపాలాస్త్రీణివర్షశతానిద్విషష్ట్యధికానిధరిష్యన్తి ॥ 19
మహానన్దినస్తుశూద్రాగర్భోద్భవోఽతిలుబ్ధోఽతిబలోమహాపద్మోనన్దనామాపరశురామ
ఇవాపరోఽఖిలక్షత్రాన్తకారీభవిష్యతి ॥ 20 ॥ తతఃప్రభృతిశూద్రాభూపాలాభవిష్యన్తి ॥ 21
సవైకచ్ఛత్రామనుల్లఙ్ఘితశాసనోమహాపద్మఃపృథివీంభోక్ష్యతి ॥ 22
తస్యాప్యష్టౌసుతాస్తుమాల్యాద్యాభవితారఃప్రసేనజిత్ ॥ 23 ॥ తస్యమహాపద్మస్యానుపృథివీంభోక్ష్యన్తి ॥ 24
మహాపద్మపుత్రాశ్చైకంవర్షశతమవనీపతయోభవిష్యన్తి ॥ 25
తతశ్చనవవైతాన్నన్దాన్కౌటిల్యోబ్రాహ్మణస్సముద్ధరిష్యతి ॥ 26
తేషామభావేమౌర్యాఃపృథివీంభోక్ష్యన్తి ॥27॥ కౌటిల్యఏవచన్ద్రగుప్తముత్పన్నంరాజ్యేభిషేక్ష్యతి ॥
తస్యాపిపుత్రోబిన్దుసారోభవిష్యతి ॥ 29
తస్యాప్యశోకవర్ధనస్తతస్సుయశాస్తతశ్చదశరథస్తతశ్చసంయుతస్తతశ్శాలిశూకస్తస్మాత్సోమ
శర్మాతస్యాపిశతధన్వా ॥ 30 ॥ తస్మాన్నబృహద్రథనామాభవితా ॥ 31
ఏవమేతేమౌర్యాదశభూపతయోభవిష్యన్తి అబ్దశతంసప్తత్రింశదుత్తరంతేషామన్తే
పృథివీందశశుఙ్గాభోక్ష్యన్తి ॥ 32
పుష్యమిత్రస్సేనానీస్స్వామినంహత్వారాజ్యంకరిష్యతి ॥ 33 ॥ తస్యాత్మజోఽగ్నిమిత్రఃసుజ్యేష్ఠస్తతోవసుమిత్రస్తస్మాదపృథుదజ్రకస్తతఃపులిన్దకస్తతోఘోషవసుస్తస్మాదపి
వజ్రమిత్రస్తతోభాగవతఃదేవభూతిః ॥ 35 ॥ తస్మాద్దేవభూతిః ॥ 36
ఇత్యేతేశుఙ్గాద్వాదశోత్తరంవర్షశతంపృథివీంభోక్ష్యన్తి ॥ 37
తతఃకణ్వానేషాభూర్యాస్యన్తి ॥ 38 ॥ దేవభూతింతుశుఙ్గరాజానంవ్యసనినంతస్యైవామాత్యఃకణ్వోవసుదేవనామాతంనిహత్యస్వయమవనింభోక్ష్యతి ॥ 39
తస్యపుత్రోభూమిత్రస్తస్యాపినారాయణఃనారాయణాత్మజస్సుశర్మా ॥ 40 ॥ నారాయణాత్మజస్సుశర్మా ॥ 41
ఏతేకాణ్వాయనాశ్చత్వారఃపఞ్చచత్వారింశద్వర్షాణిభూపతయోభవిష్యన్తి ॥ 42
సుశర్మాణంతుకాణ్వంతద్భృత్యోబలిపుచ్ఛకనామాహత్వాఽఽన్ధ్రజాతీయోవసుధాంభోక్ష్యతి॥
తతశ్చకృష్ణనామాతద్భ్రాతాపృథివీపతిర్భవిష్యతి ॥ 44
తస్యాపిపుత్రశ్శాన్తకర్ణిస్తస్యాపిపూర్ణోత్సఙ్గస్తత్పుత్రశ్శాతకర్ణిస్తస్మాచ్చలమౌబ్దరస్తస్మాచ్చపిలకస్తతోమేఘస్వాతిస్తతఃపటుమాన్ ॥ 45 ॥ తతశ్చాష్టకమాన్తతోహాలాహాలః॥ 46
హాలాహాలాత్పులకస్తతఃపులిన్దసేనస్తతస్సున్దరస్తతశ్శాతకర్ణిస్తతశ్శివస్వాతిస్తతశ్చగోమతి

పు త్ర స్తత్పు త్రో భిమా ణ ॥ 47 ॥ తస్యాపి శా స్తకణి స్తతశ్శివశ్రీ స్తతశ్చ శివస్కన్ధ స్తస్మాదపి
యజ్ఞశ్రీ స్తతో ద్వియజ్ఞ స్తస్మాచ్చన్ద్రశ్రీ ॥ 48 ॥ తస్మాత్సులోమాపిః ॥ 49
ఏవమే తే త్రింశచ్చ త్వార్యబ్దశతానిమత్పుశ్చాశదధికాని పృథివీంభోక్ష్యన్తి ॥ 50
ఆన్ధ్రభృత్యాస్సప్తభీరప్రభృతయఃదశగర్దభినశ్చ భూభుజోభవిష్యన్తి ॥ 51
తతష్షోడశభూపతయోభవితారః ॥ 52
తతశ్చాష్టాయవనాశ్చతుర్దశతుహుష్కాముణ్డాశ్చత్రయోదశ ఏకాదశమూనాఏతేవై పృథివీ
పతయోపృథివీందశవర్షశతానినవత్యధికానిభోక్ష్యన్తి ॥ 53
తతశ్చమూనాఏకాదశభూపతయోఽబ్దశతానిత్రీణిపృథివీంభోక్ష్యన్తి । 54
తేషూత్సన్నేషుపురుషాకిలాయవనాభూపతయోభవిష్యన్త్యమూర్ధాభిషిక్తాః ॥ 55
తేషామపత్యంవిన్ధ్యశక్తిస్తతఃపురంజయస్తస్మాద్రామచన్ద్రిసస్మాద్ధర్మవర్మాతతో
వజ్రస్తతోభూన్నన్దన స్తతస్సునన్దీతద్భ్రాతానన్దియశాశ్శుక్రఃప్రవీరఏతేవర్షశతంషష్ఠ్యుత్తరాణి
భూపతయోభవిష్యన్తి ॥ 56 ॥ తత స్తత్పు త్రాస్త్రయోదశైతేబాహ్లికాశ్చత్రయః ॥ 57
తతఃపుష్యమిత్రాఃపటుమిత్రాస్త్రయోదశైకలాశ్చసప్తాన్ధ్రాః ॥ 58
తతశ్చకోసలాయాంతునవవైశ్యభూపతయోభవిష్యన్తి ॥ 59
నైషధాస్తుతఏవ ॥60॥ మాగధాయాంతువిశ్వస్ఫాటికసంజ్ఞోఽన్యాన్వర్ణాన్కరిష్యతి ॥ 61
శైవర్తపటుపుణ్డ్రబ్రాహ్మణారాజ్యేస్థాపయిష్యతి ॥ 62
ఉత్సాద్యాఖిలక్షత్రజాతింనవనాగాఃపద్మవత్యాంనమపుర్యామనుగఙ్గాప్రయాగంగయాద్దుస్తాంశ్చ
మాగధాభోక్ష్యన్తి ॥ 63 ॥ కోసలాన్ధ్రపుణ్డ్రతామ్రలిప్తసమతటపురీంచదేవరక్షితోరక్షితా ॥ 64
కళిఙ్గమాహిషమపైన్ద్రభౌమాగుహాభోక్ష్యన్తి ॥ 65
నైషధనైషికకాలకోశకాజనపదాన్మణిధాన్యకవంశ్యాభోక్ష్యన్తి ॥ 66
త్రైరాజ్యముపికజనపదాన్కనకాహ్వయోభోక్ష్యతి ॥ 67
సౌరాష్ట్రావన్తిశూద్రాభీరాన్మద్రదామరుభూవిషయాంశ్చ వ్రాత్యద్విజాభీరశూద్రాద్యా
భోక్ష్యన్తి ॥ 68
సిన్ధుతటదావికోవీచన్ద్రభాగాకాశ్మీరవిషయాంశ్చవ్రాత్యమ్లేచ్ఛశూద్రాదయోభోక్ష్యన్తి॥ 69
ఏతేచతుల్యకాలాస్సమేపృథివ్యాంభూభుజోభవిష్యన్తి ॥ 70
అల్పప్రసాదాబృహత్కోపాస్సమకాలమనృతాధర్మరుచయఃస్త్రీబాలగోవధకరాఃరాజానః
పరస్వాదానరుచయోఽల్పసారాస్తమిస్రప్రాయాఉదితాస్తమిస్రప్రాయాఅల్పాయుషోమహేచ్ఛాహ్యల్పధనాలుబ్ధాశ్చభవిష్యన్తి ॥ 71
తైశ్చవిమిశ్రాజనపదాస్తచ్ఛీలానువర్తినోరాజాశ్రయశ్శుష్మిణోమ్లేచ్ఛాచాశాశ్చవిపర్యయేణ
వర్తమానాఃప్రజాఃక్షపయిష్యన్తి ॥ 72

తతశ్చానుదినమల్పాల్పప్రాణవ్యవచ్ఛేదాద్ధర్మార్థయోర్జగతస్సంక్షయోభవిష్యతి ॥ 73
తతశ్చార్థ ఏవాభిజనహేతుః ॥ 74 ॥ బలమేవాశేషధర్మహేతుః ॥ 75
అభిరుచిరేవదామ్పత్యసంబన్ధహేతుః ॥ 76 ॥ స్త్రీత్వమేవోపభోగహేతుః ॥ 77
అనృతమేవవ్యవహారజయహేతుః ॥ 78 ॥ ఉన్నతా(ప్ర)మ్బుతైవపృథివీహేతుః ॥ 79
బ్రహ్మసూత్రమేవవిప్రత్వహేతుః ॥ 80 ॥ రత్నధాతుతైవశ్లాఘ్యతాహేతుః ॥ 81
లిఙ్గధారణమేవాశ్రమహేతుః ॥ 82 ॥ అన్యాయఏవవృత్తిహేతుః ॥ 83
దౌర్బల్యమేవావృత్తిహేతుః ॥ 84 ॥ అభయప్రగల్భ్యాచ్చారణమేవపాణ్డిత్యహేతుః ॥ 85
అనార్యతైవసాధుత్వహేతుః ॥86॥ స్నానమేవప్రసాధనహేతుః ॥87॥ దానమేవధర్మహేతుః॥88
స్వీకరణమేవవివాహహేతుః ॥ 89 ॥ సద్వేషధార్యేవపాత్రమ్ ॥ 90
దూరాయతనోదకమేవతీర్థహేతుః ॥ 91 ॥ కపటవేషధారణమేవమహత్త్వహేతుః ॥ 92
ఇత్యేవమనేకరూపోత్తరేతుభూమ్ణ్డలేసర్వవర్ణేష్వేవయోయోబలవాన్సభూపతిర్భవిష్యతి॥
ఏవంచాతిలుబ్ధకరాజసహాయైశ్శ్లానామన్తరద్రోణీప్రజాస్సంశ్రయిష్యన్తి ॥ 94
మధుశాకమూలఫలపత్రపుష్పాద్యాహారాశ్చభవిష్యన్తి ॥ 95
తరువల్కలపర్ణచీరప్రావరణాశ్చాతిబహుప్రజాశ్శీతవాతాతపవర్షసహాశ్చభవిష్యన్తి ॥ 96
నచకశ్చిత్త్రయోవింశతివర్షాణి జీవిష్యతి,అనవరతంచాత్ర కలియుగే క్షీయమాయాయాత్యల్పఫల
ఏవైప్రజనః ॥ 97
శ్రోత్రస్మార్తేచధర్మేవిప్లవమత్యన్తముపగతే క్షీణప్రాయేచకలావశేషజగత్ప్రష్టుశ్చారాచరగురో
రాదిమధ్యాన్తరహితస్యబ్రహ్మమయస్యాత్మరూపిణో భగవతో వాసుదేవస్యాంశశ్శంభళ
గ్రామప్రధానబ్రాహ్మణస్యవిష్ణుయశసోగృహేఽష్టగుణధిసమన్వితః కల్కిరూపీ జగత్త్రాతావతీర్య సకలన్మ్లేచ్ఛదస్యుదుష్టాచరణచేతసామశేషాణామపరిచ్ఛిన్నశక్తిమాహాత్మ్యః క్షయం
కరిష్యతి ; స్వధర్మేషుచాఖిలమేవసంస్థాపయిష్యతి ॥ 98
అనన్తరంచాశేషకలేరవసానే నిశావసానేవిబుద్ధానామివతేషామేవజనపదానామమలస్ఫటిక
దళశుద్ధా మతయోభవిష్యన్తి ॥ 99
తేషాంచబీజభూతానామశేషమనుష్యాణాంపరిణతానామపితృకాలకృతాపత్యప్రసూతిర్భవిష్యతి॥
తానిచతదపత్యానికృతయుగానుసారీణ్యేవభవిష్యన్తి ॥ 101

అత్రోచ్యతే :—

యథాచసప్తర్షిశ్చసూర్యశ్చతథాతిష్యేబృహస్పతిః । ఏకరాశౌసమేష్యన్తితదాభవతినైకృతమ్॥ 102
అతీతానవతమానాశ్చయేచానాగతాశ్చయే । తేతేవంశేషుభూపాలాఃకథితామునిసత్తమ ॥ 103
యావత్పరీక్షితోజన్మయావన్నన్దాభిషేచనమ్ । ఏతద్వర్షసహస్రంతుజ్ఞేయంపఞ్చాశదుత్తరమ్ ॥

సప్తర్షీణాంతుయాపూర్వా దృశ్యంతేహ్యుదితౌదివి ।
తయోస్తుమధ్యనక్షత్రం దృశ్యతేయత్సమంనిశి ॥ 105

తేనసప్తర్షయోయుక్తాస్తిష్ఠన్త్యబ్దశతంనృణామ్ । తేతుపాఁక్షితేకాలేమఘాస్వగ్నిద్విజోత్తమ ॥
తదాప్రవృత్తశ్చకలిర్ద్వాదశాబ్దశతాత్మకః ॥ 107

యదైవభగవాన్విష్ణోరంశోయాతోదివందివ్యం । వసుదేవకులోద్భూత స్తదైవాక్రాగతఃకలిః॥108

యావత్పాదపద్మాభ్యాం పస్పర్శేమాంవసుంధరామ్ ।
తావత్పృథ్వీంపరిభ్వక్తుం సమర్థోనాధవత్కలిః ॥ 109

గతేసనాతనస్యాంశేవిష్ణోస్తత్రభువోదివమ్ । తత్యాజసానుజోరాజ్యంధర్మపుత్రోయుధిష్ఠిరః॥ 110

విపరీతానిదృష్ట్వాదనిమిత్తానిహి పాణ్డవః । యాతేకృష్ణేచకారాథ సోఽభిషేకంపరీక్షితః ॥ 111

ప్రయాస్యన్తియదాచైతే పూర్వాషాఢాంమహర్షయః
తదానన్దాత్ప్రభృత్యేష గతివృద్ధింగమిష్యతి ॥ 112

యస్మిన్కృష్ణోదివంయాత స్తస్మిన్నేవతదాఽహని । ప్రతిపన్నంకలియుగంతస్యసంఖ్యాంనిబోధమే ॥
త్రీణీలక్షాణివర్షాణాంద్విజమానుష్యసంఖ్యయా। షష్టిశ్చైవసహస్రాణిభవిష్యత్యేషవైకలిః 114

శతానితానిదివ్యానాంసప్తషష్టిచసంఖ్యయా । నిశ్శేషేణగతేతస్మిన్భవిష్యతిపునఃకృతమ్ ॥ 115

బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియావైశ్యాశ్శూద్రాశ్చద్విజసత్తమ ।
యుగేయుగేమహాత్మానస్సమతీతాస్సహస్రశః ॥ 116

బహూత్పన్నాన్బహుధేయానాంపరిసంఖ్యాకులేకులే । నానుక్త్వాధిసామ్యాచ్చనమయాపరికీర్తితా॥
దేవాపిఃపౌరవోరాజాపురుశ్చైక్ష్వాకువంశజః । మహాయోగబలోపేతౌకలాపగ్రామసంశ్రితౌ॥ 118

కృతేయుగేత్విహాగమ్యక్షత్రప్రావర్తకౌహితౌ । భవిష్యతోమనోర్వంశే బీజభూతౌవ్యవస్థితౌ॥119

ఏతేసక్రమయోగేనమనుపుత్రేవసుంధరా । కృతత్రేతాద్వాపరాణియుగానిత్రీణిభుజ్యతే ॥ 120

కలాతేబీజభూతాస్తుకేచిత్తిష్ఠన్తివైమునే । యత్రైవదేవాపిపురూసాంప్రతంసమధిష్ఠితౌ ॥ 121

ఏషతూద్దేశతోవంశస్తవోక్తోభూభుజాంమయా । నిఖిలోగదితుంశక్యోనైవవర్షశతైరపి ॥ 123

ఏతేచాన్యేచభూపాలాయైరత్రక్షితిమణ్డలే । కృతంమమత్వమోహాన్నైనిత్యంహ్యేయకళేబరే ॥

కథంమమేయమచలా మత్పుత్రస్యకథంమహీ ।
మద్వంశ్యస్యేతిచిన్తాతా జగ్మురన్తమిమేనృపాః ॥ 124

తేభ్యఃపూర్వతరాశ్చాన్యే తేభ్యస్తేభ్యస్తథాఽపరే ।
భవిష్యాశ్చైవభూపస్య న్తి తేషామన్యేచయేఽప్యసు ॥ 125

విలోక్యాత్మజయోర్యోగం యాత్రావ్యగ్రాన్నరాధిపాన్ ।
పుష్పప్రహాసైశ్శరది హసన్తీవవసుంధరా ॥ 126

మైత్రేయపృథివీగీతాన్శ్లోకాంశ్చాత్రనిబోధమే । యానాహధర్మధ్వజినేజనకాయాసితోమునిః ॥

పృథివీ ఉవాచ :—

కథమేవనరేంద్రాణాంమోహోబుద్ధిమతామపి । యేనఫేనసధర్మాణోఽప్యతివిశ్వస్తచేతసః ॥ 128
పూర్వమాత్మజయంకృత్వా జేతుమిచ్ఛన్తిమన్త్రిణః ।
తతోభృత్యాంశ్చపౌరాంశ్చ జిగీషన్తేతథారిపూన్ ॥ 129
క్రమేణానేనజేష్యామో వయంపృథ్వీంససాగరామ్ ।
ఇత్యాసక్తధియోమృత్యుం నపశ్యన్త్యవిదూరగమ్ ॥ 130
సముద్రావరణంయాతిభూమణ్డలమఖిలోవశమ్ । కియదాత్మజయస్యైతన్మన్త్రిరాత్మజయేఫలమ్॥
ఉత్సృజ్యపూర్వజాయాతా యాంనాదాయగతఃపితా ।
తాంమామతీవమూఢత్వాజ్జేతుమిచ్ఛన్తిపార్థివాః ॥ 132
మత్కృతేపితృపుత్రాణాం భ్రాతౄణాంచావినిగ్రహః ।
జాయతేఽత్యన్తమోహేన మమత్వాదవృతచేతసామ్ ॥ 133
పృథ్వీమమేయంసకలామమైషా మదన్వయస్యాపిచశాశ్వతీయమ్ ।
యోయోమృ(తో)తేఽన్యత్రబభూవరాజా కుబుద్ధిరాసీదితిమస్యతస్య ॥ 134
దృష్ట్వామమత్వాదృతచిత్తమేకం విహాయమాంమృత్యువశంవ్రజన్తమ్ ।
తస్యానుయస్యకథమమత్వం హృద్యాస్పదంమత్ప్రభవంకరోతి ॥ 135
పృథ్వీమమైషాఽఽశుపరిత్యజైనాం వదన్తియేదూతముఖైస్స్వశత్రూన్ ।
నరాధిపాస్తేమమమాతిహాసః పునశ్చమూఢేషుదయాఽభ్యుపైతి ॥ 136

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేతేధరణీగీతాశ్లోకామైత్రేయయైశ్రుతాః। మమత్వంవిలయంయాతితవప్యేతథాహిమమ్॥
ఇత్యేమకథితస్సమ్యఙ్మన్వంశోమయాతవ । యత్రక్షితిప్రవృత్తస్యవిష్ణోరంశాంశకానృపాః ॥138
శృణోతియఇమంధన్యాయమన్వంశమనుక్రమాత్। తస్యపాపమశేషంవైప్రణశ్యత్యమలాత్మనః॥
ధనధాన్యర్ద్ధిమతులాం ప్రాప్నోత్యవ్యాహతేన్ద్రియః ।
శ్రుత్వైవమఖిలంవంశం ప్రశస్తంశశిసూర్యయోః ॥ 140
ఇక్ష్వాకుజహ్నుమాంధాతృసగరావీక్షితారఘూన్ ।
యయాతినహుషాద్యాంశ్చ జ్ఞాత్వానిష్టామవాప్నుతాత్ ॥ 141
మహాబలాన్మహోత్సాహాన్నన్తధనసంచయాన్ । కృతాన్కాలేనబలినాకథాశేషాన్నరాధిపాన్ ॥
శ్రుత్వానపుత్రదారాదౌగృహక్షేత్రాదికేతథా।ద్రవ్యాదావాకృతప్రజ్ఞోమమత్వంకురుతేనరః॥148
తప్తంతపోభిఃపురుషప్రవీరైరుదాబాహుభిర్వహ్నిగణానసేకాన్ ।
ఇష్ట్వాసుయజ్ఞైర్బహులినోఽతివీర్యాః కృతాస్సకాలేనకథావశేషాః ॥ 144

పృథుస్సమస్తా విచచార లోకానవ్యాహతో యోవిజితారిచక్రః ।
కలావతాభిహతః ప్రణష్టః క్షీణస్తథాశాల్మలితూలమగ్నౌ ॥ 145
యుధిష్ఠిరాద్యాస్సగరః ప్రతీపో దుష్మంతపుత్రో భరతో యయాతిః ।
కథాప్రసంగేష్వభిధీయమానస్సర్వావసంకల్పవికల్పహేతుః ॥ 146
దశాననావిష్కృతరాఘవాణామైశ్వర్యముద్భాసితదిఙ్ముఖానామ్ ।
భస్మాపిశిష్టం నకథంచిదేన భ్రూభఙ్గపాతేనధిగన్తకస్య ॥ 147
కథాశరీరత్వమవాపయద్వై మాంధాతృనామాభువిచక్రవర్తీ ।
శ్రుత్వాఽపితత్కీర్తికరోతిసాధు మమత్వమాత్మన్యపిమన్దచేతాః ॥ 148
భగీరథాద్యాస్సగరస్సకుత్స్థో దశాననోరాఘవలక్ష్మణౌచ ।
యుధిష్ఠిరాద్యాశ్చబభూవురేతే సత్యంనమిథ్యాకథనేనవిద్మః ॥ 149
యేసాంప్రతంయేచనృపాథవిష్యాః ప్రోక్తామయావిప్రవరోగ్రవీర్యాః ।
ఏతేతథాఽన్యేచతథాఽభిధేయాః సర్వేభవిష్యన్తియథైవపూర్వే ॥ 150
ఏతద్విదిత్వాననరేణకార్యం మమత్వమాత్మన్యపిపణ్డితేన ।
తిష్ఠన్తుతావత్తనయాత్మజాయాః క్షేత్రాదయోయేచశరీరిణోఽన్యే ॥ 151

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే చతుర్థాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

చతుర్థాంశస్సమాప్తః

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

నృపాణాంకథితస్సర్వో భవతావంశవిస్తరః । వంశానుచరితంచైవ యథావదనువర్ణితమ్ ॥ 1
అంశావతారోబ్రహ్మర్షే యోఽయంయదుకులోద్భవః ।
విష్ణోస్తంవిస్తరేణాహం శ్రోతుమిచ్ఛామితత్త్వతః ॥ 2
చకారయానికర్మాణి భగవాన్పురుషోత్తమః। అంశాంశేనావతీర్యోర్వ్యాంతత్రతానివదవద॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

మైత్రేయశ్రూయతామేతద్యత్పృష్టోఽహమిహత్వయా ।
విష్ణోరంశాంశసంభూతిచరితంజగతోహితమ్ ॥ 4
దేవకస్యసుతాంపూర్వంవసుదేవోమహామునే । ఉపయేమేమహాభాగాందేవకీందేవతోపమామ్ ॥
కంస స్తయోర్వరరథంచోదయామాససారథిః వసుదేవస్య దేవక్యాస్స్వయోగేభోజనన్దనః ॥ 6

అథాన్తరిక్షేవాగుచ్చైఃకంసమాభాష్యసాదరమ్ ।
మేఘగమ్భీరనిర్ఘోషమం సమాభాష్యేదమబ్రవీత్ ॥ 7
యామీతాంవహసేమూఢ! సహభ్రాతరథేస్థితామ్ ।
అస్యాస్తవాష్టమోగర్భఃప్రాణానపహరిష్యతి ॥ 8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాకర్ణ్యవసుత్వాత్యఖడ్గంకంసోమహాబలః । దేవకీంహన్తుమారబ్ధోవసుదేవోఽబవీదిదమ్ ॥

వసుదేవ ఉవాచ :—

నహన్తవ్యామహాభాగదేవకీభవతాఽనఘ। సమపత్యమ్యేసకలాగర్భానస్యోదరోద్భవాన్॥10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యాహతతఃకంసోవసుదేవంద్విజోత్తమ । నఘాతయామాసచతాందేవకీంతస్యగౌరవాత్ ॥ 11
ఏతస్మిన్నేవకాలేతుభూరిభారావపీడితా । జగామధరణీమేరౌ సమాజంత్రిదివౌకసామ్ ॥ 12
సబ్రహ్మాణంపురస్కృత్యసర్వాఃప్రణిపత్యాథమేదినీ । కథయామాసతత్సర్వంఖేదాత్కరుణభాషిణీ॥

భూమిరువాచ :—

అగ్నిస్సువర్ణస్యగురుపగవాంసూర్యఃపరోగురుఃమమాప్యఖిలలోకానాంగురునాథోనారాయణోగురుఃప్రజాపతిపతిర్బ్రహ్మాపూర్వేషామపిపూర్వజఃకళాకాష్ఠానిమేషాద్యాకాలశ్చావ్యక్తమూర్తిమాన్ ॥ 15
తదంశభూతస్సర్వేషాం సమూహోవసుసంజ్ఞితోత్తమాఃతదాదిత్యామహతస్సాధ్యారుద్రావస్వశ్వివహ్న్యాయఃపితరోయేచలోకానాంస్రష్టారోత్రపురోగమాఃఏతేతస్యాప్రమేయస్యవిష్ణోరూపంమహాత్మనఃయక్షరాక్షసదైత్యేయపిశాచోరగదానవాఃగంధర్వాప్సరసశ్చైవరూపంవిష్ణోర్మహాత్మనఃప్రగాఢతారకాచిత్రగగనాగ్నిజలానిలాఃఅహంచవిమయాశ్చైవసర్వంవిష్ణుమయంజగత్తథాచానేకరూపస్యయస్యరూపాణ్యహర్నిశమ్ బాధ్యబాధకతాంయాన్తికల్లోలాఇవసాగరేతత్సాంప్రతమమీదైత్యాఃకాలనేమిపురోగమాఃమర్త్యలోకంసమాక్రమ్యబాధన్తేఽహర్నిశంప్రజాఃకాలనేమిహతోయోఽసౌవిష్ణునాప్రభవిష్ణునా । ఉగ్రసేనసుతఃకంసస్సంభూతస్సమహాసురఃఅరిష్టోధేనుకఃకేశీప్రలమ్బోనరకస్తథాసున్దోఽసురస్తథాఽత్యుగ్రోబాణశ్చాపిబలేస్సుతఃతథాన్యేచమహావీర్యానృపాణాంభవనేషుయేసముత్పన్నాదురాత్మానస్తాన్నసంఖ్యాతుమున్మహేఅక్షౌహిణ్యోఽత్రబహులాదివ్యమూర్తిధరాన్సురాఃమహాబలానాందృప్తానాందైత్యేన్ద్రాణాంమమోపరి ॥ 26
తదూర్భరిభారపీడితాఽనశక్నోమ్యమరేశ్వరాఃబిభర్తుమాత్మానమహమితివిజ్ఞాపయామివఃఽ 27

క్రియతాంతన్మహాభాగామమభారావతారణమ్ । యథారసాతలంనాహంగచ్ఛేయమితివిహ్వలా ॥
ఇత్యాకర్ణ్యధరావాక్యమశేషైస్త్రిదశేశ్వరైః ।
భువోభారావతారార్థం బ్రహ్మప్రాహప్రచోదితః ॥ 29

బ్రహ్మోవాచ :—

యథామహసుధాసర్వంసత్యమేవదివౌకసః । అహంభవోభవన్తశ్చసర్వేనారాయణాత్మకాః॥ 30
విభూతయస్తుయాస్తస్యతాసామేవపరస్పరమ్ । ఆధిక్యన్యూనతాబాధ్యబాధకత్వేనవర్తతే॥ 31
తదాగచ్ఛతగచ్ఛామఃక్షీరాబ్ధేస్తటముత్తమమ్ । తత్రారాధ్యహరింతస్మైసర్వంనిజ్ఞాపయామహై ॥
సర్వదైవజగత్యేషసర్వాత్మాజగన్మయః । సత్త్వాంశేనావతీర్యోర్వ్యాంధర్మస్యకురుతేస్థితిమ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాప్రయయౌతత్రసహదేవైఃపితామహః । సమాహితమనాశ్చైవంతుష్టావగరుడధ్వజమ్॥

బ్రహ్మోవాచ —

ద్వేవిద్యేత్వమనామ్నాయపరాచైవాపరాతథా ।
తవైవభవతోరూపే మూర్తామూర్తాత్మికేప్రభో ॥ 35
ద్వేబ్రహ్మణీత్వణీయోఽతిస్థూలాత్మకసర్వసర్వవిత్ ।
శబ్దబ్రహ్మపరంచైవ బ్రహ్మబ్రహ్మమయస్యయత్ ॥ 36
ఋగ్వేదస్త్వంయజుర్వేదస్సామవేదస్త్వథర్వచ । శిక్షాకల్పోనిరుక్తంచచ్ఛన్దోజ్యోతిషమేవచ ॥
ఇతిషడ్వేదపురాణేచతథావ్యాకరణంప్రభో । మీమాంసాన్యాయకలంతద్వద్ధర్మశాస్త్రాణ్యథోతుజ॥38
ఆత్మాత్మదేహగుణవద్విచారాచారియద్వచః । తదప్యాద్యపతేనాన్యదధ్యాత్మాత్మస్వరూపవత్ ॥39
త్వమవ్యక్తమనిర్దేశ్యమచిన్త్యానామవర్ణవత్ । అపాణిపాదరూపంచశుద్ధనిత్యంపరాత్పరమ్ ॥
శృణోమ్యకర్ణఃపరిపశ్యసీత్వమచక్షురాపోబహురూపరూపః ।
అపాదహస్తోజవనోగృహీతా త్వంవేత్సిసర్వంనచసర్వవేద్యః ॥ 41
అణోరణీయాంసమసత్స్వరూపం త్వాంపశ్యతోజ్ఞాననివృత్తిరగ్ర్యా ।
ధీరస్యధీరస్య బిభర్తిఽనాన్యద్వ్రేణ్యరూపాత్పరతఃపరాత్మన్ ॥ 42
త్వంవిశ్వనాభిర్భవసస్యగోప్తా సర్వాణిభూతానితవాస్తరాణి ।
యదూర్ధ్వతభవ్యంయదణోరణీయః పుమాంస్త్వమేకఃప్రకృతేఃపరస్తాత్ ॥ 43
ఏకశ్చతుర్ధాభగవన్బహుత్వాశ్రోవచోఽవిభూతింజగతోదదాతి ।
తంవిశ్వతశ్చక్షురనన్తమూర్తే । త్రేధాపదంత్వంనిదధాసిధాతః ॥ 44
యథాఽగ్నిరేకోబహుధాసమిధ్యతే వికారభేదైరవికారరూపః ।
తథాభవాన్సర్వగతైకరూపీ యాపాణ్యశేషాణ్యనుపుమ్యతీశ ! ॥ 45

ఏకంతవాగ్ర్యంపరమంపదంయత్పశ్యన్తిత్వాంసూరయోజ్ఞానదృశ్యమ్ ।
త్వత్తోనాన్యత్కించిదస్తిస్వరూపం యద్వాభూతం చుచ్ఛభవ్యంపరాత్మన్ ! ॥ 46
వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపస్త్వంసృష్టివ్యష్టిరూపవాన్ । సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్సర్వశక్తిజ్ఞానబలర్ద్ధిమాన్ ।
అన్యూనశాశ్వైశ్వర్యవృద్ధిశ్చస్వాధీనోఽనాదిమాన్వశీ । క్లమతన్ద్రీభయక్రోధకామాదిభిరసంయుతః॥ 48
నిరవద్యఃపరఃపూతస్త్వేనిరధిష్ఠోఽజరఃక్రమః। సర్వేశ్వరంపరాధారోధామ్నాంధామాత్మకోత్యయః॥
సకలావరణాతీతనిరాలమ్బనభావన । మహావిభూతిసంస్థాన నమస్తేపురుషోత్తమ ! ॥ 50
నాకారణస్త్వాకారణాద్వాకారణాకారణాన్నచ। శరీరగ్రహణంవ్యాప్తిధర్మత్రాణాయకేవలమ్॥51

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేవంసంస్తవంశ్రుత్వామునిసాభగవానజః । బ్రహ్మాణమాహాప్రీతేన విశ్వరూపంప్రకాశయన్ ॥

శ్రీభగవానువాచ :—

భోభోబ్రహ్మంస్త్వయామత్తస్సహదేవైర్యదిప్సితే !
తదుచ్యతామశేషంచ సిద్ధమేవావధార్యతామ్ ॥ 53

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోబ్రహ్మాహర్షదివ్యంవిశ్వరూపమవేక్ష్యతత్ । తుష్టావభూయోదేవేషుసాధ్వసావనతాత్మసు ॥

బ్రహ్మోవాచ :—

నమోనమస్తేఽస్తుసహస్రకృత్వస్సహస్రబాహోసహస్రవక్త్రపాద ।
నమోనమస్తేజగతఃప్రవృత్తివినాశసంస్థానకరాప్రమేయ । 55
సూక్ష్మాతిసూక్ష్మాతిబృహత్ప్రమాణగరీయసామప్యతిగౌరవాత్మన్ ।
ప్రధానబుద్ధీన్ద్రియవత్ప్రధానమూలాత్పరాత్మన్భగవన్ ! ప్రసీద ॥ 56
ఏషామహీదేవమహీప్రసూతైర్మహాసురైఃపీడితశైలబన్ధా ।
పరాయణంత్వాంజగతాముపైతి భారావతారాయభవోపసారమ ॥ 57
ఏతేవయంవృత్రరిపుస్తథాఽయం నాసత్యదస్రౌపరుణస్తథైవ ।
ఇమేచరుద్రావసవస్సూర్యాస్సమీరణాగ్నిప్రముఖాస్తథాఽన్యే ॥ 58
సురాస్సమస్తాస్సురనాథకార్యమీభిర్మయాయచ్చతదీశసర్వమ్ ।
ఆజ్ఞాపయాజ్ఞాంపరిపాలయన్తస్తవేతిస్థామసదాఽస్తదోషాః ॥ 59

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానస్తుభగవాన్పరమేశ్వరః । ఉజ్జహారాత్మనఃకేశౌసితకృష్ణౌమహామునే ॥ 60
ఉవాచచమరాసేతౌ మమైతౌవసుధాతలే । అవతీర్యభువోభారక్లేశహానికరిష్యతః ॥ 61

సురాశ్చసకలాస్సాన్వయైరవతీర్యమహీతలే ।
కుర్వన్తుయుద్ధమున్మత్తైః పూర్వోత్పన్నైర్మహాసురైః ॥ 62
తతఃకృష్ణముశేషాస్తేదైతేయాధరణీతలే । ప్రయాస్యన్తినసందేహోమద్దృక్పాతవిచూర్ణితాః ॥
వసుదేవస్యయాపత్నీ దేవకీదేవతోపమా । తత్రాయమష్టమోగర్భోమత్కోశోభవితాసురాః॥ 64
అవతీర్యసతత్రాయంకంసంఘాతయితాభువి । కాలనేమింసముద్భూతమిత్యుక్త్వాస్తద్ధేహరిః॥
అదృశ్యాయతతస్తస్మై ప్రణిపత్యమహామునే । మేరుపృష్ఠంసురాజగ్మురవతేరుశ్చభూతలే ॥ 66
కంసాయచాష్టమోగర్భో దేవక్యాధరణీధరః । భవిష్యతీత్యాచచక్షేభగవాన్నారదోమునిః॥ 67
కంసోఽపితదుపశ్రుత్యనారదాత్పితృతస్తతః । దేవకీంవసుదేవంచగృహేగుప్తావధారయత్ ॥ 68
వసుదేవేనకంసాయ తేనైవోక్తంయథాపురా । తథైవవసుదేవోఽపి పుత్రమప్రతివార్తద్విజ ॥ 69
హిరణ్యకశిపోఃపుత్రాష్షడ్గర్భాఇతివిశ్రుతాః ।
విష్ణుప్రయుక్తాతాన్నిద్రా క్రమాద్గర్భానయోజయత్ ॥ 70
యోగనిద్రామహామాయా నైష్ణవీమోహితంయయా ।
అవిద్యయాజగత్సర్వం తామాహభగవాన్హరిః ॥ 71

శ్రీ భగవానువాచ :—

నిద్రేగచ్ఛమమాదేశాత్పాతాలతలసంశ్రయా । ఏకైకత్వేనషడ్గర్భాన్దేవకీజఠరంనయ ॥ 72
హతేషుతేషుకంసేనశేషాఖ్యోఽంశస్తథోమమ । అంశాంశేనోదరేతస్యాస్సప్తమస్సంభవిష్యతి॥73
గోకులేవసుదేవస్యభార్యాన్యారోహిణీస్థితా । తస్యాస్ససంభవిష్యామిదేవి నీయస్వయోదరమ్॥ 74
సప్తమోభూచరాజస్యభయాద్గర్భోవరోధతః । దేవక్యాఃపతితోగర్భ ఇతిలోకోవదిష్యతి ॥ 75
గర్భసంకర్షణాత్సోథలోకేసంకర్షణేతివై । సంజ్ఞామవాప్స్యతేవీర శ్వేతాద్రిశిఖరోపమః ॥ 76
తతోహంసంభవిష్యామిదేవకీజఠరేశుభే । గర్భంత్వయాయశోదాయాగన్తవ్యమవిలమ్బితమ్॥ 77
ప్రావృట్కాలేచనభసికృష్ణాష్టమ్యామహంనిశి।ఉత్పత్స్యామినవమ్యాంతుప్రసూతింత్వమవాప్స్యసి॥
యశోదాశయనేమాంతు దేవక్యాస్త్వమనిన్దితే । మచ్ఛక్తిప్రేరితమతివ్రజదేవోనయిష్యతి॥ 79
కంసశ్చత్వాముపాదాయ దేవిశైలశిలాతలే । ప్రక్షిపత్యన్తరిక్షేచసంస్థానంత్వమవాప్స్యసి ॥ 80
తతస్త్వంశతదుర్ధర్షప్రణమ్యమమగౌరవాత్ । ప్రణిపాతానతశిరా భగినీత్వేగ్రహిష్యతి ॥ 81
త్వంచశుమ్భనిశుమ్భాదీన్ హత్వాదైత్యాన్సహస్రశః।స్థానైరనేకైఃపృథివీమశేషాంమణ్డయిష్యసి॥
త్వంభూతిస్సన్నతిఃక్రాన్తిఃకాన్తిర్ద్యోతఃపృథివిధృతిః । లజ్జాపుష్టిఃపతాయాతుకాచిదన్యాత్వమేవసా॥
యేత్వామార్యేతిదుర్గేతివేదగర్భేతికేచిత । భద్రేతిభద్రకాలీతిక్షేమదాభాగ్యదేతిచ ॥ 84
ప్రాతశ్చైవాపరాహ్ణేచ స్తోష్యన్త్యానమ్రమూర్తయః।
తేషాంహిప్రార్థితంసర్వం మత్ప్రసాదాద్భవిష్యతి । 85

సురామాంసోపహారైశ్చ భక్ష్యభోజ్యైశ్చపూజితా ।
నృణామశేషకామాంస్త్వం ప్రసన్నాసంప్రదాస్యసి ॥ 86
తేసర్వేసర్వదాభద్రేమత్ప్రసాదాదసంశయమ్ । అసందిగ్ధాభవిష్యన్తిగచ్ఛదేవియథోదితమ్ ॥ 87

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యథోక్తంసాజగద్ధాత్రీదేవదేవేనవైతథా । మద్గర్భగర్భవిన్యాసంచక్రేచాన్యస్యకర్షణమ్ ॥
సప్తమేరోహిణీంగర్భేప్రాప్తేగర్భంతతోహరిః।లోకత్రయోపకారార్థాయ దేవక్యాఃప్రవివేశహ॥
యోగనిద్రాయశోదాయాస్తస్మిన్నేవతథాదినే । సంభూతాజరతేద్వద్యుత్కంపరమేష్ఠినా ॥ 3
తతోగ్రహగణస్సమ్యక్ప్రచచారదివిద్విజ । విస్ఫోరంశేభుఃయూతే ఋతవశ్చాబభుస్తదా ॥ 4
నసేహేదేవకీంద్రష్టుంకశ్చిదప్యతితేజసా। జాజ్వల్యమానాంతాందృష్ట్వాసురాంసిక్షోభమాయయుః॥
అదృష్టాఃపురుషైఃస్త్రీభిర్దేవకీందేవతాగణాః । బిభ్రాణాంవపుషావిష్ణుంతుష్టువుస్తామహానిశమ్॥

దేవతా ఊచుః :—

ప్రకృతిస్త్వంపరాసూక్ష్మాబ్రహ్మగర్భాభవత్పురా । తతోవాణీజగద్ధాతుర్వేదగర్భాసిశోభనే॥
సృజ్యస్వరూపగర్భాసిసృష్టిభూతాసనాతనే । బీజభూతాతుసర్వస్యయజ్ఞగర్భాభవత్రయీ ॥ 8
ఫలగర్భాత్వమేవాజ్యావహ్నిగర్భాతథారణిః । అదితిర్దేవగర్భాత్వందైత్యగర్భాతథాదితిః ॥ 9
జ్యోత్స్నావాసరగర్భాత్వం జ్ఞానగర్భాసిసన్నతిః ।
నయగర్భాపరానీతిలజ్జాత్వంప్రశ్రయోద్వహా ॥ 10
కామగర్భాతథేచ్ఛాత్వంతుష్టిస్సంతోషగర్భిణీ। మేధాచబోధగర్భాసిధైర్యగర్భాద్వహాధృతిః॥
గ్రహర్క్షతారకాగర్భాద్యౌరస్యఖలహైతుకీ । ఏతావిభూతయోదేవితథాన్యాశ్చసమాస్సతః॥ 12
తథాసంఖ్యాజగద్ధాత్రిసాంప్రతంజరయేతవ । సముద్రాద్రినదీద్వీపసవనపట్టణభూమణా ।
గ్రామఖర్వటఖేటాద్యా సమస్తాపృథివీశుభే ॥ 13
సమస్తవహ్నయోఽమ్బూంసి సకలాశ్చసమీరణాః ।
మహోరగాస్తథాయక్షా రాక్షసాఃప్రేతగుహ్యకాః ॥ 14
గ్రహర్క్షతారకాచిత్రవిమానశతసంకులమ్ । అవకాశమశేషస్య యద్దదాతినభస్తలమ్ ॥ 15
భూలోకశ్చభువర్లోకస్స్వర్లోకోధమహాజనః । తపశ్చబ్రహ్మలోకశ్చబ్రహ్మాణ్డమఖలంశుభే ॥
తదన్తరేస్థితాదేవాదైత్యగన్ధర్వచారణాః । మహోరగాస్తథాయక్షారాక్షసాఃప్రేతగుహ్యకాః॥ 17

మనుష్యాఃపశవశ్చాన్యేయేచజీవాయశస్విని । త్రైర న్తస్థైరినన్తోఽసౌసర్వ్వగఃసర్వ్వభావనః ॥ 18

రూపకర్మస్వరూపాణినపరిచ్ఛేదగోచరే । యస్యాఖలప్రమాణానిసవిష్ణుర్గర్భగస్తవ ॥ 19

త్వంస్వాహాత్వంస్వధావిద్యానుధాత్వంజ్యోతిరమ్బరే। త్వంసర్వ్వలోకరక్షార్థమవతీర్ణామహీతలే॥

ప్రసీదదేవసర్వ్వస్యజగతశ్శంశుభేకురు । ప్రీత్యాతంధారయేశానం ధృతంయేనాఖిలంజగత్ ॥ 21

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంసంస్తూయమానాసాదేవైర్దేవమధారయత్ । గర్భేణపుణ్డరీకాక్షంజగతస్త్రాణకారణమ్ ॥ 1

తతోఖలజగద్పద్మబోధాయాచ్యుతభానునా । దేవకీపూర్వసంధ్యాయామావిర్భూతంమహాత్మనా॥

తజ్జన్మదినమత్యర్థమాహ్లాద్యమిలదిజ్ముఖమ్ । బభూవసర్వలోకస్య కౌముదీశశినోయథా ॥ 3

సంతస్సంతోషమధికంప్రశమంచణ్డమాహుతాః। ప్రసాదంనిమ్నగాయాతా జాయమానేజనార్దనే॥

సిన్ధవోనిజశబ్దేనవాద్యంచక్రుర్మనోహరమ్ । జగుర్గన్ధర్వపతయో ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ 5

ససృజుఃపుష్పవర్షాణిదేవాభువ్యన్తరిక్షగాః । జజ్వలుశ్చాగ్నయశ్శాన్తాజాయమానేజనార్దనే ॥

మన్దంజగర్జజలదాఃపుష్పవృష్టిముచోద్విజ । అర్ధరాత్రేఖలాధీశేజాయమానేజనార్దనే॥ 7

ఫుల్లేన్దీవరపత్రాభం చతుర్బాహుమురీక్ష్యతమ్ । శ్రీవత్సవక్షసంజాతంతుష్టావానకదున్దుభిః ॥ 8

అభిష్టూయచవాగ్భిఃప్రసన్నాభిర్మహామతిః । విజ్ఞాపయామాగతదాకంసాద్భీతోద్విజోత్తమ ॥

వసుదేవ ఉవాచ :—

జాతోఽసిదేవదేవేశ! శంఖచక్రగదాధరమ్ । దివ్యరూపమిదందేవ! ప్రసాదేనోపసంహర ॥ 10

అద్యైవదేవ! కంసోఽయంకురుతేమమభూతనమ్ । అవతీర్ణఇతిజ్ఞాత్వాత్వమస్మిన్మమమన్దిరే॥11

దేవక్యువాచ :—

యోఽనన్తరూపోఽఖలవిశ్వరూపో గర్భేఽపిలోకావపుషాబిభర్తి ।

ప్రసీదతామేమసదేవదేవో యోమాయయాఽవిష్కృతబాలరూపః ॥ 12

ఉపసంహరసర్వాత్మకరూపమేతచ్చతుర్భుజమ్ । జానాతుమావతారంతేకంసోయంధిజన్మజః॥13

శ్రీభగవానువాచ :—

స్తుతోఽహంయత్త్వయాపూర్వం పుత్రార్థిన్యాతదద్యతే ।

సఫలందేవిసంజాతం జాతోఽహంయత్తవోదరాత్ ॥ 14

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాభగవాంస్తూష్ణీంబభూవమునిసత్తమ । వసుదేవోపితంరాత్రావాదాయప్రయయౌబహిఃం
మోహితాశ్చాభవంస్తత్రరక్షిణోయోగనిద్రయా।మధురాద్వారపాలాశ్చవ్రజత్యానకదున్దుభౌ॥
వషట్కాంజలదానాంచ శ్రోయమత్యుల్బణంనిశి ।
సంపృత్యానుయయౌశేషః ఫణైరానకదున్దుభిమ్ ॥ 17
యమునాంచాతిగమ్భీరాంనానావర్తశతాకులామ్ ।
వసుదేవోవహన్విష్ణుం జానుమాత్రవహాంయయౌ ॥ 18
కంసస్యకరదానాయతత్రైవాభ్యగతాంస్తదా । నన్దాదీన్గోపవృద్ధాంశ్చయమునాయాదదర్శసః॥
తస్మిన్కాలేయశోఽదాపి మోహితాయోగనిద్రయా ।
తామేవకన్యాంమైత్రేయ ! ప్రసూతామోహితేజనే ॥ 20
వసుదేవోపివిన్యస్యబాలమాదాయదారికామ్। యశోదాశయనాత్తూర్ణమాజగామామితద్యుతిః॥
దదృశేచప్రబుద్ధాసాయశోదాజాతమాత్మజమ్। నీలోత్పలదలశ్యామంతతోత్యర్థంముదంయయౌ॥
ఆదాయవసుదేవోఽపి దారికాంనిజమన్దిరే । దేవకీశయనేన్యస్య యథాపూర్వమతిష్ఠత ॥ 23
తతోబాలధ్వనింశ్రుత్వా రక్షిణస్సహసోత్థితాః । కంసాయావేదయామాసుర్దేవక్యాప్రసవంద్విజ॥ 24
కంసస్తూర్ణమువాపైతాన్ తతోజగ్రాహబాలికామ్ ।
ముఞ్చముఞ్చేతిదేవక్యా సన్నకణ్ఠ్యానివారితః ॥ 25
చిక్షేపచశిలాపృష్ఠేసాఽష్టభుజావియత్స్థితా । అవాపయూపంసుమహాన్సాయుధాష్టమహాభుజమ్ ॥ 26
ప్రజహాసతతోదేవ్యాకంసంచరుషితాఽబ్రవీత్ ।
కింమయాక్షిప్తయాకంస ! జాతోయస్తవ్వంవధిష్యతి ॥ 27
సర్వస్వభూతోదేవానామాసీన్మృత్యుఃపురాసతే ।
తదేతత్సంప్రధార్యాశు క్రియతాంహితమాత్మనః ॥ 28
ఇత్యుక్త్వాప్రయయౌదేవీదివ్యస్రగ్గన్ధభూషణా । పశ్యతోభోజరాజస్య స్తుతాసిద్ధైర్విహాయసా॥29

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కంసస్తతోద్విగ్నమనాఃప్రాహసర్వాన్ మహాసురాన్ ।
ప్రలమ్బకేశిప్రముఖానాహూయాసురపుంగవాన్ ॥ 1

కంస ఉవాచ :—

హేప్రలమ్బమహాబాహోకేశిధేనుకపూతనే। అరిష్టాద్యాస్తథైవాన్యేశ్రూయతాంవచనంమమ॥

మాంహస్తుమమవైర్యత్నః కృతఃకిలపురాత్మభిః ।
మద్వీర్యతాపితావీరో నత్వేతాగణయామ్యహమ్ ॥ 3
కిమిన్ద్రోణాల్పవీర్యేణ కింహరేశైకచారిణా । హరిణావాపికింసాధ్యం చిత్రేమ్సురఘాతినా ॥ 4
కిమాదిత్యైర్వ్యఃకింవసుభిరలంసిరైర్వ్యఃకిమగ్నిభిః। కింవాన్యైర్వరమన్యైస్తైర్మమద్బాహుబలనిర్జితైః॥
కింనదృష్టోఽమరపతిమయాసంయుగమేత్యసః । పృష్ఠేనవవహబాణానపగచ్ఛన్నవక్షసా ॥ 6
మద్రాష్ట్రేవారితావృష్టియదాశక్రేణకింతదా ।
మద్బాణభిన్నైర్జలదైరాపోముక్తాయథేప్సితాః ॥ 7
కిముర్వ్యామవనీపాలా మద్బాహుబలభీరవః । నసర్వేసన్నతింయాతాజరాసంధమృతేగురుమ్ ॥ 8
అమరేషుమమావజ్ఞాయతేదైత్యపుంగవాః । హాస్యంమేజాయతేపీరాస్తేషుశుత్పరేష్వపి ॥ 9
తథాసిఖలుదుష్టానాంతేషామప్యధికంమయా।అపకారాయదైత్యేన్ద్రాయతనీయందురాత్మనామ్ ॥
తద్యేయశస్వినఃకేచిత్పృథివ్యాంయేచయజ్వనః। కార్యోదేవాపకారాయతేషాంసర్వాత్మనావధః॥
ఉత్పన్నశ్చాపిమేమృత్యుర్భూతపూర్వస్సవైకిల । ఇత్యేతద్దారికాప్రాహదేవకీగర్భసంభవా॥ 12
తస్మాద్బాలేషుచపరో యత్నఃకార్యోయుహితలే ।
యత్రోద్రిక్తంబలంబాలే సహన్తవ్యఃప్రయత్నతః ॥ 13
ఇత్యాజ్ఞాప్యానురాకంసఃప్రవిశ్యాశుగృహంతతః । ముమోచవసుదేవంచదేవకీంచనిరోధతః॥14

కంస ఉవాచ.—

యువయోర్భూతిరాగర్భవృద్ధైవైతేపురాధునా।కోప్యన్యఏవనాశాయయుష్మగర్భస్సముద్యతః
తదలంపరితాపేన నూనంతద్బావినోహితే ।
అర్భకాయువయోర్దోషాచ్చాయుషోయద్వియోజితాః ॥ 16

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాశ్వాస్యవిముక్త్వాచకంసస్తాపరిశంకితః । అంతర్గృహంద్విజశ్రేష్ఠప్రవివేశతతఃస్వకమ్ ॥ 17

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విముక్తోవసుదేవోఽపినన్దస్యశకటంగతః । ప్రహృష్టదృష్టవాన్నన్దంపుత్రోజాతోమమేతివై ॥ 1
వసుదేవోపితంప్రాహదిష్ట్యాదిష్ట్యేతిసాదరమ్ । వార్ధకేపిసముత్పన్న స్తనయోయంతవాధునా ॥ 2

దత్తోహివాషీకస్యర్వో భవద్బిన్నృపతేఃకరః ।
యదర్థమాగతా స్తస్మాన్నాత్రస్థేయంమహోధనైః ॥ 3
యదర్థమాగతాఃకార్యం తన్నిష్పన్నంకిమాస్యతే ।
భవద్భిర్గమ్యతాంనన్ద! తచ్ఛీఘ్రంనిజగోకులమ్ ॥ 4
మమాపిబాలకస్తత్ర రోహిణీప్రభవోహ్యయః । సరఙ్కణీయోభవతాయథాఽయంతనయోనిజః॥ 5
ఇత్యుక్తాఃప్రయయుర్గోపాః నన్దగోపపురోగమాః ।
శకటారోపితైర్భాణ్డైః కరందత్త్వామహాబలాః ॥ 6
వసతాంగోకులేతేషాంపూతనాబాలఘాతినీ । సుప్తంకృష్ణముపాదాయరాత్రౌతస్యైస్తనందదౌ॥ 7
యస్యైయస్యై స్తనంరాత్రౌపూతనాసంప్రయచ్ఛతి । తస్యతస్యక్షణేనాఙ్గంబాలకస్యోపహన్యతే ॥ 8
కృష్ణస్తుతత్స్తనంగాఢం కరాభ్యామతిపీడితమ్ । గృహీత్వాప్రాణసహితం పపౌక్రోధసమన్వితః॥ 9
సాతిముక్తమహారావావిచ్ఛిన్నస్నాయుబన్ధనా । పపాతపూతనాభూమౌమియమాణాతిభీషణా ॥
తన్నాదశ్రుతిసంత్రస్తాః ప్రబుద్ధాస్తేవ్రజౌకసః । దదృశుఃపూతనోత్సంగేకృష్ణంతాంచనిపాతితామ్॥
ఆదాయకృష్ణంసంత్రస్తాయశోదాపిద్విజోత్తమ । గోపుచ్ఛభ్రామణేనాథ బాలదోషమపాకరోత్ ॥
గోకరీషముపాదాయనన్దగోపోఽపిమస్తకే । కృష్ణస్యప్రపదౌరఙ్కాంకుర్వంశ్చైతదుదీరయన్॥ 13

నన్దగోప ఉవాచ :—

రక్షతుత్వామశేషాణాంభూతానాంప్రభవోహరిః । యస్యనాభిసముద్భూతపంకజాతభవంజగత్ ॥
యేనదంష్ట్రాగ్రవిధృతాధారయత్యవనిర్జగత్ । వరాహరూపధృద్దేవస్తత్వాంరక్షతుకేశవః ॥ 15
నఖాంకురవినిర్భిన్నవైరివక్షస్థలోవిభుః । నృసింహరూపీసర్వత్ర రక్షతుత్వాంజనార్దనః ॥ 16
వామనోరక్షతుసదా భవన్తంయక్షణాదభూత్ ।
త్రివిక్రమఃక్రమాక్రాన్తత్రైలోక్యఃస్ఫురదాయుధః ॥ 17
శిరస్తేపాతుగోవిన్దఃకర్ణంరక్షతుకేశవః । గుహ్యంసజఠరంవిష్ణుర్జఙ్ఘేపాదౌజనార్దనః ॥ 18
ముఖంబాహూప్రభాహూచ మనస్సర్వేన్ద్రియాణిచ ।
రక్షత్వవ్యాహతైశ్వర్యస్తవనారాయణోఽవ్యయః ॥ 19
శార్ఙ్గచక్రగదాపాణేశ్శఙ్ఖనాదహతాఃక్షయమ్ ।
గచ్ఛన్తుప్రేతకూశ్మాణ్డరాక్షసాయేతవాహితాః ॥ 20
త్వాంపాతుదిక్షువైకుణ్ఠోవిదిక్షుమధుసూదనః । వ్యాపీకేశోమమరేభూమారక్షతుత్వాంమహీధరః॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవంకృతస్వ స్త్యయనో నన్దగోపేవబాలకః । శాయితశ్శకటస్యాధో బాలపర్యఙ్కతాతలే ॥ 22
తేచగోపామహద్దృష్ట్వా పూతనాయాఃకళేబరమ్ ।
మృతాయాఃపరమంత్రాసం విస్మయంచతదాయయుః ॥ 23

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

కదాచిచ్ఛకటస్యాధశ్శయానోమధుసూదనః । చిక్షేపచరణావూర్ధ్వం స్తన్యార్థీ ప్రహరోదహ ॥ 1
తస్యపాదప్రహారేణశకటంపరివర్తితమ్ । విధ్వస్తకుమ్భభాణ్డం తద్విసరీతంపపాతవై ॥ 2
తతోహాహాకృతస్సర్వోగోపగోపీజనోద్విజ ! । ఆజగామాథదదృశే బాలముత్తానశాయినమ్ ॥ 3
గోపాఃకేనేతికేనేదంశకటంపరివర్తితమ్ । తత్రైవబాలకాఃప్రోచుర్బాలేనానేనపాతితమ్ ॥ 4
ఇదంతాదృష్టమస్మాభిఃపాదవిక్షేపపాతితమ్ । శకటంపరివృత్తంవై నైతదన్యస్యచేష్టితమ్ ॥ 5
తతఃపునరతీవాస్య గోపావిస్మయచేతసః । నన్దగోపోఽపిజగ్రాహ బాలమత్యన్తవిస్మితః ॥ 6
యశోదాశకటారూఢభగ్నభాణ్డకపాలికాః । శకటంచాచయామాసదధిపుష్పఫలాక్షతైః ॥ 7
గర్గశ్చగోకులేతత్రవసుదేవప్రచోదితః । ప్రచ్ఛన్నమేవగోపానాంసస్కారానకరోత్తదోః ॥ 8
జ్యేష్ఠంచరామమిత్యాహకృష్ణంవైవతథాపరమ్ । గర్గోమతిమతాంశ్రేష్ఠోనామకుర్వన్మహామతిః ॥
స్వల్పేనైవతుకాలేన రఙ్గిణౌతౌతదావ్రజే । ఘృష్టజానుకరౌవిప్ర ! బభూవతుహభావపి ॥ 10
కరీషభస్మదిగ్ధాఙ్గౌప్రథమమాణవిత స్తతః । ననివారయితుంనేహే యశోదాతౌనరోహిణీ ॥ 11
గోవాటమధ్యేక్రీడన్తౌ వత్సవాటంగతౌపునః । తదహర్జాతగోవత్సపుచ్ఛాకర్షణతత్పరౌ ॥ 12
యదాయశోదాతౌ బాలావేకస్థానచరావుభౌ । శశాకనోవారయితుంక్రీడన్తావతిచఞ్చలౌ ॥ 13
దామ్నామధ్యేతతోబధ్వాబబన్ధతములూఖలే ॥ కృష్ణమక్లిష్టకర్మాణమాహచేదమమషితా ॥ 14
యదిశక్నోషిగచ్ఛత్వమితిచఞ్చలచేష్టిత । ఇత్యుక్త్వాఽథనిజంకర్మసాచకారకుటుమ్బినీ ॥ 15
వ్యగ్రాయామథతస్యాంసకర్మమాణఉలూఖలమ్ । యమళార్జునమధ్యేనజగామకమలేక్షణః॥16
కర్షంస్తావృక్షయోమధ్యే తిర్యగ్గతములూఖలమ్ ।
భగ్నావుత్పుట్టవిశాఖాగ్రౌ తేనతౌయమళార్జునౌ ॥ 17
తతఃకటకటాశబ్దసమాకర్ణనతత్పరః । ఆజగామవ్రజజనో దదర్శచమహాద్రుమౌ ॥ 18
నవోద్గతాల్పదన్తాంశుసితహాసంచబాలకమ్ । తయోర్మధ్యగతందామ్నాబద్ధంగాఢంతథోదరే ॥

తతశ్చ దామోదరతాంసయుగాదామబన్ధనాత్ ॥ 20

గోపవృద్ధా స్తతస్సర్వేనన్దగోపపురోగమాః । మన్త్రయామాసురుద్విగ్నామహోత్పాతాతిభీరవః ॥
స్థానేనేహననఃకార్యంవ్రజామోన్యన్మహావనమ్। ఉత్పాతాబహవోహ్యత్రదృశ్యన్తేనాశహేతవః ॥
పూతనాయాపినాశశ్చ శకటస్యవిపర్యయః । వినావాతాదిదోషేణ ద్రుయోఃపతనంతథా ॥ 23

బృన్దావనమితస్తాన' త్తస్మాద్గచ్ఛామమాచిరమ్ ।
యావద్బాలమనుహోత్పాతదోషోనాభిభవేద్వ్రజమ్ ॥ 24

ఇతికృత్వామతింసర్వేగమనేతేవ్రజౌకసః । ఊచుస్స్వంస్వంకులంశీఘ్రంగమ్యతాంమావిలమ్బథ ॥
తతఃక్షణేనప్రయయుశ్శకటైర్గోధనైస్తథా । యూథశోవత్సపాలాశ్చకాలయన్తోవ్రజౌకసః ॥ 26
ద్రవ్యావయవనిధూతంక్షణమాత్రేణతత్తదా । కాకభాససమాకీర్ణంవ్రజస్థానమభూద్ద్విజ॥ 27
బృన్దావనంభగవతా కృష్ణేనాక్లిష్టకర్మణా। శుభేనమనసాధ్యాతం గవాంవృద్ధిమభీప్సతా ॥ 28
తత స్తత్రాతిహర్షేఽపిధర్మకాలేద్విజోత్తమ । ప్రావృట్కాలఇవోద్భూతంనవశష్పసమన్వితః ॥
ననమావాసితస్సర్వోవ్రజోబృన్దావనేతతః । శకటావాటపర్యన్తశ్చన్ద్రాకారసంస్థితిః ॥ 30
వత్సపాలాచసంవృత్తోరామదామోదరౌతతః । ఏకస్థానస్థితౌగోష్ఠేచేరతుర్బాలలీలయా ॥ 31
బహిఃపత్రకృతాపీడౌవన్యపుష్పావతంసకౌ । గోపవేణుకృతాతోద్యపత్రవాద్యకృతస్వనౌ ॥ 32
కాకపక్షధరౌబాలౌకుమారావివపాపకీ । హసన్తౌచరమన్తౌచచేరతుస్మమహావనమ్ ॥ 33
క్వచిద్వ్రహన్తావన్యోన్యంక్రీడమానౌతథాపరైః। గోపపుత్రైస్సమంవత్సాంశ్చారయన్తావిచేరతుః॥34
కాలేనగచ్ఛతాతౌతు సప్తవర్షౌమహావ్రజే । సర్వస్యజగతఃపాలౌవత్సపాలౌబభూవతుః ॥ 35
ప్రావృట్కాల స్తతోఽతీవమేఘౌఘస్థగితామ్బరః । బభూవవారిధారాభిర్ధ్వంకుర్వన్దిశామివ ।
ప్రరూఢనవశష్పాఢ్యాశ్శక్రగోపాచితామహీ । తథామారకతీవాసీత్పద్మరాగవిభూషితా ॥ 37

ఊహుర్మన్మగవాహీని నిమ్నగామ్భాంసిసర్వతః ।
మనాంసిదువిదీనానాం ప్రాప్యలక్ష్మీంనవామివ ॥ 38

నరేజే న్తరతశ్చన్ద్రోవిమలోమలినైర్ఘనైః । సద్వాదివాదోమూఢానాంప్రగల్భాభిరివోక్తిభిః॥
నిగుణేనాపిచాపేనశక్రస్యగగనేపదమ్ । అవాప్యతావిరేకస్యనృపస్యేవపరిగ్రహే ॥ 40
మేఘుపృష్ఠేబలాకానాంరరాజవిమలాతతిః । దుర్మిత్రేవృత్తచేష్టేవకులీనస్యాతిశోభనా ॥ 41
నబబన్ధామ్బరేశ్థైర్యంవిద్యుదత్యన్తచఞ్చలా । మైత్రీవప్రవరేపుంసిదుర్జనేనప్రయోజితా ॥ 42

మాగాఽబభూవురస్పష్టాస్తృణశష్పచయావృతాః ।
అథాన్తరమనుప్రాప్తాఃప్రజానామివోత్కయః ॥ 43

ఉన్మత్తశిఖిసారఙ్గేతస్మిన్కాలేసుహావనే । కృష్ణరామాముదాయుక్తాగోపాలైశ్చేరతుస్సహ ॥ 44
క్వచిద్గోభిస్సమంరమ్యంగేయతానరతావుభౌ । చేరతుఃక్వచిదత్యర్థంశీతవృష్టితలాశ్రితౌ ॥ 45
క్వచిత్కదమ్బప్రక్ష్వేలౌమయూరప్రగ్విరాజితౌ । విలిప్తౌక్వచిదాసాతాంవివిధైర్గిరిధాతుభిః ॥ 46

పణశయ్యాసుసంసుప్తౌక్వచిన్నిద్రాన్తరైషిణౌ । క్వచిద్గజతిజీమూతహాహాకారరవాకులౌ ॥ 47
గాయతామన్యగోపానాంప్రశంసాపరమాక్వచిత్ । మయూరకేకానుగతౌగోపనేణుప్రవాదకౌ ॥ 48
ఇతినానావిధైర్భావైరుత్తమప్రీతిసంయుతౌ । క్రీడన్తౌవనేతస్మిన్చేరతుస్తుష్టమానసౌ ॥ 49
వికాలేచసమంగోభిర్గోపబృన్దసమన్వితౌ । విహృత్యాథయథాయోగంవ్రజమేత్యమహాబలౌ ॥ 50
గోపైస్సమానైస్సహితౌక్రీడన్తావసురావివ । ఏవంతావూషతుస్తత్రరామకృష్ణౌమహాద్యుతీ ॥ 51

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏకదాతువినారామంకృష్ణోబృన్దావనంయయౌ । విచచారవృతోగోపైర్వన్యపుష్పసుగన్ధిభిః ॥ 1
సజగామాథకాళిన్దీంలోలకల్లోలశాలినీమ్ । తీరసంలగ్నఫేనౌఘైఃహసన్తీమివసర్వతః ॥ 2
తస్యాశ్చాతిమహాభీమంవిషాగ్నిశ్రితవారిణమ్ । హ్రదంకాళీయనాగస్యదదర్శాతివిభీషణమ్ ॥ 3
విషాగ్నినాప్రసరతాదగ్ధతీరమహీరుహమ్ । వాతాహతాస్తుపక్షిణఃపతన్తశ్చాదగ్ధవిహంగమమ్ ॥ 4
తమతీవమహారౌద్రంమృత్యోర్వక్త్రమివాపరమ్ । విలోక్యచిన్తయామాసభగవాన్మధుసూదనః ॥ 5

అస్మిన్వసతిదుష్టాత్మాకాళీయోఽసావిషాయుధః ।
యోమయానిర్జితస్తస్యక్త్వాదుష్టోగచ్ఛేత్పయోనిధిమ్ ॥ 6

తేనేయందూషితాసర్వాయమునాసాగరంగమా । ననరైర్గోధనైశ్చాపితృషార్తైరుపభుజ్యతే ॥
తదస్యనాగరాజస్యకర్తవ్యోనిగ్రహోమయా । నిస్త్రాసాస్తుసుఖంయేనచరేయుర్వ్రజవాసినః ॥ 8

ఏతదర్థంతులోకేఽస్మిన్నవతారఃకృతోమయా ।
యదేషాముత్పథస్థానాం కార్యాశాస్తిర్దురాత్మనామ్ ॥ 9

తదేతన్నాతిదూరస్థంకదమ్బమురుశాఖినమ్ । అధిరుహ్యపతిష్యామిమ్రదేఽస్మిన్నవిలాశినః ॥ 10

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంవిచిన్త్యబధ్వాచగాఢంపరికరంతతః । నిపపాతహ్రదేతత్రనాగరాజస్యవేగతః ॥ 11
తేనాతిపతతాతత్రక్షోభితస్సమహాహ్రదః । అత్యర్థందూరజాతాంస్తుసమసిఞ్చన్మహీరుహాన్ ॥
తేహిదుష్టవిషజ్వాలాతప్తమ్లుపనదోషితాః । జజ్వలుఃపాదపాస్సద్యోజ్వాలావ్యాప్తదిగన్తరాః ॥13
ఆస్ఫోటయామాసతదాకృష్ణోనాగహ్రదేభుజమ్ । తచ్ఛబ్దశ్రవణాచ్చాశునాగరాజోభ్యుపాగమత్ ॥
అతామ్రనయనఃకోపాద్విషజ్వాలాకులైర్ముఖైః । వృతోమహావిషైశ్చాన్యైర్భుజగైరనిలాశనైః ॥
నాగపత్న్యశ్చశతశోహారిహారోపశోభితాః । ప్రకమ్పితతనుక్షేపచలత్కున్తలశాన్తయః ॥ 16

తతఃప్రవేష్టితస్సర్పైఃస్సకృష్ణోభోగబన్ధనైః । దదంశుస్తేపితంకృష్ణంవిషజ్వాలాకులైర్ముఖైః॥ 17
తంతథాపతితందృష్ట్వాసర్పభోగైర్నిపీడితమ్ । గోపావ్రజముపాగమ్యచుక్రుశుశ్శోకలాలసాః ॥ 18

గోపా ఊచుః :—

ఏషమోహంగతఃకృష్ణోమగ్నోనైకాళియ్రహ్రదే । భక్ష్యతేనాగరాజేనతమాగచ్ఛతపశ్యత ॥ 19
తచ్ఛ్రుత్వాతత్రతేగోపా వ్రజపాతోపమంవచః ।
గోప్యశ్చత్వరితాజగ్ముఃయశోదాప్రముఖాహ్రదమ్ ॥ 20

హాహాకృత్వాసావితిజనోగోపీనామతివిహ్వలః । యశోదయాసమంభ్రాన్తోద్రుతప్రస్ఖలితంయయౌ ॥
నన్దగోపశ్చగోపాశ్చరామశ్చాద్భుతవిక్రమః । త్వరితంయమునాంజగ్ముఃకృష్ణదర్శనలాలసాః॥ 22
దదృశుశ్చాపితేతత్రసర్పరాజవశంగతమ్ । నిష్ప్రయత్నీకృతంకృష్ణంసర్పభోగవివేష్టితమ్ । 23
నన్దగోపోఽపినిశ్చేష్టోన్యస్యపుత్రముఖేదృశమ్ । యశోదాచమహాభాగాబభూవమునిసత్తమ । 24
గోప్యస్త్వన్యాహ్రదన్తస్థాశ్చదదృశుశ్శోకకాతరాః । ప్రోచుశ్చకేవంప్రీత్యాభయకాతర్యగద్గదమ్ ॥

గోప్య ఊచుః :—

సర్వాయశోదయాసార్ధం విశామోఽత్రమహాహ్రదమ్ ।
సర్పరాజస్యనోగన్తుమస్మాభిర్యుజ్యతేవ్రజమ్ ॥ 26
దివసఃకోవినాసూర్యంవినాచన్ద్రోణకానిశా । వినావృష్ణేణకాగావోవినాకృష్ణేనకోవ్రజః ॥ 27
వినాకృతానయాస్యామఃకృష్ణేనానేనగోకులమ్ । అరమ్యంనాతిసేవ్యంచవారిహీనంయథాసరః॥28
యత్రనేన్దీవరశ్యామకాయకాన్తిరయంహరిః । తేనాపిమాతువాక్సేనరతిరస్తీతివిస్మయః॥ 29
ఉత్ఫుల్లపంకజదళస్పష్టకాన్తివిలోచనమ్ । అపశ్యన్తోహరిందీనాఃకథంగోష్ఠేభవిష్యథ ॥ 30
అత్యన్తమధురాలాపహృతాశేషమనోరథమ్ । నహీనపుణ్డరీకాక్షంయాస్యామోనన్దగోకులమ్॥ 31
భోగేనావేష్టితస్యాపిసర్పరాజస్యపశ్యత । స్మితశోభిముఖంగోప్యఃకృష్ణస్యాస్మద్విలోకనే ॥ 32

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇతిగోపీవచశ్రుత్వాగోపాహినేయోమహాబలః । గోపాంశ్చత్రాసవిధురాన్విలోక్యస్మితమబ్రవీత్ ॥
నన్దంచదీనమత్యర్థం న్యస్తదృష్టింసుతాననే ।
మూర్ఛాకులాంయశోదాంచ కృష్ణమాహాత్మ్యసంజ్ఞయా ॥ 34
కిమిదందేవదేవేశ ! భావోఽయంమానుషస్త్వయా ।
వ్యజ్యతేఽత్యన్తమాత్మానం కిమన్యంనవేత్సియత్ ॥ 35
త్వమేవజగతోనాభిరాధారాణామివసంశ్రయః।కాలాపహారాపాతాచత్రైలోక్యంత్వంత్రయీమయః॥
సేన్ద్రైరుద్రాగ్నివసుభిరాదిత్యైర్మరుదశ్విభిః । చిన్త్యసేశ్వమచిన్త్యాత్మన్సమస్తైశ్చవయోగిభిః ॥

జగత్యర్థఞ్జగన్నాథ! భారావతరణేచ్ఛయా। అవతీర్ణోఽసిమర్త్యేషుతవాంశశ్చాహమగ్రజః॥
మనుష్యలీలాంభగవ ఞ్భజతాభవతాసురాః। విడమ్బయన్తస్త్వల్లీలాం సర్వఏవసహాసతే॥ 39
అవతార్యభవాఞ్పూర్వంగోకులేతుసురాఙ్గనాః। క్రీడార్థమాత్మనఃపశ్చాదవతీర్ణోఽసిశాశ్వత॥
అత్రావతీర్ణయోఃకృష్ణగోపీవహిఃస్థవాః। గోప్యశ్చేదతఃకస్మాదేతాఞ్జన్తూనుపేక్షసే॥ 41
దశితోమానుషోభావఃదర్శితంబాలచాపలమ్। తదయందమ్యతాంకృష్ణదుష్టాత్మాదశనాయుధః॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ —

ఇతిసంస్మరితఃకృష్ణస్స్మృతభిన్నోష్ఠసంపుటః। అస్ఫోట్యమోచయామాసస్వదేహంభోగిబన్ధనాత్॥
అనమ్యచాపిహస్తాభ్యాముభాభ్యాంమధ్యమంశిరః। ఆరుహ్యభుగ్నశిరసఃప్రణతోఽరుపరిక్రమః॥44
ప్రాణాఃఫణేభవంశ్చాస్యకృష్ణస్యాంఘ్రినికుట్టనైః। యత్రోన్నతించకుఢతేననామాస్యతశ్శిరః॥
మూర్చ్ఛాఞ్చముపాయయౌభ్రాన్త్యానాగఃకృష్ణస్యరేచకైః।
దణ్డపాతనిపాతేన పవామరుధిరంబహు॥ 46

తంవిభుగ్నశిరోగ్రీవమాస్యేభ్యస్రుతశోణితమ్। విలోక్యకరుణంజగ్ముస్తత్పత్న్యోమధుసూదనమ్॥

నాగపత్న్య ఊచుః :—

జ్ఞాతోఽసిదేవదేవేశసర్వజ్ఞస్త్వమనుత్తమః। పరంజ్యోతిరచిన్త్యంయత్తదంశఃపరమేశ్వరః॥ 48
నసమర్థాస్సురాస్తోతుంయమనన్యభవంవిభుమ్। స్వరూపవర్ణనంతస్యకథంయోషిత్కరిష్యతి॥
యస్యాఖిలమహీవ్యోమజలాగ్నిపవనాత్మకమ్।
బ్రహ్మాణ్డమల్పకాల్పాంశస్తోష్యామస్తంకథంవయమ్॥ 50
యమతోనవిదుర్నిత్యం యత్స్వరూపంహియోగినః।
పరమార్థమణోరల్పం స్థూలాత్స్థూలంనతాస్స్మృతమ్॥ 51
నయస్యజన్మనేదాతాయస్యచాన్తాయనాస్తకః। స్థితికర్తానచాన్యోస్తియస్యతస్తైనమస్సదా॥
కోపస్వల్పోఽపితేనాస్తిస్థితిపాలనమేతే। కారణంకాళియస్యాస్య దమనేశ్రూయతాంవచః॥53
స్త్రీయోఽనుకమ్ప్యాస్సాధూనాం మూఢాదీనాశ్చజన్తవః।
యతస్తతోఽస్యదీనస్య క్షమ్యతాంక్షమతాంవర!॥ 54
నమస్తజగదాధారోభవానల్పబలఃఫణీ। త్వత్పాదపీడితోజహ్యన్మహూతాఞ్ఛేనజీవితమ్॥ 55
క్వపన్నగోఽల్పవీర్యోఽయం క్వభవాఞ్భువనాశ్రయః।
ప్రీతిర్వోపేనమోత్కృష్టగోచరాభవతోఽవ్యయ!॥ 56
తతఃకురుజగన్నాథమయ్యనుగ్రహమీశ్వర। ప్రాణాస్త్యజతినాగోయంభర్తృభిక్షాంప్రదీయతామ్॥
భువనేశజగన్నాథమహాపురుషపూర్వజ। ప్రాణాస్త్యజతినాగోయంభర్తృభిక్షాంప్రయచ్ఛనః॥58
వేదాస్తవేద్యదేవేశదుష్టదైత్యనిబర్హణ। ప్రాణాస్త్యజతినాగోయంభర్తృభిక్షాప్రదీయతామ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేతాభిరాశ్వస్యక్లాన్తదేహోఽపిపన్నగః । ప్రసీదదేవదేవేతిప్రాహవాక్యంశనైశ్శనైః ॥ 60

కాళియ ఉవాచ :—

తవాష్టగుణమైశ్వర్యంనాథస్వాభావికంపరమ్ । నిరస్తాతిశయంయస్యతస్యస్తోష్యామికిన్నువహమ్॥61

త్వంపరస్త్వంపరస్యాద్యఃపరంత్వత్తఃపరాత్మక ।
పరస్మాత్పరమోయస్త్వంతస్యస్తోష్యామికిన్నువహమ్ ॥ 62

యస్మాద్బ్రహ్మాచరుద్రశ్చదేవేన్ద్రాఃమరుదశ్వినః । వసవశ్చసహాదిత్యైస్తస్యస్తోష్యామికిన్నువహమ్ ॥
ఏకావయవసూత్రాంశోయస్యైతదఖిలంజగత్ । కల్పనావయవస్యాంశస్తస్యస్తోష్యామికిన్నువహమ్॥

సదసద్రూపిణోయస్య బ్రహ్మాద్యాస్త్రిదశేశ్వరాః ।
పరమార్థంనజానన్తితస్యస్తోష్యామికిన్నువహమ్ ॥ 65

బ్రహ్మాదైర్యఃచక్తేయస్తు గన్ధపుష్పానులేపనైః ।
నన్నానాదిసముద్భూతైస్సోఽచ్యక్తేవాకథంమయా ॥ 66

యస్యావతారరూపాణిదేవరాజస్సదార్చతి । నవేత్తిపరమంరూపంసోచ్యక్తేవాకథంమయా॥ 67

విషయేభ్యస్సమావృత్య సర్వాణీన్ద్రియాణిచయోగినః ।
యమార్చయన్తిధ్యానేన సోఽచ్యక్తేవాకథంమయా ॥ 68

హృదిసంకల్ప్యయద్రూపం ధ్యానేనార్చన్తియోగినః ।
భావపుష్పాదినానాథస్సోఽచ్యక్తేవాకథంమయా ॥ 69

సోహంతేదేవదేవేశనార్చనాదాస్తుతేనచ । సామర్థ్యవాక్కృపామాత్రమనోవృత్తిఃప్రసీదమే ॥

సపత్నజాతిరియంక్రూరాయస్యాంజాతోఽస్మికేశవ ।
తత్స్వభావోఽయమత్రాస్తినాపరాధోమమాచ్యుత ॥ 71

సృజ్యతేభవతాసర్వంతథాసంహ్రియతేజగత్ । జాతిరూపస్వభావాశ్చసృజ్యన్తేసృజతాత్వయా॥72

యథాహంభవతాసృష్టోజాత్యాఽనేనచేశ్వర । స్వభావేనచసాధుత్వంతథేదంచేష్టితంమయా ॥73

యద్యన్యథాప్రవర్తేయందేవదేవతతోమయి । న్యాయ్యోదణ్డనిపాతోనైతవైవచయథా ॥

తథాఽప్యజ్ఞేజగత్స్వామిన్దణ్డంపాతితవాన్మయి ।
సశ్లాఘ్యోఽయంవరోదణ్డస్త్వత్తోమేనాన్యతోవరః ॥ 75

హతపీర్యోహతవిషోదమితోఽహంత్వయాచ్యుత । జీవితందీయతామేకమాజ్ఞాపయకరోమికిమ్ ॥76

శ్రీభగవానువాచ :—

నాత్రస్థేయంత్వయాసర్ప! కదాచిద్యమునాజలే । సపుత్రపరివారస్త్వంసముద్రసలిలంవ్రజ ॥ 77
మత్పదానిచతేనాగదృష్ట్వాగరుడసాధ్వసాత్ । గరుడఃపన్నగరిపుస్త్వయినప్రహరిష్యతి ॥ 78

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వా సపదరాజంతముమోచభగవాన్హరిః।ప్రణమ్యసోపికృష్ణాయజగామపయసాంనిధిమ్॥
పశ్యతాంసర్వభూతానాంసభృత్యసుతబాన్ధవః । సముస్థాభార్యాసహితఃపరిత్యజ్యస్వకంహ్రదమ్ ॥
గతేగరుడే పరిష్వజ్యస్మృతంపునరివాగతమ్ । గోపామూర్ధన్యవాఘ్రాయ నసిషించుర్దృశాజలైః ॥
కృష్ణమక్లిష్టకర్మాణమన్యేవిస్మితచేతసః । తుష్టువుర్ముదితాగోపాదృష్ట్వాశివజలాంనదీమ్ ॥ 82
గీయమానస్సగోపీభిశ్చరిత్రైస్సాధుచేష్టితైః । సంస్తూయమానోగోపైశ్చకృష్ణోవ్రజముపాగమత్ ॥83

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే సప్తమోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గాఃపాలయంతౌచపునస్సహితౌబలకేశవౌ । భ్రమమాణౌవనేతస్మిన్రమ్యంతాళవనంగతౌ । 1
తత్తుతాళవనందివ్యంధేనుకోనామదానవః । మృగమాంసకృతాహారస్సదాధ్వస్థేఖరాకృతిః ॥ 2
తత్తుతాళవనంపక్వఫలసంపత్సమన్వితమ్ । దృష్ట్వాస్పృహాన్వితాగోపాఫలాదానేఽబ్రువన్వచః ॥3

గోపా ఊచుః :—

హేరామహేకృష్ణసదాధేనుకేనైవరక్ష్యతే । భూప్రదేశోయతస్తస్మాత్పక్వానీమానిసన్తివై ॥ 4
ఫలనిపశ్యతాళానాం గన్ధామోదితదిఙ్ముఖైవై । వయమేతాన్యభీప్సామఃపాత్యన్తాంయదిరోచతే ॥ 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిగోపకుమారాణాం శ్రుత్వాసంకర్షణోవచః ।
ఏవమస్త్వితియుక్త్వా వాతయామాసతానివై ॥
కృష్ణశ్చపాతయామాస భువితానిఫలానివై ॥ 6
ఫలానాంపతతాంశబ్దమాకర్ణ్యాసురదానవః । ఆజగామసదుష్టాత్మాగోపాదీవైతేయగర్దభః ॥7
పద్భ్యాంభ్యాంచసతదాపశ్చిమాభ్యాంబలంబలీ । జఘానోరసితాభ్యాంచసచతేనాభ్యగృహ్యత ॥
గృహీత్వాభ్రామయామాససోఽమ్బరేగతజీవితమ్ । తస్మిన్నేవసచిక్షేపవేగేనతృణరాజని ॥ 9
తతఃఫలాన్యనేకానితాళాగ్రాన్నిపతత్ఖరః । పృథివ్యాంపాతయామాస మహావాతోఘనానివ ॥10
అన్యానథసజాతీయానాగతాదైత్యగర్దభాన్ । కృష్ణశ్చిక్షేపతాళాగ్రే బలభద్రశ్చలీలయా ॥11
ఫలైనానాలంకృతాపృథ్వీపక్వైస్తాలఫలైస్తదా । దైత్యగర్దభదేహైశ్చమైత్రేయశుశుభేధికమ్ ॥12
తతోగావోనిరాబాధాస్తస్మింస్తాలవనేద్విజ । నవశష్పంసుఖంచేరుర్వన్నభుక్తమభూత్పురా ॥ 13

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే నవమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్మిన్రాసభరైతేయే సానుగేవినిపాతితే । సౌమ్యంతద్గోపగోపీనాం రమ్యంతాలవనంబభౌ ॥ 1
తతస్తౌజాతవిశ్రాంతౌ వసుదేవసుతావుభౌ । హత్వాధేనుకరైతేయం భాణ్డీరంవటమాగతౌ ॥ 2
శ్వేతమాకాశ్రగాయన్తౌవిచిన్వన్తౌచపాదపాన్ ।
చారయన్తౌచగాదూరే వ్యాహరన్తౌచనామభిః ॥ 3
నిద్యోగపాశసఙ్కాశౌవనమాలావిభూషితౌ । శుశుభాతేమహాత్మానౌ బాలశృఙ్గావివర్షభౌ ॥
నవనాగేన్ద్రనయనౌ తౌతదాయూథినామ్బరౌ ।
మహేన్ద్రాయుధసంయుక్తౌ శ్వేతకృష్ణావివామ్బుదౌ ॥ 5
చేరతుర్లోకసిద్ధాభిః క్రీడాభిరితరేతరమ్ । సమస్తలోకనాథానాం నాథభూతౌభువంగతౌ ॥ 6
మనుష్యధర్మ్మాభిరతౌమానయన్తౌమనుష్యతామ్ । తజ్జాతిగుణయుక్తాభిఃక్రీడాభిశ్చేరతుర్వనమ్ ॥ 7
తతస్తావన్దోళికాభిశ్చనియుద్ధైశ్చమహాబలౌ । వ్యాయామంచక్రతుస్తత్రక్షేపణీయైస్తథాశ్మభిః ॥ 8
తల్లీపురసురస్తత్రహ్యథోరమమాణయోః । ఆజగామప్రలమ్బోగోపవేషతిరోహితః ॥ 9
సోఽగాహతనిశ్శఙ్కస్తేషాంమధ్యమమానుషః । మానుషంవపురాస్థాయప్రలమ్బోదానవోత్తమః ॥
తయోశ్ఛిద్రాన్తరప్రేప్సుర్విషహ్యమసున్యత । కృష్ణంతతోరాహిణేయంమన్తుంచక్రేమనోరథమ్ ॥
హరిణాక్రీడనంనామభాణక్రీడనకంతతః । ప్రకుర్వన్తోహితేసర్వేద్వావ్యయుగపద్వయౌ ॥ 12
శ్రీదామ్నాసహగోవిన్దఃప్రలమ్బేవతధాబలః । గోపాలైరపరైశ్చాన్యైర్గోపాలాఃపుష్పపుస్తతః ॥ 13
శ్రీదామానంతతఃకృష్ణఃప్రలమ్బంరోహిణీసుతః । జితవాన్కృష్ణపక్షీయైర్గోపైరన్యేపరాజితాః ॥
తేవాహయన్తస్వన్యోన్యంభాణ్డీరంనటమేత్యవై । పునర్నివవృతుస్సర్వేయేయేతత్రపరాజితాః ॥
సంకర్షణంతుస్కన్ధేనశిక్షయన్తిస్మదానవాః । నభస్థలంజగామాశు సచన్ద్రార్కవదద్భుతమ్ ॥ 16
అసహ్యరౌహిణేయస్యసభారందానవోత్తమః । వవృధేనుమహాకాయఃప్రావృషీవబలాహకః ॥ 17
సంకర్షణస్తందృష్ట్వాదగ్ధశైలోపమాకృతిమ్ । స్రగ్దామలంబాభరణంమకుటాటోపమస్తకమ్ ।
కౌద్రంశకటచక్రాక్షం పాదన్యాసచలత్క్షితిమ్ ॥ 18
అభీతమనసాతేనరక్షసారోహిణీసుతః । హ్రియమాణస్తతఃకృష్ణమిదంవచనమబ్రవీత్ ॥ 19
కృష్ణకృష్ణహియామ్యేషపర్వతోదగ్రమూర్తినా । కేనాపిహర్యతైల్యేనగోపాలచ్ఛద్మరూపిణా ॥20
యదత్రసాంప్రతంకార్య్యం మయామధునిసూదన ।
తత్కథ్యతాంప్రయాత్యేషదురాత్మాఽతిత్వరాన్వితః ॥ 21

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

తమాహారామంగోవిన్దస్స్నినభిన్నోష్ఠసంపుటః । మహాత్మారాహిణేయస్యబలవీర్యప్రమాణవిత్॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

కిమయంమానుషోభావో వ్యక్తమేవావలమ్బ్యతే ।
సర్వాత్మన్ సర్వగుహ్యానాం గుహ్యగుహ్యత్మనాత్వయా ॥ 23
స్మరాశేషజగద్బీజకారణంకారణాగ్రజ । ఆత్మానమేకంతద్వచ్చజగత్యేకార్ణవేచయత్ ॥ 24
కినవేత్సియథాహంచత్వంచైకంకారణంభువః। భారావతారణార్థాయమర్త్యలోకముపాగతౌ॥
నభశ్శిరస్తేఽమ్బువహాశ్చ కేశాః పాదౌక్షితిర్వక్త్రమనన్తవహ్నిః ।
సోమోమనస్తేశ్వసితంసమీరణో దిశశ్చతస్రోవ్యయభావవస్తే ॥ 26
సహస్రవక్త్రోభగవాన్మహాత్మాసహస్రహస్తాఖిలరీరభేదః ।
సహస్రపద్మోద్భవయోనిరాద్యస్సహస్రశస్త్వంమునయోగృణన్తి ॥ 27
దివ్యంహిరూపంతవవేత్తినాన్యో దేవైరశేషైరవతారరూపమ్ ।
తదచ్యతేవేత్సినకింయదన్తత్వయ్యేవవిశ్వంలయమభ్యుపైతి ॥ 28
త్వయాధృతేయంధరణీవిభర్తి చరాచరంవిశ్వమనన్తమూర్తే ।
కృతాదిభేదైరజకాలరూపో నిమేషపూర్వోజగదేతదత్సి ॥ 29
అత్తంయథాబాడబవహ్నినామ్బుహిమస్వరూపంపరిగృహ్యకాస్తమ్ ।
హిమాచలేభానుమతోఽంశుసంగాజ్జలత్వమభ్యేతిపునస్తదేవ ॥ 30
ఏవంత్వయాసంహరణేఽత్తమేతజ్జగత్సమస్తంత్వదధీనకంపునః ।
తవైవసర్గాయసముద్యతస్య జగత్త్వమభ్యేత్యనుకల్పమీశ ॥ 31
భవానహంచవిశ్వాత్మన్నేకమేవహికారణమ్ । జగతోఽస్యజగత్యర్థే భేదేనావాంవ్యవస్థితౌ॥ 32
తత్సంహర్తామమేయాత్మంస్వయాత్మాజహిదానవమ్ ।
మానుష్యమేవావలమ్బ్యబన్ధూనాంక్రియతాంహితమ్ ॥ 33

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిసంస్మరితోవిప్ర! కృష్ణేనసుమహాత్మనా । విహస్యపీడయామాస ప్రలమ్బంబలవాన్బలః ॥ 34
ముష్టినాసోఽహనన్మూర్ధ్నికోపసంరక్తలోచనః । తేనచాస్యప్రహారేణబహిర్యాతేవిలోచనే ॥ 35
సనిష్పతితమస్తిష్కోముఖాచ్ఛోణితముల్బణమ్ । నిపపాతమహీపృష్ఠే దైత్యవర్యోమమారచ ॥
ప్రలమ్బంనిహతందృష్ట్వాబలేనాద్భుతకర్మణా।ప్రహృష్టాస్తుష్టువుర్దేవాస్సాధ్వితిచాబ్రువన్॥
సంస్తూయమానోగోపైస్తురామోదైత్యనిపాతితే।ప్రలమ్బేసహకృష్ణేనపునర్గోకులమాయయౌ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే నవమోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే దశమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతోవిహరతోరేవంరామకేశవయోర్వ్రజే । ప్రావృడ్వ్యతీతావికసత్సరోజాచాభవచ్ఛరత్ ॥
అవాపుస్తాపమత్యర్థకంశఖర్యపల్వలోదకే । పుత్రక్షేత్రాదిగక్తేన మమత్వేనయథాగృహే ॥ 2
మయూరామూనమాతస్థుఃపరిత్యక్తమదావనే । అసారతాంపరిజ్ఞాయ సంసారస్యేవయోగినః ॥ 3
ఉత్సృజ్యజలసర్వస్వంవిపులాస్సితమూర్తయః । తత్యజుశ్చామ్బరంమేఘాగృహాంవిజ్ఞానినోయథా ॥
శరత్సూర్యాంశుతప్తానియయుశ్శీఘ్రంసరాంసిచ । బహ్వోలమ్బమమత్వేనహృదయానీవదేహినామ్ ॥
కుముదైశ్శరదమ్భాంసియోగ్యతాలక్షణంయయుః।అవబోధైర్మనాంసీవసమత్వేనమలాత్మనామ్ ॥
తారకావిమలేవ్యోమ్నిరరాజాఖణ్డమణ్డలః । చన్ద్రశ్చరమదేహత్వాద్యోగీసాధుర్యథాతథా ॥ 7
శనకైశ్శనకైస్తీరంతత్యజుశ్చజలాశయాః । మమత్వంక్షేత్రపుత్రాదిగూఢముచ్చైర్యథాబుధాః ॥ 8
పూర్వంత్యక్తైస్సగోంభోభిర్హంసాయోగంపునర్యయుః ।
క్లేశైఃకుయోగినోఽశేషైరస్తరాయహతాఇవ ॥ 9
నిభృతోభవదత్యర్థకంసముద్రస్తిమితోదకః। క్రమావాప్తమహాయోగోనిశ్చలాత్మాయథాయతిః ॥
సర్వత్రాతిప్రసన్నానిసలిలానితథాఽభవన్ । జ్ఞాతే సర్వగతేవిష్ణౌ మనాంసీవసుమేధసామ్ ॥ 11
బభూవనిర్మలంవ్యోమశరదాధ్వస్తతోయదమ్ । యోగాగ్నిదగ్ధక్లేశౌఘంయోగినామివమానసమ్ ॥
సూర్యాంశుజనితంతాపంనిన్యేతారాపతిశ్శనమ్ । అహంమానోద్భవందుఃఖంవివేకస్సమహానివ ॥
నభసోఽబ్దంభువఃపఙ్కంశాలుక్యంచామ్బుసశ్శరత్ ।
ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యఃప్రత్యాహారఇవాహరత్ ॥ 14
ప్రాణాయామఇవామ్భోభిస్సరసాంకృతపూరకైః । అభ్యస్యతేనుదివసంరేచకాకుంభకాదిభిః ॥ 15
విమలామ్బరనక్షత్రతారాచిత్రాభ్యగత్రజే । దదర్శేన్ద్రీమహారంభాయోద్యతాంస్తావకౌకసః ॥
కృష్ణస్తానుత్సుకాన్దృష్ట్వా గోపానుత్సవలాలసాన్ ।
కౌతూహలాదిదంవాక్యం ప్రాహ వృద్ధాన్మహామతిః ॥ 17
కోయంశక్రమహోనామయేనవోహమనాగతః । ప్రాహతంనన్దగోపశ్చపృచ్ఛన్తమతిసాదరమ్ ॥ 18

నన్దగోప ఉవాచ :—

మేఘానాంపయసాంచేశో దేవరాజశ్శతక్రతుః । తేనసంచోదితామేఘావర్షన్త్యమ్బుయుయంరసమ్ ॥
తద్వృష్టిజనితంసస్యం వయమన్యేచదేహినః ।
వర్తయామోపయుఞ్జానాస్తర్పయామశ్చదేవతాః ॥ 20

క్షీరవత్యఇమాగావో వత్సవత్యశ్చనిర్వృతాః ।
తేనసంవర్ధితైస్సైన్యైస్తుష్టాఃపుష్టాభవన్తినై ॥ 21

నాసన్యానాతృణాభూమినబుభుక్షార్దితోజనః । దృశ్యతేయత్రదృశ్యన్తేవృష్టిసున్తోవలాహకాః॥
భూమమేతత్పయోదుగ్ధంగోభిస్సున్యస్యవాద్భైః । పజన్యస్సర్వలోకస్యోద్భవాయభువివర్తతి॥
తస్మాత్పావృషిరాజానస్సర్వేశక్రంమదాయతాః ।
మత్పైస్సుశోభమచన్తి వయమన్యేచమానవాః ॥ 24

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

నన్దగోపస్యవచన శ్రుత్వేత్థంశక్రపూజనే । రోపాయత్రిదశేన్ద్రస్యప్రహదామోదరస్తదా ॥ 25
నవయంకృషికర్తారోవాణిజ్యాజీవినోనచ । గావోస్మద్దైవతంతాత! వయంనచరాయతః ॥ 26

ఆస్వీక్షికీత్రయీవార్తాదణ్డనీతిస్తథాపరా ।
విద్యాచతుష్టయంపైతద్వార్తాసూత్రంశృణుష్వమే ॥ 27
కృషివణిజ్యాతద్వచ్చ తృతీయంపశుపాలనమ్ ।
విద్యాహ్యేకామహాభాగ! వార్తావృత్తిత్రయాశ్రయా ॥ 28
కృషికారాంకృషివృత్తిః పణ్యంవిపణిజీవినామ్ ।
అస్మాకంగోపరాస్మృత్తివార్తాభేదైరియంత్రిభిః ॥ 29
విద్యయాయోయయాయుక్త స్తస్యసాద్భైవతంమహత్ ।
సైవపూజ్యాచకస్యేయాచ సైవతస్యోపకారికా ॥ 30

యోయస్యకురుతేమర్త్యస్సైవపూజయత్యపరంనరః । ఇహచప్రేత్యచైవాసౌనతదాప్నోతిశోభనమ్ ॥
కృష్యాన్నాప్రథితాసీమాపిమాస్తంచపున్నవనమ్ । వనాన్నాగిరయస్సర్వే తేచాస్మాకంపరాగతిః॥
నద్వారబన్ధావరణా నగృహాశ్చేత్రిణస్తథా । సుఖనస్వగృహేలోకే యథాన్యేచక్రచారిణః ॥
శ్రూయన్తేగిరయశ్చైవనదీస్మిన్కామరూపిణః । తత్తద్రూపంసమాస్థాయరమన్తేస్వేషుసానుసు॥
యదాచైతేపరాధ్యన్తేతేషాంయేకాననౌకసః । తదాసింహాదిరూపైస్తాఘాతయన్తిమహీధరాః॥
గిరియజ్ఞస్తస్మాయంతస్మాద్గోయజ్ఞశ్చప్రవర్త్యతామ్ ।
కిమస్మాకంమహేన్ద్రేణగావశ్శైలాశ్చదేవతాః ॥ 36
మన్త్రైర్యజ్ఞపరావిప్రాస్సీరయజ్ఞాశ్చకర్షకాః । గిరిగోయజ్ఞశీలాశ్చ వయమద్రివనాశ్రయాః ॥ 37
తస్మాద్గోవధనశ్శైలోభవద్భిర్విధివన్నరైః ।
అర్చ్యతాంపూజ్యతాంమేధ్యాపశూనాంహన్యతాంవిధానతః ॥ 38
సర్వఘోషస్యసందోహో గృహ్యతాంమావిచార్యతామ్ ।
భోజ్యన్తాంతేనవైవిప్రాస్తథాయేచాధివాచికాః ॥ 39

తత్రాచిత్తేక్షణేహోమే భోజితేషుద్విజాతిషు । శరత్పుష్పకృతాపీడాఃపరిగచ్ఛన్తుగోగణాః ॥ 40
ఏతన్మమమతంగోపాస్సంప్రీత్యాక్రియతేయది । తతఃకృతాభవేత్ప్రీతిర్గవామద్రేస్తథామమ॥41

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

ఇతితస్యవచశ్శ్రుత్వా నన్దాద్యాస్తేవ్రజౌకసః ।
ప్రీత్యుత్ఫుల్లముఖాగోపాస్ససాధ్వీత్యథాబ్రువన్ ॥ 42

శోభనంతేమతంవత్సయదేతద్భవతోదితమ్ । తత్కరిష్యామహేసర్వంగిరియజ్ఞఃప్రవర్త్యతామ్॥43
తథాచకృతవన్తస్తేగిరియజ్ఞంవ్రజౌకసః । దధిపాయసమాంసాద్యైర్దదుశ్చాలబలింతతః ॥ 44
ద్విజాంశ్చభోజయామాసుశ్శతశోఽథసహస్రశః ॥ 45
గావశ్చాలంతతశ్చక్రురచిత్వాస్తాఃప్రదక్షిణమ్ । వృషభాశ్చాతినదన్తస్తోయాజ్జాదాఇవ॥ 46
గిరిమూర్ధ్నికృష్ణోపిశైలోహమితిమూర్తిమాన్ । బుభుజేన్నంబహుతరంగోపపర్యాహృతంద్విజ॥
స్వేనైవకృష్ణోరూపేణ గోపైస్సహగిరేశ్శిరః ।
అధిరుహ్యచకాయామాస ద్వితీయామాత్మనస్తనుమ్ ॥ 48

అన్తర్ధానంగతేతస్మిన్గోపాల్భ్యాతతోవరాఃకృత్వాగిరిమఖంగోప్తంనిజమభ్యాయయుఃపునఃగోపాలభ

గావస్తుతేనపతతావర్షవాతేనవేగినా । ధూతాఃప్రాణాజవుస్సన్నత్రికసక్థిశిరోధరాః ॥ 10
క్రోడేనవత్సానాక్రమ్యతస్థురన్యామహామునే । గావోవివత్సాశ్చకృతావారివూరేణచాపరాః ॥ 11
వత్సాశ్చదీనవదనావాతకంపితకన్ధరాః । త్రాహిత్రాహీత్యల్పశబ్దాఃకృష్ణమూచురివాతురాః ॥ 12
తత స్తద్గోకులంసర్వంగోపీగోపసంకులమ్ । అతీవాతఙ్కమాదృష్ట్వామైత్రేయూచి స్తయా త్తదా॥
ఏతత్కృతంమహేన్ద్రేణమఖభఙ్గవిరోధినా । తత్రేతదఖిలంగోష్ఠం త్రాతవ్యమధునామయా ॥ 14
ఇమమద్రిమహంధైర్యా దుత్పాట్యోరుశిలాఘనమ్ । ధారయిష్యామిగోష్ఠస్యపృథుచ్ఛత్రమివోపరి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతికృత్వామతింకృష్ణోగోవర్ధనమహీధరమ్ । ఉత్పాట్యైకకరేణైవ ధారయామాసలీలయా ॥ 16
గోపాంశ్చాహమహాభాగశైరిస్సముత్పాటితభూధరః । విశధ్వమత్రత్వరితాఃకృతంవర్షనివారణమ్ ॥
సునివాతేషుదేశేషుయథాజోమమిహాస్యతామ్ । ప్రవిశ్యతాంనభేతవ్యంగిరిపాతాచ్చనిర్భయైః॥18
ఇత్యుక్తాస్తేనతేగోపావివిశుర్గోధనైస్సహ । శకటారోపితైర్భాణ్డైర్గోభ్యశ్చాసారపీడితాః॥ 19
కృష్ణోపితందధారైవశైలమత్యన్తనిశ్చలమ్ । వ్రజైకవాసిభిర్మర్త్యవిస్మితాస్తైర్నిరీక్షితః ॥ 20
గోపగోపీజనైర్హృష్టైఃప్రీతివిస్తారితేక్షణైః । సంస్తూయమానచరితఃకృష్ణశ్శైలమధారయత్॥ 21
సప్తరాత్రంమహామేఘోవవర్షనన్దగోకులే । ఇన్ద్రేణచోదితావిప్రగోపానాంనాశకారిణా॥ 22
తతోధృతేమహాశైలేపరిత్రాతేచగోకులే । మిథ్యాప్రతిజ్ఞోబలభిద్వారయామాసతాఞ్ఛనైర్॥23
వ్యక్షేనభసిదేవేన్ద్రోవితథాత్మవచస్యథ । నిష్క్రమ్యగోకులంహృష్టంస్వస్థానంపునరాగమత్॥ 24
ముమోచకృష్ణోపితదాగోవర్ధనమహాచలమ్ । స్వస్థానేవిస్మితముఖైర్దృష్టస్తైస్తువ్రజౌకసైః॥ 25

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ఏకోదశోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ధృతేగోవర్ధనేశైలేపరిత్రాతేచగోకులే । రోచమానాసకృష్ణస్యదర్శనంపాకశాసనః॥ 1
సోఽధిరుహ్యమహానాగమైరావతమమిత్రజిత్ । గోవర్ధనగిరౌకృష్ణం దదర్శత్రిదశేశ్వరః ॥ 2
చారయన్తంమహావీర్యంగాస్తుగోపవపుర్ధరమ్ । కృత్స్నస్యజగతోగోపంవృతంగోపకుమారకైః ॥
గరుడంచదదర్శాథ చ్ఛత్రాకగతంద్విజ ।
కృతచ్ఛాయంమహేష్వాసౌ పక్షాభ్యాంపక్షిపుంగవమ్ ॥ 4
అవధూయసనాసేన్ద్రాదేకాన్తేమధుసూదనమ్ । శక్రస్సస్మితమూహేదం ప్రీతివిస్తారితేక్షణః ॥ 5

ఇన్ద్ర ఉవాచ :—

కృష్ణకృష్ణశృణుష్వేదం యదర్థమహమాగతః ।
త్వత్సన్నిధానమహాభాగో నైతచ్చిన్త్యంత్వయాఽన్యథా ॥ 6
భారావతరణార్థాయపృథివ్యాఃపృథివీతలే । అవతీర్ణోఽఖలాధారత్వమేవపరమేశ్వర ॥ 7
మఖభఙ్గవిరోధేన మయాగోకులనాశకాః । సమాదిష్టామహామేఘాస్తైశ్చేదంకదనంకృతమ్ ॥ 8
త్రాతాస్తాశ్చత్వయాగావస్సముత్పాట్యమహీధరమ్ ।
తేనాహంతోషితోవీర ! కదర్థాఽత్యద్భుతేనతే ॥ 9
సాధితంకృష్ణదేవానామహంమన్యేప్రయోజనమ్ । త్వయాయమద్రిప్రవరఃకరేణైకేనయద్ధృతః॥10
గోభిశ్చచోదితఃకృష్ణ ! త్వత్సకాశమిహాగతః ।
త్వయాత్రాతాభిరత్యర్థంయుష్మత్సఙ్కారకారణాత్ ॥ 11
సత్యంకృష్ణాభిధేష్యామి గవాంవాక్యప్రచోదితః ।
ఉపేన్ద్రిత్వేగవామిన్ద్రోనోఽయంస్వయంభవిష్యసి ॥ 12

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అథోపవాహ్యదాదాయఘణ్టామైరావతాద్గజాత్ । అభిషేకంతయాచక్రేపవిత్రజలపూర్ణయా॥
క్రియమాణేఽభిషేకేతు గవాఃకృష్ణస్యతత్క్షణాత్ ।
ప్రస్నవోద్భూతదుగ్ధాద్రాఙ్సద్యశ్చక్రుర్వసుంధరామ్ ॥ 14
అభిషిచ్యగవాంవాక్యాదుపేన్ద్రంనైజనాదనమ్ । ప్రీత్యాసప్రశ్రయంవాక్యం పునరాహశచీపతిః॥
గవామేతత్కృతంవాక్యంతథాన్యదపిమేశృణు । యద్భవీమిమహాభాగ ! భారావతరణేచ్ఛయా ॥
మమాంశఃపురుషవ్యాఘ్రపృథివ్యాంపృథివీధర । అవతీర్ణోఽర్జునోనామసంరక్ష్యోభవతాసదా॥
భారావతరణేసాహ్యంసతేవీరఃకరిష్యతి । సంరక్షణీయోభవతాయథాఽఽత్మామధుసూదన ॥ 18

శ్రీభగవాన్ ఉవాచ :—

జానామిభారతేవంశేజాతంపాణ్డవాంశతః। తమహంపాలయిష్యామియావత్స్థాస్యామిభూతలే॥
యావన్మహీతలేశక్ర ! స్థాస్యామ్యనామరిందమ । నతావదర్జునంకశ్చిద్దేవేన్ద్రియుద్ధిజేష్యతి ॥ 20
కంసోనామమహాభాగైరిష్టస్తథాఽసురః। కేశికువలయాపీడోనరకాద్యాస్తథాఽరే ॥
హతేషుతేషుదేవేన్ద్ర ! భవిష్యతిమహాహవః । తత్రవిద్ధిసహాస్రాక్ష ! భారావతరణంకృతమ్ ॥ 23
సత్వంగచ్ఛనసంతాపం పుత్రార్థేకర్తుమర్హసి । నాజునస్యరిపుఃకశ్చిన్మమాగ్రేప్రభవిష్యతి॥
అజునార్థేత్వహంసర్వాన్యుధిష్ఠిరపురోగమాన్ ।
నివృత్తేభారతేయుద్ధే కురూన్వైదాస్యామ్యవిక్షతాన్ ॥ 24

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యు క్తస్సంపరిష్వజ్య దేవ రాజోజనార్ద నమ్ । ఆహ హైన్ద్రావతంవాగంపున రేవదివంయయా 125
కృష్ణోహిగసహితో గోభిగో పాలై శ్చపునర్వ జమ్ । ఆజగామాథగోపీనాందృష్టిపూ తేనవర్త్మ నా ॥
ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ద్వాదశోఽధ్యాయః,

అథ పఞ్చమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అ తేశక్రకృతంగోపాలాఃకృష్ణమక్లిష్ట కారిణమ్ । ఊచుఃప్రీత్యాధృతందృష్ట్వా తేనగోవర్ధ నాచలమ్ ॥
వయమస్మాన్మహాభాగ! భగవన్మహతోభయాత్ । గావశ్చభవతా త్రాతా గిరిధారణకర్మణా ॥ 2
బాలక్రీడేయమతులాగోపాలత్వంజగుప్సితమ్ । దివ్యంచభవతఃకర్మకిమేతత్తాత! కథ్యతామ్ ॥ 3
కాళీయోదమితస్తోయే ధేనుకోవినిపాతితః । ధృతోగోవర్ధనశ్చాయం శక్ర్యతానిమనాంసినః ॥ 4
సత్యంసత్యంహరేఃపాదాబాపామోఽమితవిక్రమ ।
యథావద్వీర్యమాలోక్య నత్వాంమన్యామహేనరమ్ ॥ 5
ప్రీతిస్సస్త్రీకుమారస్య వ్రజస్యత్వయి కేశవ । కర్మచేదమశక్యంయత్సమస్తైస్త్రిదశైరపి ॥ 6
బాలత్వంచాతివీర్యత్వం జన్మచాస్మాస్వశోభనమ్ ।
చిన్త్యమానమమీయాత్మ న్శఙ్కాంకృష్ణప్రయచ్ఛతి ॥ 7
దేవోవాదానవోవాత్వం యక్షోగన్ధర్వఏవవా । కిమస్మాకంవిచారేణ బాన్ధవోసినమోఽస్తుతే ॥ 8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఋణంభూత్వాత్వసౌతూష్ణీం కించిత్ప్రణయకోపవాన్ ।
ఇత్యేవముక్తస్తైర్గోపైః కృష్ణోఽప్యాహమహామతే! ॥ 9

శ్రీభగవాన్ ఉవాచ :—

మత్సంబన్ధేనవోగోపాయదిలజ్జానజాయతే । శ్లాఘ్యోవాహంతతఃకింవోవిచారేణప్రయోజనమ్ ॥
యదివోస్తిమయిప్రీతిశ్లాఘ్యోహంభవతాంయది।తదాత్మబంధుసదృశీబుద్ధిర్వఃక్రియతాంమయి॥
నాహందేవోనగన్ధర్వోనయక్షోనచదానవఃఅహంవోబాన్ధవోజాతోనైతచ్చిన్త్యమితోన్యథా ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిశ్రుత్వాహరేర్వాక్యంబద్ధమూనా స్తతోవనమ్।యయుర్గోపామహాభాగతస్మిన్ప్రణయకోపిని॥
కృష్ణస్తువిమలంవ్యోమశరచ్చన్ద్రిస్యచన్ద్రికామ్ । తదాకుముదినీంపుల్లామాముదితదిగన్తరామ్॥

వనరాజింతథాకూజద్భృఙ్గమాలామనోహరామ్ । విలోక్యసహగోపీభిమ్రనశ్చక్రేరతింప్రతి ॥ 15
వినాతాంవేణుమధురమతీవవనితాప్రియమ్ । జగౌకలపదంశౌరిస్తారమన్ద్రీకృతక్రమమ్ ॥ 16

రమ్యంగీతధ్వనింశ్రుత్వాసంత్యజ్యావసథాంస్తదా ।
ఆజగ్ముస్తత్వరితాగోప్యోయత్రాస్తేమధుసూదనః ॥ 17

శనైశ్శనైర్జగౌగోపీకాచిత్తస్యలయానుగమ్ । దత్తావధానాకాచిచ్చ తమేవమనసాఽస్మరత్ ॥

కాచిత్కృష్ణేతికృష్ణేతి ప్రోక్త్వాలజ్జాముపాయయౌ ।
యయౌచకాచిత్ప్రేమాన్ధాతత్వాశ్వేమవిలమ్బితమ్ ॥ 19

కాచిచ్చావసథస్యాన్తేస్థిత్వాదృష్ట్వాబహిర్గుహమ్। తన్మయత్వేనగోవిన్దంధ్యాత్వామీలితలోచనా॥
తచ్చిత్తవిమలాహ్లాదక్షీణపుణ్యచయాతథా । తప్రాప్తిమహాదుఃఖవిలీనాశేషపాతకా ॥ 21
చిన్తయన్తీజగత్సూతిం పరబ్రహ్మస్వరూపిణమ్ । నిరుచ్ఛ్వాసవ్రతయాముక్తింగతాన్యాగోపకన్యకా
గోపీపరివృతోరాత్రింశరచ్చన్ద్రమనోరమామ్ । మానయామాసగోవిన్దోరాసారంభరసోత్సుకః ॥

గోప్యశ్చబృన్దశఃకృష్ణచేష్టాస్వాయత్తమూర్తయః ।
అన్యదేశంగతేకృష్ణేచేరుర్బృన్దావనాన్తరమ్ ॥ 24
కృష్ణేనిబద్ధహృదయా ఇదమూచుఃపరస్పరమ్ ॥ 25

కృష్ణోహమేమలలితం వ్రజామ్యాలోక్యతాంగతిః । అన్యాబ్రవీతికృష్ణస్య మమగీతినిశమ్యతామ్॥
దుష్టకాళీయతిష్ఠాత్ర కృష్ణోహమితిచాపరా । బాహుమాస్ఫోట్యకృష్ణస్యలీలయాసహమాదదే॥27
అన్యాబ్రవీతిభోగోపాస్తిష్ఠతాంహితః । అలంవృష్టిభయేనాత్రధృతోగోవర్ధనోమయా॥28
ధేనుకోయంమయాక్షిప్తోవిచరన్తుయథేచ్ఛయా । గావోబ్రవీతిచైవాన్యాకృష్ణలీలానుసారిణీ ॥ 29

ఏవంనానాప్రకారాసు కృష్ణచేష్టాసుతాస్తదా ।
గోప్యోవ్యగ్రాస్సమంచేరుర్మమ్యంబృన్దావనాన్తరమ్ ॥ 30

విలోక్యైకాభువంప్రాహగోపీగోపవరాఙ్గనా । పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గీవికాసితముఖోత్పలా ॥ 31
ధ్వజవజ్రాఙ్కశాబ్జాఙ్కరేఖావన్త్యాళి! పశ్యత । పదాన్యేతానికృష్ణస్య లీలాలలితగామినః ॥ 32
కాపితేనసమాయాతాకృతపుణ్యామదాలసా । పదానితస్యాన్వైష్టాని ధునాన్యల్పతనూనిచ ॥ 33

పుష్పాపచయమత్తోన్వైశ్చక్రేదామోదరోధ్రువమ్ ।
యేనాగ్రాక్రాన్తమాత్రాణి పదాన్యత్రమహాత్మనః ॥ 34

అత్రోపవిశ్యసాతేనకాచిత్పుష్పైరలంకృతా । అన్యజన్మనిసర్వాత్మావిష్ణురభ్యర్చితోయయా।
పుష్పబన్ధనసంమానకృతమానామపాస్యతామ్ । నన్దగోపసుతోయాతోమాగేఽణానేనపశ్యత ।
అనుయాతైనమత్రాన్యానితమ్బభరమన్థరా । యాఽగ్రన్తవ్యేద్రుతంయాతినిమ్నపాదాగ్రసంస్థితిః॥
హస్తన్యస్తాగ్రహస్తేయంతేనయాతితథాసఖి । అనాయత్తపదన్యాసా లక్ష్యతేపదవద్దతిః ॥ 38

హస్తసంస్పర్శమాత్రేణ ధూతేనైవమానితా ।
కాచిన్నన్దగామిన్యా నివృత్తంలక్ష్యతేపదమ్ ॥ 39

నూనము క్తాత్వరామీతివున రేష్యామి తేఽ న్తికమ్ । తేనకృష్ణేనయేనై షా త్వరితాపదపద్ధతిః ॥ 40
ప్రవిష్టోగహనంకృష్ణః పదమత్రనలక్ష్యతే । నివర్తధ్వంశశాఙ్క-స్యనై తద్దీప్తిగోచరే ॥ 41
నివృత్తాస్తాస్తదాగోప్యోనిరాశాఃకృష్ణదర్శనే। యమునాతీరమాసాద్యజగు స్తచ్చరితంతథా ॥ 42
తతోదదృశురాయా న్తంవికాసిముఖపంకజమ్ । గోప్యస్తైర్లోక్యగోప్తారంకృష్ణమక్లిష్టచేష్టితమ్॥ 43
కాచిదాలోక్యగోవిన్దమాయా న్తమతిహర్షితా । కృష్ణకృష్ణేతికృష్ణేతిప్రాహనాన్యదుదీరయత్ ॥
కాచిద్భృఙ్గరంకృత్వాలలాటఫలకంహరిమ్। విలోక్యనేత్రభృఙ్గాభ్యంపపౌతన్ముఖపఙ్కజమ్ ॥
కాచిదాలోక్యగోవిన్దంనిమీలితవిలోచనా । తస్యైవరూపంధ్యాయన్తీయోగాయూఢేవసాబభౌ ॥

తతఃకాంచిత్త్రియూలాపైఃకాంచిద్భృఙ్గవీణాస్వైఃకాంచిద్వేణుస్వనాయమన్యాంచ కరస్పర్శేనమాధవః ॥ 47

తాభిఃప్రసన్నచిత్తాభిగోపీభిస్సహసాదరమ్ । రరాసరాసగోష్ఠీభిహుదారచరితోహరిః ॥ 48
రాసమణ్డలబన్ధోపికృష్ణపార్శ్వమనుష్ఠితా । గోపీజనేనసైవాభూదేకస్థానస్థిరాత్మనా ॥ 49
హస్తేగృహ్యాథసైకైకాంగోపీనారాసమణ్డలే । చకారతత్కరస్పర్శనిమీలితదృశంహరిః ॥ 50
తతఃప్రవవృతేరాసశ్చలద్వలయనిస్వనః । అనుయాతశరత్కావ్యగేయగీతిరనుక్రమాత్ ॥ 51
కృష్ణశ్శరచ్చన్ద్రమసంకౌముదీంకుముదాకరమ్ । జగౌగోపీజనస్తేకం కృష్ణనామపునఃపునః॥ 52
పరివృత్తశ్రమేకాచచలద్వలయాపినీమ్ । దదౌబాహులతాంస్కన్ధేగోపీమధునిషూతినః ॥ 53
కాచిత్ప్రవిలసద్బాహుంపరిరభ్యచుచుమ్బతమ్ । గోపీగీతస్తుతివ్యాజాన్నిపుణామధుసూదనమ్ ॥ 54
గోపికపోలసంశ్లేషమభిగమ్యహరేఃజౌ । పులకోద్గమసస్యాయస్వేదాంబుఘనతాంగతౌ ॥ 55
రాసగేయంజగౌకృష్ణోయావత్తారతరధ్వనిః । సాధుకృష్ణేతికృష్ణేతి తావత్తాద్విగుణంజగుః ॥ 56

గతేఽనుగమనంచక్రువలనేసంముఖంయయుః ।
ప్రతిలోమానులోమాభ్యాం భేజగోపాఙ్గనాహరిమ్ ॥ 57

సతథాసహగోపీభిరరాసమధుసూదనః । యథాబ్దకోటిప్రతిమఃక్షణస్తేనవినాఽభవత్ ॥ 58
తావార్యమాణాఃపతిభిఃపితృభిర్భ్రాతృభిస్తథా। కృష్ణంగోపాఙ్గనారాత్రౌరమయన్తిరతిప్రియాః॥
సోపిశారదకవోమానయన్మధుసూదనః । రేమేతాభిరమేయాత్మాక్షుపాసుక్షుపితాహితః ॥ 60
తద్భక్తవశతథాతాసుసర్వభూతేషుచేశ్వరః । ఆత్మస్వరూపరూపోఽసౌవ్యాపీవాయురివస్థితః ॥61
యథాసమస్తభూతేషునభోగ్నిఃపృథివీజలమ్ । వాయుశ్చాత్మతథైవాసౌవ్యాపకసర్వమవస్థితః॥62

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రదోషాఖ్యేకదాచిత్తు రామాకృష్ణజనార్దనే । వ్రాసయంత్సుదోగోష్ఠమరిష్టస్సముపాగమత్ ॥1
సతోయతోయదచ్ఛాయ స్తీక్ష్ణశృఙ్గోక్షలోచనః ।
ఖురాగ్రపాతైరత్యర్థం దారయంధరణీతలమ్ ॥ 2
లేలిహానస్సునిష్పేషం జిహ్వయోష్ఠౌపునఃపునః । సంరంభావిద్ధలాఙ్గూలః కకుదీనస్కంధబంధనః ॥ 3
ఉదగ్రకకుదాభోగః ప్రమాణాద్ధరతిక్రమః । విణ్ముత్రలిప్తపృష్ఠాఙ్గోగవాముద్వేగకారకః ॥ 4
ప్రలమ్బకర్ణోతిముఖస్తుఖాతాఙ్కితాననః । పాతయన్సగవాంగర్భాన్దైత్యోవృషభరూపధృత్ ॥
నూదయంస్తాపసానుగ్రో వనాన్యటతియస్సదా ॥ 6
తతస్తమతిఘోరాకృతిమవేక్ష్యాతిభయాతురాః । గోపాగోపస్త్రియశ్చైవకృష్ణకృష్ణేతిచుక్రుశుః ॥ 7
సింహనాదంతతశ్చక్రే తలశబ్దంచకేశవః । తచ్ఛబ్దశ్రవణాచ్చాసౌ దామోదరముపాయయౌ ॥ 8
అగ్రన్యస్తవిషాణాగ్రః కృష్ణకుక్షీకృతేక్షణః । అభ్యధావతదుష్టాత్మా కృష్ణంవృషభదానవః ॥ 9
ఆయాన్తందైత్యవృషభం దృష్ట్వాకృష్ణోమహాబలః । నచచాలతదాస్థానాదవజ్రస్థితలీలయా ॥ 10
ఆసన్నంసైవజగ్రాహ గ్రాహవన్మధుసూదనః । జఘానజానునాకుక్షౌ విషాణాగ్రహతాచలమ్ ॥ 11
తస్యదక్షబలంభఙ్క్త్వాగృహీతస్యవిషాణయోః । అపీడయదరిష్టస్యకణ్ఠంక్లిన్నమివామ్బరమ్ ॥ 12
ఉత్పాట్యశృఙ్గమేకంతుతేనైవాతాడయత్తతః । తమారసమహాదైత్యోముఖాద్భోగితముద్వమన్ ॥
తుష్టువుర్దివిహతేతస్మిన్దైత్యేగోపాజనార్దనమ్ । జగ్మిహతేసహస్రాంపురాదేవగణాయథా ।

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కకుద్మతిహతేఽరిష్టే ధేనుకేవినిపాతితే । ప్రలమ్బేనిధనంనీతే ధృతేగోవర్ధనాచలే ॥ 1
దమితేకాళియేనాగే భగ్నేతుఙ్గద్రుమద్వయే । హతాయాంపూతనాయాంచ శకటేపరివర్తితే ॥2
కంసాయనారదఃప్రాహ యథావృత్తమనుక్రమాత్ । యశోదాదేవకీగర్భపరివర్తాద్యశేషతః ॥
శ్రుత్వాతత్కలకంకంసో నారదాద్దేవదర్శనాత్ । వసుదేవంప్రతిదధావోపంచక్రేసుదుర్మతిః ॥ 4
సోఽతిరోషాదుపాలభ్యసర్వేయాదవసంసది । జగహ్రాయాదవాంశ్చైవకార్యంసైరతదచిన్తయత్ ।

యావన్నబలమూర్ఖోరామకృష్ణానుబాలకా । తావదేవమయూవధ్యావసాధ్యారూఢయూవనౌ ॥
చాణూరోత్రమహాపీర్యోముష్టికశ్చమహాబలః। ఏతాభ్యాంమల్లయుద్ధేనమారయిష్యామిదుర్మతీ ॥
ధనుర్మఖమహోత్సవ్యాజేనానీయతౌవ్రజాత్ ।
తథాతథాయతిష్యామి యూస్యేతేసంక్షయంయథా ॥ 8
శ్వఫల్కతనయంశూరమక్రూరంయదుపుంగవమ్ ।
తదోగ్రానయనాథాయ ప్రేషయిష్యామిగోకులమ్ ॥ 9
బృన్దావనచరంఘోరమాదేక్ష్యామిచకేశినమ్ । తత్రైవాసావతిబలస్తావుభౌఘాతయిష్యతి ॥ 10
గజఃకువలయాపీడో మత్సకాశమిహాగతౌ । ఘాతయిష్యతివాగోపౌ వసుదేవసుతావుభౌ ॥ 11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాలోచ్యసదుష్టాత్మా కంసోరామజనార్దనౌ ।
హన్తుంకృతమతివీరావక్రూరంవాక్యమబ్రవీత్ ॥ 12

కంస ఉవాచ :—

భోభోదానపతేవాక్యం క్రియతాంప్రీతయేమమ । ఇతఃస్యందనమారుహ్యగమ్యతాంనన్దగోకులమ్॥
వసుదేవసుతౌతత్రవిష్ణోరంశసముద్భవౌ । నాశాయకిలసంభూతౌ మమదుష్టౌప్రవర్ధతః ॥ 14
ధనుర్మహోత్సవమాప్యత్ర చతుర్దశ్యాంభవిష్యతి ।
ఆనేయాభవతాగత్వా మల్లయుద్ధాయతత్రతౌ ॥
చాణూరముష్టికౌమల్లౌ నియుద్ధికుశలౌమమ । తాభ్యాంసహనదోయుద్ధంసర్వలోకోత్రపశ్యతు॥
గజఃకువలయాపీడో మహామాత్రప్రబోధితః । సవాహనిష్యతేపాపౌ వసుదేవాత్మజౌశిశూ ॥ 17
తౌహత్వావసుదేవంచనన్దగోపంచదుర్మతిమ్ । హనిష్యేపితరంచైనముగ్రసేనంసదుర్మతిమ్॥ 18
తతస్సమస్తగోపానాంగోధనాన్యఖిలాన్యహమ్ । విత్తంచాపహరిష్యామిదుష్టానాంపుద్ధైషిణామ్॥
త్వామృతేయాదవాశ్చైతేద్విషోదానపతేమమ । ఏతేషాంచవధాయాహంయతిష్యేనుక్రమాత్తతః॥
తదానిష్కణ్టకంసర్వం రాజ్యమేతదయాదవమ్ ।
ప్రశాధిష్యేత్వయాతస్మాన్మత్ప్రీత్యైవీర ! గమ్యతామ్ ॥ 21
యథాచమాహిమంసపితదధీక్షీరంతథాబహు ।
గోపాస్సమానయన్త్వాశు తథావాచ్యస్త్వయాచతే ॥ 22

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యాజ్ఞప్తస్తదాక్రూరోమహాభాగవతోద్విజ! ।ప్రీతిమానభవత్కృష్ణంశ్వోద్రక్ష్యామీతిసత్వరః॥
తథేత్యుక్త్వాచరాజానంరథమారుహ్యశోభనమ్। నిశ్చక్రామతతఃపుర్యామధురాయామధుప్రియుః॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

శ్రీ:

అథ పఞ్చమాంశే షోడశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కేశీచాపిబలోద్రగ్రఃకంసదూతప్రచోదితః । కృష్ణస్యనిధనాకాఙ్క్షీబృన్దావనముపాగమత్ ॥ 1
ఖురక్షతభూపృష్ఠస్సటాక్షేపధుతామ్బుదః । ద్రుతవిక్రాన్తచన్ద్రార్కమార్గోగోపానుపాద్రవత్ ॥
తస్యహేషితశబ్దేన గోపాలాదైత్యవాజినః । గోప్యశ్చభయసంవిగ్నా గోవిన్దంశరణంయయుః ॥ 3
త్రాహిత్రాహీతిగోవిన్దఃశ్రుత్వాతేషాంతతోవచః । సతోయజలదధ్వానగమ్భీరమిదముక్తవాన్ ॥
అలంత్రాసేనగోపాలాఃకేశినఃకింభయాతురైః । భవద్భిర్గోపజాతీయైర్వీరవీర్యంవిలోప్యతే ॥ 5
కిమనేనాల్పసారేణ హేషితాటోపకారిణా । దైతేయబలవాహ్యేన వల్గతాదుష్టవాజినా ॥ 6
ఏహ్యేహిదుష్టకృష్ణోహం పూషన్స్త్వపినాకధృత్ । పాతయిష్యామిదశనాన్వదనాదఖిలాంస్తవ ॥7

ఇత్యుక్త్వాసోత్ప్లుత్యగోవిన్దఃకేశినస్సంముఖంయయౌ ।
వివృతాస్యశ్చసోఽప్యేనం దైతేయాశ్వఉపాద్రవత్ ॥ 8

బాహుమాభోగినంకృత్వా ముఖేతస్యజనార్దనః । ప్రవేశయామాసతదా కేశినోదుష్టవాజినః ॥9
కేశినోవదనంతేన విశతాకృష్ణబాహునా । శాతితాదశనాఃపేతుస్సితాభ్రావయవాఇవ ॥ 10
కృష్ణస్యవవృధేబాహుఃకేశిదేహగతోద్విజ । వినాశాయయథావ్యాధిరాసంభూతేహుపీడితః॥ 11
విపాటితోష్ఠోబహుశఃసఫేనంరుధిరంవమన్ । సోఽక్షీణీవివృతేచక్రేకేశిష్టేముక్తబన్ధనే॥ 12

జఘానధరణీంపాదైశ్శకృన్మూత్రంసముత్సృజన్ ।
స్వేదార్ద్రగాత్రశ్శ్వస్తశ్చ నిర్వృత్తస్సోఽభవత్తదా ॥ 13
వ్యాదితాస్యమహారౌద్రస్సోఽసురఃకృష్ణబాహునా ।
నిపపాతద్విధాభూతఃవైద్యుతేవయథాద్రుమః ॥ 14

ద్విపాదేపృష్ఠపుచ్ఛాధేశ్రవణైకాక్షినాసికే । కేశినస్తేద్విధాభూతే శకలేద్వేవిరేజతుః ॥ 15
హత్వాతుకేశినంకృష్ణోగోపాలైర్ముదితైర్వృతః । అనాయస్తతనుస్స్వస్థోహసంస్తత్రవవర్తివాన్ ॥
తతోగోప్యశ్చగోపాశ్చహతేకేశినివిస్మితాః । తుష్టువుఃపుణ్డరీకాక్షమనుజాగమనోరిమమ్ ॥ 17
అథాహ్లాదహితోవిప్రనారదోజలదేస్థితః । కేశినంనిహతందృష్ట్వాహరినిర్భరమానసః ॥ 18
సాధుసాధుజగన్నాథ! లీలయైవయదచ్యుత! । నిహతోఽయంత్వయాకేశీక్లేశదస్త్రిదివౌకసామ్ ॥
యుద్ధోత్సుకోహమత్యర్థంనరవాజిమహాహవమ్। అభూతపూర్వమన్యత్రదృష్టంస్వర్గాదిహాగతః॥
కర్మాణ్యత్రావతారేతేకృతానిమధుసూదన । యానితైర్విస్మితంచేతస్తోషమేతేనమేగతమ్ ॥ 21
తురఙ్గస్యాస్యశక్రోఽపి కృష్ణ! దేవాశ్చబిభ్యతి । ధృతకేసరజాలస్య హేషతోఽభ్రావలోకినః॥ 22

యస్మా త్త్వయైవదుష్టాత్మా హతఃకేశీజనార్దన ! ।
తస్మాత్కేశవనామాత్వం లోకేఖ్యాతోభవిష్యసి ॥ 23
స్వ స్థ స్తుతేగమిష్యామికంసయుద్ధేధునాపునః । పరశోర్వాహంనమేష్యామిత్వయాకేశినిసూదన ॥ 24
ఉగ్రసేనసుతేకంసే సానుగేవినిపాతితే । భారావతారకర్తాత్వం పృథివ్యాఃపృథివీధర ॥ 25
తత్రానేకప్రకారాణియుద్ధానిపృథివీక్షితామ్ । ద్రష్టవ్యానిమయాయుష్మత్ప్రణీతానిజనార్దన ॥ 26
సోఽహంయాస్యామిగోవింద ! దేవకార్యంమహత్కృతమ్ ।
త్వయైవవిదితంసర్వం స్వస్తితేఽస్తువ్రజామ్యహమ్ ॥ 27
నారదేతుగతేకృష్ణస్సహగోపైశ్చభారతః । వివేశగోకులంగోపీనేత్రపానైకభాజనమ్ ॥ 28

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే షోడశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే సప్తదశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

అక్రూరోపివినిష్క్రమ్యస్యన్దనేనాశుగామినా । కృష్ణసందర్శనాకాఙ్క్షీప్రయయౌనన్దగోకులమ్ ।
చిన్తయామాసచాక్రూరో నాస్తిధన్యతరోమయా ।
యోఽహమంశావతీర్ణస్య ముఖంద్రక్ష్యామిచక్రిణః ॥
అద్యమేసఫలంజన్మ సుప్రభాతాచమేశా ।
యదున్నిద్రాబ్జపత్రాక్షం విష్ణోర్ద్రక్ష్యామ్యహంముఖమ్ ॥ 3
పాపంహరతియత్పుంసాం స్మృతంసంకల్పనామయమ్ ।
తత్పుణ్డరీకనయనంవిష్ణోర్ద్రక్ష్యామ్యహంముఖమ్ ॥ 4
వినిజఘ్నుర్యతోనేదావేదాఙ్గాన్యఖిలానిచ। ద్రక్ష్యామితత్పరంధామధామ్నాంభగవతోముఖమ్
యజ్ఞేషుయజ్ఞపురుషఃపురుషైఃపురుషోత్తమః । ఇజ్యతేయోఽఖిలాధార స్తందక్ష్యామిజగత్పతిమ్ ॥ 6
ఇష్ట్వాయమిన్ద్రోయజ్ఞానాంశతేనామరరాజతామ్ । అవాపతమనన్తాదిమహందక్ష్యామికేశవమ్ ॥ 7
నబ్రహ్మనేన్ద్రోనరుద్రాశ్చనస్వాత్యమరుద్గణాః । యస్యస్వరూపంజానన్తిప్రత్యక్షంయాతి మేహరిః ॥ 8
సర్వాత్మాసర్వవిత్సర్వస్సర్వభూతేష్వవస్థితః ।
యోహ్యచిన్త్యోఽవ్యయోవ్యాపీ సవక్ష్యతిమయాగహ ॥ 9
మత్స్యకూర్మవరాహేశ్వసింహరూపాదిభిఃస్థితిమ్ । చకారజగతోయోఽబ్దస్సోద్యమామాలపిష్యతి ॥
సాంప్రతంచజగత్స్వామీ కార్యమాత్మహృదిస్థితమ్ ।
కర్తుంమనుష్యతాంప్రాప్తస్స్వేచ్ఛాదేహధృదవ్యయః ॥ 11

యోఽన న్తఃపృథివీంధ త్తేశేషరస్థితిసంస్థితామ్ । సోఽవతీర్ణోఽజగత్యర్థేఽమాయక్రూరేతివక్ష్యతి ॥
పితృపుత్రనుహృద్భ్రాతృమాతృబన్ధుమయీమిమామ్ ।
యన్మాయాంనాలము త్తుర్ణం జగ త్తస్మైనమోనమః ॥ 13
తరత్యవిద్యాంవితతాం హృదియస్మిన్నివేశితే ।
యోగమాయామమేయాత్మా తస్మైవిద్యాత్మనేనమః ॥ 14
యజ్ఞభిర్యజ్ఞపురుషోవాసుదేవశ్చసా త్వతైః । వేదా న్తవేదిభిర్విష్ణుఃప్రోచ్యతేయోనతోస్మితమ్ ॥
యస్మాయత్రజగద్ధామ్నిధాతర్యేతత్ప్రతిష్ఠితమ్ । సదన త్తేనత్యేనమయ్యసౌయాతుసామ్యతామ్ ॥
స్మృతేసకలకల్యాణభాజనంయత్రజాయతే । పురుషస్తమజంనిత్యం వ్రజామిశరణంహరిమ్ ॥ 17

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంసంచి న్తయన్విష్ణుంభ క్తినమ్రాత్మమానసః । అక్రూరోగోకులంప్రా ప్తఃకించిత్కార్యేవిరాజతి॥
సదదర్శతదాకృష్ణమాదావాదోహనేగవామ్ । వత్సమధ్యగతంఫుల్లనీలోత్పలదళచ్ఛవిమ్ ॥ 19
ప్రఫుల్లపద్మపత్రాక్షంశ్రీవత్సాఙ్కితవక్షసమ్ । ప్రలమ్బబాహుమాయామతుఙ్గోరస్థలమున్నసమ్ ॥
సవిలాసస్మితాధారంబిభ్రాణంముఖపఙ్కజమ్ । తుఙ్గర క్తనఖంపద్మా ఙ్గంధరణ్యాంనుప్రతిష్ఠితమ్॥21
బిభ్రాణంవాససీపీతేవన్యపుష్పవిభూషితమ్ । సేందునీలాచలాభంతం సితామ్భోజావతంసకమ్ ॥ 22
హంసకున్దేన్దుధవళంసీమ్బరధరంద్విజ ! । తస్యానుబలభద్రంచ దదర్శయదునన్దనమ్ ॥ 23
ప్రాంశుమత్తుఙ్గబాహ్వంసంవికాసిముఖపఙ్కజమ్ । మేఘమాలాపరివృతంకైలాసాద్రిమివాపరమ్॥
తౌదృష్ట్వావికసద్వక్త్రసరోజస్రమహామతిః । పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గస్తదాఽక్రూరోఽభవన్మునే ॥ 25
తదేతత్పరమంధామ తదేతత్పరమంపదమ్ । భగవద్వాసుదేవాంశో ద్విధాయోఽయంవ్యవస్థితః ॥
సాఫల్యమణ్వోర్యదగమేతదత్ర దృష్టేజగద్ధాతరియాతమున్చైః ।
అస్యద్భగమేతదభ్యగవత్ప్రసాదా త్తదఙ్గసంగేఫలవన్మమస్యాత్ ॥ 27
అప్యేవమప్యేమమహా స్తపద్మం కదిష్యతిశ్రీమదన న్తమూర్తిః ।
యస్యాఙ్గుళిస్పర్శహతాఖలాఘైరవాప్యతేసిద్ధిరపా స్తదోషా ॥ 28
యేనాగ్నివిద్యుద్రవిరశ్మిమాలాకరాళమత్యుగ్రమపాస్యచక్రమ్ ।
చక్రంఘ్నతాదైత్యపతేర్మహాన్తి దైత్యాఙ్గనానాంనయనాన్యనాని ॥ 29
యత్రామ్బువిన్యస్యబలిర్మనోజ్ఞానవాపభోగాన్వసుధాతలస్థః ।
తథామమరత్వంత్రిదశాధిపత్యం మన్వ న్తరంపూర్ణమపీతశత్రుః॥ 30
అప్యేమమాంకంసపరిగ్రహేణ దోషాస్పదీభూతమరోషదుష్టమ్ ।
కతావమానోపహతంధిగస్తు తజ్జన్మయత్సాధుబహిష్కృతస్య॥ 31

జ్ఞానాత్మకస్యామలస త్త్వరాశేరవేతదోపమ్యసదాస్ఫుటస్య ।
కింవాజగత్యత్రసమ స్తవుంసామజ్ఞాతమస్యా స్తిహృదిస్థితస్య ॥ 32
తస్మాదహంభ క్తివినమ్రచేతా వ్రజామిసర్వేశ్వరమీశ్వరాణామ్ ।
అంశావతారం పురుషో త్తమస్య వ్యాసాదిమధ్యా న్తమజస్యవిష్ణోః ॥ 33

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే స ప్తదశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

చి న్తయన్నితిగోవిన్దముపగమ్యసయాదవః । అక్రూరోస్మీఽతిచరణౌ ననామశిరసాహరేః ॥ 1
సోప్యనంధ్వజవజ్రాబ్జకృతచిహ్నేనపాణినా । సంస్పృశ్యాకృష్యచప్రీత్యాసుగాఢంపరిషస్వజే ॥ 2
కృతసంవన్దనా తేనయథావద్బలకేశవౌ । తతఃప్రవిష్టౌసంహృష్టౌ తమాదాయాత్మమందిరమ్ ॥ 3
సహతాభ్యాంత దాఽక్రూరః కృతసంవన్దనాదికః ।
భుక్తభోజ్యోయథాన్యాయ్యమాచచక్షేతత స్తయోః ॥ 4
యథానిశ్చిత్తితస్తేన కంసేనానకదున్దభిః । యథాచదేవకీదేవీ దానవేనసురాత్మనా ॥ 5
ఉగ్రసేనేయథాకంసస్సదురాత్మాచవర్తతే । యంచైవార్థంసముద్దిశ్య కంసేనతువిసర్జితః ॥ 6
తత్సర్వంవి స్తరాచ్ఛ్రుత్వాభగవాన్దేవకీసుతః । ఉవాచాఖిలమప్యేతద్భ్రాతందానపతేమ యా ॥ 7
కరిష్యేతన్మహాభాగయదత్రోపయికంమతమ్ । విచి న్త్యంనాన్యథితత్తే విద్ధికంసంహతంమయా ॥ 8
అహంరామశ్చమధురాం ద్రష్టుయాస్యావస్సహత్వయా ।
గోపవృద్ధాశ్చయాస్యన్తి హ్యాదాయోపాయనంబహు ॥ 9
నిశేయంనీయతాంవీరనచిన్తాంకర్తుమర్హసి । త్రిరాత్రాభ్య న్తరేకంసంనిహనిష్యామిసానుగమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సమాదిశ్యతతోగోపానక్రూరోఽపిచకేశవః । సుప్తాపబలభద్రశ్చ నన్దగోపగృహేతతః ॥ 11
తతఃప్రభాతేవిమలేకృష్ణరామౌమహాద్యుతీ । అక్రూరేణసమంగన్తుముద్యతౌమధురాంపురీమ్ ॥ 12
దృష్ట్వాగోపీజనస్సాస్రస్స్నేహద్రవలయాహృదా । నిశశ్వాసాతిదుఃఖార్తఃప్రాహచేదంపరస్పరమ్ ॥ 13
మధురాంప్రాప్యగోవిన్దఃకథంగోకులమేష్యతి । నగరస్త్రీకలాలాపమధుశ్రోత్రేణపాస్యతి ॥ 14
విలాసవాక్యహాసేషు నాగరీణాంకృతాస్పదమ్ । చిత్తమస్యకథంభావోగ్రామ్యగోపీషుయాస్యతి ॥
సారంసమస్తగోష్ఠస్యవిధినాహరతాహరిమ్ । ప్రహృతంగోపయోషిత్సునిర్ఘృణేనదురాత్మనా ॥16
భావగర్భస్మితంవాక్యం విలాసలలితాగతిః । నాగరీణామతీవైతత్కటాక్షేక్షితమేవచ ॥ 17

క్రూరమ్యూహారిరయంతాసాంవిలాసనిగర్భితః।భవతీనాంపునఃపార్శ్వంకర్యాయాక్ష్యసమీష్యతి
ఏషైమరథమాహుహ్యమధురాంయాతికేశవః । క్రూరేణాక్రూరకేణాత్రనిష్కుణ్ఠేనప్రతారితః ॥ 19
కంసవేత్తినృశంసోయమనురాగపరంజనమ్ । యేనైవమఙ్గోరాష్ట్రాదనయత్యన్యత్రనోహరిమ్। 20
ఏషరామేణసహితఃప్రయాత్యక్ష్ణన్నిర్ఘృణః । రథమారుహ్యగోవిన్ద స్త్వర్యతామస్యవారణే ॥ 21
గురూణామగ్రతోవక్తుం కింబవీథనన।ఋమమ్ । గురవఃకింకరిష్యన్తి దగ్ధానాంవిరహాగ్నినా ॥ 22
నన్దగోపముఖాగోపా గన్తుమేతేసముద్యతాః । నోద్యమంకురుతేకశ్చిద్గోవిన్దవినివర్తనే ॥ 23

సుప్రభాతాఽద్యరజనీ మధురావాసయోషితామ్ ।
పాస్యన్త్యచ్యుతవక్త్రోబ్జం యాసాంనేత్రాళిపఙ్క్తయః ॥ 24

ధన్యాస్తేపథియేకృష్ణమితోయాన్త్యనివారితాః।ఉద్వహిష్యన్తిపశ్యన్తస్వదేహంపులకాఞ్చితమ్॥
మధురానగరీపౌరనయనానామహోత్సవః । గోవిన్దావయవైర్దృష్టైరతీవాద్యభవిష్యతి ॥ 26
కోనుస్వప్నసుభాగ్యాభిర్దృష్టస్తాభిరథోఽజమ్ । విస్తారికాన్తినయనాయూద్రష్ట్యన్త్యనివారితాః॥27
అహోగోపీజనస్యాస్యదర్శయిష్యామహానిధిమ్ । తత్కృత్తాన్యద్యనేత్రాణివిధినాకర్తనాత్మనా॥28
అనురాగేణశైథిల్యమస్మాసుప్రజతాహరేః । శైథిల్యముపయాన్త్యాశు కేశేషువలయాన్యపి ॥ 29

అక్రూరఃక్రూరహృదయశ్చిక్రుంప్రేరయతేహయాన్ ।
ఏవమూచాతసుయోషిత్సు కృపాకస్యనజాయతే ॥ 30

ఏషకృష్ణరథస్యాగ్రైశ్చక్రరేణునిరీక్ష్యతామ్ । దూరీభూతోహరిర్యేనసోపిరేణుర్నలక్ష్యతే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ —

ఇత్యేవమతిహార్దేన గోపీజననిరీక్షితః । తత్యాజవ్రజభూభాగం సహరామేణకేశవః ॥ 32
గచ్ఛన్తోదవనాశ్వేన రథేనయమునాతటమ్ । ప్రాప్తేమధ్యాహ్నసమయేరామాకృష్ణవజాదనాః॥
అథాహకృష్ణమక్రూరో భవద్భ్యాంతావదాస్యతామ్ ।
యావత్కరోమికాళిన్దాం ఆహ్నికాహ్వానమమ్భసి ॥ 34

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యుక్తస్తతస్తస్మాత్తస్మాచ్చాన్తర్హితోమహామతిః । దధ్యౌబ్రహ్మపరంవిప్రప్రవిష్టోయమునాజలే ॥
ఫణాసహస్రమాలాభ్యంబలభద్రందదర్శసః । కున్దమాలాఙ్గమున్నిద్రపద్మపత్రాయతేక్షణమ్ ॥ 36
వృతంవాసుకిరమ్భాద్యైర్మహాద్భిఃపవనాశిభిః । సంస్తూయమానమున్నద్ధివనమాలావిభూషితమ్॥ 37
దధానమసితేవస్త్రే చారుయజ్ఞోపవీతంసకమ్ । చారుకుణ్డలినంభ్రాన్తమన్తర్జలతలేస్థితమ్ ॥ 38

తస్యోత్సఙ్గేఘనశ్యామమాతామ్రాయతలోచనమ్ ।
చతుర్బాహుముదారాఙ్గం క్రాద్యాయుధభూషణమ్ ॥ 39

శేషవసానంభనసి చిత్రమాల్యోపశోభితమ్ । శక్రచాపతటిన్మాలాపిచిత్రమివతోయదమ్ ॥ 40

శ్రీవత్సవక్షసంచారుస్ఫురన్మకరకుండలమ్ । దదర్శ కృష్ణమక్లిష్టం పుణ్డరీకాయతేక్షణమ్ ॥ 41
సనన్దనాద్యైర్మునిభిస్సిద్ధయోగైరకల్మషైః ।
సంచిన్త్యమానంతత్రస్థైర్నాసాగ్రన్యస్తలోచనైః ॥ 42

బలకృష్ణౌతథాక్రూరః ప్రత్యభిజ్ఞాయవిస్మితః । అచిన్తయద్రథాచ్ఛీఘ్రం కథమత్రాగతావితి ॥ 43
వివక్షోస్తంభయామాసవాచంతస్యజనార్దనః। తతోనిష్క్రమ్యసలిలాద్రథమభ్యాగతఃపునః॥44
దదర్శ తత్రవైయోభౌ రథస్యోపరినిష్ఠితౌ । రామకృష్ణౌయథాపూర్వం మనుష్యవపుషాన్వితౌ ॥ 45
నిమగ్నశ్చపునస్తోయేదదర్శ చతథైవతౌ । సంస్తూయమానౌనాగస్థైర్మునిసిద్ధమహోరగైః॥ 46
తతోవిజ్ఞాతసద్భావస్తుదానపతిస్తదా । తుష్టావసర్వవిజ్ఞానమయమచ్యుతమీశ్వరమ్ ॥ 47

అక్రూర ఉవాచ :—

సన్మాత్రరూపిణేచిన్త్యమహిమ్నేపరమాత్మనే । వ్యాపినేనైకరూపైకస్వరూపాయనమోనమః॥
సర్వరూపాయతేచిన్త్యవిభూతాయతేనమః । నమోవిజ్ఞానపారాయపరాయప్రకృతేఃప్రభో ॥
భూతాత్మాచేన్ద్రియాత్మాచ ప్రధానాత్మాతథాభవాన్ ॥
ఆత్మాచపరమాత్మాచ త్వమేకఃపఞ్చధాస్థితః ॥ 50
ప్రసీదసర్వసర్వాత్మన్ హరాహరమయేశ్వర । బ్రహ్మవిష్ణ్వాఖ్యాభిః కల్పనాభిరుదీరితః ॥ 51
అనాఖ్యేయస్వరూపత్వన్నానాఖ్యేయప్రయోజన । అనాఖ్యేయాభిధానంత్వాంనతోస్మిపరమేశ్వర॥
నయత్రనాథవిద్యన్తే నామజాత్యాదికల్పనాః । తద్బ్రహ్మపరమంనిత్యమవికారిభవానజ ! ॥ 53
నకల్పనామృతేఽభవస్యసర్వస్యాధిగమోయతః । తతఃకృష్ణాచ్యుతానన్తవిష్ణుసంజ్ఞాభిరీడ్యతే ॥ 54
సర్వాధారస్త్వమజవికల్పనాభిరేతేదేవాద్యైర్భవతిహియైరనన్తవిశ్వమ్ ।
విశ్వాత్మాత్వమితివికారహీనమేతత్సర్వస్మిన్నహిభవతోఽస్తికించిదన్యత్ ॥ 55
త్వంబ్రహ్మోపశుపతిరర్యమావిధాతా ధాతాత్వంత్రిదశపతిస్సమీరణోఽగ్నిః ।
తోయేశోధనపతిరన్తకస్త్వమేకో భిన్నాద్యైర్బహుగదభిధాసిశక్తిభేదైః ॥ 56
విశ్వంభవాంత్సృజతిసూర్యగభస్తిరాపో విశ్వేశతేగుణమయోఽయమతఃప్రపఞ్చః ॥
రూపంపరంసదితివాచకమక్షరంయద్ జ్ఞానాత్మనేనదగతేప్రణతోఽస్మితస్మై ॥ 58
ఓన్నమోవాసుదేవాయనమస్సంకర్షణాయచ। ప్రద్యుమ్నాయనమస్తుభ్యమనిరుద్ధాయతేనమః॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే అష్టాదశోఽధ్యాయః

శ్రీ:

అథ పఞ్చమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఏవమస్తుజలేవిష్ణుమభిష్టూయయదూద్వహః ।
అర్చయామాసగర్వేశం భూపపుష్పైస్సుగన్ధిభిః ॥ 1
పరిత్యక్తాస్యవిషయో మనస్తత్రనివేశ్యసః । బ్రహ్మభూతేచిరంస్థిత్వా విరరామసమాధితః ॥ 2
కృతకృత్యమివాత్మానం మన్యమానోమహామతిః ।
ఆజగామరథంభూయో నిగమ్యయమునాజ్జలాత్ ॥ 3
దదర్శరామకృష్ణౌచ యథాపూర్వమవస్థితౌ । విస్మితాస్తదాక్రూర స్తంచకృష్ణోఽభ్యభాషత ॥4

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

సుస్వాగతంతేదృష్టమాశ్చర్యమక్రూరయమునాజలేవిస్మయోత్ఫుల్లనయనోభవాన్ సంలక్ష్యతేయతః ॥

అక్రూర ఉవాచ :—

అస్తుజలేయదాశ్చర్యందృష్టంతత్రమయాచ్యుత ।తదత్రాపిహిపశ్యామిమూర్తిమత్పురతఃస్థితమ్ ॥
జగదేతన్మహాశ్చర్యరూపంయస్యమహాత్మనః । తేనాశ్చర్యవరేణాహం భవతాకృష్ణ ! సంగతః ॥7
తత్కిమేతేనమధురాం యాస్యామోసుధునూదన । బిభేమికంసాద్దిగ్జన్మ పరపిణ్డోపజీవినామ్ ॥ 8
ఇత్యుక్త్వాచోదయామాస సహయాన్వాతరంహసః ।
సుప్రాప్తశ్చాపిసాయాహ్నే సోఽక్రూరోమధురాంపురీమ్ ॥ 9
విలోక్యమధురాంకృష్ణం రామంచాహసయాదవః ।
పద్భ్యాంయాతంమహావీర్యౌ రథేనైకోవిశామ్యహమ్ ॥ 10
గన్తవ్యంవసుదేవస్యనోభవద్భ్యాంతథాగృహమ్ । యువయోహ్యకృతేవృద్ధస్సుకంసేననిరస్యతే ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాప్రవివేశాథసోక్రూరోమధురాంపురీమ్ । ప్రవిష్టౌరామకృష్ణౌచరాజమార్గముపాగతౌ ॥
స్త్రీభిర్నరైశ్చసానన్దం లోచనైరభివీక్షితౌ । జగ్మతుర్లీలయాపీఠౌ మత్తౌబాలగజావివ ॥ 13
భ్రమమాణౌతతోదృష్ట్వా రజకంరఙ్గకారకమ్ । అయాచేతాంసుహృత్వాని వాసాంసిరుచిరాణితౌ ॥
కంసస్యరజకస్సోఽథప్రసాదాయాథవిస్మయాత్ । బహూన్యాక్షేపవాక్యానిప్రాహోన్మత్తశ్చరామకేశవౌ ॥
తతస్తులప్రహారేణకృష్ణస్తస్యదురాత్మనః । పాతయామాసరోషేణ రజకస్యశిరోభువి ॥ 16
హత్వాదాయచవస్త్రాణి పీతనీలామ్బరౌతతః । కృష్ణరామౌముదాయుక్తౌమాలాకారగృహంగతౌ ॥17
విశాసినేత్రయుగళోమాలాకారోఽతివిస్మితః । వీక్ష్యకస్యనుతౌయాతౌమైత్రేయాచిన్తయత్తదా ॥18

పీతనీలాంబరధరా తౌ దృష్ట్వా ఽతిమనోహరా । సతకర్ణ్యామాసతదాభువందేవావుపాగతౌ ॥

విశాసిముఖపద్మాభ్యాం తాభ్యాం పుష్పాణియాచితః ।

భువంవిష్టభ్యహస్తాభ్యాం పస్పర్శ శిరసామహీమ్ ॥ 20

ప్రసాదపరమానాథామమగేహముపాగతౌ । ధనోహమచయిష్యామీత్యాహమాల్యోపజీవనః॥

తతఃప్రహృష్టవదన స్తయోఃపుష్పాణికామతః । చారుణ్యేతాన్యథైతానిప్రదదౌసప్రలోభయన్ ॥22

పునఃపునఃప్రణమ్యాథౌమాలాకారోనగోత్తమా । దదౌపుష్పాణిచామూనిగన్ధవన్త్యమలానిచ ॥

మాలాకారాయకృష్ణోపిప్రసన్నఃప్రదదౌవరాన్ ।శ్రీస్త్వంమత్సంశ్రయాభద్రనకదాచిత్త్యజిష్యతి॥

బలహానినతేసౌమ్యధనహానిరథాపివా । యావద్దినానితావచ్చ నవశీవ్యతిసంతతిః ॥ 25

భుక్త్వాచవిపులాన్భోగాంస్త్వమస్తేమత్ప్రసాదతః ।

మమానుస్మరణంప్రాప్య దివ్యంలోకమవాప్స్యసి ॥ 26

ధర్మేమనశ్చతేభద్రసార్వకాలంభవిష్యతి । యుష్మత్సన్తతిజాతానాందీర్ఘకాయుర్భవిష్యతి॥

నోపసర్గాదికందోషంయుష్మత్సన్తతిసంభవః । అవాప్స్యతిమహాభాగయావత్సూర్యోభవిష్యతి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాతద్దృహాత్కృష్ణోబలదేవసహాయవాన్ । నిజగామమునిశ్రేష్ఠమాలాకారేణపూజితః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే వింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

రాజమార్గేతతఃకృష్ణస్సానులేపనభాజనామ్ । దదర్శకుబ్జామాయాన్తీనవయౌవనగోచరామ్॥1

తామాహలలితంకృష్ణఃకస్యేదమనులేపనమ్ । భవత్యాసీయతేసత్యం వదేన్దీవరలోచనే ॥ 2

సకామేనేవసాప్రోక్తా సానురాగాహరింప్రతి । ప్రాహసాలలితంకుబ్జా తద్దర్శనబలాత్కృతా ॥ 3

కాన్త! కస్మాన్నజానాసికంసేనవినియోజితామ్ । నైకవక్రేతిఖ్యాతామనులేపనకర్మణి ॥ 4

నాన్యపిష్టంహికంసస్యప్రీతయేభ్యనులేపనమ్ । భవామ్యహమతీవాస్య ప్రసాదధనభాజనమ్ ॥ 5

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

సుగన్ధమేతద్రాజార్హంతన్మమాపిచ్ఛిదంకురు । అవక్రోగాత్రసద్భావదీయతామనులేపనమ్ ॥ 6

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

శ్రుత్వైతదాహసాకూబ్జా గృహ్యతామితిసాదరమ్ ।
అనులేపనంచప్రదదౌ గాత్రయోగ్యమథోభయోః ॥ 7
భక్తిచ్ఛేదానులిప్తాతతస్తౌపురుషర్షభౌ । సేన్ద్రిచాపౌవ్యరాజేతాంసితకృష్ణావివాంబుదౌ ॥ 8
తతస్తంచుబుకేశౌరిరుల్లాఘునవిధావవిత్ । ఉత్పాట్యతోలయామాసద్వ్యఙ్గులేనాగ్రపాణినా ॥ 9
చకర్షపద్భ్యాంచతదా ఋజుత్వంకేశవోఽనయత్ ।
తతస్సఋజుతాంప్రాప్తౌ యోషితామభవద్వరా ॥ 10
విలాసలలితంప్రాహప్రేమగర్భభరాలసమ్ । వక్త్రేప్రగృహ్యగోవిన్దం మమగేహంవ్రజేతివై ॥ 11
ఏవముక్తస్తయాశౌరీ రామస్యాలోక్యచాననమ్ ।
ప్రహస్యకుబ్జాంతామాహ నైకణక్రామనిన్దితామ్ ॥ 12
ఆయాస్యేభవతీగేహమితితాంప్రహసన్హరిః । విససర్జజహాసోచ్చైర్రామస్యాలోక్యచాననమ్ ॥
భక్తిచ్ఛేదానులిప్తౌ నీలపీతామ్బరౌతతౌ । ధనుశ్శాలాంతతోయాతౌ చిత్రమాల్యోపశోభితౌ ॥
ఆయాన్తద్ధనూరత్నం తాభ్యాంపృష్టైస్తురక్షిభిః ।
ఆఖ్యాతేసహసాకృష్ణో గృహీత్వాఽపూరయద్ధనుః ॥ 15
తతఃపూరయతాతేన భజ్యమానంబలాద్ధనుః । చకారసుమహచ్ఛబ్దంమధురాయేనపూరితా ॥ 16
అనుయుక్తాతతస్తాతు భగ్నేధనుషిరక్షిభిః ।
రక్షిభ్యోన్యంనిహత్యాశు నిష్క్రామన్తౌమురక్షాలయాత్ ॥ 17
అక్రూరాగమపృష్ట్వాన్తమపలభ్యమహద్ధనుః । భగ్నంశ్రుత్వాచకంసోసిప్రహారాణూరముష్టికౌ ॥

కంస ఉవాచ :—

గోపాలదారకౌప్రాప్తౌ భవద్భ్యంతౌమమాగ్రతః ॥
మల్లయుద్ధేనహన్తవ్యౌ మమప్రాణహరౌహితౌ ॥ 19
నియుద్ధేతద్వినాశేన భవద్భ్యంతోషితోహ్యహమ్ ।
దాస్యామ్యభిమతాన్కామాన్ నాన్యథాతౌమహాబలౌ ॥ 20
న్యాయతోఽన్యాయతోవాపి భవద్భ్యంతౌమమాహితౌ ।
హన్తవ్యౌతద్వధాద్రాజ్యం నామ్యాన్యంవాంభవిష్యతి ॥ 21
ఇత్యాదిశ్యసతౌమల్లౌ తతశ్చాహూయహస్తిపమ్ ।
ప్రోవాచోచ్చైస్స్వయామల్లగమాజద్వారికుఞ్జరమ్ ॥ 23
స్థాప్యఃకువలయాపీడస్తేనతౌగోపదారకౌ । భూతనీయానియుద్ధాయ రఙ్గద్వారముపాగతౌ ॥ 24

తమప్యాజ్ఞాప్యదృష్ట్వాచసర్వాన్వంచానుపాకృతాన్ ।
ఆసన్నమరణఃకంసస్సూర్యోదయముదైక్షత ॥ 24

తతస్సమస్తమల్లేషునాగరస్యతదాజనః । రాజమల్లేషుచాహూతాస్సహభృత్యైర్యనరాధిపాః॥ 25
మల్లప్రాక్నికవర్గశ్చ రజ్గమధ్యసమీపగః । కృతఃకంసేసకంసోఽపి తుజ్గమఞ్చేవ్యవస్థితః ॥ 26

అన్తఃపురాణాంమఞ్చాశ్చ తథాఽన్యేపరికల్పితాః ।
అన్యేచవారముఖ్యానామన్యేనాగరయోషితామ్ ॥ 27

నన్దగోపాదయోగోపామఞ్చేష్వన్యేష్వవస్థితాః । అక్రూరవసుదేవౌచమఞ్చప్రాన్తేవ్యవస్థితౌ॥ 28
నాగరీయోషితాంమధ్యేదేవకీపుత్రగర్ధినీ । అన్తఃపాలేపిపుత్రస్యద్రష్ట్యామిత్రిముఖంస్థితా ॥ 29
వాద్యమానేషుతూర్యేషుచాణూరేచాతివల్గతి । హాహాకారపరేలోకేహ్యస్ఫోటయతిముష్టికే॥ 30
ఈషద్ధసన్తౌతౌరామా బలభద్రజనార్దనౌ । గోపవేషధరౌబాలౌ రజ్గద్వారముపాగతౌ ॥ 31
తతఃకువలయాపీడో మహామాత్రప్రచోదితః । అభ్యధావత్సవేగేన హన్తుంగోపకుమారకౌ । 32
హాహాకారోమహాఞ్జజ్ఞేరజ్గమధ్యేద్విజోత్తమ! । బలదేవోనుజందృష్ట్వావచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ 33

హన్తవ్యోహిమహాభాగ! నాగోఽయంశత్రుచోదితః ॥ 34

ఇత్యుక్తస్సోఽగ్రజేనాథ బలదేవేనవైద్విజ । సింహనాదంతతశ్చక్రే మాధవఃపరవీరహా ॥ 35
కరేణకరమాకృష్య తస్యకేశినిషూదనః । భ్రామయామాసతంశౌరిరైరావతసమంబలే ॥ 36
ఈషోఽపినర్వజగతాం బాలలీలానుసారతః । క్రీడిత్వాసుచిరంకృష్ణఃకరిదన్తపదాన్తరే ॥ 37
ఉత్పాట్యవామదన్తంతు దక్షిణేనైవపాణినా । తాడయామాసయన్తారం తస్యాపీచ్చతథాశిరః॥ 38
దక్షిణందన్తముత్పాట్యబలభద్రోపితత్క్షణాత్ । సరోషస్తేనపాశ్వేస్థాగజపాలానపోథయత్ ॥
తతస్తూత్పత్యవేగేనరాహినేదోమహాబలః । జఘానవామపాదేన మస్తకేహస్తినంహసా ॥ 40
సపపాతహతస్తేన బలభద్రేణలీలయా । సహస్రాఙ్కేణవజ్రేణ తాడితఃపర్వతోయథా । 41
హత్వాకువలయాపీడంహస్త్యారోహప్రచోదితమ్ । మదాసృగనులిప్తాఙ్గౌహస్తిదన్తవరాయుధౌ॥
మృగమధ్యేయథాసింహా గర్వలీలావలోకినౌ । ప్రవిష్టౌసుమహారఙ్గంబలభద్రజనార్దనౌ ॥ 43
హాహాకారోమహాఞ్జజ్ఞేమహార్ఙ్గేత్వన్తరమ్। కృష్ణోఽయంబలభద్రోఽయమితిలోకస్యవిస్మయః॥
సోయంయేనహతాఘోరాపూతనాబాలఘాతినీ। ఛిన్నంతుశకటంయేనభగ్నాతుయమళార్జునౌ॥

సోఽయంయఃకాళియంనాగం మమదాఽహృద్యబాలకః ।
ధృతోగోవర్ధనోయేన సప్తరాత్రంమహాగిరిః ॥

అరిష్టోధేనుకఃకేశీ లీలయైవమహాత్మనా। నిహతాయేనదుర్వృత్తా దృశ్యతామేషసోఽచ్యుతః ॥47

అయంచాస్యమహాబాహుః బలభద్రోఽగ్రతోఽగ్రజః ।
ప్రయాతిలీలయాయోఽపిన్నగోనయనన్దనః ॥ 48

అయంసకథ్య తేప్రాజ్ఞైఃపురాణార్థవిశారదైః । గోపాలోయాదవంవంశంమగ్నమభ్యుద్ధరిష్యతి ॥ 49

అయంహిసర్వలోకస్యవిష్ణోరఖలజన్మనః । అవతీర్ణోమహీమంశో నూనంభారావతారాయ భువః ॥ 50

ఇత్యేవంవదతి తేపౌరైరామేకృష్ణేచతత్క్షణాత్ । ఉరస్తాపదేవాయాస్నేహాస్నుతపయోధరమ్॥

మహోత్సవమివాసాద్య పుత్రాననవిలోకనాత్ ।

యుదేవవసుదేవోఽభూద్విహాయాభ్యాగతాంజరామ్ ॥ 52

విస్తారితాక్షీయుగళో రాజాస్తఃపురయోషితామ్ । నాగరస్త్రీసమూహాశ్చద్రష్టుంనవిరరామతమ్॥

సఖ్యుఃపశ్యతకృష్ణస్యముఖమత్యహణేక్షణమ్ । గజయుద్ధకృతాయాసస్వేదామ్బుకణికాచితమ్ ॥ 54

విశాసిశరదమ్భోజమవశ్యాయజలోక్షితమ్ । పరిభూయస్థితంజన్మ సఫలంక్రియతాందృశః ॥ 55

శ్రీవత్సాఙ్కంమహద్ధామబాలసైన్యద్విలోక్యతామ్ । విపక్షక్షపణంవక్షోభుజయుగ్మంచభామినిః

కింనపశ్యసిదుగ్ధేన్దుమృణాళధవళాకృతిమ్ । బలభద్రమిమంనీలపరిధానముపాగతమ్ ॥ 57

వల్గతాముష్టికేనైవ చాణూరేణతథాసఖ । క్రీడతోబలభద్రస్యహరేఽస్యంవిలోక్యతామ్॥ 58

సఖ్యఃపశ్యతచాణూరంనియుద్ధార్థమయంహరిః । సముపైతినస న్వత్ర కింవృద్ధాయుక్తకారిణః ॥

క్వయూయంనోన్మఖీభూతసుకుమారతనుర్హరిః । క్వవద్రకరినాభోగశరీరోఽయంమహాసురః ॥ 60

ఇమాసులలితైర్గర్జైర్వల్గతేనవయూయనా । దైత్యేయమల్లాశ్చాణూరప్రముఖాస్త్వతిదారుణాః॥

నియుద్ధప్రాశ్నికానాంతుమహానేవ్యతిక్రమః । యద్బాలబలినోయుద్ధంమధ్యస్థైస్సముపేక్ష్యతే॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంపురస్త్రీలోకస్యవదతశ్చాలయద్భువమ్ । పవల్గబద్ధకక్ష్యోఽస్తజనస్యభగవాన్హరిః ॥ 63

బలభద్రోఽపిచాస్ఫోట్య పవల్గలలితంతథా । పదేపదేతథాభూమియన్నశీఘ్రతదద్భుతమ్ ॥ 64

చాణూరేణతతఃకృష్ణో యయుధేఽమితవిక్రమః । నియుద్ధకుశలోదైత్యో బలభద్రేణముష్టికః ॥ 65

సన్నిపాతావధూతైస్తు చాణూరేణసముంహరిః । ప్రక్ష్వేడాణ్డైర్ముష్టిభిశ్చ కీలవజ్రనిపాతనైః ॥ 66

పాదోద్ధూతైఃప్రసృష్టైశ్చ తదాయుద్ధమభూన్మహత్ ॥ 67

అశస్త్రమతిఘోరంతత్తదాయుద్ధంసుదారుణమ్ । బలప్రాణవినిష్పాద్యంసమాజోత్సవసన్నిధౌ॥

యావద్యావచ్చచాణూరో యయుధేహరిణాసహ ।

ప్రాణహానిమవాపాగ్ర్యాం తావత్తావల్లవాల్లవమ్ ॥ 69

కృష్ణోఽపియయుధేతేన లీలయైవజగన్మయః । ఖేదాచ్చాలయతాగోపాన్ నిజకేసరశేఖరమ్ ॥ 70

బలక్షయంవివృద్ధించదృష్ట్వాచాణూరకృష్ణయోః । వాదయామాసతూర్యాణికంసఃకోపపరాయణః

మృదఙ్గాదిషుతూర్యేషుప్రతిషిద్ధేషుతత్క్షణాత్ । ఖేసంగతాన్యవాద్యన్తదేవతూర్యాణ్యనేకశః ॥

జయగోవిన్దచాణూరంజహికేశవదానవమ్ । అన్తర్ధానగతాదేవా స్తమూచురితిహర్షితాః ॥78

చాణూరేణచిరంకాలం క్రీడిత్వామధుసూదనః ।
ఉత్పాట్యభ్రామయామాస తద్వధాయకృతోద్యమః । 74
భ్రామయిత్వాశతగుణందైత్యమల్లమమిత్రజిత్ । భూమావాస్ఫోటయామాసనాగతజీవితమ్ ॥
భూమావాస్ఫోటితస్తేనచాణూరశ్శతధాభవత్ । రక్తస్రావమహాపజ్కాంచకారచతదాభువమ్ ॥
బలదేవోఽపితత్కాలంముష్టికేనమహాబలః । యయుధేదైత్యమల్లేనచాణూరేణయథాపురం ॥77
సోప్యేనంముష్టినామూర్ధ్నివక్షస్యాహత్యజానునా।పాతయిత్వాధరాపృష్ఠేనిష్పిపేషగతాయుషమ్
కృష్ణస్తోసలకంభూయోమల్లరాజంమహాబలమ్ । వామముష్టిప్రహారేణపాతయామాసభూతలే॥ 79
చాణూరేనిహతేమల్లేముష్టికేవినిపాతితే । నీతేషుయంతోసలకేసర్వేమల్లాఃప్రదుద్రువుః ॥ 80
వవల్గతుస్తతోరజ్గేకృష్ణసంకర్షణావుభౌ । సమానవయసోగోపాబలాదాకృష్యమాణితౌ ॥ 81
కంసోఽపికోపరక్తాక్షఃప్రాహోన్మూల్యతాంనరాః ।
గోపావేతౌసమాజేభూన్నిష్కాస్యేతాంబలాదితః ॥ 82
నన్దోఽపిగృహ్యతాంపాపోనిగళైరాయసైరిహ । అవృద్ధాహేతనదణ్డేనవసుదేవోపివధ్యతామ్ ॥
వల్గన్తిగోపాకృష్ణేనయేచేమేసహితావురః । గావోనిగృహ్యతామేపాంయచ్చాస్తివసుకించన ॥
ఏవమాజ్ఞాపయానంతు ప్రహస్యమధుసూదనః ।
ఉత్ప్లుత్యారుహ్యతంమఞ్చం కంసంజగ్రాహవేగతః ॥ 85
కేశేష్వాకృష్యవివిగళత్కిరీటమవనీతలే । సకంసంపాతయామాస తస్యోపరిపపాతచ ॥ 86
అశేషజగదాధారగురుణాపతతోపరి । కృష్ణేనత్యాజితఃప్రాణానుగ్రసేనాత్మజోనృపః ॥ 87
మృతస్యకేశేషుతదా గృహీత్వామధుసూదనః । చకర్షదేహంకంసస్య రజ్గమధ్యేమహాబలః ॥88
గౌరవేణాతిపతతా పరిఘూతేనకృష్యతా । కృతాకంసస్యదేహేన వేగేనేవమహామృగః ॥ 89
కంసేగృహీతేకృష్ణేన తద్భ్రాతాభ్యగతోహపా । సునామాబలభద్రేణలీలయైవనిపాతితః ॥ 90
తతోహాహాకృతంసర్వమాసీత్తద్రజ్గమణ్డలమ్ । అవజ్ఞయాహతందృష్ట్వాకృష్ణేనమధురేశ్వరమ్॥
కృష్ణోపివసుదేవస్యవాదాజగ్రాహసత్వరః । దేవక్యాశ్చమహాభాహుబలదేవసహాయవాన్ ॥ 92
ఉత్థాప్యవసుదేవస్తం దేవకీచజనార్దనమ్ । స్మృతజన్మోక్తవచనా తావేవప్రణతౌస్థితౌ ॥ 93

శ్రీ వసుదేవ ఉవాచ :—

ప్రసీదపీడితానందత్రోదేవానాంయోవరఃప్రభో । తథావయోఃప్రసాదేనకృతోద్ధారస్సకేశవ ॥ 94
ఆరాధితోయదద్యగవానవతీర్ణోగృహేమమ । దుర్వృత్తనిధనార్థాయతేననఃపావితంకులమ్ ॥
త్వమన్తస్సర్వభూతానాంసర్వభూతమయస్థితః । ప్రవర్తతేతేసమస్తాత్మంస్త్వత్తోభూతభవిష్యతీ॥
యజ్ఞైస్త్వమిజ్యసేచిన్త్యసర్వదేవమయాచ్యుత । త్వమేవయజ్ఞోయష్టాచయజ్ఞానాంపరమేశ్వరః ॥
సముద్భవస్సమస్తస్య జగతస్త్వంజనార్దన ॥ 98

సాపహ్నవంమమమనోయదేత త్త్వయిజాయతే । దేవక్యాశ్చాత్మజప్రీత్యాతదత్యన్తవిడమ్బనా ॥
త్వంకర్తాసర్వభూతానామనాదినిధనోభవాన్ । త్వాంమనుష్యస్యకస్యైషాజిహ్వాపుత్రేతివక్ష్యతి॥
జగదేతజ్జగన్నాథసంభూతమఖిలంయతః । కయాయుక్త్యావినామాయాంపోస్మత్తస్తుంభవిష్యతి ॥
యస్మిన్ప్రతిష్ఠితంసర్వంజగత్ స్థావరజఙ్గమమ్ । సకోఽప్యుత్పద్యతేయోమానుషోజాయతేకథమ్ ॥

సత్వంప్రసీదపరమేశ్వరపాహివిశ్వమంశావతారకరణైర్నమమాసిపుత్రైః ।
ఆబ్రహ్మపాదపమిదంజగదేతదీశ ! త్వత్తోవిమోహాయసికింపురుహోత్తమాస్మాన్ ॥ 103
మాయావిమోహితదృశాతనయోమమేతి కంసాద్భయంకృతమపాస్తభయోతితీవ్రమ్ ।
సీతోసిగోకులమరాతిభయాకులేన వృద్ధింగతోసిమనాస్తిమమత్వమిశ్ర ॥ 104
కమాణిరుద్రమరుదశ్వికతక్రతూనాం సాధ్యానియస్యనభవన్తినిరీక్షితాని ।
త్వంవిష్ణురీశజగతామురుకారహేతోఃప్రాప్తోఽసినఃపరిగతోవిగతోహిమోహాన్ ॥105

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే వింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తోసముత్పన్నవిజ్ఞానోభగవత్కర్మదర్శనాత్ । దేవకీవసుదేవాతుదృష్ట్వామాయాంపునర్హరిః ॥
మోహాయయదుచక్రస్య వితతాననవైష్ణవీమ్ ॥ 1
ఉవాచచామ్బహేతాత! చిరాదుత్కణ్ఠితేనమే । భవన్తౌకంసభీతేనదృష్టౌసంకర్షణేనచ ॥ 2
కుర్వతాంయాతియఃకాలోమాతాపిత్రోరపూజనమ్ ।
తత్ఖణ్డమాయుఃపోవ్యర్థమసాధూనాంహిజాయతే ॥ 3
గురుదేవద్విజాతీనాం మాతాపిత్రోశ్చపూజనమ్। కుర్వతాంసఫలఃకాలో దేహినాంతాతజాయతే।
తత్క్షన్తవ్యమిహంసర్వమతిక్రమకృతంపితః ! । కంసవీర్యప్రతాపాభ్యామావయోఃపరవశ్యయోః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాథప్రణమ్యౌతౌ యదువృద్ధాననుక్రమాత్ ।
యథావదభిపూజ్యాథ చక్రతుఃపౌరమాననమ్ ॥ 6
కంసపన్న్యస్తకంసం పరివార్యహతంభువి । విలేపుర్మాతరశ్చాస్య దుఃఖశోకపరిప్లుతాః ॥ 7
బహుప్రకారమస్వస్థాఃపశ్చాత్తాపాతురోహరిః । తాస్సమాశ్వాసయామాసస్వయమప్రాపలేక్షణః॥
ఉగ్రసేనంతతోబన్ధాన్ముమోచమధుసూదనః । అభ్యషిఞ్చత్తదైవైనంనిజరాజ్యేమహాత్మజమ్॥ 9

రాజ్యేభిషిక్తఃకృష్ణేనయదుసింహస్సతస్యసః । చకారప్రేతకార్యాణియేచాన్యేతత్రభూతికాః ॥ 10
కృతౌర్ధ్వదైహికంచైనంసింహాసనగతంహరిః । ఉవాచాజ్ఞాపయవిభోయత్కార్యమవిశంకితః॥11

యయాతిశాపాద్వంశోఽయమరాజ్యాహోఽపిసాంప్రతమ్ ।
మయిభృత్యేస్థితేదేవానాజ్ఞాపయతుకింనృపైః ॥ 12

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

ఇత్యుక్త్వాసోఽస్మరద్వాయుమాజగామచతత్క్షణాత్ ।
ఉవాచచైవంభగవాన్ కేశవఃకార్యమానుషః ॥ 13

గచ్ఛేన్ద్రంబ్రూహివాయోత్వమలంకర్వేణవాసవ। దీయతాముగ్రసేనాయసుధర్మాభవతాసభా॥
కృష్ణోబ్రవీత్తిరాజాహ్మమేత్రద్రత్నమనుత్తమమ్।సుధర్మాఖ్యసభాయుక్తమస్మాంయదుభిరాసితుమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తఃపవనోగత్వాసర్వమాహశచీపతిమ్। దదౌసోపిసుధర్మాఖ్యంసభాంవాయోఃపురందరః॥

వాయునాచాహృతాందివ్యాం సభాంతేయదుపుంగవాః ।
బుభుజుస్సర్వరత్నాఢ్యాం గోవిన్దభుజసంశ్రయాః ॥ 17

విదితాఖిలవిజ్ఞానౌసర్వజ్ఞానమయావపి । శిష్యాచార్యక్రమంవీరౌ ఖ్యాపయన్తౌయదూత్తమౌ ॥18
తతస్సాందీపనింకాశ్యమవన్తీపురవాసినమ్ । విద్యార్థంజగ్మతుర్భార్తౌకృతోపనయక్రమౌ ॥ 19
వేదాభ్యాసకృతప్రీతీ సంకర్షణజనార్దనౌ । తస్యశిష్యత్వమభ్యేత్యగురువృత్తిపరౌహితౌ ॥ 20
సరహస్యంధనుర్వేదంసంగ్రహంధీయతాంమ్ । అహోరాత్రచతుష్షష్ట్యాతదద్భుతమభూద్ద్విజ ॥
సాందీపనిరసంభావ్యంతయోఃకర్మాతిమానుషమ్। విచిన్త్యతౌతదామేనేప్రాప్తౌచన్ద్రదివాకరౌ॥

సాఙ్గాంశ్చతురోవేదాన్ సర్వశాస్త్రాణిచైవహి ।
అస్త్రగ్రామమశేషంచ ప్రోక్తమాత్రమవాప్యతే ॥ 23
ఊచుతుర్విస్మయాంయాతే దాతవ్యాగురుదక్షిణా ॥ 24

సోప్యతీన్ద్రియమాలోక్యతయోఃకర్మమహామతిః । అయాచతమృతంపుత్రంప్రభాసేలవణార్ణవే॥
గృహీతాస్త్రౌతతస్తౌతుసాభ్యర్థ్యాహస్తోమహోదధిః । ఉవాచనమయాపుత్రోహృతస్సాందీపనేరితి ।
దైత్యఃపఞ్చజనోనామశఙ్ఖరూపస్సబాలకమ్ । జగ్రాహయోఽస్తిసలిలేమమైవాసురసూదన ॥ 27

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోన్తర్జలంగత్వాహత్వాపఞ్చజనంచతమ్ । కృష్ణోజగ్రాహతస్యాస్థిప్రభవంశంఖముత్తమమ్॥
యస్యనాదేనదైత్యానాంబలమాశనిరాహతమ । దేవానాంవవృధేతేజోయాత్యర్థమరిశంకయా॥

తంపాఞ్చజన్యమాపూర్యగత్వాయమపురంహరిః । బలదేవశ్చబలవాఞ్జిత్వావై వసుతంయుమమ్ ॥
తంబాలంయాతనాసంస్థంయథాపూర్వశరీరిణమ్ । పిత్రేప్రదత్తవాఞ్కృష్ణోబలశ్చబలినాంవరః॥ 31
మధురాంచపునఃప్రాప్తవుగ్రసేనేనపాలితామ్ । ప్రహృష్టపురుషస్త్రీకాముభౌరామజనార్దనౌ ॥ 32

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

జరాసంధసుతేకంసఉపయేమేమహాబలః। అస్తింప్రాప్తించమైత్రేయతయోర్భక్తృహణంహరిమ్॥
మహాబలపరీవారో మగధాధిపతిర్బలీ । హన్తుమభ్యయయూకోపాత్ జరాసంధస్యయాదవమ్ ॥ 2
ఉపేత్యమధురాంసోఽథ హరోధమగధేశ్వరః । అక్షౌహిణీభిస్తిసృన్యస్యత్రయోవింశతిభిర్వృతః ॥ 3
నిర్మ్యమ్యాల్పపరీవారావుభౌరామజనార్దనౌ । యుయుధాతేసమంతస్య బలినోబలిసైనికైః ॥ 4
తతోరామశ్చకృష్ణశ్చమతించక్రతురజ్ఞసా । ఆయుధానాంపురాణానామాదానేముసిత్తమ ॥ 5
అనస్తరంహరేశ్శార్ఙ్గంతూణీచాక్షయసాయకౌ । ఆకాశాదాగతౌవిప్ర తథాకౌమోదకీగదా ॥ 6
హలంచబలభద్రస్య గగనాదాగతంమహత్ । మునయోఽభిసుతంవిప్ర। సానన్దంముసలంతథా ॥ 7
తతోయుద్ధేపరాజిత్యసైన్యంమగధాధిపమ్ । పురీంవివిశతుర్వీరావుభౌరామజనార్దనౌ ॥ 8
జితేతస్మిన్మహావృత్తే జరాసంధేమహామునే । జీవమానేగతేకృష్ణ స్తంనానువ్యవసన్నిజితమ్ ॥ 9
పునరప్యాజగామాథ జరాసంధోబలాన్వితః । జితశ్చరామకృష్ణాభ్యామపక్రాన్తోద్విజోత్తమ ॥ 10
దశచాష్టౌచసంగ్రామానేవమత్యన్తమద్భుతః । యదుభిర్మాగధోరాజాచక్రేకృష్ణపురోగమైః ॥
సర్వేష్వేతేషుయుద్ధేషుయాదవైస్సపరాజితః । అపక్రాన్తోజరానద్ధస్స్వల్పసైన్యైర్బలాధికః ॥ 12
నతద్బలంయాదవానాం విజితంయదనేకశః । తత్తుసన్నిధిమాహాత్మ్యం విష్ణోరంశస్యచక్రిణః ॥ 13
మనుష్యధర్మశీలస్య లీలాసాజగతీపతేః । అస్త్రాణ్యనేకరూపాణి యదరాతిషుముఞ్చతి ॥ 14
మనసైవజగత్సృష్టిం సంహారంచకరోతియః । తస్యారిపక్షక్షపణే కియానుద్యమవిస్తరః ॥ 15
తథాపిలోమానుష్యాణాంధర్మస్థమనువర్తతే। కుర్వన్బలవతాసంధింహీనైర్యుద్ధంకరోత్యసౌ।
సామచోపప్రదానంచ తథాభేదంచదర్శయన్ । కరోతిదణ్డపాతంచ క్వచిద్దేవపలాయనమ్ ॥ 17
మనుష్యదేహినాంచేష్టామిత్యేవమనువర్తతే । లీలాజగత్సతేస్తస్యస్వచ్ఛన్దతఃపరివర్తతే ॥ 18

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గార్గ్యం గోష్ట్యాందివ్యజంస్యాలష్ణఇత్యుక్తవాన్ద్విజ।
యదూనాంసన్నిధౌసర్వే బవసుర్యాదవాస్తదా ॥ 1

తతఃకోపపరీతాత్మా దక్షిణాపథమేత్యసః। సుతమిచ్ఛంస్తపస్తేపే యదుచక్రభయావహమ్ ॥ 2
ఆరాధయన్మహాదేవంలోహచూర్ణమభక్షయత్। దదౌవరంచతుష్టోస్మైవక్తుద్వాదశేహరః॥
సంతోషయామాసతతంయవనేశోహ్యనాత్మజః। తదోపిపిత్సన్బ్రహ్మాచ్చాస్యపుత్రోభూదభిసన్నిభః॥
తంకాలయవనంనామ రాజ్యేస్థాప్యయవనేశ్వరః। అభిషిచ్యవనంయాతో వజ్రాగ్రకఠినోరసమ్ ॥ 5
సతుపీర్యమనోన్మత్తఃపృథివ్యాంబలినోసృపాన్। అపృచ్ఛన్నారదస్తస్మైకథయామాసయాదవాన్ ॥
మ్లేచ్ఛకోటిసహస్రాణాంసహస్రైస్సోభిసంవృతః। గజాశ్వరథసంపన్నైశ్చకారపరమోద్యమమ్ ॥ 7

ప్రయయౌసవ్యవచ్ఛిన్నం ఛిన్నయానోదినేదినే।
యాదవాన్ప్రతిసామర్షో మైత్రేయ। మధురాంపురీమ్ ॥ 8

కృష్ణోపిచిన్తయామాస ఋపితంయాదవంబలమ్। యవనేనరణేగమ్యం మాగధస్యభవిష్యతి ॥ 9
మాగధస్యబలంక్షీణం సకాలయవనోబలీ। హన్తైతదేవమాయాతంయదూనాంవ్యసంద్విధా॥ 10

తస్మాద్దుర్గంకరిష్యామి యదూనామరిదుర్జయమ్।
స్త్రియోపియత్రయుధ్యేయుఃకింపునర్వృష్ణిపుంగవాః ॥ 11

మయిమత్తేప్రమత్తేవా సుప్తేప్రవసితేపివా। యాదవాభిభవంద్రుష్టామాకుర్వన్త్వరిణోధికాః॥

ఇతిసంచిన్త్యగోవిన్దో యోజనానాంమహోదధిమ్।
యయాచేద్వాదశపురీం ద్వారకాంతత్రనిర్మమే ॥ 13
మహోద్యానానిమహావప్రాం తటాకశతశోభితామ్।
ప్రాసాదగృహసంబాధామిన్ద్రస్యేవామరావతీమ్ ॥ 14

మధురావాసినంలోకంతత్రానీయజనార్దనః। ఆసన్నే కాలయవనేమధురాంచస్వయంయయౌ॥15
బహిరావాసితేసైన్యేమధురాయానిరాయుధః। నిరగాదచలన్నిన్దో దదర్శయవనశ్చితమ్ ॥ 16
సఞ్జ్ఞాత్వావాసుదేవంతం బాహుప్రహరణంనృపః। అనుయాతోమహాయోగిచేతోభిఃప్రాప్యతేనయుః॥
తేనానుయాతఃకృష్ణోపి ప్రవివేశమహాగుహామ్। యత్రశేతేమహావీర్యోముచుకున్దోనరేశ్వరః ॥ 18

సోపిప్రవిష్టోయవనో దృష్ట్వాశయ్యాగతంనృపమ్।
పాదేనతాడయామాస మత్వాకృష్ణంనుదుర్మతిః ॥ 19
ఉత్థాయముచుకున్దోపి దదర్శయవనంనృపః ॥ 20

దృష్టైమాత్రశ్చ తేనాసౌ బభ్వాలయవనోఽగ్నినా ।
తత్రోర్ధ్వదేహమైత్రేయ ! భస్మీభూతశ్చతత్క్షణాత్ ॥ 21
సహి దేవాసురేయుద్ధే గతోహ త్వామహాసురాన్ ।
నిద్రాతనుస్మహాకాలం నిద్రాంవ్రవేవరంసురాత్ ॥ 22

ప్రోక్తశ్చ దేవైస్సంస్తుత్యస్త్వాముత్థాపయిష్యతి । దేహజేనాగ్నినాసద్యస్సుతుభస్మీభవిష్యతి ॥
ఏవందగ్ధ్వాసతంపాపందృష్ట్వాచమధుసూదనమ్ । కస్త్వమిత్యాహసోప్యాహజాతోహంశశినఃకులే॥
వసుదేవస్యతనయో యదోర్వంశసముద్భవః ॥ 24
ముచుకున్దోపితత్రాసౌ వృద్ధగార్గ్యవచోఽస్మరత్ ॥ 25

సంస్మృత్యప్రణిపత్తైన్యసంసర్వంనరోశ్వరంహరిమ్।ప్రాహజ్ఞాతోభవాన్విష్ణోరంశస్త్వంపరమేశ్వర ॥
పురాగార్గ్యేణకథితమష్టావింశతిమేయుగే । ద్వాపరాన్తేహరేజన్మ యదువంశేభవిష్యతి ॥ 27
సత్వంప్రాప్తోనసన్దేహో మర్త్యానాముపకారకృత్ ॥ 28
తథాహిసుమహత్తేజో నాలంసోఢుమహంతవ ॥ తథాహిసజలామ్భోదనాదధీరతరంతవ ।
వాక్యంనమతిపైవోఽపీ యుష్మత్పాదప్రపీడితా ॥ 29

దేవాసురమహాయుద్ధేదైత్యసైన్యమహాభటాః । నసేహుర్మమతేజస్తేత్వత్తేజోనసహామ్యహమ్॥
సంసారపతితస్యైవమోజన్తోస్త్వంశరణంపగమ్ । ప్రసీదత్వంప్రపన్నాతిహరనాశయమేఽశుభమ్॥31
త్వంపయోనిధయశ్శైలాస్సరితస్త్వంవనానిచ । మేదినీగగనంవాయుర్వాపోగ్నిస్త్వంతథామనః ॥
బుద్ధిర్వ్యాకృతప్రాణాఃప్రాణేశస్త్వంతథాపుమాన్ । పుంసఃపరతరంయచ్చవ్యాప్యజన్మవికారవత్ ॥
శబ్దాదిహీనమజరమమేయంహ్యవజితమ్ । అవృద్ధినాశంతద్బ్రహ్మత్వమాద్యస్తవివర్జితమ్ ॥
త్వత్తోమరాస్సపితరోయక్షగన్ధర్వకిన్నరాః । సిద్ధాశ్చాప్సరసస్త్వత్తోమనుష్యాఃపశవఃఖగాః ॥ 35
సరీసృపామృగాస్సర్వేత్వత్తస్సర్వేసహీరుహాః । యచ్చభూతంభవిష్యంచకించిదత్రచరాచరమ్ ॥
మూర్తామూర్తంతథాచాపి స్థూలంసూక్ష్మతరంతథా ।
తత్సర్వంత్వంజగత్కర్తా నాస్తికించిత్త్వయావినా ॥ 37

మయాసంసారచక్రేస్మిన్భ్రమతాభగవంస్తదా । తాపత్రయాభిభూతేనప్రాప్తానివృత్తిఃక్వచిత్
దుఃఖాన్యేవసుఖాసీతిమృగతృష్ణాజలాశయాః । మయానాథగృహీతాసి తానితాపాయమేభవత్ ॥
రాజ్యముర్వీబలంకోశోమిత్రపక్షస్తథాత్మజాః । భార్యాభృత్యజనోయేచశబ్దాద్యావిషయాఃప్రభో॥
సుఖబుధ్యామయాసర్వంగృహీతమిదమవ్యయమ్ । పరిణామేతదేవేశ ! తాపాత్మకమభూన్మమ॥ 41
దేవలోకగతింప్రాప్తోనాథ! దేవగణోపిహి । మత్తస్సాహాయ్యకామోభూచ్ఛాశ్వతీకుత్రనివృత్తిః ॥
త్వామనారాధ్యజగతాంసర్వేషాంప్రభవాస్పదమ్ । శాశ్వతీప్రాప్యతేకేన పరమేశ్వరనివృత్తిః ॥
త్వన్మాయామూఢమనసోజన్మమృత్యుజరాదికాన్ । అవాప్యతాపాన్పశ్యన్తిప్రేతరాజమనన్తకమ్॥

తతోనిజక్రియాసూతినరకేష్వితిదారుణమ్ । ప్రాప్నువన్తినరాదుఃఖమస్వరూపవిదస్తవ ॥ 45
అహమత్యన్తవిషయీమోహితస్తవమాయయా। మమత్వగర్వగర్తాన్తర్భ్రమామిపరమేశ్వర ॥
సోఽహంత్వాంశరణమపారమప్రమేయం సంప్రాప్తఃపరమపదంయతోనకించిత్ ।
సంసారభ్రమపరితాపతప్తచేతా నిర్వాణేపరిణతధామ్నిసాభిలాషః ॥ 47

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంస్తుతస్తదాతేన ముచుకున్దేనధీమతా ! ప్రాహేశస్సర్వభూతానామనాదినిధనోహరిః ॥ 1

శ్రీభగవానువాచ :—

యథాభివాఞ్ఛితాన్దివ్యాన్ గచ్ఛలోకాన్నరాధిప ।
అవ్యాహతపరైశ్వర్యో మత్ప్రసాదోపబృంహితః ॥ 2
భుక్త్వాదివ్యాన్మహాభోగాన్ భవిష్యసిమహాకులే ।
జాతిస్మరోమత్ప్రసాదాత్తతోమోక్షమవాప్స్యసి ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తఃప్రణిపత్యేశం జగతామచ్యుతంనృపః ।
గుహాముఖాద్వినిష్క్రాన్తస్సదదర్శాల్పకాన్నరాన్ ॥ 4

తతఃకలియుగంమత్వాప్రాప్తంతత్పుంనృపస్తపః । నరనారాయణస్థానంప్రయయౌగన్ధమాధనమ్ ॥
కృష్ణోపిభూతయిత్వాదిమువాయేనహితద్బలమ్। జగ్రాహమధురామేత్యహస్త్యశ్వస్యన్దనోజ్జ్వలమ్ ॥
ఆనీయచోగ్రసేనాయద్వారవత్యాంన్యవేదయత్ । పరాభిభవనిశ్శంకంబభూవచయదోఃకులమ్ ॥
బలదేవోఽపిమైత్రేయ ! ప్రశాన్తాఖలవిగ్రహః । జ్ఞాతిదర్శనసోత్కణ్ఠఃప్రయయౌనన్దగోకులమ్॥8
తతోగోపాంశ్చగోపీశ్చయథాపూర్వమమిత్రజిత్ । తత్రైవాభ్యవపత్పీన్నూబహుమానపురస్సరమ్॥
సతైశ్చిత్సంపరిష్వక్తఃకాంశ్చిచ్చపరిషస్వజే । హాస్యంచక్రేసమంకైశ్చిద్గోపైర్గోపీజనైస్తథా ॥
ప్రియాణ్యనేకాన్యవదద్ గోపాస్తత్రహలాయుధమ్ ।
గోప్యశ్చప్రేమకుపితాఃప్రోచుస్సస్మేరమథాపరాః ॥ 11
గోప్యఃపప్రచ్ఛురపరా నాగరీజనవల్లభమ్ । కచ్చిదాస్తేసుఖంకృష్ణశ్చలప్రేమలవాత్మకః ॥ 12
అస్మాఞ్చేష్టామహాసఙ్గకచ్ఛిత్పురయోషితామ్ । సౌభాగ్యమానమధికంకరోతిహరిణసౌహృదః ॥

కచ్చిత్స్మరతినఃకృష్ణోగీతానుగమనంకలమ్ । అప్యసౌమాతరంద్రష్టుంసకృదప్యాగమిష్యతి ॥ 14
అథవాకింతదాలాపైఃక్రియన్తామపరాఃకథాః । యస్యాస్మాభివినాతేనవినాస్మాకంభవిష్యతి॥ 15
పితామాతాతథాభ్రాతాతథాబన్ధుజనశ్చకిమ్ । సంత్యక్తస్తత్కృతేస్మాభిరకృతజ్ఞధ్వజోహిసః ।
తథాపికిచ్చిదాలాపమిహగమనసంశ్రయమ్ । కరోతికృష్ణోవక్తవ్యం భవతారామ! నానృతమ్॥ 17
దామోదరోసౌగోవిన్దఃపురస్త్రీసక్తమానసః । అపీతప్రీతిరస్మాసు దుర్దశఃప్రతిభాతినః ॥ 18
ఆమన్త్రితశ్చకృష్ణేతి పునర్దామోదరేతిచ । జహసుస్సస్వరంగోప్యో వారిణాహృతచేతసః ॥ 19
సందేశైస్సామమధురైఃప్రేమగర్భైరగర్వితైః । రామేణాశ్వాసితాగోప్యఃకృష్ణస్యాతిమనోహరైః
గోపైశ్చపూర్వవద్రామఃపరిహాసమనోహరాః । కథాశ్చకారరేమేచసహతైర్వ్రజభూమిషు ॥ 21

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే పఞ్చవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

వసేవిచరతస్తస్య సహగోపైర్మహాత్మనః । మానుషచ్ఛద్మరూపస్య శేషస్యధరణీధృతః ॥ 1
నిష్పాదితోఽఖిలార్యస్య కార్యేణోపేన్ద్రచారిణః ।
ఉపభోగాథమత్యర్థం వరుణఃప్రాహవారుణీమ్ ॥ 2
అభీష్టగవదాయస్యమదిరేత్వంమవాజనః । అనన్తస్యోపభోగాయ తస్యగచ్ఛముదేశుభే ॥ 3
ఇత్యుక్తావారుణీతేన సన్నిధానమథాకరోత్ । బృందావనసముత్పన్నకదంబతరుకోటరే ॥ 4
విచరద్బలదేవోఽపి మదిరాగన్ధముత్తమమ్ । ఆఘ్రాయమదిరాతమవాపాథవరాననః ॥ 5
తతఃకదమ్బాత్సహసా మద్యధారాంసలాఙ్గలీ ।
పతన్తీంవీక్ష్యమైత్రేయ! ప్రయయౌపరమాంముదమ్ ॥ 6
పపౌచగోపగోపీభిస్సమవేతోముదాన్వితః । ప్రగీయమానోలలితం గీతవాద్యవిశారదైః ॥ 7
సమత్తోఽత్యన్తఘుమ్మద్భఃకణికామాక్షికోజ్జ్వలః ।
ఆగచ్ఛయమునేస్నాతుమిచ్ఛామిత్వాహవిహ్వలః ॥ 8
తస్యవాచంనదీసాతు మత్తోక్తామవమత్యవై । నాజగామతతఃక్రుద్ధో హలంజగ్రాహలాఙ్గలీ ॥ 9
గృహీత్వాతాంహలాంతేన చకర్షమదవిహ్వలః ।
పాపేనాయాసినాయాసి గమ్యతామిచ్ఛయాఽన్యతః ॥ 10
సాకృష్టాసహసాతేన మాగతంసంత్యజ్యనిమ్నగా ।
యత్రాస్తేబలభద్రోఽసౌ ప్లావయామాసతద్వనమ్ ॥ 11

శరీరణీతడాశ్యేత్యక్రాసవిహ్వలలోచనా । ప్రసీదేత్యబ్రవీద్రామంముచ్చామాంముగలాయుధ ॥ 12
తత స్తస్యాస్తువచనమాకర్ణ్యసహలాయుధః । సోఽబ్రవీదవజానాసి మమశౌర్యబలే నది ! ॥
సోఽహంత్వాంహలపాతేన నయిష్యామిసహస్రధా ॥ 13

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యు క్తయాఽతిసంత్రాసా త్తయానద్యాప్రసాదితః ।
భూభాగేస్థాపితేతస్మి ముమోచయమునాంబలః ॥ 14
తతస్నాతస్యవై కా న్తిరజాయతమహాత్మనః ॥ 15
అవతంసోత్పలంచారు గృహీత్వైకంచకుండలమ్ ।
వరుణప్రహితాంచాన్యై మాలామమ్లానపఙ్కజామ్ ।
సముద్రాభేతథావస్త్రే నీలేలఘ్మీరయచ్ఛత ॥ 16
కృతావతంసస్సతదా చారుకుండలభూషితః । నీలామ్బరధరస్స్రగ్వీ శుశుభేకా న్తిసంయుతః ॥ 17
ఇత్థంవిభూషితోరేమేతత్రరామ స్తథావ్రజే । మాసద్వయేనయాతశ్చసపునర్ద్వారకాంపురీమ్ ॥18
రేవతీంనామతనయాం రైవతస్యమహీపతే । ఉపయేమేబల స్తస్యాం జఙ్ఘాలేనిశితోల్ముకా ॥ 19

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే పఞ్చవింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే షడ్వింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

భీష్మకఃకుణ్డినేరాజా విదర్భవిషయేఽభవత్ । రుక్మీతస్యాభవత్పుత్రో రుక్మిణీచవరాననా ॥ 1
రుక్మిణీంనకమేకృష్ణస్సాచతంచారుహాసినీ । నదదౌయాచతేవైనాం రుక్మీద్వేషేణచక్రిణే ॥ 2
దదౌచశిశుపాలాయ జరాసంధప్రచోదితః । భీష్మకోరుక్మిణాసార్ధం రుక్మిణీముద్వివాహయత్ ॥ 3
వివాహార్థంతతస్సర్వే జరాసంధముఖానృపాః । భీష్మకస్యపురంజగ్ముశ్శిశుపాలప్రియైషిణః ॥ 4
కృష్ణోపిబలభద్రాద్యై ర్యదుభిఃపరివారితః । ప్రయయౌకుణ్డినంద్రష్టుంవివాహంవైద్యభూభృతః ॥
శ్రీర్భావినివివాహేతుతాంకన్యాంహృతవాన్హరిః । విపక్షభారమాసజ్యరామాదిష్వథబంధుషు ॥
తతశ్చపౌణ్డ్రకశ్శ్రీమాన్దన్తవక్త్రోవిదూరథః । శిశుపాలజరాసంధసాల్వాద్యాశ్చమహీభృతః ॥ 7
కుపితా స్తేహరింహన్తుం చక్రుర్యుద్యోగముత్తమమ్ ।
నిజగ్ముశ్చసమాగమ్య రామాద్యైర్యదుపుంగవైః ॥ 8
కుణ్డినంనప్రవేక్ష్యామి హ్యహత్వాయుధికేశవమ్ ।
కృత్వాప్రతిజ్ఞాంరుక్మీచ హన్తుంకృష్ణమనుద్రుతః ॥ 9

హతోఽబలంసనాగాశ్వంపతిష్యన్ననసంకులమ్ । నిజితఃపాతితశ్చాన్యాంలీలయైవసచక్రిణా॥ 10
నిజిత్యతుక్మిణంసఖ్యుపయేమేచరుక్మిణీమ్ । రాఙ్ఞసేనవివాహేన సంప్రాప్తంమధునూదనః ॥11
తస్యాంజజ్ఞేచప్రద్యుమ్నో మాయినదనాంశస్సవీర్యవాన్ । జహారశమ్బరోయంవై దైత్యోజఘనచశంబరమ్॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే షడ్వింశోఽధ్యాయః. [12

అథ పఞ్చమాంశే సప్తవింశోఽధ్యాయః

శ్రీ మైత్రేయ ఉవాచ :—

శమ్బరేణహృతోవీరఃప్రద్యుమ్నస్సకథంమునే । శమ్బరస్సమహావీర్యఃప్రద్యుమ్నేనకథంహతః ॥ 1
యస్తేనాపహృతఃపూర్వం సకథంనిజఘానతమ్ । ఏతద్విస్తరతశ్శ్రోతుమిచ్ఛామిసకలంగురో ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

షష్ఠేహ్నిజాతమాత్రంతుప్రద్యుమ్నంసూతికాగృహాత్ ।
మాయావినమహాసైతిమునే హృతవాన్ శమ్బరః ॥ 3
హృత్వాచిక్షేపవైవైనంగ్రాహోగ్రేలవణార్ణవే । కల్లోలజనితావర్తేఽనుఘోరేమకరాలయే॥ 4
పాతితస్తత్రవైవైశ్చగోమతోన్యజగ్రాహబాలకమ్ । సమమారచతస్యాపిజఠరాగ్నిప్రదీపితః ॥ 5
మత్స్యబంధైశ్చమతోన్యస్సామత్స్యైర్వైస్సహద్విజ ।
ఘాతితోఽసురవర్యాయ శమ్బరాయనివేదితః ॥ 6
తస్యమాయావతీనామపత్నీసర్వగృహేశ్వరీ । కారయామాససూదానామాధిపత్యమనిన్దితా ॥ 7
దారితేమత్స్యజఠరేసాదదర్శాతిశోభనమ్ । కుమారంమన్మథతనోర్దగ్ధస్యప్రథమాఙ్కురమ్ ॥ 8
కోఽయంకథమయంమత్స్యజఠరేప్రవిశేశితః । ఇత్యేవంకౌతుకావిష్టాం తస్యాంప్రాహాథనారదః ॥ 9
అయంసమస్తజగతఃస్థితిసంహారకారిణః । శమ్బరేణహృతోవిష్ణోస్తనయస్సూతికాగృహాత్ ॥ 10
శ్రీ ప్రద్యుమ్నుడైమత్స్యనినీతఃస్తేగృహంగతః । నరరత్నమిదంసుభ్రు ! విస్రబ్ధాపరిపాలయ ॥ 11

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

నారదేనైవముక్తాసాపాలయామాసతంశిశుమ్ । బాల్యాదేవాతిరాగేణరూపాతిశయమోహితా॥12
సయదాయావనాభోగభూషితోఽభూన్మహామతే । సాభిలాషాతదాసాఽపి బభూవగజగామినీ॥13
మాయావతీదదౌతస్మై మాయాస్సర్వామహామునే ।
ప్రద్యుమ్నాయానురాగాన్ధా తన్మనస్కహృదయేక్షణా ॥ 14
ప్రసజ్జన్తీంతుతాంప్రాహసకాన్తిర్లక్ష్మణేక్షణామ్। మాతృత్వమహమాయాద్యకిమేవంవర్తసేన్యథా।

సాతస్మై కథయామాస నపుత్ర స్త్వంమమేతివై ।
తనయంత్వామయంవిష్ణోర్హంతవార్తాకాలశంబరః ॥ 16

తస్యసముద్రేసుతస్య వ్యసంప్రాప్తోజరరాన్మయా । సాహిరోదితితేమాతాకాన్తాద్యాప్యతివత్సలా॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తశ్శంబరంయుద్ధే ప్రద్యుమ్నస్సమాహ్వయత్ ।
క్రోధాకులీకృతమనా యయుధేచమహాబలః ॥ 18

హత్వాస్వైన్యమశేషంతుతస్యదైత్యస్యయాదవః ।
సప్తమాయావ్యతిక్రమ్య మాయాంప్రయయుజేఽస్త్రమీమ్ ॥ 19

తయాజఘానతందైత్యం మాయయాకాలశంబరమ్ ।
ఉత్పత్యచతయాసార్ధమాజగామపితుఃపురమ్ ॥ 20

అన్తఃపురేనిపతితమాయావత్యాసమన్వితమ్ । తందృష్ట్వాకృష్ణసంకల్పాబభూవుఃకృష్ణయోషితః॥
రుక్మిణీసాభవత్ప్రేమ్ణాసాస్రదృష్టిరిసన్దితా । ధన్యాయాఃఖల్వయంపుత్రోవతతేనవయూనే ॥ 22
అస్మిన్వయసిపుత్రోమేప్రద్యుమ్నోయదిజీవతి । సభాగ్యాజనసేవత్సాత్వయాకావిభూషితా॥ 23
అథవాయాదృశఃస్నేహోమమయాదృగ్వపుస్తవ । హరేరపత్యంసువ్యక్తంభవాఁవత్సభవిష్యతి॥24

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతస్మిన్నన్తరేప్రాప్తస్సహకృష్ణేననారదః । అన్తఃపురచరాందేవ్యోరుక్మిణీంప్రాహహర్షయన్ ॥ 25
ఏషతేతనయస్సుభ్రు ! హత్వాశంబరమాగతః ।
హృతోయేనాభవద్బాలో భవత్యాస్సూతికాగృహే ॥ 26

ఇయంమాయావతీభార్యాతనయస్యాస్యతేసతి।శంబరస్యనభక్ష్యేయంప్రాప్తామత్రకారణమ్ ॥
మన్మథేతుగతేనాశంతదుద్భవపరాయణా । శంబరంమోహయామాసమాయాహ్యేణరూపిణీ॥ 28

విహారాద్యుపభోగేషు రూపంమాయాసుయంశుభమ్ ।
దర్శయామాసదైత్యస్య తస్యేయంమదిరేక్షణా ॥ 29

కామోవతీంతాంపుత్ర స్తేతస్యేయందయితారతిః । విశఙ్కనాత్రకర్తవ్యాస్నుషేయంతవశోభనే ॥
తతోహసమసమావిష్టా రుక్మిణీకేశవోతదా । నగరీచసమస్తాసా సాధుసాధ్వీత్యభాషత ॥ 31
చిరంనష్టేనపుత్రేశగంగతాంప్రేక్ష్యరుక్మిణీమ్ । అవాపవిస్మయంసర్వో ద్వారవత్యాంతదాజనః ॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే సప్తవింశోఽధ్యాయః. [32

శ్రీః

అథ పఞ్చమాంశే అష్టావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

చారుధేష్ణంసుధేష్ణంచచారుదేహంచవీర్యవాన్ । సుషేణంచారుగుప్తంచభద్రచారుంతథాపరమ్ ॥
చారువిన్దంసుచారుంచ చారుంచబలినాంవరమ్ ।
రుక్మిణ్యజనయత్పుత్రాన్ కన్యాంచారుమతీంతథా ॥ 2
అన్యాశ్చభార్యాఃకృష్ణస్య బభూవుస్సుప్రశోభనాః । కాళిన్దీమిత్రవిన్దాచ సత్యానాగ్నజితీతథా ॥ 3
దేవీజామ్బవతీచాపి రోహిణీశామరూపిణీ । మద్రరాజసుతాచాన్యా సుశీలాశీలమణ్డనా ॥ 4
సత్రాజితీసత్యభామా లక్ష్మణాచారుహాసినీ । షోడశాష్టసహస్రాణి స్త్రీణామన్యానిచక్రిణః ॥ 5
ప్రద్యుమ్నోఽపిమహావీర్యో రుక్మిణస్తనయాంశుభామ్ ।
స్వయంవరేతాంజగ్రాహ సాచతంతనయంహరేః ॥ 6
తస్యామస్యాభవత్పుత్రో మహాబలపరాక్రమః । అనిరుద్ధోరణేరుద్ధో వీర్యోదధిరరిన్దమః ॥ 7
తస్యాపిరుక్మిణఃపౌత్రీంవరయామాసకేశవః । దౌహిత్రాయదదౌరుక్మీతాంస్పర్ధన్నపిచక్రిణా ॥ 8
తస్యావివాహేకామాద్యా యాదవాహరిణాసహ ।
కల్యాణార్థంతతస్సర్వే యేచాన్యేభూభృతస్థా ॥
రుక్మిణోనగరంజగ్ముర్నానాభోజకటంద్విజ ॥ 9
వివాహేతత్రనివృత్తే ప్రద్యుమ్నస్యమహాత్మనః । కళిఙ్గరాజప్రముఖారుక్మిణంవాక్యమబ్రువన్ ॥10
అనక్షజ్ఞోహ్యలీద్యూతేతథాస్యవ్యసనంమహత్ ।తజ్జయామోబలంకస్మాద్యూతేనైనంమహాబలమ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేతితానాహనృపాన్ రుక్మీబలమదాన్వితః । సభాయాంసహరామేణసక్రీడ్యాతంచవైతదా॥ 12
సహస్రమేకంనిష్కాణాంరుక్మిణావిజితోబలః । ద్వితీయేఽపిపణేచాన్యత్సహస్రంరుక్మిణాజితః ॥ 13
తతోదశసహస్రాణినిష్కాణాంపణమాదదే । బలభద్రోఽజయత్తాని రుక్మీద్యూతవిదాంవరః ॥ 14
తతోజహాసస్వనవత్కళిఙ్గాధిపతిర్ద్విజ । దన్తాన్విదర్శయన్మూఢో రుక్మీచాహమనోద్ధతః ॥ 15
అవిద్యోఽయంమయాద్యూతేబలభద్రఃపరాజితః। ముధైవాక్షావలేపాన్ధోయోవమేనేక్షకోవిదాన్॥
దృష్ట్వాకళిఙ్గరాజానంప్రకాశదశనాననమ్ । రుక్మిణంచాపిదుర్వాక్యంకోపంచక్రేహలాయుధః ॥ 17
తతఃకోపపరీతాత్మానిష్కకోటింసమాదదే । గ్లహంజగ్రాహరుక్మీచతదర్థేఽక్షానపాతయత్ ॥ 18
అజయద్బలదేవస్తంప్రాహాహైవ్యజితంమయా । మయేతిరుక్మిప్రాహాహైర్వ్యక్తంజితోభవాన్ ॥
తతోఽట్టహాసంకృత్వాసౌబలోరుక్మిణంజగౌ । ఏవంత్వయాహేద్విజితంవిజితంనమయాకథమ్ ।

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అథాస్తరిక్షే వాగుచ్చైఃప్రాహగమ్భీరనాదినీ । బలదేవస్యతంకోపం వధాయ స్వీయమాత్మనః॥ 21
జితంబలేనధర్మేణ రుక్మిణాభాషితంమృషా । అనుక్త్వాపిచఃకించిత్కృతంభవతికర్మణా ॥ 22
తతోబలస్సముత్థాయకోపసంరక్తలోచనః । జఘానాష్టాపదేనైవ రుక్మిణంసమహాబలః ॥ 23
కళింగరాజంచాదాయవిస్ఫుర న్తంబలాద్బలః । బభఞ్జదన్తాంకుపితోయైఃప్రకాశైర్జహాససః ॥ 24
ఆకృష్యచంపకాస్తమ్బంజాతరూపమయంబలః । జఘానతాంయేతత్పక్షేభూభృతఃకుపితోభృశమ్॥
తతోహాహాకృతంసర్వం పలాయనపరంద్విజ । తద్రాజమండలంభీతం బభూవకుపితేబలే ॥ 26
బలేననిహతందృష్ట్వారుక్మిణంయుధుసూదనః । నోవాచకించిన్నైవ్రీడేయరుక్మిణీబలమోహయాత్ ॥
తతోనిరుద్ధమాదాయకృతదారంద్విజోత్తమ । ద్వారకామాజగామాథయదుచక్రంచ కేశవః ॥ 28

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే అష్టావింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ద్వారవత్యాంస్థితేకృష్ణేశక్రస్త్రిభువనేశ్వరః । ఆజగామాథమైత్రేయ ! మత్తైరావతపృష్ఠగః ॥ 1
ప్రవిశ్యద్వారకాంసోఽథ సమేత్యహరిణాతతః । కథయామాసదైత్యస్య నరకస్యవిచేష్టితమ్ ॥ 2
త్వయానాథేనదేవానాం మనుష్యత్వేఽపిషష్ఠతా । ప్రథమంసవధూనాని నీతానిమధుసూదన ॥3
తపస్వివ్యసనాథాయ సోరిష్టోధేనుస్థా । ప్రవృత్తోయస్థాకేశీ తేసర్వేనిహతాస్త్వయా॥
కంసఃకువలయాపీడోపూతనాబాలఘాతినీ । నాశంనీతాస్త్వయాసర్వేయేఽన్యేజగదుపద్రవాః ॥ 5

యుష్మద్దోర్దణ్డసంభూతపరిత్రాతేజగత్త్రయే ।
యద్వాయజ్ఞాంశసంప్రాప్త్యా తృప్తింయాన్తిదివౌకసః ॥ 6
సోఽహంసాంప్రతమాయాతో యున్నిమిత్తంజనార్దన ।
తచ్ఛ్రుత్వాతత్ప్రతీకారప్రయత్నంకర్తుమర్హసి ॥ 7

భౌమోఽయంనరకోనామ ప్రాగ్జ్యోతిషపురేశ్వరః । కరోతిసర్వభూతానాముపఘాతమరిందమ॥ 8
దేవసిద్ధసురాదీనాం నృపాణాంచజనార్దన । హృత్వాతుసోఽసురఃకన్యా హరుధేనిజమన్దిరే ॥ 9
ఛత్రంయత్సలిలస్రావి తద్ధరేరప్రచేతసః । మన్దరస్యతథాశృఙ్గం హృతవాఞ్మణిపర్వతమ్ ॥ 10
అమృతస్రావిణీదివ్యే మన్మాతుఃకృష్ణ ! కుణ్డలే । జహారసోసురోదిత్యావాఞ్ఛత్త్యైరావతంగజమ్ ॥
మునీంశ్చతపతోవిద్ధ ! మయాతస్యనివేదితమ్ । యదత్రప్రతికర్తవ్యంతత్ప్రయుంక్ష్వమృత్యవేమామ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇతిస్తుత్వాస్మితంకృత్వాభగవాన్దేవకీసుతః । గృహీత్వావాసవంహస్తేసముత్థాపరాసనాత్ ॥
సంచిన్త్యగతమాహూయ గరుడంగగనేచరమ్ ।
సత్యభామాంసమారోప్య యయౌప్రాగ్జ్యోతిషంపురమ్ ॥ 14
ఆరుహ్యైరావతంనాగంశక్రోపిత్రిదివంయయౌ । తతోజగామకృష్ణశ్చశఙ్ఖంద్వారకౌకసామ్ ॥
ప్రాగ్జ్యోతిషపురస్యాసీత్సమన్తాచ్ఛతయోజనమ్ ।
ఆచితామూర్ధనైఃపాశైఃశూరాస్తైర్భూద్విజోత్తమ ॥ 16
తాంచిచ్ఛేదహరిఃపాశాఞ్ఛీఘ్ర్యచక్రంసుదర్శనమ్ । తతోమురస్సముత్తస్థౌతంజఘానచకేశవః ॥
మురస్యతనయాంత్సప్తసహస్రాంస్తాంస్తతోహరిః । చక్రధారాగ్నినిర్దగ్ధాంశ్చకారశలభానివ ॥
హత్వామురంహయగ్రీవం తథాపఞ్చజనంద్విజ! ।
ప్రాగ్జ్యోతిషపురంధీమాంస్త్వరావాంస్తముపాద్రవత్ ॥ 19
నరకేణాస్యతత్రాభూన్మహాన్వైన్యేనసంయుగమ్ ।
కృష్ణస్యయత్రగోవిన్దో జఘ్నేదైత్యాంస్తమహాస్రశః ॥ 20
శస్త్రాస్త్రవర్షంముఞ్చన్తం తంభామంనరకంబలీ ।
ఛిత్వాచక్రంద్విధాచక్రే చక్రీదైతేయచక్రహా ॥ 21
హతేతునరకేభూమిర్గృహీత్వాఽదితికుణ్డలే । ఉపతస్థేజగన్నాథం వాక్యంచేదమథాబ్రవీత్ ॥ 22

పృథివీ ఉవాచ :—

యదావాహముద్ధృతానాథ! త్వయాసూకరమూర్తినా ।
త్వత్స్పర్శసంభవఃపుత్రస్తదాయంమయ్యజాయత ॥ 23
సోఽయంత్వయైవదత్తోమేత్వయైవనిపాతితః । గృహాణకుణ్డలేచేమేపాలయాస్యచసంతతిమ్ ॥ 24
భారావతరణార్థాయమమైవభగవానిమమ్ । అంశేనలోకమాయాతఃప్రసాదసుముఖఃప్రభో ॥25
త్వంకర్తాచవికర్తాచ సంహర్తాప్రభవోఽప్యయః ।
జగత్యంత్వంజగద్రూపస్త్వాయతేఽచ్యుతకింతవ ॥ 26
వ్యాపీవ్యాప్యంక్రియాకర్తా కార్యంచభగవాన్యథా ।
సర్వభూతాత్మభూతస్య స్తుత్యతేతవకింతథా ॥ 27
పరమాత్మాచభూతాత్మాత్వమాత్మాచాప్యయోభవాన్ ॥
యథాతథాస్తుతినాథ! కిమథంతేప్రవర్తతే ॥ 28
ప్రసీదసర్వభూతాత్మన్నరకేణతుయత్కృతమ్। తత్క్షమ్యతామదోషాయుత్వత్సుతస్త్వన్నిపాతితః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేతిచోక్త్వాధరణీంభగవాన్భూతభావనః । రత్నానిసరితావాసాజ్జగ్రాహాముని సత్తమ! ॥ 30
కన్యాపురేసకన్యానాం పోడశాతులవిక్రమః । శతాధికానిదదృశే సహస్రాణిమహామునే ॥ 31
చతుర్దంష్ట్రాగజాంశ్చాగ్ర్యాన్ షట్సహస్రాంశ్చదృష్టవాన్ ।
కామ్భోజానాంతథాఽశ్వానాం నియుతాన్యేకవింశతిమ్ ॥ 32
తాఃకన్యాస్తాం స్తథానాగాంస్తానశ్వాన్ద్వారకాపురీమ్ ।
ప్రాపయామాసగోవిన్దస్సద్యోనరకకింకరైః ॥ 33
దదృశేవాహణంఛత్రం తథైవమణిపర్వతమ్ । ఆరోపయామాసహరిర్గరుడేపతగేశ్వరే ॥ 34
ఆహుకవ్యచస్వయంకృష్ణస్సత్యభామాసహాయవాన్ ।
అదిత్యాఃకుణ్డలేదాతుం జగామత్రిదశాలయమ్ ॥ 35

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే త్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

గరుడోవాహణంఛత్రం తథైవమణిపర్వతమ్ । సభార్యంచహృషీకేశంలీలయైవవహన్యయౌ ॥ 1
తతశ్శఙ్ఖముపాధ్మాసీత్స్వర్గద్వారగతోహరిః। ఉపతస్థుస్తదాదేవాస్సాధ్యాస్సహస్తాజనార్దనమ్ ॥ 2
సదేవైరర్చితఃకృష్ణో దేవమాతురనిర్వేశనమ్ । సితాభ్రశిఖరాకారం ప్రవిశ్యదదృశేఽదితిమ్ ॥ 3
సకాంప్రణమ్యశక్రేణ సహతేకుణ్డలోత్తమే । దదౌనరకనాశంచ శశంసాస్యైజనార్దనః ॥ 4
తతఃప్రీతాజగన్మాతా ధ్రాతారంజగతాంహరిమ్ । తుష్టావాదితిరవ్యగ్రాకృత్వాతత్ప్రవణంమనః ॥

అదితి ఉవాచ :—

నమస్తేపుణ్డరీకాక్షభక్తానామభయంకర । సనాతనాత్మన్సర్వాత్మన్భూతాత్మన్భూతభావన॥ 6
ప్రణీతమనసోబుద్ధేర్దివ్యానాంగుణాత్మక । త్రిగుణాతీతనిర్ద్వన్ద్వశుద్ధసత్త్వహృదిస్థిత ॥ 7
సితిదీర్ఘాదినిశ్శేషకల్పనాపరివర్జిత । జన్మాదిభిరసంస్పృష్టస్వప్నాదిపరివర్జిత ॥ 8
సంధ్యారాత్రిరహోభూమిర్గగనంవాయురమ్బుచ ।
హుతాశనోమనోబుద్ధిర్భూతాదిస్త్వంతథాఽచ్యుత ! ॥ 9
సర్గస్థితివినాశానాంకర్తాకర్తృపతిర్భవాన్ । బ్రహ్మావిష్ణుశివాఖ్యాభిరాత్మమూర్తిభిరీశ్వర॥10

దేవాదైత్యాస్తథాయక్షా రాక్షసాస్సిద్ధపన్నగాః ।
భూతాన్మాణ్డాశ్చపిశాచాశ్చ గన్ధర్వామనుజాస్తథా ॥ 11
పశవశ్చమృగాశ్చైవపతఙ్గాశ్చసరీసృపాః । వృక్షగుల్మలతాబహ్వ్యస్సమస్తాస్తృణజాతయః ॥ 12
స్థూలామధ్యాస్తథాసూక్ష్మాస్సూక్ష్మాతూక్ష్మతరాశ్చయే ।
దేహభేదాభవాఃసర్వే యేకేచిత్పుగణాశ్రయాః ॥ 13
మాయాతవేయమజ్ఞాతపరమార్థాతిమోహినీ।అనాత్మన్యాత్మవిజ్ఞానంయయామూఢోనిరుధ్యతే।
అస్వేస్వమితిభావోఽత్ర యత్పుంసాముపజాయతే ।
అహంమమేతిభావోయత్ ప్రాయేణైవాభిజాయతే ।
సంసారమాతుమాయాయా స్తవైతన్నాథ! చేష్టితమ్ ॥ 15
యైస్స్వధర్మపరైర్నాథ! నరైరారాధితోభవాన్ ।
తేతరన్త్యఖిలామేతాం మాయామాత్మవిముక్తయే ॥ 16
బ్రహ్మాద్యాస్సకలాదేవా మనుష్యాఃపశవస్తథా ।
విష్ణుమాయామహావర్తమోహోన్ధతమసావృతాః ॥ 17
ఆరాధ్యత్వామభీప్సన్తే కామాన్నాత్మభవక్షయమ్ ।
యదేతేపురుషామాయాం నైనేయంభగవంస్తవ ॥ 18
మయాత్వంపుత్రకామిన్యావైరిపక్షజయాయచ । ఆరాధితోనమోఽస్తుయమాయావిలసితంహితత్ ॥
కోపీనాచ్ఛాదనప్రాయావాఞ్ఛాకల్పద్రుమాదపి । జాయతేయదపుణ్యానాంసోపరాధస్స్వదోషజః ॥
తత్ప్రసీదాఖిలజగన్మాయామోహకరావ్యయ । అజ్ఞానంజ్ఞానసద్భావభూతంభూతేశ ! నాశయ ॥ 21
నమస్తేచక్రహస్తాయ శార్ఙ్గహస్తాయతేనమః । నన్దకహస్తాయతేవిష్ణో! శఙ్ఖహస్తాయతేనమః ॥ 22
ఏతత్పశ్యామితేరూపం స్థూలచిహ్నోపలక్షితమ్ । నజానామిపరంయత్తే ప్రసీదపరమేశ్వర ॥ 23

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అదితైర్యవంస్తుతోవిష్ణుఃప్రహస్యాహసురారణిమ్ । మాతాదేవిత్వమస్మాకంప్రసీదవరదాభవ ॥ 24

అదితిరువాచ :—

ఏవమస్తుయథేచ్ఛాతేత్వమశేషైస్సురాసురైః । అజేయఃపురుషవ్యాఘ్రసర్వలోకేభవిష్యసి॥25
తతఃకృష్ణస్యపత్నీచ శక్రేణసహితాఽదితిమ్ । సత్యభామాప్రణమ్యాహ ప్రసీదేతిపునఃపునః ॥ 26

అదితిరువాచ :—

పుత్రప్రసాదాన్నతేసుభ్రు! జరావైరూప్యమేవవా । భవిష్యత్యనవద్యాఙ్గి! సుస్థిరంనవయౌవనమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అదిత్యాతుకృతానుజ్ఞోదేవరాజోజనార్దనమ్ । యథావత్పూజయామాసబహుమానపురస్సరమ్॥

శచీచసత్యభామాయైపారిజాతస్యపుష్పకమ్ । నదదామానుషీంమత్వాస్వయంపుష్పైరలంకృతా॥
తతోదదర్శకృష్ణోఽపిసత్యభామాసహాయవాన్ । దేవోద్యానానివృద్యాని నందనాదీనిసత్తమ॥ 30
దదర్శచనుగన్ధాఢ్యంమఞ్జరీపుఞ్జధారిణమ్ । నిత్యాప్లోదకరంతామ్రబాలపల్లవశోభితమ్ ॥ 31
మత్యమానేఽమృతేజాతంజాతరూపోపమత్వచమ్ । పారిజాతంజగన్నాథఃకేశవఃకేశినూదనః ॥ 32
తతోమపరమప్రీత్యాతరురాజమనుత్తమమ్ । తందృష్ట్వాప్రాహగోవిన్దంసత్యభామాద్విజోత్తమ ॥
కస్మాన్నద్వారకామేష నీయతేకృష్ణ ! పాదపః ॥ 33
యదిచేత్త్వద్వచఃసత్యం త్వమత్యర్థంప్రియేతిమే ।
మద్గేహనిష్కుటార్థాయ తదయంనీయతాంతరుః ॥ 34
నమేజామ్బవతీతాదృగభీష్టానచరుక్మిణీ । సత్యేయథాత్వమిత్యుక్తంత్వయాకృష్ణసకృత్ప్రియమ్॥ 35
సత్యంతత్యదిగోవిన్దనోపచారకృతంమమ । తదస్తుపారిజాతోఽయం మమగేహవిభూషణమ్ ॥ 36
బిభ్రతీపారిజాతస్య కేశపక్షేణమఞ్జరీమ్ । సపత్నీనామహంమధ్యే శోభేయమితికామయే ॥ 37

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తస్సప్రహాస్యానాం పారిజాతంగరుత్మతి। ఆరోపయామాసహరిస్తమూచుర్వనరక్షిణః॥ 38
భోశచీదేవరాజస్య మహిమీతత్పరిగ్రహమ్ । పారిజాతంనగోవిన్ద ! హర్తుమర్హసిపాదపమ్ ॥ 39
ఉత్పన్నోదేవరాజాయదత్తస్సోపిదదౌపునః। మహిప్యైవ్యసుమహాభాగదేవ్యైశచ్యైకుతూహలాత్ ॥
శచీవిభూషణార్థాయదేవైరమృతమన్థనే । ఉత్పాదితోయంనక్షేమీ గృహీత్వైనంగమిష్యసి॥
దేవరాజోముఖప్రేక్షీ యస్యాస్తస్యాఃపరిగ్రహమ్ ।
భూత్యాక్రాన్తార్థయసేక్షేమీ గృహీత్వైనంహరోవ్రజేత్ ॥ 42
అవశ్యమస్యదేవేన్ద్రోనిష్కృతింకృష్ణయాస్యతి । వజ్రోద్యతకరంశక్రమనుయాస్యన్తిచామరాః॥43
తదలంసకలైర్దేవైర్విగ్రహేణతవాచ్యుత ! విపాకకటుయత్కర్మ తన్నశంసన్తిపణ్డితాః ॥ 44

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తైస్తైరువాచైతాన్ సత్యభామాఽతికోపినీ । కాశచీపారిజాతస్య కోవాశక్రస్సురాధిపః ॥ 45
సామాన్యస్సర్వలోకస్య యద్యేషోమృతమన్థనే । సముత్పన్నస్తరుఃకస్మాదేకోగృహ్ణాతివాసవః ॥
యథానుధాయతైర్వేస్తుయథాశీర్వనరక్షిణః । సామాన్యస్సర్వలోకస్యపారిజాతస్తథాద్రుమః॥
భర్తృబాహుమహాగర్వాద్రుణద్ధ్యేనమథోశచి ।
తత్కథ్యతామలంహ్యన్యా సత్యాహారయతిద్రుమమ్ ॥ 48
కథ్యతాంచద్రుతంగత్వాపౌలోమ్యావచనంమమ । సత్యభామావదత్యేతదితిగర్వోద్ధతాశ్రమ్ ।
యదిత్వందయితాభర్తుఃకర్యదివశ్యఃపతిస్తవ । పద్భ్యర్తుమర్హరతోవృక్షంతత్కారయనివారణమ్॥
జానామితేపతింశక్రం జానామిత్రిదశేశ్వరమ్ । పారిజాతంతథాప్యేనమానుషీహారయామితే ॥ 51

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తారక్షిణోగత్వా శచ్యాఃప్రోచుర్యథోదితమ్ ।
శ్రుత్వాచోత్సాహయామాస శచీశక్రంసురాధిపమ్ ॥ 52
తతస్సమస్తదేవానాం సైన్యైర్వృతపరిచ్ఛదైః ।
ప్రయయౌపారిజాతార్థమిన్ద్రోద్యోద్ధుంద్విజోత్తమ! ॥ 53
తతఃపరిఘనిస్త్రింశగదాశూలవరాయుధాః । బభూవుస్త్రిదశాస్సజ్జాస్సక్రేవజ్రకరేస్థితే ॥ 54
తతోనిరీక్ష్యగోవిన్దో నాగరాజోపరిస్థితమ్ । శక్రందేవపరీవారం యుద్ధాయసముపస్థితమ్ ॥ 55
చకారశఙ్ఖనిఘ్నోఽమందిశశ్శబ్దేనపూరయన్ । ముమోచశరసంఘాంశ్చ సహస్రాయుతశస్స్థితాన్ ॥
తతోదిశోనభశ్చైవదృష్ట్వా శరశతైశ్చితమ్ । ముముచుస్త్రిదశాస్సర్వేహ్యస్త్రశస్త్రాణ్యనేకశః ॥
ఏకైకమస్త్రంశతశ్చదేవైర్ముక్తంసహస్రశః । చిచ్ఛేదలీలయైవేశోజగతాంమధుసూదనః ॥ 58
పాశంసలిలరాజస్యసమాకృష్యోరగాశనః ।చకారఖణ్డశశ్చాపం బాలపన్నగదేహవత్ ॥ 59
యమేన ప్రహితందణ్డం గదావిశ్లేషఖణ్డితమ్ ।
పృథివ్యాంపాతయామాస భగవాన్ దేవకీసుతః ॥ 60
శిబికాంచధనేశస్య చక్రేణతిలశోవిభుః । చకారశౌరిరక్తంచ దృష్టిదృష్టప్రతేజసమ్ ॥ 61
నీతోగ్నిశీతతాంబాణైర్ద్రావితావరుణోదిశః । చక్రవిచ్ఛిన్నశూలాగ్రాహ్రదాభువినిపాతితాః॥ 62
సాధ్యావిశ్వేఽథమరుతో గన్ధర్వాశ్చైవసాయకైః ।
శార్ఙ్గిణాప్రేరితైరస్తా వ్యోమ్నిశాల్మలితూలవత్ ॥ 63
గరుత్మానపితుర్ణేనపక్షాభ్యాంచనఖాఙ్కురైః । భక్షయంస్తాడయన్ దేవాన్దారయంశ్చచచారవై ॥
తతశ్శరసహస్రేణ దేవేన్ద్రిమధుసూదనౌ । పరస్పరంవవర్షాతే ధారాభిరివతోయదౌ ॥ 65
ఐరావతేనగరుడో యయుధేతత్రసంకులే । దేవైస్సమస్తైర్యయుధే శక్రేణచజనార్దనః ॥ 66
ఛిన్నేష్వశేషబాణేషు శస్త్రేష్వస్త్రేషుచత్వరన్ ।
జగ్రాహవాసవోవజ్రం కృష్ణశ్చక్రంసుదర్శనమ్ ॥ 67
తతోహాహాకృతంసర్వంత్రైలోక్యంద్విజసత్తమ! । వజ్రచక్రకరౌదృష్ట్వా దేవరాజజనార్దనౌ ॥ 68
ఓ ప్తంవజ్రముథేన్ద్రోణజగ్రాహభగవాన్హరిః । నముమోచతదాచక్రంశక్రంతిష్ఠేతిచాబ్రవీత్ ॥ 69
ప్రణష్టవజ్రందేవేన్ద్రంగరుడఉతవాహనమ్ । సత్యభామాఽబ్రవీద్వీరం పలాయనపరాయణమ్॥ 70
త్రైలోక్యేశ! నతేయుక్తంశచీభర్తుఃపలాయనమ్ । పారిజాతప్రగాభోగాత్వాముపస్థాస్యతేశచీ॥71
ఈదృశందేవరాజ్యంతేపారిజాతప్రసూర్జ్వలామ్।అపశ్యతోయథాపూర్వంప్రణయాద్భగవాంశ్చీమ్॥
అలంశక్రప్రయాసేనవ్రీడాంగన్తుమహసి । నీయతాంపారిజాతోయందేవాస్సన్తుగతవ్యథాః ॥
పతిగర్వాపలేపేన బహుమానపురస్సరమ్ । నదదర్శగృహంయాతాముపచారేణమాంశచీ ॥ 74
త్రైలోక్యాదసురుచిత్తాహం స్వభర్తృశ్లాఘనాపరా । తతఃకృతవతీశక్র! భవతాసహవిగ్రహమ్॥75
తదలంపారిజాతేన పరస్వేనహృతేనమే । రూపేణగర్వితాసాతు భర్త్రాశ్రీనగర్వితా । 76

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోవై నివవృతే దేవరాజ స్తయాద్విజ । ప్రాహహైనామలంచణ్డి సఖ్యుఃఖేదోక్తివి స్తరైః ॥ 77

ఇన్ద్రో ఉవాచ :—

నచాపిసగఁసంహారస్థితికర్తాఽఖిలస్యయః । జితస్య తేనమేప్రీతా జాయతేవిశ్వరూపిణా ॥ 78
యస్మాజ్జగత్సకలమేతదనాదిమధ్యాద్యస్మిఁయతశ్చనభవిష్యతిసర్వభూతాత్ ।
తేనోద్భవప్రళయపాలనకారణేన ప్రీతాకథంభవతిదేవినిరాకృతస్య ॥ 79
సకలభువనసూతిమూఁతిరల్పాల్పసూఁక్ష్మావిదితసకలవేద్యైర్జ్ఞాయతేయస్యనాన్యైః
తమజమకృతమీశంశాశ్వతంస్వేచ్ఛయైనంజగదుపకృతిమర్త్యంకోవిజేతుంసమర్థఃకః ॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సంస్తుతోభగవానిత్థం దేవరాజేనకేశవః । ప్రహస్యభావగమ్భీరమువాచేన్ద్రంద్విజోత్తమ ! ॥ 1

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ :—

దేవరాజోభవానిన్ద్రోవయంమర్త్యాజగత్పతే । ఋత్వ్యంభవత్వైవేదమపరాధకృతంమమ ॥ 2
పారిజాతతరుశ్చాయంనీయతామిచ్ఛాస్వదమ్।గృహీతోయంమయాశక్ర!సత్యావచనకారణాత్ ॥
వజ్రంచేదంగృహాణత్వంయదత్రప్రహితంత్వయా । తవైవైతత్ప్రహరణం శక్ర ! వైరివిదారణమ్ ॥

ఇన్ద్రో ఉవాచ :—

విమోహయసిమామీశ మత్తోఽహమితికింవదఁ ।
జానీమస్త్వాంభగవతో నతుమూఢ్మవిదోవయమ్ ॥ 5
యోసిసోసిజగత్త్రాణప్రవృత్తోనాథ ! సంస్థితః। జగతశ్శల్యనిమ్మఁలంకరోష్యసురసూదన ! ॥ 6
నీయతాంపారిజాతోఽయం కృష్ణ ! ద్వారవతీంపురీమ్ ।
మర్త్యలోకేత్వయాయుక్తో నాయంసంస్థాస్యతేభువి ॥ 7
జీవదేవజగన్నాథ ! కృష్ణవిష్ణోమహాభుజ ! । శఙ్ఖచక్రగదాపాణే ఋమస్వైతద్వ్యతిక్రమమ్ ॥ 8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తథేత్యుక్త్వాచదేవేన్ద్రోమాజగామభువంహరిః । ప్రగృహ్యసిద్ధగన్ధర్వై ర్వ్యస్తూయమానస్సురర్షిభిః ॥ 9
తతశ్శంఖముపాధ్మాయద్వారకోపరిసంస్థితః । హర్షముత్పాదయామాసద్వారకావాసినాంద్విజ ॥

అవతీర్యాథగరుడాత్సత్యభామాసహాయవాన్ । నిష్కణ్టకంస్థాపయామాసపారిజాతంమహాతరుమ్ ॥
యమభ్యేత్యజనస్సర్వోజాతిం స్మరతిపూర్వకీమ్ । నాస్యతేయస్వపుష్పస్థగన్ధేనోర్వ్యతిరోజనమ్ ॥ 12
తతస్తేయాదవాస్సర్వేదేవబన్ధానమానుషాన్ । దదృశుఃపాదపేతస్మిన్కుర్వన్తోముఖదర్శనమ్॥ 13
కింకరైస్సముపానీతంహస్త్యశ్వాదితతోధనమ్ । విభజ్యప్రదదాకృష్ణోబాన్ధవానాంమహామతిః॥ 14
కన్యాశ్చకృష్ణోజగ్రాహ నరకస్యపరిగ్రహాన్ ॥ 15
తతఃకాలేశుభేప్రాప్తఉపయేమేజనార్దనః । తాఃకన్యానరకేణాసంత్సర్వతోయాస్సమాహృతాః॥
ఏకస్మిన్నేవగోవిన్దఃకాలే తాసాంమహామునే । జగ్రాహవిధివత్పాణీన్ పృథగ్దేహేషుధర్మతః॥ 17
షోడశస్త్రీసహస్రాణి శతమేకంతతోఽధికమ్ । తావన్తిచక్రేరూపాణి భగవాన్మధుసూదనః॥18
ఏకైకమేవతాఃకన్యా మేనిరేమధుసూదనమ్ । మమైవపాణిగ్రహణం మైత్రేయ ! కృతవానితి ॥ 19
నిశాసుచజగత్సృష్టాతానాంగేహేషుకేశవః । ఉవాసవిప్ర ! సర్వాసాం విశ్వరూపధరోహరిః ॥ 20

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమాంశే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ప్రద్యుమ్నాద్యాహరేఃపుత్రా రుక్మిణ్యాంకథితాస్తవ ।
భానుభామరికాద్యాంశ్చ సత్యభామావ్యజాయత ॥ 1
దీప్తిమత్తామ్రపక్షాద్యా రోహిణ్యాంకథితాహరేః ।
బభూవుర్జామ్బవత్యాంచ సామ్బాద్యాబాహుశాలినః ॥ 2
తనయాభద్రవిన్దాద్యా నాగ్నజిత్యాంమహాబలాః ।
సంగ్రామజిత్ప్రధానాస్తు శైబ్యాయాంచహరేస్సుతాః ॥ 3
వృకాద్యాశ్చసుతామాద్র্యాం గాత్రవత్ప్రముఖాస్సుతాః ।
అవాపలక్ష్మణాపుత్రాః కాళిన్ద్యాశ్చశ్రుతాదయః ॥ 4
అన్యాసాంచైవభార్యాణాంసముత్పన్నానిచక్రిణః । అష్టాయుతానిపుత్రాణాంసహస్రాణిశతంతథా॥
ప్రద్యుమ్నఃప్రథమస్తేషాంసర్వేషాంహరుక్మిణీసుతః ।
ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధోఽభూద్వజ్రస్తస్మాదజాయత ॥ 6
అనిరుద్ధోరణేరుద్ధోబలేఃపౌత్రీంమహాబలః । ఉషాంబాణస్యతనయాముపయేమేద్విజోత్తమ ॥ 7
యత్రయుద్ధమభూద్ఘోరం హరిశంకరయోరుతమ్ ।
భిన్నంసహస్రంబాహూనాం యత్రబాణస్యచక్రిణా ॥ 8

మైత్రేయ ఉవాచ :—

కథంయుద్ధమభూద్బ్రహ్మన్నుషాహేశ్వరకృష్ణయోః ।
కథంచ్ఛయంచబాణస్య బాహూనాంకృతవాన్హరిః ॥ 9
ఏతత్సర్వంమహాభాగ ! మమాఖ్యాతుంత్వమర్హసి ।
మహత్కౌతూహలంజాతం కథాంశ్రోతుమిమాంహరేః ॥ 10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఉషాబాణసుతావిప్ర ! పార్వతీసహశంభునా ।
క్రీడన్తీమువలక్ష్యోచ్చైఃస్పృహాంచక్రేతదాశ్రయామ్ ॥ 11
తతస్సకలచిత్తజ్ఞా గౌరీతామాహభామినీమ్ । అలమత్యర్థతాపేన భర్తాత్వమిరంస్యసే ॥ 12
ఇత్యుక్తాసాతయాచక్రే కదేతిమతిమాత్మనః । కోవాభర్తామమేత్యాహ పునస్తామాహపార్వతీ॥

పార్వత్యువాచ :—

వైశాఖశుక్లద్వాదశ్యాం స్వప్నేయోభిభవంతవ । కరిష్యతిసతేభర్తా రాజపుత్రిభవిష్యతి ॥ 14

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తస్యాంతిథావుషాస్వప్నేయథాదేవ్యాసమీరితమ్ । తథైవాభిభవంచక్రేకశ్చిద్రాగంచతత్రసా ॥
తతఃప్రబుద్ధాపురుషమపశ్యన్తీసముత్సుకా । క్వగతోసీతినిర్లజ్జా మైత్రేయోక్తవతీసఖీమ్ ॥ 16
బాణస్యమన్త్రీకుమ్భాణ్డః చిత్రరేఖాచతత్సుతా ।
తస్యాస్సఖ్యభవత్సాచ ప్రాహకోఽయంత్వయోచ్యతే ॥ 17
యదాలజ్జాకులానాసైకథయామాససాసఖీ । తదావిశ్వాసమానీయసర్వమేవాభ్యవాదయత్ ॥
విదితార్థాంతుతామాహ పునశ్చోషాయుధోదితమ్ ।
దేవ్యాతథైవత్వాప్తౌ యోహ్యుపాయఃకురుష్వతమ్ ॥ 19

చిత్రలేఖోవాచ :—

దుర్విజ్ఞేయమిదంవక్తుంప్రాప్తంవాపినశక్యతే । తథాపికించిత్కర్తవ్యముపకారంప్రియేతవ ॥ 20
సప్తాష్టదినపర్యన్తం తావత్కాలఃప్రతీక్ష్యతామ్ ।
ఇత్యుక్త్వాభ్యన్తరంగత్వా ఉషాయంతమథాకరోత్ ॥ 21

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతఃపటేసురాదైత్యాన్ గన్ధర్వాంశ్చప్రధానతః ।
మనుష్యాంశ్చవిలిఖ్యాసౌ చిత్రలేఖావ్యదర్శయత్ ॥ 22
అథాస్యసాతుగన్ధర్వాన్ స్తథోరగసురాసురాన్ । మనుష్యేషుతదాదృష్ట్వాతేష్వప్యన్ధకవృష్ణిషు ॥ 23

కృష్ణరామావిలోక్యాసీత్సభ్రూభఙ్గజడేవసా। ప్రద్యుమ్నదర్శనేవ్రీడాదృష్టింనిన్యేన్యతోద్విజ॥
దృష్టమాత్రేతతఃకాన్తేప్రద్యుమ్నతనయేద్విజ। దృష్ట్వాత్యర్థవిలాసిన్యాలజ్జాత్యాపినిరాకృతా॥
సోయంసోయమితీత్యుక్తేయాసాయోగగామినీ। చిత్రలేఖాబ్రవీదేనాముషాంబాణసుతాంతదా॥

చిత్రలేఖోవాచ :—

అయంకృష్ణస్యపౌత్రస్తేభర్తాదేవ్యాప్రసాదితః। అనిరుద్ధఇతిఖ్యాతఃప్రఖ్యాతఃప్రియదర్శనః॥27
ప్రాప్నోషియదిభర్తారమిమంప్రాప్తంత్వయాఽఖిలమ్।
దుష్ప్రవేశాపురీపూర్వంద్వారకాకృష్ణపాలితా॥ 28
తథాపియత్నాద్భర్తారమానయిష్యామితేసఖి। రహస్యమేతద్వక్తవ్యంనకస్యచిదపిత్వయా॥ 29
అచిరాదాగమిష్యామిసహస్వవిరహంమమ। యయాద్వారవతీంచోషాంసమాశ్వాస్యతతస్సఖీమ్॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

బాణోఽపిప్రణిపత్యాగ్రే మైత్రేయామాత్రిలోచనమ్।
దేవ! బాహుసహస్రేణ నిర్విణ్ణోఽస్మ్యహంవినా॥ 1
కశ్చిన్మమైషాంబాహూనాంసాఫల్యజననోరణః। భవిష్యతివినాయుద్ధంభారాయుమమకింభుజైః॥ 2

శంకర ఉవాచ :—

మయూరధ్వజభఙ్గస్తేయదాబాణ! భవిష్యతి। పిశితాశిజనానన్దంప్రాప్స్యసేత్వంతదారణమ్॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతఃప్రమణ్యవరదంశంభుమభ్యగతోగృహమ్।
సభగ్నంధ్వజమాలోక్య హృష్టోహృష్టంపునర్యయౌ॥ 4
ఏతస్మిన్నేవకాలేతు యోగవిద్యాబలేనతమ్। అనిరుద్ధమథానీయ చిత్రలేఖావరాప్సరాః॥ 5
కన్యాన్తఃపురమధ్యస్థంరమమాణంసహోషయా। ఏష్టాయరక్షిణోగత్వాశశంసుర్దైత్యభూపతేః॥
వ్యాదిష్టంకింకరాణాంతు సైన్యంతేనమహాత్మనా। జఘ్నుఃపరిఘంఘోరమాదాయపరవీరహా॥ 7
హతేషుతేషుబాణోఽపి రథస్థస్తద్వధోద్యతః। యుధ్యమానోయథాశక్తి యదుపీరేణనిర్జితః॥ 8
మాయయాయుయుధేతేన సతిదామ్నిచోదితః। తతస్తంపన్నగాస్త్రేణ బబన్ధయదునన్దనమ్॥ 9
ద్వారవత్యాంస్థితోఽసావనిరుద్ధోతిజల్పతామ్। యదూనామాచచక్షేతంబద్ధంబాణేననారదః॥
తంశోణితపురంనీతంశ్రుత్వావిద్యావిదగ్ధయా। యోషితాప్రత్యయంజగ్ముర్యాదవానామరైరితి॥11

తతోగరుడమాహూయ స్మృతమాత్రాగతంహరిః ।
బలప్రద్యుమ్నసహితో బాణస్యప్రయయౌపురీమ్ ॥ 12
పురప్రవేశేప్రమథైర్యుద్ధమాసీన్మహాత్మనః ।
యయౌ బాణపురాభ్యాశం నీత్వాతాగసంయుయంహరిః ॥ 13
తతస్త్రిపాదస్త్రిశిరాజ్వరోమాహేశ్వరోమహాన్ । బాణరక్షార్థమభ్యేత్యయుయుధేశార్ఙ్గధన్వనా॥
తద్భస్మస్పర్శసంభూతతాపఃకృష్ణాఙ్గసంగమాత్ । అవాపబలదేవోపి శమమామీలితేక్షణః ॥ 15
తతస్సయుధ్యమానస్తు సహదేవేనశాఙ్గిణా । వైష్ణవేనజ్వరేణాశు కృష్ణదేహాన్నిరాకృతః ॥ 16
నారాయణభుజాభూతపరిపీడనవిహ్వలమ్ । తంవీక్ష్యోక్షమ్యతామస్యేత్యాహదేవఃపితామహః ॥ 17
తతశ్చాహాస్తమేవేతి ప్రోక్తాస్తంవైష్ణవంజ్వరమ్ । ఆత్మన్యేవలయంనిన్యేభగవాన్మధుసూదనః ॥

జ్వర ఉవాచ :—

మమత్వయాసమంయుద్ధం యేస్మరిష్యన్తిమానవాః ।
విజ్వరాస్తేభవిష్యన్తీత్యుక్త్వాచైనంయయౌజ్వరః ॥ 19
తతోఽగ్నిర్భగవాన్పఞ్చ జిత్వానీత్వాతథాహయమ్ ।
దానవానాంబలంకృష్ణశ్చూర్ణయామాసలీలయా ॥ 20
తతస్సమస్తసైన్యైతేయానాంబలేన్సుతః । యుయుధేశంకరశ్చైవకార్తికేయశ్చశౌరిణా॥ 21
హరిశంకరయోర్యుద్ధమతీవాసీత్సుదారుణమ్ । చుక్షుభుస్సకలాలోకాశ్శస్త్రాస్త్రాంశుప్రతాపితాః॥ 22
ప్రళయోఽయమశేషస్య జగతోనూనమాగతః । మేనిరేత్రిదశాస్తత్ర వర్తమానేమహారణే ॥23
బృమ్భకాస్త్రేణగోవిన్దోజృమ్భయామాసశంకరమ్ । తతఃప్రణేశుర్దైతేయాఃప్రమథాశ్చసమంతతః॥
బృంభాభిభూతస్తుహరోరథోపస్థఉపావిశత్ । నశశాకతతోయోద్ధుంకృష్ణేనాక్లిష్టకర్మణా ॥ 25
గరుడక్షతవాహశ్చప్రద్యుమ్నాస్త్రేణపీడితః । కృష్ణహుంకారనిర్ధూతశక్తిశ్చాపయయౌగుహః॥
బృంభితేశంకరేనాస్త్రైర్దైత్యసైన్యేగుహేజితే । నీతేప్రమథసైన్యేచసంక్షయంశార్ఙ్గధన్వనా ॥ 27
నన్దినాసంగృహీతాశ్వమధిరూఢోమహారథమ్ ।
బాణస్తత్రాయయౌయోద్ధుం కృష్ణకార్ష్ణిబలైస్సహ ॥ 28
బలభద్రోమహావీర్యో బాణసైన్యమనేకధా । విద్రావ్యబాణైఃప్రబ్రహ్మన్యధమత్తశ్చాపలాయత। 29
ఆకృష్యలాఙ్గలాగ్రేణముసలేనాశుతాడితమ్ । బలంబలేనదదృశే బాణోబాణైశ్చచక్రిణా ॥ 30
తతఃకృష్ణేనబాణస్య యుద్ధమాసీత్సుదారుణమ్ ॥ 31
సమస్తతోరిపూన్దీప్తాన్ కాయత్రాణవిభేదినః ।
కృష్ణశ్చిచ్ఛేదబాణైస్తాన్ బాణైనప్రహితాన్శితాన్ ॥
విద్రావ్యకేశవంబాణో బాణంవిద్ధచక్రిధృత్ ॥ 32

ముముచాతేతథాఽస్త్రాణి బాణకృష్ణోగిరియా । పరస్పరఞ్తికశా లాఘవాదనిశంద్విజ ! । 33
భిద్యమానేష్వశేషేషు రేష్వస్త్రే చసీదతి । ప్రాచుర్యేణతతోబాణంహన్తుంచక్రేహరిమనః ॥ 34
తతోర్కశతసంఘాత తేజసాసదృశద్యుతి । జగ్రాహాదైత్యచక్రారిహరిశ్చక్రంసుదర్శనమ్ ॥ 35
ముఞ్చతోబాణనాశాయ తతశ్చక్రమధుద్విషః ।
నగ్నాదైతేయవిద్యాఽభూత్కోటరీపురతోహరేః ॥ 36
తామగ్రతోహరిదృష్ట్వా మీలితాక్షస్సదర్శనమ్ ।
ముమోచబాణముద్దిశ్య శేత్తుంబాహువనంరిపోః ॥ 37
క్రమేణతత్తుబాహూనాం బాణస్యాన్యతచోదితమ్ ।
ఛేదంచక్రేఽసురాపాస్తశస్త్రాఘట్టపణాదృతమ్ ॥ 38
ఛిన్నేబాహువనేతత్తుకరస్థంమధునూదనః । ముముక్షుర్బాణనాశాయ విజ్ఞాతస్త్రిపురద్విషా ॥ 39
సముపేత్యాహగోవిన్దం సామపూర్వముమాపతిః ।
విలోక్యబాణందోర్దణ్డచ్ఛేదాసృక్స్రావవర్షిణమ్ ॥ 40

శంకర ఉవాచ :—

కృష్ణకృష్ణజగన్నాథ ! జానేత్వాంపురుషోత్తమమ్ । పరేశంపరమాత్మానమనాదినిధనంహరిమ్॥ 41
దేవతిర్యఙ్మనుష్యేషు శరీరగ్రహణాత్మికా । లీలేయంసర్వభూతస్య తవచేష్టోపలక్షణా ॥ 42
తత్ప్రసీదాభయందత్తం బాణస్యాస్యమయాప్రభో ! ।
తత్త్వయానానృతంకార్యం యన్మయావ్యాహృతంవచః ॥ 43
అస్మత్సంశ్రయదృప్తోఽయం నాపరాధీతవాచ్యుత ! ।
మయాదత్తవరోదైత్య స్తతస్తంక్షమయాఽమ్యహమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తఃప్రాహగోవిన్దశ్శూలపాణిముమాపతిమ్ ।
ప్రసన్నవదనోభూత్వా గతామర్షోఽసురంప్రతి ॥ 45
యుష్మద్దత్తవరోబాణోజీవతామేషశంకర ! । త్వద్వాక్యగౌరవాదేతన్మయాచక్రంనివర్తితమ్॥ 46
త్వయాయదభయందత్తంతద్దత్తమఖిలంమయా । మత్తోవిభిన్నమాత్మానంద్రష్టుమర్హసిశంకర ॥
యోఽహంసర్వంజగచ్చేదంసదేవాసురమానుషమ్ ।
మత్తోనాన్యదశేషం యత్తత్త్వంజ్ఞాతుమిహార్హసి ॥ 48
అవిద్యామోహితాత్మానఃపురుషాభిన్నదర్శనాః । వదన్తిభేదంపశ్యన్తిచావయోర్నాన్తరంహర! ॥ 49
ప్రసాదోఽహంగమిష్యామి త్వంగచ్ఛవృషభధ్వజ ! ॥ 50

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వా ప్రయయౌ కృష్ణఃప్రాద్యుమ్నిర్యత్రతిష్ఠతి । తద్బన్ధభణినోనేనుగ్రహుడానిలపోథితాః ॥ 51
తతోనిరుద్ధమారోప్యనపత్నీకంగహుత్మతి । ఆజగ్ముర్ద్వారకాంరామకాష్ణిదామోదరాఃపురీమ్ ॥
పుత్రపౌత్రైఃపరివృత స్తత్ర శేమేజనార్దనః । దేవిభిస్తతంవిప్ర ! భూభారతరణేచ్ఛయా ॥ 58

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

మైత్రేయ ఉవాచ :—

చక్రేకర్మమహచ్ఛారిబ్రాణోమానుషీంతనుమ్ ।
జిగాయశక్రంశర్వంచ సర్వాన్దేవాంశ్చలీలయా ॥ 1
యచ్చాన్యదకరోత్కర్మ దివ్యచేష్టావిభూతకృత్ ॥
తత్కథ్యతాంమహాభాగ ! పరంకౌతూహలంహిమే ॥ 2

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఽదతోమమవిప్రర్షేబ్రూయతామిదమాదరాత్ । నరావతారేకృష్ణేనదగ్ధావారాణసీయథా ॥ 3
పౌణ్డ్రకోవాసుదేవస్తువాసుదేవోభవద్భువి । అవతీర్ణస్త్వమిత్యుక్తోజనైరజ్ఞానమోహితైః ॥ 4
సమేనేవాసుదేవోఽహమవతీర్ణోమహీతలే । నష్టస్మృతిస్తతస్సర్వం విష్ణుచిహ్నమచీకరత్ ॥ 5
దూతంచప్రేషయామాస కృష్ణాయసుమహాత్మనే ।
త్వక్త్వాచక్రాదికంచిహ్నం మదీయంనామచాత్మనః ॥ 6
వాసుదేవాత్మకంమూఢ!త్యక్త్వాసర్వమశేషతః । ఆత్మనోజీవితార్థాయతతోమేప్రణతింవ్రజ॥ 7
ఇత్యుక్తస్సంప్రహాస్యైనం దూతంప్రాహజనార్దనః ।
నిజచిహ్నమహంచక్రం సముత్సృజ్యేత్వయీతివై ॥ 8
వాచ్యశ్చపౌణ్డ్రకోగత్వా త్వయాదూత ! వచోమమ ।
జ్ఞాత స్త్వద్వాక్యసద్భావో యత్కార్యంతద్విధీయతామ్ ॥ 9
గృహీతచిహ్నవేషోహమాగమిష్యామితేపురమ్। ఉత్సృజ్యామిచతచ్చక్రంనిజచిహ్నమసంశయమ్॥
ఆజ్ఞాపూర్వఞ్చయదిదమాగచ్ఛేతిత్వయోదితమ్ ।
సంపాదయిష్యేశ్వస్తుభ్యం సమాగమ్యావిలమ్బితమ్ ॥ 11
శరణంతేసమభ్యేత్యకథాస్మిన్నృపతేతథా । యథాత్వత్తోభయంభూయోనమేకించిద్భవిష్యతి॥ 12

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తేపగతేదూతేసంస్మృత్యాభ్యాగతంహరిః। గరుత్మన్తమథాహూయత్వరితస్తత్పురంయయౌ॥
తతస్తుకేశవోద్యానంశ్రుత్వాకాశీపతిస్తదా । సర్వసైన్యపరీవారఃపాణ్డిగ్రాహఉపాయయౌ॥ 14
తతోబలేనమహతా కాశీరాజబలేనచ । పౌణ్డ్రికోవాసుదేవోఽసౌకేశవాభిముఖంయయౌ ॥ 15
తందదర్శహరిర్దూరాదురారస్యన్దనేస్థితమ్ ।
చక్రహస్తంగదాశార్ఙ్గం భాహుంపాణిగతాంబుజమ్ ॥ 16
స్రగ్ధరంపీతవసనం సుపర్ణరచితధ్వజమ్ । వక్షస్థలేకృతంచాస్య శ్రీవత్సందదృశేహరిః ॥ 17
కిరీటకుణ్డలధరం నానారత్నోపశోభితమ్ । తందృష్ట్వాభావగమ్భీరం జహాసగరుడధ్వజః ॥ 18
యుయుధేచబలేనాస్యహస్త్యశ్వబలినాద్విజ । నిస్త్రింశాసిగదాశూలశక్తికాముకశాలినా॥ 19
క్షణేనశార్ఙ్గనిర్ముక్తైశ్శరైరరివిదారణైః । గదాచక్రనిపాతైశ్చ సూదయామాసతద్బలమ్ ॥ 20
కాశీరాజబలంసైవంహన్యమానంనిరీక్ష్యతు । ఉవాచపౌణ్డ్రకంమూఢమాత్మనిహ్నోపలక్షితమ్॥

శ్రీభగవానువాచ :—

పౌణ్డ్రికోక్తంత్వయాయత్తు దూతవక్త్రేణమాంప్రతి ।
సముత్సృజేతిచిహ్నాని తత్తేసంపాదయామ్యహమ్ ॥ 22
చక్రమేతత్సముత్సృష్టంగదేయంతేవిసర్జితా।గరుత్మానేషచోత్సృష్టస్సమారోహతుతేధ్వజమ్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుచ్చార్యవిముక్తేనచక్రేణాసావిదారితః । పాతితోగదయాభగ్నోధ్వజశ్చాస్యగరుత్మతా ॥ 24
తతోహాహాకృతేలోకే కాశీపుర్యధిపోబలీ । యయుధేవాసుదేవేన మిత్రస్యాపచితేస్థితః ॥ 25
తతశ్శార్ఙ్గధనుర్ముక్తైశ్శితైస్తస్యశిరశ్శరైః । కాశీపుర్యాంసచిక్షేపకుర్వల్లోకస్యవిస్మయమ్॥
హత్వాతంపౌణ్డ్రికంశౌరిః కాశీరాజంచసానుగమ్ ।
పునర్ద్వారవతీంప్రాప్తో రేమేస్వర్గగతోయథా ॥ 27
తచ్ఛిరఃపతితంతత్ర దృష్ట్వాకాశీపతేఃపురే । జనఃకిమేతదిత్యాహ ఛిన్నంకేనేతివిస్మితః ॥ 28
జ్ఞాత్వాతంవాసుదేవేన హతంతస్యసుతస్తతః । పురోహితేనసహితస్తోమయామాసశంకరమ్ ॥ 29
అవిముక్తేమహాక్షేత్రే తోషితస్తేనశంకరః । వరంవృణీష్వేతితదాతంప్రోవాచనృపాత్మజమ్ ॥ 30
సవవ్రేభగవద్భక్త్యాపితృహన్తువధాయమే । సముత్తిష్ఠతుకృష్ణస్యత్వత్ప్రసాదాన్మహేశ్వర॥ 31

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంభవిష్యతీత్యుక్తేదక్షిణాగ్నేరనన్తరమ్ । మహాకృత్యాసముత్తస్థౌ తస్యైవాత్మవినాశనీ ॥ 32
తతోజ్వాలాకరాళాస్యాజ్వలత్కేశకపాలికా । కృష్ణకృష్ణేతికుపితాకృత్యాద్వారవతీంయయౌ॥ 33

తామవేక్ష్యజనస్త్రాసాద్విచలల్లోచనోమునే । యయౌశరణ్యంజగతాంశరణంమధుసూదనమ్ ॥ 34
కాశీరాజసుతేసేయమారాధ్యవృషధ్వజమ్ । ఉత్పాదితామహాకృత్యేత్యవగమ్యాథచక్రిణా ॥ 35
జహికృత్యామిమాముగ్రాంవహ్నిజ్వాలాజటాలకామ్। చక్రముత్సృష్టమున్మేషక్రీడాగత్తేనలీలయా॥
తదగ్నిమాలాజటిలజ్వాలోద్గారాతిభీషణామ్ । కృత్యామనుజగామాశువిష్ణుచక్రంసుదర్శనమ్॥ 37
చక్రప్రతాపనిర్దగ్ధా కృత్యామాహేశ్వరీతదా । ననాశవేగినీవేగాత్తదప్యనుజగామతామ్ ॥ 38
కృత్యావారాణసీమేవ ప్రవివేశత్వరాన్వితా । విష్ణుచక్రప్రతిహతప్రభావామునిసత్తమ ! ॥ 39
తతఃకాశీబలంభూరిప్రమథానాంతథాబలమ్ । గమస్తశస్త్రాస్త్రయుతంచక్రస్యాభిముఖంయయౌ॥ 40

శస్త్రాస్త్రమోఘచతురం దగ్ధ్వాతద్బలమోజసా ।
కృత్యాగ్నిభూతమశేషాంతాం తదావారాణసీంపురీమ్ ॥ 41
సభూభృద్భృత్యపౌరాంతు సాశ్వమాతఙ్గమానవామ్ ।
ఆశేషగోష్ఠగోశాంతాం దుర్నిరీక్ష్యాంసురైరపి ॥ 42
జ్వాలాపరిష్కృతాశేషగృహప్రాకారచత్వరామ్ । పదాహతద్ధరేశ్చక్రంసకలామేవతాంపురీమ్॥43
అక్షీణామమమత్యుగ్రం సాధ్యసాధనసంకల్పమ్ ।
తచ్చక్రంప్రస్ఫురద్దీప్తి విష్ణోరభ్యయయౌకరమ్ ॥ 44

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ:—

భూయఏవాహమిచ్ఛామి బలభద్రస్యధీమతః ।
శ్రోతుంపరాక్రమంబ్రహ్మన్ తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 1
యమునాకర్షణాదీనిశ్రుతానిభగవన్మయా । తత్కథ్యతాంమహాభాగయదన్యత్కృతవాన్బలః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయశ్రూయతాంకర్మ యద్రామేణాభవత్కృతమ్ ।
అనన్తేనాప్రమేయేన శేషేణధరణీధృతా ॥ 3
సుయోధనస్యతనయాంస్వయంవరకృతక్షణామ్ । బలాదాదత్తవాన్వీరస్సామ్బాజామ్బవతీసుతః ॥
తతఃక్రుద్ధామహావీర్యాఃకర్ణదుర్యోధనాదయః । భీష్మద్రోణాదయశ్చైనంబబన్ధుర్వ్యధినిర్జితమ్ ॥

తచ్ఛ్రుత్వాయాదవాస్సర్వే క్రోధందుర్యోధనాదిషు ।
మైత్రేయ ! చక్రుఃకృష్ణశ్చ తాన్నిహన్తుంమనోదధమ్ ॥ 6

తాన్నివార్యబలఃప్రాహ మదలోలకలాక్షరమ్ ।
మోక్ష్యన్తి తేమద్వచనాద్యాస్యామ్యగోహింకారవాన్ ॥ 7

శ్రీపరాశర ఉవాచ:—

బలదేవస్తతోదృష్ట్వానగరంనాగసాహ్వయమ్ । బాహ్యోపవనమధ్యేభూన్నివేశచతుష్పథమ్ ॥ 8
బలమాగతమాజ్ఞాయ భూపాదుర్యోధనాదయః ।
గామఘ్న్యాముదకంచైవ రామాయప్రహ్వ వేదయన్ ॥ 9
గృహీత్వావిధివత్పూర్వం తతస్తానాహకారవాన్ । ఆజ్ఞాపయత్యుగ్రసేనస్మామ్బమాశువిముఞ్చత॥ 10
తత స్తద్వచనంశ్రుత్వాభీష్మద్రోణాదయోనృపాఃకిణఃదుర్యోధనాద్యాశ్చుక్రుధుర్ద్విజసత్తమ॥
ఊచుశ్చకుపితాస్సర్వే బాహ్లీకాద్యాశ్చకౌరవాః ।
అరాజ్యార్హంయదోర్వంశమవేహ్యముసలాయుధ ॥ 12
భోభోకిమేతద్భవతా బలభద్రోనితంవచః । ఆజ్ఞాంగృహ్ణులోష్ఠానాం యాదవఃకఃప్రదాస్యతి ॥ 13
ఉగ్రసేనోఽపియద్యాజ్ఞాం కౌరవాణాంప్రదాస్యతి ।
తదలంపాణ్డవైశ్చత్రైర్నృపయోగైర్వివాడమిశ్రితైః ॥ 14
తద్గచ్ఛబలమావాత్వంసామ్బమన్యాయచేష్టితమ్ । విమోక్ష్యామోనభవతశ్చోగ్రసేనస్యశాసనాత్ ।
ప్రణతియాకృతాఽస్మాకం మాన్యానాంకురుసత్తమైః ।
ననామసాకృతా కేయమాజ్ఞాస్వామినిభృత్యతః ॥ 16
గర్వమారోపితాయూయంసమానాసనభోజనైః । కోదోషోభవతాంనీతిర్యత్ప్రీత్యానావలోకితా ।
అస్మాభిరధ్రువోభవతో యోఽయంబల ! నివేదితః ।
ప్రేష్యన్తేతన్నైతదస్మాకంకులాద్యుష్మత్కులోచితమ్ ॥ 18

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాకురవస్సామ్బం ముఞ్చామోనహరేస్సుతమ్ ।
కృత్వైకనిశ్చయాస్తూర్ణం వివిశుర్గజసాహ్వయమ్ ॥ 19
మత్తఃకోపేనచాఘూర్ణ స్తతోధిక్షేపజన్మనా। ఉత్థాయపాణ్డ్యేవసుధాంజఘానసహలాయుధః॥
తతోవిదారితాపృథ్వీపాణ్డిఘాతాన్మహాత్మనః । ఆస్ఫోటయామాసతదాదిశశ్శబ్దేనపూరయన్ ॥22
ఉవాచచాతితామ్రాక్షో భృకుటీకుటిలాననః ॥ 21
అహోమదావలేపోయమసారాణాందురాత్మనామ్ । కౌరవాణామహీపత్వమస్మాకంకిలకాలజమ్ ।
ఉగ్రసేనస్యయేనాజ్ఞాం మన్యన్తేఽద్యాపిలజ్జనమ్ ॥ 23
ఉగ్రసేవస్సుధ్యాస్తేసుధర్మాంనశచీపతిః । ధిఙ్మానుమశతోచ్ఛిష్టే తుష్టిరేషాంనృపాసనే ॥ 24
పారిజాతతరోఃపుష్పమఙ్గీకుర్వన్తిరాజనః । బిభర్తియస్యభృత్యానాంసోఽస్మాంనోయమహీపతిః ॥ 25

సము స్తభూ ధృ తాంనాథ ఉగ్రసేనస్తిష్ఠతు । అద్యనిష్కా రవాముర్వీంకృ త్వాయూస్యామితత్పురీమ్।
కర్ణ ందుర్యోధనంద్రోణమద్యభీష్మంసబాహ్లికమ్ । దుశ్శాసనాదీ భూరించభూరిశ్రవసమేవచ।
సోమద త్తంశలంచైవ భీమార్జ నయుధిష్ఠి రా ।
యుయూచకౌరవాంశ్చాన్యా హత్వాసాశ్వరథద్విపా ॥ 28
వీరమాదాయతంసాంబం సపత్నీకంతతఃపురీమ్ ।
ద్వారకాముగ్రసేనాదీ గత్వాద్రక్ష్యామిబాంధవా ॥ 29
అథవాకౌరవా వాసంసమస్తైఃకురుభిస్సహ । భా రథ్యాంక్షిప్యామ్యాశునగరంనాగసాహ్వయమ్ ॥ 30

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాముదరక్తాక్షఃకర్ణ నాథోముఖంహలమ్ । ప్రాకారవప్రముగ్ర స్యచకర్ష ముసలాయుధఃII
ఆఘూ ర్ణి తంతత్సహసా తతో వై హా స్తినంపురమ్ ।
దృష్ట్వాసంక్షుబ్ధహృదయా శ్చుక్రుశుస్సర్వకౌరవాః ॥ 32
రామరామమహాబాహో ! కృష్ణకృష్ణమహాద్యుతే ।
ఉపసంహ్రియతాంలోపఃప్రసీదముసలాయుధ ! ॥ 33
ఏవసాంబస్యపత్నీక స్తవనిర్యాతితోబలాత్ । అవిజ్ఞాతప్రభావానాం కృష్ణకామపరాధినామ్II 34

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతోనిర్యాతయామాసుస్సాంబంపత్నీసమన్వితమ్ ।
నిక్షిప్యస్వపురాత్తూర్ణం కౌరవాముని పుంగవ ॥ 35
భీష్మద్రోణకృపాదీనాంప్రణమ్యపదకాంప్రియమ్ । ఊ చ్తమేవమయేత్యాహబాల్యోబలవతాంవరః ॥
అద్యాప్యాభూణి తాకారం లక్ష్యతేతత్పురంద్విజ । ఏషప్రభావోరామస్య బలశౌర్యోపలక్షణఃII
తతస్తుకౌరవాస్సాంబంసంపూజ్యబలినాసహ । ప్రేషయామాసుర్ద్వారకాధనభార్యాసమన్వితమ్॥

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయఃII

అథ పఞ్చమాంశే షట్త్రింశోఽధ్యాయఃII

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయైతద్బలంతస్యబలస్యబలశాలినఃII కృతంయదన్యత్తేనాభూ త్తదపిశ్రూయతాంత్వయా । 1
నరకస్యాసురేన్ద్రస్య దేవపక్షవిరోధినఃII సఖాఽభవన్మహావీర్యో ద్వివిదోవానరర్షభఃII 2
వైరానుబన్ధంబలవా సచకారసురార్ప్రతి । నరకంహతవా కృష్ణో దేవరాజేనచోదితఃII 3
కరిష్యేసర్వదేవానాంతస్మాదేతత్ప్రతిక్రియామ్ । యజ్ఞవిధ్వంసనంకుర్వ మర్త్యలోకభయంతథాII
తతోవిధ్వంసయామాసయజ్ఞానజ్ఞానమోహితఃII బిభేదసాధుమర్యాదాంభుయంచక్రేచదేహినామ్ ॥

దదాహసవనాన్ దేశాన్ పురగ్రామాన్తరాణిచ ।
క్వచిచ్చపర్వతాఞ్ఛైలాన్ గ్రామాదీంశ్చసమూర్ణయత్ ॥ 6
శైలానుత్పాట్యతోయేషు ముమోచామ్బునిధౌతథా ।
పునశ్చార్ణవమధ్యస్థః క్షోభయామాససాగరమ్ ॥ 7
తేనవిక్షోభితశ్చాబ్ధిరుద్వేలోద్విజజాయతే । ప్లావయంస్తీరజాన్ గ్రామాన్ పురాదీనతివేగవాన్ ॥ 8
తామిరూపీమహాకూపం కృత్వాసస్యాన్యశేషతః ।
లుఠన్ భ్రమణసమ్భ్రాన్తస్సంచూర్ణయతివానరః ॥ 9
తేనవిప్రకృతంసర్వంజగదేతద్దురాత్మనా। నిస్స్వాధ్యాయవషట్కారంమైత్రేయాసీత్సుదుఃఖితమ్॥
ఏకదారైవతోద్యానేపపౌపానంహలాయుధః । రేవతీచమహాభాగా తమైవాన్యావరస్త్రియః ॥ 11
ఉద్గీయమానోవిలసల్లలనాభూషితధ్వగః । రేమేయదుకులశ్రేష్ఠః కుబేరఇవనన్దనే ॥ 12
తతస్సువారుణీంభిత్వాగృహీత్వాసీరిణీంహలమ్ । ముసలంచచకారాస్యసంముఖంచవిడమ్బనమ్ ॥ 13
తత్రైవయోషితాంతాసాంజహాసాభిముఖంకపిః । పానపూస్సంశ్చకర్షాచిక్షేపాహత్యనైతదా॥14
తతఃకోపపరీతాత్మాభర్త్సయామాసతంహలీ । తథాఽపితమవజ్ఞాయ చక్రేకిలకిలధ్వనిమ్ ॥ 15
తతస్స్వయిత్వాసబలో జగ్రాహముసలంబలీ । సోఽపిశైలశిలాంభీమాంజగ్రాహప్లవగోత్తమః ॥
చిక్షేపచతాంతీవ్రాం ముసలేనసహస్రధా । బిభేదయాదవశ్రేష్ఠస్సాపతమహీతలే ॥ 17
అథతన్ముసలంచాసౌ సముల్లఙ్ఘ్య ప్లవంగమః । వేగేనాగత్యరోషేణ కక్షేరోరస్యతాడయత్ ॥ 18
తతోబలేనరోషేణ ముష్టినామూర్ధ్నితాడితః । పపాతరుధిరోద్గారీ ద్వివిదఃక్షీణజీవితః ॥ 19
పతతాతచ్ఛరీరేణ గిరేశ్శృఙ్గమశీర్యత । మైత్రేయ! శతధావజ్రిశ్రేణీవవిదారితమ్ ॥ 20
పుష్పవృష్టింతతోదేవారామస్యోపరిచిక్షిపుః । ప్రశశంసుస్తతోభ్యేత్యసాధ్వేతత్తేమహత్కృతమ్॥
అనేనదుష్టకపినా దైత్యపక్షోపకారిణా । జగన్నిరాకృతంవీర! దిష్ట్యాసఘ్నయమాగతః ॥ 22
ఇత్యుక్త్వాదివమాజగ్ముర్దేవాహృష్టాస్సగుహ్యకాః ॥ 23

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవంవిధాన్యనేకాని బలదేవస్యధీమతః । కర్మాణ్యపరిమేయాని శేషస్యధరణీభృతః ॥ 24

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే షట్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే సప్తత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవందైత్యవధంకృష్ణో బలదేవసహాయవాన్ । చక్రేదుష్టక్షితీశానాం తథైవజగతఃక్షితే ॥ 1
క్షితేశ్చభారంభగవాన్ ఫల్గునేనసమన్వితః । అవతారయామాసవిభుస్సమస్తాక్షౌహిణీవధాత్ ॥ 2

కృత్వాభారావతరణం భువోహత్వాఽఖిలాన్నృపాన్ !
శాపవ్యాజేనవిప్రాణాముపసంహృతవాఙ్కులమ్ ॥ 3
ఉత్సృజ్యద్వారకాంకృష్ణస్త్యక్త్వామానుష్యమాత్మనః ।
నాంశోవిష్ణుమయంస్థానం ప్రవిశేశమునే ! నిజమ్ ॥ 4

మైత్రేయ ఉవాచ :—

సవిప్రశాపవ్యాజేన సంజహ్రేస్వకులంకథమ్ । కథఞ్చామానుషందేహముత్ససర్జజనార్దనః ॥ 5

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విశ్వామిత్ర స్థకణ్వో నారదశ్చమహాముని । విస్తారకేమహాతీర్థే దృష్ట్వాయదుకుమారకైః ॥ 6
తతస్తేయాదవోన్మత్తా భావికార్యప్రచోదితాః ।
సామ్బంజామ్బవతీపుత్రం భూషయిత్వాస్త్రియంయథా ॥ 7
ప్రక్షిప్తాస్తామ్మునీనామఃప్రణిపాతపురస్సరమ్ । ఇయంస్త్రీపుత్రకామాసైబ్రూతకింజనయిష్యతి॥ 8

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

దివ్యజ్ఞానోపపన్నాస్తే విప్రలబ్ధాకుమారకైః । ముసయఃకుపితాఃప్రోచుముగలంజనయిష్యతి ॥ 9
సర్వయాదవసంహారకారణంభవితోత్తరమ్ । యోనాఖలకులోత్సాదోయాదవానాంభవిష్యతి ॥ 10
ఇత్యుక్తాస్తేకుమారాస్తుఆచచక్షుర్యథాతథమ్ । ఉగ్రసేనాయముసలంజజ్ఞేసాంబస్యచోదరాత్ ॥11
తముగ్రసేనోముసలమయశ్చూర్ణమకారయత్ ।
జజ్ఞేతదేరకాచూర్ణం ప్రక్షిప్తంతైమహోదధౌ ॥ 12
ముసలస్యాథలోహస్యచూర్ణితస్యతుయాదసైః। ఖణ్డంచూర్ణితశేషంతతోయత్తోమరాకృతి॥
తదప్యమ్బునిధౌక్షిప్తంమత్స్యైర్జగ్రాహజాలిభిః । ఘాతితస్యోదరాత్తస్యలుబ్ధోజగ్రాహతజ్జరాః ॥14
విజ్ఞాతపరమార్థోపిభగవాన్మధుసూదనః । నైచ్ఛత్తదన్యథాకర్తుంవిధినాయత్సమీహితమ్ ॥
దేవైశ్చప్రహితోవాయుఃప్రణిపత్యాహకేశవమ్ ।
రథస్త్వేవమహందూతఃప్రహితోభగవన్సురైః ॥ 16
వస్వశ్వినాదిత్యరుద్రసాధ్యాదభిస్సహ । విజ్ఞాపయతిశక్రస్త్వాతదిదంశ్రూయతాంవిభో ॥ 17
భారావతరణార్థాయతవాంశార్ణాంశకంశతమ్ । భగవానవతీర్ణోత్రత్రిదశైస్సహచోదితః ॥ 18
దుర్వృత్తానిహతాన్సైన్యాన్భువోభారోవతారితః । త్వయాసనాథాస్త్రిదశాభవన్తుత్రిదివేసదా॥ 19
తదతీతంజగన్నాథవంశార్ణాంశకంశతమ్ । ఇదానీంగమ్యతాంస్వర్గోభవతాయదిరోచతే ॥ 20
దేవైర్విజ్ఞాప్యతేదేవ ! తథాత్రైవరతిస్తవ । తత్ప్రీయతాంయథాకాలమాస్థేయమనుజీవిభిః ॥ 21

శ్రీభగవానువాచ :—

యత్త్వమాత్థాఖలందూత ! వేద్మ్యేతదహమప్యుత । ప్రారబ్ధవీవహింసాయాదవానాంపరిక్షయః
భువోనాన్యాపిభారోయంయాదవైరనిబర్హితైః । అవతార్యకరోమ్యేతత్సప్తరాత్రేణసత్వరః ॥

యథాగృహీతమస్మాభిర్దత్త్వాఽహంద్వారకాభువమ్ ।
యాదవానుపసంహృత్య యాస్యామిత్రిదశాలయమ్ ॥
మనుష్యదేహముత్సృజ్య సంకర్షణసహాయవాన్ ।
ప్రాప్తవానస్మిమస్తవ్యో దేవైర్దేవేణతథాఽమరైః ॥ 25

జరాసంధాదయోయేన్యేనిహతాభారహేతవః । తీర్తే స్తేభ్యస్తుబాలోపియదూనాంనాపచీయతే॥
తదేతంసుమహాభారమవతార్యక్షితేరహమ్ । యాస్యామ్యమరలోకస్యపాలనాయబ్రవీహితాన్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోవాసుదేవేనదేవదూతఃప్రణమ్యతమ్। మైత్రేయదివ్యయోగత్యాదేవరాజానిరీయయౌ॥
భగవానప్యథోత్పాతాన్ దివ్యభౌమాన్తరిక్షజాన్ ।
దదర్శద్వారకాపుర్యాం వినాశాయదివానిశమ్ ॥ 29
తాన్దృష్ట్వాయాదవానాహ పశ్యధ్వమితిదారుణాన్ ।
మహోత్పాతాన్శమాయైషాం ప్రభాసంయామమాచిరమ్ ॥ 30

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏవముక్తేతుకృష్ణేన యాదవప్రవరస్తతః । మహాభాగవతఃప్రాహ ప్రణిపత్యోద్ధవోహరిమ్ ॥ 31
భగవన్యన్మయాకార్యంతదాజ్ఞాపయసాంప్రతమ్ । మన్యేకులమిదంసర్వంభగవాన్సంహరిష్యతి॥
నాశాయాస్యనిమిత్తాని కులస్యాచ్యుత! లక్షయే ॥ 33

శ్రీభగవానువాచ :—

గచ్ఛత్వందివ్యయోగత్యామత్ప్రసాదసముత్థయా । యద్బదర్యాశ్రమంపుణ్యంగన్ధమాదనపర్వతే ॥
నరనారాయణస్థానే తత్పవిత్రంమహీతలే ॥ 34
మన్నామత్ప్రసాదేనతత్రసిద్ధిమవాప్స్యసి। అహంస్వగ్రంగమిష్యామిహ్యుపసంహృత్యవైకులమ్॥
ద్వారకాంచమయాత్యక్తాం సముద్రఃప్లావయిష్యతి ।
మద్వ్యేశ్మవైకంముక్త్వాతు భయాన్మత్తోజలాశయే ॥
తత్రసన్నిహితశ్చాహం భక్తానాంహితకామ్యయా ॥ 36

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తఃప్రణిపత్యైనం జగామాశుతపోవనమ్ । నరనారాయణస్థానం కేశవేనానుమోదితః ॥ 37
తతస్తేయాదవాస్సర్వే రథానారుహ్యశీఘ్రగాన్ ।
ప్రభాసంప్రయయుస్సార్ధం కృష్ణరామాదిభిర్ద్విజ ॥ 38
ప్రభాసంసమనుప్రాప్తాః కుకురాన్ధకవృష్ణయః । చక్రుస్తత్రమహాపానం వాసుదేవేనచోదితాః ॥ 39
పిబతాంతత్రతైతేషాం సంఘర్షేణపరస్పరమ్ । అతివాదేన్ధనోజజ్ఞే కలహాగ్నిఃక్షయావహః ॥ 40

మైత్రేయ ఉవాచ :—

స్వంస్వంవై భుజ్యతాంతేషాం కలహఃకింనిమిత్తకః ।
సంభూతోవాద్విజశ్రేష్ఠ తన్మమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

మృష్టమదీయమన్నంతేనమృష్టమితిజల్పతామ్ । మృషామృష్టకథాజజ్ఞేసంభూతకలహాతతః॥ 42
తతశ్చాన్యోన్యమభ్యేత్య క్రోధసంరక్తలోచనాః ।
జఘ్నుఃపరస్పరంతేతు శస్త్రైర్వివిధవబలాత్కృతాః ॥ 43
క్షీణశస్త్రాశ్చజగృహుః ప్రత్యాసన్నామ్థైరకామ్ ॥ 44
ఏరకాతుగృహీతావై వజ్రభూతేవలత్యజే । తయాపరస్పరంజఘ్నుస్సంప్రహారేసుదారుణే । 45
ప్రద్యుమ్నసాంబప్రముఖాఃకృతవర్మాథసాత్యకిః । అనిరుద్ధాదయశ్చాన్యేపృథువిష్వక్పృథుర్వేచ ॥
చారువర్మాచారుకశ్చతథాక్రూరాదయోద్విజ । ఏరకారూపిభిర్వజ్రైస్తేనిజఘ్నుఃపరస్పరమ్ ॥ 47
నివారయామాసహరిర్న్యాదవాంస్తేచకేశవమ్ । సహాయంమేనిరేతాంవ్రాస్తంజఘ్నుఃపరస్పరమ్ ॥
కృష్ణోపికుపితస్తేషామేరకాముష్టిమాదదే । వధాయసోపిముసలం ముష్టిలోకమభూత్తదా ॥ 49
జఘానతేననిశ్శేషాన్యాదవానాతతాయినః । జఘ్నుస్తేసహసాఽభ్యేత్య తథాన్యేపిపరస్పరమ్ ॥50
తతశ్చాణవమధ్యేనజైత్రోసౌచక్రిణోరథః। పశ్యతోదారుకస్యాథప్రాయాదశ్వైర్వృతోద్విజ॥
చక్రంగదాతథాశార్ఙ్గంతూణీశంఖోసిరేవచ।ప్రపదక్షిణంహరింకృత్వాజగ్ముర్వాదిత్యవత్కనా ॥ 52
తూణేననాభవత్కశ్చిద్యాదవానామఘాతితః । బుధేకృష్ణంమహాత్మానందారుకశ్చమహామునే॥ 53
చక్రమ్యమాణౌతౌరామం వృక్షమూలేకృతాసనమ్ ।
దదృశాతేముఖాచ్చాస్య నిష్క్రామన్తంమహోరగమ్ ॥ 54
నిష్క్రమ్యసముఖాత్తస్య మహాభోగోభుజంగమః ।
ప్రయయావణవంసిద్ధైః పూజ్యమాన స్తథోరగైః ॥ 55

తతోఘ్యర్ఘమాదాయతదాజలధిస్సంముఖంయయౌ । ప్రవివేశతతస్తోయంపూజితఃపన్నగోత్తమైః॥
దృష్ట్వాబలస్యనిర్యాణందారుకంప్రాహకేశవః । ఇదంసర్వంసమాచక్ష్వయదుదేవోగ్రసేనయోః ॥
నిర్యాణంబలభద్రస్యయాదవానాంతథాక్షయమ్ । యోగేస్థిత్వామమప్యేతత్పరిత్యక్ష్యేకళేబరమ్॥
వాచ్యశ్చద్వారకావాసీజనస్సర్వస్తథాహుకః। యథేమాంనగరీంసర్వాంసముద్రఃప్లావయిష్యతి ॥
తస్మాద్భవద్భిస్సర్వైస్తు ప్రతీక్ష్యోన్యాజ్ఞానాగమః ।
నస్థేయంద్వారకామధ్యే నిష్క్రామన్తేత్రపాణ్డవే ॥ 60
తేనైవసహగన్తవ్యం యత్రయాతిసకారణః ॥ 61
గత్వాచబ్రూహికాన్తేయమజ్ఞానంవచనాన్మమ ।
పాలనీయస్త్వయాశక్త్యా జనోఽయంమత్పరిగ్రహః ॥ 62

త్వమజ్ఞానేనసహితోద్వారవత్యాంతథాజనమ్ । గృహీత్వాయాహివజ్రశ్చయదురాజోభవిష్యతి॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోదారుకఃకృష్ణంప్రణిపత్యపునఃపునః । ప్రదక్షిణంచబహుశఃకృత్వాప్రాయాద్రథోదితమ్ ।
సచగత్వాతదాచాష్టద్వారకాయాంతథాజనమ్ । అనినాయమహాబుద్ధివజ్రంచక్షేత్రనృపమ్॥
భగవానపిగోవిన్దో వాసుదేవాత్మకంపరమ్ । బ్రహ్మాత్మనిసమారోప్య సర్వభూతేష్వధారయత్ ।
నిష్ప్రపఞ్చేమహాభాగసంయోజ్యాత్మానమాత్మని । తుర్యావస్థస్సలీలంచశేతేస్మపురుషోత్తమః ॥
సమ్మానయద్విజవచోదుర్వాసాయదువాచహ । యోగయుక్తోభవత్వాదంకృత్వాజానుసత్తమ॥
ఆయయౌసజరానామ తదాతత్రసలుబ్ధకః । ముసలావశేషలోహైకసాయకన్యస్తతోమరః ॥ 69
సతత్వాదంమృగాకారమవేక్ష్యారాదవస్థితః । తతోవివ్యాధతేనైవ తోమరేణద్విజోత్తమ ॥ 70
తతశ్చదదృశేతత్ర చతుర్బాహుధరంనరమ్ । ప్రణిపత్యాహవైచైనం ప్రసీదేతిపునఃపునః ॥ 71
అజానతాకృతమిదంమయాహరిణశంకయా । క్షమ్యతాంమమపాపేనదగ్ధంమాంత్రాతుమర్హసి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తంభగవానాహతేస్తుభయమణ్వపి । గచ్ఛత్వంమత్ప్రసాదేనలుబ్ధ ! స్వర్గంసురాస్పదమ్॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

విమానమాగతంసద్యస్తద్వాక్యసమనన్తరమ్ । ఆరుహ్యప్రయయౌస్వర్గంలుబ్ధకస్తత్ప్రసాదతః॥
గతేతస్మిన్సభగవాంత్సంయోజ్యాత్మానమాత్మని ।
బ్రహ్మభూతేఽవ్యయేఽచిన్త్యే వాసుదేవమయేఽమలే ॥ 75
అజన్మన్యమరేవిష్ణావప్రమేయేఽఖలాత్మని । తత్యాజమానుషం దేహమతీత్యత్రివిధాంగతిమ్ ॥ 76

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పఞ్చమాంశే అష్టత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

అజ్ఞానోపితదాస్వీయ్యరామకృష్ణకళేబరే । సంస్కారంలమ్భయామాసతథాన్యేషామనుక్రమాత్ ॥ 1
అష్టామహిష్యఃకథితాదుర్మిణీప్రముఖాస్తుయాః। ఉపయేమ్యమహారేదేఽహంవిశుద్ధాహృతాశనమ్॥
రేవతీచాపిరామస్య దేహమాశ్లిష్యసత్తమా । వివేశజ్వలితంవహ్నిం తత్సంగాన్నిర్దహశీతలమ్ ॥ 3
ఉగ్రసేనస్తుతచ్ఛ్రుత్వా తత్రైవానకదున్దుభిః । దేవకీరోహిణీచైవ వివిశుర్జాతవేదసమ్ ॥ 4
తతోజనఃప్రేతకార్యంకృత్వాతేషాంయథావిధి । నిశ్చక్రామజనంసర్వంగృహీత్వావజ్రమేవచ॥
ద్వారవత్యావినిష్క్రాన్తాః కృష్ణపత్న్యస్సహాస్రశః ।
వజ్రంజనంచకాన్తేయుః పాలయన్తశనైర్యయౌ ॥ 6

సభాసుభద్రామాకృష్ణేనమత్స్యలోకేసముష్ఠితే । స్వర్గంజగామమైత్రేయపారిజాతశ్చపాదపః॥ 7
యస్మిన్దినేహరిర్యాతోదివంసంత్యజ్యమేదినీమ్ । తస్మిన్నేవావతీర్ణోయంకాలకాయోబలీకలిః॥
ప్లావయామాసతాంశూన్యాం ద్వారకాంచమహోదధిః ।
వాసుదేవగృహంత్వేకం నప్లావయతిసాగరః ॥ 9
నాతిక్రాన్తమలంబ్రహ్మన్ స్తదద్యాపిమహోదధిః। నిత్యంసన్నిహితస్తత్ర భగవాఁకేశవోవ్యయః॥
తదతీవమహాపుణ్యంసర్వపాతకనాశనమ్ । విష్ణుశ్రియాన్వితంస్థానందృష్ట్వాపాపాద్విముచ్యతే ॥ 11
పాథఃపశ్చనదీదేశే బహుధాన్యధనాన్వితే । చకారవాసంసర్వస్య జనస్యమునిసత్తమ ॥ 12
తతోలోభస్సమభవత్సాథేఁనైకేనధన్వినా ॥
దృష్ట్వాస్త్రీయోనీయమానా దస్యూనాంనిహతేశ్వరాః ॥ 13
తతస్తేపాపసంకాశాలోభోపహతచేతసః । ఆభీరామన్త్రయామాసుస్సమేత్యాస్తదుర్మదాః॥ 14
అయమీహోజనోధన్వీస్త్రీజనంనిహతేశ్వరమ్ । నయత్యస్మానతిక్రమ్యధిగేతద్భవతాంబలమ్ ॥ 15
హత్వాగర్వసమూహోభీష్మద్రోణజయద్రథాఁ। కర్ణాదీంశ్చనజానాతిబలంగ్రామనివాసినామ్॥
యష్టిహస్తానవేత్యాస్మాఁధనుష్పాణిస్సదుర్మతిః । సర్వానేవావజానాతికింవోబాహుభిరున్నతైః॥
తతోయష్టిప్రహరణాదస్యవోలోష్టధారిణః । సహస్రశోఽభ్యధావన్తంజనంనిహతేశ్వరమ్ ॥ 18
తతోనిభర్త్సయన్త్యేకాస్తేయాఃప్రాహుర్భీరాఁహసన్నివ ।
నివర్తధ్వమధర్మజ్ఞా యదినస్థాముమూఢవః ॥ 19
అవజ్ఞాయైవచస్వస్యజగృహుస్తేతదాధనమ్ । స్త్రీధనంచైవమైత్రేయనివ్యక్తేనపరిగ్రహామ్ ॥ 20
తతోఽజనోధనుర్దివ్యంగాణ్డీవమజరంయుధి । ఆరోపయితుమారేభే నశశాకచవీర్యవాఁ॥ 21
చకారసజ్యంకృచ్ఛ్రాచ్చతచ్చాభూచ్ఛిథిలంపునః । ననస్మారతతోస్త్రాణిచిన్తయన్నపిపాణ్డవః ॥ 22
శరాన్మమోచనైతేషుపాథోవైరిష్వమోఘితః । త్వగ్భేదంతేపరంచక్రుస్తాగాణ్డీవధన్వనా ॥ 23
పహ్నానాయేఽయాదత్తాశ్శరాస్తేపిఽయంయయుః । యుధ్యతస్సహగోపాలైరజనస్యభవత్క్షయే॥
అచిన్తయన్చకాస్తేయాః కృష్ణస్యైవహితద్బలమ్ ॥
యన్మయాశరసంఘాతైస్సకలాభూభృతోహతాః ॥ 25
మిషతఃపాణ్డుపుత్రస్యతతస్తాఃప్రుదోత్తమాః । ఆభీరైరపకృష్యన్తకామంచాన్యాఃప్రదుద్రువుః ॥
తతశ్చకేషుధీనేషుధనుష్కోట్యాధనంజయః। జఘానదస్యూంస్తేచాస్యప్రహారాఁజమానుముఞ్చన్॥
ప్రేషుతస్తస్యపాథస్యవృష్ణ్యన్ధకవరస్త్రియః । జగ్మురాదాయతేమ్లేచ్ఛాస్సమస్తామునిసత్తమ ! ।
తతస్సుదుఃఖితోజిష్ణుః కష్టంకష్టమితిబ్రువన్ । అహోభగవతాఽనేన ముష్టోఽస్మీతిపరోదవై॥ 29
తద్ధనుస్తానిశస్త్రాణి సరథస్తేచవాజినః । సర్వమేకపదేనష్టం దానమశ్రోత్రియేయథా ॥ 30
అహోతిబలవద్దైవం వినాతేనమహాత్మనా । యదసామర్థ్యయుక్తేఽపి నీచవర్గేజయప్రదమ్ ॥ 31

తౌ బాహూసచమేముష్టిఃస్థానంతత్యోస్మిచాజ్ఞనః । పుణ్యైవినాతేన గతంసర్వమసారతామ్ ॥
మమాజ్ఞనత్వంభీమస్యభీమత్వంతత్కృతంధ్రువమ్। వినాతేనయదాభీరైర్జితోహంరథినాంవరః॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్థంవదన్యయౌజిష్ణుర్ద్రిప్తస్థంపురోత్తమమ్ । చకారతత్రరాజానంవజ్రంయాదవనన్దనమ్ ॥ 34
సదదశ్శతతోవ్యాసం ఫల్గునఃకాననాశ్రయమ్ । తముపేత్యమహాభాగంవినయేనాభ్యవాదయత్ ॥
తంవన్దమానంచరణావలోక్యమునిశ్చిరమ్ । ఉవాచవాక్యంవిచ్ఛాయఃకథముద్యత్వమీదృశ్శః॥ 36
అవీరజోనుగమనంబ్రహ్మహత్యాకృతాథవా । దృధాశాభఙ్గదుఃఖంవభ్రష్టచ్ఛాయోసిసాంప్రతమ్ ॥
సాంతానికాదయోవాతేయాచమానానిరాకృతాః । అగమ్యస్త్రీరతిర్వాత్వంయేనాసివిగతప్రభః॥
భుజ్తేప్రదాయవిప్రేభ్యోయుష్మేకోథవాథవా । కింవాకృపణవిత్తానిహృతానిభవతాజ్ఞన ॥
కచ్చిన్నుశూపవాతస్యగోచరత్వంగతోజ్ఞన । దుష్టచక్రుహతోవాపినిశ్శీకఃకథమన్యథా॥40

స్పృష్టోనఖాభ్యసావాఽథ ఘటవాద్యక్షితోఽపివా ।
కేనత్వంవాఽసివిచ్ఛాయో న్యూనైర్వాయుధినిర్జితః ॥ 41

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతఃపార్థోవినిశ్వస్య శ్రూయతాంభగవన్నితి ।
ప్రోక్త్వాయథావదాచష్టే వ్యాసాయాత్మపరాభవమ్ ॥ 42

అర్జున ఉవాచ :—

యచ్చలంయచ్చతత్తేజో యద్వీర్యంయఃపరాక్రమః ।
యాశ్రీశ్ఛాయాచనస్సోఽస్మాన్పరిత్యజ్యహరిగతః ॥ 43
ఈశ్వరేణాపిమహాత్మాస్మితపూర్వాభిభాషిణా । హీనావయంమునేతేనజాతాస్తృణమయాఇవ॥ 44
అస్త్రాణాంసాయకానాంచగాణ్డీవస్యతథామను । సారతాయాభవన్మూర్తిస్సగతఃపురుషోత్తమః ॥
యస్యావలోకాదస్మాకం శ్రీర్జయస్సంపదున్నతిః ।
నతత్యాజసగోవిన్దస్తస్మాత్త్వాఽస్మాన్భగవాన్గతః ॥ 46
భీష్మద్రోణాఙ్గరాజాద్యా స్తథాదుర్యోధనాదయః ।
యత్ప్రభావేననిర్జగ్ధాస్సకృష్ణస్తస్మాత్తవాస్మ్యహమ్ ॥ 47
నిర్వ్యవసాగతశ్రీకా నష్టచ్ఛాయేవమేదినీ । విభాతితాత ! నైకోఽహం విరహేతస్యచక్రిణః ॥ 48

యస్యప్రభావాద్భీష్మాద్యై ర్యుయుత్సాగ్నిశలభాయితమ్ ।
వినాతేనాస్మికృష్ణేన గోపాలైరస్మినిర్జితః ॥ 49

గాణ్డీవస్త్రిషులోకేషు ఖ్యాతింయదనుభావతః । గత స్తేనవినాఽభీరలగుడైస్సతిరస్కృతః ॥ 50
స్త్రీసహస్రాణ్యసేకానిమన్నాథానిమహామునే । యతతోమమనీతానిదస్యుభిర్లగుడాయుధైః॥ 51

ఆసీయమానమాభీరైఃకృష్ణకృష్ణేవరోధనమ్ । హృతంయష్టిప్రహారజ్ఞైఃపరిభూయబలంమమ ॥ 52
నిశ్శ్రీకతానమేచిత్రం యజ్జీవామితదద్భుతమ్। నీచావమానపజ్కాజ్కేనిలజ్జోఽస్మిపితామహ ! ॥

వ్యాస ఉవాచ :—

అలంతేవ్రీడయాపార్థ ! నత్వంశోచితుమర్హసి । అవేహిసర్వభూతేషు కాలస్యగతిరీదృశీ ॥ 54
కాలోభవాయభూతానాముభవాయచపాండవ । కాలమూలమిదంజ్ఞాత్వా భవస్థైర్యపరోజ్ఞన॥ 55

నద్యస్సముద్రాగిరయస్సకలాచవసుంధరా । దేవామనుష్యాఃపశవస్తరవశ్చసరీసృపాః ॥ 56
సృష్టాఃకాలేనకాలేన పునర్యాస్యన్తిసంక్షయమ్ । కాలాత్మకమిదంసర్వంజ్ఞాత్వాశమమవాప్నుహి ॥
కాలస్వరూపీభగవాన్కృష్ణఃకమలలోచనః । యచ్చాత్తకృష్ణమాహాత్మ్యంత త్తథైవధనంజయ॥ 58
భారావతరణార్థమవతీర్ణస్సమేదినీమ్ । భారాక్రాన్తాభరాయాతా దేవానాంసమితింపురా ।
తదర్థమవతీర్ణోఽసౌ కాలరూపీజనార్దనః । తచ్చనిష్పాదితంకార్యమశేషాభూభుజోహతాః ॥ 60
వృష్ణ్యన్ధకకులంసర్వంతథాపార్థోపసంహృతమ్ । నకించిదన్యత్కర్తవ్యంతస్యభూమితలేప్రభోః॥
అతోగతస్సభగవాన్ కృతకృత్యోయథేచ్ఛయా ॥ 61
సృష్టింనగేకరోత్యేష దేవదేవఃస్థితౌస్థితిమ్ । అస్తేన్తాయసమర్థోయంసాంప్రతంవైయథాగతః ॥
తస్మాత్పార్థనసంతాప స్త్వయాకార్యఃపరాభవే। భవన్తిభావాఃకాలేషుపుమాంసాణాంయతస్తతిః ॥
త్వయైకేననుతాభీష్మద్రోణకర్ణాదయోరణే । తేషామజ్ఞనకాలోత్థఃకింన్వనాభిభవోనసః॥64
విష్ణోస్తస్యప్రభావేనయత్నంతేషాంపరాభవః । కృతస్తథవభవతో దస్యుభ్యస్సపరాభవః ॥ 65
సదేవేశ్వరీరాణి సమావిశ్యజగత్థిన్తిమ్ । కరోతిసర్వభూతానాం నాశమన్తేజగత్పతిః ॥ 66
భగోదయేతేకాన్తేషు ! సహాయోభూజ్జనార్దనః । తథాఽన్తేతద్విపక్షాస్తే కేశవేననినాశితాః ॥

కశ్శక్తిధ్యాత్సగాఙ్గేయ హన్యాస్త్వంకారవానితి ।
అభిరేభ్యశ్చభవతః కశ్శక్తిధ్యాత్పరాభవమ్ ॥ 68
పాత్రైతత్పూర్వభూతస్య హరేర్లీలావిచేష్టితమ్ ।
త్వయాయతైకరవాధ్వస్తా యదాభీరైర్భవాజితః ॥ 69
గృహీతాదస్యుభిర్యాశ్చ భవాశోచితాస్స్త్రియః ।
తదప్యహంయథావృత్తం కథయామితవాజ్ఞన ! ॥ 70
అష్టావక్రఃపురావిప్రో జలవాసరతోఽభవత్ ।
బహూన్వర్షగణాన్పార్థ ! గృణన్బ్రహ్మసనాతనమ్ ॥ 71
జితేష్వసురసంఘేషు మేరుపృష్ఠేమహోత్సవః । బభూవతత్రగచ్ఛన్త్యోదదృశుస్తంసురస్త్రియః ॥ 72
రంభాతిలోత్తమాద్యాస్తుతతశోఽసహస్రశః । తుష్టువుస్తంమహాత్మానంప్రణశంసుశ్చపాణ్డవ ॥ 73
ఆకర్ణమగ్నంసలిలేజటాభారవహమ్మునిమ్ । వినయావనతాశ్చైనంప్రణేముస్తాస్సురస్త్రియః ॥ 74

యథాయథాప్రసన్నోఽసౌతుష్టువుస్తంతథాతథా । సర్వాస్తాఃకారవశ్రేష్ఠతంవరిష్ఠంద్విజన్మనామ్॥

అష్టావక్ర ఉవాచ :—

ప్రసన్నోఽహంమహాభాగా భవతీనాంయదిప్రియే ।
మత్తస్తద్వ్రియతాంసర్వం ప్రదాస్యామ్యతిదుర్లభమ్ ॥ 76

రంభాతిలోత్తమాద్యాస్తంవైదిక్యోఽప్సరసోబ్రువన్ । ప్రసన్నేత్వయ్యపర్యాప్తంకిమస్మాకమితిద్విజ॥
ఇతరాస్తువ్రబ్రువన్విప్ర! ప్రసన్నోభగవాన్యది ।
తదిచ్ఛామఃపతింప్రాప్తుం విప్రేన్ద్రి! పురుషోత్తమమ్ ॥ 78

వ్యాస ఉవాచ :—

ఏవంభవిష్యతీత్యుక్త్వా వహ్యత్తారజలాన్మునిః । తమున్తీర్ణఞ్చదిదృక్షుర్విరూపంవక్రమష్టధా ।
తందృష్ట్వాగూహమానానాం యాసాంహాసన్ముహుర్ముహుర్భవత్ ।
తాశ్శశాపమునిఃకోపమవాప్యకుహనన్దన ॥ 80

యస్మాద్విరూపమాత్మానమవహాసావహానాన । భవతీభిఃకృతాతస్మాదేతంశాపందదామివః ॥
మత్ప్రసాదేనభర్తారం లబ్ధ్వాతుపురుషోత్తమమ్ ।
మచ్ఛాపోపహతాస్సర్వా దస్యుహస్తంగమిష్యథ ॥ 82

వ్యాస ఉవాచ :—

ఇత్యుదీరితమాకర్ణ్యమునిస్తాభిఃప్రసాదితః । పునస్సన్దర్శయామాస రూపంవైప్రాహభూయోగమిష్యథ ॥83

వ్యాస ఉవాచ :—

ఏవంతస్యమునేశ్శాపాదష్టావక్రస్యచక్రిణమ్ ।
భర్తారంప్రాప్యతాయూతా దస్యుహస్తంసురాఙ్గనాః ॥ 84

తత్త్వయానాత్రకర్తవ్యశ్శోకోల్పోపిహిపాణ్డవ । తేనైవాఖలనాథేనసర్వంతదుపసంహృతమ్॥ 85
భవతాంచోపసంహారఆసన్నస్తేనపాణ్డవ। బలంతేజస్తథావీర్యంయూహాత్మ్యంచోపసంహృతమ్॥ 86
జాతస్యనియతోమృత్యుఃపతనఞ్చతథోన్నతేః । విప్రయోగావసానస్తుసంయోగస్యచ్ఛయేఽయుః ॥
విజ్ఞాయనబుధాశ్శోకంనవహన్తిమనీషయా । తేషామేవతరేచ్ఛోకస్తస్మన్తిష్ఠాదృఢాః ॥
తస్మాత్త్వయానరశ్రేష్ఠజ్ఞాత్వైవద్రాఙ్నృభిస్సహ । పరిత్యజ్యాఖిలంత్వంగతవ్యంతపసేవనమ్॥ 89
తద్గచ్ఛధర్మరాజాయనివేద్యైవద్వచోమమ । పరశ్శ్వభ్రాతృభిస్సార్ధంయథాయాసితథాకురు॥
ఇత్యుక్తోఽభ్యేత్యపాదాభ్యాం యమాభ్యాంచసహార్జునః ॥
దృష్టంచైవానుభూతంచ సర్వమాఖ్యాతవాంస్తథా ॥ 91
వ్యాసవాక్యంచతేసర్వే శ్రుత్వాఽర్జునముపేత్య ।
రాజ్ఞేపరీక్షితంకృత్వా యయుఃపాణ్డుసుతావనమ్ ॥ 92

ఇత్యేత త్తవమైత్రేయ! వి స్తరేణమయోదితమ్ । జాతస్యయద్యనోవ్యంశేవాసుదేవస్యచేష్టితమ్॥98
యశ్చైతచ్చరితంతస్యకృష్ణస్యశ్రుణుయాత్సదా । సర్వపాపవినిర్ముక్తోవిష్ణులోకంసగచ్ఛతి ॥ 94

ఇతిశ్రీ విష్ణుపురాణే పఞ్చమాంశే అష్టత్రింశోఽధ్యాయః

పఞ్చమాంశస్సమాప్తః

శ్రీః

శ్రీ విష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

మైత్రేయ ఉవాచ :—

వ్యాఖ్యాతాభవతాసర్గవంశమన్వన్తరస్థితిః । వంశానుచరితంచైవ విస్తరేణమహామునే ! ॥ 1
శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహంత్వత్తో యథావదుపసంహృతిమ్ ।
మహాప్రళయసంజ్ఞాంచ కల్పాన్తేచమహామునే ॥ 2

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

మైత్రేయ ! శ్రూయతాంమత్తో యథావదుపసంహృతిః ।
కల్పాన్తేప్రాకృతేచైవ ప్రళయోజాయతేయథా ॥ 3
అహోరాత్రంపితృణాంతు మాసోఽబ్దస్త్రిదివౌకసామ్ ।
చతుర్యుగసహస్రేతు బ్రహ్మణోద్వేద్విజోత్తమ ॥
కృతంత్రేతాద్వాపరంచకలిశ్చేతిచతుర్యుగమ్ । దివ్యైర్వర్షసహస్రైస్తుతద్ద్వాదశభిరుచ్యతే ॥
చతుర్యుగాణ్యశేషాణి సదృశానిస్వయూపతః ।
ఆద్యంకృతయుగంముక్త్వా మైత్రేయాన్త్యంతథాకలిమ్ ॥ 6
ఆద్యేకృతయుగేసర్గోబ్రహ్మణాక్రియతేయథా । క్రియతేచోపసంహార స్తథాన్తేచకలౌయుగే ॥ 7

శ్రీ మైత్రేయ వాచ :—

కలేస్స్వరూపంభగవన్ విస్తరాద్వక్తుమర్హసి ।
ధర్మశ్చతుష్పాద్భగవాన్ యస్మిన్విప్లవమృచ్ఛతి ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కలేస్స్వరూపంమైత్రేయయద్భవాన్ శ్రోతుమిచ్ఛతి । తన్నిబోధసమాసేనవర్తతేయన్మహామునే ॥
వర్ణాశ్రమాచారవతీప్రవృత్తినకలౌనృణామ్ । నసామ్యుగ్యజుధర్మవినిష్పాదనహైతుకీ ॥ 10
నిష్ఠాఽనకలౌధర్మాన్నశిష్యగురుసంస్థితిః । నదాంపత్యక్రమోనైవవహ్నిదేవాత్మకఃక్రమః ॥ 11

యత్రకుత్రకులేజాతోబలీవర్దశ్వరఃకలౌ । సర్వేభ్యఏవవర్ణేభ్యోగ్యఃకన్యావరోధనే ॥ 12
యేనకేనచయోగేనద్విజాతిర్దీక్షితఃకలౌ । యైవసైవచమైత్రేయప్రాయశ్చిత్తంకలౌక్రియా ॥ 13
సర్వమేవకలౌశాస్త్రంయస్యయద్వచనంద్విజ । దేవతాచకలౌసర్వాసర్వస్సర్వస్యచాశ్రయః ॥ 14
ఉపవాసస్థాయాసోవిత్తోత్సర్గస్తపఃకలౌ । ధర్మోయథాభిరుచితైరనుష్ఠానైరనుష్ఠితః ॥ 15
విత్తేనభవితావుంసాంస్వల్పేనాఢ్యమదఃకలౌ । స్త్రీణాంరూపమదశ్చైవం కేశైరేవభవిష్యతి ॥ 16
సువర్ణమణిరత్నాదావస్త్రీచోపయోగతే । కలౌస్త్రియోభవిష్యన్తితదాకేశైరలంకృతాః ॥ 17
పరిత్యక్ష్యన్తిభర్తారంవిత్తహీనంతథాస్త్రియః । భర్తాభవిష్యతికలౌవిత్తవానేవయోషితామ్ ॥

యోవైదదాతిబహుళం స్వంసస్వామ్యాసదానృణామ్ ।
స్వామిత్వహేతుస్సంబన్ధో నచాభిజనతాతథా ॥ 19
గృహోన్తాద్రవ్యసంభూతా ద్రవ్యాన్తాచతథామతిః ।
అథాశ్చాతోఽపభోగ్యాన్తా భవిష్యన్తికలౌయుగే ॥ 20
స్త్రియఃకలౌభవిష్యన్తి స్వైరిణ్యోలలితస్పృహాః ।
అన్యాయాదాప్తవిత్తేషు పుంసుస్పృహయాళవః ॥ 21
అభ్యర్థితాపిసుహృదా స్వార్థమేవనిరీక్షతే ।
పణార్థార్థమాత్రేఽపి కరిష్యన్తితథాస్పృహామ్ ॥ 22

సమానపౌరుషంచేతోభావివిద్వేషివైకలౌ । క్షీరప్రదానసంబన్ధి భావిగోషుచగౌరవమ్ ॥ 23
అనావృష్టిభయప్రాయాఃప్రజాస్తుద్భయకాతరాః । భవిష్యన్తితదాసర్వేగగనాసక్తదృష్టయః ॥
కన్దమూలఫలాహారాస్తాపసాఇవమానవాః । ఆత్మానంభూతయిష్యన్తిహ్యనావృష్ట్యాదిదుఃఖితాః ॥
దుర్భిక్షపీడితాస్సర్వేసతతంక్లేశమనీశ్వరాః । ప్రాప్స్యన్తివ్యాధితాస్సుఖప్రమోదామానవాఃకలౌ ॥ 26
అస్నానభోజినోనాగ్నిదేవతాతిథిపూజనమ్ । కరిష్యన్తికలౌప్రాప్తే నచపిణ్డోదకక్రియామ్ ॥ 27
లోలుపాఃస్వదేహోక్తిబహ్వన్నాదనతత్పరాః । బహుప్రజాల్పభాగ్యాశ్చభవిష్యన్తికలౌస్త్రియః ॥

ఉభాభ్యామపిపాణిభ్యాం శిరఃకణ్డూయనంస్త్రియః ।
కుర్వన్త్యోగురుభర్తౄణామాజ్ఞాంభర్తర్యనాదరాః ॥ 29

స్వభోజనపరాఃక్షుద్రా దేహసంస్కారవర్జితాః । పరుషానృతభాషిణ్యోభవిష్యన్తికలౌస్త్రియః ॥
దుశ్శీలాదుష్టశీలేషుకుర్వన్త్యస్సతతంస్పృహామ్ । అసస్వృత్తాభవిష్యన్తివురుషేషుకులాఙ్గనాః ॥ 31
వేదాదానంకరిష్యన్తివటవశ్చాకృతవ్రతాః । గృహస్థాశ్చసహోష్యన్తినదాస్యన్త్యుచితాన్యపి ॥
వానప్రస్థాభవిష్యన్తిగ్రామ్యాహారపరిగ్రహాః । భిక్షవశ్చాపిమిత్రాదిస్నేహసంబన్ధయన్త్రణాః ॥ 33
అరణీతారోహతారశ్శుల్కవ్యాజేనపార్థివాః । హారిణోజనవిత్తానాంసంగ్రహేతుకలౌయుగే ॥
యోయోశ్వరథనాగాఢ్యస్సరాజాభవిష్యతి । యశ్చయశ్చాబలస్సర్వస్సభృత్యఃకలౌయుగే ॥ 35

వైశ్యాఃకృషివణిజ్యాది గంత్యజ్యనిజకర్మయత్ ।
శూద్రవృత్త్యా ప్రవర్త్స్యన్తి కారుకర్మోపజీవినః ॥ 36
భైక్షవ్రతపరాశ్శూద్రాః ప్రవ్రజ్యాలిఙ్గినోఽధమాః ।
పాషణ్డసంశ్రయాంవృత్తిమాశ్రయిష్యన్తిసత్కృతాః ॥ 37
దుర్భిక్షకరపీడార్తీవోపద్రుతాజనాః ।
గోధూమాన్నయవాన్నాద్యా దేవాన్యాస్యన్తిదుఃఖితాః ॥ 38
వేదమార్గేప్రలీనేచపాషణ్డాఢ్యేతతోజనే । అధర్మవృద్ధ్యాలోకానామల్పమాయుర్భవిష్యతి॥
అశాస్త్రవిహితంఘోరంతప్యమానేషుచైతపః । నరేషునృపదోషేణబాల్యేమృత్యుర్భవిష్యతి ॥
భవితాయోషితాంనూనమతిపంచమవత్సరా । నవాష్టదశవర్షాణాంమనుష్యాణాంతథాకలౌ।
పలితోద్భవశ్చభవితా తథాద్వాదశవార్షికః । నాతిజీవన్తివైకశ్చిత్కలౌపాపనిదర్శనాత్ ॥ 42
అల్పప్రజ్ఞావృథాలిఙ్గాదుష్టాన్తఃకరణాఃకలౌ । యతస్తతోవినఙ్క్ష్యన్తికాలేనాల్పేనమానవాః ॥
యదాయదాహిమైత్రేయహానిర్ధర్మస్యలక్ష్యతే । తదాతదాకలేర్వృద్ధిరనుమేయావిచక్షణైః ॥
యదాయదాహిపాషణ్డవృద్ధిర్మైత్రేయలక్ష్యతే । తదాతదాకలేర్వృద్ధిరనుమేయామహర్షిభిః॥
యదాయదాసతాంహానిర్వేదమార్గానుసారిణామ్। తథాతదాకలేర్వృద్ధిరనుమేయావిచక్షణైః॥
ప్రారమ్భశ్చావసీదన్తి యదాధర్మభృతాంనృణామ్ ।
తదాఽనుమేయంప్రాధాన్యం కలేర్మైత్రేయ ! పణ్డితైః ॥ 47
యదాయదానయజ్ఞానామీశ్వరఃపురుషోత్తమః । ఇజ్యన్తేపురుషైర్యజ్ఞైస్తదాజ్ఞేయంకలేర్బలమ్ ।
నప్రీతిర్వేదవాదేషు పాషణ్డేషుయదారతిః । కలేర్వృద్ధిస్తదాప్రాజ్ఞైరనుమేయావిచక్షణైః ॥ 49
కలౌజగత్పతింవిష్ణుంసర్వప్రస్రష్టారమీశ్వరమ్ । నాచయిష్యన్తిమైత్రేయపాషణ్డోపహతాజనాఃఽ ॥
కింవేదైఃకింద్విజైర్వేదైఃకింశౌచేనామ్బుజన్మనా। ఇత్యేవంవిప్రవర్తన్తిపాషణ్డోపహతాజనాః।
స్వల్పామ్బువృష్టిఃపణ్యస్యస్యంస్వల్పఫలంతథా । ఫలంతథాల్పసారంచపుష్పంతేకలౌయుగే॥52
శాణీప్రాయాణివస్త్రాణి శమీప్రాయామహీరుహాః ।
శూద్రప్రాయాస్తథావర్ణా భవిష్యన్తికలౌయుగే ॥ 53
అణుప్రాయాణిధాన్యాని చాజ్యప్రాయంతథాపయః ।
భవిష్యన్తికలౌప్రాప్తే మహ్యాశీరంచానులేపనమ్ ॥ 54
శ్వశ్రూశ్వశురభూయిష్ఠాగురవశ్చనృణాంకలౌ । స్యాలాద్యాహరిభార్యాశ్చసుహృదోమునిసత్తమ॥
కస్యమాతాపితాకస్యయథాకర్మానుగఃపుమాన్ । ఇతిచోదాహరిష్యన్తిశ్వశురానుగతానరాః॥
వాఙ్మనఃకాయదోషైరభిభూతాఃపునఃపునః । నరాఃపాపాన్యనుదినంకరిష్యన్త్యల్పమేధసః ॥
నిస్సత్యానామశౌచానాం నిర్హ్రీకాణాంతథానృణామ్ ।
యద్యద్దుఃఖాయతత్సర్వం కలికాలేభవిష్యతి ॥ 58

నిస్స్వాధ్యాయవషట్కారస్వధాస్వాహావివర్జితే । తదాప్రభృత్యోధర్మఃక్వచిల్లోకేనివర్తతి ॥
తత్రాల్పేనైవయత్నేన పుణ్యస్కన్ధమనుత్తమమ్ । కరోతియఃకృతయుగే క్రియతేతపసాహినః॥ 60

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

వ్యాసశ్చాహామహాబుద్ధిర్యదత్రైవహివస్తుని । తత్రూహ్యతాంమహాభాగ! గదతోమమతత్త్వతః॥
కస్మిన్కాలేఽల్పకోధమోఘదదాతినుమహత్ఫలమ్ ।
మునీనాంపుణ్యవాదోఽభూత్కైశ్చాసౌక్రియతేసుఖమ్ ॥ 2
సందేహానిణ్ణయార్థాయ వేదవ్యాసంమహామునిమ్ ।
యయుస్తేసంశయంప్రష్టుం మైత్రేయ! మునిపుంగవాః ॥ 3

దదృశుస్తేమునింతత్రజాహ్నవీసలిలేద్విజ । వేదవ్యాసంమహాభాగమధఃస్నాతంసుతంమమ ॥ 4
స్నానావసానంతేతస్య ప్రతీక్ష్యోపహ్వరేమునయః । తస్థుస్తేరేమహాభాగ స్తదాషణ్ణముపాశ్రితాః ॥ 5
మగ్నోఽథజాహ్నవీతోయాదుత్థాయాహసుతోమమ ।
శూద్రస్నాధుఃకలిస్నాధురిత్యేవంశ్రుత్వతాంవచః । తేషాంముసీనాంభూయశ్చమమజ్ఞసనదీజలే ॥ 6
సాధుసాధ్వితిచోత్థాయ శూద్র! ధన్యోఽసిచాబ్రవీత్ ॥ 7
నిమగ్నశ్చసముత్థాయపునఃప్రాహముర్మునిః । యోఽసితస్నాధుధన్యాస్తాస్తాభ్యోధన్యతరోస్థికః ॥
తతస్స్నాత్వాయథాన్యాయమూచాన్తంచకృతక్రియమ్ ।
ఉపతస్థుమహాభాగం మునయస్తేసుతంమమ ॥ 9
కృతసంవన్దనాంశ్చావా కృతాసనపరిగ్రహాన్ । కిమర్థమాగతాయూయమితినత్యవతీసుతః ॥ 10

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తమూచుస్సంశయంప్రష్టుం భవన్తంవయమాగతాః।అలంస్తోత్రేణ భవతావన్నఃకథ్యతామపరంత్వయా॥
కలిస్నాధ్వితియస్త్రోక్తం శూద్రస్నాధ్వితియోషితః ।
యదాహభగవాంస్తాధు ధన్యాశ్చేతిపునఃపునః ॥ 12
తత్సర్వంశ్రోతుమిచ్ఛామో నచేద్గుహ్యంమహామునే ।
తత్కథ్యతాంతతోహృత్స్థం పృచ్ఛామస్త్వాంప్రయోజనమ్ ॥ 13

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్తోమునిభిర్వ్యాసః ప్రహస్యేదమథాబ్రవీత్ ।
శ్రూయతాంభోమునిశ్రేష్ఠా యదుక్తంసాధుసాధ్వితి ॥ 14

వ్యాస ఉవాచ :—

యత్కృతేదశభిర్వర్షైస్త్రేతాయాంహాయనేనతత్ ।
ద్వాపరేతచ్చమాసేన వ్యహోరాత్రేణతత్కలౌ ॥ 15

తపసోబ్రహ్మచర్యస్య జపాదేశ్చఫలంద్విజాః । ప్రాప్నోతిపురుషస్తేన కలిస్నాధ్వితిథామితమ్ ॥ 16

ధ్యాయన్కృతేయజన్యజ్ఞైస్త్రేతాయాంద్వాపరేర్చయన్ ।
యదాప్నోతితదాప్నోతి కలౌసంకీర్త్యకేశవమ్ ॥ 17

ధర్మోన్యకృతమతీవాత్ర ప్రాప్నోతిపురుషఃకలౌ ।
అల్పాయాసేనధర్మజ్ఞాస్తేనతుష్టోఽస్మ్యహంకలౌ ॥ 18

వ్రతచర్యాపరైర్గ్రాహ్యో వేదాఃపూర్వంద్విజాతిభిః ।
తతస్స్వధర్మసంప్రాప్తైర్యష్టవ్యంవిధివద్ధనైః ॥ 19

వృథాకథావృథాభోజ్యం వృథేజ్యాచద్విజన్మనామ్। పతనాయతతోభావ్యంతైస్తుసంయమిభిస్సదా॥
అసమ్యక్కరణేనోమ స్తేషాంసర్వమవస్తుషు । భోజ్యపేయాదికంచైషాంనేచ్ఛాప్రాప్తికరంద్విజాః॥

పారతన్త్ర్యంసమస్తేషు తేషాంకార్యేషువైయతః ।
జయన్తితేనిజాల్లోకాన్క్లేశేనమహతాద్విజాః ॥ 22

ద్విజశుశ్రూషయైవాపకయజ్ఞాధికారవాన్ । నిజాజ్జయతివైలోకాచ్ఛూద్రోధన్యతరస్తతః॥
భక్ష్యాభక్ష్యేషునాస్యాస్తి పేయాపేయేషువైయతః ।
నియమోమునిశార్దూలాస్తేనాసౌసాధ్వితీరితః ॥ 24

స్వధర్మస్యావిరోధేనవైలబ్ధంధనంసదా । ప్రతిపాదనీయంపాత్రేషుయష్టవ్యశ్చయథావిధి॥ 25
తస్యాజనేమహాక్లేశఃపాలనేచద్విజోత్తమాః । తథాసద్వినియోగేచవిజ్ఞాతంగహనంనృణామ్॥ 26

ఏవమన్యైస్తథాక్లేశైః పురుషాద్విజసత్తమాః ।
నిజాజ్జయన్తివైలోకాన్ ప్రాజాపత్యాదికాన్క్రమాత్ ॥ 27

యోపిచ్ఛ్రూషణాద్భర్తుః కర్మణామనసాగిరా ।
తద్ధితాశుభమాప్నోతి తస్మాల్లోక్యంయతోద్విజాః ॥ 28

నాతిక్లేశేనమహతాతేనపురుషోసుఖా । తృతీయంవ్యాహృతంనేనమయానాధ్వితియోమితః ॥
ఏతద్వఃకథితంవిప్రాయన్నిమిత్తమిహాగతాః । తత్పృచ్ఛతయథాకామంసర్వంవక్ష్యామివస్స్ఫుటమ్।
ఋషయస్తేతతఃప్రోచుర్యత్ప్రష్టవ్యంమహామునే। అస్మిన్నేవచతత్ప్రశ్నేయథావత్కథితంత్వయా।

తతఃప్రహస్యతానాహ కృష్ణద్వైపాయనోమునిః ।
విస్మయోత్ఫుల్లనయనాంస్తాపసాంస్తానుపాగతాన్ ॥ 32

మయైతమథవతాంప్రశ్నోజ్ఞాతోదివ్యేనచక్షుషా । తతోహివఃప్రసంగేనసాధుసాధ్వితిథామితమ్ ॥ 38

స్వల్పేనహిప్రయత్నేనధర్మమస్సిధ్యతివైకలౌ । నరైరాత్మగుణామోఘైఃహ్రాళితాఖలకిల్బిషైః ॥ 34
శూద్రైశ్చద్విజశుశ్రూషాతత్పరైర్ద్విజసత్తమాః । తథాస్త్రీభిరనాయాసాత్పతిశుశ్రూషయైవహి॥
తతస్త్రితయమప్యేతన్మమధన్యతరంమతమ్ । ధర్మసంపాదనేక్లేశో ద్విజాదీనాంకృతాదిషు ॥ 36
భవద్భిర్యదభిప్రేతంతదేతత్కథితంమయా । అపృష్టేనాపిధర్మజ్ఞాఃకిమన్యత్కథయామివో ద్విజాః ॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

తతస్సంపూజ్యతేవ్యాసంప్రశశంసుఃపునఃపునః। యథాగతంద్విజాజగ్ముర్వ్యాసోక్తికృతనిశ్చయాః॥
భవతోఽపిమహాభాగ ! రహస్యంకథితంమయా । అత్యన్తదుష్టస్యకలేరయమేకోమహాగుణః॥
కీర్తనాదేవ కృష్ణస్యముక్తబన్ధఃపరంవ్రజేత్ ॥ 39
యచ్చాహంభవతాపృష్టో జగతామువసంహృతిమ్ ।
ప్రాకృతామన్తరాళంచ తామప్యేమవదామితే ॥ 40

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠాంశే తృతీయోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సర్వేషామేవభూతానాంత్రివిధఃప్రతిసంచరః । నైమిత్తికఃప్రాకృతికఃతథైవాత్యన్తికోలయః॥ 1
బ్రాహ్మోనైమిత్తికస్తేషాంకల్పాన్తేప్రతిసంచరః ।
ఆత్యన్తికస్తుమోక్షాఖ్యఃప్రాకృతోద్విపరార్ధకః ॥ 2

మైత్రేయ ఉవాచ :—

పరార్ధసంఖ్యాంభగవన్మమాచక్ష్వయయాతుసః ।
ద్విగుణీకృతయాజ్ఞేయఃప్రాకృతఃప్రతిసంచరః ॥ 3

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

స్థానాత్స్థానందశగుణమేకస్మాద్గణ్యతేద్విజ । తతోఽష్టాదశమేభాగే పరార్ధమభిధీయతే॥ 4
పరార్ధద్విగుణంయత్తుప్రాకృతస్సలయోద్విజ । తదావ్యక్తేఖలంవ్యక్తంస్వహేతౌలయమేతివై ॥
నిమేషోమానుషోయోఽసౌ మాత్రామాత్రాప్రమాణతః ।
తైఃపఞ్చదశభిఃకాష్ఠా త్రింశత్కాష్ఠాఃకలాస్మృతా । 6
నాడికాతుప్రమాణేన సాకలాదశపఞ్చచ ॥ 7
ఉన్మానేనామ్భసస్తాతు పలాన్యర్ధత్రయోదశ । మాగధేనతుమానేన జలప్రస్థస్తుసస్మృతః ।
హేమమాషైఃకృతశ్ఛిద్రశ్చతుర్భిశ్చతురఙ్గులైః ॥ 8
నాడికాభ్యామథద్వాభ్యాం ముహూర్తోద్విజసత్తమ ।
అహోరాత్రంముహూర్తాస్తు త్రింశన్నాసోదినైస్తథా ॥ 9

కూ సై ద్వా దశ భి ర్వ ర్ష మ హా రా త్ర ం తు త ద్దివి ।
త్రి భి ర్వ ర్ష శ తై ర్వ ర్ష ం వ ష్ట్యా వా సు ర ద్వి షా మ్ ॥ 10
తై స్తు ద్వా ద శ సా హ స్రై శ్చ తు ర్యు గ ము దా హృ త మ్ । చ తు ర్యు గ స హ స్రం తు క ర్త్యా హ్నే బ్ర హ్మ ణో ది న మ్ ॥
స క ల్ప స్థా యి న వ శ్చ తు ర్ద శ మ హా మ ను ర్భ వే త్ । త ద న్తే నై వ మై త్రే య బ్రా హ్మ ం నై మి త్తి కో ల యః ॥ 12
త స్య స్వ రూ ప మ త్యు గ్ర ం మై త్రే య ! గ ద తో మ మ ।
శృ ణు ష్వ ప్రా కృ త ం భూ య స్త వ వ క్ష్యా మ్య హం ల య మ్ ॥ 13
చ తు ర్యు గ స హ స్రా న్తే క్షీ ణ ప్రా యే మ హీ త లే । అ నా వృ ష్టి ర తీ వో గ్రా జా య తే శ త వా ర్షి కీ ॥ 14
త తో ఽ న్య ల్ప సా రా ణి తా న స త్వా న్య శే ష తః । భ క్ష యం యా న్తి మునయ శ్చ్ర మా ర్తా వా న్య నూ ప ీ డ నా త్ ॥
త త స్స ప్త గ వా ర్చి ర్వి ష్ణూ ద్ర గ ఖ ప థ రో ఽ వ్య యః । పి బ తి యా య య త లే క తు ర్ల మా త్మ స్థా స్సా క లా ః ప్ర జా ః
త త స్స ప్త గ వా ర్చి ర్వి ష్ణు ర్భా నో స్స ప్త సు ర శ్మి షు । స్థి తః పి బ త్య శే షా ణి జ లా ని మునిస త్త మ ! ॥ 17
పీ త్వా మ్భాం సి స మ స్తా ని ప్రా ణి భూ మి గ తా న్య పి । శో ష ం న య తి మై త్రే య ! స మ స్త ం పృ థి వీ త ల మ్ ॥
స ము ద్రా స రి త శ్శై ల న ది ప్ర స్ర వ ణా ని చ । పా తా ళే షు చ యా న్యం భ స్తా న్య ప్య ం భ న యం తి తీ వ్ర యా ॥ 19
త త స్తా స్వ ను భా వే న తో యా హా రో ప బృం హి తా ః । త వ వ ర శ్ల థ స్త ప్త జా య స్తే స ప్త భా స్క రా ः ॥
అ ధ శ్చో ర్ధ్వ ం చ తే దీ ప్తా స్త త స్స ప్త ది వా క రా ः । ద హ న్త్య శే ష ం త్రై లో క్య ం స పా తా ళ త ల ం ద్వి జ ॥ 21
ద హ్య మా న ం తు తై ర్దీ ప్తై స్తై ర్లో క్య ం ద్వి జ భా స్క రైः । సా ద్రి న ద్య ర్ణ వా భో గ ం ని స్నే హ మ భి జా య తే
త తో ని ర్ద గ్ధ వృ క్ష ం భ్ర మ త్త్రై లో క్య మ ఖి ల ం ద్వి జ । భ వ త్యే పా చ వ సు ధా కూ ర్మ పృ ష్ఠో పమా కృ తిः ॥ 23
త తः కా లా గ్ని రు ద్రో ఽ సౌ భూ త్వా స ర్వ హ రో ఽ న లः । శే షా హి శ్వా స సం భూ తః పా తా ళా ని ద హ త్య ధ ः ॥
పా తా ళా ని స మ స్తా ని స ద గ్ధ్వా జ్వ ల నో మ హా న్ । భూ మి మ భ్యే త్య స కృ ల ం హి న స్తి వ సు ధా త ల మ్ ॥ 25
భు వ ల ో ఽ క ం త త స్స ర్వ ం స్వ ర్లో ఽ క ం చ ను దా రు ణः । జ్వా లా మా లా మ హా వ ర్త స్త్రై వ ప రి వ ర్త తే ॥
అ మ్బ రీ ష మి వా భా తి త్రై లో క్య మ ఖి ల ం త దా । జ్వా లా వ ర్త ప రీ వా ర ము ప క్షీ ణ చ రా చ ర మ్ ॥ 27
త త స్తా వ ప రీ తా స్తు లో క త్ర య ని వా సి నः । కృ తా ధి కా రా గ చ్ఛ న్తి మ హా లో ఽ క ం మ హా ము నే ॥ 28
త స్మా ద పి మ హా తా ప త ప్తా లో కా స్త త ः ప ర మ్ । గ చ్ఛ న్తి జ న లో క ం తే ద శా వృ త్త్యా ప రై ర్మి ణः ॥ 29
త తో ద గ్ధా వ జ గ త్స ర్వ ం బ్ర హ్మ రూ పీ జ నా ద ద నः । ము ఖ ని శ్వా స జా మే ఘ ఽ క రో తి మునిస త్త మ ॥ 30
త తో ఽ జ కు ల ప్ర ఖ్యా స్తటి త్వ న్తో ఽ తి నా ద నः । ఉ త్తి ష్ఠ న్తి త థా వ్యో మ్ని ఘో రా స్సం వ ర్త కా ఘ నాः ॥ 31
కే చి న్నీ లో త్ప ల శ్యా మాः కే చి త్కు ముద స న్ని భాः ।
ధూ మ్ర వ ర్ణా ఘ నాः కే చి త్కే చి త్పీ తా ః ప యో ధ రాः ॥ 32
కే చి ద్రా స భ వ ర్ణా భా లా క్షా ర స ని భా స్త థా । కే చి ద్వై డూ ర్య గం కా శా శ్చ న్ద్ర్యా ని ల ని భా ः క్వ చి త్ ॥ 33
శ ఙ్ఖ కు న్ద ని భా శ్చా న్యే జా త్య ఞ్జ న ని భా ः ప రే । ఇ న్ద్ర్యా గో ప ని భా ः కే చి త్త త శ్శ ఖి ని భా స్త థా ॥ 34
మ ను శ్శి లా భా ः కే చి ద్వై హ రి తా ళ ని భా ः ప రే । చా మ ప త్ర ని భా ः కే చి ద్ము ద్గ ని భా స్తే మ హా ఘ నాः ॥ 35
కే చి త్పు ర వ రా కా రా ः కే చి త్ప ర్వ త స న్ని భా ः । కూ టా గా ర ని భా శ్చా న్యే కే చి త్స్థ ల ని భా ఘ నాः ॥ 36

హాహారావామహాకాయాఃపూరయన్తినభస్థలమ్। వర్షన్తస్తేమహాసారాస్తమస్మిమతిభైరవమ్॥
శమయన్త్యఖిలంవిప్ర! త్రైలోక్యాన్తరధిష్ఠితమ్ ॥ 37
నష్టేచాగ్నౌచసతతంవర్షమాణాహ్యహర్నిశమ్। ప్లావయన్తిజగత్సర్వమమ్భోభిర్మానిసత్తమ ॥
ధారాభిరతిమాత్రాభిఃప్లావయిత్వాఖిలాంభువమ్। భువలోకంతథైవోర్ధ్వంప్లావయన్తిహితేద్విజ॥
అన్ధకారీకృతేలోకే నష్టేస్థావరజఙ్గమే। వర్షన్తితేమహామేఘా వర్షాణామధికంశతమ్ ॥ 40
ఏవంభవతికల్పాన్తే సమస్తంమునిసత్తమ। వాసుదేవస్యమాహాత్మ్యాన్నిత్యస్యపరమాత్మనః॥ 41

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

సప్తర్షిస్థానమాక్రమ్యస్థితేఽస్మిన్మహామునే। ఏకార్ణవంభవత్యేతత్త్రైలోక్యమఖిలంతతః ॥1
ముఖనిశ్వాసజోవిష్ణోర్వాయుస్తోయజలదాంస్తతః।
నాశయత్యతిమైత్రేయ! వర్షాణామపరంశతమ్ ॥ 2
సర్వభూతమయోచిన్త్యోభగవాన్భూతభావనః। అనాదిరాదిర్విశ్వస్యవీత్వావాయుమశేషతః ॥
ఏకార్ణవేతతస్తస్మిన్ శేషశయ్యాగతఃప్రభుః। బ్రహ్మరూపధరశ్శేతే భగవానాదికృద్ధరిః ॥ 4
జనలోకగతైస్సిద్ధైస్సనకాద్యైరభిష్టుతః। బ్రహ్మలోకగతైశ్చైవచిన్త్యమానోమునీశ్వరైః ॥ 5
ఆత్మమాయామయీంనిద్రాంసమాస్థితః।
ఆత్మానంవాసుదేవాఖ్యం చిన్తయన్మధుసూదనః ॥ 6
ఏషనైమిత్తికోనామప్రైలయేయ! ప్రకీర్తితః। నిమిత్తంతత్రయచ్ఛేతే బ్రహ్మరూపధరోహరిః ॥ 7
యదాజాగర్తిసర్వాత్మాతదాచేష్టతేజగత్। నిమీలత్యేవదఖిలంమాయాశక్త్యాంగతేచ్యుతే॥
పద్మయోనేర్దినంయత్తుచతుస్యుగసహస్రవత్। ఏకార్ణవీకృతేలోకే తావతీరాత్రిరిష్యతే ॥ 9
తతఃప్రబుద్ధోరాత్ర్యన్తేపునస్సృష్టింకరోత్యజః। బ్రహ్మస్వరూపధృద్విష్ణుర్యథాతేకథితంపురా॥ 10
ఇత్యేషకల్పసంహారోఽవాన్తరప్రళయోద్విజ। నైమిత్తికస్తుకథితఃప్రాకృతంశ్రుణ్వతఃపరమ్ ॥11
అనావృష్ట్యాదిసంపర్కాత్కృశసంశోషనేమునే। సమస్తేప్వేవలోకేషుపాతాలేష్వఖిలేషుచ ॥ 12
మహాదాదేర్వికారస్యవిశేషాన్తస్యసంక్షయే। కృష్ణేచాహ్యాకారితేతస్మిన్ప్రవృత్తేప్రతిసంచరే॥ 13
ఆపోగ్రసన్తివైపూర్వం భూమేర్గన్ధాత్మకంగుణమ్।
ఆత్తగన్ధాతతోభూమిః ప్రళయత్వాయకల్పతే ॥ 14
ప్రణష్టేగన్ధతన్మాత్రేధరత్యర్వీజలాత్మికా। ఆపస్తదాప్రవృద్ధాస్తువేగవత్యోమహాస్వనాః ॥ 15
సర్వమాపూరయన్తీదం తిష్ఠన్తివిచరన్తిచ। సలిలేనోద్గమాలేన ఆలోకాన్తాత్సమన్ తతః ॥ 16

అపామపిగుణోయస్తుజ్యోతిషాపీయతేతుసః । నశ్యన్త్యాప స్తతస్తాశ్చరసతన్మాత్రసంక్షయాత్ ॥ 17
తతశ్చాపోహృతరసాజ్యోతిష్ప్రంప్రాప్నువన్తివై । అగ్న్యవస్థేతుసలిలేతేజసాసర్వతోవృతే ॥ 18
సచాగ్నిస్సర్వతోవ్యాప్యచాదత్తేతజ్జలంతథా । సర్వమాపూర్యతేచిరభి స్తదాజగదిదంశనైః ॥19

అచిరభిస్తుంవృతేతస్మిం స్తిర్యగూర్ధ్వమధస్తదా ।
జ్యోతిషోఽపిపరంరూపం వాయుర త్తిప్రభాకరమ్ ॥ 20

ప్రలీనేదతత స్తస్మిన్ వాయుభూతేఽఖలాత్మని । ప్రణష్టేరూపతన్మాత్రేహృతరూపోవిభావసుః ॥ 21
ప్రశామ్యతితదాజ్యోతివాయు దోర్ధూయతేమహాన్ । నిరాలోకేతథాలోకేవాయ్వవస్థేచతేజసి ॥
తత స్తుములమాసాద్యవాయుస్సంభవమాత్మనః । ఊర్ధ్వంచాధశ్చతిర్యక్చదోధవీతిదిశోదశ ॥ 23
వాయోరపిగుణంస్పర్శమాకాశోగ్రసతేతతః । ప్రశామ్యతితతోవాయుఃఖంతుతిష్ఠత్యనావృతమ్ ॥
అరూపరసమస్పర్శమగన్ధనచమూర్తిమత్ । సర్వమాపూరయన్నైవసుమహత్తత్త్వకాశతే ॥
పరిమణ్డలంచసుషిరమాకాశంశబ్దలక్షణమ్ ॥ శబ్దమాత్రంతదాకాశం సర్వమావృత్యతిష్ఠతి ॥ 26
తతశ్శబ్దగుణంతస్యభూతాదిర్గ్రసతేవనః । భూతేన్ద్రియేషుయుగపద్భూతాదాసంస్థితేషువై ॥

అభిమానాత్మకోహ్యేష భూతాదిస్తామసస్స్మృతః ॥ 27
భూతాదింగ్రసతేచాపి మహాన్వై బుద్ధిలక్షణః ॥ 28
ఊర్ధ్వమహాంశ్చజగతః ప్రాస్తేస్థాబాహ్యతస్థా ॥ 29

ఏవంసప్తమహాబుద్ధే ! క్రమాత్ప్రకృతయస్స్మృతాః ।
ప్రత్యాహారేతుతాస్సర్వాః ప్రవిశన్తిపరస్పరమ్ ॥ 30

యేనేదమావృతంసర్వమణ్డమప్రలీయతే । సప్తద్వీపసముద్రాన్తం సప్తలోకంసపర్వతమ్ ॥ 31

ఉదకావరణంయత్తు జ్యోతిషాపీయతేతుతత్ ।
జ్యోతివాయ్వాలయంయాతి యాత్వాకాశమావరణః ॥ 32

ఆకాశంవైవభూతాదిర్గ్రసతేతంతథామహాన్ । మహాన్తమేభిస్సహితంప్రకృతిర్గ్రసతేద్విజ ॥ 33
గుణసామ్యమనుద్రిక్తమన్యూనంచమహామునే । ప్రోచ్యతేప్రకృతిర్హేతుఃప్రధానంకారణంపరమ్ ॥
ఇత్యేషాప్రకృతిస్సర్వావ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణీ । వ్యక్తస్వరూపమవ్యక్తేతస్మాన్నైవలీయతే ॥ 35
ఏకశ్శుద్ధోఽక్షరోనిత్యస్సర్వవ్యాపీతథాపుమాన్ । సోప్యంశస్సర్వభూతస్యనైవలీయపరమాత్మనః ॥
నసన్తియత్రసర్వేశనామజాత్యాదికల్పనాః । సత్తామాత్రాత్మకేక్షేయేజ్ఞానాత్మన్యాత్మనఃపరే ॥ 37
తద్బ్రహ్మపరమంధామపరమాత్మాసచేశ్వరః । సవిష్ణుస్సర్వమేవేదం యతోనావర్తతేయతిః ॥ 38
ప్రకృతిర్వ్యామయాఖ్యాతావ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణీ । పురుషశ్చాప్యుభావేతౌలీయేతేపరమాత్మని ॥39
పరమాత్మాచసర్వేషామాధారఃపరమేశ్వరః । విష్ణునామాసవేదేషు వేదాస్తేషుచగీయతే ॥ 40

ప్రవృత్తంచనివృత్తంచ ద్వివిధంకర్మవైదికమ్ ।
తాభ్యాముభాభ్యాంపురుషైస్సర్వమూర్తిస్సఇజ్యతే ॥ 41

ఋగ్యజుస్సామభిర్మూర్తైః ప్రవృత్తైరిజ్యతేఽధ్వరైః ।
యజ్ఞేశ్వరో యజ్ఞపుమాన్ పురుషైఃపురుషోత్తమః ॥ 42
జ్ఞానాత్మాజ్ఞానయోగేన జ్ఞానమూర్తిస్సచేజ్యతే ।
నివృత్తేయోగిభిర్మూర్తే విష్ణుర్ముక్తిఫలప్రదః ॥ 43

హ్రస్వదీర్ఘప్లుతైర్వర్ణైస్తుకించిద్వ్యవస్థితైః । యచ్చవాచామవిషయంతత్సర్వంవిష్ణురవ్యయః ।
వ్యక్తస్సర్వచవ్యక్తస్సర్వపురుషోత్తమః । పరమాత్మాచవిశ్వాత్మా విశ్వరూపధరోహరిః ॥ 45
వ్యక్తావ్యక్తాత్మికాతస్మిన్ప్రకృతిస్సంప్రలీయతే । పురుషశ్చాపిమైత్రేయ వ్యాపిన్యవ్యాహతాత్మని ॥
ద్విపరార్ధాత్మకఃకాలఃకథితోయోమయాతవ । తదహస్తస్యమైత్రేయ! విష్ణోరీశస్యకథ్యతే ॥ 47
వ్యక్తేచప్రకృతౌలీనేప్రకృత్యాంపురుషేతథా । యత్రస్థితేనిశాచాస్యతత్ప్రమాణామహామునే ॥ 48
నైవాహస్తస్యనిశానిత్యస్యపరమాత్మనః । ఉపచారస్తథాఽప్యేవం తస్యేశస్యద్విజోచ్యతే ॥ 49
ఇత్యేషతవమైత్రేయ! కథితఃప్రాకృతోలయః । ఆత్యన్తికమథోబ్రహ్మన్నిబోధప్రతిసంచరమ్ ॥ 50

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠాంశే పఞ్చమోఽధ్యాయః.

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఆధ్యాత్మికాదిమైత్రేయ! జ్ఞాత్వాశాప్రత్యయంబుధః ।
ఉత్పన్నజ్ఞానవైరాగ్యః ప్రాప్నోత్యాత్యన్తికంలయమ్ ॥ 1
ఆధ్యాత్మికోపిద్వివిధశ్శారీరోమానసస్తథా । శారీరోబహుభిర్భేదైర్భిద్యతేశ్రూయతాంచసః ॥ 2
శిరోరోగప్రతిశ్యాయజ్వరశూలభగన్దరైః । గుల్మార్శశ్శ్వయథుశ్వాసచ్ఛర్దాదిభిరనేకథా ॥ 3
తథాఽక్షిరోగాతిసారకుష్ఠాద్యామయసంజ్ఞితైః । భిద్యతేదేహజస్తాపో మానసంశ్రోతుమర్హసి ॥ 4
కామక్రోధభయద్వేషలోభమోహవిషాదజః ।
ఈర్ష్యాసూయావమానేష్యాత్సర్యాదిమయస్తథా ॥ 5
మానసోపిద్విజశ్రేష్ఠతాపోభవతినైకధా । ఇత్యేవమాదిభిర్భేదైస్తాపోహ్యాధ్యాత్మికస్స్మృతః ॥ 6
మృగపక్షీమనుష్యాద్యైర్వ్యాళరాక్షసకీటకైః । సరీసృపాద్యైశ్చనృణాంజాయతేచాధిభౌతికః ॥ 7
శీతవాతోష్ణవర్షాంబ్వాద్యాదిసముద్భవః । తాపోద్విజవరశ్రేష్ఠకథ్యతేచాధిదైవికః ॥ 8
గర్భజన్మజరాజ్ఞానమృత్యునారకజంతథా । దుఃఖంసహస్రశోభేదైర్భిద్యతేమునిసత్తమ ॥ 9
సుకుమారతనుర్గర్భేజన్తుర్బహుమలావృతే । ఉల్బసంవేష్టితోభుగ్నపృష్ఠగ్రీవాస్థిసంహతిః ॥ 10
అత్యుష్ణకటుతీక్ష్ణోష్ణలవణైర్మాతృభోజనైః । అత్యన్తతాపైరత్యర్థంవర్ధమానాతివేదనః ॥ 11
ప్రసారణాకుఞ్చనాదౌనాజ్ఞానాంప్రభురాత్మనః । శక్నుయాన్మాత్రమాపఙ్కశాయీసర్వత్రపీడితః ॥ 12

నిజుచ్ఛ్వాసస్సైతన్యస్స్మర్జన్మశతాన్యధః । ఆస్తేగర్భేఽతిదుఃఖేన నిజకర్మనిబన్ధనః ॥ 13
జాయమానఃపురీషాసృఙ్మూత్రశుక్లావిలాననః । ప్రాజాపత్యేనవాతేన పీడ్యమానాస్థిబన్ధనః ॥ 14
అధోముఖోవైక్రియతే ప్రబలైస్సూతిమారుతైః ।
క్లేశాన్నిష్క్రామ్యతిమాస్మోతి జరరాన్మాతురాతురః ॥ 15
మూర్చ్ఛామవాప్యమహతీం సంస్పృష్టోబాహ్యవాయునా ।
విజ్ఞానభ్రంశమాప్నోతి జాతశ్శమునిసత్తమ ॥ 16
కర్ణకైరివతున్నాఙ్గైః క్రకచైరివదారితః । పూతివ్రణాన్నిపతితో ధరణ్యాంకృమికోయథా ॥ 17
కర్ణాయనేఽపిచాశక్తః పరివర్తేప్యనీశ్వరః । స్నానపానాదికాహారమప్యాప్నోతిపరేచ్ఛయా ॥ 18
అశుచిప్రస్తరేనుప్తః కీటదంశాదిభిస్తథా । భక్ష్యమాణోఽపినైవైపాం శక్తోవినివారణే ॥19
జన్మదుఃఖాన్యనేకాని జన్మనోఽనన్తరాణిచ । బాలభావేయదాప్నోతి హ్యధికాంతాదికానిచ ॥ 20
అజ్ఞానతమసాచ్ఛన్నోమూఢాన్తఃకరణోనరః । నజానాతికుతఃకోహంకస్యాహంగన్తాకిమాత్మనః ॥ 21
కేనబద్ధోనబద్ధోహంకారణంకిమకారణమ్ । కింకార్యంకిమకార్యంవాకింవాచ్యంకించనోచ్యతే ॥ 22
కోధర్మఃకశ్చవాధర్మఃకస్మిన్సతేఽథవాకథమ్ ।
కింకర్తవ్యమకర్తవ్యం కింవాకింగుణదోషవత్ ॥ 23
ఏవంవిధైస్సమైర్మూఢైరజ్ఞానప్రభవంమహత్ । అవాప్యతేనరైర్దుఃఖంశిశ్నోదరపరాయణైః ॥
అజ్ఞానంతామసోభావఃకార్యారమ్భప్రవృత్తయః । అజ్ఞానినాంప్రవర్తన్తేకర్మలోపాస్తతోద్విజ ॥
నరకంకర్మణాంలోపాత్ఫలమాహుర్మనీషిణః ।
తస్మాదజ్ఞానినాందుఃఖమిహచాముత్రచోత్తమమ్ ॥ 26
జరాజర్జరదేహశ్చ శిథిలావయవపుర్మహాన్ । విచలచ్ఛీర్ణదశనో వలిస్నాయుసిరావృతః ॥ 27
దూరప్రణష్టనయనో వ్యోమాన్తర్గతతారకః । నాసావివరనిర్యాతలోమపుఞ్జశ్చలద్వపుః ॥ 28
ప్రకటీభూతసర్వాస్థినద్ధపృష్ఠాస్థిసంహతిః । ఉత్సన్నజరరాస్థిత్వాదల్పాహారోఽల్పచేష్టితః ॥ 29
కృచ్ఛ్రాచ్ఛ్వభ్రాక్షమణోత్థానశయనాసనచేష్టితః । మన్దీభవద్భోక్తృనేత్రస్రవల్లాలావిలాననః ॥ 30
అనాయత్తైస్సుసైశ్చకరణైర్మరణోన్ముఖః । తృష్ణాదీప్యనుభూతానామస్మాకంఖలవస్తునామ్ ॥31
సకృదుచ్చారితేవాక్యేసముద్భూతమహాశ్రమః । శ్వాసకాశసముద్భూతమహాయాసప్రగాఢవాన్ ॥32
అన్యోన్యోత్థాప్యతేన్యేనతథాసంవేశ్యతేజరీ । భృత్యాత్మపుత్రదారాణామవమాన్యాసదీకృతః ॥ 33
ప్రక్షీణాఖిలశౌచశ్చవిహారాహారసస్పృహః । హాస్యఃపరిజనస్యాపి నిర్విణ్ణాశేషబాన్ధవః ॥ 34
అనుభూతమివాన్యస్మిన్జన్మన్యాత్మవిచేష్టితమ్ । సంస్మరన్యావదేవేహంనిశ్వసత్యతిదుఃఖితః ॥35
ఏవమాదీనిదుఃఖానిజరాయామనుభూయవై । మరణేయానిదుఃఖాని ప్రాప్నోతిశృణుతాన్యపి ॥ 36
శ్లథద్వీవాఙ్ముహుస్తోథ వ్యాప్తోవేపథునాభృశమ్ ।
ముహుర్గ్లానిఃపరవశో ముహుర్జ్వాలవాన్వితః ॥ 37

హిరణ్యధాన్యతనయభార్యాభృత్యగృహాదిషు । ఏతేకథంభవిష్యన్తీత్యతీవమమతాకులః ॥ 38
మమేతి భిద్యమానోరోగైరక్రకచైరివదారుణైః । శరైరివాన్తకస్యోగ్రైశ్ఛిద్యమానానుబన్ధనః ॥ 39
పరివర్తితతారాక్షోహస్తపాదంముహుఃక్షిపన్ । సంశుష్యమాణతాల్వోష్ఠపుటోఘుర ఘురాయతే ॥
నిరుద్ధకణ్ఠోదోషైర్మోహదానశ్వాసపీడితః । తాపేనమహతావ్యాప్తస్తృషాచాతస్తథాతురః ॥
క్లేశాదుత్క్రాన్తిమాప్నోతి యమకింకరపీడితః । తతశ్చయాతనాదేహం క్లేశేనప్రతిపద్యతే ॥ 42
ఏతాన్యన్యానిచోగ్రాణిదుఃఖానిమరణేనృణామ్ । శృణుష్వనరకేయానిప్రాప్యన్తేపురుషైర్మృతైః ॥
యామ్యకింకరపాశాదిగ్రహణందణ్డతాడనమ్ । యమస్యదర్శనంచోగ్రముగ్రమాగవిలోకనమ్ ॥
కరమ్భవాలుకావహ్నియన్త్రశస్త్రాసిభీషణే । ప్రత్యేకంనరకేయూథ్యే యాతనాద్విజ! దుస్సహాః ॥ 45

క్రకచైఃపాట్యమానానాం మూషాయాంచాపిదహ్యతామ్ ।
కురారైఃకృత్యమానానాం భూమౌచాపినిఖన్యతామ్ ॥ 46
శూలేష్వారోప్యమాణానాం వ్యాఘ్రవక్త్రేప్రవేశ్యతామ్ ।
గృధ్రైస్సంభక్ష్యమాణానాం ద్వీపిభిశ్చోపభుజ్యతామ్ ॥ 47
క్వాథ్యతాంతైలమధ్యేచ క్లిద్యతాంక్షారకర్దమే ।
ఉచ్చాన్నిపాత్యమానానాం క్షిప్యతాంక్షేపయన్త్రకైః ॥ 48

నరకేయానిదుఃఖానిపాపహేతూద్భవానివై । ప్రాప్యన్తేనారకైర్విప్రతేషాంసంఖ్యానవిద్యతే ॥ 49
నకేవలంద్విజశ్రేష్ఠనరకేదుఃఖపద్ధతిః । స్వర్గేఽపిపాతభీతస్య క్షయిష్ణోర్నాస్తినివృతిః ॥ 50
పునశ్చగర్భేభవతి జాయతేచపునఃపునః । గర్భేవిలీయతేభూయో జాయమానోస్తమేతివై ॥ 51
జాతమాత్రశ్చమ్రియతేబాలభావేథయౌవనే । మధ్యమంవావయఃప్రాప్యవార్ధకేవాథవామృతిః
యావజ్జీవతితావచ్చదుఃఖైర్నానావిధైఃప్లుతః । తంతుకారణపఞ్చాస్మాకాస్తేకార్పాసబీజవత్ ॥ 53
ద్రవ్యనాశేతథోత్పత్తౌ పాలనేచసదానృణామ్ । భవన్త్యనేకదుఃఖాని తథైవేష్టవియోగిషు ॥ 54
యద్యత్ప్రీతికరంపుంసాం వస్తుమైత్రేయ! జాయతే । తదేవదుఃఖవృక్షస్య బీజత్వముపగచ్ఛతి ॥ 55
కళత్రపుత్రమిత్రార్థగృహక్షేత్రధనాదికైః । క్రియతేనతథాభూరిసుఖంపుంసాంయథాసుఖమ్ ॥
ఇతిసంసారదుఃఖార్కతాపతాపితచేతసామ్ । విముక్తిపాదపచ్ఛాయామృతేకుత్రసుఖంనృణామ్ ॥ 57
తదస్యత్రివిధస్యాపి దుఃఖజాతస్యవైమమ । గర్భజన్మజరాద్యేషు స్థానేషుప్రభవిష్యతః ॥ 58
నిరస్తాతిశయాహ్లాదసుఖాభావైకలక్షణా । భేషజంభగవత్ప్రాప్తిరేకాన్తాత్యన్తికీమతా ॥ 59

తస్మాత్తత్ప్రాప్తయేయత్నః కర్తవ్యఃపణ్డితైర్నరైః ।
తత్ప్రాప్తిహేతుర్జ్ఞానంచ కర్మచోక్తంమహామునే ॥ 60

అకామోత్థంవివేకాచ్చద్విధాజ్ఞానంతదుచ్యతే । శబ్దబ్రహ్మాగమమయంపరంబ్రహ్మవివేకజమ్ ॥ 61
అన్ధంతమఇవాజ్ఞానందీపవచ్ఛేన్ద్రియోద్భవమ్ । యథాసూర్యస్తథాజ్ఞానంయద్విప్రర్షేవివేకజమ్ ॥ 62
మనురప్యాహవేదార్థంస్మృత్వాయన్మునిసత్తమ । తేతత్ప్రాప్యాయతాపత్రసంబన్ధేగదతోమమ ॥

ద్వేబ్రహ్మణీవేదితవ్యే శబ్దబ్రహ్మాపరంచయత్ । శబ్దబ్రహ్మణినిష్ణాతఃపరంబ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥ 64
ద్వేవై విద్యేవేదితవ్యేఇతిచాథర్వణీశ్రుతిః । పరయాత్వక్షరప్రాప్తిర్ఋగ్వేదాదిమయాపరా ॥ 65
యత్తదవ్యక్తమజరమచింత్యమజమవ్యయమ్ । అనిర్దేశ్యమరూపంచపాణిపాదాద్యసంయుతమ్ ॥

విభుసర్వగతంనిత్యం భూతయోనిరకారణమ్ ।
వ్యాప్యవ్యాప్తంయతస్సర్వం యుద్వైపశ్యన్తిసూరయః ॥ 67
తద్బ్రహ్మతత్పరంధామ తద్ధ్యేయంమోక్షకాంక్షిభిః ।
శ్రుతివాక్యోదితంనూక్ష్మం తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ ॥ 68

తదేవభగవద్వాచ్యంస్వరూపంపరమాత్మనః । వాచకోభగవచ్ఛబ్దస్తస్యాద్యస్యాక్షయాత్మనః ॥
ఏవంనిగదితార్థస్యస్తత్త్వంతస్యతత్త్వతః । జ్ఞాయతేయేనతద్జ్ఞానంపరమన్యత్త్రయీమయమ్॥
అశబ్దగోచరస్యాపితస్యవైబ్రహ్మణోద్విజ । పూజాయాంభగవచ్ఛబ్దక్రియతేహ్యుపచారతః ॥ 71
శుద్ధేమహావిభూత్యాఖ్యే పరేబ్రహ్మణిశబ్దతే । మైత్రేయ ! భగవచ్ఛబ్దస్సర్వకారణకారణే ॥ 72
సంభర్తేతితథాభర్తాభకారోర్థద్వయాన్వితః । నేతాగమయితాస్రష్టాగకారార్థస్తథామునే ॥
ఏశ్వర్యస్యసమగ్రస్య వీర్యస్యయశసశ్శ్రియః । జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవషణ్ణాంభగఇతీరణా ॥ 74
వసన్తితత్రభూతానిభూతాత్మన్యఖిలాత్మని । సచభూతేష్వశేషేషువకారార్థస్తథోవ్యయః॥ 75
ఏవమేషమహాశబ్దో మైత్రేయ ! భగవానితి । పరమబ్రహ్మభూతస్య వాసుదేవస్యనాన్యగః॥ 76
తత్రపూజ్యపదార్థోక్తిపరిభాషాసమన్వితః । శబ్దోయంనోపచారేణత్వస్యత్రహ్యుపచారతః॥ 77
ఉత్పత్తింప్రళయంచైవభూతానామాగతింగతిమ్ । వేత్తివిద్యామవిద్యాంచసవాచ్యోభగవానితి ॥
జ్ఞానశక్తిబలైశ్వర్యవీర్యతేజాంస్యశేషతః । భగవచ్ఛబ్దవాచ్యాని వినాహేయైర్గుణాదిభిః ॥ 79
సర్వాణితత్రభూతాని వసన్తిపరమాత్మని । భూతేషుచససర్వాత్మా వాసుదేవస్తతస్స్మృతః ॥ 80
ఖాండిక్య ! జనకాయాహపృష్టఃకేశిధ్వజఃపురా । నామవ్యాఖ్యామనన్తస్యవాసుదేవస్యతత్త్వతః ॥
భూతేషువసతేసోన్తర్వసన్తత్రచతానియత్ । ధాతావిధాతాజగతాంవాసుదేవస్తతఃప్రభుః॥82

ససర్వభూతప్రకృతింవికారాన్ గుణాదిదోషాంశ్చమునే ! వ్యతీతః ।
అతీతసర్వావరణోఽఖిలాత్మా తేనాస్తృతంయద్భువనాన్తరాళే ॥ 88
సమస్తకల్యాణగుణాత్మకోఽసౌ స్వశక్తిలేశావృతభూతవర్గః ।
ఇచ్ఛాగృహీతాభిమతోరుదేహస్సంసాధితాశేషజగద్ధితోయః ॥ 84
తేజోబలైశ్వర్యమహావబోధసువీర్యశక్త్యాదిగుణైకరాశిః ।
పరఃపరాణాంసకలానయత్ర క్లేశాదయస్సన్తిపరావరేశే ॥ 85
సఈశ్వరోవ్యష్టిసమష్టిరూపో వ్యక్తస్వరూపఃప్రకటస్వరూపః ।
సర్వేశ్వరస్సర్వదృక్సర్వవిచ్చ సమస్తశక్తిఃపరమేశ్వరాఖ్యః ॥ 86

సంజ్ఞాయతేయేనతదస్తదోషం శుద్ధంపరంనిర్మలమేకరూపమ్ ।
సందృశ్యతేవాఽప్యవగమ్యతేవా తద్జ్ఞానమజ్ఞానమతోఽన్యదుక్తమ్ ॥ 87

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

స్వాధ్యాయసంయమాభ్యాంసదృశ్యతేపురుషోత్తమః । తస్యాప్తికారణంబ్రహ్మతదేతదితిపఠ్యతే॥
స్వాధ్యాయాదోగమాసీత యోగాత్స్వాధ్యాయమావసేత్ ।
స్వాధ్యాయయోగసంపత్త్యా పరమాత్మాప్రకాశతే ॥ 2

తదీప్సునాస్వాధ్యాయశ్చక్షుర్యోగస్తథాపరమ్ । నమాంసచక్షుషాద్రష్టుంబ్రహ్మభూతస్సశక్యతే॥

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవంస్తమహంయోగం జ్ఞాతుమిచ్ఛామితంబ్రవీత ।
జ్ఞాతేయత్రాఖిలాధారం పశ్యేయంపరమేశ్వరమ్ ॥ 4

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

యథాకేశిధ్వజఃపాహఖాణ్డిక్యాయమహాత్మనే । జనకాయపురాయోగంతమహంకథయామితే ॥

మైత్రేయ ఉవాచ .—

ఖాణ్డిక్యఃకోభవద్బ్రహ్మన్కోవాకేశిధ్వజఃకృతీకథంతయోశ్చసంవాదోయోగసంబన్ధకారణాత్ ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ .—

ధర్మధ్వజోవైజనకస్తస్యపుత్రోమితధ్వజః । కృతధ్వజశ్చనామ్నాపీత్సాధ్యాత్మరతిర్నృపః ॥ 7
కృతధ్వజస్యపుత్రోభూత్ఖ్యాతఃకేశిధ్వజోనృపః । పుత్రోమితధ్వజస్యాపిఖాణ్డిక్యజనకోభవత్ ॥ 8
కర్మణాగ్నేర్ఖాణ్డిక్యఃపృథివ్యామభవత్పతిః । కేశిధ్వజోఽప్యతీవాసీదాత్మవిద్యావిశారదః ॥9
తావుభావపిసైవాస్తాం విజిగీషూపరస్పరమ్ । కేశిధ్వజేనఖాణ్డిక్యస్స్వరాజ్యాదవరోపితః ॥ 10
పురోధసామన్త్రిభిశ్చసమవేతోల్పసాధనః । రాజ్యాన్నిరాకృతస్సోథదుర్గారణ్యచరోభవత్ ॥ 11

ఇయాజసోఽపినుబహూన్ యజ్ఞాఞ్ఛ్రద్ధాన్వయాపాశ్రయః ।
బ్రహ్మవిద్యామధిష్ఠాయ తతుఁంమృత్యుమవిద్యయా ॥ 12

ఏకదావర్తమానస్యయోగేయోగవిదాంవర । ఘుర్ణతేనంజఘానోగ్రశ్శాద్దూలోవిజనేవనే ॥
తతోరాజాహతాంశ్రుత్వా ధేనుంవ్యాఘ్రేణచత్వరే జనః ।
ప్రాయశ్చిత్తంసపప్రచ్ఛ కిమత్రేతివిధీయతామ్ । 14

తేవ్యూచుర్నవయంవిద్మఃకశేరుఃపృచ్ఛ్యతామితి । కశేరురపితేనోక్తస్తథైవప్రాహఖాగవమ్ ।

శునకంపృచ్ఛరాజేంద్రినాహంవేద్మిసవేత్స్యతి । సగత్వాతమపృచ్ఛచ్చసోప్యాహశృణుయన్మనే ॥
నకశేషునకైవాహంననైకస్సంప్రతంభువి । వేత్స్యేకపవత్వచ్ఛత్రుఃఖాండిక్యోయోజిత స్త్వయా॥
సచాహతంవ్రజామ్యేమప్రష్టుమాత్మరిపుంమునే । ప్రా ప్తపేవమహాయజ్ఞోయదిమాంగహనిష్యతి॥ 18
ప్రాయశ్చిత్తమశేషేణ సచేత్పృష్టోవదిష్యతి । తతశ్చావికలోయాగో మునిశ్రేష్ఠ ! భవిష్యతి॥ 19

శ్రీ భగవానువాచ :—

ఇత్యుక్త్వారథమారుహ్యకృష్ణాజినధరోనృపః ! వనంజగామయత్రా స్తేసఖాండిక్యోమహామతిః॥ 20
తమాపత స్తమాలోక్య ఖాండిక్యోరిపుమాత్మనః ।
ప్రోవాచక్రోధతామ్రాక్షస్సమారోపితకార్ముకః ॥ 21

ఖాండిక్య ఉవాచ :—

కృష్ణాజినంత్వంకవచమాబధ్యాస్మాకహనిష్యసి । కృష్ణాజినధరేవేత్సి నమయిప్రహరిష్యతి ॥ 22
మృగాణాంవదపృష్ఠేషు మూఢ ! కృష్ణాజినంనకిమ్ ।
యేషాంమయాత్వయాచోగ్రాః ప్రహితాశ్శితసాయకాః ॥ 23
సత్వామహంహనిష్యామినమేజీవన్విమోక్ష్యసే । ఆతతాయ్యసిదుర్బుద్ధేమమరాజ్యహరోరిపుః ॥

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

ఖాండిక్య! సంశయంప్రష్టుం భవన్తమహమాగతః ।
నత్వాంహన్తుంవిచారైవ్యతతోపంబాణంవిముఞ్చవా ॥ 25

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్సమన్త్రిభిస్సార్ధమేకాన్తేసపురోహితః । మన్త్రయామాసఖాండిక్యస్సన్నద్ధేవమహామతిః ॥
తమూచుమన్త్రిణోవధ్యో రిపురేవవశంగతః । హన్తేస్మిన్పృథివీసర్వా తవవశ్యాభవిష్యతి॥ 27
ఖాండిక్యశ్చాహతాసర్వా నేవమేతన్నసంశయః । హన్తేస్మిన్పృథివీసర్వా మమవశ్యాభవిష్యతి॥
పరలోకజయస్తస్య పృథివీసకలామమ । నహన్మిచేల్లోకజయో మమతస్యనసుంధరా ॥ 29
నాహంమన్యేలోకజయాదధికాస్యాద్వసున్ధరా । పరలోకజయోనన్తస్స్వల్పకాలోమహీజయః ॥30
తస్మాన్నైనంహనిష్యామి యత్పృచ్ఛతివదామితత్ ॥ 31

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

తతస్తమభ్యుపేత్యాహ ఖాండిక్యజనకోరిపుమ్ ।
ప్రష్టవ్యంయత్త్వయాసవ్యం తత్పృచ్ఛస్వవదామ్యహమ్ ॥ 32

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

కతస్సవ్యంయథావృత్తంఘనమధేనువధంద్విజ । కథయిత్వాసప్రచ్ఛప్రాయశ్చిత్తంహితద్దతమ్ ॥
సచాచష్టయథాన్యాయ్యం ద్విజ ! కేశిధ్వజాయతత్ ।
ప్రాయశ్చిత్తమశేషేణ యద్వైతత్రవిధీయతే ॥ 34

విదితార్థస్తతైవ హ్యనుజ్ఞాతోమహాత్మనా ।
యాగభూమిముపాగమ్య చక్రేసవాఽక్రియాఃక్రమాత్ ॥ 35

క్రమేణవిధివద్యాగంనీత్వాసోవభృథాప్లుతః । కృతకృత్యస్తతోభూత్వాచి న్తయామాసపార్థివః॥
పూజితార్థశ్చద్విజాస్సర్వే సదస్యామానితాస్తయా ।
తథైవార్థిజనోఽప్యథైర్యోజితోఽభిమతైర్మయా ॥ 37
యథాహ్యమస్యలోకస్యనుయాసర్వంవిచేష్టితమ్ । అనిష్పన్నక్రియంచేత స్తథాపిమమకింయథా ॥
ఇత్థంసంచి న్తయన్నేవసస్మారసమహీపతిః । భార్గవేణ్యాయనద త్తేతి మయావై గురుదక్షిణా ॥ 39
సజగామతదాభూయోరథమారుహ్యపార్థివః । మైత్రేయదుర్గమగానంభార్గవ్యోయత్రసంస్థితః ॥
భార్గవ్యోఽపిపునర్దృష్ట్వా తమాయాన్తంధృతాయుధః ।
తస్థౌహన్తుంకృతమతి స్తమాహాసపునర్నృపః ॥ 41
భోనాహంతేఽపరాధాయ ప్రాప్తఃభార్గవ్యమాక్రుధాః ।
గురోర్నిష్క్రయదానాయ మామవేహ్యుపగతమ్ ॥ 42
నిష్పాదితోమయాయాగస్సమ్యక్త్వదుపదేశతః। సోహంతేదాతుమిచ్ఛామివృణీష్వగురుదక్షిణామ్॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

భూయస్సమన్త్రిభిస్సార్ధం మన్త్రయామాసపార్థివః ।
గురునిష్క్రయకామోఽయం కిమయాప్రార్థ్యతామితి ॥ 44
తమూచుర్మన్త్రిణోరాజ్యమశేషంప్రార్థ్యతామయమ్ ।
శత్రుభిఃప్రార్థ్యతేరాజ్యమనాయాసితసైనికైః ॥ 45
ప్రహస్యతానాహనృపస్సభార్గవ్యోమహామతిః ।
స్వల్పకాలంమహీపాల్యం మాదృశైఃప్రార్థ్యతేకథమ్ ॥ 46
ఏవమేతద్భవన్తోత్రవ్యర్థసాధనమన్త్రిణః । పరమార్థఃకథంకోత్రయూయంనాత్రవిచక్షణాః॥ 47

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యుక్త్వాసముపేత్యైనంసంస్తుతకేశిధ్వజంనృపః । ఉవాచకిమవశ్యంత్వందదాసిగురుదక్షిణామ్ ॥ 48
బాఢమిత్యేవతేనోక్తఃభార్గవ్యస్తమథ బ్రవీత్ । భవానధ్యాత్మవిజ్ఞానపరమార్థవిచక్షణః ॥ 49
యదిచేద్దీయతేమహ్యంభవతాగురునిష్క్రయః । తత్ప్రేక్ష్యశ్రమాయాలంయత్కృతంతదుదీర్యతామ్॥

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే షష్ఠోఽధ్యాయః. [50

అథ షష్ఠాంశే నప్తమోఽధ్యాయః

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

నప్రార్థితంత్వయాకస్మాదస్మద్రాజ్యమకణ్టకమ్ ।
రాజ్యలాభాద్వినానాన్యత్ హిత్రియాణామతిప్రియమ్ ॥ 1

ఖాణ్డిక్య ఉవాచ :—

కేశిధ్వజనిబోధత్వంమయానప్రాథితంయతః। రాజ్యమేతదశేషంతేయత్రగృధ్నస్త్వయపణ్డితాః॥ 2

ఋత్రియాణామయంధర్మోయత్ప్రజాపరిపాలనమ్।
వధశ్చధర్మయుద్ధేన స్వరాజ్యపరిపన్థినామ్॥ 3
తత్రాశక్తస్యమేనోభూ న్నైవాస్త్వపహృతేత్వయా।
బన్ధాయైవభవత్యేషా హ్యవిద్యాఽప్యక్రమాస్థితా॥ 4

జనోపభోగలిప్సార్థమియంరాజ్యస్పృహామమ।అన్యేషాంనోపజాయైవధర్మఏనానుహధ్యతే॥
నయాచ్ఞాఋత్రబన్ధూనాం ధర్మాయైతత్తవాంశతమ్।
అతోనయాచితంరాజ్యమవిద్యాస్తగతంతవ॥ 6

రాజ్యేగృధ్నస్త్వవిద్వాంసోమమత్వాహృతచేతసః।అహంమానమహాపానమదమత్తానమాదృశాః॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ప్రహృష్టస్సాధ్వితితతఃప్రాహకేశిధ్వజోనృపః। ఖాణ్డిక్యజనకంప్రీత్యాక్రూయతాంవచనంమమ॥ 8

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

అహంహ్యవిద్యయామృత్యుం తతుఁకామఃకరోమివై।
రాజ్యంయాగాంశ్చవివిధాన్ భోగైఃపుణ్యఋయంతథా॥ 9

తదిదంతేమనోదిష్ట్యావివేకైశ్వర్యతాంగతమ్। తత్ప్రూహియతామవిద్యాయాస్స్వరూపంకులనన్దన॥
అనాత్మన్యాత్మబుద్ధిర్యా చాస్వేస్వమితియామతిః। అవిద్యాతదుసంభూతిబీజమేతద్ధ్వస్థితమ్॥ 11
పఞ్చభూతాత్మకేదేహేదేహీమోహతమోవృతఃఅహమ్మమైతదిత్యేషోకుబుద్ధేకుమతిమఁతిమ్॥
ఆకాశవాయ్వగ్నిజలపృథివీభ్యఃపృథక్స్థితే। ఆత్మన్యాత్మనయంభావం కఃకరోతికళేబరే॥ 13
కళేబరోపభోగ్యంహిగృహక్షేత్రాదికంచకఃఅదేహోహ్యాత్మనిప్రాజ్ఞోమమేయమితిమన్యతే॥ 14
ఇత్థంచపుత్రపౌత్రేషు తద్దేహోత్పాదితేషుకఃకరోతిపణ్డితస్స్వమ్యమనాత్మనికళేబరే॥ 15

సర్వందేహోపభోగాయ కుబుద్ధేకర్మమానవఃదేహశ్చాన్యోయదాపుంసస్తదాబన్ధాయతత్పరమ్॥ 16
మృణ్మయంహియథాగేహం లిప్యతేవైమృదమ్భసా।
పాథివోఽయంతథాదేహో మృదమ్బాలేపనస్థితిః॥ 17

పఞ్చభూతాత్మకైర్భోగైఃపఞ్చభూతాత్మకంవపుఃఆప్యయంతేయదితతఃపుంసోభోగోత్రకింకృతః॥
అనేకజన్మసాహస్రీంసంసారపదవీంవ్రజన్। మోహాశ్రమంప్రయాతోఽసౌవాసనారేణుకుణ్ఠితః॥
ప్రహ్లాదేయదాసోస్యదేహోద్భూతోష్ణవారిణా। తదాసంసారపాన్థస్యయాతిమోహాశ్రమశ్శమమ్॥
మోహాశ్రమేశమంయాతేస్వస్థాన్తఃకరణఃపుమాన్। అనన్యాతిశయాబాధంపరంనిర్వాణమృచ్ఛతి॥

నివాణమయఏవాయమాత్మాజ్ఞానమయోఽపరః ।
దుఃఖాజ్ఞానమయాధర్మాః ప్రకృతేస్తేతునాత్మనః ॥ 22
జలస్యనాగ్నిసంసర్గస్థాన్లీసంగాత్తథాపిహి । శబ్దోద్రేకాదికాధర్మాస్తత్కరోతియథానృప॥
తథాఽఽత్మాప్రకృతేస్సంగాదహంమూనాదిమూషితః ।
భజతేప్రకృతాధర్మాననన్యస్తేభ్యోహిసోఽవ్యయః ॥
తదేతత్కథితంబీజమవిద్యాయామయాతవ । క్లేశానాంచక్షయకరంయోగాదన్యన్నవిద్యతే ॥ 25

భాణ్డిక్య ఉవాచ :—

తంబ్రవీహిమహాభాగయోగంయోగవిదుత్తమ। విజ్ఞాతయోగశాస్త్రార్థస్త్వమస్యాంనిమిసంతతో॥

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

యోగస్వరూపంభాణ్డిక్య। శ్రూయతాంగదతోమమ ।
యత్రస్థితోనచ్యవతే ప్రాప్యబ్రహ్మలయంమునిః ॥ 27
మనవీవశనుప్యాణాంకారణంబన్ధమోక్షయోః । బన్ధాయవిషయాసంగిముక్త్యైనివిషయంమనః॥
విషయేభ్యస్సమాహృత్యవిజ్ఞానాత్మామనోమునిః। చిన్తయేన్ముక్తయేతేనబ్రహ్మభూతంపరేశ్వరమ్
ఆత్మభావంనయత్యేనం తద్బ్రహ్మధ్యాయినంమునిమ్ ।
వికార్యమాత్మనశ్శక్త్యా లోహమాకర్షకోయథా ॥ 30
ఆత్మప్రయత్నసాపేక్షావిశిష్టాయామనోగతిః । తస్యాబ్రహ్మణిసంయోగోయోగఇత్యభిధీయతే॥ 31
ఏవమత్యన్తనైశిష్ట్యముక్తధర్మోపలక్షణః । యస్యయోగస్యనైయోగీమముముక్షురభిధీయతే॥32
యోగయుక్తధమంయోగీ యుఞ్జానోహ్యభిధీయతే ।
వినిష్పన్నసమాధిస్తు తరంబ్రహ్మోపలబ్ధిమాన్ ॥ 33
యద్యన్తరాయనోపేణ దూష్యతేచాస్యమానసమ్ ।
జన్మాన్తరైరభ్యసతో ముక్తిఃపూర్వస్యజాయతే ॥ 34
వినిష్పన్నసమాధిస్తుముక్తింతత్రైవజన్మని । ప్రాప్నోతియోగీయోగాగ్నిదగ్ధకర్మచయోచిరాత్ ॥
బ్రహ్మచర్యమహింస్రాంచ సత్యాస్తేయాపరిగ్రహాన్ ।
సేవేతయోగీనిష్కామో యోగ్యతాంస్వమనోనయన్ ॥ 36
స్వాధ్యాయశౌచసంతోషతపాంసినియతాత్మవాన్ । కుర్వీతబ్రహ్మణితథాపరస్మిన్ప్రవణంమనః॥
ఏతేయమాస్సనియమాఃపఞ్చపఞ్చచకీర్తితాః।విశిష్టఫలదాఃకామ్యానిష్కామానాంవిముక్తిదాః॥
ఏకంభద్రాసనాదీనాం సమాస్థాయసుసైర్యతః ।
యమాంశ్చైనియమాన్సైవ్యశ్చ యుఞ్జీతనియతోయతిః ॥ 39
ప్రాణాఖ్యమనిలంవశ్యమభ్యాసాత్కుంభతేతుయత్ । ప్రాణాయామస్సవిజ్ఞేయస్సబీజోబీజవర్జితః॥ 40
పరస్పరేణాభిభవంప్రాణాపానౌయథానిలౌ । కుంభతస్సద్విధానేనతృతీయస్సంయమోత్తమోఽ॥ 41

తస్యచాలమ్బనవతస్థూలరూపంద్విజోత్తమ। అలమ్బనమనన్తస్యయోగినోధ్యానతఃస్మృతమ్ ॥ 42
శబ్దాదివ్యనురక్తానినిగృహ్యాణీన్ద్రియాణియోగవిత్ । కుర్యాచ్చిత్తానుకారీణిప్రత్యాహారపరాయణః॥43
వశ్యతాపరమాతేనజాయతేతిచలాత్మనామ్ । ఇన్ద్రియాణామవశ్యైర్యైర్నయోగీయోగసాధకః ॥
ప్రాణాయామేనపవనేప్రత్యాహారేణచేన్ద్రియే । వశీకృతేతతఃకుర్యాత్ స్థితంచేతశ్శుభాశ్రయే ॥ 45

భార్గవ్యక్ష ఉవాచ :—

కథ్యతాంమేమహాభాగచేతసోయశ్శుభాశ్రయః । యదాధారమశేషంతద్ధన్తిదోషమలోద్భవమ్ ॥

కేశిధ్వజ ఉవాచ :—

ఆశ్రయశ్చేతసోబ్రహ్మన్ద్విధాతచ్చస్వభావతః । భూపమూర్తమమూర్తంచపరంచాపరమేవచ ॥
త్రివిధాభావనాభూపవిశ్వమేతన్నిబోధతామ్ । బ్రహ్మణ్యాకర్మసంజ్ఞంచతథాన్యోభయాత్మికా॥
కర్మభావాత్మికాహ్యేకా బ్రహ్మభావాత్మికాపరా ।
ఉభయాత్మికాతథైవాఽన్యా త్రివిధాభావభావనా ॥ 49

సనన్దనాదయోయేతుబ్రహ్మభావనయాయుతాః।కర్మభావనయాచాన్యేదేవాద్యాస్థావరావరాః
హిరణ్యగర్భదిషుచబ్రహ్మకర్మాత్మికాద్విధా । బోధాధికారయుక్తేషువిద్యతేభావభావనా ॥51
అహీనేషుసమస్తేషువిశేషజ్ఞానకర్మసు । విశ్వమేతత్పరంచాన్యద్భేదభిన్నదృశాంనృణామ్ ॥ 52
ప్రత్యస్తమితభేదంయత్సత్తామాత్రమగోచరమ్ ।
వచసామాత్మసంవేద్యం తద్జ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥ 53

తచ్చవిష్ణోఃపరంరూపమరూపాఖ్యమనుత్తమమ్ । విశ్వస్వరూపవైరూప్యలక్షణంపరమాత్మనః ॥ 54
నతద్యోగయుజాశక్యం నృప! చిన్తయితుంయతః। తతఃస్థూలంహరేరూపంచిన్తయేద్విశ్వగోచరమ్॥
హిరణ్యగర్భోభగవాన్వాసుదేవఃప్రజాపతిః । మహతోవసవోరుద్రాభాస్కరాస్తారకాగ్రహాః ॥
గన్ధర్వయక్షదైత్యాద్యాస్సకలాదేవయోనయః ।
మనుష్యాఃపశవశ్శైలాస్సముద్రాస్సరితోద్రుమాః ॥ 57
భూపభూతాన్యశేషాణిభూతానాంయేచ హేతవః । ప్రధానాదివిశేషాన్తంచేతనాచేతనాత్మకమ్॥58
ఏకపాదంద్విపాదఞ్చబహుపాదమపాదకమ్ । మూర్తమేతద్ధరేరూపంభావనాత్రితయాత్మకమ్ ॥ 59
ఏతత్సర్వమిదంవిశ్వంజగదేతచ్చరాచరమ్ । పరబ్రహ్మస్వరూపస్యవిష్ణోశ్శక్తిసమన్వితమ్ ॥ 60
విష్ణుశక్తిఃపరాప్రోక్తాక్షేత్రజ్ఞాఖ్యతథాపరా । అవిద్యాకర్మసంజ్ఞాన్యాతృతీయాశక్తిరిష్యతే ॥61
యయాక్షేత్రజ్ఞశక్తిస్సావేష్టితానృపసర్వగా । సంసారతాపానఖిలానవాప్నోత్యతిసంతతాన్॥ 62
తయాతిరోహితత్వాచ్చ శక్తిఃక్షేత్రజ్ఞసంజ్ఞితా । సర్వభూతేషుభూపాలతారతమ్యేనలక్ష్యతే॥ 63
అప్రాణవత్స్వల్పసత్తావరేషుతతోఽధికా । సరీసృపేషుతేభ్యోఽపి హ్యతిశక్త్యాపతత్రిషు ॥64
పతత్రిభ్యోమృగాస్తేభ్యస్తచ్చక్త్యాపశవోధికాః। పశుభ్యోమనుజాస్తాతిశక్త్యాపురుషాఃప్రభావితాః॥
తేభ్యోఽపినాగగన్ధర్వయక్షాద్యాదేవతానృప ॥ 66

శక్రస్సమస్తదేవేభ్యస్తతశ్చాతిప్రజాపతిః । హిరణ్యగర్భోఽపి తతఃపుంసశ్శక్త్యపలక్షితః ॥ 67
ఏతాన్యశేషరూపాణి తస్యరూపాణిపార్థివ । యతస్తచ్ఛక్తియోగేన యుక్తానినరసాయథా ॥68

ద్వితీయంవిష్ణుసంజ్ఞస్య యోగిధ్యేయంమహామతే ॥
అమూర్తంబ్రహ్మణోరూపం యత్సదిత్యుచ్యతేబుధైః ॥ 69

సమస్తాశ్శక్తయశ్చైతాన్నృపయత్రప్రతిష్ఠితాః।తద్విశ్వరూపనైరూప్యంరూపమన్యద్ధరేర్మహత్ ॥
సముస్తశక్తిరూపాణి తత్కరోతిజనేశ్వర । దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిచేష్టావస్తిస్వలీలయా ॥ 71
జగతాముపకారాయనసాకర్మనిమిత్తజా । చేష్టాతస్యాప్రమేయస్యవ్యాపిన్యవ్యాహతాత్మికా॥72
తద్రూపంవిశ్వరూపస్యతస్యయోగయుజానృప। చిన్త్యమాత్మవిశుద్ధ్యర్థంసర్వకిల్బిషనాశనమ్ ॥
యథాగ్నిర్దగ్ధశిఖఃకర్తుందహతిసానిలః । తథాచిత్తస్థితోవిష్ణుర్యోగినాంసర్వకిల్బిషమ్ ॥ 74
తస్మాత్సుస్థకృతానామాధారేచేత్రచేతసః । కుర్వీతసంస్థితింసాతు విజ్ఞేయాశుద్ధధారణా ॥ 75
శుభాశ్రయస్సచిత్తస్యసర్వగస్యాచలాత్మనః । త్రిభావభావనాతీతోముక్తయేయోగినోనృప ॥ 76
అన్యేతుపురుషవ్యాఘ్రసుచేతసోయేవ్యపాశ్రయాః ।అశుద్ధాస్తేసమస్తాస్తుదేవాద్యాఃకర్మయోనయః

మూర్తంభగవతోరూపం సర్వాపాశ్రయనిస్పృహమ్ ।
ఏషావైధారణాప్రోక్తా యచ్చిత్తంతత్రధార్యతే ॥ 78
యచ్చమూర్తంహరేరూపం యూదృక్చిన్త్యంనరాధిప ।
తిర్యఙ్మనుష్యతామనాధారా ధారణానోపపద్యతే ॥ 79

ప్రసన్నవదనంచారుపద్మపత్రోపమేక్షణమ్ । సుకపోలంసువిస్తీర్ణలలాటఫలకోజ్జ్వలమ్ ॥ 80
సమకర్ణాన్తవిన్యస్తచారుకుణ్డలభూషణమ్ । కంబుగ్రీవంసువిస్తీర్ణశ్రీవత్సాంకితవక్షసమ్ ॥ 81
వలిత్రిభఙ్గినాముగ్ననాభినాహ్యుదరేణచ । ప్రలమ్బాష్టభుజంవిష్ణుమథవాపిచతుర్భుజమ్ ॥ 82
సుస్థితోహజజ్ఞుచ్చ సుస్థితాఙ్ఘ్రివరామ్బుజమ్।చిన్తయేద్బ్రహ్మభూతంతంపీతనిర్మలవాససమ్॥

కిరీటహారకేయూరకటకాదివిభూషితమ్ ॥ 84

శార్ఙ్గశఙ్ఖగదాఖడ్గచక్రాఙ్కవలయాన్వితమ్ । వరదాభయహస్తాచ్చముద్రికారత్నభూషితమ్ ॥ 85
చిన్తయేత్తన్మయోయోగీసమాధాయాత్మమానసమ్। తావద్యావద్విదృఙీభూతాత్త్రివనృపధారణా॥
వ్రజత స్థిరతోన్యద్వాస్వేచ్ఛయాకర్మకుర్వతఃనాపయాతియదాచిత్తాత్సిద్ధాంయన్యేతతాంతదా॥
తతశ్శఙ్ఖగదాచక్రశార్ఙ్గాదిరహితంబుధః । చిన్తయేద్బ్రహ్మరూపంప్రశాన్తంసాక్షసూత్రకమ్॥ 88
సాయదాధారణాతద్వదవస్థానవతీతతః । కిరీటకేయూరముఖైర్భూషణైరహితంస్మరేత్ ॥ 89
తదేకావయవందేవం చేతసాహిపునర్బుధః । కుర్యాత్తతోఽవయవినిప్రణిధానపరోభవేత్ ॥ 90
తద్రూపప్రత్యయాసైకాసన్తతిశ్చాన్యనిస్పృహా। తద్ధ్యానంప్రథమైరఙ్గైఃషడ్భిర్నిష్పాద్యతేనృప ॥
తస్యైవకల్పనాహీనంస్వరూపగ్రహణంహిసత్ । మనసాధ్యాననిష్పాద్యంసమాధిస్సాభిధీయతే॥

విజ్ఞానంప్రాపకంప్రాప్యంపరేబ్రహ్మణిపార్థివ । ప్రాపణీయ స్తథై వాత్మాప్రహీణా శేషభావనః ॥ 93
క్షేత్రజ్ఞఃకరణీజ్ఞానం కరణంతస్య తేనతత్ । నిష్పాద్యము క్తి కార్యంవై కృతకృత్యంనివర్తతే॥ 94
తద్భావభావమాపన్న స్తతోఽసౌపరమాత్మనా । భవత్యభేదీభేదశ్చ తస్యాజ్ఞానకృతోభవేత్ ॥ 95
విభేదజనకేజ్ఞానే నాశమాత్యన్తికంగతే । ఆత్మనోబ్రహ్మణోభేదమస న్తంకఃకరిష్యతి ॥ 96
ఇత్యుక్త స్తేమయాయోగఃభాణ్డిక్యపరిపృచ్ఛతః । సంక్షేపవి స్తరాభ్యాంతుకిమన్యత్క్రియతాంతవ॥

భాణ్డిక్య ఉవాచ :—

కథితేయోగసద్భావే సర్వమేవకృతంమమ । తవోపదేశేనాశేషో నష్టశ్చిత్తమలోయతః ॥ 98
మమేతియన్మయాచోక్తమసదేతన్మచాన్యథా । నరేన్ద్రిగదితుంశక్యమవిజ్ఞేయవేదిభిః ॥ 99
అహంమమేత్యవిద్యేయంవ్యవహార స్థానయోఃపరమార్థ స్త్వసంలాప్యోగోచరేవచసాంనయుః
తద్గచ్ఛశ్రేయ సేసర్వంమమైతద్భవతాకృతమ్ । యదిద్వి ముక్తిప్రదోయోగఃప్రో క్తఃకేశిధ్వజాత్వయాః॥

శ్రీ పరాశర ఉవాచ :—

యథాహ ంభూజయా తేనభాణ్డి క్యేనసవుూజితః । ఆజగామపురంబ్రహ్మం స్తుతఃకేశిధ్వజోనృపః ॥
భాణ్డిక్యోఽపిసుతంకృత్వా రాజానంయోగసిద్ధయే । ఏనంజగామగోవిన్దే వినివేశితమానసః ॥ 103
తత్రైకా స్తమతిభూత్వా యమాదిగుణసంయుతః ।
విష్ణ్వాఖ్యేనిమలేబ్రహ్మణ్యవాపనృపతిర్లయమ్ ॥ 104
కేశిధ్వజోవిము క్తోఽథం స్వకమఙ్ఘ్రిపణోన్ముఖః ॥
బుభుజేవిమయాకమ చక్రేచానభిసంహితమ్ ॥ 105
అకల్యాణోపభోగైశ్చక్షీణపాపోఽమల స్తథా । అవాపసిద్ధిమత్యన్తాం తాపఘ్యఫలాంద్విజ ॥106

ఇతి శ్రీ విష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే స ప్తమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఇత్యేషకథితస్సమ్యక్తృతీయఃప్రతిసంచరః । ఆత్యన్తికోవిము క్తిర్యాలయోబ్రహ్మణిశాశ్వతే ॥ 1
సగఃశ్చప్రతిసగఃశ్చ వంశమన్వన్తరాణిచ । వంశానుచరితంచైవ భవతోఽదితమయా ॥ 2
పురాణంవైష్ణవంచైతత్సర్వకిల్బిషనాశనమ్ । విశిష్టంసర్వశాస్త్రేభ్యఃపుణ్యపాథోపపాదకమ్ । 3
తుభ్యంయథావైన్మైత్రేయ ! ప్రో క్తంశ్రుతమవేఽవ్యయమ్ ।
యదన్యదపివక్తవ్యం తత్పృచ్ఛాద్యవదామితే ॥ 4

మైత్రేయ ఉవాచ :—

భగవఁస్త్వకథితంసర్వం యత్పృష్టోఽసిమయామునే ।
శ్రుతంచైతన్మయాభక్త్యా నాన్యత్పృష్టవ్యమస్తిమే ॥ 5
విచ్ఛిన్నాస్సర్వసందేహా వైమల్యంమనసఃకృతమ్ ।
త్వత్ప్రసాదాన్మయాజ్ఞాతా ఉత్పత్తిస్థితిసంక్షయాః ॥ 6
జ్ఞాతశ్చతుర్విధోరాశిశ్శక్తిశ్చత్రివిధాగురో । విజ్ఞాతాసాచకాలేన వ్యక్తనత్రివిధాభావభావనా ॥ 7
త్వత్ప్రసాదాన్మయాజ్ఞాతంజ్ఞేయమనైశ్వరలంద్విజ । యదేతదఖలంవిష్ణోర్జగన్నవ్యతిరిచ్యతే ॥ 8
కృతార్థోఽహమసందేహ స్త్వత్ప్రసాదాన్మహామునే ।
వర్ణధర్మాదయోధర్మా విదితాయదశేషతః ॥ 9
ప్రవృత్తంచనివృత్తంచజ్ఞాతంకర్మమయాఖిలమ్ । ప్రసీదవిప్రప్రవర ! నాన్యత్పృష్టవ్యమస్తిమే ॥10
యదన్యకథనాయాసైర్యోజితోసిమయాగురో । తత్క్షమ్యతాంవిశేషోస్తినసతాంపుత్రశిష్యయోః ॥

శ్రీపరాశర ఉవాచ :—

ఏతత్తేయన్మయాఖ్యాతంపురాణంవేదసమ్మితమ్ । శ్రుతేస్మిన్సర్వదోషోత్థఃపాపరాశిఃప్రణశ్యతి ॥
సర్గశ్చప్రతిసర్గశ్చవంశోమన్వన్తరాణిచ । వంశానుచరితంకృత్స్నంమయాత్రతవకీర్తితమ్ ॥ 13
అత్రదేవాస్తథాదైత్యాగన్ధర్వోరగరాక్షసాః । యక్షవిద్యాధరాస్సిద్ధాఃకథ్యన్తేపన్నరస్తథా ॥ 14
మునయోభావితాత్మానఃకథ్యన్తేతపసాన్వితాః । చాతుర్వర్ణ్యంతథాపుంసాంవిశిష్టచరితానిచ ॥ 15
పుణ్యాఃప్రదేశామేదిన్యాఃపుణ్యానద్యోథసాగరాః । పర్వతాశ్చమహాపుణ్యాశ్చరితానిచధీమతామ్ ॥
వర్ణధర్మాదయోధర్మా వేదశాస్త్రాణికృత్స్నశః ।
యేషాంసంస్మరణాత్సద్యస్సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ 17
ఉత్పత్తిస్థితినాశానాం హేతుర్యోజగతోఽవ్యయః । ససర్వభూతస్సర్వాత్మాకథ్యతేభగవాన్హరిః ॥
అవశేనాపియన్నామ్నికీర్తితేసర్వపాతకైః । పుమాన్విముచ్యతేసద్యస్సింహత్రస్తైర్మృగైరివ ॥
యన్నామకీర్తనంభక్త్యావిలాయనమనుత్తమమ్ । మైత్రేయాశేషపాపానాంధాతూనామివపావకః ॥
కలికల్మషమత్యుగ్రంనరశాతిప్రదంనృణామ్ । ప్రయాతివిలయంసద్యస్సకృద్యత్రచసంస్మృతేః 21
హిరణ్యగర్భదేవేన్ద్రిరుద్రాదిత్యాశ్వివాయుభిః । పావకైర్వసుభిస్సాధ్యైర్విశ్వేదేవాదిభిస్సురైః ॥
యక్షరక్షోరగైస్సిద్ధదైత్యగన్ధర్వదానవైః । అప్సరోభిస్తథాతారానక్షత్రైస్సకలైర్గ్రహైః ॥ 23
సప్తర్షిభిస్తథాధిష్ణ్యైర్ధిష్ణ్యాధిపతిభిస్తథా । బ్రాహ్మణాద్యైర్మనుష్యైశ్చతథైవపశుభిర్మృగైః ॥
సరీసృపైర్విహంగైశ్చపలాశాద్యైర్మహీరుహైః । వనాగ్నిసాగరసరిత్పాతాశైశ్చసురాగ్నిభిః ॥
శబ్దాదిభిశ్చసహితంబ్రహ్మాణ్డమఖలంద్విజ । మేరోరివాణ్వాసైర్వ్యాప్తంవ్యన్మయంచద్విజోత్తమ ॥ 26
ససర్వస్సర్వవిత్సర్వస్వరూపోరూపవర్జితః । భగవాన్కీర్తితోవిష్ణురత్రపాపప్రణాశనః ॥ 27

యదశ్వమేధావభృథేస్నాతఃప్రాప్నోతినైఫలమ్ । మానవస్తదవాప్నోతిశ్రుత్వైతన్మునిసత్తమ ॥
ప్రయాగేపుష్కరేచైవకురుక్షేత్రేతథాగయే । కృతోపవాసఃప్రాప్నోతితదస్యశ్రవణాన్నరః ॥ 29
యదగ్నిహోత్రేసుహుతేవేదానాప్నోతిమానవః । మహాపుణ్యఫలంవిప్రతదస్యశ్రవణాత్కృత్ ॥
యజ్జ్యేష్ఠశుక్లద్వాదశ్యాం స్నాత్వైయమునాజలే ।
మధురాయాంహరిందృష్ట్వా ప్రాప్నోతిపురుషఃఫలమ్ ॥ 31
తదాప్నోత్యఖిలంసమ్యగధ్యాయంయఃశ్రుణోతినైః । పురాణస్యాస్యవిప్రర్షే! కేశవార్పితమానసః ॥
యమునాసలిలేస్నాతఃపురుషోమునిసత్తమ । జ్యేష్ఠామూలేసితేపక్షేద్వాదశ్యాంసముపోషితః ॥ 33
సమభ్యర్చ్యాచ్యుతంసమ్యఙ్మధురాయాంసమాహితః ।
అశ్వమేధస్యయజ్ఞస్య ప్రాప్నోత్యవికలంఫలమ్ ॥ 34
ఆలోక్యద్ధిమథాన్యేషాముస్నితానాంస్వవంశజైః । ఏతత్కులోద్భవస్యేషాంపితరస్యపితామహాః ॥
కచ్చిదస్మత్కులేజాతఃకాళిందీసలిలాప్లుతః । అర్చయిష్యతిగోవిందంమధురాయాముపోషితః ॥ 36
జ్యేష్ఠామూలేసితేపక్షేకేనైవంవయమప్యుత । పరామృద్ధిమవాప్స్యామస్తారితాస్స్వకులోద్భవైః ॥
జ్యేష్ఠామూలేసితేపక్షే సమభ్యర్చ్యజనార్దనమ్ ।
ధన్యానాంకులజఃపిణ్డాన్ యమునాయాంప్రదాస్యతి ॥ 38
తస్మిన్కాలేసమభ్యర్చ్య తత్రకృష్ణంసమాహితః । దత్వాపిణ్డంపితృభ్యశ్చయమునాసలిలాప్లుతః ॥
యదాప్నోతినరఃపుణ్యం తారయేత్స్వపితామహాన్ ।
శ్రుత్వాఽధ్యాయంతదాప్నోతి పురాణస్యాస్యశక్తితః ॥ 40
ఏతత్సంసారభీరూణాం పరిత్రాణమనుత్తమమ్ ।
శ్రావ్యాణాంపరమంశ్రావ్యం పవిత్రాణామనుత్తమమ్ ॥ 41
దుస్స్వప్ననాశనంనృణాం సర్వదుష్టనిబర్హణమ్ ।
మఙ్గళంమఙ్గళానాంచ పుత్రసంపత్ప్రదాయకమ్ ॥ 42
ఇదమాద్యంపురాప్రాహఋభవేకమలోద్భవః । ఋభుఃప్రియవ్రతాయాహసచభాగురయేబ్రవీత్ ॥
భాగురిస్తమ్బమిత్రాయదధీచాయసఖోక్తవాన్ । సారస్వతాయతేనోక్తంభృగుస్సారస్వతేనచ ॥44
భృగుణాపురుకుత్సాయతదాత్రేయసఖోక్తవాన్ ।
నమదాదృతరాష్ట్రాయ నాగాయాపూరణాయచ ॥ 45
తాభ్యాంచనాగరాజాయప్రోక్తంవాసుకయేద్విజ! వాసుకిఃప్రాహతార్క్ష్యాయతత్సాశ్చాశ్వతరాయవై ॥
కమ్బలాయచతేనోక్తమేలాపుత్రాయతేనవై ॥
పారాశరంసమనుప్రాప్తఃతతోవేదశిరామునిః । ప్రాప్తవానేతదఖిలం సచప్రమతయేపదా ॥ 48
దత్తంప్రమతినాచైతజ్జాతుకర్ణాయధీమతే । జాతుకర్ణేనచైవోక్తమన్యేషాంపుణ్యకర్మణామ్ ॥

పుల స్త్యవరదానేన మమాప్యేతత్స్మృతింగతమ్ ।
మయాపితుభ్యంమైత్రేయ ! యథావత్కథితంత్విదమ్ ॥ 50
త్వమప్యేతచ్ఛిష్యాయ కలేర న్తేవదిష్యసి ॥ 51
ఇత్యేతత్పరమంగుహ్యంకలికల్మషనాశనమ్ । యశ్శృణోతినరోభక్త్యాసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥
సమస్తతీర్థస్నానాని సమస్తామరసంస్తుతిః । కృతాతేనభవేద్యేనశ్రుతమేతద్ధరేర్మునే ॥ 53
కపిలాదానజనితంపుణ్యమత్యన్తదుర్లభమ్ । ।శ్రుత్వైతత్షడధ్యాయానవాప్నోతినసంశయః॥54
యస్త్వేతత్కలంశృణోతిపురుషఃకృత్వామనస్యచ్యుతం
సర్వంసర్వమయంసుస్థజగతామాధారమాత్మాశ్రయమ్ ।
జ్ఞానజ్ఞేయమనాదిమన్తరహితంనశ్వామరాణాంహితం
సప్రాప్నోతినసంశయోఽస్యవికలంయద్వాజిమేధేఫలమ్ ॥ 55
యత్రాదౌభగవాంశ్చరాచరగురుర్మధ్యేతథాఽన్తేచస
బ్రహ్మజ్ఞానమయోఽచ్యుతోఽఖలజగన్మధ్యాన్తసర్గప్రభుః ।
తత్సర్వంపురుషఃపవిత్రమమలంశృణ్వన్పరంవాచయన్
ప్రాప్నోత్యస్తినతత్ఫలంత్రిభువనేప్యేకాన్తసిద్ధిర్నరిః ॥ 56
యస్మిన్నస్తమతిర్నయాతినరకంస్వర్గోపియచ్ఛిన్తనే
విష్ణోర్యత్రనివేశితాత్మమనసోబ్రాహ్మోఽపిలోకోఽల్పకః ।
ముక్తించేతసియస్థితోఽమలధియాంపుంసాందదాత్యవ్యయః
కించిత్రంయదఘంప్రయాతివిలయంతత్రాచ్యుతేకీర్తితే ॥ 57
యజ్ఞైర్యజ్ఞవిదోయజన్తిసతతంయజ్ఞేశ్వరంనిర్గుణో
యంవైబ్రహ్మమయంపరాపరమయంధ్యాయన్తిచజ్ఞానినః ।
యంసంచిన్త్యనజాయతేనమ్రియతేనోవర్ధతేహీయతే
నైవాసన్నచసద్భవత్యతితతఃకింవాహరేర్వ్యాయతామ్ ॥ 58
కవ్యంయఃపితృరూపధృద్విధిహుతంహవ్యఞ్చభుఙ్క్తేవిభు
ర్దేవత్వేభగవాననాదినిధనస్స్వాహాస్వధాసంజ్ఞితే ।
యస్మిన్బ్రహ్మణిసర్వశక్తినిలయేమానానినోమానినాం
నిష్ఠాయైప్రభవన్తిహన్తికలుషంశ్రోత్రంసయాతోహరిః ॥ 59
నాన్తోఽస్తియస్యనచయస్యసముద్భవోఽస్తివృద్ధిర్నయస్యపరిణామవివర్జితస్య ।
నాపక్షయంచసముపైత్యవికారవస్తు యస్తంనతోస్మిపురుషోత్తమమీశమీడ్యమ్॥ 60

తస్మై వయోనుగుణభుగ్భహుశైకపేవశుద్ధోఽప్యనుద్ధవభాతిహిమూర్తిభేదైః ।
జ్ఞానాన్వితస్సకలస త్త్వవిభూతికర్తా తస్మైనమోస్తుపురుషాయసదాఽవ్యయాయ ॥
జ్ఞానప్రవృ ద్ధినియమైక్యమయాయ పుంసోభోగప్రదానపటవేత్రిగుణాత్మకాయ ।
అవ్యాకృతాయభవభావనకారణాయ వన్దేస్వరూపభవనాయసదాఽజరాయ ॥ 62
వ్యోమానిలాగ్నిజలభూరచనామయాయ శబ్దాదిభోగ్యవిషయోపనయక్షమాయ ।
పుంసస్సమస్తకరణైరుపకారకాయ వ్యక్తాయసూక్ష్మబృహదాత్మవతేనతోఽస్మి ॥ 63
ఇతివివిధమజస్యయస్యరూపం ప్రకృతిపరాత్మమయంసనాతనస్య ।
ప్రదిశతుభగవానశేషపుంసాం హరిరపజన్మజరాదికాంససిద్ధిమ్ ॥ 64

ఇతి శ్రీవిష్ణుపురాణే షష్ఠాంశే అష్టమోఽధ్యాయః

షష్ఠాంశస్సమాప్తః

శ్రీవిష్ణుపురాణం సమాప్తమ్

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

తత్త్వేన యశ్చిదచిదీశ్వర తత్స్వభావ
భోగాపవర్గతదుపాయగతీరుదారః ।
సన్దర్శయన్నిరమిమీత పురాణరత్నం
తస్మై నమో మునివరాయ పరాశరాయ ॥